Projekti “Monitorimin e gjykimeve për krime lufte dhe vepra penale të motivuara etnikisht dhe politikisht në Kosovë” përkrahet financiarisht nga Ministria e Punëve të Jashtme e Mbretërisë së Bashkuar përmes Ambasadës së saj në Prishtinë dhe Civil Rights Defenders.

Përmbajtja e këtij publikimi është përgjegjësi ekskluzive e Fondit për të Drejtën Humanitare Kosovë dhe ajo nuk pasqyron pikëpamjet e Ministrisë së Punëve të Jashtme të Mbretërisë së Bashkuar përmes Ambasadës së saj në Prishtinë dhe Civil Rights Defenders.

Projekat “Praćenje suđenja za ratne zločine i politički i etnički motivisana krivična dela na Kosovu” je finansiran od strane Ministarstva spoljnih poslova Ujedinjenog Kraljevstva preko svoje Ambasade u Prištini i Civil Rights Defenders.

Za sadržaj ove publikacije isključivu odgovornost snosi Fond za humanitarno pravo Kosovo i isti ni na koji način ne izražava stavove Ministarstva spoljnih poslova Ujedinjenog Kraljevstva i Civil Rights Defenders.

The project “Monitoring War Crime Trials and Trials for Ethnically and Politically Motivated Crimes in Kosovo” is funded by the Foreign Commonwealth Office through the Embassy of the United Kingdom in Pristina and Civil Rights Defenders.

The contents of this publication are the sole responsibility of the Humanitarian Law Center Kosovo and do not reflect the views of the Foreign Commonwealth Office or Civil Rights Defenders.

British Embassy
Pristina

CIVIL
RIGHTS
DEFENDERS

Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë
Fond za humanitarno pravo Kosovo
Humanitarian Law Center Kosovo

// // // // // // // // // //

Raporti i FDH Kosovë 2013

DËSHMITARËT ENDE // // // **THEMBRA E AKILIT** // // // NË GJYKIMET E PROFILIT TË LARTË

PËRMBAJTJA

HYRJE 7

1. Vendosja (dëgjimi) sipas aktakuzës:
1.1. Rasti Ivan Radivojeviq 16
1.2. Rasti Ismet Haxha dhe të tjerët (Rasti Drenica II, Rasti Sylejman Selimi II) 17
1.3. Prokurori kundër Agim Demajt dhe të tjerëve (Rasti Sami Lushtaku dhe të tjerët, Grupi i Drenicës I) 19

2. Lëndët e përfunduara me pranim të fajit nga ana e të akuzuarve
2.1. Rasti Nazim Bllaca (Bllaca III) 22
2.2. Rasti Zharko Veselinoviq 31

3. Gjykimet e shkallës së parë para gjykatave themelore
3.1. Rasti Ilinçiq dhe të tjerët 33
3.2. Rasti Jovica Dejanoviq & Gjorgje Bojkoviq 41
3.3. Rasti Valon Jashari dhe të tjerët 45
3.4. Rasti Sabit Tafil Geci dhe të tjerët 51

4. Gjykimet e përsëritura në procedurën e shkallës së parë
4.1. Rasti Ejup Kabashi dhe të tjerët & Sokol Bytyqi 57
4.2. Rasti Latif Gashi dhe të tjerët (Grupi i Llapit) 61
4. 3. Rasti Arben Krasniqi dhe të tjerët (Rasti Kleçka, Limaj dhe të tjerët) 68
4. 4. Rasti Sllobodan Martinoviqi dhe të tjerët (Novo Bërd) 76

5. Gjykimi në procedurën e shkallës së dytë sipas ankesave të palëve
5.1. Rasti i Aleksandar Bullatoviq 79
5.2. Rasti Sabit Geci dhe të tjerët 82
5. 3. Rasti Nazif Visoqi 85
5.4. Rasti Zoran Koliq 87
5.5. Rasti Bojan Vuloviq 90
5.6. Rasti Sadik Abazi dhe të tjerët (Bllaca II) 91

6. Vendosja para Gjykatës Supreme të Kosovës
6.1. Rasti Avdyl Përgjegjaj 95

ANEX 103

HYRJE

Në kuadër të projektit *Monitorimi i gjykimeve për krime të luftës dhe vepra penale me prapavijë politike dhe etnike*, Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë (FDH Kosovë) edhe gjatë vitit 2013[1] ka vazhduar me monitorimin sistematik dhe me analizën e rrjedhës së proceseve më të rëndësishme gjyqësore në Kosovë, duke e pasur parasysh faktin se ajo has në një interesim të madh të opinionit publik dhe profesional, të vëzhguesve, të mediave të shkruara dhe elektronike, të shoqërisë civile dhe sektorit joqeveritar, si dhe të organizatave ndërkombëtare për të drejtat e njeriut. Në mënyrë periodike, FDH Kosovë, gjatë vitit të kaluar është angazhuar edhe në përcjelljen e gjykimeve në disa raste, të cilat, edhe pse dalin nga korniza e projektit për monitorimin e gjykimeve, prapëseprapë janë të lidhura me to dhe kanë një rëndësi të caktuar për vlerësimin e lëvizjeve kryesore në gjyqësorin kosovar, siç është rasti penal me prapavijë etnike *Prokurori kundër Avdyl Përgjegjajt*.

Vëzhguesit e FDH Kosovë, gjatë vitit 2013 kanë përcjellë gjykimet në 19 lëndë për krime të luftës, vepra penale me prapavijë politike dhe etnike dhe terrorizëm në gjykatat në Prishtinë, Mitrovicë, Gjilan dhe Prizren, duke qenë të pranishëm në gjithsejtë 112 seanca të këtyre gjykatave. Numri më i madh i seancave ka qenë i hapur për publikun, me përjashtim të shtatë (7) prej tyre, që, kryesisht, për shkak të ruajtjes së identitetit të dëshmitarëve anonim, janë mbajtur pas dyerve të mbyllura dhe në prani vetëm të palëve në procedurë[2].

Nga gjithsej 19 gjykime për veprat më të rënda penale të përcjella gjatë vitit të kaluar, 14 prej tyre përbëjnë lëndë të reja dhe, si gjykime të filluara të reja, janë zhvilluar para instancave të gjykatave të shkallës së parë. Monitoruesit e FDH Kosovë kanë qenë të pranishëm në 107 ditë të gjykimit në këto lëndë. Krahas kësaj, FDH Kosovë, në pesë (5) raste i ka përcjellë gjykimet në shkallën e dytë dhe sipas ankesave të palëve, të cilat gjatë vitit 2013 janë zhvilluar në lëndë të profilit më të lartë dhe më të rëndësishëm për gjyqësorin kosovar. Në këtë kuadër, monitoruesit e FDH Kosovë i kanë përcjellë pesë (5) seanca të paneleve ankimore para Gjykatës së Apelit.

[1] Me raport përfshihen të gjitha rastet kritike, në të cilat janë mbajtur shqyrtime kryesore ose janë mbajtur seanca të gjykatës sipas aktakuzave ose ankesave në periudhën prej datës 01 janar deri në datën 31 dhjetor të vitit 2013.

[2] Në *Rastin Arben Krasniqi dhe të tjerët* – dy seanca të gjykatës; në *Rastin Jovica Dejanoviq & Gjorgje Bojkoviq* – një seancë; në *Rastin Sabit Tafil Geci dhe të tjerët* – dy seanca të plota dhe një e pjesshme të mbyllura të gjykatës; në *Rastin Nazim Bllaca* – shqyrtimi kryesor, i cili ka zgjatur dy ditë, ka qenë i mbyllur për publikun, pas të cilave aktgjykimi është shpallur në seancën e gjykatës, e cila ka qenë e hapur për publikun.

Monitorimi i proceseve gjyqësore gjatë vitit 2013, posaçërisht kur është fjala për veprat më të rënda penale dhe lëndët, ndaj të cilave opinioni i gjerë publik është më i ndjeshmi, ka përbërë një punë të mundimshme. Krahas problemit të sigurimit të dokumentacionit gjyqësor, vonesës së gjykatave në vënien në dispozicion të opinionit profesional, përpunimit të një dokumentacioni të madh gjyqësor të shkruar[3], monitoruesit e FDH Kosovë gjatë këtij viti kanë qenë të pranishëm në dëgjimin e 77 dëshmitarëve, të propozuar nga palët në procedurë ose të ftuar sipas detyrës zyrtare,[4] si dhe gjashtë (6) ekspertë, po ashtu të propozuar nga ana e palëve në procedurë. Procesi i të dëshmuarit, përkatësisht i sigurimit të dëshmitarëve autentik, të cilët lirshëm dhe pa frikë para gjykatës do të shprehnin atë që drejtpërdrejt e kanë parë, vërejtur ose regjistruar në veprimet, të cilat, si veprime penale, i vënë në barrë të të akuzuarve, e ka përbërë edhe gjatë vitit 2013 thembrën e Akilit të gjyqësorit në Kosovë. Për shkak të refuzimit të dëshmitarëve në tri (3) raste që të dëshmojnë jo vetëm para publikut dhe mediave, por edhe para opinionit profesional, dëgjimi i tyre është mbajtur në seanca hermetikisht të mbyllura të gjykatës[5] dhe për këto arsye FDH Kosovë nuk ia ka dalë për të realizuar shikimin në deklaratat e këtyre dëshmitarëve si edhe aktgjykimin e gjykatës në të njëjtin rast. Nga numri i gjithmbarshëm i dëshmitarëve, të cilët, në lëndët, të cilat i ka përcjellë FDH Kosovë i ka përcjellë vitin e kaluar e që janë paraqitur para gjykatave, pesë (5) dëshmitarë kanë dëshmuar në cilësi të dëshmitarëve të mbrojtur[6]. Shtatë (7) dëshmitarë, nga ana e prokurorisë, janë propozuar si dëshmitarë anonim. Prej tyre, tre (3) kanë dëshmuar me anë të video linkut me zë të ndryshuar dhe me fytyrë të mjegulluar, katër (4) e kanë refuzuar statusin e dëshmitarëve anonim dhe kanë dëshmuar publikisht para gjykatës, kryesisht duke refuzuar që edhe më tutje të jenë dëshmitarë të prokurorisë, kurse në disa raste të veçanta edhe të përgjigjen në pyetjet e prokurorit, i cili i ka propozuar si dëshmitar në interes të të aktakuzës. Dhe në fund, pos në dy raste, dëshmia e të gjithë dëshmitarëve të tjerë të propozuar nga ana e prokurorisë para trupave gjykues në tërësi ka dalluar nga deklaratat e dhëna në fazat e mëhershme të procedurës. Situata e këtillë me dëshmitarë vërteton se në Kosovë ende nuk është ndërtuar klima e sigurisë për dëshmitarët dhe se ata edhe më tutje më shumë i nënshtrohen ndikimit të atyre, që nuk e kanë në interes të tyre paraqitjen në gjykatë dhe shprehjen e së vërtetës, se sa obligimet ligjore që para gjykatave të thonë të vërtetën.

[3] Si për shembull: Aktgjykimi i Gjykatës Themelore në procedurën e përsëritur në rastin *Rasti Arben Krasniqi dhe të tjerët - 270 faqe, …*

[4] 39 dëshmitarë kanë dëshmuar para prokurorisë, kurse 18 të mbrojtjes. 20 dëshmitarët e tjerë kanë qenë të thirrur nga ana e gjykatës për të dëshmuar sipas detyrës zyrtare.

[5] *Rasti Prokurori kundër Sabit Tafil Gecit dhe të tjerëve.*

[6] Dy seanca të gjykatës, në të cilat ka dëshmuar një dëshmitar i mbrojtur, sipas kërkesës së tij kanë qenë të mbyllura për publikun – rasti Kleçka.

Komponenti i prokurorisë në gjyqësorin kosovar është dëshmuar më aktiv gjatë vitit 2013, gjatë të cilit janë ngritur gjashtë (6) aktakuza të reja për veprat më të rënda penale. Për veprën penale krime të luftës kundër popullatës civile janë hapur: *Rasti Ivan Radivojeviqi*, *Rasti Sami Lushtaku dhe të tjerët* dhe *Rasti Ismet Haxha dhe të tjerët.* Si aktakuzë e re e ngritur mund të konsiderohet edhe aktakuza në *Rastin Sabit Tafil Geci dhe të tjerë,* të cilën Prokuroria Speciale e Republikës së Kosovës (PSRK), e ka ngritur në datën 11 dhjetor të vitit 2012. Ajo i është dorëzuar gjykatës të nesërmen, por opinioni profesional është njoftuar për ngritjen e aktakuzës vetëm në fillim të vitit 2013. Në fillim të vitit 2013 është ngritur edhe aktakuza kundër dhjetë shqiptarëve nga Kosova (*Prokurori kundër Valon Jasharit dhe të tjerëve*), të dyshuar për kryerje të më shumë veprave penale të terrorizmit, përkatësisht për më shumë sulme të armatosura në punktin policor në Luginën e Preshevës, në territorin e Serbisë, në verë dhe në gjysmën e dytë të vitit 2012. Lëndë të re në vitin 2013 ka përbërë edhe aktakuza kundër Nazim Bllacës për vrasje të ish funksionarit të lartë të Shërbimit të Sigurimit të ish-Jugosllavisë, Ibush Kllokoqit (*Rasti Bllaca III*).

Gjatë vitit 2013, gjykatat në procedurat paraprake për konfirmimin e bazueshmërisë së aktakuzave të reja të ngritura për veprat më të rënda penale i kanë shqyrtuar shtatë (7) aktakuza. Katër (4) janë vlerësuar si të bazuara dhe sipas tyre janë hapur shqyrtimet kryesore: (*Rasti Sabit Tafil Geci dhe të tjerët* për vepër penale të *krimeve të luftës kundër popullatës civile*; Rasti *Valon Jashari dhe të tjerët* – për veprën penale të *terrorizmit*; *Rasti Bllaca III* – për veprën penale *të vrasjes së rëndë*[7]; *Rasti Zharko Veselinoviqi* – për vepra penale të *tentim vrasjes së rëndë* dhe *pronësi të paautorizuar, kontroll dhe armëmbajtje pa leje*[8]. Për tri (3) aktakuza[9], të cilat janë ngritur në gjysmën e dytë të vitit 2013, si dhe për atë mbi tentim vrasjen në *Rastin Zharko Veselinoviq*, deri në fund të vitit kalendarik nuk kanë qenë të shpallura vendimet mbi (mos)konfirmimin e tyre, kështu që nuk është e njohur nëse sipas tyre gjatë këtij viti do të jenë të hapura ose jo shqyrtimet kryesore.

Është interesante se në dy (2) raste, në të cilat ka qenë fjala mbi lëndë të reja në të cilat aktakuzat janë ngritur gjatë vitit 2013, të akuzuarit, plotësisht (*Prokurori kundër Nazim Bllacës*) ose pjesërisht (*Prokurori kundër Zharko Veselinoviqit*) kanë pranuar kryerjen e veprave penale, të cilat iu vihen në barrë, duke u deklaruar, sipas tyre, fajtor. Në lidhje me këto vepra, procedura e dëshmive as që është hapur fare, por është i bërë qasja konfirmimit të ligjit i cili është më i favorshëm për kryerësin,

[7] Me rastin e deklarimit lidhur me aktakuzën, i akuzuari Bllaca e ka pranuar kryerjen e veprës penale.

[8] Me rastin e deklarimit lidhur me aktakuzën, i akuzuari Veselinoviq e ka pranuar kryerjen e veprës penale.

[9] Është fjala për akuzat për krime të luftës: *Rasti Ivan Radivojeviqi*, *Rasti Sami Lushtaku dhe të tjerët dhe Rasti Ismet Haxha dhe të tjerët*.

kurse pas kësaj është hapur procedura e shqiptimit të sanksioneve, përkatësisht e shpalljes së aktgjykimit, me të cilin të akuzuarit janë shpallur fajtor dhe me të cilin iu janë shqiptuar dënimet me burgosje.

Rastet e krimeve të luftës kanë mbizotëruar në mesin e lëndëve, të cilat i ka përcjellë FDH Kosovë gjatë vitit 2013. Gjatë këtij viti, me aktgjykime kanë përfunduar katër (4) shqyrtime të mëdha kryesore në shkallën e parë, në të cilat janë dënuar 21 persona: *Rasti Jovica Dejanoviq & Gjorgje Bojkoviq* – për veprën penale krime të luftës kundër popullatës civile; *Rasti Sabit Tafil Geci dhe të tjerët* – për veprën penale krime të luftës kundër popullatës civile; *Rasti Marjan Ilinçiq dhe të tjerët* – trazirat e marsit të vitit 2008; *Rasti Valon Jashari dhe të tjerët* – për veprën penale të *terrorizmit*. Nga numri i gjithmbarshëm i të akuzuarve, 16 prej tyre janë shpallur fajtor, derisa pesë të tjerë janë liruar nga akuzat në shkallën e parë. Të gjithë të akuzuarit, të cilët janë liruar, janë të kombësisë serbe. Si edhe gjatë viteve të mëhershme, edhe gjatë vitit 2013, para gjykatave të shkallës së parë janë mbajtur katër (4) shqyrtime kryesore kundër 18 personave të akuzuar në drejtim të veprave penale të krimeve të luftës, kurse iu takojnë lëndëve, të cilat me vendimet e mëhershme të gjykatave të shkallës së dytë (të Gjykatës Supreme të Kosovës ose të Gjykatës së Apelit) janë kthyer për rigjykim: *Prokurori kundër Ejup Kabashit dhe të tjerëve*[10]; *Prokurori kundër Arben Krasniqit dhe të tjerëve – Rasti Kleçka*; *Prokurori kundër Latif Gashit dhe të tjerëve - rasti Grupi i Llapit*, që përbënë një tjetër rigjykim në shkallën e parë; si dhe *Prokurori kundër Sllobodan Martinoviqit dhe të tjerëve*. Bilanci i këtyre shqyrtimeve në fund të vitit 2013 është se nga 18 të akuzuar në këto lëndë, 12 prej tyre janë liruar nga aktakuzat, tre janë dënuar, kurse ndaj tre të akuzuarve ende nuk ka qenë e përfunduar procedura deri në fund të vitit.

Në lidhje me veprën penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile, gjatë vitit 2013, para gjykatave themelore në Kosovë, si dhe para Gjykatës së Apelit janë mbajtur në faza të ndryshme 11 gjykime dhe në to kanë qenë të përfshirë gjithsejtë 44 persona të akuzuar.[11] Nga numri i tërësishëm i lëndëve për krime të luftës, të cilat gjatë vitit 2013 janë procesuar para gjykatave kosovare, tri kanë qenë plotësisht të reja dhe janë hapur me aktakuza, të cilat PSRK i ka ngritur kundër 18-të të akuzuarve.[12] Deri në fund të periudhës së raportimit, shqyrtimet kryesore në këto lëndë nuk janë hapur dhe FDH Kosovë tash për tash nuk ka njohuri lidhur me faktin nëse aktakuzat, të cilat kanë të bëjnë me këtë lëndë dhe të cilat ende ndodhen në fazën e vlerësimit, do të konfirmohen ose do të refuzohen si të pabaza.

[10] Në këtë lëndë është bashkuar edhe procedura e shkallës së parë në lidhje me të akuzuarin Sokol Bytyqi, i cili në kohën e hetimeve dhe të shqyrtimit kryesor kundër Kabashit nuk ka qenë i qasshëm për organet e drejtësisë, sepse është gjendur në arrati.

[11] 37 shqiptarë dhe shtatë serbë.

[12] 17 shqiptarë dhe një serb.

Në grupin e lëndëve më të rënda dhe, për gjyqësorin kosovar, në grupin e lëndëve më të rëndësishme, të cilat FDH Kosovë rregullisht i ka përcjellë gjatë vitit 2013, Gjykata e Apelit si gjykatë e shkallës së dytë gjatë vitit të kaluar ka mbajtur seanca të panelit ankimor në gjashtë (6) lëndë, që kundër 12 të akuzuarve kanë qenë të gjykuara në shkallën e parë: *Rasti Sabit Geci dhe të tjerët* – për vepër penale të *krimeve të luftës kundër popullatës civile*; *Rasti Zoran Koliq* – për vepër penale të *krimeve të luftës kundër popullatës civile*; *Rasti Sllobodan Martinoviqi dhe të tjerët*[13] - për vepër penale *të krimeve të luftës kundër popullatës civile*; *Rasti Sadik Abazi dhe të tjerët*[14] - për vepra penale të *vrasjes së rëndë* dhe tentim vrasje të rëndë; *rasti Bojan Vuloviq* – për vepra penale të armëmbajtjes pa leje dhe tentim vrasje të rëndë; *s*i dhe Rasti *Avdyl Përgjegjaj* – për vepër penale të *s*hkeljes së të drejtës së pacenueshmërisë së banesës[15].

Edhe pse viti 2013 ka qenë tejet sfidues për gjyqësorin kosovar, kur të kihet parasysh numri i lëndëve më të vështira të cilat kanë qenë të procesuara në gjykata, FDH Kosovë e ka vënë re se përfshirja e gjyqtarëve vendor në trupa gjykues të obliguar me këto lëndë ka qenë tejet i vogël, gjë që ka çuar deri te fakti se angazhimi i tyre në rastet më të rënda dhe më të ndjeshme, me të cilat përballet gjyqësori kosovar, ka qenë i dobët dhe i pahetueshëm. Trupat gjykues, para të cilave në procedurën paraprake janë zhvilluar dëgjimet sipas aktakuzës, shqyrtimet kryesore të shkallës së parë, shqyrtimet kryesore në rigjykime ose në ato sipas procedurave ankimore, në numrin më të madh kanë qenë me përbërje të përzier, të kombinuar nga ana e gjyqtarëve ndërkombëtar dhe vendor. Me të gjithë trupat gjykues kanë kryesuar gjyqtarët e Misionit Evropian për Sundimit të Ligjit (EULEX), derisa kontributi i gjyqtarëve vendor është reduktuar në angazhimin e tyre në cilësi të anëtarëve të trupit gjykues.[16] Që pamja mbi inputin e gjyqtarëve vendor në zgjidhjen e lëndëve më të vështira në gjykatat kosovare të jetë edhe më e zbehtë, flet edhe fakti se të gjitha trupat gjykuese, para të cilëve gjatë vitit 2013 në procedurën e shkallës së parë janë kryer shqyrtimet kryesore për krime të luftës dhe vepra penale me prapavijë politike dhe etnike, janë përbërë prej dy gjyqtarëve ndërkombëtar dhe një gjyqtari vendor, me përjashtim të një rasti në Gjykatën Themelore në Prizren (*Rasti Ejup Kabashi dhe të tjerët & Sokol Bytyqi*), që ka qenë i përbërë nga një gjyqtar i EULEX-it (i cili në të njëjtën kohë edhe ka kryesuar me trupin gjykues) dhe dy gjyqtarëve vendor. Kur kjo të përmblidhet,

[13] FDH Kosovë nuk e ka përcjellë seancën e procedurës ankimore në këtë rast, të mbajtur në datën 25 korrik të vitit 2013, sepse nuk ka qenë e informuar mbi thirrjen e saj.

[14] Më i njohur si Bllaca II.

[15] FDH Kosovë ka vendosur që për shkak të specificitetit të këtyre rasteve të angazhojë vëzhguesit e vet në to dhe të njëjtat t'i përfshijë në raportin vjetor.

[16] Madje, për më shumë, përbërja e paneleve penale në Gjykatën Themelore në Mitrovicë ka qenë ekskluzivisht ndërkombëtare.

në punën e trupave gjykues, që kanë qenë të obliguar për zgjidhjen e lëndëve të cilat gjatë vitit 2013 i ka përcjellë FDH Kosovë, kanë qenë të përfshirë 22 gjyqtar të EULEX-it dhe 13 gjyqtarë vendor. Sipas informacioneve, të cilat i posedon FDH Kosovë, gjendje e ngjashme ka mbretëruar edhe në procedurën e shkallës së dytë. Gjykata Supreme e Kosovës dhe Gjykata e Apelit disa herë, me rastin e procedurës ankimore në veprat më të rënda penale, janë takuar në trupa gjykues apo panele të përbërë në shumicën e tyre nga gjyqtarët kosovar, por edhe në to kanë kryesuar gjyqtarët e EULEX-it. Kur ka qenë fjala për vepra penale paksa më të lehta, Gjykata Supreme dhe Gjykata e Apelit në raste të veçanta (në procedurat e shkallës së dytë ose sipas së drejtës në ndihmën e jashtëzakonshme juridike) kanë vendosur në trupa gjykues të përbërë ekskluzivisht nga gjyqtarët vendor[17]. Kur dihet se gjendja nuk është aspak më pozitive në lidhje me involvimin e prokurorëve vendor në ndjekjen e veprave më të rënda penale (aktakuzat për këto lëndë gjatë vitit 2013 i kanë përfaqësuar prokurorët e EULEX-it, me përjashtim të rastit Sllobodan Martinoviq dhe të tjerët, në të cilën aktakuzën e ka përfaqësuar prokurorja e PSRK, Merita Bina Rugova), atëherë, sipas mendimit të FDH Kosovë, duhet në mënyrë tejet të kujdesshme dhe me rezerva të trajtohen paralajmërimet publike gjithnjë e më të zëshme për rrudhjen e mandatit dhe për zvogëlimin e kompetencave të Misionit Evropian për sundimin e Ligjit. Një nga observacionet më të rëndësishme, deri te i cili ka arritur FDH Kosovë në bazë të monitorimit të gjykimeve për krimet më të rënda në Kosovë, është se kuadrot vendore gjyqësore dhe prokurorët ende nuk janë të gatshëm (e, madje, as ndoshta nuk kanë vullnet) që të marrin mbi vete rolin udhëheqës në procesimin e krimeve të luftës dhe veprave penale me prapavijë politike dhe etnike.

Një nga elementët e ri, që mund të hetohen në punën e gjykatave kosovare, ka pasur të bëjë edhe me legjislacionin e ri penal. Kuvendi i Kosovës, në datën 22 qershor të vitit 2012 e ka miratuar Kodin e ri Penal të Republikës së Kosovës, i cili ka hyrë në fuqi në datën 1 janar të vitit 2013. Kuvendi i Kosovës në datën 13 dhjetor të vitit 2012 e ka miratuar edhe Kodin e Ri të Procedurës Penale, i cili po ashtu ka hyrë në fuqi në datën 1 janar të vitit 2013 (Kodi mbi Procedurën Penale është botuar në Fletoren Zyrtare të datës 28 dhjetor të vitit 2012). Ligjet e reja vërtet kanë futur risi si në procedurën materiale, ashtu edhe në atë penale. Ato kanë pasur ndikim të tërthortë në punën e ngadalësuar të gjykatave në Kosovë në tremujorin e parë të vitit 2013, për shkak të periudhës së shkurtër nga koha e shpalljes së tyre në fletoren zyrtare (9 nëntor, 28 dhjetor i vitit 2012) deri në hyrjen e tyre në fuqi dhe filli i zbatimit të tyre. FDH Kosovë konsideron se duke pasur parasysh ndryshimet, të cilat ligjet e reja i kanë sjellë, bartësve të funksioneve të gjyqësorit është dashur t'iu ofrohet më shumë kohë për njohje me dispozitat dhe ndryshimet e reja.

[17] Është fjala për rastin, i cili del nga suazat e projektit të FDH Kosovë, në të cilat vëzhguesit e FDH Kosovë kanë përcjellë fazat e mëhershme të procedurës.

Ligjet e reja kanë futur një organizim të ri territorial dhe strukturor të gjykatave në Kosovë, që ka qenë themeluar me anë të Ligjit mbi Gjykatat, i cili ka hyrë në fuqi në datën 1 janar të vitit 2011, me fillim të zbatimit nga data 1 janar e vitit 2013. Në shkallën e parë, në vend të gjykatave të dikurshme komunale dhe të qarkut, prej tash vendosin gjykatat themelore, derisa sipas ankesave ndaj vendimeve të gjykatave themelore, vendos Gjykata rishtazi e formuar e Apelit, e cila është kompetente për të vepruar në të gjithë territorin e Kosovës. Gjykata Supreme e Kosovës vendos sipas ndihmës së jashtëzakonshme ligjore dhe rastet e tjera të parapara me Ligjin mbi Gjykatat të Kosovës, si dhe në shkallën e tretë lidhur me ankesat e parapara me ligj në rastet e veçanta, në të cilat lejohet shkalla e tretë e gjykimit[18] (për shembull, kur Gjykata e Apelit lidhur me ankesat e palëve sjellë vendim, i cili është diametralisht i kundërt nga vendimi i gjykatës themelore, përkatësisht i gjykatës së shkallës së tretë[19]).

Një nga risitë e Ligjit të ri mbi Procedurën Penale të Republikës së Kosovës (LPPK) është edhe procedura e vendosjes sipas aktakuzës. Mbi aktakuzën e sjellë të re vendos gjyqtari, i cili në të njëjtën kohë është edhe kryetar i trupit gjykues, i cili do të udhëheq me shqyrtimin në të njëjtën lëndë, në rastin kur i njëjti vlerëson se aktakuza është e bazuar dhe e mbështetur në prova. Në fazën e procedurës së vlerësimit të aktakuzës, gjyqtari (dhe eventualisht kryetari i ardhshëm i trupit gjykues) vepron në cilësi të gjyqtarit të vetëm, e organizon procedurën sipas aktakuzës, si dhe e vlerëson nëse aktakuza është e përpiluar sipas ligjit, përkatësisht nëse ajo është e bazuar dhe e mbështetur me prova adekuate.

[18] http://www.md-ks.org/repository/docs/Ligji.N.P_e_Ligjit_per_Gjykatat_(serbisht).pdf

[19] Vërejtje e përpiluesit të raportit.

Pasqyra e gjykimeve, të cilat FDH Kosovë i ka përcjellë gjatë vitit 2013

1. Vendosja (dëgjimi) sipas aktakuzës:

1.1. Rasti Ivan Radivojeviq

1.2. Rasti Ismet Haxha dhe të tjerët (Grupi II i Drenicës, Rasti Sylejman Selimi II)

1.3. Rasti Sami Lushtaku dhe të tjerët (Grupi i Drenicës I)

2. Lëndët e përfunduara me pranim të fajit nga ana e të akuzuarve:

2.1. Rasti Nazim Bllaca

2.2. Rasti Zharko Veselinoviq

3. Gjykimet e shkallës së parë:

3.1. Rasti Sabit Tafil Geci dhe të tjerët

3.1. Rasti Marjan Ilinçiq dhe të tjerët

3.3. Rasti Jovica Dejanoviq, Gjorgje Bojkoviq

3.4. Rasti Valon Jashari dhe të tjerët

4. Gjykimet e përsëritura në procedurën e shkallës së parë:

4.1. Rasti Ejup Kabashi dhe të tjerët & Sokol Bytyqi

4.2. Rasti Arben Krasniqi dhe të tjerët (Kleçka)

4.3. Rasti Latif Gashi dhe të tjerët (Grupi i Llapit)

4.4. Rasti Slobodan Martinoviqi dhe të tjerët

5. Procedura ankimore:

5.1 Rasti Aleksandar Bullatoviq

5.2. Rasti Sabit Geci dhe të tjerët

5.3. Rasti Nazif Visoqi

5.4. Rasti Zoran Koliqi

5.5. Rasti Bojan Vuloviqi

5.6. Rasti Sadik Abazi dhe të tjerët (Bllaca II)

6. Gjykata Supreme e Kosovës
(sipas kërkesës për mbrojtjen e ligjshmërisë):

6.1. Rasti Avdyl Pergjegjaj

1. Vendosja (dëgjimi) sipas aktakuzës:

1.1. Rasti Ivan Radivojeviq

Në Gjykatën Themelore në Prishtinë, para gjyqtarit ndërkombëtar Malcolm Simmons, i cili ka marrë pjesë në cilësi të gjyqtarit i vetem, në datën 9 tetor të vitit 2013 është mbajtur dëgjimi i parë sipas aktakuzës së PSRK-së të datës 24 shtator të vitit 2013[20], në lëndën *Prokurori kundër Ivan Radojeviqit*. Të akuzuarit Radivojeviq, me aktakuzën e cekur i vihet në barrë kryerja e veprës penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile[21]. Sipas aktakuzës, Radivojeviqi, (me shkeljen e nenit të përbashkët 3 të Konventës së Gjenevës të vitit 1949 si dhe të të gjitha ligjeve ndërkombëtare, që kanë qenë në fuqi në kohën e konfliktit dhe me të cilat rregullohen rregullat e luftimit), në cilësi të pjesëtarit të formacionit rezervë të policisë së Serbisë dhe në bashkëkryerje me së paku dhjetë pjesëtarë të tjerë të forcave ushtarake serbe, të formacionit rezervë, të policisë dhe formacionit paramilitar, e ka cenuar integritetin trupor dhe shëndetin e rreth 40 meshkujve, civilë shqiptarë (duke e përfshirë edhe Bujar Bajramin, Haki Bajramin dhe Daut Bugujevcin). Viktimat, në datën 26 mars të vitit 1999 kanë qenë të tubuar në stacionin e autobusit në Fushë Kosovë, duke e pritur autobusin për në Prishtinë[22]. Për shkak të dyshimit të bazuar se e ka kryer veprën e cekur penale, i akuzuari, i cili jeton në Serbi (Bllace), është burgosur me rastin e hyrjes në Kosovë në muajin gusht të vitit 2013, në kalimin kufitar në Jarinje.

Gjatë seancës së dëgjimit dhe pas ndriçimit të provave, mbi të cilat është bazuar aktakuza, i akuzuari është deklaruar se nuk ndjehet fajtor. Mbrojtësi i të akuzuarit ka qenë i obliguar që, më së voni deri në datën 23 tetor, në formën e shkruar, gjykatës t'ia dorëzoj vërejtjet eventuale ndaj aktakuzës ose provave, me të cilat mbështetet ajo nga ana e prokurorit ndërkombëtar Maurizio Salustro. Në të kundërtën, sipas paralajmërimit të gjyqtarit, shqyrtimi kryesor do të caktohet për muajin dhjetor të

[20] Veprimi procedural, i cili, si risi, ka filluar të zbatohet pas hyrjes në fuqi të Ligjit të ri mbi Procedurën Penale të Republikës së Kosovës në fillim të vitit 2013.

[21] E dënueshme sipas nenit 142 **të Ligjit Penal të Republikës Socialiste Federative të Jugosllavisë** (LP RSFJ), i cili është në zbatim sipas rregullores së UNMIK-t 1999/42 të datës 12 dhjetor të vitit 2014, e dënueshme edhe sipas ligjeve të mëhershme penale si dhe sipas nenit 152 të Ligjit Penal në fuqi të Republikës së Kosovës (LPK).

[22] FDH Kosovë deri në fund të vitit 2013 nuk ia ka dalë të sigurojë dokumentacionin gjyqësor me informata të hollësishme të lidhura me këtë rast.

vitit 2013, gjatë të cilit gjykata do të mbante seanca prej shtatë deri në dhjetë ditë.

Sipas njoftimeve jozyrtare të FDH Kosovë, deri në afatin e caktuar nuk ka pasur vërejtje nga i akuzuari dhe mbrojtësi i tij lidhur me aktakuzën. Megjithëkëtë, shqyrtimi kryesor në këtë lëndë nuk ka filluar deri në fundin e vitit 2013.

1.2. Rasti Ismet Haxha dhe të tjerët (Rasti Drenica II, Rasti Sylejman Selimi II)

Para gjyqtarit ndërkombëtar Philip Kanning, i cili ka marrë pjesë në cilësi të gjyqtarit individual, në Gjykatën Themelore në Mitrovicë, janë mbajtur në datën 27 nëntor dhe 13 dhjetor të vitit 2013 dëgjimi i parë dhe i dytë sipas aktakuzës së PSRK të datës 13 nëntor të vitit 2013 në lëndën *Prokurori kundër Ismet Haxhës dhe të tjerëve.* Me aktakuzën e cekur, katër ish pjesëtar të Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës (UÇK) Ismet Haxha, Shefki Hyseni, Nexhat Qubreli dhe Sylejman Selimi (ish komandant i UÇK-së) ngarkohen për kryerje të veprës penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile[23]. Kjo lëndë, në publik është e njohur edhe si rasti *Drenica II* ose Rasti *Sylejman Selimi dhe të tjerët.*

Të akuzuarve, me anë të aktakuzës së cekur, iu është vënë në barrë se gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, si pjesëtarë të Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës (UÇK), në fund të vitit 1998 ose në fillim të vitit 1999 kanë kryer vepër penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile, që është në kundërshtim me nenin e përbashkët 3 të Konventave të Gjenevës të vitit 1949; nenet 4 dhe 5 të Protokollit të Dytë Shtesë të datës 8 qershor të vitit 1977. Ata, sipas asaj që thuhet në aktakuzë, kanë kidnapuar dëshmitarët A dhe B dhe i kanë mbajtur në paraburgim disa ditë.

Me atë rast, i akuzuari Ismet Haxha**,** në bashkëkryerje me të akuzuarin Nexhat Qubrelin dhe edhe me një ushtar tjetër të panjohur të UÇK-së: e ka cenuar integritetin trupor dhe shëndetin e dëshmitarit A (shqiptare e Kosovës); e ka mbajtur viktimën A, duke iu lejuar të tjerëve që ndaj saj të ushtrojnë dhunë fizike dhe që ta rrahin; e ka keqtrajtuar dëshmitarin B (shqiptare e Kosovës), duke e keqtrajtuar dhe detyruar që të shkruajë deklaratë të rrejshme mbi gjoja bashkëpunimin e saj me organet serbe; e ka mbajtur viktimën B, duke iu mundësuar kryerësve të drejtpërdrejt që ndaj saj të kryejnë vepra penale; si dhe ka trajtuar në mënyrë çnjerëzore dëshmtarët A dhe B duke e inskenuar vrasjen e tyre, në atë mënyrë që i ka detyruar viktimat të përkulen në dysheme, pas të cilës me armë zjarri ka shtënë pas shpinës së tyre. I akuzuari Shefki Hyseni ngarkohet se e ka dhunuar dëshmi-

[23] E dënueshme sipas nenit 142 të LP të RSFJ-së si dhe sipas nenit 152 të LPK.

tarin A gjatë kohës sa ajo ka qenë e paraburgosur nga ana e ushtarëve të UÇK-së, në atë mënyrë që e ka detyruar të ketë marrëdhënie seksuale kundër vullnetit të saj. I akuzuari Nexhat Qubreli ngarkohet se në bashkëkryerje me të akuzuarin Ismet Haxhën dhe edhe me një ushtarë të UÇK –së: ka cenuar integritetin trupor të dëshmitarit A, duke e rrahur disa herë me sende të ndryshme; e ka keqtrajtuar dëshmitarin B disa herë dhe me sende të ndryshme; e ka detyruar këtë dëshmitare

të jep deklaratë të rrejshme mbi gjoja bashkëpunimin me organet serbe. Ish komandanti i UÇK-së Sylejman Selimi ngarkohet se në bashkëpunim me pjesëtarë të tjerë të UÇK –së e ka cenuar integritetin trupor dhe shëndetin e dëshmitarëve A dhe B, duke i rrahur ato disa herë.

Gjatë seancës së dëgjimit të parë të datës 27 nëntor, gjykata e ka bërë vërtetimin parimor të provave të dorëzuara me aktakuzën, e ka siguruar dorëzimin e tyre tek të akuzuarit dhe mbrojtësit e tyre, janë lexuar akuzat, të cilat iu vihen në barrë të akuzuarve. Të akuzuarit janë shprehur se nuk ndjehen fajtor lidhur me aktakuzën. Gjatë dëgjimit të dytë në lidhje me aktakuzën e datës 13 dhjetor, mbrojtja e të akuzuarve ka paraqitur vërejtje me gojë ndaj aktakuzës, kurse disa mbrojtës të caktuar i kanë paraqitur vërejtjet ndaj aktakuzës edhe në formën me shkrim. Me anë të vërejtjeve të mbrojtjes, të cilat i kanë përkrahur të akuzuarit, është theksuar se e njëjta nuk është përpiluar në pajtim me ligjin, se nuk mbështetet nga provat, se ato që thuhen në aktakuzë janë vetëm supozime, se pohimi se të akuzuarit kanë kryer vepra, me të cilat ngarkohen, nuk i kalon kufijtë e dyshimit të bazuar mirë, se, në rast se gjykata e pranon aktakuzën dhe provat me të cilat mbështetet ajo, do të propozojnë dëgjim të dëshmitarëve të ri. Të gjithë mbrojtësit e të akuzuarve nga ana e gjykatës janë të obliguar që vërejtjet e veta t'ia dorëzojnë gjykatës në formën me shkrim.

Palët e dëmtuara A dhe B nuk kanë qenë të pranishme në dëgjimet sipas aktakuzës, si dhe as që kanë pasur të autorizuar të plotfuqishëm, i cili do tí përfaqësonte interesat e tyre para gjykatës. Në seancat e dëgjimit të aktakuzës kanë qenë të pranishëm anëtarët e familjeve dhe miqtë e të akuzuarve si dhe përfaqësuesit e mediave lokale, gjë që më herët nuk ka qenë e zakonshme për lëndët, për të cilat kompetent ka qenë Gjykata Themelore në Mitrovicë, gjykimet e së cilës zhvillohen në ndërtesën, e cila gjendet në pjesën veriore të qytetit.

Aktakuzën, gjatë procedurës së shqyrtimit të aktakuzës nga ana e gjykatës, e ka përfaqësuar prokurori ndërkombëtar Maurizio Salustro. Deri në fund të periudhës së raportimit, sipas njohurive të FDH Kosovë, nuk ka pasur mundësi për të siguruar vendimin e gjykatës mbi pranimin ose refuzimin e aktakuzës.

1.3. Prokurori kundër Agim Demajt dhe të tjerëve (Rasti Sami Lushtaku dhe të tjerët, Grupi i Drenicës I)

Para gjyqtarit të Gjykatës Themelore në Mitrovicë, Dariuzs Sielickit, i cili ka marrë pjesë në cilësi të gjyqtarit individual, në datën 6 dhjetor të vitit 2013 është mbajtur dëgjimi i parë i aktakuzës së PSRK-së të datës 6 nëntor të vitit 2013, në lëndën *Prokurori kundër Agim Demajt dhe të tjerëve*, i cili në publik është paraqitur edhe si R*asti i Drenicës* ose *Rasti Sami Lushtaku dhe të tjerët*.

Të akuzuarit Demaj si dhe edhe katërmbëdhjetë[24] të tjerë (në mesin e të cilëve edhe komandanti i dikurshëm i UÇK-së dhe kryetari aktual i komunës së Skenderajt) ngarkohen për kryerje të veprave penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile në bashkëkryerje[25], sipas një ose më shumë pikave. Ata akuzohen se në kundërshtim me nenin e përbashkët 3 të Konventave të Gjenevës të vitit 1949, në një datë të papërcaktuar të muajit shtator të vitit 1998[26] e kanë rrezikuar integritetin trupor dhe shëndetin e civilëve A dhe B, të cilët gjatë kohës së konfliktit të armatosur kanë qenë të mbyllur në qendrën për mbajtje në fshatin Lukovc, komuna e Skenderajt. Sipas aktakuzës, shumë prej të akuzuarve, me grushte dhe me shkopinj të drurit i kanë rrahur këta dy civil dhe i kanë detyruar që të rrihen në mes vete. Po ashtu, të akuzuarit[27] ngarkon se me sende prej metali ua kanë prekur organet seksuale dëshmitarit A, duke e shtyrë nëpër dysheme si dhe se në një numër të papërcaktuar të rasteve e kanë rrezikuar integritetin trupor dhe shëndetin e dëshmitarit A. Po ashtu, të akuzuarit ngarkohen se e kanë rrezikuar integritetin trupor dhe shëndetin të një numri të paidentifikuar të civilëve shqiptarë nga fshati Shipol, komuna e Mitrovicës, gjatë muajit gusht ose muajit shtator të vitit 1998, duke i rrahur disa herë. Një nga veprat, të cilat iu vihen në barrë të akuzuarve është vrasja e Ivan Bullatoviqit (i cili ka qenë i paraburgosur nga ana e UÇK-së), e cila është kryer në një datë ta pavërtetuar në fillim të muajit qershor të vitit 1998[28] në atë mënyrë që i është prerë qafa me sharrë motorike. Në vazhdim,

[24] Të bashkakuzuarit: Bashkim Demaj, Driton Demaj, Selman Demaj, Fadil Demaku, Jahir Demaku, Nexhat Demaku, Zeqir Demaku, Sabit Geci, Ismet Haxha, Sahit Jashari, Sami Lushtaku, Sylajman Selimi, Isni Thaçi, Anvi Zabeli.

[25] E dënueshme sipas nenit 142 në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së.

[26] Të akuzuarit: Agim Demaj, Bashkim Demaj, Driton Demaj, Selman Demaj, Fadil Demaku, Jahir Demaku, Nexhat Demaku, Zeqir Demaku, Sylajman Selimi.

[27] Agim Demaj, Sylejman Selimi, Isni Thaqi, Zeqir Demaku, Fadil Demaku, Nexhat Demaku, Selman Demaj, Driton Demaj, Bashkim Demaj, Jahir Demaj me pjesëtarë të tjerë të paidentifikuar të UÇK-së.

[28] Të akuzuarit: Sabit Geci, Sahit Jashari.

të akuzuarit në mënyrë plotësuese ngarkohen: se e kanë rrezikuar integritetin trupor dhe shëndetin e dëshmitarëve C dhe F në qendrën për mbajtje në fshatin Lukovc, komuna e Skenderajt[29], në një datë të pavërtetuar gjatë muajit qershor të vitit 1998 ose në fillim të vitit 1999; se e kanë rrezikuar integritetin trupor dhe shëndetin e dëshmitarit E në qendrën për mbajtje në Likovc[30]; se e kanë rrezikuar integritetin trupor dhe shëndetin e dy civilëve të paidentifikuar, të babait dhe të vajzës, të cilët janë mbajtur në aneksin e ndërtesës në qendrën për mbajtje në fshatin Likovc në një datë të pavërtetuar në fillim të vitit 1999[31]; se e kanë rrezikuar integritetin trupor dhe shëndetin e dëshmitarit **I**, i cili ka qenë i mbyllur në qendrën për mbajtjen në Likovc, të cilin rregullisht e kanë rrahur në data të pavërtetuara në fund të pranverës ose në fillim të verës së vitit 1998[32]; se e kanë rrezikuar integritetin trupor dhe shëndetin e një numri të pavërtetuar të civilëve shqiptarë, të cilët kanë qenë të mbajtur në qendrën për paraburgim në Likovc nga pranvera e vitit 1998 deri në muajt e parë të vitit 1999[33]; se, duke shtënë nga revolja e tipit TT, kanë vrarë civil të panjohur të paraburgosur në një lokacion të pavërtetuar midis fshatit Galicë dhe Dubovc në një datë të pavërtetuar të muajit shtator të vitit 1998[34]; se e kanë rrezikuar integritetin trupor dhe shëndetin e një personi të paidentifikuar nga fshati Glavnasellë, i cili ka qenë mbajtur në qendrën për mbajtje në Likovc, në një datë të pavërtetuar gjatë muajit gusht ose shtator të vitit 1998[35]; se e kanë rrezikuar integritetin trupor dhe shëndetin e një personi të paidentifikuar nga fshati Shipol, komuna e Mitrovicës, të cilin e kanë rrahur disa herë, në një datë të pavërtetuar gjatë muajit gusht ose shtator të vitit 1998[36]; si dhe se e kanë rrezikuar integritetin trupor të dëshmitarit F dhe të një të paraburgosuri të panjohur nga Prizreni, të cilët janë mbajtur në qendrën për mbajtje në Likovc, gjatë muajit qershor ose korrik të vitit 1998[37].

Gjatë dëgjimit të parë të aktakuzës, disa mbrojtës të caktuar të të akuzuarve kanë bërë vërejtje se nuk posedojnë vendim mbi hapjen dhe zgjerimin e hetimeve kundër klientëve të tyre, si dhe se posedojnë disa deklarata të caktuara të dëshmi-

[29] Të akuzuarit: Sabit Geci, ismet Haxha, Sahit Jashari, Sami Lushtaku, Avni Zabeli, e ndjera Xhevë Lladrovci.

[30] Të akuzuarit Sabit Geci dhe Sahit Jashari.

[31] Të akuzuarit: Sahit Jashari me ushtarë të paidentifikuar të UÇK-së.

[32] Të akuzuarit: Sahit Jashari në bashkëkryerje me Sylejman Selimin.

[33] Të akuzuarit: Sami Lushtaku, Avni Zabeli, Sahit Jashari dhe Sylejman Selimi.

[34] I akuzuari: Sami Lushtaku.

[35] I akuzuari: Sami Lushtaku.

[36] Të akuzuarit Sami Lushtaku dhe Jahir Demaku.

[37] I akuzuari: Avni Zabeli në bashkëkryerje me dy ushtarë të paidentifikuar të UÇK-së.

tarëve vetëm në gjuhën angleze. Pas leximit të një pjese të aktakuzës, që ka të bëjë me akuzat, të gjithë të akuzuarit janë shprehur se i kanë kuptuar akuzat, me të cilat ngarkohen dhe se lidhur me to nuk ndjehen fajtor. Mbrojtësit kanë kërkuar heqjen e paraburgimit për të akuzuarit, midis të tjerash edhe për Sami Lushtakun, i cili në zgjedhjet lokale të mbajtura në datën 3 dhjetor të vitit 2013 është zgjedhur për kryetar të komunës së Skenderajt, në mënyrë që t'i mundësohet dhënia e betimit.

Aktakuzën, gjatë seancës së dëgjimit të parë të aktakuzës, e ka përfaqësuar prokurori ndërkombëtar Maurizio Salustro. Në fund të dëgjimit të parë nuk është caktuar seancë tjetër dëgjimore për aktakuzën si dhe as shqyrtim kryesor. Deri në fund të periudhës së raportimit, FDH Kosovë nuk ka pasur mundësi për të siguruar vendimin e gjykatës mbi pranimin ose refuzimin e aktakuzës.

2. Lëndët e përfunduara me pranim të fajit nga ana e të akuzuarve

2.1. Rasti Nazim Bllaca (Bllaca III)

Trupi gjykues i përzier i Gjykatës Themelore në Prishtinë, në seancën e gjykatës e cila ka qenë e hapur për publikun[38] dhe me të cilën ka kryesuar gjyqtari i EULEX-it Mariola Pasnik,[39] në datën 19 qershor të vitit 2013 e ka shpallur aktgjykimin, me të cilin ka përfunduar procedura e shkallës së parë në lëndën *Prokurori kundër Nazim Bllacës* (në lëndën e njohur në publik edhe si *Bllaca III*) dhe i cili është zhvilluar kundër pjesëtarit të ish Shërbimit të Fshehtë Informativ të Kosovës (SHIK), Nazim Bllacës. Me anë të aktgjykimit të cekur, Bllaca është shpallur fajtor për vrasjen e funksionarit të lartë të ish Shërbimit të Sigurimit Shtetëror, Ibush Kllokoqit dhe i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej (4) vitesh e gjashtë (6) muajsh. Bllacës, në dënimin e shqiptuar i është llogaritur periudha kohore, të cilën ai e ka kaluar në arrestin shtëpiak, në periudhën prej datës 30 nëntor të vitit 2009 e deri në datën 29 nëntor të vitit 2010. Me anë të një vendimi të veçantë të gjykatës të datës 19 korrik të vitit 2013, Bllacës i është caktuar arresti shtëpiak deri në plotfuqishmërinë e aktgjykimit. Arresti shtëpiak është caktuar sipas propozimit të prokurorit.

Aktgjykimin e cekur gjykata e ka bazuar pas pranimit të Bllacës se ai është kryerës i drejtpërdrejt në vrasjen e Ibush Kllokoqit. Vrasja ka ndodhur në datë gjashtë (6) gusht të vitit 1999 në Prishtinë, në oborrin e shtëpisë familjare të viktimës në prani të familjes së tij. Bllaca e ka pranuar se duke shtënë nga arma automatike e zjarrit e ka privuar nga jeta Kllokoqin.

Procedura penale kundër Bllacës është inicuar me vendim të prokurorit të PSRK-së pas deklaratave të tij dhënë mediave, në të cilat ka folur jo vetëm për këtë,

[38] Sipas propozimit të prokurorit dhe vendimit të kryetarit të trupit gjykues, dëgjimi i parë (që është mbajtur para kryetares së trupit gjykues Mariola Pasnik, e cila ka vepruar në cilësi të gjyqtares individuale), si dhe një pjesë e shqyrtimit kryesor para trupit gjykues në datën 03 dhe 15 korrik të vitit 2013, kanë qenë të mbyllura për publikun, në pajtim me nenin 294 të Ligjit mbi Procedurën Penale (LPP). Në pajtim me nenin 295, paragrafi 2 i LPP, që rregullon mundësinë e pjesëmarrjes së ekspertëve publik në seancat e mbyllura të gjykatës, vëzhguesit të FDH-së Kosovë i është mundësuar për të qenë i pranishëm në seancat e gjykatës, të cilat kanë qenë të mbyllura për publikun.

[39] Anëtarët e trupit gjykues: gjyqtarja ndërkombëtare Franceska Fisher dhe gjyqtari vendor Faik Hoxha.

por edhe për raste të tjera të vrasjeve politikisht të motivuara, të cilat kanë ndodhur në verën e vitit 1999. Bllaca, me këtë rast ka folur edhe për vrasjet dhe tentim vrasjet, të cilat kanë ndodhur pas përfundimit të konfliktit të armatosur dhe kryerësit e të cilave në shumicën e rasteve ende nuk janë zbuluar. Sipas pohimeve të Bllacës, kryerësit e këtyre veprave kanë qenë pjesëtarë të SHIK-ut, kurse viktimat e këtyre veprave kanë qenë kryesisht anëtarë ose simpatizues të Lidhjes Demokratike të Kosovës (LDK). Sipas pohimeve të të akuzuarit, ai, në vrasjet dhe tentim vrasjet e cekura, vet drejtpërdrejt ka marrë pjesë si kryerës, bashkëkryerës ose si anëtar i grupit kriminal. Bllaca i ka mbështetur pohimet e tij edhe me publikimin e një DVD-je me deklarata të tij dhe me xhirime të bisedave të veçanta me akterët e mundshëm të krimeve.

Me vendim të gjyqtarit të procedurës paraprake të Gjykatës së Qarkut në Prishtinë të datës 1 dhjetor të vitit 2009, Bllacës i është caktuar arresti shtëpiak në kohëzgjatje prej tridhjetë ditësh. Arresti shtëpiak i është zgjatur në mënyrë të vazhdueshme në një periudhë prej një viti, aq sa me Ligjin e atëhershëm të Procedurës Penale ka qenë e mundur që dikujt maksimalisht t'i shqiptohet arresti shtëpiak para ngritjes së aktakuzës. Dispozitat ligjore të parapara për masën e arrestit në mënyrë analoge zbatohen edhe në masën e arrestit shtëpiak[40]. Pas skadimit të afatit maksimal të paraparë për arrestin shtëpiak, Bllaca, deri në ditën e shpalljes së aktgjykimit, për arsye të sigurisë, është gjendur nën mbrojtjen e policisë dhe *de facto* në arrest shtëpiak[41].

Në bazë të akuzave të Bllacës, deri tash janë ngritur tri aktakuza dhe, rrjedhimisht me këtë, njëri pas tjetrit janë organizuar gjykime. Lënda e Fahredin Gashit dhe Hysri Ramës, e njohur edhe si *Bllaca I* është lënda e parë gjyqësore e formuar pas akuzave, të cilat në media i ka publikuar Nazim Bllaca. Aktakuza e PSRK-së në këtë lëndë është ngritur në datën 5 nëntor të vitit 2010. Prokuroria Speciale i ka vënë në barrë të akuzuarit dhe ish pjesëtarit të Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës (UÇK-), Fahredin Gashit kryerjen e veprës penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile[42], për shkak të vrasjes së aktivistit lokal të LDK-së Sali Gashit nga fshati Varigoc, komuna e Lipjanit. Gjatë hetimeve për veprën e cekur dhe në bazë të kërkesës së prokurorit të lëndës të datës 23 korrik të vitit 2010, gjyqtari i procedurës paraprake i Gjykatës së Qarkut në Prishtinë, nga data 2 shtator e vitit 2010, të akuzuarin Bllaca e ka shpallur dëshmitar bashkëpunëtor në këtë procedurë penale.

Me aktakuzën e datës 5 nëntor të vitit 2010, Fahredin Gashi ngarkohet se në datën 15 qershor të vitit 1999, në kohën kur në Kosovë ende ka zgjatur konflikti i ar-

[40] Neni 278, paragrafi 2, pika 8 dhe neni 285 LPPK.

[41] Shtëpia e të akuzuarit Nazim Bllaca në fshatin Ribar i Madh, komuna e Lipjanit, gjendet nën mbrojtjen e përhershme të policisë së EULEX-it.

[42] Neni 142 në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së.

matosur[43], në cilësinë e pjesëtarit të UÇK-së dhe në bashkëkryerje me dëshmitarin bashkëpunues Nazim Bllacën, në orët e mbrëmjes ka hyrë në shtëpinë e Sali Gashit në fshatin Varigoc, komuna e Lipjanit, dhe me të shtëna rafali nga pushka automatike AK47 e ka privuar atë nga jeta. Me aktakuzën e datës së cekur, Hysri Rama është akuzuar për vepër penale të ndihmës ndaj kryerësit pas kryerjes së veprës penale[44]. Ai është dëgjuar si dëshmitar në datën 29 tetor të vitit 2010.

Gjykata e Qarkut në Prishtinë, në përbërje të përzier të trupit gjykues, me të cilin ka kryesuar gjyqtari ndërkombëtar Horst Proetel[45], në datën 23 nëntor të vitit 2011 e ka sjellë aktgjykimin, me të cilin Gashin e ka shpallur fajtor për krime të luftës kundër popullatës civile[46] (si dhe sipas nenit të përbashkët 3 të Konventave të Gjenevës të vitit 1949 dhe nenit 4 të Protokollit të II-të Shtesë të vitit 1977). Të akuzuarit Gashi i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej 18 vitesh, derisa me të njëjtin aktgjykim, të akuzuarit Rama i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) muajsh, me lirimin me kusht në afat prej një (1) viti. I akuzuari Gashi, me anë të mbrojtësit të tij, është ankuar ndaj këtij aktgjykimi. Deri në fund të vitit 2013, gjykata e shkallës së dytë nuk ka vendosur lidhur me ankesat në këtë procedurë penale.

Procedura e dytë penale e nxitur nga akuzat e dëshmitarit bashkëpunues Nazim Bllaca, është ngritur kundër të akuzuarve Sadik Abazi, Bekim Syla dhe Fahredin Gashi[47] e Shpresim Uka. Ata janë të akuzuar për vrasjen e Ibush Kllokoqit në datën 6 gusht të vitit 1999 në Prishtinë, e cila, sipas aktakuzës, është kryer në bashkëkryerje me Bllacën. Aktakuza për vrasjen e cekur kundër Abazit, Bekim Sylës, Gashit dhe Ukës është ngritur në datën 29 korrik të vitit 2011.

Me të njëjtën aktakuzë, për tentim vrasje të Ismet Arifit në datën 3 nëntor të vitit 1999, janë akuzuar: Abazi, Gashi, Uka, Hajdari dhe Bekim Syla. Në të njëjtën kohë, Uka, Hajdari dhe Shaban Syla janë akuzuar edhe për tentim vrasje të ish funksionarit të lartë të LDK-së Adem Salihajt, që ka ndodhur në datën 12 qershor të vitit 2000. „Bllaca, gjatë hetimeve ka sjellë shumë hollësi mbi krimet e cekura, duke

[43] Sipas rregullores së UNMIK-ut të datës 21 dhjetor të vitit 2000, konflikti i armatosur në Kosovë ka zgjatur prej datës 27 shkurt të vitit 1998 deri në datën 20 qershor të vitit 1999.

[44] E dënueshme me nenin 305, paragrafi 2 i LPL.

[45] Anëtarët e trupit gjykues: gjyqtari ndërkombëtar Tore Thomassen, gjyqtari vendor Rafet Haxhaj.

[46] E paraparë dhe e dënueshme sipas nenit 142 në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së.

[47] Sipas urdhrit të trupit gjykues të datës 7 shtator të vitit 2012, procedura kundër Gashit është ndarë nga procedura kundër të akuzuarve të tjerë, për shkak të gjendjes së tij shëndetësore, problemeve të trupit gjykues në komunikim me të akuzuarin si dhe për shkak të sigurimit të dokumentacionit mjekësor shtesë lidhur me shëndetin e tij psikik.

pohuar se ai dhe të akuzuarit kanë qenë anëtarë të SHIK-ut“[48]. Edhe në veprat penale, me të cilat ngarkohen gjashtë të akuzuarit, Bllaca ka qenë një nga kryerësit e drejtpërdrejtë ose bashkëkryerës. Me urdhër të gjyqtarit të procedurës paraprake të datës 4 mars të vitit 2011, e cila është sjellë sipas kërkesës së prokurorit, Bllaca prapë është shpallur dëshmitar bashkëpunues. Me anë të urdhrit, është ndërprerë procedura kundër tij për tentim vrasje të Ismet Arifit dhe Adem Salihajt. Me të njëjtin urdhër, është refuzuar kërkesa e prokurorit mbi ndërprerjen procedurës penale dhe shqiptimin e dënimit për Nazim Bllacën për vrasje të Ibush Kllokoqit, që ka ndodhur në datën gjashtë (6) gusht të vitit 1999.

Shqyrtimi kryesor në lëndën *Bllaca II* dhe në aktakuzën e ngritur në datën 29 korrik të vitit 2011 kundër gjashtë të akuzuarve, ka filluar në datën 3 shkurt të vitit 2012 para trupit gjykues, me të cilin ka kryesuar gjyqtari Tore Thomassen[49]. Gjatë shqyrtimit, gjykata ka mbajtur 43 seanca. Me aktgjykimin e datës 17 dhjetor të vitit 2012, trupi gjykues i ka shpallur të akuzuarit fajtor dhe ua ka shqiptuar dënimet e mëposhtme: Sadik Abazi, për veprën penale nën pikën 1 të aktakuzës (vrasje e rëndë në bashkëkryerje*)*, është dënuar me burgosje në kohëzgjatje prej 12 vitesh (për vrasjen e Ibush Kllokoqit); Driton Hajdari, për vepër penale nën pikën 3 të aktakuzës (tentim vrasje e rëndë), është dënuar me burgosje në kohëzgjatje prej 7 vitesh (për tentim vrasje të Adem Salihajt, të kryer në datën 12 qershor të vitit 1999); Bekim Syla, për vepër penale nën pikën 1 (tentim vrasje e rëndë në bashkëkryerje*)* është dënuar me burgosje në kohëzgjatje prej 12 vitesh; Shaban Syla, për vepër penale nën pikën 3 të aktakuzës, është dënuar me burgosje në kohëzgjatje prej 8 vitesh; Shpresim Uka, sipas pikave 1 dhe 3 të aktakuzës, është dënuar me dënim me burgosje në kohëzgjatje prej 15 vitesh[50]. Në pajtim me nenin 389, paragrafi 4[51] të LPP, gjykata e ka refuzuar akuzën sipas pikës 2 të aktakuzës së fundit të muajit korrik të vitit 2011 (tentim vrasje e Ismet Arifit në datën 3 nëntor të vitit 1999), sepse ka gjetur se në veprimet e të akuzuarve Abazi, Uka, Hajdari dhe Bekim Syla ka vetëm elemente të veprës penale të rrëmbimit, që parashihet

.....

[48] Citat nga aktakuza, faqja 4, paragrafi 1 i arsyetimit, versioni në gjuhën angleze.

[49] Anëtarët e trupit gjykues: gjyqtarja ndërkombëtare Laura Liguori dhe gjyqtari vendor Behxet Muqiqi. Përbërja e trupit gjykues ka mbetur e pandryshuar edhe pas vërejtjeve të mbrojtësve të caktuar se gjyqtari kryesues ka qenë anëtarë i trupit gjykues në procedurën kundër Fahredin Gashit. Vërejtja është refuzuar nga ana e kryetarit të Kuvendit të Gjyqtarëve të EULEX-it.

[50] Për akuzën nën pikën 1, 14 vite burgosje dhe akuzën nën pikën 3, nëntë (9) vite.

[51] Neni 389 i LPP, paragrafi 1: “Gjykata sjell vendimin, me të cilin akuza refuzohet nëse:
1) Prokurori e tërheq akuzën, ...
4) ka kaluar koha e parashkrimit, i akuzuari me aktin e amnistisë ose të faljes lirohet nga ndjekja ose nëse ekzistojnë rrethana të tjera, të cilat e përjashtojnë ndjekjen penale.”

dhe është e dënueshme me nenin 64, paragrafi 1 i Ligjit Penal të Serbisë.[52] Megjithëkëtë, sipas gjetjeve të gjykatës, për këtë vepër kishte hyrë në fuqi parashkrimi i ndjekjes penale[53].

Në shpalljen e aktgjykimit nuk kanë qenë të pranishëm tre të akuzuarit e mëposhtëm: Hajdari, Bekim Syla dhe Uka. Ata, prej atëherë konsiderohen se ndodhen në arrati dhe për këto arsye është lëshuar fletë-arresti përmes Interpolit. Aktgjykimi është shpallur në mungesë të tyre, në pajtim me nenin 392, paragrafi 3 i LPPK.[54] Të akuzuarit , përmes mbrojtësve të tyre, janë ankuar ndaj aktgjykimit ndëshkues. Gjykata e Apelit, sipas këtyre ankesave, ka mbajtur një seancë të panelit ankimor në datën 12 dhjetor të vitit 2013[55].

Pas vendimit mbi inicimin e hetimeve të datës 1 dhjetor të vitit 2009, paralelisht me hetimet në lëndët *Bllaca I* dhe *Bllaca II*, janë zhvilluar edhe hetimet e drejtpërdrejta kundër Nazim Bllacës (*Bllaca III*) për vrasje të Ibush Kllokoqit në datën 6 gusht të vitit 1999. Kjo është procedura penale e tretë me radhë e hapur pas paraqitjet së Bllacës në publik në muajin nëntor të vitit 2009. Fillimi i shqyrtimit kryesor kundër Bllacës në lëndën *Bllaca III*[56] është shtyrë një kohë të gjatë për shkak të refuzimit të avokatëve kosovar për ta përfaqësuar para gjykatës në procedurën penale kundër tij. Në anën tjetër, Bllacës i vihet në barrë vepra penale për të cilën me ligj parashihet mbrojtja e domosdoshme. Aktakuza kundër të akuzuarit

[52] Ligji Penal i Serbisë ka qenë në zbatim në pajtim me rregulloren e UNMIK-ut 1999/24 të datës 12 dhjetor të vitit 1999.

[53] Me nenin 95, paragrafi 1, pika 3 e Ligjit Penal të RSFJ-së, i cili sipas rregullores në fusnotën 15 ka qenë në zbatim në kohën e kryerjes së veprave, për të cilat i akuzuari ngarkohet, parashkrimi i ndjekjes zbatohet: "Dhjetë vite nga kryerja e veprës penale, për të cilën me ligj mund të shqiptohet dënimi me burgosje mbi pesë vite". Në rastin konkret për vepër, për të cilën gjykata ka gjetur se në veprimet e të akuzuarve ka elemente të rrëmbimit, me ligjin e cekur parashihet dënimi me burgosje prej një deri në dhjetë vite. Në këtë rast, nuk ka pasur ndërprerje të parashkrimit me kurrfarë veprimi të organeve të drejtësisë. Veprimet e para të hetuesisë me rastin e tentim vrasjes ose kidnapimit të Ismet Arifit janë kryer pas paraqitjes së Nazim Bllacës në publik, në muajin nëntor të vitit 2009. Sipas aktakuzës dhe provave të paraqitura gjatë kësaj procedure, të akuzuarit kanë tentuar ta kryejnë kidnapimin e Ismet Arifit në datën 3 nëntor të vitit 1999.

[54] Neni 392, paragrafi 3: "Aktgjykimi shpallet edhe kur pala, përfaqësuesi ligjor, i autorizuari i plotfuqishëm ose mbrojtësi nuk janë të pranishëm. Trupi gjykues mund të urdhëroj që të akuzuarit, i cili nuk është i pranishëm, t'ia kumtojë aktgjykimin me gojë kryetari i trupit gjykues ose që aktgjykimi t'i dorëzohet në formën me shkrim".

[55] Mbi procedurën ankimore në mënyrë më të hollësishme shih në pjesën e raportit, i cili ka të bëjë me gjykimet sipas ankesave.

[56] Me urdhër të gjykatës, në datën 4 mars të vitit 2011, nuk është pranuar propozimi i prokurorit mbi lirimin nga procedura penale dhe dënimi i Nazim Bllacës për vrasjen e Ibush Kllokoqit.

Bllaca është ngritur nga ana e PSRK në datën 26 prill të vitit 2013. Me anë të saj, të akuzuarit i vihet në barrë kryerja e veprës penale *vrasje e rëndë e kryer në bashkëkryerje*[57].

Në fazën e përgatitjeve për shqyrtimin kryesor, për mbrojtjen e Bllacës, nga ana e gjykatës, janë angazhuar sipas detyrës zyrtare avokatët e Odës së Avokatëve të Kosovës, por ata kanë refuzuar për të pranuar angazhimin për të ofruar ndihmën ligjore për Bllacën. Kjo ka sjellë deri te tejkalimi i obligimit gjyqësor të trupit gjykues të angazhuar në këtë rast që aktakuzën ta shqyrtojë në një afat të paraparë prej 30 ditësh[58]. Deri te tejkalimi i afatit ka ardhur në datën 11 qershor të vitit 2013, kur edhe një avokat, i angazhuar sipas detyrës zyrtare nga ana e gjykatës për të përfaqësuar interesat e të akuzuarit Bllaca, nuk i është përgjigjur ftesës së gjykatës. Për këtë arsye, dëgjimi i parë ka qenë plotësisht i mbyllur për publikun pos për të dëmtuarit dhe vëzhguesin e FDH Kosovë[59], dhe është shtyrë për datën 3 korrik të vitit 2013. Caktimi i sërishëm i dëgjimit të parë është mbajtur përfundimisht në prani të avokatit të Bllacës, sepse kryetari i Degës së Odës së Avokatëve të Kosovës, Osman Havolli ka pranuar për ta mbrojtur Bllacën sipas detyrës zyrtare. Në seancë, e cila ka qenë e mbyllur për publikun, i akuzuari Bllaca, pas leximit të aktakuzës, e ka pranuar kryerjen e veprës penale në mënyrën se si është përshkruar në aktakuzë. Ai ka deklaruar se në datën 6 gusht të vitit 1999, në bashkëkryerje me Sadik Abazin, Bekim Sylën, Fahredin Gashin dhe Shpresim Ukën, e ka vrarë Ibush Kllokoqin duke shtënë në te nga arma e zjarrit. Bllaca e ka qartësuar se ai me një grup të bashkëkryerësve, në ditën kritike i është afruar shtëpisë së viktimës në Prishtinë. Një nga anëtarët e grupit ka trokitur në derën e familjes Kllokoqi. Kur ka dalë viktima, Bllaca ka hapur zjarr në te, duke e qëlluar me gjashtë (6) plumba, të cilat i ka zbrazur nga revolja e tipit "Shkorpion", të cilën ia ka siguruar një nga bashkëkryerësit. Në pajtim me nenin 248 të LPP[60], dhe pas pranimit të

[57] E paraparë dhe e dënueshme sipas nenit 30, paragrafët 1 dhe 2 të LP të KSAK, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së, si dhe e dënueshme me nenet 31 dhe 179 (1.4) të LPK, i cili ka hyrë në fuqi në datën 1 janar të vitit 2013.

[58] Neni 242, paragrafi 4 i LPK: "gjyqtari individual ose kryetari i trupit gjykues menjëherë e cakton dëgjimin e parë, i cili duhet të mbahet në afat prej 30 ditësh nga ngritja e aktakuzës".

[59] Të pranishmëve iu është tërhequr vërejtja nga ana e kryetarit të trupit gjykues se çfarëdo nxjerrje e informatave nga pjesa e mbyllur e shqyrtimit kryesor përbënë vepër penale.

[60] Neni 3, paragrafi 2 i LPPK: „dyshimet në pikëpamje të ekzistimit të fakteve, të cilat janë me peshë për rastin ose prej të cilave varet zbatimi i ndonjë dispozite të ligjit penal, interpretohen në atë mënyrë e cila është më e favorshme për të akuzuarin dhe për të drejtat e tij sipas kodit dhe në pajtim me Kushtetutën e Republikës së Kosovës";
Neni 248 i LPRK: „1. Kur i akuzuari e pranon fajin sipas të gjitha pikave të aktakuzës, në pajtim me nenet 246 dhe 247 të këtij kodi, gjyqtari individual ose trupi gjykues vërteton se: 1.1. i akuzuari e kupton natyrën dhe pasojat e pranimit të fajit; 1.2. i akuzuari e ka dhënë pranimin vullnetarisht pas konsultimeve të kryera me mbrojtësin, nëse i akuzuari ka mbrojtës. ..... „

fajit nga ana e të akuzuarit Bllaca, pjesa e mbyllur e procedurës penale ka vazhduar në datën 15 korrik të vitit 2013. Në datën 19 korrik të vitit 2013, gjatë pjesës publike të shqyrtimit kryesor,[61] është shpallur aktgjykimi, me të cilin gjykata e ka shpallur fajtor të akuzuarin Bllaca për vepër penale të vrasjes së rëndë dhe ia ka shqiptuar dënimin me burgosje në kohëzgjatje prej katër (4) vitesh dhe gjashtë (6) muajsh. Dënimi është nën minimumin e përgjithshëm ligjor të paraparë për këtë vepër penale. Bllacës në dënim i është llogaritur koha e kaluar në arrestin shtëpiak nga data 30 nëntor të vitit 2009 deri në datën 29 nëntor të vitit 2010. I akuzuari Bllaca nuk është në dërguar në gjykatë në kohën e shpalljes së aktgjykimit. Sipas vendimit të trupit gjykues, ai e ka përcjellë procedurën me anë të video linkut.

Gjykata, me anë të aktgjykimit, ka gjetur se faji i Nazim Bllacës nuk është i kontestueshëm, pasi që ai para gjykatës, në datën 3 korrik të vitit 2013 vullnetarisht e ka pranuar vrasjen e Ibush Kllokoqit (të cilin më herët nuk e ka njohur) në prani të familjes së tij. Me rastin e pranimit të veprës, Bllaca ka kërkuar falje nga anëtarët e familjes së viktimës. Bllaca edhe më herët, disa herë, e ka pranuar se ka pasur rol kyç në vrasjen e Ibush Kllokoqit. Pranimin e përgjegjësisë së tij Bllaca e ka bërë edhe gjatë procedurës penale në lëndën *Bllaca II*. Pranimi i të akuzuarit përputhet me dëshmitë dhe provat e paraqitura në rastet e mëhershme, si dhe pjesërisht me deklaratën e të dëmtuarës, bashkëshortes së viktimës. Gjykata ka konstatuar se deklaratat e të akuzuarit janë të hollësishme, se e krijojnë pamjen e qartë të ngjarjes, se nuk janë kontradiktore dhe se në mënyrë të qartë e shpjegojnë rolin e tij dhe të bashkëpjesëmarrësve. Sipas gjetjeve të trupit gjykues, vrasja e Ibush Kllokoqit, i cili nuk ka mundur të mbrohet, ka qenë e planifikuar dhe e përgatitur mirë, është kryer me paramendim të grupit në oborrin e viktimës dhe në prani të bashkëshortes së tij. Gjykata e ka theksuar se është e pakontestueshme se i akuzuari ka vepruar në mënyrë mizore, të pa skrupullt dhe se në veprimet e tij ka elemente të vrasjes së rëndë.

Gjykata, në aktgjykimin e shpallur në datën 19 korrik të vitit 2013 mjaft hapësirë i ka kushtuar zbatimit të dënimit më të butë me rastin e peshimit të dënimit për të akuzuarin, si dhe bazave ligjore për shqiptim të dënimit me burgosje nën minimumin ligjor, që janë marrë si bazë për peshimin e dënimit. Kjo është paraparë me ligjin penal të Krahinës Socialiste Autonome e Kosovës (KSAK), i cili ka hyrë në fuqi në datën 28 qershor të vitit 1977 si dhe me LP të RSFJ-së Të dyja ligjet nga ana e gjykatës janë vlerësuar si më të buta për kryerësin. Sipas ligjeve të cekura, dënimi minimal me burgosje, i paraparë për personin që tjetrit ia merr jetën, ka qenë pesë (5) vite. Sipas gjetjeve të trupit gjykues, i akuzuari Bllaca, me veprimet e tij, me pranimin e fajit, me identifikimin e kryerësve të tjerë, me gatishmërinë për të bashkëpunuar me organet gjyqësore, si dhe me qëndrimin konsekuent në

[61] Në pajtim me nenin 366, paragrafi 4 i LPRK: „nëse publiku ka qenë i përjashtuar, shqiptimi i aktgjykimit gjithmonë duhet të lexohet në seancë publike."

deklarimet e tij në bazë të të cilave gjashtë (6) bashkëkryerës janë shpallur fajtor dhe janë dënuar me dënime me burgosje, ka mundësuar që në mënyrë të pjesshme të kënaqet drejtësia si dhe që familja e të dëmtuarit dhe shoqëria ta kuptojnë të vërtetën e plotë mbi këtë krim. Këto elemente kanë ndikuar në zbutjen e dënimit, i cili, sipas gjykatës, është adekuat jo vetëm për veprën e kryer penale, por edhe për sjelljen e të akuzuarit.

Duke vepruar sipas kërkesës së prokurorit Maurizio Salustro të datës 18 korrik të vitit 2013, trupi gjykues, pas shqiptimit të aktgjykimit, Bllacës ia ka caktuar masën e arrestit shtëpiak deri në plotfuqishmërinë e aktgjykimit, përkatësisht deri në gjatësinë e dënimit me burgosje të shqiptuar. Pas shpalljes së aktgjykimit, i akuzuari Bllaca në fjalën e tij para trupit gjykues, përmes video linkut, ka kërkuar që në dënimin e shqiptuar t'i llogaritet edhe koha e kaluar *de facto* në arrest shtëpiak nga data 1 dhjetor e vitit 2010 deri në shqiptimin e aktgjykimit, prej kur, për arsye të sigurisë, i është siguruar mbrojtja nga afërsia. Sipas Bllacës, gjatë kësaj periudhe ndaj tij janë zbatuar masa identike me ato kur është ndodhur në arrestin shtëpiak. Bllaca ka thënë se gjatë gjithë kësaj periudhe ka pasur komunikim të kufizuar me "botën tjetër". Mbrojtësi i të akuzuarit e ka mbështetur kërkesën e klientit të tij dhe ai është i obliguar që, nga ana e gjykatës, me rastin e kësaj kërkese të Bllacës, gjykatës t'ia dorëzojë edhe propozimin e arsyetuar me shkrim. Sipas gjetjeve të trupit gjykues, që në vendim i është referuar dispozitave ligjore mbi procedurën penale, në dënim mund të llogaritet vetëm koha e kaluar në arrest shtëpiak.

Pas shpalljes së aktgjykimit të datës 19 korrik të vitit 2013, mbrojtja e të akuzuarit Bllaca e ka deponuar ankesën për arsye se me aktgjykimin e cekur në dënimin me burg nuk është përfshirë koha të cilën ai akuzuari *de facto* e ka kaluar në arrest shtëpiak, nga data 29 nëntor e vitit 2010 deri në shpalljen e aktgjykimit të shkallës së parë të datës 19 korrik të vitit 2013. Mbrojtja ka kërkuar nga gjykata e shkallës së dytë që me aktgjykim të përfshihet edhe koha e cekur. Sipas pohimeve të avokatit Bllaca, ai, deri në fund të vitit 2013, nuk ka marrë përgjigje nga gjykata në lidhje me kërkesën e tij mbi përllogaritjen e arrestit faktik shtëpiak të Bllacës në dënimin e shqiptuar me burg prej katër (4) vitesh e gjashtë (6) muajsh.

Duke e vlerësuar Procedurën gjyqësore dhe rrjedhën e saj në lëndën *Bllaca III*, FDH Kosovë mbetet pranë qëndrimit të shprehur në analizën e rastit[62], të shpallur me rastin e shpalljes së aktgjykimit të shkallës së parë në këtë lëndë në datën 19 korrik të vitit 2013. Me këtë rast, FDH Kosovë ka qëndruar në pikëpamjen se

[62] http://www.hlc-kosovo.org/index.php?option=com_content&view=article&id=168%3Athe-nazim-bllaca-case-analysis-30072013&catid=36%3Ahome&Itemid=505&lang=sq

gjykata mundet në mënyrë të bazuar për të mbrojtur[63] shqiptimin e dënimit me burgosje për të akuzuarin Bllaca nën kufijtë e paraparë me ligj për veprën penale të cilën ai në mënyrë të pakontestueshme e ka kryer. Kjo nga arsyeja sepse: (1) Bllaca në mënyrë të vullnetshme e ka pranuar kryerjen e veprës penale, duke e lehtësuar në masë të madhe punën e gjykatës dhe duke iu ofruar shembull kryerësve të tjerë të veprave penale; (2) ai është penduar publikisht për veprat penale, të cilat i ka kryer dhe ka kërkuar falje nga ana e familjes së viktimës; (3) si dëshmitar bashkëpunues Bllaca ka marrë pjesë në dy gjykimet paraprake *Bllaca I* dhe *Bllaca II***,** asnjëherë duke mos i ndryshuar deklaratat e tij të para, ashtu siç e bëjnë shpesh herë dëshmitarët kyç, duke siguruar në këto raste kontribut vendimtar në ndriçimin e veprave të rënda penale me prapavijë politike, të cilat pa kontributin e Bllacës me gjasë do të mbeteshin për një kohë të gjatë të pazbuluara dhe të pandëshkuara. Natyrisht, madje edhe një argumentim i këtillë i vetëm në mbështetje të dënimit të zbutur të Bllacës nuk mundet në mënyrë të përgjithshme për të kënaqur parimin e drejtësisë për viktimën dhe për familjen e tij. Familja e viktimës qysh nga viti 1999 ka kaluar nëpër një ferr, dhe nga ajo nuk mund të pritet që ta kuptoj pragmatizmin dhe kompromiset e dhembshme në shërbim të interesit të gjerë, dhe dhembja e saj si dhe mosbesimi i saj në sistemin gjyqësor vetëm sa mund të forcohen me dënimin e vrasësit të Ibush Kllokoqit me dënimin, i cili është nën dënimin minimalisht të paraparë.

FDH Kosovë konsideron se rasti *Bllaca III* mund të shërbejë si ilustrim i një situate të palakmueshme, në të cilën sot ndodhet gjyqësori kosovar: në njërën anë, ai ballafaqohet në mënyrë permanente me sfidat e tij më të rënda, që përbëhet nga sigurimi i dëshmitarëve (dhe duke kërkuar, siç është rasti në këtë lëndë, që t'i gjejë madje edhe në mesin e kryerësve të krimeve, duke bërë me ta kompromise të dhembshme) dhe, në anën tjetër, ai duhet të udhëhiqet me interesin e kënaqjes së drejtësisë dhe të kompensimit në njëfarë dore të familjes së viktimës. Familja Kllokoqi ka të drejtë për të qenë e pakënaqur me aktgjykimin e vrasësit të anëtarit të tyre, por ajo që duhet dhe mundet për ta zbutur këtë pakënaqësi është fakti se falë Bllacës, gjykata, për vrasjen e Ibush Kllokoqit, katër të akuzuarve (Sadik Abazi, Bekim Syla, Shpresim Uka dhe Nazim Bllaca) ua ka shqiptuar gjithsejtë 42 vite dhe gjashtë muaj burgim. Sikur të mos ishte dëshmia e Bllacës, rasti i vrasjes së Ibush Kllokoqit do të vazhdonte për t'u mykur nëpër sirtarët gjyqësor, dhe Bllaca

[63] Gjykata me rastin e shqiptimit të dënimit është thirrur në dispozitat ligjore, me të cilat është e paraparë zbutja e dënmit nën kufirin e paraparë me ligj, neni 24, paragrafi 1, pika 2 dhe neni 43, paragrafi 1, pika 1 e LP të RSFJ-së. Neni 42, paragrafi 1, pika 2: Gjykata mund t'ia llogarisë kryerësit dënimin me burgosje nën kufirin e paraparë me ligj ose t'ia caktojë një dënim më të lehtë kur vërteton se ekzistojnë rrethana posaçërisht lehtësuese, të cilat tregojnë se edhe me dënimin e zbutur mund të arrihet qëllimi i dënimt.
Neni 43, paragrafi 1, pika 1: nëse për vepër penale është e caktuar si masa më e ulët e dënimit burgosja në kohëzgjatje prej tri ose më shumë vitesh, dënimi mund të zbutet deri në një vit burgosje.

dhe tre të akuzuarit e tjerë edhe më tutje do të gjendeshin në liri, kurse vrasja e Ibush Kllokoqit do të mbetej e pazbuluar dhe e padënuar si edhe shumë vrasje të tjera të rënda me konotacion politik, të kryera pas vitit 1999.

2.2. Rasti Zharko Veselinoviq

Gjyqtari ndërkombëtar Nuno Madureira pranë Gjykatës Themelore në Mitrovicë, në cilësi të gjyqtarit individual, në datën 20 nëntor të vitit 2013 e ka shpallur aktgjykimin në lëndën *Prokurori kundër Zharko Veselinoviqit,* me të cilin i akuzuari Zharko Veselinoviq është shpallur fajtor për kryerje të veprës penale mbajtja në pronësi, kontroll ose posedim të paautorizuar të armëve[64]. Gjykata ia ka shqiptuar të akuzuarit dënimin me burgosje në kohëzgjatje prej nëntë (9) muajsh, i cili nuk do të përmbarohet nëse i akuzuari në afat prej dy (2) vitesh nuk kryen vepër të re penale.

Procedura penale kundër të akuzuarit Veselinoviq është iniciuar pas indicieve mbi përfshirjen e tij eventuale në tentim vrasjen e katër personave, që ka ndodhur në datën 7 dhjetor të vitit 2012 në pjesën veriore të Mitrovicës, para kafeterisë "Ambienti". Pas incidentit të cekur, kryerës të panjohur nga vendi i ngjarjes janë larguar me automjet të një tipi të panjohur. Gjatë hetimeve, pjesëtarët e policisë së EULEX-it, në datën 29 korrik të vitit 2013 në pompën e benzinës TEAM Petrol në fshatin Rudare e kanë hetuar automjetin, i cili është shfrytëzuar për sulm në datën 7 dhjetor të vitit 2012. Është organizuar aksioni për marrjen e automjetit. Një mashkull, i cili ka qenë në posedim të armës së zjarrit, ka filluar të ik dhe gjatë arratisë është liruar nga arma, të cilën policia e ka gjetur më vonë. Personi në ikje, që t'i shmanget burgosjes, ka kërcyer në lumë, por policia ia ka dalë ta privojë nga liria. Me vërtetimin e identitetit është konfirmuar se është fjala për Zharko Veselinoviqin. Atij, në datën 31 korrik të vitit 2013, i është caktuar paraburgimi, i cili në mënyrë të vazhdueshme i është zgjatur në përputhje me afatet ligjore.

Pas kryerjes së pjesshme të hetimeve në këtë rast, në datën 24 tetor të vitit 2013 është ngritur kundër Veselinoviqit aktakuza në drejtim të veprës penale *pronësi e paautorizuar, kontroll ose posedim i armës* dhe tentim vrasje. Sipas aktakuzës së cekur, para gjyqtarit ndërkombëtar Nino Mudureira, i cili ka marrë pjesë në cilësi të gjyqtarit individual, para Gjykatës Themelore në Mitrovicë, në datën 13 tetor të vitit 2013 është mbajtur seanca e parë e dëgjimit në lëndën *Prokurori kundër Zharko Veselinoviqit.* Ai, paraprakisht, me aktakuzën e Prokurorisë Themelore në Mitrovicë të datës 24 tetor të vitit 2013, është akuzuar për kryerje të veprave pe-

[64] E dënueshme sipas nenit 328 të LPK.

nale vrasje e rëndë në tentativë[65] të kryer në datën 07 dhjetor të vitit 2012, si dhe për posedim të paautorizuar të armës. Gjatë seancës së parë të dëgjimit, pas vërtetimit të përmbushjes së kushteve ligjore për mbajtjen e saj, i akuzuari, me rastin e deklarimit të tij lidhur me aktakuzën, e ka pranuar kryerjen e veprës penale sipas pikës 1 të aktakuzës. Ai e ka pranuar se në ditën kritike, në datën 29 korrik të vitit 2013, ka poseduar armën, për të cilën nuk ka pasur leje nga organi kompetent. Megjithëkëtë, ai ka kundërshtuar çfarëdo pjesëmarrje në kryerjen e veprës penale sipas pikës 2 të aktakuzës (tentim vrasje e rëndë).

Gjyqtari Madureira, pas pranimit të fajit nga ana e të akuzuarit për njërën prej veprave penale, të cilat i vihen në barrë, ka kryer procedurat ligjore të parapara në këto raste. Ai ka vërtetuar nëse i akuzuari është i vetëdijshëm për pasojat e pranimit të fajit si dhe nëse paraprakisht me mbrojtësin e tij e ka kryer këshillimin në lidhje me pranimin e fajit. Pastaj ka pasuar propozimi i prokurorit mbi ndarjen e procedurës sipas pikave të aktakuzës, përkatësisht se procedura sipas pikës 1 të aktakuzës të vazhdohet me procedurën, që pason pas pranimit të fajit, kurse sipas pikës 2 të aktakuzës të vazhdohet procedura e rregullt, përkatësisht shqyrtimi i aktakuzës si dhe refuzimi i saj ose caktimi i shqyrtimit kryesor. Propozimi i prokurorit për ndarjen e procedurës sipas akuzave është pranuar nga ana e gjykatës. Procedura e shqiptimit të dënimit pas pranimit të fajit është shtyrë për datën 20 nëntor të vitit 2013, kur palët në procedurë i kanë paraqitur argumentet mbi lartësinë e dënimit: prokuroria ka propozuar shqiptimin e dënimit me burgosje efektive prej dy (2) vitesh dhe gjashtë (6) muajsh, kurse mbrojtja ka ngulur këmbë në dënimin me gjobitje me të holla, me të cilin do të arrihet qëllimi i dënimit. Mbrojtja e ka ilustruar propozimin e gjobitjes me të holla me shembuj nga praktika e gjykatave kosovare, të shqiptuara për të njëjtin lloj të veprave penale.

Pas shpalljes së aktgjykimit, me të cilin të akuzuarit Veselinoviq i është shqiptuar dënimi me burgosje prej nëntë (9) muajsh me periudhën e dënimit me kusht prej dy (2) vitesh, gjykata ia ka zgjatur të akuzuarit Veselinoviq paraburgimin deri në datën 29 dhjetor të vitit 2013. Ky vendim është arsyetuar me ekzistimin edhe të një procedure kundër të akuzuarit në lidhje me tentim vrasjen.[66]

[65] Neni 147, paragrafi 1.10 i LPK.

[66] FDH Kosovë deri në fund të vitit 2013 nuk ka pasur mundësi për ta siguruar aktgjykimin, të cilin Gjykata Themelore në Mitrovicë e ka shpallur në datën 20 nëntor të vitit 2013, dhe, së këndeji, nuk e përjashton mundësinë e gabimeve eventuale në prezantimin e rastit në këtë raport. Aq më shumë kur aktakuza e zyrës së prokurorisë në Mitrovicë e datës 24 tetor të vitit 2013 është e paqartë dhe joprecize, për dikë i cili nuk është i njohur në mënyrë të hollësishme me rastin.

3. Gjykimet e shkallës së parë para gjykatave themelore

3.1. Rasti Ilinçiq dhe të tjerët

Trupi gjykues ndërkombëtar i Gjykatës Themelore në Mitrovicë, me të cilin ka kryesuar gjyqtari ndërkombëtar Katja Domanik[67], në datën 28 mars të vitit 2013 ka shpallur aktgjykimin me të cilin të akuzuarit Marjan Ilinçiq, Zoran Çaviq dhe Dragan Millojeviq janë shpallur fajtor për më shumë vepra penale, të kryera gjatë trazirave, të cilat kanë ndodhur në periudhën prej datës 14 deri në datën 17 mars të vitit 2008 në Mitrovicë.

I akuzuari Marjan Ilinçiq është shpallur fajtor për veprat e mëposhtme penale: pengim i personit zyrtar në kryerjen e detyrës zyrtare[68], pjesëmarrje në grupin, i cili e ka penguar personin zyrtar në kryerjen e detyrës zyrtare[69], pjesëmarrje në masë, e cila kryen vepra penale[70], rrezikim i personelit të Kombeve të Bashkuara dhe i personelit shoqërues[71]. Për këto vepra, Ilinçiqit i është shqiptuar dënimi i përbashkët në kohëzgjatje prej një (1) viti e dhjetë (10) muajsh. Gjykata nuk ka gjetur se në veprimet e të akuzuarit Ilinçiq në rastet e tjera ka elemente të veprave penale: pjesëmarrje në grupin, i cili e pengon personin zyrtar në kryerjen e detyrës zyrtare[72], thirrje për rezistencë[73] dhe rrezikim i personelit të Kombeve të Bashkuara dhe i personelit shoqërues [74] dhe e ka liruar nga akuzat e cekura.

I akuzuari Zoran Çaviq është shpallur fajtor për veprat e mëposhtme penale:

[67] Anëtarët e trupit gjykues, gjyqtarët ndërkombëtar: Dariusz Sielicki dhe Nuno Madureira.

[68] Neni 316, paragrafi 3 i Ligjit Penal të Kosovës (LPK), për të cilat i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) muajsh.

[69] Neni 318, paragrafi 1 i LPK, për të cilat i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej katër (4) muajsh (për veprimet e datës 17 mars të vitit 2008).

[70] Neni 320, paragrafi 1 i LPK, për të cilat i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) muajsh.

[71] Neni 142, paragrafi 2 i LPK, për të cilat i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej një (1) viti e gjashtë (6) muajsh;

[72] Neni 318, paragrafi 1 i LPK, për të cilat i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej katër (4) muajsh (për veprimet e datës 14 mars të vitit 2008);

[73] Neni 319 i LPK;

[74] Neni 142, paragrafi 3 i LPK;

pengim i personit zyrtar në kryerjen e detyrës zyrtare [75], pjesëmarrje në grupin, i cili e ka penguar personin zyrtar në kryerjen e detyrës zyrtare[76], pjesëmarrje në masë, e cila kryen vepra penale [77] dhe rrezikim i personelit të Kombeve të Bashkuara dhe i personelit shoqërues [78], për të cilat i është shqiptuar dënimi i përbashkët me burgosje në kohëzgjatje prej nëntë (9) muajsh. Gjykata nuk ka gjetur se në veprimet e të tij në rastet e tjera ka elemente të veprave penale rrezikim i personelit të Kombeve të Bashkuara dhe i personelit shoqërues [79] dhe e ka liruar nga akuzat e cekura.

I akuzuari Dragan Millojeviq është shpallur fajtor për veprat e mëposhtme penale: pengim i personit zyrtar në kryerjen e detyrës zyrtare [80], pjesëmarrje në grupin i cili e ka penguar personin zyrtar në kryerjen e detyrës zyrtare[81], pjesëmarrje në masë, e cila kryen vepra penale[82], dhe rrezikim i personelit të Kombeve të Bashkuara dhe i personelit shoqërues [83]. Për këto vepra i është shqiptuar dënimi unik me burgosje në kohëzgjatje prej një (1) viti dhe gjashtë (6) muajsh[84]. I akuzuari Millojeviq është liruar nga akuzat në lidhje me veprat e mëposhtme penale: pjesëmarrje në grupin i cili e ka penguar personin zyrtar në kryerjen e detyrës zyrtare[85] dhe rrezikim i

[75] Neni 316, paragrafi 3 i Ligjit Penal të Kosovës (LPK), për të cilat i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy muajsh (2) muajsh.

[76] Neni 318, paragrafi 1 i LPK, për të cilën i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej një (1) muaji.

[77] Neni 320, paragrafi 1 i LPK, për të cilën i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) muajsh.

[78] Neni 142, paragrafi 2 i LPK, për të cilat i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej tetë (8) muajsh.

[79] Neni 142, paragrafi 3 i LPK;

[80] Neni 316, paragrafi i Ligjit Penal të Kosovës (LPK), për të cilën i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) muajsh.

[81] Neni 318, paragrafi 1 i LPK, për të cilat i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej një (1) muaji.

[82] Neni 320, paragrafi 1 i LPK, për të cilat i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) muajsh.

[83] Neni 142, paragrafi 2 i LPK, për të cilat i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje pre një (1) viti e gjashtë (6) muajsh;

[84] Dënimet individuale me burgosje: për veprën nga neni 316, paragrafi 3, dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej katër (4) muajsh, për veprën nga neni 318, paragrafi 1, dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) muajsh, për veprën nga neni 320, paragrafi 1, dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej katër (4) muajsh dhe për veprën nga neni 142, paragrafi 2, dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej një (1) viti e tre (3) muajsh.

[85] Neni 318, paragrafi 1 i LPK, lidhur me çështjen e veprimeve të datës 14 mars të vitit 2008.

personelit të Kombeve të Bashkuara dhe i personelit shoqërues[86] dhe e ka liruar nga akuzat e cekura.

I akuzuari Miodrag Raliq është liruar nga akuzat në drejtim të veprave penale: nxitje e urrejtjes kombëtare, racore, fetare ose etnike, përçarjes ose mosdurimit[87], thirrje për rezistencë,[88] pjesëmarrje në grupin i cili e ka penguar personin zyrtar në kryerjen e detyrës zyrtare[89] dhe pjesëmarrje në masë, e cila kryen vepra penale [90]. I akuzuari Avni Krasniqi është liruar nga akuzat në drejtim të veprave penale: pengim i personit zyrtar në kryerjen e detyrës zyrtare, sulm ndaj personit zyrtar, i cili e kryen detyrën zyrtare[91], pjesëmarrje në masë, e cila kryen vepra penale [92] dhe rrezikim i personelit të Kombeve të Bashkuara dhe i personelit shoqërues[93]. I akuzuari Nebojsha Joviq është liruar nga akuzat në drejtim të veprave penale: pjesëmarrje në grupin, i cili e ka penguar personin zyrtar në kryerjen e detyrës zyrtare[94] dhe pjesëmarrje në masë, e cila kryen vepra penale [95].

Veprat penale, të cilat iu vihen në barrë të akuzuarve, kanë qenë të kryera gjatë trazirave, të cilat kanë përshkallëzuar nga tubimet e përditshme të ish punëtorëve të gjykatës së Mitrovicës të kombësisë serbe, të cilët deri në vitin 1999, si bartës të funksioneve gjyqësore ose personel kanë punuar në sistemin e gjyqësorit të Kosovës. Tubimet kanë filluar në datën 21 shkurt të vitit 2008, vetëm katër ditë pas shpalljes së pavarësisë së Kosovës në datën 17 shkurt të vitit 2008. Punonjësve të gjyqësorit së shpejti i janë bashkuar edhe qytetarët e pjesës veriore të Mitrovicës. Pjesëmarrësit e protestës kanë kërkuar që ndërtesa e Gjykatës së Qarkut në Mitrovicë, e cila gjendet në pjesën veriore të qytetit, të kthehet në kompetenca të sistemit gjyqësor të Serbisë. Pasi nuk është bërë përgjigje ndaj këtyre kërkesave, demonstruesit në datën 14 mars të vitit 2008 e kanë pushtuar ndërtesën e gjykatës. Sipas asaj që thuhet në aktakuzë, deri te konflikti i civilëve me forcat e rendit publik ka rezultuar pas intervenimit të policisë së UNMIK-ut në datën 17 mars të vitit 2008, në orët e hershme të mëngjesit, me të cilën dëshirohej largimi i personave të

[86] Neni 142, paragrafi 3 i LPK.

[87] Neni 115, paragrafi 1 i LPK.

[88] Neni 319 i LPK.

[89] Neni 318, paragrafi 2 i LPK.

[90] Neni 320, paragrafi 1 i LPK.

[91] Neni 317, paragrafi 1 i LPK.

[92] Neni 320, paragrafi 1 i LPK.

[93] Neni 142, paragrafi 3 i LPK.

[94] Neni 318, paragrafi 2 i LPK

[95] Neni 320, paragrafi 1 i LPK.

paautorizuar nga ndërtesa e gjykatës. Në trazira janë lënduar shumë civilë, policë dhe ushtarë të KFOR-it. Zyrtari ndërkombëtar policor nga njësia ukrainase FPU, Ihor Kynal, ka marrë lëndime fatale nga shpërthimi i granatës së dorës, të cilën dikush nga demonstruesit e ka hedhur në pjesëtarët e policisë ndërkombëtare. Ai, më vonë, po atë ditë, ka vdekur nga plagët.

Veprimet e hetuesisë në lidhje me trazirat e marsit, të cilat kanë ndodhur prej datës 14 deri në datën 17 mars të vitit 2008 në pjesën veriore të Mitrovicës, rreth dhe në vet ndërtesën e Gjykatës së atëhershme të Qarkut në Mitrovicë (tash të Gjykatës Themelore), kryesisht i kanë kryer policët dhe hetuesit e UNMIK-ut. Ata i kanë përpiluar raportet policore mbi këto ngjarje, e kanë mbledhur foto dokumentacionin dhe provat e tjera me shkrim, në bazë të të cilave me vendim të prokurorit të datës 6 qershor të vitit 2008 janë iniciuar hetimet e të akuzuarve të veçantë[96]. Me vendim të prokurorit të datës 15 shtator të vitit 2011, hetimet janë zgjeruar kundër edhe një numri të personave[97]. Hetimet, deri në ngritjen e aktakuzës në datën 29 maj të vitit 2012 nga ana e prokurorit, disa herë janë hapur edhe në lidhje me persona të tjerë, ashtu që, pastaj, të ndërpriten ose të hapen sërish kundër personave të njëjtë.

Me aktakuzën e datës 29 maj të vitit 2012, e cila gjykatës i është dorëzuar në datën 12 qershor, Prokuroria e Qarkut e ka akuzuar: Marjan Ilinçiqin, Zoran Çaviqin, Dragan Millojeviqin, Miodrag Raliqin, Avni Krasniqin, A.A. dhe Nebojsha Joviqin. Gjatë seancës së konfirmimit të aktakuzës, prokurori e ka përplotësuar aktakuzën në atë mënyrë që i ka tërhequr akuzat ndaj A.A., i cili në kohën e kryerjes së veprës penale ka qenë i moshës jomadhore. Aktakuza e fundit e muajit maj të vitit 2012 kryesisht ka qenë e ngritur në bazë të: dokumentacionit të siguruar gjatë rrjedhës së hetimeve policore, me të cilën ka udhëhequr policia e UNMIK-t; identifikimit të të dyshuarve nga ana e policëve ndërkombëtarë, të cilët në ditën kritike kanë qenë të stacionuar në afërsi të drejtpërdrejtë të vendit të ngjarjes; fotodokumentacionit të policisë së UNMIK-ut dhe fotografive amatore si dhe video incizimeve të bëra gjatë kohës së trazirave.

Pas dy seancave të konfirmimit të aktakuzës, të mbajtura në datën 15 gusht dhe 13 shtator të vitit 2012, Gjykata e Qarkut në Mitrovicë, në datën 19 tetor të vitit 2012 e ka sjellë vendimin, me të cilin në mënyrë të pjesshme e ka konfirmuar aktakuzën, duke vlerësuar se provat janë të pranueshme. Të akuzuarit me këtë rast janë deklaruar lidhur me aktakuzën se nuk ndjehen fajtor lidhur me akuzat, me të cilat ngarkohen.

Pas heqjes dorë nga prokurori, pjesa e cila ka pasur të bëjë me A.A. është refuzuar. Aktakuza në mënyrë të pjesshme është konfirmuar në lidhje me të akuzuarit e tjerë.

[96] Dragan Millojeviq, Marjan Ilinçiq, Avni Krasniqi dhe Zoran Çoviq.

[97] A.A., Miodrag Raliq dhe Nebojsha Joviq.

Në lidhje me të akuzuarin Ilinçiq, gjykata e ka konfirmuar aktakuzën për veprat e mëposhtme penale: thirrje për rezistencë; pengim i personit zyrtar në kryerjen e detyrës zyrtare; pjesëmarrje në masë, e cila kryen vepra penale dhe rrezikim i personelit të Kombeve të Bashkuara dhe personelit shoqërues. Të akuzuarit Çoviq i janë konfirmuar veprat e mëposhtme penale: pengim i personit zyrtar në kryerjen e detyrës zyrtare; pjesëmarrje në masë, e cila kryen vepra penale dhe rrezikim i personelit të Kombeve të Bashkuara dhe personelit shoqërues. Të akuzuarit Millojeviq i janë konfirmuar veprat e mëposhtme penale: thirrje për rezistencë; pengim i personit zyrtar në kryerjen e detyrës zyrtare; pjesëmarrje në masë, e cila kryen vepra penale dhe rrezikim i personelit të Kombeve të Bashkuara dhe personelit shoqërues. Të akuzuarit Raliq, gjykata ia ka konfirmuar veprat penale: nxitje të urrejtjes kombëtare, racore, fetare ose etnike, përçarje ose mosdurim; pjesëmarrje në grupin, i cili e pengon personin zyrtar në kryerjen e detyrës zyrtare dhe pjesëmarrje në masën, e cila kryen vepra penale. Të akuzuarit Krasniqi i është konfirmuar aktakuza në lidhje me veprat e mëposhtme penale: pjesëmarrje në masën, e cila kryen vepra penale; pengim i personit zyrtar në kryerjen e detyrës zyrtare; rrezikim i personelit të Kombeve të Bashkuara dhe i personelit shoqërues dhe sulm ndaj personit zyrtar i cili është në kryerje të detyrës zyrtare. Të akuzuarit Joviq i janë konfirmuar veprat e mëposhtme penale nga aktakuza: pjesëmarrje në grupin, i cili kryen vepra penale dhe pjesëmarrje në masën, e cila kryen vepra penale.

Gjyqtari për konfirmimin e aktakuzës ka gjetur se ajo përmban të gjitha elementet e domosdoshme të parapara me ligj, se është e mbështetur me prova dhe me propozime si dhe se përmban mjaft informacione të parapara me ligj. Ai ka konstatuar se aktakuza duhet të shqyrtohet në tërësinë e saj, dhe që pjesët faktike të saj kundër të akuzuarve të përmbajnë thelbin e aktakuzës dhe një kornizë të mjaftueshme për zhvillimin e shqyrtimit kryesor. Në bazë të provave në materialet e lëndës, gjyqtari për konfirmim të aktakuzës ka gjetur se ekziston dyshimi i bazuar se ngjarjet e përshkruara në aktakuzë kanë ndodhur si dhe se gjendja faktike në masë të mjaftueshme mbështetet me prova, gjë që përbënë bazë të mjaftueshme për shqyrtim të aktakuzës dhe të provave të propozuara nga ana e trupit gjykues gjatë shqyrtimit kryesor.

Pas pjesës së konfirmuar të aktakuzës, në Gjykatën e Qarkut në Mitrovicë, në datën 26 shkurt të vitit 2013 është hapur shqyrtimi kryesor, gjatë të cilit gjykata është takuar 16 ditë. Me atë rast janë dëgjuar 15 dëshmitarë: dy (2) sipas propozimit të prokurorisë, dhjetë (10) sipas propozimit të mbrojtjes dhe tre (3) sipas detyrës zyrtare. Janë paraqitur shumë prova materiale të propozuara nga ana e palëve në procedurë, midis të cilave video incizimet nga YouTube. Pas dëgjimit të dëshmitarëve, prokurori, në datën 20 mars të vitit 2013 e ka ndryshuar aktakuzën, në të cilën ka saktësuar veprimet e veçanta të të akuzuarve, duke hequr dorë nga disa akuza të caktuara (siç është ajo, për shembull, mbi pengimin e personit zyrtar në

kryerjen e detyrës zyrtare në lidhje me të akuzuarin Millojeviq). Gjatë shqyrtimit kryesor, gjykata edhe ka kryer verifikimin e vendit të ngjarjes. Trupi gjykues gjatë shqyrtimit kryesor ka refuzuar shumë propozime të prokurorit, duke i konsideruar ato ose jothelbësore ose jo mjaft të arsyetueshme me provat e tjera, ose për shkak të papranueshmërisë së tyre ose për shkak të të qenurit irelevante. Të akuzuarit nuk i kanë dhënë deklaratat e tyre para trupit gjykues. Ata, gjatë procedurës, janë mbrojtur nga liria, por nuk kanë shkuar në seancë të gjykatës, në të cilën është paralajmëruar shpallja e aktgjykimit. Sipas njohurive jozyrtare, ata nuk kanë qenë të pranishëm në gjykatë për arsye të sigurisë dhe në bazë të këshillave të mbrojtësve të tyre, sepse seancës së gjykatës i ka paraprirë grumbullimi i qytetarëve rreth ndërtesës së gjykatës. Kjo ka qenë arsyeja pse vëzhguesit e FDH Kosovë po ashtu nuk ia kanë dalë për të qenë të pranishëm në shpalljen e aktgjykimit[98]. Aktgjykimi është shpallur në të njëjtën ditë, me dy orë vonesë.

Me aktgjykimin e shpallur në datën 28 mars të vitit 2013, gjykata, në bazë të provave të paraqitura, ka vërtetuar se i akuzuari Ilinçiq, në datën 17 mars të vitit 2008, në Mitrovicë, në mëngjes rreth orës 7:00, në udhëkryqin e rrugës Filip Vishnjiqi dhe rrugës, e cila çon në drejtim të Zveçanit, disa metra larg nga porta veriore e kompleksit gjyqësor, i cili në atë periudhë kohe është ndodhur nën kontrollin e policisë së UNMIK-ut, ka qenë pjesë e grupit prej së paku 20 njerëzish, që ka hedhur gur të madhësisë së shuplakës në drejtim të policëve dhe të ushtarëve të KFOR-it, zinxhirë të gjatë metalik dhe i kishte lyer me një lëng transparent. Në këtë mënyrë, ai ka shkaktuar rrezik të përgjithshëm për jetët e tyre si dhe i ka kontribuuar përshkallëzimit të dhunës, kur me granatë të dorës është lënduar polici ukrainas Ihor Kynal, i cili në të njëjtën ditë ka vdekur nga lëndimet. Gjatë trazirave janë lënduar nga të dyja palët mbi 100 njerëz, kurse disave prej tyre iu janë shkaktuar lëndime të rënda. Sipas gjetjeve të gjykatës, i akuzuari nuk ka hequr dorë nga pjesëmarrja në trazira dhe me ndërgjegje i ka pranuar pasojat, për të cilat i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej një (1) viti dhe gjashtë (6) muajsh.

Në lidhje me të akuzuarin Ilinçiq dhe grupin, në të cilin është gjendur ai, gjykata ka konstatuar se ata ua kanë pamundësuar forcave të rendit që në mënyrë të sigurt të përcjellin karvanin e KB-së me rreth 50 demonstrues, të cilët më herët kanë qenë të burgosur në gjykatë dhe të cilët është dashur të dërgohen në Prishtinë. Grupi, me pjesëmarrjen e të akuzuarit, i ka penguar forcat e KB-së dhe të KFOR-it që ta kthejnë sigurinë dhe rendin publik, gjë që ka qenë edhe qëllimi i të akuzuarit.

I akuzuari Çoviq, në të njëjtën ditë dhe në të njëjtin vend, si dhe në të njëjtën kohë,

[98] Pamundësia e qasjes gjykatës nga arsye të sigurisë nga ana e vëzhguesve të FDH Kosovë, si dhe grupet e studentëve të cilët në atë kohë kanë qenë në praktikë pranë FDH Kosovë, në ditën kur është shpallur aktgjykimi, FDH Kosovë, me gjithë përcjelljen e rregullt të gjykimeve, me kohë e ka kryer analizën e shqyrtimit kryesor.

si anëtarë i grupit, disa herë ka hedhur shufra të gjatësisë rreth 30 cm drejt grupit të policëve, i cili e kishte organizuar sigurimin e karvanit me demonstruesit për në Prishtinë. Në këtë mënyrë, Çoviqi e ka penguar dërgimin e demonstruesve për në Prishtinë dhe e ka penguar mbajtjen e rendit publik, gjë që ka çuar deri te përshkallëzimi i trazirave si dhe lëndimi i lehtë dhe i rëndë i shumë njerëzve, për të cilat i është shqiptuar dënimi i përbashkët me burgosje në kohëzgjatje prej nëntë (9) muajsh, me një periudhë të dënimit me kusht prej një viti.

Në lidhje me të akuzuarin Millojeviq, gjykata ka konstatuar se ai, në datën 17 mars të vitit 2008, ka qenë brenda ndërtesës së gjykatës dhe një nga të burgosurit e grupit, të cilët me anë të karvanit është dashur të dërgohen në Prishtinë. Pasi që është liruar nga ana e demonstruesve, ai i është bashkëngjitur grupit i cili ka vepruar në mënyrë të dhunshme, duke hedhur gurë dhe kokteje molotovi në pjesëtarët e organeve të rendit, me ç'rast ka rezultuar deri te lëndimi i një numri të madh të njerëzve nga të dyja anët dhe vdekja e një pjesëtari të policisë së UNMIK-ut. I akuzuari ka qenë në grupin, prej nga në policinë është hedhur granata e parë dhe kur kanë rezultuar të shtënat, sepse trazirat janë bërë jashtëzakonisht të dhunshme. Edhe pse i ndërgjegjshëm për rrezikun, i akuzuari nuk ka hequr dorë nga pjesëmarrja në trazira dhe me ndërgjegje i ka pranuar pasojat, për të cilat i është shqiptuar dënimi i përbashkët me burgosje në kohëzgjatje prej një (1) viti dhe gjashtë (6) muajsh.

Prokuroria nuk ka qenë në gjendje që jashtë çdo dyshimi të provojë se të akuzuarit kanë qenë pjesë e grupit, i cili e ka hequr derën nga porta e veriut, kur edhe janë djegur dhe dëmtuar automjetet e KB-ve si dhe kur është hequr flamuri i KB-ve nga tarraca dhe kulmi i ndërtesës së gjykatës. Nuk ka qenë e mundur të dëshmohet se cili prej pjesëmarrësve të trazirave në mënyrë konkrete e ka bërë këtë. Sipas gjetjeve të gjykatës, ka indikacione të caktuara se këtë e ka bërë i akuzuari Millojeviq, gjë që mund të shihet nga citati në aktgjykim[99], në të cilin thuhet: „Gjykata është e bindur jashtë çdo dyshimi se i akuzuari Millojeviq në datën 14 mars të vitit 2008 e ka hequr flamurin e KB-ve të vendosur në ballkon të ndërtesës së gjykatës dhe e ka hedhur poshtë nga ballkoni". Trupi gjykues e ka konstatuar rrethanën e cekur në bazë të fotografive, në të cilat personi i cili e heq flamurin është i veshur në mënyrë të njëjtë si edhe i akuzuari Millojeviq, por, megjithëkëtë, nuk e ka dënuar për veprimet e cekura.

Gjykata po ashtu nuk ka mundur që jashtë çdo dyshimi të provojë se të akuzuarit e tjerë kanë marrë pjesë në djegien e gomave të automobilit (Avni Krasniqi), ose nëse i akuzuari Raliq në prani të dëshmitarit (komandant rajonal i policisë për Mitrovicë David McLean, shef i shërbimit informativ dhe kryerës i detyrës së komandantit rajonal për rajonin e Mitrovicës, Randall Darty) ka thënë se do të

[99] Faqe 38, paragrafi një (1), arsyetimi i aktgjykimit në pjesën, e cila ka të bëjë me veprimet e të akuzuarve, nën numrin 3 Miljeviq Dragan

sjellë 250.000 serb për ta pushtuar ndërtesën e gjykatës, si dhe as se të akuzuarit Raliq dhe Joviq i kanë drejtuar dy kamionë-cisterna drejt portës së kompleksit gjyqësor, duke bllokuar, kështu, njësitë policore. Gjykata, po ashtu, nuk ka qenë në gjendje për të vërtetuar nëse Raliqi dhe Joviqi kanë qenë të përfshirë në organizimin e trazirave, në përgatitjen dhe kryerjen e sulmeve ndaj KB-ve, që ka qenë arsye për lirimin e tyre nga ana e gjykatës. Gjykata, po ashtu, nuk ka mundur për të provuar nëse demonstratat që nga vet fillimi kanë qenë të dhunshme dhe se secili pjesëmarrës në turmë që nga vet fillimi e ka pasur për qëllim për ta përdorur dhunën, duke e përfshirë edhe shfrytëzimin e mjeteve shpërthyese: „Edhe përkundër faktit se në historinë e Kosovës veriore bashkësia serbe ka arritur një nivel të caktuar të organizimit në tubim dhe në protestim, kjo nuk do të thotë se çdo tubim mund të përfundojë me vdekje...“[100], është konstatuar në aktgjykim.

Në bazë të përcjelljes së rregullt të shqyrtimit kryesor në këtë lëndë, FDH Kosovë konsideron se prokuroria në Mitrovicë nuk ka qenë në lartësinë e detyrës në këtë lëndë, se ajo gjatë procedurës para gjykatës nuk ka qenë në pamundësi për të përkufizuar aktivitetet dhe veprimet kriminale të të akuzuarve gjatë kohëzgjatjes së trazirave si dhe që në mënyrë profesionale dhe të shkathtë të ndërmarrë veprime procedurale gjatë shqyrtimit kryesor, të cilat i kontribuojnë aktakuzës, duke organizuar paraqitjen bindëse të provave relevante në një rast tejet kompleks[101]. Në anën tjetër, gjykata, në aktgjykim e ka bërë analizën e hollësishme, duke i përkufizuar deklaratat e dëshmitarëve, provat materiale, veprimet e caktuara të secilit prej të akuzuarve gjatë rrjedhës së trazirave të dhunshme si dhe rrethanat, të cilat kanë ndikuar në lirimin e të akuzuarve nga akuzat e caktuara. Megjithëkëtë, FDH Kosovë ka vënë re një mospërputhje në veprimet e gjykatës me atë që ka qenë deponuar nga prokuroria, gjë që mund të kualifikohet si shkelje e ligjit. Me fjalë të tjera, me aktakuzën e ndryshuar të datës 20 mars të vitit 2013, prokurori e ka tërhequr akuzën në lidhje me Millojeviqin[102] në drejtim të veprës penale të pengimit të personit zyrtar në kryerjen e detyrës *zyrtare* nga neni 316, paragrafi 3 i LPK. Gjykata, megjithëkëtë, nuk ka sjellë aktgjykim refuzues sipas akuzës për veprën e cekur (?), por e ka shpallur fajtor për të njëjtën dhe sipas të njëjtit nen[103] ia ka shqiptuar dënimin me burgosje në kohëzgjatje prej katër (4) muajsh.

[100] Faqja 29 e aktgjykimit të datës 28 mars të vitit 2013.

[101] Nga arsyet e cekura, si dhe pamundësia e qasjes ndaj dokumentacionit të caktuar gjyqësor, ekziston mundësia se edhe autorit të këtij raporti t'i jenë përvjedhur gabime në përpilimin e këtij raporti.

[102] Faqja 2 e aktakuzës së ndryshuar, paragrafi i parafundit në pikën 9 i shënuar me ngjyrë të kuqe.

[103] Faqja 8 e aktgjykimit të cekur, versioni në gjuhën serbe, paragrafi i parë në pjesën e aktgjykimit, që ka të bëjë me të akuzuarin Millojeviq.

Trupi gjykues nuk ka gjetur baza që deri në plotfuqishmëri të aktgjykimit të caktojë paraburgimin për të akuzuarit, të cilët janë shpallur fajtor. Mbrojtësit e të akuzuarve, të cilët janë shpallur fajtor, i kanë paralajmëruar ankesat. FDH Kosovë nuk ka informacione nëse prokuroria është ankuar në pjesën liruese të aktgjykimit.

3.2. Rasti Jovica Dejanoviq & Gjorgje Bojkoviq

Gjykata Themelore në Mitrovicë, me trupin gjykues ndërkombëtar, me të cilin ka kryesuar gjyqtari Timo Vuojolahti, ka shpallur në datën 17 prill të vitit 2013 aktgjykimin, me të cilin të akuzuarit Jovica Dejanoviq dhe Gjorgje Bojkoviq janë liruar nga akuzat për veprën penale krime të luftës kundër popullatës civile[104], përkatësisht akuzës për dhunim të së miturës V.K., që, sipas aktakuzës, ka ndodhur gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, në datën 14 prill të vitit 1999, në një lokacion të panjohur në afërsi të fshatit Babin Most, komuna e Obiliqit. Me të njëjtin aktgjykim, i akuzuari i parë Dejanoviq po ashtu është liruar nga akuzat për vepër penale posedim, kontroll, mbajtje ose përdorim i paautorizuar i armës[105]. Në të njëjtën kohë, i akuzuari i dytë Bojkoviq është shpallur fajtor me aktgjykim për mbajtje të palejuar të armës dhe për këtë i është shqiptuar dënimi me burgosje prej një (1) viti e gjashtë (6) muajsh, me kusht prej dy (2) vitesh. Është fjala për armën e gjetur tek i akuzuari Bojkoviq me rastin e bastisjes së shtëpive në pronësi të tij, të kryer në datën 27 shtator të vitit 2012.

Pas hetimeve të zhvilluara, PSRK, në datën 12 nëntor të vitit 2012, ka ngritur aktakuzën kundër Dejanoviqit dhe Bojkoviqit, duke pohuar se ekziston dyshimi i bazuar se ata gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, secili për vete, e kanë kryer nga një vepër penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile, në atë mënyrë që kanë kryer dhunimin e të miturës V.K. Ata, po ashtu, kanë qenë të akuzuar edhe për nga një vepër penale posedim, kontroll, mbajtje ose përdorim i paautorizuar i armës. Në bazë të aktakuzës, Dejanoviqi, në datën 14 prill të vitit 1999, i armatosur me pushkë dhe duke kërcënuar me thikë e ka detyruar viktimën në lloje të ndryshme të aktit seksual kundër vullnetit të saj brenda automobilit të tij në Babin Most. Sipas pohimeve të aktakuzës, i akuzuari i dytë Bojkoviq në ditën kritike e ka dhunuar të miturën V.K. (e cila ka qenë e rrëmbyer nga ana e të akuzuarit të parë Dejanoviq), në atë mënyrë që, i armatosur me revole, e ka dërguar viktimën në një shtëpi të papërfunduar në Babin Most, e ka hedhur në dysheme dhe e ka detyruar në akt seksual kundër vullnetit të saj.

[104] E paraparë dhe e dënueshme sipas neneve 22 dhe 142 të LP RSFJ-së.

[105] Neni 328 i LPK.

Gjyqtari për konfirmimin e aktakuzës, me vendim të datës 26 nëntor të vitit 2012, e ka kthyer aktakuzën në plotësim në afat prej tri ditësh, me udhëzimin që në aktakuzë të futet përshkrimi i veprimeve, të cilat të akuzuarit i kanë ndërmarrë duke kryer vepër penale me anë të dhunimit. Me aktakuzën e ndryshuar të PS-RK-së të datës 29 nëntor të vitit 2012, të akuzuarve iu është vënë në barrë nga një vepër penale e krimit të luftës kundër popullatës civile[106]), si dhe nga një vepër penale e armëmbajtjes së paautorizuar. Të akuzuarve iu është vënë në barrë se gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, secili individualisht, në datën 14 prill të vitit 1999 e kanë dhunuar të miturën e kombësisë shqiptare (V.K.), e cila në kohën e krimit i ka pasur 16 vite. Sipas aktakuzës, i akuzuari Dejanoviq, në cilësi të pjesëtarit të policisë serbe dhe i armatosur me pushkë, e ka rrëmbyer viktimën nga shtëpia e saj familjare në fshatin Stanoc i Ultë në prani të disa anëtarëve të familjes së saj, e ka dërguar në një lokacion të panjohur në afërsi të Babin Mostit dhe pastaj e ka detyruar në marrëdhënie të ndryshme seksuale kundër vullnetit të saj në automobilin e tij, duke e kërcënuar me thikë. I akuzuari i dytë Bojkoviq, sipas pohimeve të aktakuzës, në të njëjtën ditë po ashtu e ka dhunuar V.K., në atë mënyrë që, i armatosur me revole, e ka nxjerrë viktimën nga automobili (me të cilin në ditën kritike ka vozitur i akuzuari Dejanoviq dhe i cili ka qenë i ndalur para shitores në Babin Mos), e ka dërguar në një shtëpi të papërfunduar në afërsi, e ka hedhur në dysheme dhe e ka detyruar në marrëdhënie seksuale kundër vullnetit të saj.

Në pajtim me dispozitat ligjore, gjyqtari për konfirmimin e aktakuzës, pas pranimit të aktakuzës, e cila ka qenë pjesërisht e ndryshuar në datën 29 nëntor, në datën 14 dhjetor të vitit 2012 e ka mbajtur seancën e konfirmimit, në të cilën janë shqyrtuar bazueshmëria dhe ligjshmëria e provave të saj. Të akuzuarit dhe mbrojtësit e tyre i kanë kundërshtuar pjesët e saj si dhe provat, me të cilat është mbështetur ajo. Duke i refuzuar vërejtjet e mbrojtjes dhe të të akuzuarve, gjyqtari ka gjetur se aktakuza është e mbështetur me mjaft prova si dhe se sipas të njëjtës mund të hapet shqyrtimi kryesor. Shqyrtimi është hapur në datën 4 prill të vitit 2013 para trupit gjykues ndërkombëtar të gjykatës në Mitrovicë, me të cilin ka kryesuar gjyqtari i cili ka vendosur mbi konfirmimin e aktakuzës. Shqyrtimi kryesor i ka pasur tetë (8) ditë të gjykimit, gjatë të cilave, përmes video konferencës janë dëgjuar e dëmtuara V.K., sepse ajo nuk jeton në Kosovë. Janë dëgjuar, po ashtu, edhe dhjetë (10) dëshmitarë të prokurorisë, një dëshmitar është propozuar nga ana e mbrojtësve të të akuzuarve si dhe një dëshmitar është ftuar nga ana e gjykatës sipas detyrës zyrtare. Shqyrtimi kryesor ka qenë i hapur për publikun, pos pjesa gjatë të cilës ka dëshmuar e dëmtuara me anë të video konferencës[107]. Gjatë shqyrtimit

[106] E dënueshme edhe sipas nenit 153 të LPK.

[107] Në pajtim me nenin 295 të LPPK, dy vëzhguesve të FDH Kosovë iu është mundësuar prania në seancën e mbyllur.

janë paraqitur provat materiale të propozuara nga ana e palëve në procedurë. Të akuzuarit në deklaratat e tyre para gjykatës i kanë kundërshtuar ato që thuhen në aktakuzë. Ata, gjatë hetimeve kanë qenë në arrest shtëpiak dhe gjatë gjykimit zakonisht janë sjellë në gjykatë me vonesë, gjë që shpesh ka sjellë deri te vonesa në orarin e vazhdimit të shqyrtimit kryesor. Në shpalljen e aktgjykimit nuk ka qenë i pranishëm i akuzuari Dejanoviq.

Sipas aktgjykimit të datës 17 prill të vitit 2013, gjykata në bazë të provave të paraqitura ka vërtetuar jashtë çdo dyshimi se në datën 14 prill të vitit 1999, viktima është rrëmbyer nga shtëpia e saj në Stanovc i Ultë. Rrëmbimi është kryer nga ana e një mashkulli të uniformizuar dhe viktima pas kësaj dy herë është dhunuar në lokacione të ndryshme rreth dhe në fshatin Babimoc, së pari nga ana e rrëmbyesit, e pastaj së shpejti edhe në një lokacion tjetër nga ana e një mashkulli tjetër. Gjykata ka analizuar në aktgjykim në mënyrë të hollësishme provat e paraqitura gjatë shqyrtimit kryesor, duke i kushtuar vëmendje të veçantë identifikimit të të akuzuarve nga ana e viktimës dhe dëshmitarëve okularë. Sipas provave të paraqitura gjatë hetimeve dhe shqyrtimit kryesor, viktima disa herë e ka identifikuar të akuzuarin Dejanoviq si dhunues të parë. Këtë e kanë bërë edhe shumë dëshmitarë okularë, të cilët kanë qenë të pranishëm kur viktima është marrë në ditën kritike nga shtëpia e saj. Të akuzuarin e dytë Bojkoviq si person më të vjetër, i cili çalon, e ka identifikuar vet viktima. Megjithëkëtë, gjatë analizës dhe vlerësimit të provave, gjykata ka gjetur se procedura e identifikimit (posaçërisht e identifikimit të parë të bërë me anë të fotografisë) nuk është bërë në mënyrën e paraparë me ligj. Edhe pse të gjithë dëshmitarët para identifikimit e kanë dhënë përshkrimin fizik të të akuzuarve, atyre është dashur t'iu tregohen fotografi nga koha e ngjarjes kritike. Po ashtu, dëshmitarëve është dashur t'iu tërhiqet vërejtja: se në vargun e fotografive, të cilat iu tregohen, mundet, por nuk është e thënë domosdo që të jetë fotografia e kryerësit; se nuk ekziston obligimi që dikush detyrimisht duhet të identifikohet; si dhe se dëshmitarët duhet t'i shikojnë fotografitë një nga një, kohë gjatë të cilës personi zyrtar i cili e bënë identifikimin nuk guxon ta dijë se kush është i dyshuari.

Në lidhje me përgjegjësinë e mundshme penale të të akuzuarit të dytë Bojkoviq në lidhje me aktakuzën për krime të luftës, gjykata ka gjetur se provat në lidhje me përgjegjësinë e tij penale i ka ofruar vetëm viktima dhe se ajo është i vetmi dëshmitar, i cili ka mundur për ta përshkruar se çfarë ka bërë Bojkoviqi. Viktima e ka përshkruar Bojkoviqin si person më të vjetër, prej rreth 60 e deri në moshën 70 vjeçare. Gjykata ka gjetur se viktima në faza të ndryshme të procedurës ka dhënë vlerësime të ndryshme të vjetërsisë së moshës së të akuzuarit të dytë (prej 50 deri 60, prej 60 deri 70 vjet) dhe se gjithnjë ka qenë fjala për një person të vjetër. Edhe në lidhje me të akuzuarin e dytë, gjykata ka gjetur se procedura e identifikimit të tij gjatë hetimeve është bërë në kundërshtim me rregullat ligjore: në vargun

prej tetë (8) fotografish të treguara dëshmitarit, vetëm një ka qenë fotografi e një personi të vjetër, gjë që sipas konstatimeve të gjykatës përbënë shkelje të rëndë të praktikës së identifikimit të mirë. Në gjykatën nuk ka pasur ndikim as fakti se viktima e ka përshkruar të akuzuarin Bojkoviq si person i cili ka çaluar: "Gjatë seancës në shqyrtimin kryesor të datës 11 prill të vitit 2013, gjykata ka kërkuar nga i akuzuari që të ecë nëpër gjykatore. Edhe pse gjykata nuk ka vërejtur kurrfarë mënyre të qartë të çalimit, ka mundur të hetohet një mënyrë e veçantë e ecjes së tij. Prapëseprapë duhet të theksohet se nuk është asgjë e pazakonshme që njerëzit e moshuar çalojnë dhe kanë një lloj të çuditshëm të të ecurit".[108] Për këtë arsye gjykata ka gjetur se metoda e identifikimit nuk është bërë në përputhje me nenin 255 të LPPK, posaçërisht nga ana e hetuesve. Gjykata ka përfunduar se ekzistojnë disa prova, për të cilat mund të konsiderohet se janë në dobi të akuzës, por se ka dyshime se i akuzuari Dejanoviq vërtet e ka rrëmbyer dhe e ka dhunuar të dëmtuarën V.K., sepse procedura e foto identifikimit, në mënyrë joprofesionale e kryer, ka bërë që të humbet vlera e saj. Nga këto arsye, sipas gjetjeve të gjykatës nuk është provuar jashtë dyshimit se të akuzuarit Dejanoviq dhe Bojkoviq kanë kryer vepra për të cilat të dytë në mënyrë individuale akuzohen në pikën 1 të aktakuzës.

Në lidhje me akuzën nën pikën 2, lidhur me të akuzuarin Dejanoviq, gjykata, në bazë të provave ka vërtetuar se plumbat i kanë takuar të akuzuarit, por se, si polic, i akuzuari ka mbajtur armë dhe, së këndejmi, ka qenë i autorizuar për të mbajtur edhe municionin përkatës dhe se nuk ka pasur prova se municioni i konfiskuar nuk i ka takuar armës së tij zyrtare. Në lidhje me akuzën nën pikën 2 të aktakuzës, në lidhe me të akuzuarin Bojkoviq, jashtë çdo dyshimi është provuar se i akuzuari në datën 27 shtator të vitit 2012 dhe pa autorizimet e vlefshme në mënyrë të paligjshme ka poseduar pushkën M-70 AB2, tri karikatorë dhe 69 copë municion. Për këtë i është shqiptuar dënimi në kohëzgjatje prej një (1) viti dhe gjashtë (6) muajsh, me afat të dënimit me kusht në kohëzgjatje prej (2) dy vitesh. Bojkoviqit i është llogaritur në dënimin e shqiptuar koha e kaluar në arrest shtëpiak prej datës 27 shtator të vitit 2012 e deri në datën 17 prill të vitit 2013.

Në bazë të analizës së aktgjykimit, FDH Kosovë vlerëson se gjykata aktgjykimin lirues për krime të luftës e ka bazuar në identifikimin joprofesionalisht të kryer të të akuzuarve, përkatësisht në faktin se nuk është provuar jashtë çdo dyshimi se të akuzuarit, secili individualisht janë kryerës të këtij krimi mizor. Është e pakontestueshme se e mitura V.K. ka qenë e rrëmbyer nga familja e saj dhe se pas kësaj ka qenë e dhunuar. Për vërtetimin e përgjegjësisë, thebësore për gjykatën ka qenë, megjithëkëtë, identifikimi i kryerësit. Edhe pse gjykata, sipas ligjit, ka të drejtë në vlerësimin e lirë të provave, FDH Kosovë pret që Gjykata e Apelit do ta kthejë këtë lëndë në rigjykim. Viktima e dhunimit, e cila në kohën e këtij krimi

[108] Faqja 44, paragrafi i parë i aktgjykimit të datës 17 prill të vitit 2013, versioni në gjuhën serbe.

të rëndë ka qenë e moshës jomadhore, e meriton që provat të analizohen e pakta edhe nga ana e një trupi gjykues, sepse nuk guxon të lejohet që viktima e dhunimit të bëhet edhe viktimë e drejtësisë së peshuar në mënyrë joadekuate. FDH Kosovë vlerëson se gjykata duhet që gjatë procedurës së ardhshme të ketë parasysh faktin se viktima ka qenë e moshës jomadhore kur është dhunuar, se ka kaluar nëpër një ferr të llojit të vet dhe se guximi i saj që, përkundër traditës kosovare patriarkale, të paraqitet dhe publikisht të dëshmojë në gjykatë, përbënë përsëritje të këtij ferri.

3.3. Rasti Valon Jashari dhe të tjerët

Gjykata Themelore në Gjilan, me trupin gjykues në përbërje të përzier, me të cilin ka kryesuar Arkadiusz Sedek, në datën 16 tetor të vitit 2013 ka sjellë aktgjykimin me të cilin dhjetë të akuzuarit në lëndën *Prokurori kundër Valon Jasharit dhe të tjerëve* (Valon Jashari, Skender Jashari, Gazmend Lakna, Gazmend Xhemshiri, Qëndrim Rexhaj, Muhamed Aliu, Skender Selmani, Enver Musolli dhe Abdullah Zogaj), i ka shpallur fajtor për kryerjen e veprave penale të terrorizmit dhe organizim të grupeve terroriste, përkatësisht pjesëmarrje në grupin terrorist. Me këtë rast, gjykata të akuzuarve ua ka shqiptuar dënimet me burgosje në kohëzgjatjen e tërësishme prej 59 vitesh dhe tetë (8) muajsh. Të akuzuarit Valon Jasharit i është shqiptuar edhe dënimi me gjobë në lartësi prej 1.000 eurosh. Me të njëjtin aktgjykim i akuzuari Jeton Shabani është shpallur fajtor për veprat penale të furnizimit dhe të shitjes së armëve (neni 372 i LPRK) dhe përdorim i armëve (375, LPRK), për të cilat i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh dhe dy (2) muajsh.

Duke vepruar sipas deklaratës së Prokurorit Special, të regjistruar në procesverbalin mbi shqyrtimin kryesor të datës 26 shtator të vitit 2013, kurse në pajtim me nenin 363 të LPPK, gjykata ka sjellë aktgjykimin refuzues për akuzat sipas pikës 3 të aktakuzës së PSRK të datës 20 shkurt të vitit 2013, e cila ka pasur të bëjë me të akuzuarit Valon Jashari, Skender Jashari, Qëndrim Rexhaj dhe Jeton Shabani sipas pikave 1, 2, 3 dhe 5, kurse ka të bëjë me veprat penale të përfshira me Ligjin e Ri të miratuar mbi Amnistinë.

Veprimet e para hetimore në këtë lëndë kanë filluar me qëllim të ndriçimit të sulmit me armë të zjarrit në punktin policor, i cili ndodhet në brezin kufitar të Serbisë drejt Kosovës, në afërsi të fshatit Dobrasin, komuna e Bujanovcit. Sulmi ka ndodhur në datën 17 maj të vitit 2012 dhe ka qenë i kryer nga ana e personave të panjohur. Pas vërtetimit të dyshimeve të caktuara se në sulm kanë marrë disa të akuzuar të caktuar, me vendim të prokurorit zyrtarisht janë hapur edhe hetimet në këtë lëndë. Gjatë tyre janë ndërmarrë veprime të caktuara hetimore, të cilat

kryesisht janë përbërë nga përgjimi i bisedave reciproke telefonike midis të dyshuarve. Gjatë procedurës hetimore, si rezultat i veprimeve të ndërmarra hetimore, ka rezultuar deri te zgjerimi i hetimeve edhe në persona të tjerë, në lidhje me të cilët ka ekzistuar dyshimi i bazuar se kanë marrë pjesë në sulmin e cekur. Hetimet janë zgjeruar edhe në sulme të reja të armatosura, të cilat kanë pasuar pas tij. Sipas prokurorisë, hetimet kanë treguar se të dyshuarit janë kryesisht pjesëtarë të grupit të organizuar "Lëvizja e Lirisë", që, përmes komunikatave të veta të shpallura përmes internetit, e ka pranuar përgjegjësinë për sulmet në punktin e policisë serbe në Dobrasinu, që kanë ndodhur në datën 17 maj, 28 qershor dhe 7 tetor të vitit 2012.

Burgosjet e para të të dyshuarve për pjesëmarrje në sulmet e datës 17 dhe 18 dhe 28 qershor të vitit 2012 kanë nisur në fillim të muajit korrik të vitit 2012 menjëherë pas sulmit të kryer në datën 28 korrik të vitit 2012. Ato janë bazuar në njohuritë deri tek të cilat është arritur përmes përgjimit të bisedave telefonike të personave të dyshuar se janë pjesëmarrës të sulmeve. Me qëllim të mbështetjes së dyshimit të bazuar se të akuzuarit kanë marrë pjesë në sulme, është kryer regjistrimi i thirrjeve telefonike si dhe kontrolli dhe bastisja e lokacioneve, e shtëpive ose e vendbanimeve të të dyshuarve. Gjatë këtyre bastisjeve janë gjetur prova me shkrim dhe prova materiale, të cilat kanë pasur të bëjnë me aktivitetet e pjesëtarëve të grupit. Pas hetimeve të zhvilluara, PSRK, në datën 20 shkurt të vitit 2013, e ka ngritur aktakuzën, me të cilën dhjetë të akuzuarve iu është vënë në barrë kryerja e më shumë veprave penale të kryera në bashkëpunim me pjesëmarrësit e tjerë të grupit, i cili është prezantuar si "Lëvizja e Lirisë".

Të akuzuarit Valon Jashari i janë vënë në barrë veprat e mëposhtme penale: kryerja e akteve terroriste në bashkëkryerje me persona të tjerë të tubuar në grupin terrorist në periudhën prej muajit prill deri në datën 1 korrik të vitit 2012; organizim i grupit terrorist në një lokacion të pavërtetuar në periudhën prej muajit prill deri në muajin korrik të vitit 2012; si dhe armëmbajtja dhe posedimi i paautorizuar i armëve *në* Prishtinë, nga një datë e pavërtetuar deri në datën 1 korrik të vitit 2012. Sipas aktakuzës, qëllimet e tij kanë qenë: a) që në mënyrë të kundërligjshme ta detyroj Qeverinë e Republikës së Serbisë të pezullojë aktivitetet politike në rajonin e Bujanovcit; b) që në mënyrë të paligjshme të detyrojë pjesëzat e policisë serbe të kombësisë shqiptare që ta braktisin punën; c) që në mënyrë të paligjshme të detyrojë bashkësinë ndërkombëtare për të dërguar vëzhguesit e saj në rajon. Sipas pohimeve të aktakuzës, Valon Jashari: ka qenë pjesëmarrës në sulmin gjatë të cilit është dëmtuar kontejneri i policisë kufitare serbe në fshatin Dobrosin (komuna e Bujanovcit), dhe gjatë të cilit, nga arma e zjarrit është lënduar pjesëtari i policisë serbe Branisllav Markoviq; ka qenë në posedim dhe në kontroll të një numri të pavërtetuar të armëve (armëve automatike, minahedhësve, një sasie të pavërtetuar të municionit të kalibrit të ndryshëm, që ka qenë pronë e grupit "Lëvizja e

Lirisë") në mesin e të cilave edhe të pushkës, me të cilën është kryer sulmi; ka qenë aktiv në furnizimin me armë, uniforma dhe mjete të tjera për qëllime të aktiviteteve të grupit, gjë që të gjitha janë gjetur gjatë kontrollit dhe bastisjes së banesës së tij. Të akuzuarit Skënder Jashari i është vënë në barrë *kryerja e akteve terroriste me të tjerët* në grupin terrorist "Lëvizja e Lirisë", si dhe *pjesëmarrja në grupin terrorist* disa herë, në periudhën nga muaji prill i vitit 2012 deri në datën 16 tetor të vitit 2012. Jashari është akuzuar se ka marrë pjesë në sulmet në punktin policor në Dobrasin në datën 7 tetor të vitit 2012, si dhe se ka poseduar në mënyrë të palejuar armë nga një datë e pacaktuar deri në muajin korrik të vitit 2012. Të akuzuarit Gazmend Lakna i janë vënë në barrë dy vepra penale: *kryerja e akteve terroriste* dhe pjesëmarrja në grupin terrorist në periudhën prej muajit prill të vitit 2012 deri në datën 13 shkurt të vitit 2013. Ai ka qenë i akuzuar se ka marrë pjesë në sulmet në institucionet e Serbisë në datën 17 maj, 28 qershor dhe 7 tetor të vitit 2012. Të akuzuarit Gazmend Xhemshiri i janë vënë në barrë veprat penale të kryerjes së akteve terroriste në grupin terrorist, në aktivitetet e të cilit ka marrë pjesë në periudhën nga muaji prill i vitit 2012 deri në datën 1 korrik të vitit 2012. Të akuzuarit Qëndrim Rexhaj i janë vënë në barrë veprat penale kryerje e akteve terroriste dhe pjesëmarrje në grupin terrorist në periudhën prej muajit prill të vitit 2012 deri në datën 1 korrik të vitit 2012. Sipas aktakuzës, Rexhaj ka marrë pjesë në sulmet në objektet policore të Serbisë në datën 17 maj, 28 qershor dhe 7 tetor të vitit 2012, si dhe ka poseduar në mënyrë të paautorizuar disa copë të armëve të ndryshme kohore. Të akuzuarit Muhamed Aliu i janë vënë në barrë dy vepra penale, kryerja e akteve terroriste dhe pjesëmarrja në grupin terrorist në periudhën prej muajit prill të vitit 2012 deri në datën 1 korrik të vitit 2012. Aktakuza ka pohuar se ai ka marrë pjesë në sulmet në brezin kufitar të Serbisë me Kosovën të datës 17 maj, 28 qershor dhe 7 tetor të vitit 2012. Të akuzuarit Skënder Selmanit i janë vënë në barrë vepra kryerje e akteve terroriste dhe pjesëmarrje në grupin terrorist në periudhën prej muajit prill të vitit 2012 derri në datën 16 tetor të vitit 2012. Sipas aktakuzës, ai ka marrë pjesë në sulmet ndaj institucioneve të cekura të datës 7 maj, 28 qershor dhe 7 tetor të vitit 2012. Të akuzuarit Enver Musolli i janë vënë në barrë kryerja e akteve terroriste dhe pjesëmarrja në grupin terrorist në periudhën prej muajit prill të vitit 2012 derri në datën 16 tetor të vitit 2012. Sipas aktakuzës, ai ka marrë pjesë në sulmet e datës 28 qershor dhe 7 tetor të vitit 2012. Të akuzuarit Abdullah Zogaj i janë vënë në barrë kryerja e akteve terroriste dhe pjesëmarrja në grupin terrorist në periudhën prej muajit prill të vitit 2012 derri në datën 17 tetor të vitit 2012. Sipas aktakuzës, ai ka marrë pjesë në sulmet e datës 17 maj, 28 qershor dhe 7 tetor të vitit 2012. Të akuzuarit Jeton Shabani i janë vënë në barrë pronësia, kontrolli dhe posedimi i paautorizuar i armëve sipas disa pikave në vende të pavërtetuara dhe periudha të ndryshme kohore (nga data e pavërtetuar deri në datën 3 janar të vitit 2013), *furnizimi i paligjshëm dhe shitja e armëve* në lokacione të pavërtetuara në datën 7 nëntor të vitit 2012 dhe *përdorimi i armëve* në një datë të pavërtetuar para ose 3 janar të vitit 2013;

Sipas aktakuzës së PSRK të datës 20 shkurt të vitit 2013, para kryetarit të trupit gjykues (para të cilit më vonë është mbajtur edhe shqyrtimi kryesor në këtë lëndë), në datën 11 mars të vitit 2013 është mbajtur dëgjimi i parë, kurse në datën 15 prill të vitit 2013 është mbajtur dëgjimi i dytë sipas aktakuzës. Pas vërejtjeve me gojë dhe me shkrim, si dhe kërkesave të të akuzuarve për refuzimin e aktakuzës, kryetari i trupit gjykues, me vendimin e datës 8 maj të vitit 2013 të njëjtat i ka refuzuar si të pabaza. Të akuzuarit dhe mbrojtësit e tyre i kanë deponuar ankesat e tyre në afat ligjor ndaj vendimit të kryetarit të trupit gjykues, të cilat i ka refuzuar Gjykata e Apelit. Në këtë mënyrë, aktakuza ka mbetur në fuqi juridike dhe në datën 25 qershor të vitit 2013, para trupit gjykues me përbërje të përzier të Gjykatës Themelore në Gjilan është hapur shqyrtimi kryesor në këtë lëndë[109]. Gjykata gjatë shqyrtimit kryesor ka mbajtur takime gjithsejtë 15 ditë. Gjatë shqyrtimit, pas leximit të aktakuzës dhe deklarimit të të akuzuarve lidhur me të njëjtën se nuk janë fajtor, janë dëgjuar dy (2) dëshmitarë të prokurorisë dhe tre (3) ekspertë – ekspertë të balistikës (të cilët, po ashtu, kanë qenë të propozuar nga ana e prokurorisë), si dhe dy (2) dëshmitarë të propozuar nga ana e të akuzuarve. Gjatë tri (3) ditëve të shqyrtimit kryesor, si prova janë paraqitur audio incizimet e bisedave telefonike të zhvilluara kryesisht në mes të akuzuarve, biseda të cilat janë përgjuar sipas urdhrit të prokurorit dhe vendimit të gjyqtarit të procedurës paraprake. Të akuzuarit, pas incizimeve të dëgjuara kryesisht kanë pohuar autenticitetin e zërave të tyre, kurse nuk kanë bërë vërejtje as për përmbajtjen e bisedave telefonike të incizuara. Gjatë shqyrtimit, janë paraqitur edhe provat materiale të propozuara nga ana e prokurorisë: transkriptet e bisedave të incizuara telefonike, raportet kriminalistike nga vendi i ngjarjes, procesverbalet mbi bastisjet e kryera të vendeve të banimit të të akuzuarve, raportet e ekspertëve, disa komunikata të lëvizjes "Lëvizja e Lirisë", disa fotografi të të akuzuarve si dhe dokumentacioni i propozuar nga ana e të akuzuarve dhe i mbrojtësve të tyre. Gjatë shqyrtimit kryesor, disa të akuzuar i kanë dhënë deklaratat e tyre para gjykatës në cilësi të dëshmitarëve (vëllezërit Jashari, Lakna, Xhemshiri, Aliu dhe Musolli). Ata, në deklaratat e tyre, kryesisht kanë bërë vërejtje ndaj deklaratave të tyre të mëhershme. Të akuzuarit e tjerë nuk kanë pasur vërejtje ndaj deklaratave vetjake të dhëna në fazat e mëhershme të hetimeve.

Pas shqyrtimit kryesor, trupi gjykues, në datën 16 tetor të vitit 2013, ka sjellë aktgjykimin, me të cilin të gjithë të akuzuarit janë shpallur fajtor dhe iu janë shqiptuar dënimet e mëposhtme:

- të akuzuarit Valon Jashari, për kryerje të terrorizmit (pika 1 e aktakuzës) i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) vitesh; për vepër penale të organizimit të grupit terrorist (pika 2 e aktakuzës) dënimi me burgosje

[109] Aktakuzën gjatë shqyrtimit kryesor e kanë përfaquar prokurorët PSRK-së: Maurizio Salustro, Maarten Groothuzen dhe Charles Hardaway.

në kohëzgjatje prej shtatë (7) vitesh, si dhe dënimi me gjobë në të holla në lartësi 1.000 eurosh. Për të gjitha dënimet individuale, në fund i është shqiptuar dënimi i përbashkët me burgosje në kohëzgjatje prej nëntë (9) vitesh dhe dënimi me gjobë në të holla në lartësi prej 1 000 eurosh.

- të akuzuarit Skënder Jashari, për kryerje të terrorizmit (pika 1 e aktakuzës) dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) vitesh; për pjesëmarrje në grupin terrorist (pika 2 e aktakuzës), dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej katër (4) vitesh. Për të gjitha dënimet e veçanta, në fund i është shqiptuar dënimi i përbashkët në kohëzgjatje prej tetë (8) vitesh.

- të akuzuarit Gazmend Lakna, për kryerje të terrorizmit (pika 1 e aktakuzës) dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh; për pjesëmarrje në grupin terrorist (pika 2 e aktakuzës), dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh. Për të gjitha dënimet e veçanta, në fund i është shqiptuar dënimi i përbashkët në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh dhe gjashtë (6) muajsh.

- të akuzuarit Gazmend Xhemshiri për kryerje të terrorizmit (pika 1 e aktakuzës) dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) vitesh; për pjesëmarrje në grupin terrorist (pika 2 e aktakuzës), dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh. Për të gjitha dënimet e veçanta, në fund i është shqiptuar dënimi i përbashkët në kohëzgjatje prej gjashtë (6) vitesh dhe gjashtë (6) muajsh.

- të akuzuarit Qëndrim Rexhaj për kryerje të terrorizmit (pika 1 e aktakuzës) dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh; për pjesëmarrje në grupin terrorist (pika 2 e aktakuzës), dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh. Për të gjitha dënimet e veçanta, në fund i është shqiptuar dënimi i përbashkët në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh dhe gjashtë (6) muajsh.

- të akuzuarit Muhamet Aliu për kryerje të terrorizmit (pika 1 e aktakuzës) dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh; për pjesëmarrje në grupin terrorist (pika 2 e aktakuzës), dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh. Për të gjitha dënimet e veçanta, në fund i është shqiptuar dënimi i përbashkët në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh dhe gjashtë (6) muajsh.

- të akuzuarit Skënder Selmani për kryerje të terrorizmit (pika 1 e aktakuzës) dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh; për pjesëmarrje në grupin terrorist (pika 2 e aktakuzës), dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh. Për të gjitha dënimet e veçanta, në fund i është shqiptuar dënimi i përbashkët në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh dhe gjashtë (6) muajsh.

- të akuzuarit Enver Musolli për kryerje të terrorizmit (pika 1 e aktakuzës) dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh; për pjesëmarrje në grupin ter-

rorist (pika 2 e aktakuzës), dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh. Për të gjitha dënimet e veçanta, në fund i është shqiptuar dënimi i përbashkët në kohëzgjatje prej gjashtë (6) vitesh dhe gjashtë (6) muajsh.

- të akuzuarit Abdullah Zogaj për kryerje të terrorizmit (pika 1 e aktakuzës) dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh; për pjesëmarrje në grupin terrorist (pika 2 e aktakuzës), dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh. Për të gjitha dënimet e veçanta, në fund i është shqiptuar dënimi i përbashkët në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh dhe gjashtë (6) muajsh.

- të akuzuarit Jeton Shabani për furnizim të paligjshëm dhe shitje të armëve (pika 4 e aktakuzës) dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh; për përdorim të armëve (pika 6 e aktakuzës) dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej një (1) viti. Për të gjitha dënimet e veçanta, në fund i është shqiptuar dënimi i përbashkët me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh dhe dy (2) muajsh**.**

Gjykata ka konstatuar se në bazë të provave të paraqitura në mënyrë të besueshme mund të pohohet se të akuzuarit kanë qenë pjesëtarë të grupit të organizuar terrorist, i cili ka pasur strukturë të organizuar, statut, vulë, armë dhe i cili pas ndërmarrjes së aksioneve të veçanta e ka marrë përsipër përgjegjësinë për sulmet e kryera. Sipas gjykatës, veprimi i të akuzuarve është përfshirë me përkufizimin terrorizëm. Në arsyetim është theksuar se nuk e kanë pasur të gjithë të akuzuarit të njëjtin rol në grup dhe, së këndejmi, edhe dallimet në dënimet e shqiptuara. Trupi gjykues, me rastin e matjes së dënimeve ka pasur parasysh ligjin, i cili është më i butë për kryerësit.

Pas shpalljes së aktgjykimeve, gjykata, me vendim të veçantë, ua ka vazhduar paraburgimin deri në plotfuqishmëri të aktgjykimit të akuzuarve, të cilët gjatë procedurës janë gjendur në paraburgim (Valon dhe Skendër Jashari, Gazmend Lakna, Gazmend Xhemshiri, Enver Musolli). Po ashtu, paraburgimi është caktuar edhe për ata të akuzuar, të cilët deri në aktgjykim të procedurës së shkallës së parë janë gjendur në arrest shtëpiak. (Qëndrim Rexhaj, Muhamed Aliu, Skender Selmani, Abdullah Zogaj). Vetëm të akuzuarit Jeton Shabani, masa e paraburgimit i është zëvendësuar me masën e arrestit shtëpiak.

FDH Kosovë vlerëson se procedura gjyqësore në lëndën *Prokurori kundër Valon Jasharit dhe të tjerëve* është zhvilluar në bazë të ligjit, se janë respektuar parimet ndërkombëtare për gjykim të drejt e të ndershëm, gjë që palëve në procedurë iu ka ofruar mundësinë për paraqitjen e argumenteve dhe të provave, të cilat kanë shkuar në të mirë ose kundër aktakuzës. FDH Kosovë konsideron se dënimet e shqiptuara janë adekuate me peshën e veprave të kryera, edhe pse me kryerjen e tyre nuk kanë pasuar pasojat më të rënda, pesha e tyre dhe rreziku potencial për shkaktimin e çrregullimeve më të gjera të sigurisë në rajon kanë kërkuar sanksionim të ashpër. Dënimet e këtilla mund të ndikojnë në mënyrë preventive ndaj atyre të cilët mund

të kenë guxim të mendojnë për të provokuar situatën në kufirin midis Kosovës dhe Serbisë.

FDH Kosovë dëshiron të theksojë mospajtimin e vet me sjelljen e gjykatës gjatë kumtimit të vendimit, me të cilin është bërë me dije se në trupin gjykues ka pasur mospajtime lidhur me sjelljen e aktgjykimit në bazë të ndarjes së tij në pjesën ndërkombëtare dhe vendore. Përndryshe, me rastin e shpalljes së aktgjykimit, kryetari i trupit gjykues në fund ka thënë se aktgjykimi është sjellë me shumicën e votave të pjesës ndërkombëtare në trupin gjykues, me çka është bërë me dije se gjyqtari vendor nuk ka votuar për aktgjykimin e kumtuar. FDH Kosovë konsideron se një deklaratë e këtillë mund të shkaktojë konotacione ose komentime të ndryshme, sepse nuk është e qartë nëse me te është dëshiruar që opinioni të njihet me atë se gjyqtarët vendor ende nuk janë të gatshëm për ndërmarrjen e përgjegjësisë për gjykimin e lëndëve të rënda dhe të ndjeshme dhe se janë të prirë nga kompromet imi; ose se është dëshiruar që gjyqtari lokal të mbrohet nga hakmarrja eventuale e të akuzuarve, përkatësisht nga anëtarët e familjeve të tyre. Sido që të jetë, FDH Kosovë konsideron se deklarimet e këtilla janë të pavend dhe në mënyrë të panevojshme krijojnë tensione midis gjyqtarëve ndërkombëtar dhe atyre vendor si dhe ndikojnë në formimin e tensioneve dhe të klimës negative në gjyqësi edhe në rastet e gjykimeve të suksesshme dhe efikase, siç ka qenë rasti me lëndën *Prokurori kundër Valon Jasharit dhe tjerëve*.

FDH Kosovë është i detyruar po ashtu të konstatojë se gjatë shpalljes së aktgjykimit është bërë shkelja e Ligjit mbi Procedurën Penale, e cila nuk ka mundur për të dëmtuar të drejtat dhe statusin e palëve në procedurë, por mund të ketë efekt negativ në kredibilitetin e gjykatës. Me fjalë të tjera, trupi gjykues ka qëndruar ulur gjatë kohës së leximit të dispozitivit të aktgjykimit, derisa të akuzuarit dhe të tjerët të pranishëm në gjykatore e kanë dëgjuar duke qëndruar në këmbë vendimin e trupit gjykues[110].

FDH Kosovë deri në fund të vitit 2013 nuk e ka marrë aktgjykimin me shkrim të Gjykatës Themelore të Gjilanit në lëndën *Prokurori kundër Valon Jasharit dhe të tjerëve*.

3.4. Rasti Sabit Tafil Geci dhe të tjerët

Trupi gjykues ndërkombëtar i Gjykatës Themelore në Mitrovicë, me të cilin ka kryesuar gjyqtari ndërkombëtar Katja Dominik[111], në datën 12 shtator të vitit

[110] Neni 366, paragrafi 5: të gjithë të pranishmit duhet ta dëgjojnë shpalljen e diapozitivit të aktgjykimit në këmbë.

[111] Anëtarët e trupit gjykues: gjyqtarja ndërkombëtare Anna Adamska-Gallant dhe Dariuzs Sielicki.

2013 ka sjellë aktgjykimin me të cilin të akuzuarit: Sabit Tafil Geci dhe vëllezërit Rrustem dhe Hetem Geci janë shpallur fajtor dhe janë dënuar me 12 vite burgosje për arsye se në datën 18 qershor të vitit 1999, në Skenderaj, në cilësi të pjesëtarëve të UÇK-së, në hapësirat e qendrës mjekësore-spitalore, në bashkëkryerje, e kanë privuar nga jeta Gani Berishën, i cili paraprakisht ka qenë i plagosur me armë të zjarrit nga të shtënat, të cilat kanë ndodhur paksa më herët të njëjtën ditë në qendër të qytetit, para ndërtesës së Kuvendit Komunal me rastin e festimeve të çlirimit të qytetit. Tre të akuzuarit, në këtë mënyrë, sipas vendimit të gjykatës, kanë kryer vepra penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile[112], që përbënë edhe shkelje të nenit të përbashkët 3 të Konventave të Gjenevës të datës 12 gusht të vitit 1949, neneve 4 dhe 5, pika 1 e Protokollit të II-të Shtesë të datës 8 qershor të vitit 1997.

Sipas gjetjeve të gjykatës dhe provave të paraqitura në shqyrtimin kryesor nuk është vërtetuar se kush e ka privuar nga jeta Vehbi Berishën, si dhe kush i ka shkaktuar lëndime trupore me armë të zjarrit Isë dhe Musa Vojvodës, të cilët po ashtu kanë qenë viktima të të shtënave, të cilat kanë ndodhur në ditën kritike. Në mungesë të provave, gjykata e ka liruar të akuzuarin dr. Bedri Shala, të cilit me aktakuzë i është vënë në barrë vepra penale ofrim i ndihmës kryerësve pas ekzekutimit të veprës penale[113]. Me aktgjykimin e shqiptuar, gjykata në mënyrë të pjesshme i ka vërtetuar pjesët e pikës 1 të aktakuzës së PSRK të ngritur kundër të akuzuarve në datën 11 dhjetor të vitit 2012.

Procedura penale kundër tre të akuzuarve Gecaj ka filluar me vendimin mbi ngritjen e hetimeve, të cilin e ka sjellë prokurori i PSRK në datën 14 gusht të vitit 2012. Me atë, ata dyshohen se kanë kryer vepër penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile. Në vendim thuhet se të akuzuarit gjatë kohës së konfliktit të brendshëm të armatosur në Kosovë, në bashkëkryerje dhe duke shtënë nga armët e zjarrit, në datën 18 qershor të vitit 1999 në Skenderaj e kanë privuar nga jeta Vehbi Berishën dhe në të njëjtën kohë e kanë plagosur vëllain e tij Ganiun. Në lidhje me tre të akuzuarit, hetimet më vonë janë zgjeruar edhe për veprën penale krime të luftës kundër popullatës civile, të cilat ata siç pohohet i kanë kryer të njëjtën ditë duke e plagosur Isë dhe Musë Vojvodën, në afërsi të ndërtesë së qendrës mjekësore.

Pas deklaratës së tij si dëshmitarë dhe dëshmisë para prokurorit të datës 19 nëntor të vitit 2012, procedura penale po ashtu është ngritur edhe kundër mjekut të qendrës Mjekësore në Skenderaj, Bedri Shala, për arsye se ai në deklaratën e tij ka

[112] Neni 142 në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së, po ashtu e dënueshme edhe sipas nenit 152 në lidhje me nenin 31 të LPK.

[113] Neni 305, paragrafët 1 dhe 2 të LPK , e dënueshme edhe sipas nenit 388, paragrafët 1 dhe 2 të LPK, i cili ka hyrë në fuqi në datën 1. 01.2013.

pohuar: se në ditën kritike nuk e ka parë trupin e viktimave të vrara në datën 18 qershor të vitit 1999 në Skenderaj, si dhe se nuk ka qenë i pranishëm në dhomën e mjekëve kur njëra nga viktimat është goditur për vdekje me armë të zjarrit nga ana e tre sulmuesve e se në atë rast ai nuk është përpjekur për ta penguar këtë vrasje.

Pas hetimeve të zhvilluara, në datën 11 dhjetor të vitit 2012 është ngritur aktakuza, me të cilën të akuzuarit: Sabit Tafil Geci, dhe vëllezërit Rrustem dhe Hetem Geci akuzohen sipas dy pikave për vepër penale krime të luftës kundër popullatës civile. Ata nën pikën 1 akuzohen se në kohën e konfliktit të armatosur në Kosovë, në cilësi të pjesëtarëve të UÇK-së dhe në bashkëkryerje reciproke, në datën 18 qershor të vitit 1999 në rrugët e Skenderajt duke shtënë nga arma e zjarrit i kanë plagosur dhe vrarë dy civilë, Gani dhe Vehbi Berishën. Vepra penale ka ndodhur në masën e qytetarëve të tubuar, e cila e festonte çlirimin e qytetit, në udhëkryqin përtej rrugës së gjykatës dhe Kuvendit Komunal. Është kryer në atë mënyrë që Vehbi Berisha është vrarë në rrugë dhe në vendin e ngjarjes, kurse Ganiu (i cili kishte marrë lëndime të rënda trupore në këtë sulm dhe i cili pas kësaj është transferuar në qendrën Mjekësore) është vrarë me armë të zjarrit nga ana e të akuzuarve në dhomën e spitalit dhe në shtratin e spitalit. Sipas pikës 2, të akuzuarve iu është vënë në barrë se në të njëjtën ditë dhe në të njëjtin vend kanë kryer vepër penale *të cenimit të integritetit trupor dhe shëndetit të civilëve*, duke shtënë nga arma e zjarrit në kohën e festimit të çlirimit të qytetit, me ç'rast Isë dhe Musë Vojvoda kanë marrë lëndime të rënda trupore. Me pikën 3 të aktakuzës, të akuzuarit Bedri Shala, mjekut të Qendrës Mjekësore i është vënë në barrë vepra penale e *të* ndihmuarit kryerësve pas kryerjes së veprës penale[114]. Shala ka qenë i akuzuar për arsye se gjatë hetimeve për krimet e luftës të ngritura kundër tre të dyshuarve kryesor (Sabit Tafil Geci dhe vëllezërit Rrustem dhe Hetem Geci), ka dhënë në datën 19 nëntor të vitit 2012 në Prishtinë deklaratë të pasaktë para prokurorit, me qëllim që të shmanget zbulimi i kryerësit të krimit t ë luftës në këtë lëndë. Aktakuza ka pohuar se ai: (a) e ka kundërshtuar se e ka parë trupin e viktimave në datën 18 qershor të vitit 1999 në Qendrën Mjekësore në Skenderaj, përkatësisht se e ka takuar dëshmitarin J.B. atë ditë në Qendrën e cekur; b) e ka fshehur faktin se ka qenë i pranishëm në dhomën e spitalit në ditën kritike, kur, sipas pohimit të prokurorit, i akuzuari ka shtënë në viktimën e plagosur dhe e ka vrarë.

Dëgjimi i parë sipas aktakuzës është mbajtur në datën 17 janar të vitit 2013. Gjatë këtij dëgjimi, aktakuza është ndryshuar në pajtim me ndryshimeve ligjore të datës 1 janar të vitit 2013, kurse janë prezantuar edhe provat e akuzës. Të akuzuarit në afat ligjor kanë bërë vërejtjet e tyre me shkrim ndaj pretendimeve të prokurorit, duke propozuar që e njëjta të refuzohet. Krahas përgjigjes ndaj këtyre vërejtjeve, prokurori iu ka dorëzuar të akuzuarve dhe mbrojtësve të tyre edhe prova shtesë. Pas marrjes së qëndrimeve të palëve, gjyqtari ndërkombëtar (i cili më vonë

[114] E dënueshme sipas nenit 305, paragrafët 1 dhe 3 të LPK, po ashtu e dënueshme edhe sipas nenit 388, paragrafët 1 dhe 2 të LPK, i cili ka hyrë në fuqi në datën 1. 01.2013.

ka udhëhequr me trupin gjykues para të cilit është mbajtur shqyrtimi kryesor) në datën 12 prill të vitit 2013 ka sjellë vendimin me të cilin, në pajtim me nenin 249, paragrafi 3 i LPPK[115], i ka hedhur të gjitha vërejtjet që kanë pasur të bëjnë me pranueshmërinë e provave, duke konstatuar se janë të pranueshme të gjitha provat që ndodhen në materialet e lëndës. Në pajtim me nenin 250, paragrafi 3[116] i LPPK, gjykata nuk i ka pranuar kërkesat e të akuzuarve mbi hedhjen e pikave 1 dhe 2 të aktakuzës, duke konfirmuar pjesërisht aktakuzën në lidhje me Sabitin, Rrustemin dhe Hetem Gecin. Në të njëjtën kohë, gjykata e ka hedhur aktakuzën sipas pikës 3 në lidhje me të akuzuarin Bedri Shala. Ndaj vendimit të gjykatës të datës 12 prill të vitit 2013 mbi konfirmimin e pjesshëm të aktakuzës, janë ankuar të dyja palët në procedurë. Të akuzuarit Sabit Tafil Geci, Rrustem Geci dhe Hetem Geci janë ankuar ndaj pjesës së konfirmuar të aktakuzës (pikat 1 dhe 2), derisa prokurori është ankuar lidhur me pjesën e hedhur të aktakuzës (pika 3). Gjykata e Apelit, me vendim të datës 6 maj të vitit 2013 e ka pranuar ankesën e prokurorit, duke i hedhur si të pabaza ankesat e të akuzuarve.

Shqyrtimi kryesor sipas aktakuzës së konfirmuar ka filluar në datën 11 qershor të vitit 2013 para Gjykatës Themelore në Mitrovicë. Gjatë shqyrtimit kryesor, i cili ka pasur 16 ditë të gjykimit, janë dëgjuar 26 dëshmitarë dhe një ekspert. Në mesin e dëshmitarëve, gjashtë prej tyre janë dëgjuar sipas propozimit të prokurorit, derisa katër prej tyre janë dëgjuar me propozim të mbrojtjes. Gjashtëmbëdhjetë dëshmitarë janë dëgjuar sipas detyrës zyrtare dhe me ftesën e gjykatës. Katër dëshmitarë, të cilët i ka propozuar prokurori, kanë dëshmuar me anë të video linkut. Dëshmitë e tre prej këtyre dëshmitarëve, në bazë të kërkesave të tyre, janë mbajtur në kushte të mbylljes së plotë të shqyrtimit kryesor për publikun dhe në shqyrtim kanë qenë të pranishëm vetëm palët në procedurë. Dëgjimi i këtyre dëshmitarëve është bërë gjatë rrjedhës së dy seancave gjyqësore, kurse në ditën e tretë seanca ka qenë e mbyllur vetëm për dëshmitë e këtyre dëshmitarëve. Gjatë shqyrtimit kryesor si dhe me pranimin e palëve, deklaratat e 14 dëshmitarëve, të cilët kanë dëshmuar në fazat e mëhershme të procedurës, janë konstatuar në procesverbalin mbi shqyrtimin kryesor si të lexuara. Gjatë shqyrtimit janë paraqitur edhe shumë dëshmi të tjera materiale. Të akuzuarit janë mbrojtur gjatë procedurës me anë të heshtjes.

Pas përfundimit të procedurës së dëshmive, shprehjes së qëndrimeve përfundimtare të palëve në procedurë për dhe kundër aktakuzës, gjykata, në datën 12 shtator të vitit 2013 e ka shpallur aktgjykimin me të cilin i akuzuari Sabit Tafil Geci, si

[115] Ligji mbi Procedurën Penale i Kosovës (ka hyrë në fuqi në datën 1 janar të vitit 2013), neni 249, paragrafi 3 i LPP: „Për të gjitha provat, ndaj të cilave është bërë vërejtje, gjyqtari i procedurës paraprake, gjyqtari individual ose trupi gjykues, lëshon vendim me shkrim, me të cilin pranohen ose refuzohen provat".

[116] Gjyqtari individual ose kryetari i trupit gjykues sjellin vendimin me shkrim me arsyetim, me të cilin e refuzojnë kërkesën ose aktakuzën.

dhe vëllezërit Rrustem dhe Hetem Geci shpallen fajtor për krime të luftës kundër popullatës civile, por vetëm pjesërisht dhe sipas pikës 1 të aktakuzës, përkatësisht për vrasjen e Gani Berishës, e cila ka ndodhur në datën 18 qershor të vitit 1999 në Qendrën Mjekësore në Skenderaj. Në bazë të provave të paraqitura gjatë shqyrtimit kryesor, gjykata nuk ka mundur për të vërtetuar se në ditën kritike kanë marrë pjesë të akuzuarit në ditën kritike të vrasjes së Vehbi Berishës, e cila ka ndodhur më herët në po të njëjtën ditë. Gjykata ka vërtetuar se tre të akuzuarit, të veshur në uniforma të UÇK-së, gjatë të shtënave, në të cilat është lënduar Gani Berisha, kanë qenë në afërsi të drejtpërdrejtë me pushkë në dorë, por nuk ka mundur për të vërtetuar jashtë çdo dyshimi se ata e kanë kryer veprën me të cilën ngarkohen. Gjykata ka vërtetuar në bazë të provave se pas transferimit të viktimës në Qendrën Mjekësore të qytetit, e cila gjendet pesëdhjetë metra nga vendi i ngjarjes, tre të akuzuarit kanë hyrë në ndërtesën e Qendrës dhe në prani të personelit mjekësor e kanë vrarë Gani Berishën, pasi që këtij i është ofruar ndihma e parë. Gjykata me anë të aktgjykimit ka konstatuar se motivi i pësimit të dy të vdekurve, të cilët përndryshe kanë qenë vëllezër, ka qenë besimi se ata kanë bashkëpunuar me serbët. Gjykata nuk ka mundur për të vërtetuar motivin e plagosjes së vëllezërve Vojvoda. Është shumë e mundshme se lëndimi i tyre ka ndodhur rastësisht, si pasojë e plumbave qorr.

Të tre të akuzuarve për vrasjen e Gani Berishës i është shqiptuar dënimi individual me burgosje në kohëzgjatje prej 12 vitesh. Të tre Gecët në lidhje me pikat e tjera të aktakuzës janë liruar nga përgjegjësia në mungesë të provave. Nga aktakuza është liruar edhe i akuzuari i katërt, Bedri Shala, mjek në Qendrën Mjekësore në Skenderaj. Me vendim të veçantë, gjykata të tre të akuzuarve ua ka vazhduar paraburgimin deri në plotfuqishmërinë e aktgjykimit. Aktgjykimi i gjykatës kryesisht është bazuar në deklaratat e dëshmitarit J.B., i cili ka sjellë mjaft fakte mbi atë se çfarë njëmend ka ndodhur në ditën kritike. Rëndësinë e deklaratave të këtij dëshmitari e vërtetojnë posterët, të cilët para fillimit të gjykimit kanë qenë të ngritur në Skenderaj dhe në të cilët ai kualifikohet si tradhtar. Rasti i dëshmitarit J.B. edhe një herë ka vërtetuar klimën jashtëzakonisht të pavolitshme e cila mbretëron në Kosovë në lidhje me ata të cilët dëshirojnë të dëshmojnë dhe t'i kontribuojnë ndriçimit të krimeve të luftës. Ky gjykim ka vërtetuar se guximi personal si ai i dëshmitarit J.B. nuk është i mjaftueshëm dhe se atyre iu është e nevojshme t'iu sigurohet mbrojtja sistematike e fuqishme. Dëshmitarët, të cilët dëshirojnë për të dëshmuar nuk mund t'ia dalin vet me klimën e mosdhënies llogari ose, madje, me thirrjet publike për linçim dhe sistemi i gjyqësorit e ka për obligim për të siguruar sigurinë maksimale dhe mbrojtjen e këtij dhe të dëshmitarëve të tjerë në lëndët, të cilat kanë të bëjnë me krimet e luftës.

Gjykata ua ka siguruar të dyja palëve kushtet për gjykim të ndershëm dhe të drejtë. Lartësia e dënimit e shqiptuar për tre të akuzuarit është afër maksimumit, i

cili për këtë krim të luftës parashihet me burgosje, që do të thotë se gjykata i ka pasur parasysh rrethanat posaçërisht të rënda për të cilat janë shpallur fajtor për vrasjen e kryer të një të plagosuri në hapësirat e parapara për kujdes shëndetësor. Është e sigurt se familja Berisha, të cilës i takon viktima, nuk mund ta marrë satisfaksionin e plotë pas përfundimit të këtij gjykimi, sepse vrasja e Vehbi Berishës nuk është ndriçuar. Drejtësia në rastin e vrasjes së vëllezërve Berisha nuk është realizuar plotësisht, ajo kurrë nuk do të realizohet plotësisht nëse gjykata nuk e qartëson nëse Vehbi Berisha ka pësuar rastësisht në të shtënat e përgjithshme në rrugë ose është vrarë me qëllim nga motive të njëjta si edhe vëllai i tij Ganiu, si dhe se kush e ka privuar nga jeta.

FDH Kosovë deri në fund të vitit 2013 nuk ia ka dalë për të siguruar aktgjykimin komplet dhe me shkrim të Gjykatës Themelore në Mitrovicë.

4. Gjykimet e përsëritura në procedurën e shkallës së parë

4.1. Rasti Ejup Kabashi dhe të tjerët & Sokol Bytyqi

Gjykata Themelore në Prizren, me trupin gjykues në përbërje të përzier, me të cilin ka kryesuar gjyqtarja ndërkombëtare Mariola Pasnik, ka sjellë në datën 1 shkurt të vitit 2013 aktgjykimin, me të cilin të akuzuarit Ejup Kabashi dhe Sokol Bytyqi janë liruar nga akuzat për vepër penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile[117]. Me të njëjtin aktgjykim, sipas akuzave për vepër penale të ofrimit të ndihmës për kryerësin pas kryerjes së veprës penale[118], janë liruar të akuzuarit: Mustafë Hoti, Milaim Hoti, Naser Hoti, Nexhmedin Berisha dhe Jetullah Kabashi. Aktgjykimi është sjellë në gjykimin e përsëritur të procedurës së shkallës së parë në lidhje me të akuzuarin Ejup Kabashin si dhe për të gjithë të akuzuarit për veprën penale të ofrimit të ndihmës për kryerësin pas kryerjes së veprës penale. Në lidhje me të akuzuarin Sokol Bytyqi, kjo ka qenë procedura e parë e shkallës së parë.

Rasti Ejup Kabashi dhe të tjerët & Sokol Bytyqi, **që ka të bëjë me veprën penale të** krimeve të luftës kundër popullatës civile të kryer në datën 17 dhe 18 korrik të vitit 1998 në fshatin Opterushë, komuna e Rahovecit, është hapur me fillimin e procedurës penale kundër Ejup Kabashit dhe Haxhi Mazrekut, përkatësisht me dëgjimin e dëshmitarëve Dragica Bozhaniq dhe Sllavica Banziq në gjysmën e dytë të vitit 2010, si dhe me hetimet kundër Sinan Morinës, kundër të cilit prokurori i PSRK, në datë 19 gusht të vitit 2010 e ka lëshuar urdhrin për burgosje, në mënyrë që një ditë më vonë, në datën 20 gusht të vitit 2010, kundër Morinës edhe zyrtarisht të fillojnë hetimet.

Me vendim të prokurorisë të datës 30 nëntor të vitit 2010 hetimet janë zgjeruar edhe ndaj Ejup Kabashit, Sokol Bytyqit dhe Haxhi Mazrekut, në mënyrë që në datën 1 dhjetor të vitit 2010 hetimet të ndërpriten kundër Sinan Morinës. Kabashi dhe Mazreku janë burgosur në datën 14 dhjetor të vitit 2010, kur iu është caktuar paraburgimi njëmujor. Në datën 15 dhjetor është lëshuar urdhri për burgosje të Sokol Bytyqit, në mënyrë që në datën 22 dhjetor për te të lëshohet edhe fletarrestim ndërkombëtar. Më vonë, kundër Bytyqit procedura ka qenë ndërprerë, për shkak se nuk ka qenë i qasshëm për organet e drejtësisë. Në datën 8 mars të vitit 2011, hetimet në këtë lëndë janë zgjeruar edhe në Mustafë Hotin, Milaim Hotin,

[117] Neni 142 në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së, vepra po ashtu është e dënueshme sipas LPK, neni 152 në lidhje me nenin 31.

[118] Neni 305, paragrafi 2 i LPK (ligji i ri, neni 388, paragrafët 1 dhe 2 të LPRK).

Naser Hotin, Nexhmedin Berishën dhe Jetullah Kabashin në drejtim të verës *penale ofrim i ndihmës kryerësit pas kryerjes së veprës penale.*

Pas hetimeve të zhvilluara, në datën 30 mars të vitit 2011 është ngritur aktakuza kundër Kabashit dhe Mazrekut, me të cilën iu vihet në barrë se ndërmjet veti si dhe në bashkëkryerje me pjesëtarë të tjerë tash për tash të paidentifikuar të UÇK-së, kanë zbatuar masa të frikësimit dhe të terrorit ndaj popullatës serbe të fshatit Opterushë, komuna e Rrahovecit, duke marrë pjesë në sulmin e armatosur kundër banorëve serb të fshatit (të cilët kanë qenë në shtëpitë e tyre në natën midis datës 17 dhe 18 korrik të vitit 1998), si dhe se në bashkëkryerje, reciprokisht dhe me pjesëtarë të tjerë të UÇK-së, kanë marrë pjesë në dëbimin dhe në shpërnguljen e banorëve serb nga shtëpitë e tyre. Me të njëjtën aktakuzë, Mustafë Hotit, Milaim Hotit, Naser Hotit, Nexhmendin Berishës dhe Jetullah Kabashit iu është vënë në barrë vepra penale ofrim i ndihmës kryerësit pas kryerjes së veprës penale. Pas seancës së mbajtur për konfirmim të aktakuzës, gjyqtari, në datën 29 prill të vitit 2011, ka sjellë vendimin me të cilin është hedhur akuza sipas pikës 2 në lidhje me të akuzuarit Kabashi dhe Mazreku, (se ata në bashkëkryerje me pjesëtarë të tjerë të UÇK-së kanë marrë pjesë në dëbimin e popullatës civile serbe në atë mënyrë që i kanë ngarkuar nëpër traktorë). Në pjesën tjetër, aktakuza është konfirmuar në lidhje me të gjithë të akuzuarit.

Duke vepruar sipas aktakuzës së cekur, Gjykata e Qarkut në Prizren, në datën 28 qershor të vitit 2011, e ka hapur shqyrtimin kryesor, i cili ka zgjatur shtatë (7) ditë të gjykimit. Gjatë shqyrtimit janë dëgjuar shtatë (7) dëshmitarë të prokurorisë. Shqyrtimi ka përfunduar në datën 2 gusht të vitit 2011, me aktgjykimin me të cilin i akuzuari Kabashi është shpallur fajtor për kryerjen e veprës penale krime të luftës kundër popullatës civile. Për këtë vepër i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh. Mazreku është liruar me të njëjtin aktgjykim nga akuzat. Me aktgjykimin e datës 2 gusht, të gjithë të akuzuarit e tjerë për ofrim të ndihmës për kryerësin pas kryerjes së veprës penale janë shpallur fajtor. Të gjithë atyre në mënyrë individuale iu është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) muajsh, që nuk do të ekzekutohet nëse të akuzuarit në afat prej një viti nuk kryejnë vepër të re penale.

Pas procedurës së mbajtur ankimore lidhur me ankesat e të akuzuarve Kabashi dhe Hoti, Gjykata Supreme e Kosovës, me vendim të datës 4 shtator të vitit 2012, lëndën e ka kthyer në rigjykim në lidhje me të akuzuarin Kabashi dhe të gjithë të akuzuarit për ofrim të ndihmës kryerësit pas kryerjes së veprës penale. Para vendimit mbi kthimin e procedurës në rigjykim, Gjykata Supreme e Kosovës ka vendosur edhe lidhur me ankesën e prokurorit[119] ndaj pjesës liruese të aktgjykimit të gjykatës së shkallës së parë të datës 2 gusht të vitit 2011 si dhe në vendimin

[119] Me rastin e shpalljes së aktgjykimit të shkallës së parë të datës 2 gusht, prokurori qartazi e ka theksuar se prokuroria nuk do të ankohet ndaj këtij vendimi.

e gjykatës në pikëpamje të vendimit mbi dënimet e shqiptuara në lidhje me të akuzuarit e tjerë. Gjykata, me vendim të datës 23 gusht të vitit 2012, e ka refuzuar ankesën e cekur si të palejueshme.

Një pjesë e ndarë e procedurës penale kundër Sokol Bytyqit është zhvilluar në mungesë të tij, sepse ai në kohën e akuzimit dhe të zhvillimit të procedurës së shkallës së parë kundër Kabashit dhe të tjerëve është gjendur në arrati. Bytyqi është burgosur në datën 9 dhjetor të vitit 2011 në Shqipëri, me rastin e përpjekjes së paligjshme të kalimit të kufirit në Itali, kur edhe është dorëzuar tek institucionet gjyqësore të Kosovës. Ai, sipas aktakuzës së datës 24 maj të vitit 2012 ngarkohet se në cilësi të ushtarit të UÇK-së, në bashkëkryerje me pjesëtarë të tjerë të UÇK-së, ka zbatuar masa të frikësimit dhe të terrorit kundër popullatës civile serbe në Opterushë, duke marrë pjesë në sulmet e armatosura kundër kësaj popullate në datën 17 dhe 18 korrik të vitit 1998. Aktakuza është konfirmuar me vendim të datës 27 korrik të vitit 2012. Procedura sipas kësaj aktakuze ka filluar në datën 2 tetor të vitit 2012. Në bazë të kërkesës së prokurorit të datës 12 tetor për bashkim të procedurave, lënda e Bytyqit, me vendim të trupit gjykues kompetent të Gjykatës së Qarkut të Prizrenit të datës 7 nëntor të vitit 2012 i është bashkëngjitur lëndës *Prokurori kundër Kabashit dhe të tjerëve* (që në atë moment është gjendur në fazën e përgatitjeve për rigjykim para gjykatës së shkallës së parë).

Procedura e shkallës së parë mbi lëndën e përbashkët *Prokurori kundër Ejup Kabashit dhe të tjerëve & Sokol Bytyqit* ka filluar në datën 30 nëntor të vitit 2012 në Gjykatën e Qarkut në Prizren. I ka pasur shtatë (7) ditë të gjykimit, gjatë të cilave janë dëgjuar shtatë (7) dëshmitarë të prokurorisë, në mesin e të cilëve edhe dy të dëmtuara, të cilat e kishin mbijetuar sulmin. Gjatë procedurës janë lexuar deklaratat e dëshmitarëve të veçantë të cilët kanë dëshmuar në procedurën e shkallës së parë. Palët i kanë paraqitur qëndrimet e tyre përfundimtare për dhe kundër aktakuzës. Prokurori, në fjalën e tij përfundimtare ia ka përshtatur aktakuzën Ligjit të ri Penal të Republikës së Kosovës, sipas të cilit veprimet për të cilat të akuzuarit ngarkohen janë të dënueshme sipas nenit 152 në lidhje me nenin 31 të këtij Ligji. Me gjithë hyrjen në fuqi në ndërkohë të Ligjit mbi Procedurën Penale të Kosovës në datën 28 dhjetor të vitit 2012, procedura ka vazhduar sipas ligjit të vjetër, në pajtim me dispozitat përfundimtare të ligjit të cekur.

Gjykimi i Kabashit dhe i Bytyqit përbënë gjykimin e parë kosovar për vepër penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile, që është udhëhequr para trupit gjykues në të cilin shumicën e kanë përbërë gjyqtarët vendor, kurse vetëm kryesuesi i trupit gjykues ka qenë gjyqtar i EULEX-it. Gjykata gjatë rrjedhës së kësaj procedure ka vërtetuar se një grup i njerëzve të panjohur, me armë të zjarrit e ka sulmuar nga anë të ndryshme shtëpinë e familjes Bozhaniq në fshatin Opterushë në datën 17 dhe 18 korrik të vitit 1998. Në kohën e sulmit, në shtëpi janë ndodhur

të gjithë banorët serb të fshatit, rreth 15 prej tyre. Meshkujt serb janë përgjigjur me zjarr nga pushkët dhe nga revolet. Në mëngjesin e datës 18 korrik meshkujt serb kanë hequr dorë nga mbrojtja dhe janë dorëzuar. Menjëherë pas kësaj në oborrin e familjes Bozhaniq kanë ardhur shumë njerëz të panjohur, në mesin e të cilëve edhe të akuzuarit Kabashi dhe Bytyqi.[120] Në aktgjykimin e shpallur të datës 1 shkurt të vitit 2013, gjykata ka theksuar se është provuar jashtë çdo dyshimi

të arsyeshëm se Ejup Kabashi dhe Sokol Bytyqi, në datën 18 korrik të vitit 1998, pas ndërprerjes së zjarrit dhe të armatosur kanë qenë të pranishëm në oborrin e shtëpisë së familjes Bozhaniq. Megjithëkëtë, gjykata ka gjetur se nuk është provuar jashtë çdo dyshimi se ata kanë marrë pjesë në sulmet ndaj serbëve lokal në natën midis datës 17 dhe 18 korrik të vitit 1998, kështu që kjo nuk mund të përbëjë bazë për shqiptim të dënimit. Me provat e paraqitura, gjykata nuk ka mundur për të provuar se ku kanë qenë Kabashi dhe Bytyqi në natën midis datës 17 dhe 18 korrik të vitit 1998 dhe për këtë arsye janë liruar nga kjo pjesë e akuzës, sepse nuk është provuar se ata kanë kryer krimet, të cilat iu vihen në barrë. Sipas gjetjeve të gjykatës, faji eventual i të akuzuarve për ofrim të ndihmës kryerësve pas kryerjes së veprës penale është kushtëzuar me dënimin e kryerësit kryesor, përkatësisht me rezultatin e procedurës penale kundër kryerësit kryesor. Të akuzuarve Mustafa, Milaimi, Naser Hoti, Nexhmedin Berisha dhe Jetullah Kabashi para dëgjimit nga ana e hetuesit iu është tërhequr vërejtja se dhënia e deklaratës së rrejshme përbënë vepër penale. Megjithëkëtë, nuk kanë mundur për t'u shpallur fajtor për vepër penale të ofrimit të ndihmës për kryerësin pas kryerjes së veprës penale kur gjykata nuk ka mundur për të provuar ekzistimin e veprës kryesore penale, e cila i është përshkruar Ejup Kabashit.

Edhe pse gjykata nuk ia ka dalë që pas rigjykimit në këtë lëndë të ndriçoj sulmet në fshatarët serb në Opterushë, FDH Kosovë konsideron se kjo lëndë nuk mund të konsiderohet përfundimisht e përfunduar. Është fjala për njërin prej krimeve më të rënda të kryera gjatë luftës në zonën e komunës së Rahovecit. Pas hyrjes së pjesëtarëve të UÇK-së në fshat, ka rezultuar deri te zhdukja e tetë serbëve si dhe deri te shpërngulja e popullatës së mbetur serbe. Para gjyqësorit kosovar qëndron obligimi i madh që ta hulumtojë deri në fund, të identifikojë dhe në mënyrë të përshtatshme të dënojë kryerësit e kësaj vepre penale. Vetëm në këtë mënyrë do të realizohet drejtësia dhe do të kënaqen familjet e viktimave.

Aktakuzën në këtë rast e ka përfaqësuar prokurori ndërkombëtar Maurizio Salustro. Ai ka paralajmëruar ankesë ndaj aktgjykimit, me të cilin të akuzuarit janë liruar nga akuzat e gjykatës së shkallës së parë

[120] Të akuzuarit Mustafa, Milaim, Naser, Nexhmedin Berisha dhe Jetullah Kabashi janë dëgjuar si dëshmitarë. Iu kanë dhënë deklarata të rrejshme hetuesve mbi datën kur ka qenë i lënduar Kabashi, në mënyrë që t'i sigurojnë alibi.

Në lidhje me ngjarjen, e cila është zhvilluar në Opterushë në muajin korrik të vitit 1998, Fondi për të Drejtën Humanitare nga Beogradi dhe FDH Kosovë në Kosovë, në bazë të hulumtimeve kanë vërtetuar se trupat e tetë serbëve të zhdukur në këtë fshat janë zhvarrosur në muajin prill të vitit 2005[121].

4.2. Rasti Latif Gashi dhe të tjerët (Grupi i Llapit)

Në gjykimin e dytë të përsëritur, të tretin para gjykatës së shkallës së parë në lëndën *Prokurori kundër Latif Gashit dhe të tjerëve* (në publik i njohur si rasti i „Grupit të Llapit"), Gjykata Themelore në Prishtinë, me trupin gjykues në përbërje të përzier me të cilin ka kryesuar gjyqtari ndërkombëtar Jonathan Welford Carroll, në datën 7 qershor të vitit 2013, e ka shqiptuar aktgjykimin e tretë të shkallës së parë, sipas të cilit në veprimet e të akuzuarve ka elemente të veprës penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile, sipas pikës 8 të aktakuzës së ndryshuar të datës 30 qershor të vitit 2003.

Gjykata, për veprën e cekur penale ia ka shqiptuar dënimin prej pesë (5) vitesh me burgosje Latif Gashit-Latës, tri (3) vite Nazif Mehmetit-Dinit dhe katër (4) Rrustem Mustafës-Remit. Duke pasur parasysh se Gjykata Supreme e Kosovës me aktgjykimin e datës 26 janar të vitit 2011 pjesërisht e ka konfirmuar aktgjykimin nga gjykimi i dytë i shkallës së parë para Gjykatës së Qarkut në Prishtinë të datës 2 tetor të vitit 2009, me të cilin tre të akuzuarve iu janë shqiptuar dënimet me burgosje sipas pikave 5 dhe 14 të aktakuzës, Gjykata Themelore në Prishtinë me aktgjykimin e tretë me radhë të shkallës së parë të datës 7 qershor të vitit 2013, ish pjesëtarëve të Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës (UÇK) përgjegjës për Zonën e Llapit ua ka shqiptuar dënimet e veçanta me burgosje për veprën penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile[122]. Ish shefi i Shërbimit Informativ të UÇK-së në Zonën e Llapit Latif Gashi-Lata, është dënuar me gjashtë (6) vite burgosje, ish komandanti i policisë ushtarake të UÇK-së në Zonën e Llapit, Nazif Mehmeti–Dini me tri (3) dhe ish komandanti i UÇK-së në Zonën e Llapit Rrustem Mustafa-Remi, me katër (4) vite burgosje.

Të akuzuarit janë shpallur fajtor për trajtimin çnjerëzor të civilëve të burgosur në

[121] Informata të hollësishme mbi identitetin e të zhdukurve mund të gjenden në analizën e veçantë të FDH Kosovë mbi Aktgjykimin e Gjykatës Themelore në Prizren të datës 1 shkurt të vitit 2013: http://www.hlc-kosovo.org/index.php?option=com_content&view=article&id=151:analysis-of-hlc-kosovo-for-the-case-qejup-kabashi-et-alq&catid=36:home&Itemid=505&lang=sq

[122] Neni 142 në lidhje me nenet 22, 24, 26 dhe 30 të LP të RSFJ-së.

qendrën për paraburgim në Llapashticë, shkaktimin e vuajtjeve të tyre të mëdha ose rrezikimin e integritetit të tyre trupor dhe shëndetit, përmes zbatimit të masave të frikësimit, terrorit dhe torturës[123]. Gjykata Themelore në Prishtinë ka konstatuar në aktgjykim se të akuzuarit janë fajtor, sepse „në periudhën prej muajit tetor të vitit 1998 e deri në muajin prill të vitit 1999 Latif Gashi, Nazif Mehmeti dhe Rrustem Mustafa, me përgjegjësi të lartë personale, duke vepruar së bashku me individë të tjerë të panjohur dhe në përputhje me projektin e përbashkët kriminal, kanë urdhëruar dhe kanë marrë pjesë në rrahjen dhe torturimin e civilëve shqiptar në qendrën për paraburgim në Llapashticë, në përpjekjen që në mënyrë të paligjshme personat e paraburgosur t'i detyrojnë të pranojnë akte të jolojalitetit ndaj UÇK-së". Sipas aktgjykimit, në mesin e civilëve, të cilët i janë nënshtruar rrahjes dhe torturimit, kanë qenë: dëshmitari anonim 7, dëshmitari anonim 4, Drita Bunjaku, dëshmitari H, Agim Musliu, Idriz Svarqa, Alush Kastrati, Hetem Jashari dhe dëshmitari V.

Procedura penale kundër të akuzuarve Gashi, Mehmeti dhe Musrafa si dhe Naim Kadriut (i cili në një pjesë procedurës është gjetur në listën e tëdyshuarve e më vonë të të akuzuarve, por për shkak të vdekjes së tij, procedura kundër tij më vonë është ndërprerë), është ngritur me vendim për zbatimin e hertimeve të gjyqtarit hetues të Gjykatës së Qarkut në Prishtinë të datës 28 janar të vitit 2002. Pas sjelljes së vendimit, ka pasuar burgosja e të dyshuarve. Gashi, Mehmeti dhe Kadriujanë burgosur në datën 28 janar, kurse Mustafa në datën 11 gusht të vitit 2002[124]. Pas hetimeve të zhvilluara nga ana e gjyqtarit hetues ndërkombëtar, gjyqtari ndërkombëtar ka ngritur në datën 19 nëntor të vitit 2002 aktakuzën me të cilën katër të akuzuarve iu është vënë në barrë kryerja e veprave penale të *krimeve të luftës kundër popullatës civile* sipas njëmbëdhjetë pikave.[125] Aktakuza është precizuar në datën 4 shkurt të vitit 2003, menjëherë para fillimit të shqyrtimit kryesor të datës 17 shkurt të vitit 2003 para trupit gjykues ndërkombëtar të Gjykatës së Qarkut në Prishtinë, me të cilin ka kryesuar gjyqtari ndërkombëtar Timothy Clayson. Gjykimi i parë i shkallës së parë ka pasur 57 ditë të gjykimit, gjatë të cilave janë dëgjuar 45 dëshmitarë, prej të cilëve dhjetë (10) të mbrojtur dhe pesë (5) anonim. Para vet fundit të shqyrtimit kryesor, në datën 30 qershor të vitit 2003, pas zhvillimit të pjesës më të madhe të shqyrtimit kryesor, gjyqtari ka precizuar dhe e ke zgjeruar aktakuzën me pjesë të reja penale në barrë të të akuzuarve.

[123] E dënueshme sipas nenit 142 në lidhje me nenet 22, 24, 26 dhe 30 të LP të RSFJ-së.

[124] Më hollësisht mbi lëvizjen e procedurës shih në analizën e rastit të shpallur me rastin e aktgjykimit të Gjykatës Themelore në Prishtinë të datës 7 qershor të vitit 2013 në procedurën e dytë të përsëritur: http://www.hlc-kosovo.org/index.php?option=com_content&view=article&id=165%3Alatif-gashi-et-al-case-qlap-group-q-case-analysis&catid=36%3Ahome&Itemid=505&lang=sq

[125] Kjo ka qenë aktakuza e parë e ngritur kundër shqiptarëve në Kosovë për shkak të dyshimit të bazuar se kanë kryer vepra penale gjatë konfliktit në Kosovë.

Me aktgjykimin e shqiptuar në datën 16 korrik të vitit 2003, gjykata ka gjetur se gjatë procedurës janë provuar disa pika të caktuara të aktakuzës të ndryshuar në datën 30 qershor të vitit 2003, derisa të akuzuarit sipas pikave të caktuara të aktakuzës kanë qenë liruar. Për veprimet e provuara, gjykata e ka dënuar Mustafën me 17 vite burgosje, Mehmetin me 13, Gashin me dhjetë (10) dhe Kadriun me pesë (5). Me vendim të veçantë, të akuzuarve iu është shqiptuar masa e paraburgimit deri në plotfuqishmërinë e aktakuzës. Të akuzuarit dhe mbrojtësit e tyre i kanë deponuar ankesat ndaj aktgjykimeve ndëshkuese, sipas të gjitha bazave të parapara me Ligjin mbi Procedurën Penale. Prokurori është ankuar vetëm në lidhje me vendimin mbi dënimin e shqiptuar për të akuzuarin Gashi.

Pas seancës së panelit ankimor të mbajtur në datën 7 dhe 8 korrik të vitit 2005, Gjykata Supreme e Kosovës, si gjykatë e shkallës së dytë sipas procedurës së ankesave, ka sjellë vendimin në datën 21 korrik të vitit 2005, me të cilin rastin e ka kthyer në rigjykim në shkallë të parë. Gjykata, me analizën e provave ka gjetur se disa veprime të caktuara (të përshkruara në pikat 1, 2, 3 dhe 12 të aktakuzës të plotësuar në fund të muajit qershor të vitit 2003), të cilat të akuzuarve Mustafa dhe Mehmeti iu janë vënë në barrë, nuk përbëjnë vepër penale dhe i ka liruar nga përgjegjësia sipas pikës 11 për të ashtuquajturat vrasje (të cilat, sipas aktakuzës kanë ndodhur në atë mënyrë që Mustafa i ka urdhëruar Mehmetit të kujdeset që viktimat e cekura të vriten, si dhe se Mehmeti i ka dhënë urdhër njëfarë personi tjetër ose personave që të vrasin pesë të burgosur). Gjykata Supreme e Kosovës me vendim të veçantë, masën e paraburgimit për të akuzuarit e ka zëvendësuar me një masë më të butë - me obligimin e paraqitjes së tyre periodike në stacionin e policisë. Me vendim të kryetarit të trupit gjykues të Gjykatës së Qarkut në Prishtinë, kjo masë ka qenë hequr para fillimit të shqyrtimit kryesor në gjykimin e përsëritur të shkallës së parë të vitit 2009.

Prokurori i PSRK, në datën 14 prill të vitit 2009 ia ka paraqitur gjykatës së shkallës së parë aktakuzën e ndryshuar kundër pjesëtarëve të Grupit të Llapit, në të cilën në një pikë dhe tri nënpika i ka përmbledhur pikat 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 13 dhe 14 nga aktakuza e përplotësuar e datës 30 qershor të vitit 2003. Mbrojtja i ka paraqitur në formën e shkruar qëndrimet e veta në lidhje me aktakuzën e re të ndryshuar në datën 21 prill të vitit 2009. Kjo është bërë edhe verbalisht, në ditën e parë të gjykimit të përsëritur të shkallës së parë në datën 7 korrik të vitit 2009. Me vendim të trupit gjykues të Gjykatës së Qarkut në Prishtinë të datës 8 korrik të vitit 2009, aktakuza e ndryshuar e datës 14 prill të vitit 2009 ka qenë hedhur. Procedura e përsëritur e shkallës së parë ka vazhduar për tú zhvilluar sipas aktakuzës së parë të përplotësuar të datës 30 qershor të vitit 2003. Kjo aktakuzë ka qenë ndryshuar në mënyrë që tí përshtatet pjesët liruese të aktgjykimeve të datës 16 korrik të vitit 2003 dhe 21 korrik të vitit 2005 sipas pikave të tjera të mbetura 5, 8 (vetëm në lidhje me qendrën e paraburgimit në Llapashticë), si dhe 9 dhe 14 (vetëm në lidhje me Latif Gashin).

Shqyrtimi kryesor në gjykimin e përsëritur të shkallës së parë i ka pasur 12 ditë të gjykimit, gjatë të cilave janë dëgjuar 16 dëshmitarë. Me pajtimin e palëve në konflikt, janë lexuar shumë deklarata të dëshmitarëve të cilët nuk kanë qenë të qasshëm për gjykatën ose dëgjimi i drejtpërdrejtë i të cilëve ka qenë i vështirësuar. Të akuzuarit e kanë shfrytëzuar të drejtën që ta shprehin mbrojtjen e tyre para trupit gjykues. Prokurori, në fjalën e tij përfundimtare ka hequr dorë nga pika 9 e aktakuzës së përplotësuar në lidhje me të ashtuquajturën rrahje dhe torturim të civilëve shqiptar në qendrën e paraburgimit në Koliq. Gjykata e Qarkut, me aktgjykimin e kumtuar në datën 2 tetor të vitit 2009 ka konstatuar se të akuzuarit kanë kryer vepër penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile dhe ua ka shqiptuar dënimet e mëposhtme: Mustafa është dënuar me burgosje në kohëzgjatje prej katër (4) vitesh, Gashi me gjashtë (6) (si dhe me dënimin me gjobë në të holla në lartësi prej 5.000 euro në emër të kompensimit të dëmit për të dëmtuarin M.S.) dhe Mehmeti me tri (3) vite burgosje. Me rastin e heqjes dorë nga pika 9 e aktakuzës së ndryshuar të datës 30 qershor të vitit 2003 nga ana e prokurorit në fjalën e tij përfundimtare kundër Gashit dhe Mustafës, gjykata e ka refuzuar këtë akuzë në aktgjykim. Po ashtu, në lidhje me Naim Kadriun, i cili kishte vdekur në fatkeqësi të komunikacionit, ka qenë ndërprerë procedura. Pas shqiptimit të aktgjykimit, gjykata, me vendim të veçantë, ia ka caktuar masën e paraburgimit deri në plotfuqishmëri të aktgjykimit, e cila, për arsye të problemeve shëndetësore, i është hequr nga gjykata e njëjtë në datën 9 qershor të vitit 2010.

Mbrojtja e të akuzuarve është ankuar edhe ndaj aktgjykimit të dytë me radhë të shkallës së dytë të Gjykatës së Qarkut në Prishtinë në lëndën Prokurori kundër Latif Gashit dhe të tjerëve. Gjykata Supreme e Kosovës e ka mbajtur seancën e panelit ankimor në datën 26 janar të vitit 2011. Pas seancës, paneli ankimor me pesë anëtarë me përbërje të përzier në datën 26 janar të vitit 2011 e ka shpallur vendimin me të cilin në mënyrë të pjesshme miratohen pjesë të ankesave të mbrojtësve të të akuzuarit, duke e anuluar aktgjykimin e Gjykatës së Qarkut të Prishtinës sipas pikës 8, si dhe në lidhje me dënimet e përbashkëta, të cilat iu janë caktuar secilit prej të akuzuarve. Gjykata Supreme e Kosovës, megjithëkëtë, i ka konfirmuar disa dënime të caktuara të shqiptuara të akuzuarve sipas pikave 5 dhe 14 të aktakuzës në procedurën e përsëritur të shkallës së parë. Sipas udhëzimeve të Gjykatës Supreme, gjykata e shkallës së parë ka qenë e obliguar që në procedurën e re të tretë me radhë të shkallës së parë, pas shqyrtimit të bazueshmërisë së pikës 8 të aktakuzës, të konfirmoj dënimin e përbashkët për të akuzuarit për të gjitha pikat.

Para fillimit të gjykimit të tretë të përsëritur para gjykatës së shkallës së parë në rastin e Grupit të Llapit, prokurori i PSRK-së në datën 29 qershor të vitit 2012 ia ka dorëzuar Gjykatës së Qarkut në Prishtinë aktakuzën, me të cilën (krahas akuzës në bazë të së cilës rasti është kthyer në rigjykim) në kuadër të një pike kane qenë të cekura edhe pjesë të caktuara të aktakuzës së ndryshuar të datës 30

qershor të vitit 2003, e për të cilat në gjykatë në faza të ndryshme të procedurës tashmë ishte vendosur.

Procedura e dytë e përsëritur para Gjykatës së Qarkut në Prishtinë, kurse e treta me radhë para gjykatës së shkallës së parë, ka filluar në datën 17 korrik të vitit 2012 para trupit gjykues, me të cilin ka kryesuar gjyqtarja ndërkombëtare Laura Liguori[126]. Mbrojtja përsëri ka bërë vërejtje ndaj aktakuzës së re të PSRK, duke u thirrur në nenin 390 të Ligjit mbi Procedurën Penale, i cili ka qenë në fuqi në kohën e ngritjes së aktakuzës dhe sipas të cilit gjykata është e obliguar që në rast të anulimit të aktgjykimit si bazë për shqyrtim të marrë një pjesë të aktakuzës, e cila nuk është anuluar në instancën më të lartë gjyqësore. Pas dy seancave përgatitore, ka rezultuar deri te ndryshimi në përbërje të trupit gjykues, për arsye se gjyqtarja Liguori e ka lëshuar misionin në Kosovë. Shqyrtimi, para trupit të ri gjykues të Gjykatës Themelore të Prishtinës, ka vazhduar me seancën përgatitoren në datën 26 shkurt të vitit 2013, kurse me trupin gjykues ka kryesuar gjyqtari ndërkombëtar Jonathan Welford Carroll. Fillimi i shqyrtimit kryesor ka rrjedhur në paraqitjen e qëndrimeve të palëve lidhur me aktakuzën, sipas së cilës zhvillohet procedura e dytë e përsëritur. Pas qëndrimeve të paraqitura, kryetari i trupit gjykues, në datën 6 mars të vitit 2013 e ka sjellë vendimin me të cilin procedura e përsëritur do të zhvillohet sipas pikës 8 të aktakuzës së përplotësuar të datës 30 qershor të vitit 2003 dhe që ka të bëjë me ngjarjet, të cilat, siç thuhet, kanë ndodhur në qendrën e paraburgimit të UÇK-së në Llapashticë, në periudhën prej muajit tetor të vitit 1998 e deri në muajin prill të vitit 1999.

Shqyrtimi kryesor në gjykimin e dytë të përsëritur ka pasur 13 seanca gjyqësore, gjatë të cilave drejtpërdrejtë para trupit gjykues janë dëgjuar pesë (5) dëshmitarë të propozuar nga ana e prokurorit si dëshmitarë anonim ose të mbrojtur. Dy dëshmitarë (ish pjesëtarë në qendrën e paraburgimit të UÇK-së në Llapashticë) kanë qenë të propozuar me aktakuzë si dëshmitarë anonim, sepse në atë cilësi kanë dëshmuar në fazat e mëhershme të procedurës. Megjithëkëtë, ata, para këtij trupi gjykues, kanë vendosur për të dëshmuar publikisht, duke e shpallur identitetin e tyre. Me rastin e dëshmisë gjatë shqyrtimit kryesor, i kanë kundërshtuar disa pjesë të caktuara të deklaratave të tyre të fazave të mëhershme të procedurës, posaçërisht të hetimeve, me të cilat ngarkohen të akuzuarit. Kanë pohuar se deklaratat e tyre i kanë dhënë nën detyrim ose nën kërcënime të organeve të hetuesisë ose me premtimet e favoreve joshëse në kuptimin e shumave të mëdha të parave ose të transferimit me familjet e tyre në vende të treta me identitet të ndryshuar. Në disa raste të veçanta, me rastin e ballafaqimit me pjesë të deklaratave të tyre të mëhershme, këta dëshmitarë kanë potencuar se ato që thuhen në deklaratat e tyre të mëhershme nuk janë të sakta, se janë përkthyer gabimisht ose se deklaratat i

[126] Anëtarët e trupit gjykues: gjyqtarja vendore Shadije Gërguri dhe gjyqtari ndërkombëtar Cezary Dziurkowski.

kanë nënshkruar në gjuhën angleze, të cilën nuk e njohin. Gjatë shqyrtimit kryesor janë dëgjuar edhe tre dëshmitarë të mbrojtur, të cilët para këtij trupi gjykues kanë dëshmuar me anë të pseudonimeve. Të dhënat e tyre personale janë vërtetuar në pjesët e shqyrtimit kryesor, të cilat kanë qenë të mbyllura për publikun. Këta dëshmitarë, në prani të publikut, i kanë vërtetuar deklaratat e tyre të mëhershme sipas të cilave anëtarët e familjeve të tyre kanë qenë të mbajtur në qendrën e paraburgimit në Llapashticë, ku kanë qenë fizikisht të keqtrajtuar dhe të torturuar. Po ashtu, gjatë procedurës, në bazë të marrëveshjes me shkrim të palëve të datës 7 maj të vitit 2013, janë lexuar deklaratat e 21 dëshmitarëve nga fazat e mëhershme të procedurës (hetimet e shqyrtimeve të mëhershme kryesore).

Gjykata, pas paraqitjes së provave dhe peshimit të dënimeve sipas pikës 8 të aktakuzës, të datës 30 qershor të vitit 2003, të akuzuarve ua ka shqiptuar dënimet e mëposhtme: gjashtë (6) vite burgosje për Latif Gashin-Latën, tri (3) për Nazif Mehmetin-Dinin dhe katër (4) vite për Rrustem Mustafën-Remin. Me rastin e peshimit të dënimit, Gjykata Themelore në Prishtinë ka qenë e lidhur me vendimin e Gjykatës Supreme të Kosovës të datës 26 janar të vitit 2011 dhe nuk ka mundur për ta kaluar lartësinë e dënimit të shqiptuar me aktgjykimin e Gjykatës së Qarkut të Prishtinës të vitit 2009. Në këtë mënyrë, dënimet e shqiptuara për të akuzuarit në thelb janë të njëjta me ato të cilat iu janë shqiptuar me aktgjykimin e datës 2 tetor të vitit 2009. Gjykata nuk ka pasur mundësi ligjore që të shkojë më shumë në dëm të të akuzuarve për shkak të parimit *refirnatio in pejus.* Për këtë arsye dënimet e shqiptuara ndodhen në kufirin ose nën kufi të minimumit ligjor të paraparë për veprën penale, për të cilën të akuzuarit janë shpallur fajtor.

Gjykata, gjatë shqyrtimit kryesor ka pohuar se ka prova të qarta dhe bindëse se tre të akuzuarit kanë kryer vepra penale ndaj civilëve shqiptarë nga Kosova, të cilët janë mbajtur në paraburgim. Me kryerjen e këtyre akteve ata, sipas gjykatës, kanë rënë në konflikt me standardet të cilat qytetarët e Kosovës i kanë pritur nga pjesëtarët e UÇK-së. „Kjo ka qenë një luftë me të cilën shumë njerëz janë krenar. Aktgjykimi nuk është i drejtuar kundër UÇK-së, por ndaj anëtarëve të caktuar, të cilët i kanë tejkaluar autorizimet e veta, të cilët kanë vepruar në mënyrë të paligjshme.“ ka konstatuar gjykata. Duke e përshkruar sjelljen e të akuzuarve, gjykata në aktakuzë ka shprehur se Gashi gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë ka qenë shef i shërbimit informativ dhe se ka pasur rolin qendror në organizimin e funksionimit të qendrës së paraburgimit në Lapashticë. Qelia e paraburgimit ka qenë e vendosur në një stallë, në të cilën gjatë kohës së konfliktit të armatosur numri i civilëve të paraburgosur, të cilët e gëzojnë mbrojtjen sipas Konventave të Gjenevës, ka shkuar edhe deri në 20. Gjykata ka konstatuar se në Zonën e Llapit ka pasur shkelje të të drejtave të të paraburgosurve dhe se ata gjatë kohës së qëndrimit në paraburgim kanë qenë të rrahur, të keqtrajtuar, të torturuar me qëllim të pranimit të bashkëpunimit me serbët. Gashi, sipas gjetjeve të gjykatës, madje e

ka pasur rolin qendror në qendrën e paraburgimit në bazë të përgjegjësisë komandueses dhe ka qenë i përfshirë në rrahjen e paligjshme dhe në keqtrajtimin e të paraburgosurve, të cilit kanë qenë fizikisht të torturuar, personalisht duke marrë pjesë në dëgjimin e tyre.

Në lidhje me përgjegjësinë e Nazif Mehmetit, gjykata, si fakte të vërtetuara, ka gjetur se ai gjatë gjithë kohës kritike ka qenë shef i policisë ushtarake, duke i mbikëqyrë gardianët e qendrës së paraburgimit dhe duke raportuar për këtë drejtpërdrejtë tek eprorët e tij. Ai ka qenë përgjegjës për ruajtjen e të paraburgosurve në qendër dhe për dëgjimin e tyre, kurse ka qenë plotësisht i njoftuar edhe lidhur me faktin se ata i janë nënshtruar rrahjes dhe torturimit me qëllim të pranimit të tyre se kanë qenë bashkëpunëtorë të serbëve. Edhe Mehmeti, sipas gjykatës, ka pas rol aktiv në rrahjen e civilëve të paraburgosur.

Sipas gjykatës, faktet e vërtetuara në lidhje me përgjegjësinë e Mustafës-Remit janë se ai gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë ka qenë komandant i Zonës së Llapit si dhe epror i Gashit, të cilin e ka emëruar dhe me te ka pasur marrëdhënie të ngushta si dhe e ka mbështetur. Mustafa-Remi ka qenë përgjegjës dhe ka udhëhequr me regjimin e paraburgimit të paligjshëm, rrahjeve dhe të keqpërdorimit, sepse ka qenë i informuar mbi atë se çfarë ka ndodhur në zonën e tij. Gjykata ka konstatuar se për keqtrajtimin e civilëve të paraburgosur, Mustafa ka pasur përgjegjësinë komanduese.

Të pakënaqur me vendimin e gjykatës, të akuzuarit, përmes mbrojtësve të tyre, janë ankuar edhe në aktgjykimin e tretë me radhë të shkallës së parë në lëndën *Prokurori kundër Latif Gashit dhe të tjerëve*. Nga hapja e hetimeve në muajin janar të vitit 2002, gjykimi për Grupin e Llapit zgjat tashmë e më shumë se 12 vite dhe si i tillë përfaqëson procesin më të gjatë gjyqësor në historinë e pasluftës të gjyqësorit kosovar. Ai, deri tash, nuk ia ka dalë në tërësi për të ndriçuar rastin e paraburgimeve dhe keqtrajtimin e civilëve në qendrat e paraburgimit nën kontroll të UÇK-së në hapësirën e Zonës së Llapit. Ajo që bie si hije në tërë procesin është pamundësia e gjykatës për ta konstatuar përgjegjësinë për zhdukjen ose vdekjen e pesë të burgosurve. Kjo është pasoja më e rëndë, e cila ka rezultuar në tërë rastin dhe gjykimi vështirë se mund të vlerësohet si i suksesshëm deri sa nuk vërtetohet e vërteta mbi vdekjen e pesë të burgosurve, të identifikohen kryerësit dhe të dënohen në mënyrë adekuate. FDH Kosovë konsideron se drejtësia dhe familjet e viktimave nuk janë në tërësi të kënaqura me gjykimin në rastin e Grupit të Llapit. Satisfaksioni i plotë i familjeve të viktimave dhe kënaqja e drejtësisë do të jenë të mundshme vetëm atëherë kur gjyqësori kosovar të jetë i aftësuar që në mënyrë komplete ta hetoj këtë rast, të zbulojë personat përgjegjës për vdekjen e pesë të burgosurve dhe që t'i dënojë ata në bazë të ligjit.

4. 3. Rasti Arben Krasniqi dhe të tjerët (Rasti Kleçka, Limaj dhe të tjerët)

Në procedurën e përsëritur të shkallës së parë, Gjykata Themelore në Prishtinë, në trupin gjykues me përbërje të përzier me të cilin ka kryesuar gjyqtari ndërkombëtar Malcolm Simmons, në datën 17 shtator të vitit 2013 ka sjellë aktgjykimin me të cilin ish pjesëtarët e UÇK-së Arben Krasniqi, Naser Krasniqi, Nexhmi Krasniqi, Behlul Limaj, Fatmir Limaj, Refki Mazreku, Naser Shala, Sabit Shala, Shaban Shala dhe Besim Shurdhaj sërish janë liruar nga të gjitha akuzat sipas aktakuzës së PSRK të datës 25 korrik të vitit 2011. Të akuzuarve, me aktakuzën e cekur iu është vënë në barrë kryerja e veprave penale krime të luftës kundër popullatës civile dhe krime të luftës kundër të burgosurve ushtarak të luftës[127]. Këtë vepra po ashtu janë të dënueshme sipas neneve 120 dhe 121 të Ligjit Penal të Kosovës; nenin e përbashkët 3 të Konventave të Gjenevës të vitit 1949; si dhe neneve 4 dhe 5 (1) të Protokollit të Dytë Shtesë të Konventave të Gjenevës të vitit 1977.

Procedura penale kundër të akuzuarve në lëndën *Prokurori kundër Arben Krasniqit dhe të tjerëve* (në publik më i njohur si rasti Kleçka ose Limaj dhe të tjerët) është ngritur në vitin 2009, pasi që ish pjesëtari i UÇK-së Agim Zogaj (në fillim të procedurës penale i njohur me pseudonimin Dëshmitari X) në gjysmën e dytë të vitit 2009 ka hyrë në kontakt me hetuesit e Njësisë së EULEX-it për hetime të krimeve të luftës në Kosovë, duke i njoftuar me ngjarjet të cilat gatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, saktësisht në fillim të luftës së vitit 1999 deri në mesin e muajit qershor, kanë ndodhur në qendrën e paraburgimit të UÇK-së në fshatin Kleçkë, komuna e Lipjanit. Me vendimin për ngritjen, përkatësisht për zgjerimin e hetimeve të datës 2 dhe 16 shkurt të vitit 2010, kundër Zogajt kanë filluar hetimet në drejtim të veprave penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile dhe të burgosurve të luftës, sipas më shumë pikave. Me kërkesën e prokurorit të datës 06 korrik 2010, gjyqtari i procedurës paraprake i Gjykatës së Qarkut në Prishtinë, në datën 25 gusht të vitit 2010 ka lëshuar urdhrin mbi shpalljen e Zogajt si dëshmitar bashkëpunues me pseudonimin X. Në bazë të kësaj, kundër tij janë ndërprerë procedura penale për vepra penale, në kryerjen e të cilave, sipas vet fjalëve të tij, edhe vet ka marrë pjesë në kohën e konflikteve në Kosovë.

Pas hetimeve të kryera, të cilat i ka zhvilluar PSRK, në datën 25 korrik t vitit 2011 është ngritur aktakuza kundër dhjetë ish pjesëtarëve të UÇK-së: Arben Krasniqit, Naser Krasniqit, Nexhmi Krasniqit, Behlul Limajt, Fatmir Limajt, Refki Mazrekut, Naser Shalës, Sabit Shalës, Shaban Shalës dhe Besim Shurdhajt. Ata janë akuzuar sipas më shumë pikave për vepra penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile dhe krime të luftës kundër të burgosurve ushtarak të luftës. Aktakuza, prej

[127] Nenet 142 dhe 144 në lidhje me nenet 22 dhe 24 të LP të RSFJ-së.

34 pikave, dhjetë të akuzuarve iu ka vënë në barrë se në cilësi të pjesëtarëve ose të personave komandues në UÇK në qendrën e paraburgimit në fshatin Kleçkë, komuna e Lipjanit: kanë marrë pjesë në rrahjen, torturimin, rrezikimin e integritetit fizik dhe të shëndetit të një numri të të burgosurve; se kanë marrë pjesë në vrasjen e të burgosurve, midis të cilëve edhe të policit Nebojsha Gjuriçiqit dhe civilit Veljko Markoviqit, Arben Avdylit, Bojan Cvetkoviqit, Zharko Filipoviqit, Zhivota Todoroviqit dhe edhe të një numri të civilëve të paidentifikuar të kombësisë serbe dhe shqiptare. Sipas aktakuzës, në qendrën e paraburgimit në Kleçkë janë vrarë katërmbëdhjetë (14) viktima. Mbetjet mortore të tetë (8) viktimave janë gjetur në varrezën masive në afërsi të Kleçkës.

Procedura e konfirmimit të aktakuzës para Gjykatës së Qarkut në Prishtinë ka filluar në datën 24 gusht të vitit 2011 dhe ka zgjatur dy (2) ditë. Aktakuza, si e ndryshuar, është konfirmuar me vendim të gjyqtarit të datës 26 gusht të vitit 2011. Megjithëkëtë, pas konfirmimit të aktakuzës dhe gjatë përgatitjeve për fillimin e shqyrtimit kryesor, dëshmitari bashkëpunues X në datën 28 shtator të vitit 2011 ka kryer vetëvrasje në rrethana të paqarta në Gjermani. Shqyrtimi kryesor ka filluar në datën 11 nëntor të vitit 2011[128] dhe i ka pasur gjithsejtë 18 ditë të gjykimit, të cilat kanë kaluar kryesisht në shqyrtimin e çështjeve procedurale dhe kundërshtimin nga ana e mbrojtjes së pranueshmërisë së provave kyçe, mbi të cilat është bazuar aktakuza, përkatësisht deklaratat e dëshmitarit bashkëpunues X dhe ditarëve të tij të luftës, të cilat i ka mbajtur gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, pas konfliktit dhe gjatë kohës së qëndrimit të tij në Gjermani.

Në shqyrtimin, i cili është mbajtur në datën 21 mars të vitit 2012, gjykata e ka kumtuar vendimin mbi papranueshmërinë e provave, të cilat i ka siguruar Agim Zogaj. Pas shpalljes së vendimit mbi papranueshmërinë e deklaratave të Zogajt dhe të ditarëve të tij, palët në procedurë, në vazhdim të shqyrtimit kryesor, të mbajtur në datën 21 mars të vitit 2012, kanë arritur marrëveshjen që provat e tjera të mbetura të prokurorisë të bashkëngjitura me aktakuzën të konsiderohen të lexuara për procesverbal mbi shqyrtimin kryesor. Me vendim të veçantë të trupit gjykues të datës 21 mars të vitit 2012, të akuzuarve iu janë hequr të gjitha masat, me të cilat është siguruar prania e tyre para gjykatës. Ata të akuzuar, të cilët janë gjendur në paraburgim, janë liruar si edhe ata të akuzuar të cilët janë gjendur në arrest shtëpiak. Duke u përgjigjur ndaj kërkesës së trupit gjykues për sigurimin eventual të provave të reja, prokurori ka informuar se nuk do të ketë prezantim të provave të reja, sepse prokuroria qëndron në gjithçka pranë aktakuzës dhe provave, të cilat pranë të njëjtës më herët ia ka dorëzuar gjykatës. Sipas prokurorit, pasi që provat krijojnë baza të mjaftueshme që në bazë të tyre të akuzuarit të

[128] Prokurori para vet fillimit të gjykimit të shkallës së parë, në datën 9 nëntor të vitit 2011 e ka ndryshuar aktakuzën, duke hequr dorë nga pika 2 në lidhje me të akuzuarin Arben Krasniqi.

shpallen fajtor, gjykata duhet të anulojë vendimin mbi shpalljen të papranueshme të provave, të cilat i ka siguruar dëshmitari bashkëpunues X. Mbrojtësit, në anën tjetër, në fjalët e tyre përfundimtare, të cilat në formën e shkruar ia kanë dorëzuar gjykatës në pajtim me nenin 390, paragrafi 3 i LPPK, kanë kërkuar nga gjykata që të akuzuarit t'i lirojnë nga aktakuza, sepse nuk është provuar se ata kanë kryer vepra penale, me të cilat janë ngarkuar. Duke u përgjigjur në kërkesën e gjykatës që të qartësohen, të gjithë të akuzuarit kanë thënë se i pranojnë fjalët përfundimtare të mbrojtësve të tyre dhe e kanë vërtetuar këtë me nënshkrimet e tyre.

Krahas shpalljes së provave të papranueshme, të cilat i ka ofruar dëshmitari bashkëpunues X, paneli penal i Gjykatës së Qarkut në Prishtinë, në datën 30 mars të vitit 2012, ka sjellë vendimin që të ndahet procedura në lëndën *Prokurori kundër Arben Krasniqit dhe të tjerëve.* Në lidhje me të akuzuarit Arben Krasniqi, Behlul Limaj, Refki Mazreku, Sabit Shalu, Shaban Shala dhe Besim Shurdhaj në të njëjtën ditë është shpallur aktgjykimi, me të cilin ata janë liruar sipas të gjitha pikave të aktakuzës të datës 25 korrik të vitit 2011. Në anën tjetër, gjykata ka konstatuar se procedura në lidhje me të akuzuarit Naser Krasniqi, Nexhmi Krasniqi, Fatmir Limaj dhe Naser Shala duhet të vazhdojë për shkak të dyshimit të bazuar se në veprimet e këtyre katër të akuzuarve ka prova mbi përgjegjësinë e tyre penale sipas përgjegjësisë komanduese. Megjithëkëtë, në datën 2 maj të vitit 2012 ka ndodhur edhe një lëvizje në lëndë, kur trupi gjykues pa e hapur shqyrtimin kryesor ka sjellë aktgjykimin, me të cilin edhe të gjithë të akuzuarit janë të liruar nga akuzat sipas pikave të aktakuzës të fundit të muajit korrik të vitit 2011.

Prokuroria është ankuar ndaj aktgjykimeve të Gjykatës së Qarkut në Prishtinë, me të cilin dhjetë të akuzuarit lirohen nga të gjitha akuzat. Pretendimet e prokurorisë në ankesë i ka mbështetur edhe zyra e Prokurorisë Shtetërore të Kosovës, e cila në mendimin e saj për ankesën ndaj aktgjykimit, si edhe në vendimin e gjykatës mbi (mos)pranueshmërinë e deklaratave dhe të ditarëve të Agim Zogajt, i ka mbështetur qëndrimet e prokurorisë dhe i ka propozuar Gjykatës Supreme të Kosovës që të pranojë qëndrimet e Prokurorisë.

Duke vepruar sipas ankesës së prokurorit të datës 21 gusht të vitit 2012 ndaj aktgjykimit të Gjykatës së Qarkut në Prishtinë të datës 2 maj të vitit 2012, Gjykata Supreme e Kosovës me vendim të panelit ankimor të datës 20 nëntor të vitit 2012 pjesërisht e ka marrë parasysh ankesën e prokurorit. Gjykata e shkallës së dytë e ka hedhur aktgjykimin e Gjykatës së Qarkut në Prishtinë të datës 2 maj të vitit 2012 si dhe vendimin e kësaj gjykate të datës 21 mars të vitit 2012 mbi papranueshmërinë e dëshmive të dëshmitarit bashkëpunues Zogaj, me çka provat e tij i ka shpallur të pranueshme, kurse lëndën komplet e ka kthyer në gjykatë të shkallës parë për rigjykim. Sipas Gjykatës Supreme të Kosovës janë të pranueshme edhe provat e gjetura me rastin e bastisjes së hapësirave banesore të Naser Krasniqit dhe Fat-

mir Limajt. Gjykata, megjithëkëtë, si të papranueshëm e ka vlerësuar kërkesën për paraburgim gjyqësor të të akuzuarve.[129]

Me rastin e vlerësimit të pranueshmërisë së provave, Gjykata Supreme e Kosovës ka gjetur se deklaratat e Agim Zogajt, të cilat i ka dhënë në cilësi të dëshmitarit, të të akuzuarit ose të dëshmitarit bashkëpunues, përkatësisht se provat e mbledhura gjatë rrjedhës së kësaj lënde në këtë lëndë janë mbledhur në mënyrën e paraparë me ligj. Sipas gjykatës së shkallës së dytë, gjykata e shkallës së parë e ka përzier kategorinë e pranueshmërisë me atë të qëndrueshmërisë dhe të bindshmërisë së provave, si dhe se lidhur me pranueshmërinë e provave është dashur të vendoset në fillim të shqyrtimit, derisa për çështjen e qëndrueshmërisë dhe të bindshmërisë së tyre është dashur të vendoset në fund të shqyrtimit. Po ashtu, Gjykata Supreme e Kosovës ka mbetur në pikëpamjen se mbrojtja, në lidhje me këto prova, e ka pasur rastin që të ballafaqohet me dëshmitarin X gjatë hetimeve shumëditëshe të tërthorta, duke i bërë mbi 1.000 pyetje në lidhje me atë që ai e ka deklaruar para prokurorit, kështu që, në këtë mënyrë, provat janë të siguruara në mënyrën e paraparë me ligj. Gjykata Supreme e Kosovës, po ashtu, ka pranuar propozimin e prokurorit që rigjykimi para gjykatës së shkallës së parë të mbahet para një trupi gjykues të ndryshuar.

I njëjti panel ankimor i Gjykatës Supreme të Kosovës ka vendosur edhe sipas ankesës së prokurorit të datës 17 korrik të vitit 2012 ndaj aktgjykimit të Gjykatës Supreme në Prishtinë të datës 30 mars të vitit 2012 dhe vendimit të gjykatës së shkallës së parë të datës 21 mars të vitit 2012 mbi pranueshmërinë e deklaratave dhe të ditarëve të Zogajt në lidhje me të akuzuarit Arben Krasniqi, Behlul Limaj, Refki Mazreku, Sabit Shala, Shaban Shalu dhe Besim Shurdhaj. Me vendim të datës 11 dhjetor të vitit 2012, gjykata e shkallës së dytë ka hedh vendimin e gjykatës së shkallës së parë të datës 21 mars të vitit 2012 (duke i shpallur provat e dëshmitarit X të pranueshme[130]), si dhe aktgjykimin e shkallës së parë të Gjykatës së Qarkut në Prishtinë të datës 30 mars të vitit 2012 (duke e kthyer lëndën në gjykatën e shkallës së parë për shqyrtim të përsëritur, me rekomandimin se rigjykimi dhe vendosja të mbahen para një trupi gjykues tjetër, për shkak të dyshimit serioz në pikëpamje të paanshmërisë së gjyqtarëve që ka sjellë aktgjykimin e shkallës së parë). Para caktimit të seancës së panelit ankimor, Gjykata Supreme e Kosovës ka siguruar mendimin e Zyrës së Prokurorisë Shtetërore të Kosovës, që me përgjigjen e saj të datës 4 tetor të vitit 2012 plotësisht e ka përkrahur ankesën e prokurorit.

[129] Gjykata Supreme në procedurën ankimore mund të vendos mbi paraburgimin vetëm nëse i akuzuari gjendet në paraburgim, por nuk mund të urdhërojë përkatësisht të caktojë paraburgimin e tij nëse ai mbrohet në liri.

[130] Sipas gjetjeve të gjykatës së shkallës së dytë, deklaratat dhe provat e dëshmitarit kyç X janë siguruar në mënyrën e paraparë me ligj, kurse mbrojtjes i është dhënë mundësia adekuate e marrjes së tërthortë në pyetje të këtij dëshmitari, në pajtim me nenin 156, paragrafi 2 i LPPK.

Gjykimi i shkallës së parë i dyti me radhë në lëndën *Prokurori kundër Arben Krasniqit dhe të tjerëve*, sipas aktakuzës së datës 25 korrik të vitit 2011 ka filluar në datën 18 prill të vitit 2013 para Gjykatës Themelore në Prishtinë. Gjykimi ka filluar me seancë përgatitore, gjatë së cilës janë kryer planet rreth organizimit sa më efikas të shqyrtimit kryesor. Gjatë rrjedhës së seancave përgatitore është arritur marrëveshja që gjatë shqyrtimit kryesor të gjykimit të përsëritur të shkallës së parë të dëgjohen tetë (8) dëshmitarë të prokurorisë, si dhe që gjatë procedurës deklaratat e dëshmitarëve të tjerë të prokurorisë të konstatohen në procesverbal si të lexuara. Në ditën e parë të shqyrtimit kryesor, prokurori ndërkombëtar Maurizio Salustro ka vërtetuar heqjen dorë të datës 9 nëntor të vitit 2011 nga akuza nën pikën 2 të aktakuzës kundër Agron Krasniqit.

Shqyrtimi kryesor në procedurën e përsëritur të shkallës së parë ka zgjatur 18 ditë. Dy ditë të shqyrtimit kryesor i janë kushtuar dëshmisë së dëshmitarit të mbrojtur Y dhe ato kanë qenë të mbyllura, madje edhe për publikun profesional. Deri te mbyllja e shqyrtimit ka rezultuar me kërkesën e dëshmitarit, të cilin e ka mbështetur prokurori. Në vazhdimin e shqyrtimit kryesor janë dëgjuar shtatë (7) dëshmitarë të prokurorisë dhe një ekspert - patolog. Nga dëshmitarët e propozuar nga ana e prokurorisë, pesë (5) prej tyre kanë qenë të propozuar për të dëshmuar si dëshmitarë anonim, një si dëshmitar i mbrojtur dhe dëshmitar i cili do të dëshmonte publikisht. Megjithëkëtë, nga dëshmitarët anonim të propozuar vetëm tre (3) prej tyre kanë dëshmuar me anë të video linkut (me zë të ndryshuar dhe me pamje, e cila nuk ka mundur të identifikohet), deri sa dy (2) dëshmitarët e tjerë anonim e kanë refuzuar mbrojtjen e propozuar të identitetit dhe kanë dëshmuar publikisht. Një nga ta, dëshmitari A, gjatë përgatitjeve për dëshmi ka kërkuar që t'i hiqet masa e sigurimit të mbrojtjes së identitetit me anë të dëshmisë anonime, me arsyetim se para gjykatës dëshiron që të dëshmojë publikisht, se nuk dëshiron të jetë dëshmitar i prokurorisë, por se, megjithëkëtë, do të përgjigjet në pyetjet e prokurorit. Dëshmitari i dytë i propozuar si (dëshmitar I) anonim, në vet fillimin e shqyrtimit kryesor, në të cilin ka qenë e paraparë për të dëshmuar me anë të video linkut, e ka informuar trupin gjykues që para gjykatës dëshiron të dëshmojë publikisht, por nuk dëshiron të përgjigjet në pyetjet e prokurorit, por ai qëndroi në heshtje, në mënyrë që në të njëjtat pyetje të përgjigjet kur ato pyetje janë përsëritur nga ana e kryetarit të trupit gjykues. Në vazhdim të dëshmisë, dëshmitari I madje e ka refuzuar bashkëpunimin me trupin gjykues, duke pohuar se gjatë hetimeve policore dhe të prokurorisë ka qenë i detyruar të përgjigjet në pyetjet e hetuesve policor, se është përgjigjur nën trysni, se ka qenë i shtrënguar që në hetime të bashkëpunojë me prokurorin si dhe se ndaj tij është përdorur dhuna që ai të dëshmojë. Prokurori Maurizio Salustro (i cili ka udhëhequr me hetimet në këtë lëndë), ka kundërshtuar në tërësi pohimet e dëshmitarit, duke pohuar se dëshmia në shqyrtimin kryesor e jep mundësinë për të qartësuar të gjitha rrethanat rreth mënyrës së dhënies së deklaratave të tij në fazat e mëhershme të procedurës si dhe

se gjykata, nëse këtë e vlerëson si të domosdoshme, mund të hap hetime me rastin e pohimeve të dëshmitarit. Duke u nisur nga fakti se dëshmitari I nuk e ka njohur më herët gjykatën lidhur me vërejtjet e tij, si dhe as që ka dorëzuar dokumentacion mjekësor mbi problemet e tij eventuale shëndetësore, gjykata e ka sjellë vendimin që dëshmitarit I t'ia shqiptojë dënimin me gjobë në të holla në lartësi prej 100 eurosh, kur edhe ai është liruar nga dëshmia.

Problemet e prokurorisë me dëshmitarët anonim, megjithëkëtë, nuk kanë përfunduar me kaq. Edhe tre dëshmitarët e tjerë anonim, të cilët para gjykatës kanë dëshmuar me anë të video linkut, me zë të ndryshuar dhe me fytyrë të mjegulluar në ekran, i kanë ndryshuar deklaratat në krahasim me ato, të cilat i kanë dhënë në fazat e mëhershme të procedurës, posaçërisht kur ka qenë fjala mbi veprimet e të akuzuarve të caktuar ose për tretmanin, të cilit i janë nënshtruar ata në qendrën e paraburgimit në Kleçkë. Me rastin e ballafaqimit me deklaratat e tyre të mëhershme, kanë refuzuar të përgjigjen me arsyetimin se nuk iu kujtohen rrethana konkrete ose kanë theksuar se pohimet e shënuara në fazat e mëhershme nuk janë të sakta.

Edhe përkundër shumë paralajmërimeve mbi propozimin e dëshmitarëve të mundshëm nga ana e tyre, me qëllim të dëgjimit të tyre në shqyrtimin kryesor, të akuzuarit dhe mbrojtja e tyre në fund kanë hequr dorë nga plani për të ftuar dëshmitarët e tyre. Gjatë procedurës së dëshmisë, para gjykatës, krahas leximit të deklaratave të një numri të dëshmitarëve, si dhe deklaratave dhe ditarëve të Agim Zogajt, janë paraqitur edhe shumë prova materiale të të dyja palëve në procedurë (gjetjet e forenzikës, fotodokumentacioni, gjetjet e ekspertit grafolog, mendimi i psikiatrit, patologut). Të akuzuarit nuk i kanë dhënë deklaratat e tyre para trupit gjykues në procedurën e shkallës së parë të përsëritur. Me pajtimin e palëve, deklaratat e tyre nga fazat e mëhershme të procedurës (hetimet, dhënia e deklaratës para prokurorit) janë konstatuar në procesverbal si të lexuara.

Me datën 17 shtator të vitit 2013, trupi gjykues i Gjykatës së Qarkut në Prishtinë e ka shpallur aktgjykimin, me të cilin dhjetë të akuzuarit ish pjesëtarë të UÇK-së janë liruar nga të gjitha akuzat për arsye se provat kryesore mbi të cilat është bazuar aktakuza kundër tyre nuk janë të besueshme. Gjykata ka gjetur se provat e paraqitura gjatë shqyrtimit kryesor nuk e kanë vërtetuar pohimin se të akuzuarit në cilësi të pjesëtarëve të UÇK-së kanë kryer vepra penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile dhe krime të luftës kundër të burgosurve të luftës, të cilat iu vihen në barrë.[131] Në lidhje me akuzat nën pikën 2 të aktakuzës në lidhje me të akuzuarin Arben Krasniqi, pas heqjes dorë të prokurorit, gjykata po ashtu ka sjellë aktgjykimin refuzues. Në arsyetim të vendimit të saj, me të cilin të akuzuarit janë liruar nga akuzat, gjykata, në masë të madhe, është marrë me deklaratat e

[131] Aktakuza i ka 34 akuza për përgjegjësinë individuale të dhjetë të akuzuarve.

dëshmitarit Agim Zogaj nga fazat e ndryshme të procedurës, si dhe me ditarët e tij, mbi të cilët pothuajse në tërësi ka qenë bazuar komplet aktakuza. Deklaratat e cekura dhe ditarët, sipas Gjykatës Supreme të Kosovës, kanë qenë shpallur prova të pranueshme, që ka qenë arsyeja kryesore e kthimit të kësaj lënde në gjykim të përsëritur të shkallës së parë. Gjykata e shkallës së parë, në analizën e deklaratave dhe të ditarëve të Agim Zogajt, para së gjithash është marrë me besueshmërinë e deklaratave të tij. Duke konstatuar se gjykata nuk e ka pasur mundësinë që dëshmitarin Zogaj ta dëgjoj në mënyrë të drejtpërdrejtë në shqyrtimin kryesor dhe në këtë mënyrë të vlerësoj validitetin e dëshmive të tij, kryesuesi i trupit gjykues, gjyqtari Malcolm Simmons, ka theksuar se në pajtim me ligjin askush nuk mund të shpallet fajtor vetëm në bazë të dëshmive të dëshmitarit bashkëpunues. Sipas gjykatës, provat mjeko-ligjore e vërtetojnë tezën e prokurorisë se krimet janë kryer, por se ato nuk i vërtetojnë pohimet e Zogajt në lidhje me identitetin e kryerësve të atyre krimeve. Duke e vlerësuar validitetin e ditarëve të Agim Zogajt, gjykata ka gjetur se ata nuk janë shkruar vetëm nga ana e një personi, se ata përbëjnë përmbledhje të shënimeve, të cilat me gjasë i kanë shkruar shumë njerëz, se këto shënime i ka përvetësuar Zogaj dhe i ka prezantuar si të tijat si edhe se në ditarët e cekur nuk ekziston siguria lidhur me datat e vërteta. Me rastin e vlerësimit të deklaratave dhe të dëshmive të Agim Zogajt, gjykata ka gjetur se deklaratat e tij janë jokonsekuente, kontradiktore jo vetëm në mes vete, por edhe me deklaratat e tjera.

Gjykata po ashtu ka vlerësuar se deklaratat e Agim Zogajt janë plot me gënjeshtra dhe se ai në një nga deklaratat e tij para hetuesve madje ka pranuar se i ka gënjyer. Madje, pos kësaj, gjykata nuk i ka vlerësuar të rrejshme vetëm provat e Agim Zogajt, por edhe vet atë e ka shpallur gënjeshtar manipulues. Me leximin e aktgjykimit të datës 17 shtator të vitit 2013 mund të hetohet se gjykata i ka kushtuar tepër shumë hapësirë vlerësimeve të deklaratave dhe ditarëve të Agim Zogajt. Pas analizës individuale të secilës provë, gjykata e ka karakterizuar këtë dëshmitar si gënjeshtar. FDH Kosovë kurrë nuk ka pasur rastin që gjatë 13 viteve, aq sa i përcjellë gjykimet më të rëndësishme në Kosovë, të ballafaqohet me një gjuhë të këtillë të pamatur të gjykatës. Gjykata është e vetmja e cila ka të drejtën dhe kompetencat ligjore për të vlerësuar pranueshmërinë dhe validitetin e dëshmive dhe të deklaratave të cilat jepen para saj, por nuk ka të drejtë për të vlerësuar ose për të vënë në pyetje dinjitetin njerëzor, madje edhe të atyre të cilët e flasin të pavërtetën. Aq më shumë kur në rastin e Agim Zogajt është fjala për personin e vdekur, i cili nuk mund të mbrojë dëshmitë e veta si dhe as të mbrohet nga fyerjet, kurse pas vetes e ka lënë familjen, e cila është duke kaluar nëpër ferr prej momentit kur Zogaj për herë të parë ka hyrë në kontakt me policinë e EULEX-it në lidhje me ngjarjet e luftës në Kleçkë. Kjo situatë e pashembullt shkakton edhe më shumë konotacione të pakëndshme kur të kihet parasysh se në këtë rast është fjala për një trup gjykues me shumicën gjyqtarë ndërkombëtarë. Shtrohet pyetja se çfarë shembulli do të ofrojë ky trup gjykues për gjyqtarët vendor në trajtimin e palëve

për të cilat beson se nuk e flasin të vërtetën? Për këto arsye, FDH Kosovë kërkon nga gjyqtarët që në të ardhmen, në situata të ngjashme, vlerësimet dhe vendimet e veta t'i shprehin me një gjuhë profesionale, duke përdorur një fjalor profesional, sepse gjykata i siguron termat juridik, me të cilët mund të përshkruhen probleme juridiko-procedurale shumë më të komplikuara se sa që është shprehja e deklaratave të pavërteta para gjykatës.

Duhet të ceket se gjykata po ashtu ka konstatuar në aktgjykim se Zogaj edhe sikur eventualisht të ketë qenë dëshmitar i besueshëm, sipas standardeve të parapara me ligj nuk do të ishte vetvetiu bazë e mjaftueshme që dikush të shpallet fajtor. FDH Kosovë duhet të vërejë se ka qenë shumë e pazakonshme që gjykata pak ose pothuajse kurrsesi nuk është marrë me deklaratat e dëshmitarëve të tjerë, madje edhe me ato të atyre dëshmitarëve të cilët janë dëgjuar drejtpërdrejtë në shqyrtimin kryesor të përsëritur të shkallës së parë. Deklaratat e tyre para trupit gjykues kanë qenë të pasigurta, posaçërisht me rastin e ballafaqimit me deklaratat e tyre të mëhershme, në të cilat kanë pohuar diçka tjetër. Aq më shumë, që në bazë të dëshmive të tyre na fazat e mëhershme të procedurës, deklaratat e Zogajt kanë vepruar në mënyrë të bindshme, gjë që edhe e ka shtyrë prokurorinë për të ngritur aktakuzën në këtë rast. Gjykata ka konstatuar se është fjala mbi deklarata „selektive", duke mos hyrë në analizën e hollësishme si dhe edhe përkundër faktit se i ka konstatuar dallimet në deklaratat e dhëna nga ana e të njëjtëve dëshmitarë në faza të ndryshme të procedurës.

Me rastin e vlerësimit të provave materiale dhe kryesisht të atyre të shkruara, gjykata ka gjetur se në qendrën e paraburgimit në Kleçkë ka pasur keqtrajtim fizik dhe tortura, por se nuk ka pasur prova mbi atë se cili ka qenë roli konkret i të akuzuarve në ato veprime. Në anën tjetër, mbetjet e zhvarrosura mortore përbëjnë provë se vrasjet janë kryer. Sipas gjetjeve të gjykatës, shumë shpesh është e paqartë se kush i ka burgosur personat e mbajtur në qendrën e paraburgimit si dhe as se kush ka marrë pjesë aktive në trajtimin e tyre të egër, sepse pos deklaratave të Agim Zogajt nuk ka prova të tjera mbi atë se kush do të mund të ishte përgjegjës për vrasjen e viktimave në qendrën e paraburgimit.

FDH Kosovë konstaton se trupi gjykues në krye me gjyqtarin Simmons ka bërë shkelje të Ligjit mbi Procedurën Penale me rastin e shpalljes të aktgjykimit, sepse të gjithë të pranishmit në gjykatore kanë qëndruar të ulur pos të akuzuarve (kur është shpallur pjesa e vendimit që ka të bëjë me ta), derisa ka zgjatur leximi i tij.

4. 4. Rasti Sllobodan Martinoviqi dhe të tjerët (Novo Bërd)

Para trupit gjykues në përbërje të përzier të Gjykatës Themelore në Prishtinë, me të cilën ka kryesuar gjyqtari ndërkombëtar Vladimir Mikula[132], në datën 4 nëntor të 2013 është mbajtur seanca përgatitore[133] në lëndën *Prokurori kundër Sllobodan Martinoviqit dhe të tjerëve* (*Novo Bërdo*), me çka ka filluar edhe shqyrtimi kryesor në gjykimin e përsëritur të shkallës së parë në këtë rast.

Me aktakuzën e PSRK të datës 20 nëntor të vitit 2010, i akuzuari Sllobodan Martinoviq, Sreçko Martinoviq dhe Svetllana Martinoviq ngarkohen se në cilësi të pjesëtarëve të forcave paramilitare dhe militare, në bashkëpunim të ndërmjetvetshëm me pjesëtarët e tjerë të forcave ushtarake dhe paramilitare serbe, në mesin e të cilëve edhe Sinisha Filiqi, Ivan Periqi, Dragan Trajkoviqi, Srgjan Trajkoviqi, Novica Pavloviqi, në mënyrë çnjerëzore janë sjellë ndaj civilëve Selatin Beqirit dhe Haqif Demollit, e kanë cenuar integritetin e tyre trupor, shëndetin, në atë mënyrë që i kanë rrahur disa herë në Novo Bërdë në periudhën midis datave 17, 21 dhe 22 prill të vitit 1999. Me këtë ata kanë kryer vepër penale të *krimeve të luftës kundër popullatës civile* (nenet 142 dhe 22 të LPJ, po ashtu të dënueshme sipas neneve 120 dhe 23 të LPK, si dhe nenit të përbashkët 3 të Konventave të Gjenevës, neneve 4 dhe 5 të Protokollit të Dytë Shtesë të, si dhe rregullave ndërkombëtare, me të cilat rregullohen konfliktet ndërkombëtare).

Në pjesën e shqyrtimit kryesor në gjykimin e përsëritur të shkallës së parë, i cili është mbajtur deri në fund të vitit 2013, gjykata është takuar gjashtë (6) ditë, gjatë të cilave kanë dëshmuar tre (3) dëshmitarë. Dy dëshmitarë (të dëmtuarit) janë propozuar nga ana e prokurorit, kurse njëri (1) dëshmitar ka qenë i ftuar nga ana e gjykatës sipas detyrës zyrtare. Duke u përgjigjur në pyetjet e prokurorit, të dëmtuarit në deklaratat e tyre, të cilat i kanë dhënë në cilësi të dëshmitarëve, kryesisht kanë mbetur konsekuent ndaj deklaratave të mëhershme të dhëna në fazat e mëhershme të procedurës, përkatësisht hetimeve dhe gjatë shqyrtimit kryesor në gjykimin e parë të shkallës së parë. Por deri tek mospërputhjet në disa nga deklaratat e tyre në krahasim me deklaratat e mëhershme erdhi me rastin e dëgjimit të këtyre dëshmitarëve gjatë marrjes në pyetje nga ana e mbrojtesve të të akuzuarve.

Shqyrtimi kryesor ka vazhduar në datën 21 janar të vitit 2014.

[132] Anëtarët e trupit gjykues: gjyqtari ndërkombëtar Jorge Ribeiro dhe gjyqtarja vendore Hava Haliti.

[133] Seanca përgatitore ka qenë e mbyllur për publikun. Kanë qenë të pranishëm vetëm palët në procedurë. Në seancë, sipas fjalëve të kryetarit të trupit gjykues, është diskutuar mbi organizimin e rigjykimit, ditët e shqyrtimit kryesor dhe mënyrën e paraqitjes së provave gjatë shqyrtimit kryesor.

Gjykimi i përsëritur i shkallës së parë në lëndën *Prokurori kundër Sllobodan Martinoviqit dhe të tjerëve* (*Novo Bërdë*) është urdhëruar me vendimin e Gjykatës së Apelit të datës 25 korrik të vitit 2013. Duke vepruar sipas ankesës së prokurorit kundër aktgjykimit të Gjykatës së Qarkut në Prishtinë të datës 22 korrik të vitit 2011, me të cilin të akuzuarit janë liruar nga akuzat, gjykata e shkallës së dytë paraprakisht ka mbajtur seancë të panelit ankimor, në të cilën është vendosur që të pranohet ankesa e prokurorit dhe që rasti të kthehet në gjykatë të shkallës së parë në shqyrtim dhe vendosje të përsëritur. Sipas gjetjeve të gjykatës së shkallës së dytë, Gjykata e Qarkut në Prishtinë aktgjykimin e saj të datës 22 korrik të vitit 2011 kryesisht e ka bazuar në deklaratën e të dëmtuarit H.D. të datës 21 shtator të vitit 2000, për të cilën gjykata e shkallës së dytë ka vërtetuar se nuk ka qenë e përpiluar në pajtim me dispozitat ligjore. Deklarata e cekur nuk i ka të dhënat themelore mbi autorin e deklaratës, personat e pranishëm, vërtetimin se është e përkthyer në gjuhën shqipe, si dhe nëse të njëjtën (e cila nuk është e nënshkruar) ka mundur për ta lexuar i dëmtuari. Sipas gjetjeve të gjykatës së shkallës së dytë, në deklaratën e cekur nuk ka as të dhëna nëse të dëmtuarit i është tërhequr vërejtja mbi të drejtat e tij. Së këndejmi, Gjykata e Apelit ka vendosur se duhet të hidhet aktgjykimi i shkallës së parë dhe rasti të kthehet për vendosje të përsëritur në gjykatën e shkallës së parë.

Procedura e shkallës së parë sipas aktakuzës së PSRK të datës 20 nëntor të vitit 2010 ka filluar në datën 07 korrik të vitit 2011 para trupit gjykues në përbërje të përzier të Gjykatës së Qarkut në Prishtinë[134], ka pasur tetë (8) ditë të shqyrtimit kryesor gjatë të cilave janë dëgjuar shtatë (7) dëshmitarë: pesë dëshmitarë të aktakuzës (në mesin e të cilëve janë edhe dy të dëmtuar) dhe dy dëshmitarë, të cilët i ka propozuar mbrojtja. Me pajtimin e palëve janë lexuar edhe deklaratat e gjashtë (6) dëshmitarëve[135].

Aktgjykimi është shpallur në datën 22 korrik të vitit 2011 dhe me te të akuzuarit kanë qenë të liruar nga të gjitha akuzat[136]. Ndaj aktgjykimit lirues të datës 27 tetor të vitit 2011 është ankuar prokurori i PSRK-së[137]. Në ankesë pohohet se

[134] Me trupin gjykues ka kryesuar gjyqtari ndërkombëtar Fernando Buatier de Mongeot. Anëtarë të trupit gjykues kanë qenë gjyqtari ndërkombëtar Gianfranco Gallo dhe gjyqtarja vendore Mediha Jusufi.

[135] Gjatë procedurës, trupi gjykues nuk i ka cekur datat kur janë dhënë deklaratat e dëshmitarëve, të cilat janë lexuar, si dhe as se në cilën fazë të procedurës kanë qenë marrë ato. Në procesverbal janë konstatuar vetëm emrat e dëshmitarëve.

[136] Më detajisht për zhvillimin e procedurës të gjykimit të parë të shkallës së parë mund të gjeni në raportin vjetor të FDH Kosovë 2011, në web faqen e FDH Kosovës: http://www.hlc-kosovo.org/images/Raporti vjetor 2011.pdf, si dhe në raportin e botuar.

[137] I cili e ka ndërmarrë ndjekjen penale të rastit pas ngritjes së aktakuzës, e ka përfaqësuar të njëjtën gjatë gjykimit të shkallës së parë, atij ankimor dhe të pësëritur, gjyqtarja

aktgjykimi i shkallës së parë është bazuar në prova të papranueshme, sepse me rastin e marrjes së deklaratave nga dëshmitarët në procedurën penale nuk janë respektuar dispozitat e Ligjit mbi Procedurën Penale. Sipas pohimeve të prokurorit, aktgjykimi i shkallës së parë është bazuar në deklaratën e një të dëmtuari, që është në kundërshtim me të gjitha dispozitat dhe, si e tillë, nuk mund të konsiderohet deklaratë. Mbrojtja e të akuzuarve në përgjigjen ndaj ankesës së prokurorit i ka propozuar gjykatës së shkallës së dytë që deklaratën e kundërshtuar ta hedh nga arsye se prokurori nuk iu ka bërë vërejtje provave në të cilat thirret në ankesën në fazën e konfirmimit të aktakuzës ose gjatë rrjedhës së gjykimit të shkallës së parë. Zyra e Prokurorit Shtetëror të Kosovës ka mbështetur ankesën e prokurorit, duke i propozuar Gjykatës së Apelit që ta pranojë ankesën e prokurorit, ta hedh aktgjykimin e shkallës së parë të datës 22 korrik të vitit 2011 dhe që lëndën ta kthejë në Gjykatën Themelore në Prishtinë për vendosje të përsëritur të shkallës së parë.

vendore e PSRK, Merita Bina Rugova.

5. Gjykimi në procedurën e shkallës së dytë sipas ankesave të palëve[138]

5.1. Rasti i Aleksandar Bullatoviq

Gjyqtari ndërkombëtar Vitor Hugo Pardal, në cilësi të gjyqtarit kryesues të Gjykatës Komunale në Prishtinë, ka sjellë në datën 28 janar të vitit 2013 vendimin në lëndën penale *Prokurori kundër Aleksandër Bullatoviqit***,** me të cilin ka hedhur ankesën e të dëmtuarit Shahin Idrizit ndaj aktgjykimit të Gjykatës së Qarkut në Prishtinë P.nr. 673/2012 të datës 23 nëntor të vitit 2012. Me aktgjykim të gjykatës së shkallës së parë, i akuzuari Aleksandar Bullatoviqi është liruar nga faji për veprën penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile[139].

I dëmtuari Idrizi, në datën 24 nëntor të vitit 2012 në Gjykatën Komunale në Prishtinë ka ngritur ankesë ndaj aktgjykimit, të cilin kjo gjykatë e ka shpallur në datën 23 nëntor të vitit 2012 dhe me të cilin i akuzuari Bullatoviq është liruar nga akuza se ka kryer vepër penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile. Me lajmërimin e datës 21 dhjetor të vitit 2012, gjykata e ka lajmëruar të dëmtuarin se ankesa ndaj aktgjykimit nuk është bërë në përputhje me nenin 401, paragrafi 1 i LPPK, duke kërkuar nga pala e dëmtuar që të njëjtën ta plotësojë në afat prej tetë (8) ditësh nga dita e dorëzimit të lajmërimit. Ngaqë pala e dëmtuar nuk ka vepruar në kuadër të afatit ligjor lidhur me lajmërimin, që nga ana e gjykatës i është dorëzuar në datën 26 dhjetor të vitit 2012, gjykata ka vepruar në pajtim me nenin 401, paragrafi 2 i LPPK, i cili e mundëson hedhjen e ankesës nëse pala ankuese nuk vepron në harmoni me kërkesën e gjykatës për ta plotësuar ankesën.

Procedura penale e shkallës së parë kundër Bullatoviqit ka filluar me kërkesën e prokurorit të datës 22 prill të vitit 2008 për shkak të dyshimeve se ai ka marrë pjesë në keqtrajtimin dhe rrahjen e shqiptarit kosovar Xheladin Idrizi nga Fushë Kosova, si dhe se është përgjegjës për zhdukjen e tij në muajin prill të vitit 1999. Dyshimet mbi të ashtuquajturën pjesëmarrje të Bullatoviqit në veprimet e cekura kanë rezultuar nga deklaratat e dëshmitarëve të caktuar, kryesisht fqinjëve dhe të akuzuarit, të cilat janë të mbledhura menjëherë pas përfundimit të konfliktit në Kosovë. Pas mbledhjes së një numri të caktuar të provave, hetuesia është ndërpre-

[138] FDH Kosovë në raportin e vet i përfshin vetëm lëndët në të cilat ka vendosur Gjykata e Apelit e Kosovës, dhe të cilat janë të lidhura me rastet e krimeve të luftës, veprave penale me prapavijë politike dhe etnike si dhe terrorizëm.

[139] Të parapa dhe të dënueshme sipas *nenit 142* **në lidhje me nenin** *2.2 të LP të RSFJ-së.*

rë për shkak të faktit se i akuzuari pas vitit 2000 nuk ka jetuar në Kosovë. Kundër tij, në muajin janar të vitit 2009 është dhënë urdhri për paraburgim. Sipas urdhrit të cekur, i akuzuari është paraburgosur në datën 13 gusht të vitit 2012 në kalimin kufitar në Merdare, me rastin e hyrjes në Kosovë nga Serbia, kur edhe pas dy ditësh i është caktuar paraburgimi prej pesëmbëdhjetë ditësh[140]. Në periudhën derisa i akuzuari është gjendur në paraburgim, kundër tij është ngritur aktakuza. Hetimet i ka udhëhequr dhe aktakuzën e ka përfaqësuar gjatë rrjedhës së shqyrtimit kryesor gjyqtari ndërkombëtar i PSRK-së.

Me aktakuzë të PSRK-së të datës 22 gusht të vitit 2012, Bullatoviqit i është vënë në barrë se në datën 8 prill të vitit 1999 në Fushë Kosovë, gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, në cilësinë e pjesëtarit të policisë serbe ose të formacionit paramilitar në bashkëpunim me Predrag Bullatoviqin, Mirosllav Pavlloviqin dhe një numri të papërcaktuar tash për tash të pjesëtarëve të paidentifikuar të policisë serbe ose të formacioneve paramilatare, e ka cenuar integritetin trupor dhe shëndetin e Xheladin Idrizit, në atë mënyrë që e ka rrahur dhe ia ka prerë fytin. I akuzuari ngarkohet se viktimën, pas keqtrajtimit fizik, e ka rrëmbyer dhe e ka dërguar në një drejtim të panjohur. Mbetjet mortore të viktimës më vonë janë gjetur në varreza të fshatit Vragoli në afërsi të Fushë Kosovës. Aktakuza është konfirmuar me vendim të gjyqtarit për konfirmimin e aktakuzës të Gjykatës së Qarkut në Prishtinë të datës 3 tetor të vitit 2012 si e pandryshuar.

Shqyrtimi kryesor sipas aktakuzës së konfirmuar ka filluar në datën 5 nëntor të vitit 2012. Ai i ka pasur tetë (8) ditë të gjykimit, gjatë të cilave kanë dëshmuar pesë (5) dëshmitarë të prokurorisë dhe dy (2) dëshmitarë, të cilët i kanë propozuar të akuzuarit dhe mbrojtja e tyre. Si prova materiale janë paraqitur po ashtu edhe: deklaratat e dëshmitarëve nga fazat e mëhershme të procedurës, raporti mbi autopsinë e viktimës, prova të veçanta të propozuara nga ana e Komisionit për hulumtim të krimeve dhe të personave të zhdukur nga Fushë Kosova, si dhe dokumentacioni mbi mobilizimin e të akuzuarit. Para trupit gjykues ka dëshmuar po ashtu edhe i akuzuari. Pas analizës së provave, trupi gjykues, në seancën e datës 23 nëntor të vitit 2012, në pajtim me nenin 390, paragrafi 3 i Ligjit mbi Procedurën Penale të Kosovës, e ka shpallur aktgjykimin me të cilin e ka liruar Bullatoviqin nga të gjitha akuzat. Gjykata e ka arsyetuar vendimin me mungesë provash, të cilat do ta vërtetonin përfshirjen e tij në kryerjen e veprave, për të cilat ngarkohet.

Sipas gjetjeve të gjykatës, provat e paraqitura në shqyrtimin kryesor kanë vërtetuar se një numër i paidentifikuar i pjesëtarëve të forcave policore dhe paramilitare

[140] Autori i raportit, i cili më shumë se një dhjetëvjetësh i përcjell gjykimet për krime të luftës, duhet të vërejë se kjo ka qenë hera e parë që në lëndët për krime të luftës të ketë qenë caktuar paraburgimi prej 15 ditësh nga ana e gjyqtarit hetues ose gjyqtarit të procedurës paraprake.

e kanë shkelur integritetin fizik dhe shëndetin e Xheladin Idrizit, civil nga Fushë Kosova, në atë mënyrë që e kanë rrahur dhe ia ka kanë prerë fytin. Pas kësaj, viktima është rrëmbyer, në mënyrë që mbetjet mortore të saj më vonë të gjenden në varreza në fshatin Vragoli, komuna e Fushë Kosovës. Edhe pse në shqyrtimin kryesor është dëshmuar se i akuzuari Bullatoviq ka qenë pjesëtar i Ushtrisë së Jugosllavisë, nuk është provuar se ai ka marrë pjesë në rrahjen dhe në shkaktimin e lëndimeve vdekjeprurëse për viktimën si dhe në rrëmbimin e tij. Dëshmitarët e dëgjuar para trupit gjykues nuk kanë mundur për të përshkruar dhe vërtetuar gjendjen faktike të cekur në aktakuzë. Sipas gjykatës, asnjë dëshmitar nuk ka përshkruar se si ka ndodhur keqtrajtimi, shkaktimi i lëndimeve viktimës, zhdukja e tij, si dhe roli i të akuzuarit në këtë. Me vendim të veçantë, i akuzuari është liruar nga paraburgimi. Pas shpalljes së aktgjykimit, gjykata i ka njoftuar palët në procedurë mbi të drejtën në ankesë në afat prej 15 ditësh pas marrjes së aktgjykimit në formën e shkruar. Pas njohjes me të drejtën në ankesë, gjykata, megjithëkëtë, nuk e ka verifikuar paralajmërimin e saj, përkatësisht nuk ka verifikuar nëse ndonjëra prej palëve të pakënaqura do të ankohet ndaj vendimit të gjykatës ose jo.

Vetëm një ditë pas shpalljes së aktgjykimit, Shahin Idrizi (djali i viktimës) si palë e dëmtuar ka parashtruar ankesën në Gjykatën e Qarkut në Prishtinë, me të cilën i ka kundërshtuar gjetjet e trupit gjykues, sipas të cilit deklaratat e dëshmitarëve nuk kanë ofruar prova të mjaftueshme se Bullatoviqi në datën 8 prill të vitit 1999 ka marrë pjesë në rrahjen dhe në keqtrajtimin si dhe në zhdukjen e babait të tij, Xheladin Idrizi. I dëmtuari në ankesën e tij i ka bërë vërejtje kryetarit të trupit gjykues lidhur me njëanshmërinë gjatë procedurës si dhe me rastin e vet sjelljes së vendimit gjyqësor. Pas pranimit të ankesës së të dëmtuarit, kryetari i trupit gjykues të njëjtin e ka informuar mbi pranimin e ankesës ndaj aktgjykimit të datës 23 nëntor, duke e informuar se ankesa, në pajtim me Ligjin mbi Procedurën Penale, është e parakohshme si dhe se pala ankuese në afat prej tetë (8) ditësh pas pranimit të informatës gjykatës ia dorëzon ankesën e plotësuar të përpiluar në pajtim me rregullat ligjore, krahas vërejtjes se ankesa e tij do të hidhet në rast të lëshimit të afatit të cekur. I dëmtuari është udhëzuar që për përgatitjen e ankesës ta kontaktojë avokatin. Lajmërimi i është dorëzuar të dëmtuarit në datën 26 dhjetor të vitit 2012. I dëmtuari nuk ia ka dorëzuar gjykatës ankesën e plotësuar edhe për arsye se ajo, në pajtim me nenin 301, paragrafi 2 i LPPK[141], është refuzuar si e

[141] „nëse ankesën e ka deklaruar i akuzuari ose i dëmtuari, prokurori subsidiar ose prokurori privat i cili nuk e ka të autorizuarin e plotfuqishëm, kurse ankesa nuk është përpiluar në pajtim me dispozitat e paragrafit 1 të këtij neni, gjykata e shkallës së parë e thërret parashtruesin e ankesës që në afat të rregullt ta plotësojë ankesën në formën me shkrim ose me gojë të futur në procesverbal të asaj gjykate. Nëse parashtruesi nuk vepron sipas kësaj kërkese, ankesa e cila nuk i përmban të dhënat nga paragrafët 1, 2, 3 ose 5 të këtij neni (shenjën e aktgjykimit me të cilin ka të bëjë, bazën për kundërshtim, arsyetimin, nënshkrimin e personit i cili e parashtron ankesën) gjykata e refuzon ankesën. “

paplotë. Në anën tjetër, prokurori ndërkombëtar nuk është ankuar ndaj aktgjykimit ndëshkues. Në këtë mënyrë, aktgjykimi, me të cilin i akuzuari Bullatoviq është liruar, është bërë i plotfuqishëm.

5.2. Rasti Sabit Geci dhe të tjerët

Paneli ankimor i përzier i Gjykatës së Apelit[142], me të cilin ka kryesuar gjyqtari ndërkombëtar Tore Thomassen[143], në datën 10 shtator të vitit 2013 e ka mbajtur seancën, në të cilën e ka modifikuar aktgjykimin e gjykatës së shkallës së parë në lëndën *Prokurori kundër Sabit Gecit dhe të tjerëve.* [144]Seanca është caktuar sipas ankesave të të akuzuarve dhe të mbrojtësve të tyre ndaj aktgjykimeve të Gjykatës së atëhershme të Qarkut në Mitrovicë[145] P.nr. 45/2010 të datës 29 korrik të vitit 2011 dhe të datës 13 tetor të vitit 2011, me të cilën të akuzuarit janë shpallur fajtor për kryerje të krimeve të luftës kundër popullatës civile*[146]*, sipas një ose më shumë pikave, të kryera gjatë vitit 1999 në kampet e UÇK-së në Kukës dhe Cahan, Shqipëri Veriore. Pas shqiptimit të dënimeve të veçanta sipas pikave të aktakuzës, për të cilat janë shpallur fajtor, Gjykata e Qarkut në Mitrovicë ua ka shqiptuar të akuzuarve dënimet e përbashkëta me burgosje: Sabit Gecit në kohëzgjatje prej 15 vitesh (edhe dënimi me gjobë në të holla në lartësinë prej 4.000 eurosh); Riza Aliut 12 vite; Haki Hajdarit gjashtë (6), dhe Shaban Hotit shtatë (7) vite burgim.

Kryetari i Panelit Ankimor të Gjykatës së Apelit, gjyqtari Thomassen, në cilësi të gjyqtarit raportues në lëndën *Prokurori kundër Sabit Gecit dhe të tjerëve*, në mënyrë të hollësishme dhe gjithëpërfshirëse ka prezantuar lëvizjen e procedurës në këtë çështje penale, me vështrim të veçantë në procedurën parapenale, në procedurën sipas aktakuzës, në shqyrtimin kryesor si dhe në ankesat e mbrojtësve ndaj aktgjykimeve të shkallës së parë dhe mendimin e prokurorit shtetëror mbi pohimet e të akuzuarve në ankesat e tyre. Pas takimit dhe votimit, paneli ankimor i Gjykatës së Apelit e ka sjellë aktgjykimin me të cilin aktgjykimi i Gjykatës së Qarkut në Mitrovicë është modifikuar në lidhje me të akuzuarit Geci dhe Alia. Gjykata ka vendosur se

[142] Seanca e panelit ankimor është mbajtur në ambientet e Gjykatës Supreme të Kosovës.

[143] Paneli ankimor: gjyqtari ndërkombëtar Bertil Ahnborg dhe gjyqtarja vendore Fëllanza Kadiu.

[144] Të bashkakuzuarit: Riza Aliu, Haki Hajdari, Shaban Hoti dhe Sali Rexhepi.

[145] Shqyrtimi kryesor, sipas vendimit të shefit të komponentit të drejtësisë të Misionit Evropian për Sundimin e Ligjit (EULEX) të datës 9.02.2011., zhvillohet në ambientet e Gjykatës Supreme të Kosovës në Prishtinë.

[146] Të dënueshme sipas nenit 142 në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së.

i akuzuari Sabit Geci është fajtor për kryerjen e veprës penale të zgjatur të krimeve të luftës kundër popullatës civile, që në mënyrë të hollësishme është përshkruar në pikat 1, 2, 3 dhe 4 të aktgjykimit të Gjykatës së Apelit të datës 11 shtator të vitit 2013. Për këtë vepër Gecit i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej 15 vitesh. Gjykata e ka shpallur fajtor Riza Aliun për kryerje të veprës penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile, si vepër e zgjatur penale (e përshkruar në pikat 1 dhe 2 të aktgjykimit), të kryer në bashkëkryerje me kryerës të tjerë.[147] Për këtë vepër, Aliut i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej 12 vitesh. Në pjesën tjetër, aktgjykimi i shkallës së parë i Gjykatës së Qarkut në Mitrovicë i datës 29 korrik dhe 13 tetor të vitit 2011 është konfirmuar si i pandryshuar.

Paneli ankimor në arsyetimin e tij ka thënë se me analizën e aktgjykimit të shkallës së parë dhe ankesën nuk ka gjetur se gjatë procedurës së shkallës së parë ka pasur shkelje të procedurës penale, krahas të tjerave edhe nenit 101, paragrafi 2 i LPPK, i cili ka qenë në fuqi në kohën e procedurës së shkallës së parë, si dhe të nenit 106 të LP të RSFJ-së, i cili e zgjeron kompetencën e gjykatave kosovare edhe në territoret e shteteve të tjera (në këtë rast, në territorin e Republikës së Shqipërisë, ku UÇK-ja ka formuar kampe ushtarake) në rastet kur veprat penale i kryejnë shtetasit e Kosovës. Gjykata e Apelit është e mendimit se nuk ka pasur as edhe shkelje të tjera esenciale të procedurës penale me rastin e sjelljes së aktgjykimeve të shkallës së parë. Gjykata e Apelit po ashtu nuk është pajtuar me kritikën e aktgjykimeve të shkallës së parë në pikëpamje të vlerësimit të mospërputhshmërisë midis deklaratave të dëshmitarëve të ndryshëm, duke konstatuar se gjykata e shkallës së parë ka bërë përpjekje të mëdha në vlerësimin e bindshmërisë së deklaratave të dëshmitarëve të ndryshëm.

Me aktakuzën e parë të prokurorisë të datës 5 gusht të vitit 2010, të akuzuarve Geci (individualisht dhe në bashkëkryerje me të tjerët, duke përfshirë edhe Xhemshit Krasniqin, i cili sipas njohurive të FDH Kosovë edhe më tutje ndodhet në arrati) dhe Aliu i është vënë në barrë se në periudhën prej muajit prill e deri në muajin qershor të vitit 1999 në kampet ushtarake në Kukës dhe në Cahan (Shqipëria Veriore), të cilat janë shfrytëzuar edhe si qendra të paraburgimit në kohën e konfliktit të armatosur në Kosovë, i kanë shkelur ligjet ndërkombëtare dhe rregullat, me të cilat rregullohet sjellja e palëve në konflikt, në atë mënyrë që në cilësinë e pjesëtarëve të UÇK-së kanë marrë pjesë në trajtimin çnjerëzor të civilëve, të cilët në periudhën prej muajit prill e deri në muajin qershor të vitit 1999 janë mbajtur në qendrat e paraburgimit të UÇK-së. Atyre iu vihet në barrë se dëshmitarët A, B, C, D, E, F, G, H, K dhe Antona Bisaku[148] i kanë mbajtur në kushte johigjienike dhe

[147] Në kualifikimin juridik, gjykata e shkallës së dytë, në vendimin e saj nuk ka cekur nenin, i cili ka të bëjë me veprën penale të kryer në bashkëkryerje.

[148] Emri i këtij dëshmitari nuk mund të publikohet, sepse nuk është shpallur as në aktgjykimin e shkallës së parë. Emri i tij mbetet i errësuar edhe në vazhdim të raportit.

të rrezikshme për shëndetin, pa ushqim të mjaftueshëm, pa ujë të mjaftueshëm dhe pa trajtim mjekësor. Aktakuza po ashtu i ka ngarkuar të akuzuarit se kanë marrë pjesë në trajtimin çnjerëzor të civilëve, se ndaj tyre kanë ushtruar masa të frikësimit dhe torturë duke iu shkaktuar vuajtje të mëdha dhe duke ua rrezikuar integritetin e tyre trupor. Në këtë mënyrë, Geci dhe Aliu, ashtu siç ka argumentuar aktakuza, i kanë shkelur ligjet ndërkombëtare të cilat janë në fuqi në kushte të luftës, të konflikteve të armatosura ose të okupimit. Aktakuza, në fund, duke e përmendur këtë si rezultat të keqtrajtimit të civilëve në dy kampe të UÇK-së në Shqipërinë Veriore, ia ka vënë në barrë Gecit edhe vdekjen ea Bisaku, i cili ka vdekur nga lëndimet në datën 5 qershor të vitit 1999 si pasojë e rrahjeve.

Aktakuza e cekur, është precizuar nga ana e prokurorisë gjatë seancës së konfirmimit të mbajtur në datën 7 tetor të vitit 2010[149]. Me atë ,Gecit, për të cilin është vërtetuar se në kampet e cekura ka pasur rol komandues, i është vënë në barrë kryerja e veprës penale të krimeve të luftës kundër popullatës civile sipas pikës 6, të kryer ndaj civilëve të paraburgosur shqiptarë nga Kosova në kampet e cekura. Procedura e konfirmimit të aktakuzës në lidhje me Gecin dhe Aliun është zhvilluar para Gjykatës së Qarkut në Mitrovicë[150], në seancë të mbyllur për publikun, e cila ka zgjatur dy (2) ditë (7 dhe 22 tetor të vitit 2010). Procedura e konfirmimit ka përfunduar në datën 24 nëntor të vitit 2010, me të cilën aktakuza është konfirmuar në formën e cila ka qenë e precizuar para fillimit të seancës së konfirmimit.

Shqyrtimi kryesor kundër dy të akuzuarve sipas aktakuzës së konfirmuar ka filluar në datën 14 mars të vitit 2011[151]. Në seancën e gjykatës të datës 4 maj të vitit 2011, lëndës i është bashkëngjitur procedura kundër edhe tre të akuzuarve të tjerë: Haki Hajdarit (i njohur edhe si Haki Drenica), Sali Rexhepi (i njohur edhe si Sali Berisha) dhe Shaban Hotit. Atyre, me aktakuza të prokurorisë të datës 29 dhjetor të vitit 2010 përkatësisht të datës 18 shkurt të vitit 2011[152], i është vënë në barrë kryerja e krimeve të luftës kundër popullatës civile sipas disa pikave: trajtim çnjerëzor i të burgosurve, ekspozim i tyre ndaj kushteve çnjerëzore dhe johigjienike të jetesës, mungesë të kushteve sanitare, të ushqimit dhe të ujit si dhe rrahje dhe torturë të civilëve shqiptarë nga Kosova në kampin Cahan, në periudhën prej

[149] Aktakuzën gjatë seancës së konfirmimit, si dhe gjatë shqyrtimit kryesor, e ka përfaqësuar gjyqtari ndërkombëtar i PSRK, Maurizio Salustro.

[150] Në ambientet e asaj gjykate, që ndodhet në pjesën veriore të qytetit të ndarë.

[151] Informacione të hollësishme mbi procedurën para gjykatës së shkallës së parë mund të gjenden në faqen e internetit të FDHKosovë: http://www.hlc-kosovo.org/images/Godisni_izvestaj_2011.pdf

[152] Bashkimit të procedurës penale kundër Hajdarit dhe të tjerëve me procedurën penale kundër Gecit dhe Aliut, i ka paraprirë procedura e konfirmimit të aktakuzës në lidhje me ta. Me rastin e propozimit mbi bashkimin e procedurës, prokuroria ia ka dorëzuar gjykatës dhe palëve edhe aktakuzën e konsoliduar me akuzat në lidhje me të gjithë të akuzuarit.

muajit prill e deri në mesin e muajit qershor të vitit 1999. Shqyrtimi kryesor në procedurën e shkallës së parë ka përfunduar me aktgjykimin e shkallës së parë të datës 29 qershor të vitit 2011. Të akuzuarit janë shpallur fajtor për krime të luftës kundër popullatës civile[153] dhe iu janë shqiptuar dënimet e mëposhtme: Geci është dënuar me 15 vite burgosje, Aliu me 12, Hoti me 6 dhe Hajdari me 7 vite të burgosjes. Me të njëjtin aktgjykim, Geci është shpallur fajtor për veprën penale armëmbajtje pa leje (neni 382, paragrafi 2 i LPK) dhe i është shqiptuar dënimi me gjobë në të holla në lartësi prej 4.000 eurove. Sipas vendimit të trupit gjykues, procedura kundër Sali Rexhepit në datën 20 qershor të vitit 2011 është ndarë për shkak të sëmundjes së tij dhe nevojës që ndaj tij të ndërmerret ndërhyrje urgjente operuese. Pas përmirësimit të gjendjes së tij shëndetësore, procedura ka vazhduar në datën 12 dhe 13 tetor të vitit 2011, kur edhe është shpallur aktgjykimi në lidhje me te, me të cilin është shpallur fajtor dhe është dënuar me dënimin me burg në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh.

5. 3. Rasti Nazif Visoqi

Paneli Ankimor në përbërje të përzier i Gjykatës së Apelit, me të cilin ka kryesuar gjyqtarja ndërkombëtare Hajnalka Veronika Karpati[154], në datën 19 shtator të vitit 2013 e ka mbajtur seancën e panelit ankimor në rastin *Prokurori kundër Nazif Visoqit* dhe ka sjellë aktgjykimin, me të cilin janë hedhur si të pabazuara ankesat e palëve të dëmtuara ose të të autorizuarve të tyre, si dhe mbrojtësve të të akuzuarit Visoqi. Ankesat janë bërë ndaj aktgjykimit të Gjykatës së Qarkut në Pejë P.nr. 68/2012 të datës 4 korrik të vitit 2012. Në të njëjtën kohë, paneli ankimor në përbërje të përzier i Gjykatës së Apelit ka konfirmuar aktgjykimin e shkallës së parë.

Ndaj aktgjykimit të Gjykatës së Qarkut në Pejë të datës 4 korrik të vitit 2012 janë ankuar të dëmtuarit dhe të akuzuarit përmes mbrojtësve të tyre. Duke vepruar sipas ankesave të cekura, Gjykata e Apelit në seancën e panelit ankimor të mbajtur në datën 19 shtator të vitit 2013, ka shqyrtuar ankesat, me të cilat të dëmtuarit i kanë propozuar gjykatës së shkallës së dytë shqiptimin e një dënimi më të ashpër me burgim për të akuzuarit, kurse mbrojtja ka propozuar zbutjen e dënimit të shqiptuar me burgim. Në lidhje me aktgjykimin e gjykatës së shkallës së parë, është siguruar edhe mendimi i Prokurorisë së Apelit (PPA/I.nr.89/2013 e datës 5 maj të vitit 2013.). Me te, prokuroria ka propozuar që ankesat e palëve të hidhen si të pabaza.

[153] E paraparë dhe e dënueshme sipas nenit 142 në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së.

[154] Anëtarët e panelit ankimor: Xhevdet Abazi dhe Abdulah Ahmeti.

Pas analizës së provave sipas detyrës zyrtare, gjykata e shkallës së dytë ka gjetur se aktgjykimi i shkallës së parë nuk përmban shkelje esenciale të procedurës penale, si edhe as shkelje të ligjit që do të shkonte në dëm të të akuzuarit dhe e ka kërkuar anulimin e tij. Po ashtu, pas shqyrtimit të pretendimeve ankimore të palëve, Gjykata e Apelit ka gjetur se të njëjtat janë të paqëndrueshme, sepse aktgjykimi i shkallës së parë është i drejtë, i ligjshëm dhe i përshtatur me peshën e rrezikut të cilin vepra penale, për të cilën i akuzuari është dënuar, përbënë për shoqërinë.

Me aktgjykimin e Gjykatës së Qarkut në Pejë të datës 4 korrik të vitit 2012, i akuzuari Visoqi është shpallur fajtor për kryerjen e veprave penale vrasje e rëndë[155] dhe pronësi e palejuar, e paautorizuar, kontroll, posedim dhe përdorim i armëve[156] **për të cilat i është shqiptuar dënimi i përbashkët me burgosje në kohëzgjatje prej pesëmbëdhjetë (15) vitesh e gjashtë (6) muajsh.**

Procedura penale kundër të dyshuarit Nazif Visoqi në drejtim të katër (4) veprave penale (vrasje e rëndë, lëndime të rënda trupore, lëndime të lehta trupore dhe pronësi e palejuar, e paautorizuar, kontroll, posedim dhe përdorim i armëve*)* është iniciuar me fletëpadinë e Njësisë policore hetuese Rajonale në Pejë të datës 14 dhe 21 nëntortë vitit 2011. Hetimet në këtë lëndë janë hapur në datën 22 tetor të vitit 2011, pas vet-paraqitjes në polici të të dyshuarit Visoqi në datën 21 tetor të vitit 2011. Gjatë hetimeve janë dëgjuar shumë dëshmitarë, midis të cilëve edhe i dëmtuari Drashko Ojdaniq dhe Dejan Bogiqeviq, si dhe të dyshuarit. Janë siguruar shumë prova materiale, në mesin e të cilave lista e thirrjeve telefonike të regjistruara të të dyshuarit si dhe konstatimi i ekspertit mjekoligjor mbi lëndimet e të dëmtuarit. Gjatë hetimeve, prokuroria nuk e ka pranuar propozimin mbi kontrollin psikiatrik të të dyshuarit.

Pas hetimeve të përfunduara, në datën 17 janar të vitit 2012, kundër të dyshuarit Visoqi është ngritur aktakuza, me të cilën ai ngarkohet për kryerje të veprës penale *I[157]*, dy veprave penale lëndime të rënda trupore[158], si dhe pronësi e palejuar, e paautorizuar, kontroll, posedim dhe përdorim i armëve*[159]*. Sipas aktakuzës, Visoqi në datën 20 tetor të vitit 2011 në fshatin Dobrushë, komuna e Istogut, i ka shkrepur katër plumba nga pushka e modelit AK47 në drejtim të Miodrag Komatinës, duke e goditur në pjesën e përparme të kokës, me ç'rast edhe ka vdekur viktima në vendin e ngjarjes. Me të njëjtën armë të zjarrit, i akuzuari e ka qëlluar të dëmtuarin Dejan Bogiqeviqin në pjesën e sipërme të të dy krahëve, duke i shka-

[155] E dënueshme sipas nenit 147 në lidhje me paragrafin 1, pika 4.

[156] E dënueshme sipas nenit 328, paragrafi 2 i LPK.

[157] E dënueshme sipas nenit 147, paragrafi 4 e LPK.

[158] E dënueshme sipas nenit 154, paragrafi 1, pika 4 e LPK.

[159] E dënueshme sipas nenit 328, paragrafi 2 i LPK.

ktuar thyerje të dorës dhe lëndim të krahut. Në të njëjtin rast, i dëmtuari Drashko Ojdaniq është lënduar me armë të zjarrit në pjesën e thembrës së këmbës së djathtë, që i ka shkaktuar thyerje të ashtit të thembrës. Me vendim të gjyqtarit për konfirmim të aktakuzës të datës 13 shkurt të vitit t2012, aktakuza është konfirmuar në tërësi. I akuzuari, lidhur me te është deklaruar se nuk është fajtor, pos për akuzën në pikën 4 për vepër penale të armëmbajtjes pa leje.

Pas përfundimit të procedurës së konfirmimit të aktakuzës, me kërkesë të Gjykatës së Qarkut në Pejë, në zgjidhjen e këtij rasti është përfshirë edhe EULEX-i. Shqyrtimi kryesor lidhur me aktakuzën e konfirmuar është hapur në datën 2 korrik të vitit 2012 para trupit gjykues në përbërje të përzier, ka qenë i hapur për publikun dhe ka zgjatur tri ditë (2, 3 dhe 4 korrik të vitit 2012). Pas kësaj është sjellë vendimi se aktgjykimi, me të cilin i akuzuari është shpallur fajtor, dhe i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej 15 vitesh dhe gjashtë (6) muajsh. Gjatë shqyrtimit janë dëgjuar tetë (8) dëshmitarë, në mesin e të cilëve edhe një nga të dëmtuarit, si dhe eksperti – neuropsikiatër. Janë paraqitur edhe shumë prova materiale. I akuzuari e ka pranuar fajin, ka kërkuar nga trupi gjykues që ta dënojë me dënim sa më të butë, duke shprehur keqardhjen për atë se çfarë ka ndodhur dhe duke pohuar se ka qenë i provokuar, kështu që nuk ka vepruar me paramendim. Prokurori, në fjalën e tij përfundimtare e ka ndryshuar aktakuzën, duke i vënë të akuzuarit në barrë kryerjen e veprave penale të mëposhtme: vrasje e rëndë e dënueshme[160] dhe pronësi e palejuar, e paautorizuar, kontroll, posedim dhe përdorim i armëve [161].

5.4. Rasti Zoran Koliq

Para panelit ankimor me përbërje të përzier të Gjykatës së Apelit, me të cilin ka kryesuar gjyqtarja ndërkombëtare Annamarie Meiser[162], në ditën 25 shtator të vitit 2013 është mbajtur seanca kushtuar procedurës ankimore në lëndën *Prokurori kundër Zoran Koliqit***.** Seanca është organizuar lidhur me ankesat e të akuzuarit Koliq dhe të mbrojtësve të tij ndaj aktgjykimit të Gjykatës së atëhershme të Qarkut në Prishtinë P.nr. 408/11 të datës 11 maj të vitit 2012, me të cilin i akuzuari është shpallur fajtor për kryerjen e veprave penale krime të luftës kundër popullatës civile sipas dy pikave, si dhe posedimit të palejuar të armëve, për të cilat i është shqip-

[160] E dënueshme sipas nenit 147, paragrafi 4 i LPK.

[161] E dënueshme sipas nenit 238, paragrafi 2 i LPK.

[162] Paneli ankimor: gjyqtari ndërkombëtar Tore Tomassen dhe gjyqtari vendor Vahid Halili.

tuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej 14 vitesh.[163] I akuzuari dhe mbrojtja e tij kanë deponuar ankesë ndaj aktgjykimit të shkallës së parë. Gjatë procedurës para panelit ankimor, kryetarja e panelit Anamaria Meiser, në cilësi të gjyqtares raportuese në mënyrë të hollësishme ka prezantuar historikun e procedurës, me përqendrim të veçantë në aktgjykimin e gjykatës së shkallës së parë, në pretendimet e mbrojtësve të paraqitura në ankesat e tyre ndaj aktgjykimit të cekur, në shkeljet eventuale të dispozitave ligjore, të cilat, sipas mbrojtjes, i ka kryer gjykata e shkallës së parë. Mbrojtësit, përndryshe, në ankesat e veta e kanë kundërshtuar aktgjykimin sipas të gjitha bazave të parapara me dispozitat e Ligjit mbi Procedurën Penale, me propozimin që gjykata e shkallës së dytë (në kohën e parashtrimit të ankesave, kompetent ka qenë Gjykata Supreme e Kosovës) ta ndryshojë aktgjykimin dhe të akuzuarin ta lirojë nga akuzat ose t'i heq ato dhe që lëndën ta kthejë në gjykatën e shkallës së parë për rigjykim. Në përgjigjen ndaj ankesave të mbrojtësve, Prokuroria Shtetërore e Kosovës ka kundërshtuar pretendimet e mbrojtëse sipas të gjitha bazave, duke pohuar se aktgjykimi është i bazuar në provat, të cilat janë paraqitur gjatë shqyrtimit kryesor, si dhe se provat janë koekzistente, bindëse, të vlerësuara në mënyrë të drejtë. Mbrojtësit e të akuzuarit, në fjalën e tyre me gojë drejtuar panelit ankimor kanë qëndruar pranë pretendimeve të tyre të shprehura në ankesat e paraqitura. Ata posaçërisht kanë ngulur këmbë në faktin se gjykata e shkallës së parë i ka tejkaluar pretendimet e aktakuzës dhe se në veprimet e klientëve të tyre nuk ka elemente të krimeve të luftës. Nga këto arsye ata i kanë propozuar Gjykatës së Apelit anulimin e aktgjykimit, ndërprerjen e proceduarës penale kundër të akuzuarit ose shfuqizimin eventual të aktgjykimit të gjykatës së shkallës së parë dhe kthimin e lëndës në gjykatën e shkallës së parë për rigjykim.

Procedura penale kundër të akuzuarit Koliqi është iniciuar me deklaratën e të dëmtuarit JR, ish të paraburgosurit në burgjet e "Dubravës" dhe të "Lipjanit", të dhënë policisë së Kosovës në verën e vitit 2011. I dëmtuari në deklaratë ka folur mbi maltretimin, që personalisht e ka përjetuar në muajin maj të vitit 1999 në burgun e Lipjanit, si dhe mbi vdekjen e GM në të njëjtin burg në datën 25 maj të vitit 1999, pas keqtrajtimit fizik nga ana e të akuzuarit. Me anë të hetimeve lidhur me rastin, që nga vet fillimi ka udhëhequr prokurori lokal i PSRK Suad Kuraja. Ai e ka përfaqësuar aktakuzën gjatë rrjedhës së shqyrtimit kryesor para gjykatës së shkallës së parë. Ky është rasti i parë prej luftës e këndej që një prokuror vendor udhëheq me hetimet në raste të krimeve të luftës, pas të cilave edhe e ka ngritur aktakuzën.

Aktakuza është ngritur pas hetimeve, gjatë të cilave janë dëgjuar një numër i madh i dëshmitarëve, kryesisht ish të burgosur nga burgu i Dubravës dhe Lipjanit, të cilët kanë qenë viktima dhe dëshmitar okular të keqtrajtimit fizik, që ka ndodhur në ditën kritike në kuadër të burgut të Lipjanit. Ata i kanë vërtetuar pretendimet

[163] FDH Kosovë deri në fund të përgatitjes së raportit për vitin 2014 nuk ia ka dalë për të siguruar aktgjykimin me shkrim t ëGjykatës së Apelit.

e të dëmtuarit, duke potencuar se i akuzuari ka qenë person agresiv, që, duke e shfrytëzuar pozitën e gardianit, pa shkas ka ushtruar dhunë ndaj të paraburgosurve shqiptarë. Janë dëgjuar edhe disa ish punëtorë të sigurimit të burgut të cekur, si dhe eksperti mjekoligjor. Gjatë hetimeve po ashtu janë siguruar edhe shumë prova të tjera materiale. Koliqi është burgosur në datën 7 prill të vitit 2011, kurse aktakuza kundër tij është ngritur në datën 28 korrik të vitit 2011. Me anë të saj, të akuzuarit i vihet në barrë vepra penale krime të luftës kundër popullatës civile, sipas dy pikave. Sipas pikës së parë, Koliqi akuzohet se gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, në ambientet e burgut të Lipjanit, në datën 24 maj të vitit 1999, në cilësi të personit zyrtar – gardianit në burgun e cekur, fizikisht i ka keqpërdorur të burgosurit. Kështu, për shembull, Koliqi, me shkop të gomës e ka rrahur G.M., e ka shqelmuar, e ka goditur me grushte nëpër pjesë të ndryshme të trupit deri sa ky nuk e ka humbur vetëdijen. G.M., nga lëndimet e marra me rastin e rrahjes, ka vdekur një ditë më vonë. Aktakuza po ashtu e ngarkon Koliqin se të njëjtën ditë dhe në të njëjtën cilësi në mënyrë çnjerëzore e ka trajtuar JR, duke i shkaktuar vuajtje të madhe dhe duke ia rrënuar integritetin fizik, në atë mënyrë që e ka rrahur me shkop të gomës, e ka shqelmuar dhe e ka goditur me grushte. I akuzuari, me anë të aktakuzës së njëjtë, ngarkohet edhe për vepër penale pronësi e palejuar, e paautorizuar, kontroll, posedim dhe përdorim i armëve, sepse me rastin e paraburgimit të tij, në datën 7 prill të vitit 2011 i është gjetur revolja e tipit "Zastava TT", me numrin serik 1878, e kalibrit 7.62 mm, si dhe dy karikatorë me 37 plumba të kalibrit të njëjtë.

Gjyqtari për konfirmim të aktakuzës i Gjykatës së Qarkut në Prishtinë, me vendim të datës 26 gusht të vitit 2011, e ka konfirmuar aktakuzën në formën e saj të ndryshuar, duke u përqendruar në akuzën për trajtim çnjerëzor dhe rrezikim të integritetit fizik dhe të shëndetit të të burgosurve në ditën 24 maj të vitit 1999, të cilën Koliqi e ka kryer në cilësinë e gardianit të burgut. Në pjesën tjerët, aktakuza është konfirmuar si e pandryshuar.

Shqyrtimi kryesor në këtë lëndë ka filluar në datën 1 nëntor të vitit 2011 sipas aktakuzës së ndryshuar të datës 26 tetor të vitit 2011, për arsye se ajo i është përshtatur vendimit të gjyqtarit për konfirmim. Shqyrtimi i ka pasur gjithsejtë 17 ditë të gjykimit, duke e pasur parasysh edhe seancën e hetuesisë së jashtëzakonshme gjatë të cilës është dëgjuar i dëmtuari, i cili jeton dhe punon jashtë shtetit. Gjatë shqyrtimit kryesor janë dëgjuar 13 dëshmitarë të prokurorisë, eksperti mjekoligjor dhe katër (4) dëshmitarë të mbrojtjes. Janë paraqitur shumë prova materiale. Tre (3) dëshmitarë të mbrojtjes janë dëgjuar me anë të video konferencës me Gjykatën e Lartë në Beograd. Prokurori në fjalën e tij përfundimtare e ka ndryshuar aktakuzën, duke theksuar se me provat e paraqitura gjatë shqyrtimit kryesor është vërtetuar se rrahja dhe trajtimi çnjerëzor, të cilin i akuzuari e ka ushtruar ndaj të burgosurve, e ka shkaktuar vdekjen e G.M..

Gjykata e shkallës së parë e ka sjellë aktgjykimin pas analizës së hollësishme të provave të paraqitura gjatë shqyrtimit kryesor dhe deklaratave të dëshmitarëve të drejtpërdrejtë, të cilët kanë qenë edhe dëshmitar okular e edhe viktima të rrahjeve dhe të maltretimit në ditën kritike në burg. Gjykata ka gjetur se deklaratat e tyre janë të besueshme, koegzistente dhe se nuk kanë pasur dallime substanciale. Gjykata nuk i ka kushtuar vëmendje deklaratave të dëshmitarëve të alibisë, duke i hedhur ato si të pavërteta dhe jobindëse. Sipas gjetjeve të gjykatës, Koliqi është penalisht përgjegjës për sulmet konstante, shkelmimin, grushtimin dhe goditjen me armë në G.M., gjë që në fund ka shkaktuar vdekjen e të paraburgosurit G.M.. Gjykata po ashtu e ka shpallur fajtor të akuzuarin për rrahjen dhe keqpërdorimin e të paraburgosurit J.R.. Gjykata po ashtu ka vërtetuar se i akuzuari Koliq, me rastin e paraburgimit të tij, ka qenë në posedim të armës së zjarrit dhe të municionit, për të cilat nuk e ka pasur lejen valide. Me aktgjykimin e shkallës së parë, të akuzuarit Koliq i është shqiptuar dënimi i përbashkët me burgosje në kohëzgjatje prej 14 vitesh. Gjykata, me rastin e peshimit të dënimit, ka pasur parasysh sjelljen brutale të të akuzuarit, e cila ka shkaktuar pasoja me vdekje për G.M., si dhe lëndimin serioz të detyrës së gardianit, i cili, duke e shfrytëzuar autoritetin, e ka ushtruar dhunën e paligjshme ndaj të paraburgosurve, të cilët kanë qenë të paarmatosur dhe pa mundësi për t'u mbrojtur. Si rrethana lehtësuese për të akuzuarin, gjykata ka pasur parasysh rrjedhën e kohës nga kryerja e veprës, si dhe faktin se i akuzuari ka qenë i ri në kohën e kryerjes së veprës penale.

FDH Kosovë deri në fund të periudhës së raportimit nuk ia ka dalë të sigurojë vendimin e gjykatës së shkallës së dytë pas mbajtjes së procedurës ankimore si dhe as kopjen e arsyetimit të aktgjykimit të shkallës së dytë.

5.5. Rasti Bojan Vuloviq

Paneli ankimor në përbërje të përzier i Gjykatës së Apelit, me të cilin ka kryesuar gjyqtarja ndërkombëtare Annamarie Meiser[164], në datën 25 shtator të vitit 2013 e ka sjellë vendimin, me të cilin është ndërprerë procedura në rastin *Prokurori kundër Bojan Vuloviqit,* për shkak se i akuzuari ka vdekur në datën 30 dhjetor të vitit 2011.

Në të njëjtën ditë është mbajtur një seancë e shkurtë e panelit ankimor të Gjykatës së Apelit, gjatë të cilës gjyqtarja Meiser shkurtimisht e ka parashtruar historikun e procedurës kundër të ndjerit Vuloviq, i cili me aktgjykimin e Gjykatës së Qarkut në Mitrovicë të datës 19 maj të vitit 2011 ka qenë shpallur fajtor për tentim vrasje

[164] Paneli ankimor gjykues: gjyqtari ndërkombëtar Tore Tomassen dhe gjyqtari vendor Vahid Halili.

dhe shkaktim të lëndimeve lehta trupore[165]. Para kësaj gjykate, të akuzuarit i është shqiptuar dënimi i përbashkët me burgosje në kohëzgjatje prej katër (4) vitesh e gjashtë (6) muajsh. Ndaj aktgjykimit të cekur, mbrojtësi i të akuzuarit e ka lajmëruar ankesën në kuadër të afatit ligjor. Pas vdekjes së të akuzuarit, i njëjti mbrojtës në formën e shkruar e ka lajmëruar gjykatën për vdekjen e klientit të tij. Duke vepruar sipas ankesës së mbrojtësit të Vuloviqit të datës 29 nëntor të vitit 2011 në aktgjykimin e shkallës së parë, si dhe në bazë të informimit me shkrim se i akuzuari në ndërkohë ka vdekur, paneli ankimor e ka refuzuar ankesën e mbrojtësit dhe me vendim të datës 25 shtator e ka ndërprerë procedurën penale kundër të ndjerit Vuloviq.

5.6. Rasti Sadik Abazi dhe të tjerët (Bllaca II)

Para panelit ankimor me përbërje të përzier të Gjykatës së Apelit, me të cilin ka kryesuar gjyqtarja ndërkombëtare Annamarie Meiser[166], në datën 12 dhjetor të vitit 2013 është mbajtur seanca e panelit ankimor në lëndën *Prokurori kundër Sadik Abazit dhe të tjerëve,* i njohur edhe si *Bllaca II[167]".* Seanca është caktuar sipas ankesave të të akuzuarve dhe mbrojtësve të tyre ndaj aktgjykimit të shkallës së parë të Gjykatës së atëhershme të Qarkut në Prishtinë, P. nr. 592/11 të datës 17 dhjetor të vitit 2012, në të cilën të akuzuarit Sadik Abazi, Bekim Syla dhe Shpresim Uka janë shpallur fajtor për vrasjen e ish funksionarit të lartë të Shërbimit të Sigurimit Shtetëror, Ibush Kllokoqit, derisa të akuzuarit Shpresim Uka, Driton Hajdari dhe Shaban Syla janë shpallur fajtor për tentim vrasje të ish funksionarit të lartë dhe zëvendëskryeministrit Adem Salihajt. Gjykata e shkallës së parë ua kishte shqiptuar Sadik Abazit dënimin me burgosje në kohëzgjatje prej 12 vitesh; Driton Hajdarit në kohëzgjatje prej shtatë (7) vitesh, Bekim Sylës dënimin me burgosje në kohëzgjatje prej 12 vitesh, Shaban Sylës dënimin me burgosje në kohëzgjatje prej tetë (8) vitesh dhe Shpresim Ukës dënimin me burgosje në kohëzgjatje prej 15 vitesh[168].

[165] Vëzhguesit e FDH Kosovë kanë përcjellë seancën e panelit ankimor të Gjykatës së Apelit në këtë lëndë për shkak të indicieve se është i ndërlidhur me një rast të vrasjes, i cili ka ndodhur në të njëjtën ditë në zonën e Gjykatës Themelore në Mitrovicë.

[166] Paneli ankimor: gjyqtari ndërkombëtar Bertic Ahborg dhe gjyqtari vendor Xhevdet Abazi.

[167] Të bashkakuzuarit: Driton Hajdari, Bekim Syla, Shaban Syla dhe Shpresim Uka

[168] Më hollësisht mbi zhvillimin e procedurës së shkallës së parë shih në raportin vjetor të FDH Kosovë për vitin 2012, në faqen e internetit të FDH Kosovë: http://www.hlc-kosovo.org/images/Raporti vjetor_2012.pdf, si dhe në raportin e shtypur dhe analizën e rastit të vendosur në të njëjtën faqe: http://www.hlc-kosovo.org/images/pdf/Teuta_files/Sadik_Abazi_and_others-Analyses.pdf

Të akuzuarit, përmes mbrojtësve të tyre, janë ankuar ndaj aktgjykimit. Në bazë të këtyre ankesave, Gjykata e Apelit në datën 12 dhjetor të vitit 2013 e ka mbajtur seancën e panelit ankimor, në të cilin kryetarja e panelit ankimor, gjyqtarja ndërkombëtare Anamaria Meiser, në cilësi të gjyqtares raportuese në mënyrë të hollësishme ka prezantuar historikun e procedurës penale, me përqendrim të veçantë në aktgjykimin e shkallës së parë, në pretendimet e mbrojtësve të shprehura në ankesat e tyre ndaj aktgjykimit, si dhe në të ashtuquajturat shkelje të dispozitave ligjore të Ligjit mbi Procedurën Penale. Ata, në mënyrë të veçantë i kanë sulmuar deklaratat e bashkëpunëtorit Bllaca, të cilat, sipas mbrojtjes, janë jobindëse, jokonsistente, me shumë mospërputhje ndërmjet veti, me shumë mospërputhje në marrëdhënie me deklaratat e dëshmitarëve të tjerë, posaçërisht të anëtarëve të familjeve të viktimave. Për këto arsye, mbrojtësit kanë propozuar që Gjykata e Apelit të ndryshojë aktgjykimin e gjykatës së shkallës së parë, të liroj të akuzuarit nga akuzat ose të heq aktgjykimin dhe lëndën ta kthejë në gjykatën e shkallës së parë për rigjykim. Në fjalën me gojë drejtuar panelit ankimor, mbrojtësit kanë qëndruar pranë pretendimeve të tyre të shprehura në ankesat e tyre të dorëzuara me shkrim. Ata të akuzuar, të cilët kanë qenë të pranishëm në seancën e panelit ankimor (Sadik Abazi dhe Shaban Syla) me fjalën e tyre i kanë mbështetur pretendimet e mbrojtësve të tyre të dorëzuara gjykatës së shkallës së dytë. Ata kanë kërkuar që Gjykata e Apelit t'i shpallë të pafajshëm dhe që "sa më parë t'i lirojë", sepse të akuzuarit, sipas vendimit të gjykatës së shkallës së parë, ndodhen në arrest shtëpiak deri në plotfuqishmërinë e aktgjykimit[169]. Në përgjigjen ndaj ankesave të mbrojtësve, Prokuroria Shtetërore e Kosovës i ka kundërshtuar pretendimet e mbrojtësve sipas të gjitha bazave, duke pohuar se aktgjykimi është i bazuar në provat, të cilat janë paraqitur gjatë shqyrtimit kryesor.

Hetimet në procedurën penale të shkallës së parë kundër të akuzuarve janë ngritur pas dëshmisë së Nazim Bllacës, në të cilën ai publikisht në media ka folur për shumë krime, të cilat kanë ndodhur para fundit dhe pas fundit të konfliktit të armatosur në Kosovë dhe në të cilat, sipas pohimeve të Bllacës, krahas tij kanë marrë pjesë edhe të akuzuarit. Me urdhër të gjyqtarit të procedurës paraprake të Gjykatës së Qarkut në Prishtinë të datës 4 mars të vitit 2011, Bllaca në këtë rast është shpallur dëshmitar bashkëpunues[170]. Pas hetimeve policore dhe prokuroriale, të cilat kanë pasuar pas akuzave publike të Bllacës, si dhe dëgjimit të një numri

[169] Sipas vëzhgimeve të vëzhguesve të FDH Kosovë, një nga të akuzuarit në qytet ka ardhur me anë të transportit publik. Sipas dispozitave të LPPK, ata, të cilët ndodhen në paraburgim gjyqësor, shkojnë në përcjellje të policisë.

[170] Në deklaratën e incizuar në DVD dhe gjerësisht të shpërndarë në media, Bllaca e ka akuzuar veten dhe shumë persona të tjerë për pjesëmarrje në vrasje dhe tentim vrasje me prapavijë politike, të cilat kanë ndodhur pas luftës në Kosovë. Ai ka pohuar se në rastin e vrasjes së Ibush Kllokoqit (të përfshirë si vepër e veçantë nën pikën 1 të aktakuzës më lartë të cekur) ka qenë edhe kryerës i drejtpërdrejtë.

të madh të dëshmitarëve dhe sigurimit të provave materiale, prokurorët special të PSRK kanë ngritur në datën 29 korrik të vitit 2009 aktakuzën kundër: Sadik Abazit, Bekim Sylës, Fahredin Gashit dhe Shpresim Ukës për vrasje të Ibush Kllokoqit në datën 6 gusht të vitit 1999, e cila është kryer në bashkëkryerje me dëshmitarin bashkëpunues Nazim Bllacën.

Me të njëjtën aktakuzë, për tentim vrasje të Ismet Arifit, e që ka ndodhur në datën 3 nëntor të vitit 1999, kanë qenë të akuzuar Sadik Abazi, Fahredin Gashi, Shpresim Uka, Driton Hajdari dhe Bekim Syla. Shpresim Uka, Driton Hajdari dhe Shaban Syla janë akuzuar edhe për tentim vrasje të Adem Salihajt, që ka ndodhur në datën 12 qershor të vitit 2000. Edhe në këto vepra penale, Nazim Bllaca, sipas pohimeve të tij, ka qenë bashkëkryerës. Pas seancave për konfirmim të aktakuzës të mbajtura në datën 15 dhe 22 shtator të vitit 2011, ajo është konfirmuar pothuajse në formën e pandryshuar (pos ndryshimeve të cilat kanë të bëjnë me datën e tentim vrasjes së Adem Salihajt).

Shqyrtimi kryesor sipas aktakuzës së konfirmuar kundër gjashtë të akuzuarve ka filluar në datën 3 shkurt të vitit 2012, i ka pasur gjithsejtë 43 ditë të gjykimit gjatë të cilave kanë dëshmuar 30 dëshmitarë dhe dy (2) ekspertë. Në mesin e tyre, 16 dëshmitarë kanë qenë të propozuar nga ana e prokurorisë, duke e përfshirë edhe dëshmitarin bashkëpunues Nazim Bllacën, i cili para trupit gjykues ka dëshmuar nëntë (9) ditë. Të akuzuarit dhe mbrojtja kanë propozuar gjithsejtë 14 dëshmitarë të alibit, dhe të gjithë ata janë dëgjuar para panelit penal (gjashtë në mbështetje të Sadik Abazit, dy Shaban Sylës dhe gjashtë Shpresim Ukës). Gjatë shqyrtimit, është dëgjuar edhe një ekspert mjekoligjor dhe hetuesi i kriminalitetit të organizuar të PSRK-së, i cili në fund të vitit 2011 ka qenë i angazhuar në analizën e rasteve të sulmeve dhe të kidnapimeve, të cilat kanë ndodhur në periudhën prej vitit 1999 deri në vitin 2003.

Të akuzuarit në cilësi të dëshmitarëve kanë dhënë deklarata para gjykatës, duke i kundërshtuar pretendimet e aktakuzës dhe duke e potencuar se në ditët kritike kanë qenë të angazhuar në punë ose në obligime të tjera private. Gjatë shqyrtimit kryesor, pas sigurimit të konstatimeve mjekësore nga ana e shërbimit mjekësor të burgut „Dubrava", si dhe konstatimet e specialistëve të Klinikës Psikiatrike të Qendrës Spitalore Klinike në Prishtinë, gjykata (edhe me pajtimin e prokurorit), me vendim të datës 7 shtator të vitit 2012 e ka ndarë procedurën në lidhje me të akuzuarin Gashi, "për shkak të pamundësisë së komunikimit me te"[171].

Trupi gjykues i gjykatës së shkallës së parë me anë të aktgjykimit të shpallur në datën 17 dhjetor të vitit 2012 i ka shpallur të akuzuarit fajtor dhe ua ka shqiptuar

[171] Citat nga gjetjet e mjekut të burgut të Dubravës, dr. Nusret Pepajt të datës 31 gusht të vitit 2012.

dënimet më lartë të cekura. Në seancën e gjykatës, në të cilën është shpallur aktgjykimi, nuk kanë qenë të pranishëm të akuzuarit: Driton Hajdari, Bekim Syla dhe Shpresim Uka. Ata, sipas vendimit të trupit gjykues, gjatë kohës së zhvillimit të shqyrtimit kryesor, janë gjendur në arrest shtëpiak. Ata kryesisht e kanë respektuar këtë vendim të gjykatës, me përjashtim të Driton Hajdarit, i cili gjatë shqyrtimit kryesor disa herë e ka shkelur masën e arrestit shtëpiak. Për këtë arsye gjatë procedurës i është caktuar paraburgimi disa herë, i cili prapë pas kësaj ka qenë i zëvendësuar me masën më të butë të arrestit shtëpiak. Pa marrë parasysh mungesën e tyre, gjykata i ka shpallur aktgjykimet kundër të akuzuarve në mungesë të tyre, në pajtim me nenin 392, paragrafi 3 i LPPK.

FDH Kosovë nuk ia ka dalë që deri në fund të vitit 2013 të sigurojë vendimin sipas ankesave të Gjykatës së Apelit.

6. Vendosja para Gjykatës Supreme të Kosovës

6.1. Rasti Avdyl Përgjegjaj

Duke vepruar sipas ndihmës së jashtëzakonshme juridike (kërkesa për mbrojtjen e ligjshmërisë), Gjykata Supreme e Kosovës në seancën e trupit gjykues tre anëtarësh, me të cilin ka kryesuar gjyqtarja Nesrin Lushta[172], në datën 12 gusht të vitit 2013 ka sjellë aktgjykimin me të cilin është refuzuar kërkesa e të dënuarit Avdyl Përgjegjaj, e ngritur kundër aktgjykimit të Gjykatës Komunale në Prishtinë P.nr. 2517/2011 të datës 25 shtator të vitit 2012 dhe aktgjykimit të Gjykatës së Apelit të Kosovës PA. nr. 1750/2012 të datës 5 prill të vitit 2013. Me këto aktgjykime, Përgjegjaj është shpallur fajtor për kryerje të veprës penale *shkelje* e të drejtës së pacenueshmërisë së banesës[173] dhe për këtë i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej tetë muajsh.[174]

Para vendosjes mbi kërkesën e të dënuarit, Gjykata Supreme e Kosovës e ka siguruar mendimin e zyrës së prokurorit shtetëror, e cila në përgjigjen e saj të datës 30 korrik të vitit 2012[175] ka propozuar refuzimin e kërkesës. Gjykata Supreme e Kosovës pas shqyrtimit të shkresave të lëndës ka gjetur se kërkesa e të dënuarit është e pabazuar. Sipas gjetjeve të gjykatës, nuk ka rezultuar deri te cenimi i identitetit subjektiv dhe objektiv midis akuzës dhe aktgjykimit, përkatësisht i është gjykuar personalitetit i cili është akuzuar për vepër penale, e cila ka qenë lëndë e akuzës. Gjykata ka vërtetuar se kanë qenë të pabazuara pretendimet lidhur me bazueshmërinë e aktgjykimit në prova të papranueshme si edhe se me rastin e sjelljes së aktgjykimit të shkallës së dytë nuk ka pasur shkelje esenciale të Ligjit mbi Procedurën Penale. Gjykata Supreme e Kosovës po ashtu ka gjetur se me rastin e sjelljes së vendimit të shkallës së parë dhe të shkallës së dytë në rastin *Prokurori kundër Avdyl Përgjegjajt* nuk ka pasur shkelje të Ligjit Penal.

Veprimi i Gjykatës Supreme të Kosovës ka rezultuar pas kërkesës për mbrojtje të ligjshmërisë, të cilën i dënuari dhe avokati i tij e kanë ngritur kundër vendimit të

[172] Anëtarët e panelit: gjyqtari Erdogan Haxhibeqiri dhe Shukri Sylejmani.

[173] E dënueshme sipas nenit 166, paragrafi 1 i LPK.

[174] Sipas aktgjykimit të shkallës së parë, i cili është konfirmuar me aktgjykimin e Gjykatës së Apelit të Kosovës, dënimi i shqiptuar me burgosje nuk do të ekzekutohet nëse i akuzuari në afat prej një viti nga plotfuqishmëria e aktgjykimit nuk kryen vepër të re penale.

[175] Me gjasë është fjala për gabim teknik, rasti ka kaluar në kompetenca të Gjykatës Supreme të Kosovës gjatë vitit 2013.

Gjykatës së Apelit të Kosovës të datës 5 prill të vitit 2013 (me trupin gjykues tre anëtarësh të Gjykatës së Apelit ka kryesuar gjyqtari Rasim Rasimi[176]). Gjykata e Apelit, në cilësi të gjykatës ankimore e ka shqyrtuar ankesën e të akuzuarit dhe të mbrojtësit të tij ndaj aktgjykimit të Gjykatës së atëhershme Komunale në Prishtinë të datës 25 shtator të vitit 2012 dhe e ka sjellë vendimin, me të cilin ankesa e të akuzuarit është refuzuar, kurse aktgjykimi i shkallës së parë është konfirmuar.

Sipas gjetjes së Gjykatës së Apelit, me rastin e sjelljes së aktgjykimit të shkallës së parë nuk ka pasur shkelje esenciale të dispozitave të procedurës penale, si dhe as shkelje mbi të cilat gjykata e shkallës së dytë i ka parasysh sipas detyrës zyrtare, ndaj të cilave i akuzuari dhe mbrojtësi i tij janë ankuar. Gjykata e Apelit ka konstatuar se aktgjykimi i shkallës së parë është i qartë, i kuptueshëm, se përmban mjaft arsye mbi të gjitha faktet relevante si dhe se është sjellë në bazë të vendimit grupor të Habitatit (paneli nr. 1, vendimi nr. HPCC/REC/85/2006 C i datës 11 dhjetor të vitit 2006, sipas kërkesave me nr. DS001949&DS003070), me të cilin janë miratuar kërkesat e të dëmtuarës. Gjykata ka gjetur se përshkrimi i dhënë në dispozitiv të aktgjykimit është konkret dhe se në mënyrë të argumentuar shpjegon se i akuzuari në mënyrë të paautorizuar ka hyrë dhe jeton në banesën, në të cilën nuk e ka të drejtën e banimit. Aktgjykimi i Gjykatës së Apelit të Kosovës, me të cilën i akuzuari Përgjegjaj është shpallur fajtor, është bërë i plotfuqishëm dhe, me këtë, edhe përmbarues dhe i akuzuari ka qenë i obliguar që ta lëshoj banesën e lëndës në afat prej 30 ditësh.

Vendimi i Gjykatës së Apelit në këtë mënyrë e ka vërtetuar aktgjykimin e Gjykatës Komunale në Prishtinë në këtë lëndë, e cila është sjellë nga ana e gjyqtares Naime Krasniqi-Jashanica si gjyqtare individuale, me të cilën i akuzuari Përgjegjaj është shpallur fajtor për kryerjen e veprës penale të shkeljes së të drejtës së pacenueshmërisë së banesës[177] dhe nëpër të cilën i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej tetë muajsh. Dënimi i shqiptuar nuk do të përmbarohet nëse i akuzuari në afat prej një viti të plotfuqishmërisë së aktgjykimit nuk kryen vepër të re penale. I akuzuari, me aktgjykimin e datës 25 shtator të vitit 2012 është i obliguar që në afat prej 30 ditësh pas plotfuqishmërisë së aktgjykimit ta lirojë banesën në të cilën në mënyrë të paligjshme është vendosur dhe e cila gjendet në Prishtinë, lagja Aktash III, blloku 8, hyrja I, kati IV, nr. 15, si dhe që i njëjti t'ia dorëzoj të dëmtuarës Gordana Vujaçiq[178].

[176] Anëtarët e trupit gjykues: gjyqtarja Fllanza Kadiu dhe Mejreme Memaj.

[177] Të parapara dhe të dënueshme sipas nenit 166, paragrafi 1 i LPK.

[178] FDH Kosovë në mënyrë të hollësishme e ka elaboruar procedurën kundër të akuzuarit Pergjegjaj në raportin e vet vjetor për vitin 2012, i cili, krahas versionit të shtypur të muajit mars të vitit 2013, mund të gjendet edhe në web faqen HLC Kosovo: http://www.hlc-kosovo.org/index.php?option=com_content&view=article&id=131&Itemid=57&lang=en.

Me vendim të Gjykatës Supreme të Kosovës të datës 12 gusht të vitit 2013, edhe njëherë është verifikuar obligimi i të dënuarit që ta lëshoj banesën në të cilën jeton dhe që t'ia dorëzoj pronares së ligjshme. Pala e dëmtuar Gordana Vujaçiq me vendimin e cekur e ka fituar të drejtën në klauzulën e përmbarimit në aktgjykimin e plotfuqishëm. Megjithëkëtë, Vujaçiqi me rastin e përpjekjes së marrjes së vulës me klauzulën e përmbarimit është ballafaquar me sjellje burokratike në Gjykatën Themelore në Prishtinë. Duke pasur parasysh se e dëmtuara me këtë rast në muajin tetor të vitit 2013[179] i është drejtuar për ndihmë FDH Kosovë, vëzhguesit e FDH Kosovë disa herë janë përpjekur për ta vërtetuar se përse shkaktohen vonesa lidhur me vërtetimin e përmbarimit të këtij aktgjykimi. Një nga arsyetimet ka qenë se zyrtari kompetent ndodhet në pushim vjetor dhe se e ka mbyllur vulën e gjykatës. Ky shpjegim është i papranueshëm, sepse është fjala për gjykatën, e cila e mbulon pothuajse gjysmën e territorit të Kosovës dhe është e palejueshme që ajo të mbetet 10 ditë pa vulë të përmbarimit. Në lëndën *Prokurori kundër Avdyl Përgjegjajt* aktgjykimi është bërë i plotfuqishëm në datën 5 prill të vitit 2013, sepse veprimi i Gjykatës Supreme të Kosovës sipas ndihmës së jashtëzakonshme juridike nuk përmban ekzekutimin e vendimit të plotfuqishëm. Gjykatës Themelore në Prishtinë, megjithëkëtë, i janë dashur pesë muaj që këtë aktgjykim të plotfuqishëm ta vërtetoj dhe me vulë ta përmbarojë.

[179] E dëmtuara gjatë procedurës së shkallës së parë për herë të parë i është drejtuar FDH Kosovë për ofrim të ndihmës, përkatësisht përcjelljes së shqyrtimit kryesor para gjykatës së cekur. Më hollësisht shih në raportin e vitit 2012.

Rekomandimet e FDH Kosovë për avancimin e punës së gjyqësorit të Kosovës ne përballjen me veprat më të rënda penale me sqarime:

1. Nuk mund të shtyhet më mbrojta efikase e dëshmitarëve të prokurorisë dhe familjarëve të tyre nga presionet

Mbrojtja efikase e dëshmitarëve të prokurorisë dhe familjarëve të tyre nga presionet e jashtme, si dhe garantimi i sigurisë së tyre nuk mund të shtyhen më, nëse synohet të dëshmohet pjekuria e gjyqësorit të Kosovës qe të përballet me krime më të rënda. Procesi i deklarimit të dëshmitarëve para gjyqit, respektivisht sigurimi i dëshmitarëve autentik që të shprehen lirshëm dhe pa drojë para gjyqit për atë që u ngarkohet të akuzuarve si faji i tyre, ka qenë 'Thembra e Akilit' në lëndët e profilit të lartë, me të cilat në vitin 2013 ka qenë i ngarkuar gjyqësori i Kosovës. Kjo sidomos vlen për gjykimet për krime lufte.

Dëshmitarët janë jo vetëm sfida më e madhe gjyqësorit kosovar, por janë edhe një nga dimensionet më tragjike në gjykimet e profilit të lartë. Gjykimi deri më tash ndoshta më i madh për krime lufte në Kosovë (*Prokurori Kundër Arben Krasniqit dhe të Tjerëve*, i njohur edhe si *Rasti Kleçka*), që dy vjet është duke kaluar nga instanca e pare gjyqësore në atë të dytë dhe anasjelltas, kryesisht për shkak vlerësimeve të ndryshme për pranueshmërinë e evidences të së Deshmitarit X (Agim Zogaj), i cili ka kryer vetëvrasje në Gjermani duke pritur që të dëshmoj për ngjarjet që gjatë luftës kanë ndodhur në qendrën e paraburgimit në fshatin Kleçkë. Ka edhe shembuj ku dëshmitarë gjatë gjykimeve i kanë hedhur poshtë deklaratat e veta nga procedura paraprake, në bazë të cilëve janë iniciuar procedurat e mëtutjeshme penale. Kështu, për shembull, disa dëshmitarë në lëndën *Prokurori Kundër Latif Gashit dhe të tjerëve*[180], që me aktakuzë ishin propozuar si dëshmitarë anonim, kanë vendosur gjatë gjykimit të tretë me radhë pranë gjykatës së shkallës së pare, të dëshmojnë publikisht gjatë shqyrtimit kryesor. Me ketë rast ata, nga arsyet e njohura vetëm për ata, kanë hequr dorë nga dëshmitë e tyre paraprake me të cilat e kanë mbështetur aktakuzën. Gjatë ballafaqimit me deklaratat e tyre të mëhershme ata kanë potencuar: se i kanë nënshkruar deklaratat në anglisht; se nuk dinin çfarë nënshkruanin; se deklaratat nga procedura paraprake penale i kanë dhënë nën presion apo pas premtimit të benefiteve të shumta (shumave të

[180] I cili tani që dymbëdhjetë vjet është duke u shqyrtuar herë para gjykatës se shkallës së pare dhe herë para asaj së shkallës së dytë – aktualisht mbrojtja e ka paraqitur ankesën ndaj vendimit të tretë me radhë të shkallës së pare.

mëdha parash, zhvendosjes së tyre me familjar në vende të treta); se dallimet në dëshminë e tyre paraprake dhe aktuale kanë qenë rezultat i përkthimit të dobët etj. Ka edhe shembuj që disa dëshmitarë të prokurorisë kanë refuzuar që të përgjigjen në pyetjet e prokurorit dhe gjykatës, siç ka ndodhur ne rastin e Dëshmitarit I (Urim Krasniqi), në lëndën *Prokurori kundër Arben Krasniqit dhe të tjerëve* (*Rasti Kleçka*).

Krejt kjo mund të shërbej për nxjerrjen e përfundimit se bashkëpunimi i organeve të hetuesisë me dëshmitarë, në parim, zhvillohet pa probleme në fazat e procedurës penale qe i paraprin shqyrtimit kryesorë, kur është e mundur që të mbrohet dhe të sigurohet plotësisht statusi i tyre anonim. Por, në çastin kur gjykimi fillon dhe identiteti i dëshmitarëve bëhet i njohur për palën e kundërt, krijohen kushtet për ekspozimin e tyre dhe familjarëve të tyre ndaj presioneve. Për intezitetin e presionit mbi dëshmitarët kryesore në rastet më të rënda, sidomos ato të krimeve të luftës, drejtpërsëdrejti dhe në mënyrë më illustrative flet edhe rasti i dëshmitarit JB në lëndën *Prokurori Kundër Sabil Tafit Gecit dhe të tjerëve*. Para fillimit të shqyrtimit kryesor në këtë lëndë, kundër këtij dëshmitari janë publikuar pllakatet në Skenderaj ku publikisht kërkohet linçimi i tij.

Ligji për Mbrojtjen e Dëshmitarëve, që hyri në fuqi në vitin 2012, nuk ka siguruar në mënyrë evidente rezultate thelbësore në mbrojtjen e dëshmitarëve në lëndët që kishin të bënin me rastet më të rënda penale gjatë vitit 2013. Sido që të jetë, përmbushja e rreptë e këtij ligji nuk mund të shtyhet më, nëse dëshirohet te demonstrohet gatishmëria e gjykatësve dhe prokurorëve lokal që nga kolegët e tyre evropian të marrin përsipër përndjekjen dhe procedimin gjyqësor të lëndëve më të rënda penale. FDH Kosovë konsideron se beteja për aftësimin e gjyqësorit të Kosovës dhe forcimin e kapaciteteve të tij, që në mënyrë të pavarur të përballet me krime më të rënda, në masë më të madhe dhe primare varet nga suksesi i sistemit gjyqësorë që në mënyrë adekuate t'i mbrojë dëshmitarët nga klima e pandeshkueshmërisë. Nëse edhe më tutje lejohet dominimi i kësaj klime, si dhe presioni i saj ndaj dëshmitarëve për të krijuar frikë tek ata, atëherë stafi vendor në sistemin gjyqësor nuk do të jetë në gjendje kurrë që deri në fund t'i zbardhë krimet më të rënda, sidomos ato të luftës. Nëse kjo ndodhë, gjyqësori atëherë do të dështoj të përmbush misionin e vet për adresimin e drejtësisë dhe të viktimave përmes dënimit adekuat të kryerësve të veprave më të rënda penale. Por, nëse sigurohet që dëshmitarët, të cilët kanë vendos të flasin vetëm dhe vetëm të vërtetën para gjyqit, nuk ballafaqohen më vonë me asnjë pasojë të dëmshme për veprime të tilla, atëherë kjo do të përbënte një nga parakushtet elementare për ballafaqimin efikas të gjyqësorit me krime më të rënda penale.

2. EULEX-i i duhet ende gjyqësorit kosovar në mënyrë thelbësore

Kur bëhet fjalë për të ardhmen e EULEX-it në Kosovë, viti 2013 ka kaluar në shenjë të paralajmërimeve politike që Kosova nuk ka më nevojë për Misionin Evropian për Pushtetin e Ligjit, në formatin në të cilin ky mision ka funksionuar deri më tani; respektivisht që ky mision nuk duhet t'i ketë më kompetencat ekzekutive, por vetëm ato monitoruese dhe këshilluese. Këto paralajmërime nisen nga qëndrimi se gjyqësori kosovar është i aftësuar që të merr përsipër zgjidhjen e lëndëve më të rënda, me të cilat deri më tash janë marrë gjykatësit dhe prokurorët evropian. Mandati i EULEX-it skadon zyrtarisht në qershor 2014, deri kur Prishtina dhe Brukseli duhet të gjejnë gjuhën e përbashkët për atë nëse EULEX-i duhet të vazhdoj funksionimin sipas modelit të deritanishëm apo të ndryshoj këtë model, respektivisht të reduktoj atë në monitorim klasik.

FDH Kosovë është i qëndrimit se vendimi për EULEX-in nuk mund të jetë vetëm çështje e kompetencë e politikës dhe institucioneve zyrtare. Në debatin për të ardhmen e këtij misioni, duhet të inkuadrohet opinioni i gjerë. Mendimin për këtë çështje jashtëzakonisht të rëndësishme për vendosjen e pushtetit të ligjit në Kosovë doemos duhet të japin publiku profesional, asociacionet e gjykatësve dhe prokurorëve, Oda e Avokatëve, institutet dhe OJQ-të e specializuara monitoruese, si dhe shoqëria civile dhe imediat në përgjithësi. Tema kryesore e këtij debati nuk duhet të jetë vetë EULEX-i, sepse kjo do të qonte nga ngushtimi i një debati të mirëfilltë që i duhet Kosovës lidhur me këtë çështje, por ajo duhet të përqendrohet mbi analizën e kapaciteteve dhe aftësive të vërteta të gjyqësorit kosovar që të merr përsipër kompetencat e EULEX-it, sidomos në zgjidhjen e krimeve më të rënda.

Në bazë të eksperiencës, që e ka fituar me anë të monitorimit sistematik të gjykimeve për krime më të rënda nga vendosja e EULEX-it në Kosovë, FDH Kosovë është i mendimit se sistemi gjyqësor dhe prokurorial vendor ende nuk janë të gatshëm për një ndryshim radikal, i cili do të ndodhë në sistemin e drejtësisë nëse në mënyrë thelbësore ngushtohet mandati ekzekutiv i EULEX-it në Kosovë. Një hap i tillë, thjesht, do të mund të paralizonte procedimin e lëndëve më të sfiduese dhe më të rënda nga ana e gjyqësorit, sidomos të atyre për krime lufte apo krime me prapavijë politike e etnike. Gjyqësori vendor që nga viti 2009 ka marrë pjesë në procesimin e krimeve më të rënda në mënyrë indirekte dhe kryesisht simbolike, përmes pjesëmarrjes individuale në trupat gjykues që mbizotëroheshin nga gjykatësit e EULEX-it. Në këtë periudhë, ky gjyqësor nuk e ka zgjidhur vetvetiu dhe në mënyrë të pavarur asnjë lëndë të rëndë, që është ngritur sipas aktakuzave për krime lufte apo ato me prapavijë politike dhe etnike. Rrjedhimisht, nga ky gjyqësor nuk mund të pritet që menjëherë dhe brenda natës të kaloj në vijë të parë të frontit dhe të merr përsipër barrën kryesore në ndriçimin, ndjekjen, persekutimin dhe zgjidhjen e krimeve më të rënda.

Në gjykimet, të cilat FDH Kosovë i ka monitoruar gjatë vitit 2013, nga gjithsej 35 gjykatës të angazhuar në procedimin e krimeve më të rënda, 22 kanë qenë nga EULEX-i, ndërsa 13 kanë qenë gjykatësit vendorë. Gjykatësit ndërkombëtarë i kanë kryesuar të gjitha trupat gjykues që ishin të ngarkuar me lëndët më të rënda në vitin 2013. Nga 19 aktakuza, sa ishin të përfaqësuara në gjykimet, të cilat gjatë vitit 2013 i ka montuar FDH Kosovë, vetëm njëra prej tyre ka qenë e përfaqësuar nga një prokuror vendor në përbërje të PSRK-së. Të gjitha këto janë arsyet që e kanë motivuar FDH Kosovë që të jetë kundër vendimeve të shpejtuara dhe të papërgatitura mirë, kur bëhet fjalë për mandatin dhe të ardhmen e EULEX-it në Kosovë, sepse vendimet e tilla mund t'i kthehen Kosovës si bumerang, duke e dëmtuar pa masë betejën për vendosjen e pushtetit të ligjit në Kosovë.

EULEX-i i duhet ende shumë gjyqësorit kosovar. Kur hapet debati për këtë mision, ajo që aktualisht për FDH Kosovë mund të jetë pyetja e qëlluar është se si ky mision të bëhet më efikas dhe më i përgjegjshëm ndaj mandatit të tij, se si të sigurohet që në Kosovë të vijnë gjykatësit dhe prokurorët vërtet të aftë evropian, si dhe çfarë mekanizmi të vendoset per fillimin e kalimit gradual të rolit qendror të tyre në përndjekjen e krimeve më të rënda në Kosovë mbi gjykatësit dhe prokurorët vendor.

3. Të fillohet me rolin shumë më aktiv të gjykatësve dhe prokurorëve vendor në procedimin e krimeve më të rënda

Debati mbi të ardhmen e EULEX-it duhet të kaloj nga terreni 'politik' në atë praktik, përmes inkuadrimit më intensiv dhe në numër më të madh të gjykatësve dhe prokurorëve vendor në zgjidhjen e lëndëve më të rënda penale. Kjo sepse gjykatësit vendor, që gjatë vitit 2013 ishin të angazhuar në kuadër të paneleve gjyqësore për gjykimin e krimeve më të rënda, nuk kanë treguar një aktivitet të dukshëm gjatë shqyrtimeve kryesore të lëndëve për të cilat ishin të ngarkuar. Fjalën kryesore në gjykimet për krime lufte ende i kanë gjykatësit evropian. Gjykatësit vendor e përbënin shumicën vetëm në një panel gjyqësor, i cili në shkallën e parë ishte i ngarkuar në gjykimin e një rasti te krimeve të luftës. Pak më e mirë ishte situata në Gjykatën Supreme të Kosovës dhe në Gjykatën e Apelit, sepse numri më i madh i paneleve gjyqësore të tyre në gjykimet e shkallës së dytë sipas ankesave, përbehej nga gjykatësit vendor në shumicë. Por, edhe këto penale kryesoheshin vetëm nga gjykatësit e EULEX-it.

Në këtë mënyrë, gjyqësori i Kosovës nuk është duke u përgatitur për periudhën pas EULEX-it dhe kohen kur ky mision do të përfundoj mandatin e tij. Nisur

nga kjo, FDH Kosovë konsideron se në vitin 2014 trupat gjykues për krime lufte dhe vepra të tjera të rënda duhet të kenë më shumë gjykatës vendor. Kjo mund të arrihet përmes vendosjes së mekanizmit sipas të cilit, për shembull, gjykatësit vendor të paktën duhet të përbëjnë shumicën në përbërjen e gjysmës së paneleve gjyqësore, të ngarkuar për lëndët që kanë të bëjnë me krime të rënda. Natyrisht, gjykatësit vendor duhet të inkurajohen për angazhim më domethënës në gjykimin e e veprave më të rënda penale edhe përmes krijimit të mundësisë që ata t'i kryesojnë në numër sa më të madh trupat gjykues të themeluar për këto lëndë. Sipas FDH Kosovë, kjo është mënyra më e mirë për të dëshmuar se gjykatat vendore kanë fituar pjekuri për tu përballur me sfidat më madhore të gjyqësorit kosovar, me të cilat tash për tash merret vetëm komponenta gjyqësore e EULEX-it.

Paralelisht, kriteret për seleksionimin e gjykatësve vendor për trupat që do t'i gjykojnë krimet më të rënda duhet të ashpërsohen. Në të shumtën e rasteve, në të cilat gjykatësit vendor kanë qenë të inkuadruar në trupat gjykues që kanë vendosur për krime më të rënda, bëhej fjalë për gjykatësit me një përvoje jo të mjaftueshme profesionale në zgjidhjen e këtyre lëndëve. Duhet të ndërpritet një praktikë e tillë, sepse ajo është një nga arsyet e pasivitetit të gjykatësve vendor në trupat e përzier gjykues. Rekomandim i njëjtë vlen edhe për Prokurorinë e Shtetit. Madje, subordinimi i theksuar në kuadër të këtij institucioni mundëson që ai të fillojnë të inkuadrohet më intensivisht në përndjekjen e veprave më të rënda penale, së bashku me prokurorët e EULEX-it. Kjo është e mundur të bëhet me inkuadrimin më të gjerë te prokurorëve vendor në kryerjen e hetimeve paraprake, si dhe inkuadrimin e tyre paralel në përfaqësimin e aktakuzave së bashku me kolegët evropian.

ANEX

Komunikatat

dhe

Analizat e FDH Kosovë për vendimet e gjykatave në Kosovë në vitin 2013, që janë publikuar në media dhe janë postuar në faqen e tij të Internetit

Komunikatë 17 Prill 2013

Gjykata Themelore në Mitrovicë e përbërë nga paneli i gjykatësve ndërkombëtar, i kryesuar nga gjyqtari Timo Vuojolahti, më 17 prill, 2013 shpalli aktgjykimin lirues për të akuzuarit Jovica Dejanoviç dhe Gjorgje Bojkovic nga akuzat për kryerjen e *krimeve të luftës kundër popullatës civile* nga neni 22 dhe 142 i Kodit Penal të Republikës Socialiste Federative të Jugosllavisë (KPRSFJ) (Nenit 31 dhe 153 të Kodit Penal të Republikës së Kosovës). I pandehuri Jovica Dejanovic, më 14 prill 1999, në kapacitetin e oficerit të policisë serbe, akuzohej se kishte përdhunuar viktimën V.K. një femër shqiptare e Kosovës e cila ishte 16 vjeç në kohën e incidentit. I pandehuri Djordje Bojkovic akuzohej për dhunim të V.K., shqiptare e Kosovës e rrëmbye nga oficeri serb i policisë, Jovica Dejanoviq.

Në një arsyetim të shkurtër të dhënë pas shpalljes së aktgjykimit për pafajësinë e të pandehurit, kryetari i trupit gjykues ka deklaruar se përdhunimi ka ndohur, megjithatë, trupi gjykues nuk ishte në gjendje për të vendosur nëse ishin Jovica Dejanoviq dhe Djordje Bojkovic ata që e kishin kryer aktin, dhe kjo për shkak të mospajtueshmërisë së dëshmive të dhëna nga dëshmitarët e prokurorisë.

Të dy të pandehurit janë akuzuar gjithashtu për *mbajtje në pronësi, kontroll, posedim apo shfrytëzim të paautorizuar të armëve*, të parashikuar dhe dënuar me nenin 374 të Kodit Penal të Republikës së Kosovës (paraprakisht të penalizuara sipas nenit 328 të Kodit Penal të Kosovës). I pandehuri Jovica Dejanoviq është liruar kurse i pandehuri Djordje Bojkovic i akuzuar për *mbajtje në pronësi, kontroll, posedim apo shfrytëzim të paautorizuar të armëve*, mori një dënim me kusht prej 1 vit e 6 muaj me periudhë pezullimi 2 vjeçare. Gjykata ka sjell vendim për lirimin e dy të pandehurit nga arresti shtëpiak.

FDH Kosovë thekson se kjo është padia e dytë ngritur për krime lufte të përdhunimit që nga fundi i luftës, edhe pse organizatat civile referente vlerësojnë se numri i grave të përdhunuara është jashtëzakonisht i lartë. Ngjashëm me aktakuzën e

parë për të ngritur përdhunim gjatë luftës, aktgjykimi lirues i lëshuar më 17 prill 2013, lë viktimat e tjera të abuzimit seksual me pak shpresë për ti parë autorët e këtyre akteve para drejtësisë dhe të dënuar.

Shqiptarët e Kosovës, Kabashi dhe Bytyqi lirohen nga akuzat për krime të luftës në Opterushë[181]

Gjykata Themelore në Prizren, me trupin gjykues në përbërje të përzier e me të cilin ka kryesuar gjykatësja ndërkombëtare Mariola Pasnik[182], më datën 1 shkurt të vitit 2013, ka sjellë aktgjykimin me të cilin të akuzuarit Ejup Kabashi dhe Sokol Bytyqi lirohen nga akuzat për vepër penale të *krimeve të luftës kundër popullatës civile*, neni 142 në lidhje me nenin 22 të LPJ (vepra, po ashtu, është e dënueshme sipas Ligjit Penal të Kosovës të Republikës së Kosovës: neni 152 në lidhje me nenin 31).

Me të njëjtin aktgjykim janë liruar edhe të akuzuarit: Mustafë Hoti, Milaim Hoti, Naser Hoti, Nexhmedin Berisha dhe Jetulah Kabashi, të cilët gjykatësi ndërkombëtar i ka ngarkuar me vepër penale të *ofrimit të ndihmës kryerësit pas kryerjes së veprës penale* nga neni 305 paragrafi 2 i Ligjit Penal të Kosovës (ligji i ri, neni 388 paragrafët 1 dhe 2 të LPRK).

Aktgjykimi i cekur është sjellë në procedurën e përsëritur të shkallës së parë në lidhje me të akuzuarit Ejup Kabashin si dhe të gjithë të akuzuarit për ofrim të ndihmës kryerësit pas kryerjes së veprës penale. Në lidhje me Sokol Bytyqin, kjo ka qenë procedurë e shkallës së parë.

Në arsyetimin e shkurtë pas shpalljes së aktgjykimit, kryetarja e trupit gjykues ka theksuar se trupi gjykues në bazë të fakteve të paraqitura gjatë procedurës nuk ka mundur të konstatojë nëse të akuzuarit kanë qenë pjesëmarrës të sulmit në fshatarët e kombësisë serbe në fshatin Opterushë, komuna e Rahovecit, midis datës 17 dhe 18 korrik të vitit 1998, edhe pse dëshmitaret, të cilat kanë qenë viktima të sulmit, në deklaratat e tyre disa herë e kanë theksuar se në mëngjesin e së nesërmes pas sulmit i kanë parë të akuzuarit në oborr të shtëpisë ku janë ndodhur të gjithë serbët nga Opterusha.

Gjykata, kështu, nuk ka pasur sukses edhe pas procedurës së përsëritur në këtë

[181] http://www.hlc-kosovo.org/index.php?option=com_content&view=article&id=151:analysis-of-hlc-kosovo-for-the-case-qejup-kabashi-et-alq&catid=36:home&Itemid=505&lang=sq

[182] Anëtarët e trupit gjykues, gjykaytësit vendor: Skënder Qoqaj dhe Teuta Krusha.

lëndë të ndriçojë rastin e sulmit në fshatarët serb të Opterushës, i cili ka përfunduar me zhdukjen e tetë serbëve[183] dhe zhvendosjen e fshatarëve të tjerë serb. Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë konsideron se aktgjykimi nga procedura e përsëritur e shkallës së parë në lëndën Prokurori kundër Ejup Kabashit dhe të tjerëve dhe Sokol Bytyqit, nuk mund të konsiderohet si pikë përfundimtaren këtë rast, sepse është fjala për njërin prej krimeve më të rënda të kryera gjatë luftës në zonën e komunës së Rahovecit. Rasti i zhdukjes së tetë serbëve dhe i zhvendosjes së popullatës tjetër serbe duhet të ndriçohet, kurse para organeve gjyqësore qëndron obligimi për të hulumtuar deri në fund dhe për të identifikuar dhe në mënyrë të matur për të dënuar kryerësit. Vetëm ashtu do të mund të realizohet drejtësia dhe që familjet viktimave të ndjehen të kënaqura.

Procedura e parë penale e shkallës së parë kundër të akuzuarve Ejup Kabashi dhe Haxhi Mazreku, si dhe në lidhje me të akuzuarit për ofrim të ndihmësja ka filluar me ngritjen e aktakuzës kundër tyre në datën 30 mars të vitit 2011. Aktakuza është konfirmuar me vendimin e datës 29 prill të vitit 2011, por vetëm në lidhje me sulmin e armatosur i cili ka ndodhur në natën midis datës 17 dhe 18 korrik të vitit 1998 si dhe me akuzat kundër të akuzuarve për ofrimin e ndihmës.

Me aktakuzë i është vënë në barrë të akuzuarve Kabashi dhe Mazreku se në bashkëkryerje reciprokisht si dhe me pjesëtarë të tjerë tash për tash të paidentifikuar të UÇK-së, i kanë zbatuar masat e frikësimit dhe të terrorit ndaj popullatës serbe të fshatit Opterushë, komuna e Rahovec, duke marrë pjesë në sulmin e armatosur kundër banorëve serb të fshatit, të cilët janë gjendur në shtëpitë e tyre në natën midis 17 dhe 18 korrikut të vitit 1998, si dhe se në bashkëkryerje, në mes vete dhe me pjesëtarët e tjerë të UÇK-së kanë marrë pjesë në dëbimin nga shtëpitë e tyre dhe në zhvendosjen.

Gjykata e Qarkut në Prizren, duke vepruar sipas aktakuzës së cekur, pas mbajtjes së seancës gjyqësore kryesore, e cila ka filluar në datën 28 qershor të vitit 2011 dhe ka zgjatur 7 ditë të gjykimit (gjatë të cilave janë dëgjuar shtat dëshmitarë të prokurorisë), ka përfunduar me aktgjykimin e datës 2 gusht të vitit 2011, me të cilin i akuzuari Ejup Kabashi është shpallur fajtor për kryerje të veprave penale të krimit të luftës kundër popullatës civile. Për këtë vepër i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej pesë vitesh. Mazreku , me të njëjtin aktgjykim, është liruar nga aktakuza. Me aktgjykimin e datës 2 gusht janë shpallur fajtor edhe të akuzuarit për ofrimin e ndihmës kryerësve pas kryerjes së veprës penale. Të gjithë atyre individualisht iu është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej 6 muajsh, i cili nuk do të përmbarohet nëse të akuzuarit në afat prej një viti nuk kryejnë vepër të re penale.

[183] Burimi: „Libër Kujtimi i Kosovës“, vëllimi I, FDH dhe FDH Kosovë.

Gjykata Supreme e Kosovës, duke vepruar sipas ankesave të të akuzuarve Ejup Kabashi dhe Naser Hoti, pas procedurës së mbajtur ankimore, me vendimin e datës 4 shtator të vitit 2012, rastin e ka kthyer në gjykim të përsëritur në lidhje me të akuzuarin Kabashi dhe të akuzuarit për ofrim të ndihmës.

Gjykata Supreme e Kosovës, para vendimit mbi kthimin e procedurës në gjykim të përsëritur, ka vendosur edhe sipas ankesës së prokurorit ndaj aktgjykimeve të datës 2 gusht të vitit 2011, e cila ka pasur të bëjë me pjesën e aktgjykimit me të cilin lirohen të akuzuarit si dhe me vendimin e gjykatës në lidhje me vendimin mbi dënimet e shqiptuara ndaj të akuzuarve të tjerë. Gjykata e ka hedhur ankesën e cekur si të palejueshme me vendimin e datës 23 gusht të vitit 2012. Prokurori i Prokurorisë Speciale të Kosovës, i cili ka marrë pjesë në shpalljen e aktgjykimit të shkallës së parë të gjykatës të datës 2 gusht, pas shpalljes së aktgjykimit qartazi e ka theksuar se prokuroria nuk do të ankohet ndaj aktgjykimit të shpallur.

Një pjesë e procedurës kundër Bytyqit është zhvilluar në mungesë të tij sepse ai në kohën e akuzimit dhe të zhvillimit të procedurës së shkallës së parë kundër Kabashit dhe të tjerëve është gjendur në arrati. Është burgosur në datën 9 dhjetor të vitit 2011 në Shqipëri, me rastin e përpjekjes ilegale të kalimit në Itali, kur edhe i është rekomanduar institucioneve të gjyqësorit në Kosovë. Bytyqi, sipas aktakuzës së datës 24 maj të vitit 2011 ngarkohet se në cilësi të pjesëtarit të UÇK-së, në bashkëkryerje me pjesëtarët e tjerë të UÇK-së, ka zbatuar masa të frikësimit dhe të terrorit kundër popullatës civile serbe në Opterushë, duke marrë pjesë në sulmet kundër popullatës serbe të fshatit në datën 17 dhe 18 korrik të vitit 1998. Aktakuza është konfirmuar me vendimin e datës 27 korrik të vitit 2012. Procedura e shkallës së parë sipas kësaj aktakuze ka filluar në datën 2 tetor të vitit 2012. Në bazë të kërkesës së prokurorit mbi bashkimin e procedurave të datës 12 tetor, kjo lëndë, me vendimin e trupit gjykues të përberë prej tre anëtarësh të Gjykatës së Qarkut në Prizren të datës 7 nëntor të vitit 2012, i është bashkuar procedurës në lëndën *Prokurori kundër Kabashit dhe të tjerëve*, që në atë moment është gjendur në fazën e përgatitjeve për gjykim të përsëritur para gjykatës së shkallës së parë. Bytyqi është ngarkuar për të njëjtën vepër penale, e cila, sipas pohimeve të aktakuzës, është kryer në bashkëkryerje dhe se bazohet në të njëjtat prova kyçe, të njëjta.

Procedura e shkallës së parë, sipas vendimit mbi bashkimin e dy lëndëve, ka filluar në datën 30 nëntor të vitit 2012. I ka pasur shtatë (7) ditë të gjykimit gjatë të cilave janë dëgjuar shtatë (7) dëshmitarë të prokurorisë, midis të cilëve edhe dy të dëmtuara, të cilat e kanë përjetuar sulmin. Gjatë procedurës janë lexuar deklaratat e dëshmitarëve të veçantë, të cilët kanë dëshmuar në procedurën e shkallës së parë. Palët i kanë paraqitur argumentet e tyre përfundimtare për dhe kundër aktakuzës. Prokurori, në fjalën e tij përfundimtare ia ka përshtatur aktakuzën Ligjit Penal të ri të Republikës së Kosovës, sipas të cilit, veprimet, me të cilat ngarkohen të akuzuarit, janë të dënueshme sipas nenit 152 në lidhje me nenin 31.

Pas hyrjes në fuqi të Ligjit mbi Procedurën Penale të Kosovës i datës 28 dhjetor të vitit 2012, procedura ka vazhduar sipas ligjit të vjetër, në pajtim me dispozitat përfundimtare të ligjit të cekur.

Gjykimi për Kabashin dhe Bytyqin është gjykimi i parë për krime të luftës i cili është zhvilluar para trupit gjykues, i cili në pjesën më të madhe është përbërë nga gjykatës vendor, derisa vetëm kryesuesja e trupit gjykues ka qenë gjykatësja e EULEKS-it.

Prokurori ka njoftuar për ankesë ndaj aktgjykimit, i cili i liron të akuzuarit nga akuzat.

Fondi për të drejtën humanitare dhe Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë në rastin e Opterushës të korrikut të vitit 1998, bazuar në hulumtimet e kryera ka vërtetuar se tetë Serb nga fshati janë zhdukur dhe se trupat e tyre janë zhvarrosur në prill të vitit 2005. Në Libër Kujtimi i Kosovës është publikuar ky narracion:

> ***Sreten (Stanoje) Simić-Srećko*** *(10.12.1931, serb nga Opterusha/Opteruša, komuna e Rahovecit/Orahovac, bujk, pesë fëmijë)*
>
> ***Božidar (Sava) Božanić-Boško*** *(13.07.1939, serb nga Opterusha/Opteruša, komuna e Rahovecit/Orahovac, bujk, katër fëmijë)*
>
> ***Novica (Božidar) Božanić*** *(5.09.1966, serb nga Opterusha/Opteruša, komuna e Rahovecit/Orahovac, punëtor në plantacionin KIB Orvin, tre fëmijë)*
>
> ***Mladen (Obrad) Božanić*** *(25.02.1949, serb nga Opterusha/Opteruša, komuna e Rahovecit/Orahovac, arsimtar, tre fëmijë)*
>
> ***Nemanja (Mladen) Božanić*** *(5.05.1982, serb nga Opterusha/Opteruša, komuna e Rahovecit/Orahovac, nxënës)*
>
> ***Spasoje (Milan) Banzić*** *(16.05.1951, serb nga Opterusha/Opteruša, komuna e Rahovecit/Orahovac, bujk, pesë fëmijë)*
>
> ***Spasoje (Živko) Burdžić*** *(25.05.1937, serb nga Opterusha/Opteruša, komuna e Rahovecit/Orahovac, bujk, pesë fëmijë)*
>
> ***Miodrag (Živko) Burdžić*** *(17.08.1938, serb nga Opterusha/Opteruša, komuna e Rahovecit/Orahovac, bujk, tre fëmijë)*

Në fshatin Opterushë/Opteruša ndodheshin 12 shtëpi serbe dhe mbi 200 shqiptare. Në fillim të muajit korrik të vitit 1998, forcat e UÇK-së i kanë gropuar istikamet vetëm një kilometër larg fshatit. Serbët ishin të armatosur. I kishin disa pushka të mira, ndërkaq armatimi tjetër konsistonte vetëm në pushkët gjuetie. Lidhjet telefonike nuk funksiononin. Për ditë dëgjoheshin të shtëna dhe, rrjedhimisht, shumica e serbëve të rinj dhe fëmijët u larguan nga fshati. Kanë mbetur vetëm shtatëmbëdhjetë

persona: Mladen Božanić me bashkëshorten Dragicend dhe të birin Nemanjen; nëna e Mladenit, Dobrila; djali i axhës së Mladenit, Božidari me bashkëshorten Dušanken dhe të birin Novicen. Nga familja Burdžić, në fshat ndenjën vëllezërit Spasoje dhe Miodragu, si dhe bashkëshortja e këtij të dytit, Slavka; Milutini me bashkëshorten Stanojken. Po ashtu, nga shtëpitë e veta nuk deshën të largoheshin Spasoje Banzić me bashkëshorten Slavicen dhe të ëmën Desanken, si dhe Sreten Simić me bashkëshorten Olgen. Nga burrat, vetëm Novica dhe Nemanja Božanić e kishin moshën paksa më të re dhe me shëndet më të qëndrueshëm.

*Ditën e premte, më 17.07.1998, nga mesdita, në afërsi të fshatit [**Opterushë/Opteruša**] u dëgjuan krismat. Të gjithë serbët, përpos Milutinit, Stanojkes, Desankes dhe Olges, u strehuan te familja Božanić, në qendër të fshatit. Gratë u fshehën në bodrumin e shtëpisë së re të Mladenit, ndërkaq burrat e armatosur e mbanin rojën. Nga ora 1:00 të pasmesnatës [**18.07.1998**], pjesëtarë të UÇK-së hapën zjarr mbi shtëpitë serbe. Nemanja u plagos nga predha e minahedhësit, e cila e qëlloi shtëpinë e Boškos. Burrat e kthenin zjarrin deri në mëngjes, kur vendosën të dorëzoheshin. Në oborrin e familjes Božanić hyrën afro 40 pjesëtarë të UÇK-së, nga të cilët Mladeni dhe serbë të tjerë i njohën pesë veta [emrat janë të njohur për FDH]. Së pari, ushtarët u morën burrave të gjitha armët. Më pas, i kontrolluan. Pastaj i çuan me traktorin e Boškos te vreshtat e familjes Božanić, përmbi fshatin. Pas pak, te vreshtat u sollën edhe Milutini, Stanojka, Desanka dhe Olga, që kishin mbetur në fshat. Nga vreshtat, i bartën me një kamion të mbuluar me ceradë deri te fshati Semetishtë/Semetište [Suharekë/Suva Reka], ku i futën në një shtëpi shqiptare. Gratë i çuan në katin e dytë të shtëpisë, ndërkaq burrat i mbyllën në bodrum. Gratë dëgjonin me orë të tëra rënkimin e burrave që rriheshin nga ushtarët. Ditën e diel, rreth orës 22:00, ushtarët i çuan Dragicen, Dobrilen, Dušanken, Slavkon, Slavicen, Desanken, Olgen, Stanojken dhe moshëthyerin Milutin në Zoqishtë/Zoćište.*

*Ditën e pacaktuar në fund të muajit korrik, burrat nga Opterusha/Opteruša, së bashku me serbët e burgosur nga Retija/Retimlje [të shikohet regjistrimi në faqen ... x] dhe të burgosurit e tjerë, u nxorën jashtë burgut të UÇK-së në **Malishevë/Mališevo** [godina e stacionit policor] dhe u dërguan në drejtim të Prishtinës/Priština. Për një kohë të gjatë, familjarët nuk kishin kurrfarë njohuri për fatin e të burgosurve nga Opterusha/Opteruša. Mbetjet e tyre mortore u zhvarrosën gati tetë vjet më vonë, në muajin prill të vitit 2005, nga varreza masive në Volljakë/Volujak [Klinë/Klina]. Pas identifikimit me analizën e ADN-së, Zyra e UNMIK-ut për Persona të Pagjetur u ka dorëzuar familjarëve mbetjet mortore të Mladenit, Nemanjes, Božidarit, Novices, Sretenit, Spasoje Banzićit dhe Spasoje dhe Miodrag Burdžićit. Dorëzimi është bërë më 13.10.2006 në Merdare. Të gjithë u varrosën një ditë më vonë, më 14.10.2006, në varrezat Orlovaça* në Beograd.

Rasti Latif Gashi dhe të tjerët - *"Grupi i Llapit"*[184]

Analizë

Gjykata themelore në Prishtinë, me trupin gjykues në përbërje të përzier, me të cilin ka kryesuar gjykatësi ndërkombëtar Jonathan Welford Carroll[185], në datën 7 qershor të vitit 2013, në gjykimin e dytë të përsëritur para gjykatës së shkallës së parë e ka shqiptuar aktgjykimin e tretë të shkallës së parë në rastin *Prokurori kundër Latif Gashit dhe të tjerëve*, i cili në publik është i njohur si rasti i „Grupit të Llapit". Me anë të aktgjykimit, ish pjesëtarëve të Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës (UÇK), përgjegjës për zonën e Llapit, iu janë shqiptuar dënimet e mëposhtme me burg për veprën penale *krime të luftës kundër popullatës civile*, neni 142, në lidhje me nenet 22, 24, 26 dhe 30 të Ligjit Penal të Jugosllavisë[186]: shefi i shërbimit informativ i UÇK në Zonën e Lllapit, Latif Gashi - Lata, i dënuar me gjashtë vite; komandanti i policisë ushtarake të UÇK-së në Zonën e Llapit, Nazif Mehmeti – Dini me tri vite; dhe komandanti i UÇK-së në Zonën e Llapit, Rrustem Mustafa - Remi, me katër vite.

Dënimet iu janë shqiptuar të akuzuarve sipas pikës 8 të aktakuzës së ndryshuar të datës 30 qershor të vitit 2003, në të cilën thuhet „se në periudhën prej muajit tetor të vitit 1998 e deri në muajin prill të vitit 1999, Latif Gashi, Nazif Mehmeti dhe Rrustem Mustafa, duke vepruar së bashku me individë të tjerë të panjohur dhe në përputhje me ndërmarrjen e përbashkët kriminale, kanë urdhëruar dhe kanë marrë pjesë në rrahjen dhe në torturimin e civilëve shqiptar të Kosovës të paraburgosur në qendrën për paraburgim në Llapashticë, në përpjekjen që personat e cekur të paraburgosur të detyrohen të pranojnë aktin e jolojalitetit ndaj UÇK-së. Në mesin e civilëve, të cilët iu janë shtruar rrahjeve dhe torturave, kanë qenë: dëshmitari anonim „7",dëshmitari anonim „4", Drita Bunjaku, dëshmitari „H", Agim Musliu, Idriz Svarqa, Alush Kastrati, Hetem Jashari dhe dëshmitari „V".

Procedura penale kundër të akuzuarve Latif Gashi, Nazif Mehmeti dhe Rrustem Mustafa, si dhe Naim Kadriu (i cili në një pjesë të procedurës është gjendur në listën e të dyshuarve dhe më vonë të të akuzuarve, por, për shkak të vdekjes,

[184] http://www.hlc-kosovo.org/index.php?option=com_content&view=article&id=165%3Alatif-gashi-et-al-case-qlap-group-q-case-analysis&catid=36%3Ahome&Itemid=505&lang=sq

[185] Anëtarët e trupit gjykues: gjyqtarja vendore Shadije Gerguri, gjyqtari ndërkombëtar Cezary Dziurkowski.

[186] I cili është në zbatim sipas Rregullores së UNMIK-ut, 1999/24 të datës 12 dhjetor të vitit 1999.

kundër tij më vonë është ndërprerë procedura), është iniciuar me vendimin për zbatimin e hetimeve të gjyqtarit hetues të Gjykatës së Qarkut në Prishtinë të datës 28 janar të vitit 2002. Pas miratimit të vendimit, ka pasuar edhe burgimi i të dyshuarve (Gashi, Mehmeti dhe Kadriu janë burgosur në datën 28 janar, kurse Mustafa në datën 11 gusht të vitit 2002).

Pas hetimeve të zhvilluara nga gjyqtari hetues ndërkombëtar, prokurori ndërkombëtar, në datën 19 nëntor të vitit 2002 ka ngritur aktakuzën kundër të akuzuarve, me të cilën iu ka vënë atyre në barrë kryerja e veprave penale të *krimeve të luftës kundër popullatës civile* sipas njëmbëdhjetë pikave. Sipas aktakuzës, veprat janë kryer gjatë kohës së konfliktit në Kosovë midis forcave të armatosura të Republikës së Serbisë (RS)/Republikës Federale të Jugosllavisë (RFJ) dhe Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës (UÇK), si palë në konflikt, si dhe njëkohësisht gjatë kohës së ekzistimit të konfliktit të armatosur ndërkombëtar në periudhën prej datës 24 mars deri në datën 12 qershor të vitit 1999. Në aktakuzë është thënë se në periudhën prej muajit gusht të vitit 1998 e deri në mesin e muajit qershor të vitit 1999, të akuzuarit kanë marrë pjesë në veprimin e përbashkët kriminal, i cili është realizuar me dhënien e urdhrave për paraburgim të kundërligjshëm, në pjesëmarrjen në burgosjen dhe paraburgimin e kundërligjshëm dhe me ndalimin (izolimin) e paligjshëm të civilëve. Me atë rast, të akuzuarit, sipas pohimeve të aktakuzës, i kanë mbajtur civilët e mbyllur në kushte çnjerëzore, duke i privuar nga kushtet adekuate higjienike, ushqimi dhe uji, si dhe nga kujdesi i nevojshëm mjekësor. Po ashtu, civilët e ngujuar i janë shtruar rrahjes, torturës, sjelljeve çnjerëzore, shkaktimit të vuajtjes së pashprehshme ose rrënimit të integritetit trupor ose shëndetit. Me këtë rast, sipas aktakuzës, janë zbatuar edhe masat e frikësimit dhe të terrorit, kurse në raste të veçanta kanë ndodhur edhe vrasje të civilëve shqiptarë në qendrat e paraburgimit të UÇK-së në fshatrat Barë, Bajgorë, Llapashticë, Majac, Potok dhe Koliq.

Kjo ka qenë aktakuza e parë e ngritur kundër shqiptarëve të Kosovës për shkak të dyshimit të bazuar se kanë kryer vepra penale gjatë konfliktit në Kosovë. Ajo është precizuar në datën 4 shkurt të vitit 2003, menjëherë para fillimit të shqyrtimit kryesor në datën 17 shkurt të vitit 2003 para trupit gjykues ndërkombëtar të Gjykatës së Qarkut në Prishtinë, me të cilin ka kryesuar gjyqtari ndërkombëtar Timothy Clayson[187]. Gjykimi i ka pasur 57 ditë të seancave, gjatë të cilave janë dëgjuar 45 dëshmitarë, prej të cilëve dhjetë (10) të mbrojtur dhe pesë (5) anonim. Dëshmitarët e mbrojtur janë dëgjuar në seanca të gjykatës, të cilat kanë qenë të mbyllura për publikun. Gjatë dëshmive të dëshmitarëve anonim, krahas përjashtimit të publikut, identiteti i dëshmitarëve ka qenë i panjohur edhe për mbrojtjen e edhe për të akuzuarit. Dëshmitarët anonim kanë dëshmuar me anë të një linku

[187] Anëtarët e trupit gjykues, gjyqtarët ndërkombëtarë Leonard Assira dhe Daniel Mabley.

të veçantë, me anë të të cilit në gjykatë është siguruar vetëm zëri i tyre teknikisht i ndryshuar dhe i moduluar, me qëllim që të pamundësohet njohja e tyre nga ana e të akuzuarve ose e përfaqësuesve të mbrojtjes.

Prokurori ndërkombëtar, në fund të shqyrtimit kryesor, në datën 30 qershor të vit 2003, pas paraqitjes së shumicës së provave të propozuara me anë të aktakuzës, e ka precizuar dhe e ka zgjeruar aktakuzën edhe me vepra të reja penale në barrë të të akuzuarve, të cilat kanë pasur të bëjnë me dhënien e urdhrave për paraburgim të paligjshëm, mbajtje në kushte çnjerëzore, rrahje dhe torturë të rojtarit serb të pyllit M.S.

Me aktgjykimin e shqiptuar në datën 16 korrik të vitit 2003, gjykata ka gjetur se gjatë procedurës janë provuar pikat e mëposhtme të aktakuzës (e cila ka qenë e ndryshuar në datën 30 qershor të vitit 2003):

- në lidhje me Latif Gashin - 2, 3, 5, 8 (pikat 5 dhe 8 vetëm në lidhje me qendrën e paraburgimit në Llapashticë), 9, 12 dhe 14. Për Gashin nuk janë provuar pikat 1, 4, 5, 8 (5 dhe 8 në lidhje me qendrat e paraburgimit në Majac dhe Potok), 6, 7, 10, 11, 13.

- në lidhje me Nazif Mehmetin - 2, 5, 8, 11 (5 dhe 8 vetëm për Llapashticën). Për Mehmetin nuk janë provuar pikat 5 dhe 8 (si edhe në lidhje me Gashin), 12, 13, 14.

- në lidhje me Naim Kadriun - 3 dhe 9. Për te nuk është provuar pika 6.

- në lidhje me Rrustem Mustafën - 1, 12, 2, 5, 8 (5 dhe 8 vetëm për Llapashticën), 3, 9, 11. Për Mustafën nuk janë provuar pikat e aktakuzës 4, 5, 6, 7, 8, 10, 13, 14.

Për veprimet e provuara në pikat e cekura më lart, gjykata e ka dënuar Mustafën me 17 vite, Mehmetin me 13, Gashin me 10 dhe Kadriun me 5 vite burgim. Me vendim të veçantë, të akuzuarve iu është shqiptuar masa e paraburgimit deri në plotfuqishmërinë e aktgjykimit.

Të akuzuarit dhe mbrojtësit e tyre kanë deponuar ankesa ndaj aktgjykimit ndëshkues, sipas të gjitha bazave të parapara me Ligjin mbi Procedurën Penale. Prokurori është ankuar vetëm në lidhje me vendimin mbi dënimin të shqiptuar për të akuzuarin Gashi.

Gjykata Supreme e Kosovës, si gjykatë e shkallës së dytë në procedurën e ankesave, pas seancës së panelit ankimor të mbajtur në datën 7 dhe 8 korrik të vitit 2005, me vendimin e datës 21 korrik të vitit 2005, rastin në tërësi e ka kthyer në rigjykim. Gjykata, me analizën e provave ka gjetur se disa veprime të caktuara, të cilat iu janë vënë në barrë të akuzuarve, nuk përbëjnë vepër penale (veprimet e të

akuzuarve të përshkruara sipas pikave 1, 2, 3 dhe 12 të aktakuzës, e cila ka qenë e plotësuar nga fundi i muajit qershor të vitit 2003), kurse me analizën e dokumenteve gjyqësore nuk ka gjetur se ka prova të pakundërshtueshme, të cilat do të provonin përgjegjësinë e të akuzuarve, për shembull, se Mustafa e ka urdhëruar Mehmetin të kujdeset që viktimat e cekura të vriten si dhe as që Mehmeti i ka urdhëruar ndonjë personi tjetër ose personave të tjerë për të kryer vrasjen e pesë viktimave. Gjykata Supreme nuk e ka shqyrtuar pjesën me të cilën të akuzuarit lirohen nga përgjegjësia penale të aktgjykimit të shkallës së parë, lidhur me të cilën nuk ka pasur ankesë të prokurorit. Gjykata e shkallës së dytë i ka pranuar gjetjet e gjykatës së shkallës së parë, që kryerjen e krimeve të luftës sipas më shumë pikave e ka trajtuar si një vepër penale të vazhduar, që është praktikë të cilën e konfirmon edhe komentuesi i nenit 142 të Ligjit Penal të Jugosllavisë[188]: "Nëse një person kryen më shumë veprime të llojit të njëjtë ose veprime të ndryshme të inkriminuara me këtë nen, atëherë është fjala vetëm për një vepër të krimeve të luftës kundër popullatës civile, pasi që në këtë rast nga përshkrimi i mëhershëm i veprës penale rezulton se është fjala për një vepër penale unike, pa marrë parasysh numrin e veprimeve të veçanta të kryera"[189]. Pasi që sipas gjykatës së shkallës së dytë nuk ka pasur mjaft prova, me të cilat do të provohej përgjegjësia e të akuzuarve për pikat e tjera të mbetura të aktakuzës së plotësuar, rasti është kthyer në rigjykim në tërësi.

Gjykata Supreme e Kosovës, me vendim të posaçëm e ka zëvendësuar masën e paraburgimit me një masë më të butë – me obligimin që në mënyrë periodike të paraqiten në stacion policor. Me vendim të kryetarit të trupit gjykues në Gjykatën e Qarkut në Prishtinë, kjo masë është hequr para fillimit të shqyrtimit kryesor në gjykimin e përsëritur të shkallës së parë të vitit 2009.

Prokurori i Prokurorisë Speciale të Republikës së Kosovës (PSRK), në datën 14 prill të vitit 2009, ia ka dorëzuar aktakuzën e ndryshuar Gjykatës së Qarkut në rastin e Grupit të Llapit, në të cilën në njërën pikë dhe me tri nënpika i ka përmbledhur pikat 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 13 dhe 14 nga aktakuza e plotësuar. Ndaj aktakuzës së ndryshuar, mbrojtja i ka paraqitur qëndrimet e saj në formën me shkrim në datën 21 prill të vitit 2009. Kjo është bërë edhe me gojë, në ditën e parë të gjykimit të përsëritur të shkallës së parë të datës 7 korrik të vitit 2007. Me vendim të trupit gjykues të Gjykatës së Qarkut në Prishtinë të datës 8 korrik të vitit 2009 (ka kryesuar gjyqtari ndërkombëtar Francesco Florit[190]), aktakuza e ndryshuar e muajit prill të vitit 2009 është hedhur. Procedura e përsëritur e shkallës së parë

[188] Komentues i Ligjit Penal të Jugosllavisë, botimi i tretë, 1986, redaksia Nikolla Srzentiq, Savremena administracija.

[189] Komentues i ligjit, sipas fusnotës 4, faqe 500, paragrafi i fundit.

[190] Anëtarët e trupit gjykues: gjyqtari ndërkombëtar Tron Gundersen, gjyqtari vendor Rrahman Ratkoceri.

ka vazhduar të zhvillohet sipas aktakuzës së parë të plotësuar të datës 30 qershor të vitit 2003, e cila ka qenë e ndryshuar në lidhje me pjesët e aktgjykimit me të cilën lirohen nga përgjegjësia të datës 16 korrik të vitit 2003 dhe 21 korrik të vitit 2005, lidhur me pikat e mbetura 5, 8 (vetëm në lidhje me qendrën e paraburgimit të Llapashticës), 9 dhe 14 (vetëm në lidhje me Latif Gashin).

Shqyrtimi kryesor në gjykimin e përsëritur të shkallës së parë ka pasur 12 ditë të gjykimit, gjatë të cilave janë dëgjuar 16 dëshmitarë. Me pajtimin e palëve në procedurë, janë lexuar shumë deklarata të cilat nuk kanë qenë të qasshme për gjykatën ose dëgjimi i drejtpërdrejtë i të cilave ka qenë i vështirësuar. Të akuzuarit kanë shfrytëzuar të drejtën që mbrojtjen e tyre ta thonë para trupit gjykues. Prokurori, në fjalën e tij përfundimtare ka hequr dorë nga pika 9 e aktakuzës së plotësuar dhe të ndryshuar, në lidhje me rrahjen dhe torturimin e civilëve shqiptar në qendrën e paraburgimit në Koliq.

Gjykata e Qarkut, me aktvendimin e datës 2 tetor të vitit 2009 ka vërtetuar se të akuzuarit nga muaji tetor i vitit 1998 e deri në fund të muajit prill të vitit 1999, duke vepruar së bashku me individë të tjerë të panjohur dhe në përputhje me ndërmarrjen e përbashkët kriminale, kanë urdhëruar dhe kanë marrë pjesë në vendosjen dhe në mbajtjen e një regjimi i cili ka sjellë deri te veprimi çnjerëzor ndaj civilëve, shqiptarëve të Kosovës dhe një serbi, të cilët në mënyrë të kundërligjshme janë mbajtur në qendrën e paraburgimit në Llapashticë. Sipas gjetjeve të gjykatës, të akuzuarit i kanë mbajtur civilët në kushte çnjerëzore, duke i privuar nga kushtet adekuate higjienike, ushqimi dhe uji si dhe nga kujdesi i nevojshëm mjekësor. Sjellja çnjerëzore ndaj civilëve të ndaluar ka shkaktuar tek ata vuajtje të pashprehshme, shkeljen e integritetit trupor dhe rrënim të shëndetit të tyre. Me këtë rast, ndaj të burgosurve janë zbatuar masa të frikësimit dhe të terrorit. Në mesin e civilëve të burgosur kanë qenë: dëshmitari anonim „7“,dëshmitari anonim „4“, Drita Bunjaku, dëshmitari „H“, Agim Musliu, Idriz Svarqa, Alush Kastrati, Hetem Jashari dhe dëshmitari „V“, si dhe MS, i cili ka qenë i keqtrajtuar nga i akuzuari Gashi, në periudhën prej datës 2 gusht deri në fund të muajit shtator të vitit 1999 në qendrat në Barë dhe Bajgorë.

Për këto arsye, gjykata ia ka shqiptuar Mustafës dënimin me burgim në kohëzgjatje prej katër vitesh, Gashit prej gjashtë (si dhe dënimin me gjobë prej 5,000 eurosh në emër të kompensimit të dëmit të të dëmtuarit M.S.) dhe Mehmetit prej tri vitesh burgim për vepër penale *krime të luftës ndaj popullatës civile* nga neni 142 në lidhje me nenet 22, 24, 26 dhe 30 të LPJ. Me rastin e tërheqjes së prokurorit nga pika 9 e aktakuzës së ndryshuar të datës 30 qershor të vitit 2003 kundër Latif Gashi dhe Rrustem Mustafa, gjykata e ka refuzuar të njëjtën. 9. Në lidhje me Naim Kadriun e ka ndërprerë procedurën, sepse ky ka vdekur në fatkeqësi të komunikacionit.

Pas shqiptimit të aktgjykimit, Gashit, me vendim të veçantë i është shkaktuar

masa e paraburgimit deri në plotfuqishmërinë e aktgjykimit, e cila, për shkak të problemeve shëndetësore, i është hequr me vendimin e datës 9 qershor të vitit 2010 të të njëjtës gjykatë.

Mbrojtja e të akuzuarve është ankuar edhe ndaj këtij aktgjykimi të Gjykatës së Qarkut. Lidhur me te, Gjykata Supreme e Kosovës ka mbajtur seancën e panelit ankimor në datën 25 janar të vitit 2011. Pas seancës, trupi gjykues i përzier i përbërë prej pesë anëtarëve, në datën 26 janar të vitit 2011 ka sjellë vendimin, me të cilin janë miratuar pjesërisht pikat e ankesës së mbrojtësve të të akuzuarve, duke e anuluar aktgjykimin e Gjykatës së Qarkut të Prishtinës lidhur me pikën 8 dhe në lidhje me dënimet e përgjithshme, të cilat iu janë caktuar secilit prej të akuzuarve. Dënimet individuale të shqiptuara ndaj të akuzuarve sipas pikave 5 dhe 14 të aktakuzës në procedurën e përsëritur të shkallës së parë janë konfirmuar nga gjykata e shkallës së dytë. Sipas udhëzimeve të Gjykatës Supreme, gjykata e shkallës së parë ka qenë e obliguar që pas shqyrtimit të pikës 8 të aktakuzës të përcaktojë dënimin unik për të akuzuarit sipas të gjitha pikave.

Sipas gjetjeve të Gjykatës Supreme të Kosovës, gjykata e shkallës së parë në procedurën e përsëritur nuk i ka shqyrtuar provat, të cilat kanë pasur të bëjnë me pikën 8 të aktakuzës së plotësuar, që sipas saj ka qenë arsye e kthimit të rastit në pikëpamje të aktakuzës së cekur edhe në një gjykim të përsëritur para gjykatës së shkallës së parë. Gjykata Supreme e Kosovës në aktgjykimin e saj ka shprehur edhe qëndrimin tjetër në pikëpamje të interpretimit të veprës penale të krimeve të luftës si vepër e vazhduar penale.

Para fillimit të gjykimit të dytë të përsëritur para gjykatës së shkallës së parë në rastin e Grupit të Llapit, prokurori i PSRK, në datën 29 qershor të vitit 2012 ia ka paraqitur Gjykatës së Qarkut në Prishtinë aktakuzën, me të cilën në kuadër të një pike, krahas akuzës në bazë të së cilës rasti është kthyer në gjykim të përsëritur, kanë qenë të cekur edhe pjesë të caktuara të aktakuzës së ndryshuar të datës 30 qershor të vitit 2003, e për të cilat gjykatat, në faza të ndryshme të procedurave, tashmë kishin vendosur.

Procedura tjetër e përsëritur para Gjykatës së Qarkut në Prishtinë, kurse e treta me radhë para gjykatës së shkallës së parë, ka filluar në datën 17 korrik të vitit 2012 para trupit gjykues, me të cilin ka kryesuara gjyqtarja ndërkombëtare Laura Liguori[191]. Mbrojtja ka bërë vërejtje ndaj aktakuzës së re të PSRK, duke u thirrur në nenin 390 të Ligjit mbi Procedurën Penale, i cili ka qenë në fuqi në kohën e ngritjes së aktakuzës dhe sipas të cilit gjykata është e obliguar që në rastin e shfuqizimit të aktgjykimit si bazë të marrë një pjesë të aktakuzës, e cila ka të bëjë

[191] Anëtarët e trupit gjykues: gjyqtari ndërkombëtar Dariusz Sielicki, gjyqtari vendor Driton Muharremi.

me pjesën e shfuqizuar të aktgjykimit. Pas dy seancave përgatitore, ka ardhur deri te ndryshimi në përbërjen e trupit gjykues, për arsye se gjyqtarja Liguori e ka lëshuar misionin në Kosovë. Shqyrtimi para trupit të ri gjykues të Gjykatës Themelore në Prishtinë ka vazhduar në datën 26 shkurt të vitit 2013.

Fillimi i shqyrtimit kryesor edhe para trupit gjykues të ndryshuar ka kaluar në paraqitjen e qëndrimeve të palëve mbi aktakuzën, sipas të cilës është dashur të zhvillohet gjykimi i dytë i përsëritur. Pas paraqitjes së qëndrimeve, kryetari i trupit gjykues, në datën 6 mars të vitit 2013 ka sjellë vendimin, sipas të cilit procedura e dytë e përsëritur do të zhvillohet sipas pikës 8 të aktakuzës së plotësuar të datës 30 qershor të vitit 2003, për ngjarjet të cilat siç thuhet kanë ndodhur në qendrën e paraburgimit të UÇK-së në Llapashticë në periudhën prej muajit tetor të vitit 1998 deri në fund të muajit prill të vitit 1999.

Shqyrtimi kryesor në gjykimin e dytë të përsëritur ka pasur 13 seanca gjyqësore, gjatë të cilave janë dëgjuar pesë (5) dëshmitarë, të propozuar nga ana e prokurorit si dëshmitar anonim ose të mbrojtur. Dy dëshmitarë, ish të burgosur në qendrën e paraburgimit të UÇK-së në Llapashticë, me aktakuzë janë propozuar si dëshmitarë anonim. Në atë cilësi kanë dëshmuar në fazat e mëhershme të procedurës. Megjithëkëtë, para trupit gjykues kanë vendosur për të dëshmuar publikisht, duke e shpallur identitetin e tyre. Gjatë dëshmisë në shqyrtimin kryesor, i kanë kundërshtuar deklaratat e tyre të dhëna në fazat e mëhershme me të cilat i kanë ngarkuar të akuzuarit, duke pohuar se deklaratat e mëhershme i kanë dhënë nën trysni dhe kërcënime të organeve të ndjekjes, ose nën premtimin e përfitimeve joshëse në formën e shumave të larta të të hollave ose të zhvendosjes me familjet e tyre në vende të treta me identitet të ndryshuar. Në disa raste të veçanta, me rastin e ballafaqimit me pjesë të deklaratave të tyre të mëhershme, këta dëshmitarë kanë theksuar se pohimet në deklaratat e tyre të mëhershme nuk janë të vërteta, se gabimisht janë përkthyer ose se deklaratat i kanë nënshkruar në gjuhën angleze, të cilën nuk e njohin.

Gjatë kësaj procedure janë dëgjuar edhe tre dëshmitarë të mbrojtur, të cilët para trupit gjykues kanë dëshmuar në prani të publikut, por me pseudonime. Të dhënat e tyre personale janë vërtetuar në pjesët e shqyrtimit kryesor, të cilat kanë qenë të mbyllura për publikun. Këta dëshmitarë, në prani të publikut kanë vërtetuar deklaratat e tyre të mëparshme, sipas të cilave anëtarët e familjeve të tyre janë mbajtur në qendrën e paraburgimit në Llapashticë, ku kanë qenë fizikisht të keqtrajtuar dhe të torturuar. Gjatë shqyrtimit, të akuzuarit para trupit gjykues kanë bërë mbrojtjen e tyre si dhe fjalët e tyre përfundimtare. Të njëjtën e kanë bërë edhe prokurori dhe mbrojtësit e të akuzuarve.

Me aktgjykimin e shpallur në datën 7 qershor të vitit 2013, trupi gjykues ka gjetur se në veprimet e të akuzuarve ka elemente të veprës penale të *krimeve të luftës*

ndaj popullatës civile sipas pikës 8 të aktakuzës së ndryshuar. Të akuzuarve iu janë shqiptuar dënimet e mëposhtme me burgim: Gashi - 5, Mehmeti - 3 dhe Mustafa - 4 vite. Në bazë të obligimit të vendimit të Gjykatës Supreme, gjykata ua ka shqiptuar të akuzuarve dënimet e përgjithshme me burgim, duke pasur parasysh edhe dënimet me burgim të shqiptuara me aktgjykimin e Gjykatës së Qarkut të datës 2 tetor të vitit 2009, të cilat janë konfirmuar me vendim të Gjykatës Supreme të Kosovës të datës 26 janar të vitit 2011. Në bazë të kësaj, Gashit i është shqiptuar dënimi me burgim në kohëzgjatje prej 6 vitesh, Mehmetit prej 3 vitesh, kurse Mustafës prej 4 vitesh. Në dënimet e shqiptuara janë përfshirë edhe koha, të cilën të akuzuarit e kanë kaluar në paraburgim.

Kryetari i trupit gjykues, në një arsyetim të shkurtë, e ka nënvizuar se popullata shqiptare në Kosovë gjatë vitit 1998 ka qenë e detyruar të përgjigjet ndaj dhunës së regjimit të Millosheviqit, për ta kërkuar drejtësinë dhe pavarësinë: „Kjo është një luftë me të cilën shumë njerëz janë krenar. Aktgjykimi nuk është i drejtuar kundër UÇK-së, por ndaj pjesëtarëve të saj të caktuar, të cilët i kanë tejkaluar kompetencat e tyre, të cilët kanë vepruar në mënyrë të paligjshme. Provat kanë vërtetuar se në zonën, në të cilën kanë vepruar të akuzuarit, ka pasur mbajtje, ndalime të civilëve, për të cilët është dyshuar se kanë bashkëpunuar me armikun - në shumë raste dyshimet nuk janë vërtetuar, por vetëm kanë qenë të bazuara në tregime. Shumë civil të ndaluar i janë shtruar rrahjes dhe torturave, në të cilat kanë marrë pjesë edhe të akuzuarit - Nazif Mehmeti si shef i policisë, Latif Gashi si shef i shërbimit informativ dhe Rrustem Mustafa si komandant i zonës."

Sipas arsyetimit të gjykatës, Gashi personalisht ka marrë pjesë në dëgjimin dhe torturimin e civilëve shqiptarë të mbajtur në Llapashticë, derisa Mehmeti ka marrë pjesë në rrahjen brutale të atyre civilëve. Gjykata nuk ka gjetur se Mustafa ka dhënë urdhra për sjellje të tilla, por ka konstatuar se ai e ka ditur se veprimet e tilla zbatohen nga ana e të akuzuarve në lidhje me ata, për të cilët është përgjigjur. Sipas gjykatës, Mustafa ka qenë në dijeni për paraburgimin e civilëve, të cilët janë mbajtur në afërsinë e drejtpërdrejtë të shtabit të tij, ka pasur njohuri të drejtpërdrejta ose të tërthorta mbi sjelljen ndaj civilëve të paraburgosur dhe ka mundur të sjellë vendime mbi mbajtjen e tyre si edhe mbi lirimin e tyre. Në lidhje me Gashin, gjykata ka konstatuar se ai si shef i shërbimit informativ ka qenë përgjegjës për veprimet e tij, si dhe se sjellja e tij nuk mund të arsyetohet me atë se këtë e ka bërë në emër të popullit. Si person përgjegjës, ai ka qenë i obliguar t'i përmbahet ligjit të luftës. Mehmeti, sipas gjykatës, është personalisht përgjegjës për sjelljen në Llapashticë, ku ka ardhur deri te rrahja dhe torturimi i civilëve. Në bazë të gjetjeve të gjykatës, faji i Mustafës është rezultat i përgjegjësisë së tij komanduese. Ai ka pasur mundësi për të penguar veprimet e paligjshme të vartësve të tij. Për vërtetimin e përgjegjësisë së tij, nuk është e domosdoshme të vërtetohet nëse ka dhënë urdhra të drejtpërdrejta.

Pas shpalljes së aktgjykimit, prokurori ndërkombëtar e ka propozuar paraburgimin e Gashit në pajtim me nenin 353 të LPP për shkak të lartësisë së dënimit të shqiptuar. Sipas pohimeve të kryetarit të trupit gjykues, me rastin e takimit të trupit gjykues për marrjen e vendimit është shqyrtuar edhe mundësia e caktimit të paraburgimit për Gashin, por është konstatuar se të akuzuarit kanë kaluar në burg përafërsisht kohë sa në aktgjykimet e shqiptuara.

Mbrojtja e të akuzuarve ka paralajmëruar ankesa ndaj aktgjykimit të shqiptuar.

Gjykimi i Grupit të Llapit ka kaluar në shenjë të deklaratave të ndryshuara nga dëshmitarët e prokurorisë, të cilët gjatë shqyrtimit kryesor në mënyrë drastike i kanë ndryshuar deklaratat e dhëna në fazën e procedurës dhe në të cilat atëherë i kanë ngarkuar të akuzuarit, në mënyrë që në shqyrtimin kryesor të pohojnë të kundërtën.

Dënimet e shqiptuara për të akuzuarit në thelb janë po ato dënime të cilat iu janë shqiptuar me aktgjykimin e datës 2 tetor të vitit 2009, ndaj të cilave pastaj të akuzuarit dhe avokatët e tyre janë ankuar. Gjykata nuk ka pasur mundësi ligjore për të shkuar më shumë në dëm të të akuzuarve për shkak të parimit *refirnatio in pejus.* Për këtë arsye dënimet e shqiptuara gjenden nën minimumin ligjor të caktuar për vepër penale, me të cilën janë dënuar të akuzuarit.

Përfundim:

Që nga hapja e hetimeve në muajin janar të vitit 2002, gjykimi i Grupit të Llapit ka zgjatur më shumë se 11 vite dhe, si i tillë, përbënë procesin gjyqësor më të gjatën në historinë e pasluftës të gjyqësorit kosovar. Megjithëkëtë, ai nuk e ka zbardhur në tërësi rastin e paraburgimit dhe të keqtrajtimit në qendrat e paraburgimit nën kontrollin e UÇK-së në hapësirën e Zonës së Llapit. Me fjalë të tjera, gjykata nuk e ka konstatuar përgjegjësinë për pesë të burgosur, të cilët kanë pësuar me vdekje ose janë zhdukur pas sjelljes së tyre në qendrat e paraburgimit. Kjo është pasoja më e rëndë, e cila ka ndodhur në tërë rastin dhe gjykata për 11 vite nuk ia ka dalë të vërtetoj të vërtetën mbi vdekjen e pesë të burgosurve, t'i identifikojë kryerësit dhe t'i dënojë në mënyrë adekuate.

Për këto arsye, Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë konsideron se drejtësia dhe familjet e viktimave nuk janë të kënaqura plotësisht me gjykimin në rastin e Grupit të Llapit. Satisfaksioni i plotë i familjeve të viktimave dhe kënaqja e drejtësisë do të jenë të mundshme vetëm atëherë kur gjyqësori kosovar të jetë i aftësuar që në mënyrë komplete të hetojë këtë rast, t'i gjej njerëzit përgjegjës për vdekjen e pesë të burgosurve dhe t'i dënojë në bazë të ligjit.

Rasti Nazim Bllaca[192]

Analizë

Trupi gjykues në përbërje të përzier i Gjykatës Themelore në Prishtinë, në krye me gjyqtaren e EULEX-it Mariolen Pasnik[193], në datën 19 korrik të vitit 2013, në seancën e hapur për publikun[194], e ka shpallur aktgjykimin, me të cilën të akuzuarin Nazim Bllacën e ka shpallur fajtor për vrasjen e Ibush Kllokoqit në datën 6 gusht të vitit 1999 në Prishtinë dhe ia ka shqiptuar dënimin me burgosje në kohëzgjatje prej katër (4) vitesh e gjashtë (6) muaj. Dënimi i shqiptuar është nën kufirin e paraparë me ligj për vepër penale të *vrasjes së rëndë* nga neni 30, paragrafi 1 dhe 2 i Ligjit Penal të Krahinës Socialiste Autonome të Kosovës (LP i KSAK) në lidhje me nenin 22 të Ligjit Penal të Republikës Socialiste Federative të Jugosllavisë (LP të RSFJ), e cila Bllacës i është vënë në barrë me zbatimin e nenit 42, paragrafi 1, pika 2, dhe nenit 43, paragrafi 1 i LP të RSFJ, me të cilin parashihet zbutja e dënimit të shqiptuar. Në dënim, Bllacës do t'i llogaritet koha e kaluar në arrest shtëpiak në periudhën prej datës 30 nëntor të vitit 2009 deri në datën 29 nëntor të vitit 2010.

Procedura penale është ngritur nga Prokuroria Speciale e Republikës së Kosovës (PSRK) kundër të akuzuarit Bllaca pas paraqitjes së tij para gazetarëve në muajin nëntor të vitit 2009 me deklarata të plota akuzuese dhe vet-akuzuese mbi shumë vepra penale, vrasje të veçanta, të cilat kanë ndodhur menjëherë pas përfundimit të luftës në Kosovë, si dhe mbi vrasjet dhe tentim-vrasjet, që kanë ndodhur pas përfundimit të konfliktit të armatosur dhe kryerësit e të cilave ende nuk janë gjetur. Sipas pohimeve të Bllacës, kryerësit e këtyre veprave kanë qenë pjesëtarë të Shërbimit sekret Informativ të Kosovës (SHIK), kurse viktimat e këtyre veprave kanë qenë kryesisht anëtarë ose simpatizues të Lidhjes Demokratike të Kosovës

[192] http://www.hlc-kosovo.org/index.php?option=com_content&view=article&id=168%3Athe-nazim-bllaca-case-analysis-30072013&catid=36%3Ahome&Itemid=505&lang=sq

[193] Anëtarët e trupit gjykues: gjyqtarja ndërkombëtare Franceska Fisher dhe gjyqtari vendor Faik Hoxha.

[194] Sipas propozimit të prokurorit, kryetari i trupit gjykues ka vendosur që dëgjimi i parë, si dhe një pjesë e shqyrtimit kryesor e mbajtur para trupit gjykues, të jenë të mbyllura për publikun, në pajtim me nenin 294 të Ligjit të Procedurës Penale (LPP). Në pajtim me nenin 295, paragrafi 2 i LPP, që rregullon mundësinë e pjesëmarrjes së publikut profesional në seancat e mbyllura të gjykatës, vëzhguesit të FDH-së Kosovë i është mundësuar të jetë i pranishëm edhe në seancat e gjykatës, të cilat kanë qenë të mbyllura për publikun.

(LDK). Sipas pohimeve të të akuzuarit Bllaca, ai, në krimet, vrasjet dhe tentim – vrasjet e cekura ka marrë pjesë si kryerës, bashkëkryerës ose si anëtarë i grupit kriminal i pranishëm kur ato kanë ndodhur.

Pasi i është drejtuar gazetarëve dhe medieve, i akuzuari Bllaca publikut ia ka prezantuar edhe xhirimin në formë të DVD-së, me të cilin ka pasur për qëllim të mbështesë pohimet e tij. Deklaratën e parë ua ka dhënë organeve të ndjekjes në datën 29 nëntor të vitit 2009. Pas saj, prokurori ndërkombëtar Maurizio Salustro, me vendimin e datës 30 nëntor të po këtij viti i ka ngritur hetimet kundër Bllacës në drejtim të më shumë veprave penale të vrasjes dhe të tentim-vrasjes si dhe krimit të organizuar. Me kërkesën e prokurorit të lëndës, të datës 1 dhjetor të vitit 2009 për caktim të masës së paraburgimit, Bllacës, me urdhër të gjyqtarit të procedurës paraprake të së njëjtës datë i është caktuar arresti shtëpiak në kohëzgjatje prej tridhjetë ditësh. Paraburgimi në mënyrë të vazhdueshme i është zgjatur në një periudhë prej një viti, aq sa ka qenë e mundur me Ligjin e Procedurës Penale të asokohshëm që dikujt t'i shqiptohet arresti shtëpiak para ngritjes së aktakuzës. Dispozitat ligjore të parapara për masën e paraburgimit në mënyrë të ngjashme zbatohen edhe lidhur me masën e arrestit shtëpiak[195]. Pas skadimit të afatit maksimal ligjor të paraparë për arrestin shtëpiak, Bllaca, për arsye të sigurisë, deri në ditën e shpalljes së aktgjykimit , ka qenë nën mbrojtjen e policisë dhe *de facto* në arrest shtëpiak[196].

Bllaca I

Në lidhje me akuzat e Bllacës, deri tash janë ngritur tri aktakuza dhe, rrjedhimisht, janë organizuar njëri pas tjetrit tri gjykime.

Aktakuza e parë e PSRK (në procesin e njohur si Bllaca I) është ngritur në datën 5 nëntor të vitit 2010 dhe me te Prokuroria Speciale ia ka vënë në barrë Fahredin Gashit kryerjen e veprës penale të *krimeve të luftës kundër popullatës civile*, për shkak të vrasjes së Sali Gashit nga fshati Varigoc, komuna e Lipjanit. Gjatë hetimeve për veprën e cekur dhe në bazë të kërkesës së prokurorit të lëndës të datës 23 korrik të vitit 2010, me urdhrin e gjyqtarit të procedurës paraprake të Gjykatës së Qarkut në Prishtinë të datës 2 shtator të vitit 2010, i akuzuari Bllaca është shpallur dëshmitar bashkëpunëtor në këtë procedurë.

Me aktakuzën e datës 5 nëntor të vitit 2010, ish pjesëtari i Ushtrisë Çlirimtare të

[195] Neni 278, paragrafi 2, pika 8 dhe neni 28 i LPP.

[196] Shtëpia e të akuzuarit Nazim Bllaca në fshatin Ribar i Madh, komuna e Lipjanit, gjendet nën mbrojtje të përhershme të policisë.

Kosovës (UÇK), Fahredin Gashi ngarkohet se në datën 15 qershor të vitit 1999, në kohën kur ende në Kosovë vazhdonte konflikti i armatosur[197], në cilësi të pjesëtarit të UÇK-së dhe në bashkëkryerje me dëshmitarin bashkëpunues Nazim Bllacën, në orët e mbrëmjes ka hyrë në shtëpinë e Sali Gashit dhe me një rafal plumbash nga pushka automatike „AK-47" e ka privuar atë nga jeta. Me aktakuzën e datës së cekur, Hysri Rama është akuzuar për vepër penale *ndihmë për kryerësin pas kryerjes së veprës penale*, përkatësisht se (a) babait të Fahredin Gashit ia ka dhënë deklaratën me shkrim, në të cilën ka pohuar se Nazim Bllaca gjatë vitit 2009 ka thënë se Fahredin Gashi nuk ka të bëjë asgjë me vrasjen e cekur si dhe se Bllaca e ngarkon me qëllim që nga ai të përfitoj para, dhe (b) se përmbajtjen e deklaratës së cekur e ka vërtetuar para prokurorit, kur është dëgjuar si dëshmitarë në datën 29 tetor të vitit 2010.

Aktakuza kundër Gashit në tërësi është konfirmuar me vendimin e datës 21 dhjetor të vitit 2010 pas seancës së gjykatës të mbajtur në datën 25 nëntor të vitit 2010, gjatë së cilës janë shqyrtuar bazueshmëria dhe ligjshmëria e saj si dhe rrethanat, të cilat kanë pasur të bëjnë me ndriçimin dhe pranueshmërinë e provave. Gjykata ka përfunduar se aktakuza është përpiluar në pajtim me ligjin dhe se provat, me të cilat mbështetet, janë të pranueshme. Sipas aktakuzës së pandryshuar të konfirmuar, në datën 15 mars të vitit 2011 është hapur shqyrtimi kryesor kundër të akuzuarit Gashi, gjatë të cilit gjykata ka mbajtur seanca 32 ditë. Një seancë ka qenë e mbyllur për publikun, pos për publikun profesional[198]. Gjykata, gjatë procedurës, një dëshmitarë e ka dëgjuar jashtë ndërtesës së gjykatës. Gjatë gjykimit janë dëgjuar 29 dëshmitarë, prej të cilëve 16 dëshmitar të prokurorisë dhe 12 dëshmitar me propozim të mbrojtjes, si edhe një dëshmitar të cilin e ka dëgjuar sipas detyrës zyrtare. Dëshmitari bashkëpunues, Nazim Bllaca, gjatë procedurës kundër Gashit ka dëshmuar dhjetë ditë të gjykimit.

Gjykata Themelore në Prishtinë, me trupin gjykues në përbërje të përzier, me të cilin ka kryesuar gjyqtari ndërkombëtar Horst Proetel[199], në datën 23 nëntor të vitit 2011 e ka dënuar Gashin për *krime të luftës kundër popullatës civile*, të paraparë me nenin 142 në lidhje me nenin 22 të LPJ, si dhe me nenin e përbashkët 3 të Konventave të Gjenevës të vitit 1949, dhe me nenin 4 II të protokollit plotësues. Për këtë i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej 18 vitesh. I akuzuari, me anë të mbrojtësve të tij, është ankuar ndaj këtij aktgjykimi. FDH Kosovë nuk ka informacion nëse gjykata e shkallës së dytë ka vendosur në lidhje me ankesat në këtë procedurë penale.

[197] Sipas Rregullores së UNMIK-ut të datës 21 dhjetor të vitit 2000, konflikti i armatosur në Kosovë ka zgjatur prej datës 27 shkurt të vitit 1998 deri në datën 20 qershor të vitit 1999.

[198] Vëzhguesit të FDH-së Kosovë i është lejuar prania në cilësinë e publikut profesional.

[199] Anëtarët e trupit gjykues: gjyqtari ndërkombëtar Tore Thomassen, gjyqtari vendor Rafet Haxhaj.

Bllaca II

Procedura e dytë penale e nxitur nga pohimet e Nazim Bllacës është nisur kundër Sadik Abazit, Bekim Sylës, Fahredin Gashit[200], Driton Hajdarit dhe Shpresim Ukës për vrasje të Ibush Kllokoqit në datën 6 gusht të vitit 1999 në Prishtinë, e cila është bërë në bashkëkryerje me dëshmitarin bashkëpunues Nazim Bllacën. Kundër Abazit, Sylës dhe Gashit, në datën 29 korrik të vitit 2011 është ngritur aktakuza për vrasjen e cekur. Me të njëjtën aktakuzë, për tentim vrasje të Ismet Arifit në datën 3 nëntor të vitit 1999, janë akuzuar: Sadik Abazi, Fahredin Gashi, Shpresim Uka, Driton Hajdari dhe Bekim Syla, kurse Shpresim Uka, Driton Hajdari dhe Shaban Syla janë akuzuar edhe për tentim vrasje ndaj Adem Salihajt, që ka ndodhur në datën 12 qershor të vitit 2000. „Bllaca, gjatë hetimeve ka prezantuar shumë hollësi lidhur me krimet e cekura, duke pohuar se ai dhe të akuzuarit kanë qenë anëtarë të Shërbimit Informativ të Kosovës (SHIK).“[201] Edhe në veprat penale, për të cilat ngarkohen të gjashtë të akuzuarit, Nazim Bllaca ka qenë kryerës i drejtpërdrejtë ose bashkëkryerës. Me urdhëresën e gjyqtarit të procedurës paraprake të datës 4 mars të vitit 2011, që është sjellë me kërkesën e prokurorit, ai është shpallur dëshmitar bashkëpunues. Kundër tij, me anë të urdhëresës, është ndërprerë procedura për tentim vrasje të Ismet Arifit dhe Adem Salihajt. Me të njëjtën urdhëresë është refuzuar kërkesa e prokurorit mbi ndërprerjen e procedurës penale dhe për shqiptim të dënimit për vrasje të Ibush Kllokoqit në muajin gusht të vitit 1999.

Pas hetimeve të kryera kundër gjashtë të akuzuarve, të cilët Bllaca i ka ngarkuar për kryerje të veprave të rënda penale, në datën 29 korrik të vitit 2011 kundër tyre është ngritur aktakuza, e cila pas dy seancave për konfirmim të aktakuzës të mbajtura në datën 15 dhe 22 shtator të vitit 2011, me vendim të gjyqtarit të procedurës paraprake të datës 6 tetor të vitit 2011, është konfirmuar me ndryshimet të cilat janë kryer gjatë seancës së konfirmimit të mbajtur në datën 15 shtator të vitit 2011. Ndryshimet kanë pasur të bëjnë me datën e tentim vrasjes së Adem Salihajt (në aktakuzë të fundit të muajit të korrik të vitit 2011 ka qenë e cekur se Salihaj është sulmuar në datën 20 korrik të vitit 2000, derisa data e kryerjes ka qenë 12 qershor i vitit 2000.).

[200] Procedura kundër tij është ndarë me urdhër të trupit gjykues të datës 7 shtator të vitit 2012, pas shumë diskutimeve të palëve në procedurë mbi gjendjen shëndetësore të të akuzuarit, problemet e trupit gjykues në komunikim me të akuzuarin dhe sigurimin e dokumentacionit mjekësor mbi shëndetin e tij psikik.

[201] Citat nga aktakuza, faqja 4, paragrafi 1 i arsyetimit, versioni në gjuhën angleze.

Shqyrtimi kryesor kundër gjashtë të akuzuarve ka filluar në datën 3 shkurt të vitit 2012 para trupit gjykues, me të cilin ka kryesuar gjyqtari Tore Thomassen[202]. Gjatë shqyrtimit, gjykata ka mbajtur 43 ditë të gjykimit (disa seanca të planifikuara të gjykatës, nga arsye të ndryshme, janë shtyrë). Kanë dëshmuar gjithsejtë 33 dëshmitarë, prej të cilëve 18 dëshmitarë të prokurorisë, midis të cilëve edhe dëshmitari bashkëpunues Nazim Bllaca. Ai, para trupit gjykues, ka dëshmuar nëntë ditë. Të akuzuarit dhe mbrojtja kanë propozuar gjithsejtë 15 dëshmitarë të alibisë (Sadik Abazi 7, Shaban Syla 6, Shpresim Uka 2). Gjashtë shqyrtimit është dëgjuar edhe një ekspert i mjekësisë ligjore dhe hetues i krimit të organizuar pranë PSRK-së, i cili në fund të vitit 2011 ka qenë i angazhuar në analizën e rasteve të veçanta të sulmeve dhe kidnapimeve, që kanë ndodhur në periudhën prej vitit 1999 deri në vitin 2003. Gjatë shqyrtimit kryesor, procedura kundër të akuzuarit Fahredin Gashi është ndarë me vendim të trupit gjykues të datës 7 shtator të vitit 2012, për shkak të problemeve shëndetësore, në të cilat mbrojtja e tij ka ngulur këmbë, si dhe që të parandalohet zvarritja e procedurës dhe të mundësohet shërimi i tij eventual.

Në fjalët e tyre përfundimtare palët kanë prezantuar qëndrime diametralisht të kundërta. Prokurori ka thënë se provat kryesore i ka paraqitur dëshmitari bashkëpunues, edhe pse kurrë nuk i është premtuar kurrfarë shpërblimi në të holla ose çfarëdo favori tjetër. Mbrojtja ka kundërshtuar pohimet e aktakuzës dhe pohimet e dëshmitarit bashkëpunues, me të cilat i ka ngarkuar klientët e saj, duke e potencuar mosekzistimin e kredibilitetit të deklaratave të tij, mospërputhshmërinë si dhe karakterin e tij të dobët.

Me aktgjykimin e datës 17 dhjetor të vitit 2012, trupi gjykues i ka shpallur fajtor të akuzuarit dhe ua ka shqiptuar dënimet e mëposhtme: **Sadik Abazi,** sipas **pikës 1** të aktakuzës (*vrasje e rëndë në bashkëkryerje)* të datës 29 korrik të vitit 2011, është dënuar me burgim në kohëzgjatje prej **12** vitesh për vrasjen e Ibush Kllokoqit; **Driton Hajdari,** sipas **pikës 3** të aktakuzës (*tentim vrasje e rëndë*), është dënuar me burgim në kohëzgjatje prej **7** vitesh për tentim vrasje të Adem Salihajt, të kryer në datën 12 qershor të vitit 1999; **Bekim Syla,** sipas **pikës 1** të aktakuzës (*vrasje e rëndë në bashkëkryerje)* është dënuar me dënimin me burgim në kohëzgjatje prej **12** vitesh; **Shaban Syla,** sipas **pikës 3** të aktakuzës, është dënuar me dënimin me burgim në kohëzgjatje prej **8** vitesh; **Shpresim Uka,** sipas pikave **1** dhe **3** të aktakuzës ka marrë dënimin e përbashkët në kohëzgjatje prej **15** vitesh[203]. Gjykata,

[202] Anëtarët e trupit gjykues: gjyqtarja ndërkombëtare Laura Liguori, gjyqtari vendor Behxet Muçiqi. Përbërja e trupit gjykues ka mbetur e pandryshuar edhe pas vërejtjeve të mbrojtësve të caktuar se gjyqtari kryesues ka qenë anëtarë i trupit gjykues në procedurën kundër Fahredin Gashit. Vërejtja është refuzuar nga ana e Kryetarit të Kuvendit të gjyqtarëve të EULEX-it.

[203] Për aktakuzën sipas **pikës 1,** 14 vite të burgimit dhe për aktakuzën sipas **pikës 3** nëntë vite të burgimit.

me aktgjykim e ka refuzuar akuzën sipas **pikës 2** të aktakuzës të fundit të muajit korrik të vitit 2011 për tentim vrasje të Ismet Arifit të datës 3 nëntor të vitit 1999. Gjykata, në pajtim me nenin 389, paragrafi 4[204], e ka refuzuar akuzën sipas pikës 2 të aktakuzës, sepse ka gjetur se me rastin e kësaj vepre në veprimet e të akuzuarve Sadik Abazit, Shpresim Ukës, Driton Hajdarit dhe Bekim Sylës ka elemente të veprës penale të *rrëmbimit*, që është e paraparë dhe është e dënueshme me nenin 64, paragrafi 1 i Ligjit Penal të Serbisë[205], por për këtë vepër, sipas gjetjeve të gjykatës, ka hyrë në fuqi parashkrimi i ndjekjes penale[206].

Gjatë shpalljes së aktgjykimit nuk kanë qenë të pranishëm tre të akuzuarit e mposhtëm: Driton Hajdari, Bekim Syla dhe Shpresim Uka dhe për ta, prej aso kohe, konsiderohet se janë në arrati. Sipas vendimit të trupit gjykues, ata, para shpalljes së aktgjykimit, kanë qenë në arrest shtëpiak. Për shkak të vonesave në sjelljen e të akuzuarve në gjykatë nga policia gjatë shqyrtimit kryesor, të akuzuarit janë obliguar se në gjykatë do të jenë të pranishëm në kohën e caktuar pa përcjellje policore, gjë që kryesisht e kanë respektuar (me përjashtim të Driton Hajdarit, i cili gjatë shqyrtimit disa herë e ka shkelur masën e arrestit shtëpiak) krejt deri në ditën kur ka qenë e paralajmëruar shpallja e aktgjykimit. Aktgjykimi është shpallur në mungesë të tyre, në pajtim me nenin 392, paragrafi 3 i LPP[207]. Në ndërkohë, për ta është lëshuar fletarrestimi i Interpolit.

Në arsyetimin e shkurtër të aktgjykimit ndëshkues, kryetari i trupit gjykues, gjyqtari Thomassen ka theksuar se procedura kundër të akuzuarve është iniciuar me deklaratat e dëshmitarit bashkëpunues, i cili ka qenë bashkëkryerës i veprave penale, me të cilat ngarkohen pesë të akuzuarit. Sipas gjetjeve të trupit gjykues,

[204] Neni 389 i LPP: gjykata e sjellë aktgjykimin, me të cilin aktakuza refuzohet nëse: paragrafi 4 i nenit të cekur – ka skaduar periudha e parashkrimit...

[205] Ligjit Penal i Serbisë ka qenë në zbatim në pajtim me rregulloren e UNMIK-ut 1999/24 të datës 12 dhjetor të vitit 1999.

[206] Me nenin 95, paragrafi 1, pika 3 e Ligjit Penal të RSFJ-së, i cili, sipas rregullores së cekur në fusnotën 13 ka qenë në zbatim në kohën e kryerjes së veprës, me të cilat ngarkohen të akuzuarit, parashkrimi i ndjekjes shfaqet "dhjetë vite nga kryerja e veprës penale, për të cilën, sipas ligjit mund të shqiptohet dënimi me burgim mbi pesë vite". Në rastin, për vepër për të cilën, në bazë të provave, gjykata ka gjetur se në veprimet e të akuzuarve ka elemente të rrëmbimit, me ligjin e cekur është i paraparë dënimi me burgim prej një deri në dhjetë vite. Në rastin konkret nuk ka pasur ndërprerje të parashkrimit me kurrfarë veprimi të organeve të gjyqësorit. Veprimet e para të hetimeve me rastin e tentim vrasjes ose të kidnapimit të Ismet Arifit janë kryer pas paraqitjes së Nazim Bllacës në publik, në muajin nëntor të vitit 2009. Sipas aktakuzës dhe provave të paraqitura gjatë kësaj procedure, të akuzuarit kanë tentuar rrëmbimin e Ismet Arifit në datën 3 nëntor të vitit 1999.

[207] Neni 392, paragrafi 3: "Aktgjykimi shpallet edhe kur palët, përfaqësuesi ligjor, personi i autorizuar në mënyrë të plotfuqishme ose mbrojtësi nuk janë të pranishëm. Trupi gjykues mund të urdhëroj që të akuzuarit, i cili nuk është i pranishëm, aktgjykimin me gojë t'ia komunikojë kryetari i trupit gjykues ose që aktgjykimi t'i dorëzohet në formën me shkrim.".

deklaratat e dëshmitarit bashkëpunues janë koegzistente dhe të qarta, me përjashtim të vetëm një hollësie – në deklaratën e të dëmtuarës në rastin e vrasjes së Ibush Kllokoqit, thuhet se pesë meshkuj kanë hyr në oborrin e tyre në mbrëmjen kritike dhe kanë pyetur në lidhje me blerjen e autobusit, derisa dëshmitari bashkëpunues ka thënë se kanë pyetur për pasaporta. Mospërputhja e cekur, sipas gjetjeve të gjykatës, nuk është substanciale, sepse ka kaluar një kohë e gjatë dhe të dëmtuarës kanë mundur t'i shmangen rrethana të caktuara për shkak të tronditjes, të cilën e ka përjetuar me rastin e vrasjes së burrit para syve të saj. Gjykata ka përfunduar se deklaratat e dëshmitarit bashkëpunues mbështeten edhe me prova të tjera dhe me deklarata të të dëmtuarve të tjerë, si dhe të dëshmitarëve të cilët janë dëgjuar gjatë procedurës.

Palët në procedurë pas shpalljes së aktgjykimit kanë paralajmëruar ankesa ndaj të njëjtit. Prokuroria Speciale ka kërkuar paraburgimin e të akuzuarve për shkak të dënimeve të rënda me burgim të shqiptuara, duke pohuar se është treguar se masat aktuale për sigurimin e pranisë së të akuzuarve gjatë shqyrtimit nuk kanë qenë adekuate. Sipas prokurorisë, mosprania e tre të akuzuarve gjatë shpalljes së aktgjykimit paraqet rrethanë vështirësuese dhe ekziston rreziku i arratisjes së tyre dhe pamundësia e përmbarimit të aktgjykimit të tyre. Mbrojtësit e të akuzuarve e kanë potencuar se masa e paraburgimit nuk është e obligueshme, pa marrë parasysh lartësinë e dënimit të shqiptuar. Ata kanë propozuar masa alternative, siç është paraqitja në stacion policor ose pagesa e kaucionit. Trupi gjykues ka vendosur që lidhur me masat e propozuara të sigurimit të vendoset më vonë dhe, në këtë mënyrë, kanë mbetur në fuqi masat aktuale të sigurimit.

Bllaca III

Fillimi i procedurës penale kundër Nazim Bllacës, në lëndën e njohur si *Bllaca III* (për vepër penale për të cilën me urdhër të datës 4 mars të vitit 2011 nuk është pranuar propozimi i prokurorit i datës 8 shkurt të vitit 2011 për lirimin nga procedura penale dhe nga dënimi i Nazim Bllacës dhe shpallja e të njëjtit dëshmitar bashkëpunues për vrasjen e Ibush Kllokoqit), një kohë të gjatë është shtyrë për shkak të refuzimit të avokatëve kosovar që atë ta përfaqësojnë para gjykatës në procedurën penale kundër tij. Bllacës i janë vënë në barrë vepra penale, për të cilat me ligj është e paraparë mbrojtja e obligueshme.

Aktakuza kundër të akuzuarit Nazim Bllaca, në procedurën *Bllaca III* është ngritur nga PSRK në datën 26 prill të vitit 2013. Me te, i akuzuari ngarkohet për kryerje të veprës penale të *vrasjes së rëndë të kryer në bashkëkryerje*, të paraparë dhe të

dënueshme me nenin 30, paragrafët 1 dhe 2 të LP të KSAK, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ, si dhe të dënueshme me nenet 31 dhe 179 (1.4) të LPRK[208]. Dëgjimi i parë në rastin *Bllaca III* ka qenë caktuar për datën 11 qershor të vitit 2013, kur avokati, i cili është angazhuar sipas detyrës zyrtare nga ana e gjykatës që gjatë procedurës të përfaqësojë interesat e akuzuarit Bllaca, nuk i është përgjigjur ftesës së gjykatës. Për këtë arsye, dëgjimi i parë, i cili ka qenë plotësisht i mbyllur për publikun pos për të dëmtuarit dhe vëzhguesin e FDH-së Kosovë[209], është shtyrë për datën 3 korrik të vitit 2013.

Dëgjimi i parë prapë i caktuar është mbajtur në prani të avokatit, kryetarit të degës prishtinase të Odës së Avokatëve të Kosovës, i cili po ashtu është i angazhuar sipas detyrës zyrtare. Edhe kjo seancë gjyqësore ka qenë e mbyllur për publikun. I akuzuari Bllaca, pas leximit të aktakuzës, e ka pranuar kryerjen e veprës penale në mënyrën e cila është përshkruar në aktakuzë: se në datën 6 gusht të vitit 1999, në bashkëkryerje me Sadik Abazin, Bekim Sylën, Fahredin Gashin dhe Shpresim Ukën, e ka vrarë Ibush Kllokoqin duke shtënë në te nga arma e zjarrit. Bllaca e ka qartësuar se ai me grupin e bashkëkryerësve i është afruar shtëpisë së viktimës, e cila gjendet në Prishtinë. Një nga anëtarët e grupit ka trokitur në derë. Kur ka dalë viktima, Bllaca e ka qëlluar me gjashtë (6) plumba, të cilët i ka zbrazur nga revolja e tipit "Shkorpion", të cilën ia ka siguruar një nga bashkëkryerësit. Në pajtim me nenin 248 të LPP[210], dhe pas pranimit të fajit nga ana e të akuzuarit Bllaca, pjesa e mbyllur e procedurës penale ka vazhduar në datën 15 korrik të vitit 2013. Në datën 19 korrik të vitit 2013, gjatë pjesës publike të shqyrtimit[211], është shpallur aktgjykimi me të cilin gjykata e ka shpallur fajtor të akuzuarin Bllaca për vepër penale të *vrasjes së rëndë* për shkak të vrasjes së Ibush Kllokoqit dhe ia ka shqiptuar dënimin me burgim në kohëzgjatje prej katër (4) vitesh e gjashtë (6) muajsh. Dënimi është nën minimumin e paraparë për këtë vepër penale. Në dënim i është llogaritur edhe koha e kaluar në arrest shtëpiak prej datës 30 nëntor të vitit 2009 deri në datën 29 nëntor të vitit 2010. I akuzuari Bllaca nuk është sjellë para gjykatës në kohën e shpalljes së aktgjykimit. Sipas vendimit të trupit gjykues, ai e ka përcjellë procedurën e shpalljes së aktgjykimit me anë të video linkut.

[208] Ligji Penal i Republikës së Kosovës, i cili ka hyrë në fuqi në datën 1 janar të vitit 2013.

[209] Të pranishmëve, nga kryetari i trupit gjykues, iu është tërhequr vëmendja se çfarëdo nxjerrje e informacionit nga pjesa e mbyllur e shqyrtimit kryesor përbënë vepër penale.

[210] Neni 248 i LPRK: „1. Kur i akuzuari e pranon fajin sipas të gjitha pikave të aktakuzës në pajtim me nenet 246 dhe 247 të këtij Kodi, gjyqtari individual ose trupi gjykues konstaton se: 1.1. I akuzuari e kupton natyrën dhe pasojat e pranimit të fajësisë; 1.2. I akuzuari pranimin e ka dhënë në mënyrë vullnetare pas konsultimeve të kryera me mbrojtësin, nëse i akuzuari ka mbrojtës..."

[211] Në pajtim me nenin 366, paragrafi 4 i LPRK: „Nëse publiku ka qenë i përjashtuar, shqiptimi i aktgjykimit gjithmonë do të lexohet në një seancë publike."

Në arsyetimin e shkurtë, të cilin e ka prezantuar kryetarja e trupit gjykues pas shpalljes së vendimit të trupit gjykues, është thënë se faji i Nazim Bllacës nuk është vënë në pyetje, sepse ai e ka pranuar vrasjen e Ibush Kllokoqit (të cilin nuk e ka njohur më parë) në prani të anëtarëve të familjes së tij. I akuzuari publikisht ka kërkuar falje nga anëtarët e familjes së viktimës gjatë shqyrtimit kryesor të mbyllur të mbajtur në datën 3 korrik të vitit 2013, gjatë dëgjimit të parë pas aktakuzës. Vrasjen e ka pranuar edhe në paraqitjet e tij të mëhershme, me rastin e paraqitjes para mediave në vitin 2009. Pranimin e tij e ka përsëritur edhe gjatë procedurës penale kundër gjashtë të akuzuarve, kundër të cilëve janë hapur hetimet pas paraqitjes së tij publike me deklarata akuzuese dhe vet-akuzuese për pjesëmarrje në kryerjen e disa veprave penale të vrasjeve dhe të tentim vrasjeve. Sipas gjetjeve të trupit gjykues, Nazim Bllaca e ka merituar dënimin e zbutur, që është adekuat për veprën penale dhe për sjelljen e të akuzuarit. Trupi gjykues, me rastin e takimit të tij, ka vepruar në pajtim me nenin 3, paragrafi 2 të LPRK[212], duke e zbatuar LP të KSAK, si dhe të RSFJ, të cilët janë më të butë për të akuzuarin.

Duke vepruar sipas kërkesës me shkrim të prokurorit të lëndës të datës 18 korrik të vitit 2013, trupi gjykues, pas shqiptimit të dënimit, të akuzuarit Bllaca ia ka caktuar masën e arrestit shtëpiak deri në plotfuqishmërinë e aktgjykimit.

Pas shpalljes së aktgjykimit, i akuzuari Bllaca, në fjalën e tij drejtuar trupit gjykues përmes video linkut ka kërkuar që në dënimin e shqiptuar t'i llogaritet edhe koha e kaluar *de facto* në arrestin shtëpiak nga data 1 dhjetor e vitit 2010 deri në shqiptimin e aktgjykimit, prej kur për arsye sigurie i është siguruar mbrojtja nga afërsia. Sipas Bllacës, gjatë kësaj periudhe, ndaj tij janë zbatuar masa si edhe kur është gjendur në arrest shtëpiak. Gjatë gjithë periudhës e ka pasur një komunikim të kufizuar me "botën tjetër". Mbrojtësi i të akuzuarit e ka përkrahur kërkesën e klientit të tij. Ai, nga ana e gjykatës, është obliguar që me rastin e kësaj kërkese të Bllacës, të dorëzohet propozimi i arsyetuar.

Gjetjet e FDH-së Kosovë

FDH Kosovë vlerëson se shqyrtimi kryesor në lëndën ***Bllaca III*** është organizuar në pajtim me dispozitat ligjore. Gjykata në mënyrë të rregullt i ka zbatuar dispozitat në rastin në të cilin i akuzuari e pranon kryerjen e veprës penale.

[212] Neni 3, paragrafi 2 i LPRK: „ Dyshimet në pikëpamje të ekzistimit të fakteve, të cilat janë të rëndësishme për rastin ose prej të cilave varet zbatimi i ndonjë dispozite të ligjit penal, interpretohen në mënyrën e cila është më e favorshme për të akuzuarin dhe të drejtat e tij sipas këtij ligji në përputhje me Kushtetutën e Republikës së Kosovës."

FDH Kosovë konsideron se gjykata mund të mbrojë[213] shqiptimin e dënimit me burgosje për të akuzuarin Bllaca nën kufirin e paraparë me ligj për vepër penale, me të cilën ai ngarkohet me faktet se ai: ka pranuar kryerjen e veprës penale, duke e lehtësuar në masë të madhe punën e gjykatës dhe duke iu dhënë shembull kryerësve të tjerë të veprave penale; se publikisht është penduar për veprat penale, të cilat i ka kryer, dhe se ka kërkuar falje nga familja e viktimës; si dhe se ka dëshmuar si dëshmitar bashkëpunues në dy gjykimet paraprake ***Bllaca I*** dhe ***Bllaca II***, duke siguruar në këto raste kontributin vendimtar në ndriçimin e veprave të rënda penale me prapavijë politike, të cilat pa Bllacën me gjasë do të mbeteshin përherë të pazbuluara dhe të pandëshkuara. Megjithëkëtë, madje edhe një argumentim i këtillë nuk mundet që në mënyrë të përgjithshme të kënaq parimin e drejtësisë për viktimën dhe familjen e tij. Familja e viktimës prej vitit 1999 ka kaluar nëpër një ferr – nga ajo nuk mund të pritet të kuptojë pragmatizmin gjyqësor dhe kompromisin dhe dhembja e saj dhe mosbesimi në sistemin gjyqësor vetëm mund të përforcohen me dënimin e vrasësit me dënimin i cili është nën dënimin minimal të përcaktuar. Në këtë mënyrë, rasti ***Bllaca III*** mund të shërbejë si ilustrim i situatës, në të cilën ndodhet gjyqësori kosovar: në njërën anë, ai ballafaqohet me sfidën e tij më të rëndë në sigurimin e dëshmitarëve, duke provuar për t'i gjetur ata edhe në mesin e kryerësve të krimeve të rënda, kurse, nga ana tjetër, ai bënë kompromise të dhimbshme ndaj drejtësisë dhe parimit të kënaqjes së viktimës. Ajo që në mënyrë plotësuese ndoshta mund të zbus plagët e familjes së viktimës është e lidhur me faktin se për vrasjen e Ibush Kllokoqit katër të akuzuarve (Sadik Abazi, Bekim Syla, Shpresim Uka dhe Nazim Bllaca) i janë shqiptuar 42 vite e 6 muaj burgim. Sikur të mos ishte Bllaca, tre të tjerët edhe më tutje do të ishin në liri, kurse një nga vrasjet më të rënda të pasluftës në Kosovë me konotacione të shprehura politike edhe më tutje do të mbetej e pazbuluar dhe e padënuar.

FDH Kosovë e përshëndet vendimin e kryetarit të degës prishtinase të Odës së Avokatëve të Kosovës (OAK) Osman Havollit që, sipas detyrës zyrtare të përfaqësojë interesat e të akuzuarit Bllaca gjatë rrjedhës së procedurës penale kundër tij në procesin *Bllaca III*. Kjo procedurë nuk do të mund të zhvillohej pa avokatin e Bllacës, sepse Bllaca ngarkohet për vepër penale, për të cilën, sipas Ligjit mbi Procedurën Penale, është e paraparë mbrojtja e obliguar. Sipas njohurive jozyrtare të FDH-së Kosovë, shumica e avokatëve të OAK kanë refuzuar kërkesat e gjykatës për përfaqësimin e Bllacës sipas detyrës zyrtare, edhe pse, sipas Ligjit mbi Pro-

[213] Gjykata, me rastin e shqiptimit të dënimit, i është referuar dispozitave ligjore me të cilat parashihet zbutja e dënimit nën kufirin e caktuar me ligj, neni 24, paragrafi 1, pika 2, dhe neni 43, paragrafi 1, pika 1 i LP të RSFJ.
Neni 42, paragrafi 1, pika 2: „Gjykata mund t'ia llogaris kryerësit dënimin me burgim nën kufirin e paraparë me ligj ose të caktojë dënim më të butë kur e konstaton se ekzistojnë rrethana posaçërisht lehtësuese, të cilat tregojnë se edhe me dënimin e zbutur mund të arrihet qëllimi i dënimit."
Neni 43, paragrafi 1, pika 1: „Nëse për veprën penale, si masa më e ulët është caktuar burgimi në kohëzgjatje prej tri ose më shumë vitesh, dënimi mund të zbutet deri në një vit.".

cedurën Penale, janë të obliguar ta respektojnë vendimin mbi angazhimin e tyre nga ana e gjykatës. Rasti i Nazim Bllacës ka treguar, midis të tjerash, se avokatura është një nga hallkat e dobëta në sistemin e gjyqësorit kosovar, sepse në te mbizotëron parimi i „patriotizmit“, me të cilin me të dyja duart mbrohen ata të cilët publiku i konsideron „patriot “ dhe iket nga ata të cilët konsiderohen „tradhtarë“. Ligji, të cilin avokatët kosovar do të duhej ta mbronin në të njëjtën mënyrë, nuk e njeh këtë ndarje, por obligon ndihmën obligative juridike dhe mbrojtjen avokatore të të gjithë atyre personave të akuzuar, të cilëve iu vihen në barrë vepra, për të cilat mund të caktohen dënime më të rënda. Avokatura kosovare në mënyrë të përgjithshme nuk e ka dhënë provimin në rastin e Nazim Bllaca, por fytyrën e saj e ka shpëtuar kryetari i degës prishtinase të Odës së Avokatëve. Përkundër kësaj, gjykatat dhe Oda e Avokatëve e Kosovës duhet të jenë të pa kompromis në këtë dhe në rastet e ngjashme në vijim. Ata, të cilët e refuzojnë përfaqësimin sipas detyrës zyrtare në lëndët “jopopullore”, duhet të bartin përgjegjësinë profesionale për shkak mosdhënies së ndihmës që kriminelët të dënohen, kurse viktimave t’iu sigurohet e drejta në drejtësi.

Tre shqiptarë dënohen me nga 12 vite burgim për krime të luftës

Trupi gjykues ndërkombëtarë i Gjykatës Themelore në Mitrovicë, me të cilin ka kryesuar gjyqtarja ndërkombëtare Katja Dominik[214], në datën 12 shtator të vitit 2013 ka sjellë aktgjykimin, me të cilën të akuzuarit: Sabit Tafil Geci, vëllezërit Rrustem Sokol Geci dhe Hetem Sokol Geci janë shpallur fajtor dhe janë dënuar me nga 12 vite burgim, ngaqë në datën 18 qershor të vitit 1999, në Skenderaj, në cilësinë e ushtarëve të UÇK-së, në hapësirën e qendrës mjekësore-spitalore si dhe në bashkëkryerje, e kanë privuar nga jeta Gani Berishën, i cili paraprakisht ka qenë i plagosur me armë zjarri nga të shtënat, të cilat kanë ndodhur paksa më parë në po të njëjtën ditë në qendër të qytetit, para ndërtesës së Kuvendit të Komunës, me rastin e festimit të çlirimit të qytetit. Në këtë mënyrë, tre të akuzuarit, sipas vendimit të gjykatës, kanë kryer vepër penale *të krimit të luftës kundër popullatës civile*, sipas nenit 142 në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së[215]; po ashtu, kjo vepër penale është e dënueshme edhe sipas nenit 152 në lidhje me nenin 31 të LP të RK-së[216]; kurse përbënë edhe shkelje të nenit të përbashkët 3 të Konventave të Gjenevës të datës 12 gusht të vitit 1949, neneve 4 dhe 5. (pika 1) të Protokollit të II-të Plotësues të datës 8 qershor të vitit 1997.

Sipas konstatimeve të gjykatës dhe provave të paraqitura në shqyrtimin kryesor nuk është vërtetuar se kush në ditën e cekur e ka privuar nga jeta Vehbi Berishën, si dhe as se kush i ka shkaktuar lëndime trupore me armë të zjarrit Isë dhe Musa Vojvoda. Në mungesë të provave, gjykata e ka liruar të akuzuarin dr. Bedri Shala, të cilit i është vënë në barrë me aktakuzë vepra penale *ofrim i ndihmës kryerësve pas kryerjes së veprës penale* nga neni 305, paragrafët 1 dhe 2 të LPK[217], e dënueshme edhe sipas nenit 388, paragrafët 1 dhe 2 të LPRK. Me aktgjykimin e shqiptuar, gjykata pjesërisht ka vërtetuar vetëm akuzat e pikës 1 të aktakuzës së Prokurorisë Speciale të Republikës së Kosovës (PSRK) të datës 11 dhjetor të vitit 2012.

[214] Anëtarët e trupit gjykues: gjyqtarët ndërkombëtar Anna Adamska-Gallant dhe Dariuzs Sielicki.

[215] Ligji Penal i Republikës Socialiste Federative të Jugosllavisë, i cili është në fuqi sipas rregullores së UNMIK-ut 1999/24 të datës 12 dhjetor të vitit 1999.

[216] Ligji Penal i Republikës së Kosovës, i cili ka hyrë në fuqi në datën 1 janar të vitit 2013. Ligji Penal i Kosovës, i cili ka qenë në fuqi deri në datën 31 dhjetor të vitit 2012.

[217] Ligji Penal i Republikës së Kosovës, i cili ka qenë në fuqi deri në datën 31 dhjetor të vitit 2012.

Hetimet

Procedura penale kundër tre të akuzuarve Gecaj ka filluar me vendimin mbi fillimin e hetimeve, të cilën e ka sjellë prokurori i PSRK në datën 14 gusht të vitit 2012. Me atë vendim, ata dyshohen se kanë kryer vepër penale *të krimeve të luftës kundër popullatës civile* nga neni 142 në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ, e në kundërshtim me nenin e përbashkët 3 të Konventave të Gjenevës të 12 gusht të vitit 1949 si dhe me nenet 4 dhe 5 (1) të Protokollit të II-të Plotësues të 8 qershor të vitit 1997, po ashtu të dënueshme edhe sipas nenit 120 në lidhje me nenin 23 të LPK. Në vendimin e cekur është thënë se të akuzuarit gjatë konfliktit të brendshëm të armatosur në Kosovë, në bashkëkryerje dhe duke shtënë nga armët e zjarrit, në datën 18 qershor të vitit 1999 në Skenderaj e kanë privuar nga jeta Vehbi Berishën dhe në të njëjtën kohë e kanë plagosur vëllain e tyre Ganiun. Në lidhje me tre të akuzuarit, hetimet, më vonë, janë zgjeruar edhe për vepër tjetër penale *krime të luftës kundër popullatës civile*, të cilën, siç pohohet, e kanë kryer në të njëjtën ditë duke e plagosur Isë dhe Musë Vojvodën, në afërsi të ndërtesës së Qendrës Mjekësore.

Pas deklaratës së tij si dëshmitar dhe dëshmisë para prokurorit të datës 19 nëntor të vitit 2012, po ashtu ka filluar procedura penale edhe kundër mjekut të Qendrës Mjekësore në Skenderaj, Bedri Shalës, për arsye se në deklaratën e tij ka pohuar se: në ditën kritike nuk e ka parë trupin e viktimave të vrara në datën 18 qershor të vitit 1999 në Skenderaj; si dhe se nuk ka qenë i pranishëm në dhomën e mjekëve kur njëra nga viktimat është qëlluar për vdekje me armë të zjarrit nga ana e tre sulmuesve, kurse me atë rast ai nuk është përpjekur për ta parandaluar këtë vrasje.

Aktakuza

Pas hetimeve të zhvilluara, në datën 11 dhjetor të vitit 2012 është ngritur aktakuza, me të cilën të akuzuarit: Sabit Tafil Geci dhe vëllezërit Rrustem dhe Hetem Sokol Geci akuzohen sipas dy pikave për vepër penale të *krimeve të luftës kundër popullatës civile* sipas pikave të cekura më lart të ligjit dhe konventave ndërkombëtare, të cilat janë në fuqi në Kosovë. Ata, sipas **pikës 1** janë të akuzuar se gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, në cilësinë e pjesëtarëve të UÇK-së dhe në bashkëkryerje reciproke, në datën 18 qershor të vitit 1999, në rrugët e Skenderajt, duke shtënë nga armët e zjarrit, u plagosën dhe u vranë dy civilë, Gani dhe Vehbi Berishën. Vepra penale ka ndodhur në masën e qytetarëve të tubuar, e cila ka

festuar çlirimin e qytetit, në udhëkryqin përtej rrugës së gjykatës dhe të Kuvendit të komunës. Është kryer në atë mënyrë që Vehbi Berisha është vrarë në rrugë dhe në vendin e ngjarjes, kurse Ganiu (i cili kishte marrë lëndime të rënda trupore në këtë sulm dhe i cili pastaj është dërguar në Qendrën Mjekësore) është vrarë me armë të zjarrit nga ana e të akuzuarve në dhomën e spitalit dhe në shtratin e spitalit. Sipas **pikës 2**, të akuzuarve iu është vënë në barrë se në të njëjtën ditë dhe në të njëjtin vend, kanë kryer vepër penale të *shkeljes së integritetit trupor dhe të shëndetit të civilëve*, duke shtënë nga arma automatike e zjarrit gjatë kohës së festimit të çlirimit të qytetit, me të cilin rast Isa dhe Musa Vojvoda kanë marrë lëndime të rënda trupore.

Me anë të **pikës 3** të aktakuzës, të akuzuarit Bedri Shala, mjekut të Qendrës Mjekësore i është vënë në barrë vepra penale e *të ndihmuarit të kryerësve pas kryerjes së veprës penale*, e dënueshme sipas nenit 305, paragrafët 1 dhe 3 të LPK, po ashtu e dënueshme edhe sipas nenit 388, paragrafët 1 dhe 2 të LPRK. Shala është akuzuar për arsye se gjatë hetimeve për krime të luftës, të ngritura kundër të akuzuarve Sabit Tafil Geci dhe vëllezërve Rrustem dhe Hetem Sokol Geci, në datën 19 nëntor të vitit 2012, ka dhënë në Prishtinë deklaratë të pasaktë para prokurorit, me qëllim që të shmanget zbulimi i kryerëse të krimeve të luftës në këtë lëndë. Ai: (a) ka kundërshtuar se i ka parë trupat e viktimave në datën 18 qershor të vitit 1999 në Qendrën Mjekësore në Skenderaj, përkatësisht se e ka takuar atë ditë JB në Qendrën e cekur; b) e ka fshehur faktin se ka qenë i pranishëm në ditën kritike në dhomën e spitalit, kur, sipas pohimit të prokurorit, kanë shtënë në viktimën e plagosur dhe e kanë vrarë atë.

Procedura pas aktakuzës

Dëgjimi i parë pas aktakuzës (i paraparë me ligjin e ri penal të Kosovës, i cili ka hyrë në fuqi në datën 1 janar të vitit 2013) është mbajtur në datën 17 janar të vitit 2013. Gjatë këtij dëgjimi, aktakuza është ndryshuar në pajtim me ndryshimet e Ligjit mbi procedurën penale të datës 1 janar të vitit 2013, kurse janë prezantuar edhe provat e aktakuzës. Pas mbajtjes së dëgjimit të parë, mbrojtjes i është dhënë mundësia që deri në datën 15 shkurt të vitit 2013 të parashtrojë vërejtjet e saj të mundshme ndaj aktakuzës dhe provat me të cilat këto vërejtje do të arsyetoheshin. Të akuzuarit, në kuadër të afatit ligjor, me shkrim kanë bërë vërejtjet e tyre ndaj pohimeve të prokurorit, duke propozuar që e njëjta të refuzohet. Krahas me përgjigjet ndaj këtyre vërejtjeve, prokurori iu ka dorëzuar të akuzuarve dhe mbrojtjes edhe prova shtesë.

Pas marrjes së qëndrimeve të palëve, gjyqtari ndërkombëtar, i cili ka kryesuar me trupin gjykues para të cilit është mbajtur shqyrtimi kryesor, në datën 12 prill të vitit 2013 ka sjellë vendimin me të cilin, në pajtim me nenin 249, paragrafi 3 i LPPK[218], i ka refuzuar të gjitha vërejtjet, të cilat kanë pasur të bëjnë me pranueshmërinë e provave, duke konstatuar se të gjitha provat, të cilat gjenden në materialet e lëndëve në ditën e miratimit të vendimit, janë të pranueshme. Në pajtim me nenin 250, paragrafi 3[219] i LPPK, gjykata nuk i ka pranuar kërkesat e të akuzuarve mbi refuzimin e pikave 1 dhe 2 të aktakuzës duke e konfirmuar pjesërisht aktakuzën në lidhje me Sabit, Rrustem dhe Hetem Gecin. Në të njëjtën kohë, gjykata ka refuzuar akuzën sipas pikës 3 në lidhje me të akuzuarin Bedri Shala.

Ndaj vendimit të gjykatës të datës 12 prill të vitit 2013 mbi konfirmimin e pjesshëm, përkatësisht refuzimin e aktakuzës, janë ankuar të dyja palët në procedurë. I akuzuari Sabit Tafil Geci, Rrustem Geci dhe Hetem Geci janë ankuar lidhur me pjesën e konfirmuar të aktakuzës (pikat 1 dhe 2), ndërsa prokurori është ankuar ndaj pjesës së refuzuar (pika 3). Gjykata e Apelit e Kosovës, me vendimin e datës 6 maj të vitit 2013, e ka pranuar ankesën e prokurorit, duke i refuzuar ankesat e të akuzuarve.

Shqyrtimi kryesor

Shqyrtimi kryesor pas aktakuzës së konfirmuar ka filluar në datën 11 qershor të vitit 2013 para Gjykatës Themelore në Mitrovicë. Gjatë shqyrtimit kryesor, i cili i ka pasur 16 ditë të gjykimit, janë dëgjuar 26 dëshmitarë dhe një ekspert. Në mesin e dëshmitarëve, 6 janë dëgjuar sipas propozimit të prokurorit, 5 sipas propozimit të mbrojtjes, kurse 15 dëshmitarë sipas detyrës zyrtare janë ftuar të dëshmojnë nga ana e gjykatës e të cilët kanë dëshmuar në fazat e mëhershme të procedurës, mbi deklaratat e të cilëve palët kanë arritur marrëveshjen që deklaratat e tyre të lexohen gjatë shqyrtimit kryesor. Katër dëshmitarë, të cilët i ka propozuar prokuroria, kanë dëshmuar me anë të video linkut. Dëshmia e tre prej këtyre dëshmitarëve, në bazë të kërkesës së tyre, është mbajtur në kushte të mbylljes së plotë të shqyrtimit kryesor për publikun dhe në shqyrtim kanë qenë të pranishëm vetëm palët në procedurë. Gjatë shqyrtimit kryesor si dhe me pajtimin e palëve, deklaratat e 14

[218] Ligji i Procedurës Penale i Kosovës, i cili ka hyrë në fuqi në datën 1 janar të vitit 2013: Ndaj të gjitha provave, ndaj të cilave janë bërë vërejtje, gjyqtari i procedurës paraprake, gjyqtari individual ose trupi gjykues lëshon vendim me shkrim, me anë të të cilit pranohen ose refuzohen provat.

[219] Gjyqtari individual ose kryetari i trupit gjykues e sjellë vendimin me shkrim me arsyetimin, me të cilin e refuzon kërkesën ose aktakuzën.

dëshmitarëve, të cilët kanë dëshmuar në fazat e mëhershme të procedurës, janë konstatuar në procesverbalin e shqyrtimit kryesor si të lexuara. Gjatë shqyrtimit janë paraqitur edhe shumë prova materiale. Të akuzuarit, gjatë procedurës, janë mbrojtur me heshtje.

Aktgjykimi

Pas përfundimit të procedurës së provave, parashtrimit të qëndrimeve përfundimtare të palëve në procedurë për dhe kundër aktakuzës, gjykata, në datën 12 shtator të vitit 2013 e ka shpallur aktgjykimin, me të cilin të akuzuarit Sabit Tafil Geci, vëllezërit Rrustem dhe Hetem Geci janë shpallur fajtor për *krime të luftës kundër popullatës civile*, por vetëm pjesërisht dhe sipas pikës 1 të aktakuzës, përkatësisht për vrasjen e Gani Berishës, që ka ndodhur në datën 18 qershor të vitit 1999 në Qendrën Mjekësore në Skenderaj. Në bazë të provave të paraqitura gjatë shqyrtimit kryesor, gjykata nuk ka mundur për të vërtetuar se të akuzuarit në ditën kritike kanë marrë pjesë në vrasjen e Vehbi Berishës, e cila ka ndodhur në të njëjtën ditë. Gjykata ka vërtetuar se tre të akuzuarit, të veshur në uniforma të UÇK-së, gjatë të shtënave, në të cilat është lënduar Gani Berisha, kanë qenë menjëherë afër tij me pushkë në duar, por nuk ka mundur për të vërtetuar jashtë çdo dyshimi se ata i kanë kryer veprat, me të cilat ngarkohen. Gjykata ka vërtetuar në bazë të provave se pas dërgimit të viktimave në qendrën mjekësore të qytetit, që ndodhet pesëdhjetë metra larg nga vendi i ngjarjes, tre të akuzuarit kanë hyrë në ndërtesën e Qendrës dhe në prani të personelit mjekësor e kanë vrarë Gani Berishën, pasi që atij i ishte dhënë ndihma e parë. Gjykata, me aktgjykim ka konstatuar se motivi i pësimit të të dy të vrarëve, që përndryshe janë vëllezër, ka qenë bindja se ata kanë bashkëpunuar me serbët. Gjykata nuk ka mundur për të vërtetuar as motivin e plagosjes së vëllezërve Vojvoda. Është shumë e mundshme se lëndimi i tyre ka ndodhur rastësisht, si pasojë e plumbave qorr.

Tre të akuzuarve për vrasje të Gani Berishës, secilit në mënyrë individuale, i është shqiptuar dënimi me burgosje prej 12 vitesh. Të tre Gecët, lidhur me pikat e tjera të aktakuzës, janë liruar nga përgjegjësia në mungesë të provave. Nga aktakuza është liruar edhe i akuzuari i katërt, Bedri Shala, mjek i Qendrës Mjekësore në Skenderaj. Me vendim të veçantë, gjykata ua ka vazhduar paraburgimin të tre të akuzuarve deri në plotfuqishmërinë e aktgjykimit.

Qëndrimi i FDH-së Kosovë

Aktgjykimi i gjykatës është bazuar kryesisht në deklaratat e dëshmitarit JB, i cili disponon me mjaft fakte mbi atë se çfarë në të vërtetë ka ndodhur në ditën kritike. Rëndësinë e deklaratave të këtij dëshmitari e vërtetojnë edhe posterët, të cilët gjatë gjykimit janë ngjitur në Skenderaj dhe në të cilët ai kualifikohet si tradhtar. Rasti i dëshmitarit JB edhe njëherë e ka vërtetuar klimën jashtëzakonisht të papërshtatshme, e cila mbretëron në Kosovë lidhur me ata që dëshirojnë për të dëshmuar dhe për t'i kontribuuar ndriçimit të krimeve të luftës. Guximi personal i JB në këtë rast nuk është i mjaftueshëm. Dëshmitarët, të cilët dëshirojnë për të dëshmuar, nuk mund t'ia dalin vet në krye me klimën e mosdhënies së përgjegjësisë ose, madje, me thirrjet publike për linç dhe është obligim i sistemit të drejtësisë që t'ia sigurojë sigurinë maksimale dhe mbrojtjen këtij dhe dëshmitarëve të tjerë në lëndët, të cilat kanë të bëjnë me krimet e luftës.

Gjykata iu ka siguruar të dyja palëve kushte për gjykim fer dhe të drejtë. Lartësia e dënimit të shqiptuar të tre të akuzuarve është afër maksimumit, i cili parashihet me ligj për këtë krim të luftës, që do të thotë se gjykata ka pasur parasysh rrethanat posaçërisht të rënda, në të cilat është kryer vepra, për të cilën janë shpallur fajtor – vrasja e të plagosurit në ambiente, të cilat parashihen për kujdes shëndetësor.

Është e sigurt se familja Berisha, të cilës i takojnë viktimat, nuk mund të ketë satisfaksionin e plotë pas përfundimit të këtij gjykimi, sepse vrasja e Vehbi Berishës nuk është ndriçuar. Drejtësia në rastin e vrasjes së vëllezërve Berisha ka arritur vetëm deri në gjysmë të rrugës. Ajo assesi nuk do të jetë e realizuar nëse gjykata nuk e qartëson nëse Vehbi Berisha ka pësuar rastësisht në të shtënat e përgjithshme në rrugë ose nëse është vrarë me qëllim nga motive të njëjta, si edhe vëllai i tij Ganiu, si dhe nëse nuk e qartëson faktin se kush e ka privuar atë nga jeta.

Dhjetë shqiptarë të dënuar për sulmet në kufi me Serbinë[220]

Analizë

Gjykata Themelore në Gjilan, me trupin gjykues në përbërje të përzier e me të cilin ka kryesuar gjyqtari ndërkombëtar Arkadiusz Sedek[221], në datën 16 tetor të vitit 2013, ka sjellë aktgjykimin, me të cilin dhjetë të akuzuarve në lëndën *Prokurori kundër Valon Jasharit dhe të tjerëve* (Valon Jashari, Skender Jashari, Gazmend Lakna, Gazmend Xhemshiri, Qëndrim Rexhaj, Muhamed Aliu, Skender Selmani, Enver Musolli dhe Abdullah Zogaj[222]), sipas aktakuzës së Prokurorisë Speciale të Republikës së Kosovës (PSRK) të datës 20 shkurt të vitit 2013, i ka shpallur fajtor për kryerje të veprave penale të *terrorizmit*[223] dhe për *organizim të grupeve terroriste*[224], përkatësisht për *pjesëmarrje në grupin terrorist*. Me këtë rast, gjykata ua ka shqiptuar të akuzuarve dënimet me burgosje në kohëzgjatje prej 59 vite dhe tetë (8) muaj. Të akuzuarit Valon Jashari i është shqiptuar edhe dënimi me gjobë në lartësi prej 1.000 eurove. Me të njëjtin aktgjykim, i akuzuari Jeton Shabani është shpallur fajtor për veprat penale të *furnizimit dhe të shitjes së armëve* (neni 372 i LPRK[225]) dhe *përdorim të armëve* (neni 375 i LPRK), për të cilat i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh e dy (2) muajsh.

Duke vepruar sipas deklaratës së Prokurorit Special, të shënuar në procesverbalin mbi shqyrtimin gjyqësor kryesor të datës 26 shtator të vitit 2013[226] e në pajtim me

[220] http://www.hlc-kosovo.org/index.php?option=com_content&view=article&id=173:ten-albanians-convicted-of-attack-at-border-with-serbia-valon-jashari-et-al-case-analysis-&catid=36:home&Itemid=505&lang=sq

[221] Anëtarët e trupit gjykues: gjyqtarja ndërkombëtare Franciska Fisher dhe gjyqtarja vendore Emine Salihu.

[222] Hollësitë mbi dënimet individuale dhe të përbashkëta të shqiptuara për të akuzuarit me anë të këtij aktgjykim, mund të shihen në pjesën e analizës, e cila ka të bëjë me aktgjykimin e shpallur.

[223] E dënueshme sipas nenit 109, paragrafi 1, pika 10, neni 110 i Ligjit Penal të Kosovës (LPK), kurse momentalisht të dënueshme edhe sipas neneve 135 (1.10) dhe 136 (1) të Ligjit Penal të Republikës së Kosovës (LPRK).

[224] Vetëm Valon Jashari, neni 113 (1) LPK, momentalisht e dënueshme sipas nenit 142 (1) të LPRK.

[225] Të Ligjit Penal të Republikës së Kosovës, i cili ka hyrë në fuqi në datën 1 janar të vitit 2013.

[226] Prokurori i lëndës Maurizio Salustro, gjatë seancës së cekur të gjykatës, para paraqitjes së fjalës së tij përfundimtare para trupit gjykues, në pajtim me nenin 8, paragrafët 1 dhe 2

nenin 363 (LPPRK[227]), gjykata ka sjellë vendimin refuzues për akuzat sipas pikës 3 të aktakuzës së cekur në lidhje me të akuzuarit Valon Jashari, Skënder Jashari, Qëndrim Rexhaj dhe Jeton Shabani sipas pikave 1, 2, 3, 5 në lidhje me veprat penale, të cilat janë të përfshira me ligjin mbi amnistinë[228].

Procedura paraprake dhe hetimet

Veprimet e para hetimore në këtë lëndë kanë filluar me qëllim të ndriçimit të sulmit me armë të zjarrit në punktin policor, i cili ndodhet në territorin e Serbisë, në afërsi të fshatit Dobrasin, komuna e Bujanovcit, që ka ndodhur në datën 17 maj të vitit 2012 nga ana e personave të panjohur. Pas vërtetimit të dyshimeve të caktuarave se në sulm kanë marrë pjesë disa prej të akuzuarve, me vendimin e prokurorit janë hapur zyrtarisht edhe hetimet në këtë lëndë. Gjatë tyre janë ndërmarrë disa veprime të caktuara hetimore, të cilat kryesisht kanë të bëjnë me përgjimin e bisedave të ndërsjella telefonike midis të dyshuarve. Gjatë procedurës hetimore, si pasojë e hetimeve të ndërmarra, ka rezultuar deri te zgjerimi i hetimeve edhe ndaj personave të tjerë, në lidhje me të cilët ka ekzistuar dyshimi i bazuar se kanë marrë pjesë në sulmin e cekur, si dhe në sulmet e reja të cilat kanë pasuar pas kësaj. Sipas prokurorisë, hetimet kanë treguar se të dyshuarit kryesisht janë pjesëtarë të grupit të organizuar "Lëvizja e Lirisë", i cili, përmes komunikatave të saja të publikuara përmes internetit, e ka pranuar përgjegjësinë për sulmet në punktet policore në Dobrasin, të cilat kanë ndodhur në datën 17 maj, 28 qershor dhe 7 tetor të vitit 2012.

---

të Ligjit mbi Amnistinë (4/L-209), si dhe nenit 3, paragrafët 1.1.10. dhe 1.2.5., me vendimin me gojë e ka sjellë vendimin mbi dhënien e amnistisë për të akuzuarit: **Valon Jashari** në lidhje me pikën 3 të aktakuzës, për vepër penale të pronësisë së palejuar, të kontrollit dhe të posedimit të armëve nga neni 374 i LPRK; **Skender Jashari** në lidhje pikën 3 të aktakuzës, për të njëjtën vepër penale; **Qëndrim Rexhaj** për pikën tre, me të cilën janë përfshirë pikat 3, 4, 5, 6, 7 dhe 8 dhe **Jeton Shabani** në lidhje me pikat 1, 2, 3 dhe 5 të aktakuzës së datës 20 shkurt të vitit 2013.

[227] Të Ligjit mbi Procedurën Penale të Republikës së Kosovës, i cili ka hyrë në fuqi në datën 1 janar të vitit 2013.

[228] Ligji mbi Amnistin i Kosovës i datës 11 korrik të vitit 2013, i cili pas diskutimit disaditor në Kuvendin e Kosovës dhe pas vlerësimit të kushtetutshmërisë së tij nga Gjykata Kushtetuese e Kosovës, që, me vendimin e datës 2 shtator të vitit 2013, ka vlerësuar se, kryesisht, ligji është në harmoni me Kushtetutën e Kosovës, pos dhjetë veprave penale të cilat janë në kundërshtim me të njëjtin, që, pas heqjes së neneve kontestuese të ligjit, presidentja e Kosovës, Atifete Jahjaga e ka nënshkruar dekretin mbi shpalljen e tij në datën 18 shtator të vitit 2013.

Burgosjet e para të të dyshuarve për pjesëmarrje në sulmet e datës 17 maj dhe të datës 28 qershor të vitit 2012, kanë nisur në fillim të muajit korrik të vitit 2012, menjëherë pas sulmit të kryer të datës 28 qershor të vitit 2012. Ato janë bazuar në njohuritë deri tek të cilat është arritur me anë të përgjimit të bisedave telefonike të atyre, për të cilët është dyshuar se janë pjesëmarrës të sulmit. Me qëllim të përforcimit të dyshimit të bazuar se të akuzuarit kanë marrë pjesë në sulmet, është kryer regjistrimi i thirrjeve telefonike si dhe kontrolli dhe bastisja e lokacioneve, i shtëpive ose i vendeve të banimit të të dyshuarve. Gjatë këtyre bastisjeve, janë gjetur prova me shkrim dhe materiale, të cilat kanë pasur të bëjnë me aktivitetet e pjesëtarëve të grupit.

Aktakuza

Pas hetimeve të zhvilluara, PSRK, në datën 20 shkurt të vitit 2013, ka ngritur aktakuzën me të cilën dhjetë të akuzuarve iu vihet në barrë kryerja e disa veprave penale të kryera në bashkëpunim me pjesëmarrësit e tjerë të grupit, i cili është prezantuar si "Lëvizja e Lirisë":

- Të akuzuarit **Valon Jashari** i janë vënë në barrë veprat e mëposhtme penale: *kryerja e akteve terroriste* me të tjerët në një të vetëquajtur grup terrorist në periudhën prej muajit prill deri në datën 1 korrik të vitit 2012; *organizimi i grupeve terroriste* në një lokacion të pavërtetuar në periudhën kohore më së voni nga muaji prill e deri te muajin korrik i vitit 2012; *posedimi dhe kontrolli i palejuar i armëve* në Prishtinë nga një datë e pakonfirmuar deri në datën 1 korrik të vitit 2012. Sipas aktakuzës, qëllimet e tij kanë qenë: a) që në mënyrë të kundërligjshme ta detyroj qeverinë e Serbisë të ndërpresë aktivitetet politike në rajonin e Bujanovcit; **b)** që në mënyrë të paligjshme t'i detyrojë pjesëtarët e policisë serbe të përkatësisë kombëtare shqiptare që t'i braktisin vendet e tyre të punës në polici, **c)** si dhe që në mënyrë të paligjshme ta detyrojnë bashkësinë ndërkombëtare t'i dërgojnë vëzhguesit e tyre në rajon. Jashari, sipas pohimeve të aktakuzës: ka qenë pjesëmarrës në sulmin gjatë të cilit është dëmtuar kontejneri i policisë serbe kufitare në fshatin Dobrasin (komuna e Bujanovcit), dhe gjatë të cilit nga të shtënat prej armëve të zjarrit, të cilat pjesëtarët e grupit i kanë poseduar në mënyrë ilegale, ka qenë i plagosur pjesëtari i policisë serbe, Branisllav Markoviq; se ka poseduar dhe ka kontrolluar një numër të pacaktuar të armatimeve, midis të cilave edhe pushkën, me të cilën është kryer sulmi, një arme automatike, minahedhësit, një sasi të pavërtetuar të municionit të kalibrave të ndryshëm, që kanë qenë pronë e grupit "Lëvizja e Lirisë"; ka bërë furnizimin me armë, me uniforma dhe me mjete të tjera të dedikuara për aktivitetet e grupit, që janë gjetur gjatë kontrollit dhe bastisjeve së banesës së tij.

- Të akuzuarit **Skender Jashari** i janë vënë në barrë veprat e mëposhtme penale: *kryerja e akteve terroriste* me të tjerët në një të vetëquajturin grup terrorist "Lëvizja e Lirisë"; *pjesëmarrja në grupin terrorist* disa herë, në periudhën prej muajit prill të vitit 2012 deri në datën 16 tetor të vitit 2012. Atij, po ashtu, i është vënë në barrë se ka marrë pjesë në sulmet në punktin e cekur policor në datën 7 tetor të vitit 2012 si dhe posedimi i palejuar i armëve nga një datë e pavërtetuar e deri në muajin korrik të vitit 2012.

- Të akuzuarit **Gazmend Lakna** i është vënë në barrë *kryerja e sulmeve terroriste dhe pjesëmarrja në grupin terrorist* në periudhën prej muajit prill të vitit 2012 e deri në datën 13 shkurt të vitit 2013. Atij i vihet në barrë se ka marrë pjesë në sulmet në institucionet e Serbisë në datën 17 maj, 28 qershor dhe 7 tetor të vitit 2012.

- Të akuzuarit **Gazmend Xhemshiri** i është vënë në barrë *kryerja e sulmeve terroriste dhe pjesëmarrja në grupin terrorist*, në dispozicion të të cilit ka qenë dhe në aktivitetet e të cilit ka marrë pjesë në periudhën nga muaji prill i vitit 2012 deri në datën 1 korrik të vitit 2012.

- Të akuzuarit **Qëndrim Rexhaj** i është vënë në barrë *kryerja e sulmeve terroriste dhe pjesëmarrja në grupin terrorist* në periudhën nga muaji prill i vitit 2012 deri në datën 1 korrik të vitit 2012. Aktakuza i ka vënë në barrë se ai ka marrë pjesë në sulmet në institucionet e cekura të Serbisë në datën 17 maj, 28 qershor dhe 7 tetor të vitit 2012 si dhe se ka poseduar në mënyrë të paautorizuar, ka kontrolluar dhe ka poseduar më shumë copë të armatimeve të ndryshme në periudha të ndryshme kohore.

- Të akuzuarit **Muhamed Aliu** i është vënë në barrë *kryerja e sulmeve terroriste dhe pjesëmarrja në grupin terrorist* në periudhën nga muaji prill i vitit 2012 deri në datën 1 korrik të vitit 2012. Aktakuza i ka vënë në barrë se ai ka marrë pjesë në sulmet në institucionet e cekura të Serbisë në datën 17 maj, 28 qershor dhe 7 tetor të vitit 2012.

- Të akuzuarit **Skender Selmani** i është vënë në barrë *kryerja e sulmeve terroriste dhe pjesëmarrja në grupin terrorist* në periudhën nga muaji prill i vitit 2012 deri në datën 16 tetor të vitit 2012. Sipas aktakuzës, ai ka marrë pjesë në sulmet në institucionet e cekura të Serbisë në datën 17 maj, 28 qershor dhe 7 tetor të vitit 2012.

- Të akuzuarit **Enver Musolli** i është vënë në barrë *kryerja e sulmeve terroriste dhe pjesëmarrja në grupin terrorist* në periudhën nga muaji prill i vitit 2012 deri në datën 16 tetor të vitit 2012. Në aktakuzë pohohet se ai ka marrë pjesë në sulmet

në institucionet e cekura të Serbisë në datën 28 qershor dhe 7 tetor të vitit 2012.

- Të akuzuarit **Abdullah Zogaj** i është vënë në barrë *kryerja e sulmeve terroriste dhe pjesëmarrja në grupin terrorist* në periudhën nga muaji prill i vitit 2012 deri në datën 16 tetor të vitit 2012. Sipas aktakuzës, ai ka marrë pjesë në sulmet në institucionet e cekura të Serbisë në datën 17 maj, 28 qershor dhe 7 tetor të vitit 2012.

- Të akuzuarit **Jeton Shabani** i është vënë në barrë *pronësia, kontrolli dhe posedimi i paautorizuar i armëve* sipas më shumë pikave në vende dhe në periudha të pavërtetuara të kohës prej datës 8 qershor të vitit 2012, përkatësisht nga data e pavërtetuar midis datës 3 dhe 7 nëntor të vitit 2012; në datën e pavërtetuar ose në datën 3 janar të vitit 2013 si dhe për *furnizim dhe shitje të paligjshme të armëve* në lokacione të pavërtetuara në datën 7 nëntor të vitit 2012 dhe për *përdorim të armëve në datë të pavërtetuar* para ose pas datës 3 janar të vitit 2013.

Procedura sipas aktakuzës

Sipas aktakuzës së PSRK të datës 20 shkurt të vitit 2013, para kryetarit të trupit gjykues, para të cilit është mbajtur edhe shqyrtimi kryesor gjyqësor, në datën 11 mars të vitit 2013 është mbajtur dëgjimi i parë, kurse në datën 15 prill të vitit 2013 është mbajtur dëgjimi i dytë sipas aktakuzës. Kryetari i trupit gjykues, me vendimin e datës 8 maj të vitit 2013, si të pabazuara, i ka refuzuar vërejtjet e bëra me gojë, që janë bërë gjatë rrjedhës së dëgjimit sipas aktakuzës si dhe vërejtjet me shkrim të të akuzuarve dhe të mbrojtësve të tyre si dhe provat në të cilat janë mbështetur ato. Me anë të vendimit të cekur, si të pabaza janë refuzuar edhe kërkesat e të akuzuarve për hedhjen e aktakuzës. Të akuzuarit dhe mbrojtësit e tyre i kanë deponuar ankesat e tyre brenda afatit ligjor ndaj vendimit të kryetarit të trupit gjykues, të cilat Gjykata e Apelit me vendim, i ka refuzuar.. Në këtë mënyrë, aktakuza ka mbetur në fuqinë e saj ligjore.

Shqyrtimi kryesor

Pas vendimit të Gjykatës së Apelit në lidhje me vendimin kryetarit të trupit gjykues mbi bazueshmërinë e aktakuzës dhe provat e paraqitura, para trupit gjykues me përbërje të përzier të Gjykatës Themelore në Gjilan, në datën 25 qershor të vitit 2013 është hapur shqyrtimi kryesor në këtë lëndë. Gjykata, gjatë shqyrtimit

kryesor është ka mbajtur seanca gjithsejtë 15 ditë. Gjatë shqyrtimit, pas leximit të aktakuzës dhe deklarimit të të akuzuarve në lidhje me të njëjtën se nuk janë fajtor, janë dëgjuar dy dëshmitarë të prokurorisë dhe tre ekspertë – ekspertë të balistikës, të cilët, po ashtu, kanë qenë të propozuar nga ana e prokurorisë si dhe dy dëshmitarë të propozuar nga ana e të akuzuarve. Gjatë tri ditëve të shqyrtimit kryesor, si prova janë paraqitur audio regjistrimet e bisedave telefonike, të kryera kryesisht midis të akuzuarve, biseda të cilat janë përgjuar sipas urdhrit të prokurorit dhe vendimit të gjyqtarit të procedurës paraprake. Të akuzuarit pas dëgjimit të incizimeve të bisedave të tyre të ndërsjella telefonike kryesisht i kanë vërtetuar zërat e tyre, nuk kanë bërë vërejtje ndaj përmbajtjeve të bisedave të incizuara telefonike, por kanë ofruar qartësime të veçanta lidhur me pjesë të caktuara të incizimeve. Gjatë shqyrtimit janë paraqitur edhe provat materiale nga ana e prokurorisë: audio regjistrimet e bisedave telefonike, transkriptet e incizuara të bisedave telefonike, raportet kriminalistike nga vendi i ngjarjes, procesverbalet mbi bastisjet e kryera të vendeve të banimit të të akuzuarve, raportet e ekspertëve, disa komunikata të lëvizjes "Lëvizja e Lirisë", disa fotografi të të akuzuarve, si dhe dokumentacioni i propozuar nga ana e të akuzuarve dhe i mbrojtësve të tyre. Gjatë shqyrtimit kryesor, disa të akuzuar i kanë dhënë deklaratat e tyre para gjykatës në cilësi të dëshmitarit (vëllezërit Jashari, Lakna, Xhemshiri, Aliu, Musolli). Ata, në deklaratat e tyre kryesisht kanë bërë vërejtje lidhur me deklaratat e tyre të mëhershme. Të akuzuarit e tjerë nuk kanë pasur vërejtje në lidhje me deklaratat e tyre nga fazat e mëhershme të procedurës. Palët në procedurë, si dhe disa të akuzuar i kanë paraqitur argumentet e tyre përfundimtare.

Aktakuzën, gjatë rrjedhës së shqyrtimit kryesor, e kanë përfaqësuar prokurorët e PSRK-së: Maurizio Salustro, Maarten Groothuzen dhe Charles Hardaway.

Aktgjykimi

Pas takimit të trupit gjykues, trupi gjykues, në datën 16 tetor të vitit 2013, ka sjellë aktgjykimin, me të cilin të gjithë të akuzuarit janë shpallur fajtor dhe iu janë shqiptuar dënimet e mëposhtme:

- Të akuzuarit **Valon Jashari**, për *kryerje të terrorizmit* (pika 1 e aktakuzës), i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) vitesh; për veprën penale të *organizimit të grupeve terroriste* (pika 2 e aktakuzës), dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej shtatë (7) vitesh si dhe dënimi me gjobë në shumën prej 1. 000 eurove, për të cilat i është shqiptuar dënimi unik me burgosje në kohëzgjatje prej nëntë (9) vitesh dhe dënimi me gjobë në shumën prej 1 000 eurove.

- Të akuzuarit **Skender Jashari,** për *kryerje të terrorizmit* (pika 1 e aktakuzës) dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) vitesh; për veprën penale *pjesëmarrje në grupin terrorist* (pika 2 e aktakuzës), i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej katër (4) vitesh, për të cilat i është shqiptuar **dënimi unik me burgosje në kohëzgjatje prej tetë (8) vitesh**;

- Të akuzuarit **Gazmend Lakna,** për *kryerje të terrorizmit* (pika 1 e aktakuzës) dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh; për veprën penale *pjesëmarrje në grupin terrorist* (pika 2 e aktakuzës), i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh, për të cilat i është shqiptuar **dënimi unik me burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh dhe gjashtë (6) muajsh**;

- Të akuzuarit **Gazmend Xhemshiri,** për *kryerje të terrorizmit* (pika 1 e aktakuzës) dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) vitesh; për veprën penale *pjesëmarrje në grupin terrorist* (pika 2 e aktakuzës), i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh**,** për të cilat i është shqiptuar **dënimi unik me burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) vitesh dhe gjashtë (6) muajsh**;

- Të akuzuarit Qëndrim Rexhaj, *për kryerje të terrorizmit* (pika 1 e aktakuzës), dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh; për veprën penale *pjesëmarrje në grupin terrorist* (pika 2 e aktakuzës), i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh**,** për të cilat i është shqiptuar **dënimi unikme burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh dhe gjashtë (6) muaj muajsh**;

- Të akuzuarit **Muhamed Aliu,** *për kryerje të terrorizmit* (pika 1 e aktakuzës), dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh; për veprën penale *pjesëmarrje në grupin terrorist* (pika 2 e aktakuzës), i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh**,** për të cilat i është shqiptuar **dënimi unikme burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh dhe gjashtë (6) muajsh;**

- Të akuzuarit **Skender Selmani,** *për kryerje të terrorizmit* (pika 1 e aktakuzës), dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh; për veprën penale *pjesëmarrje në grupin terrorist* (pika 2 e aktakuzës), i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh**,** për të cilat i është shqiptuar **dënimi unikme burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh dhe gjashtë (6) muaj;**

- Të akuzuarit **Enver Musolli** *për kryerje të terrorizmit* (pika 1 e aktakuzës), dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh; për veprën penale *pjesëmarrjes në grupin terrorist* (pika 2 e aktakuzës), i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh**,** për të cilat i është shqiptuar **dënimi unikme burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) vitesh dhe gjashtë (6) muaj;**

- Të akuzuarit **Abdullah Zogaj,** *për kryerje të terrorizmit* (pika 1 e aktakuzës), dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh; për veprën penale *pjesëmarrje në grupin terrorist* (pika 2 e aktakuzës), i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh**,** për të cilat i është shqiptuar **dënimi uniki përbashkët me burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh dhe gjashtë (6) muaj;**

- Të akuzuarit **Jeton Shabani,** për kryerje të veprës penale të *furnizimit dhe të shitjes së paligjshëm të armëve* (pika 4 e aktakuzës), dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh; për veprën penale *përdorim i armëve* (pika 6 e aktakuzës), dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej një (1) viti, për të cilat i është shqiptuar **dënimi unikme burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh e dy (2) muajsh.**

Kryetari i trupit gjykues, në arsyetimin e shkurtë të aktgjykimit ndëshkues ka thënë se trupi gjykues e ka mbështetur vendimin e tij në provat e paraqitura në shqyrtimin kryesor gjyqësor, në provat e siguruara nga të ashtuquajturat masa teknike (me anë të përgjimeve të bisedave telefonike të zhvilluara midis të akuzuarve dhe personave të tjerë të panjohur), në provat materiale të propozuara nga ana e palëve dhe nga deklaratat e ekspertëve – ekspertëve të balistikës. Gjykata, në bazë të provave të paraqitura, e ka vërtetuar se të akuzuarit kanë qenë pjesëtarë të grupit terrorist, i cili ka pasur strukturë të organizuar, statut, vulë, armatim dhe i cili, pas ndërmarrjes së aksioneve të caktuara, e ka marrë përgjegjësinë për sulmet e kryera. Sipas gjykatës, veprimi i të akuzuarve është përfshirë me anë të përkufizimit të terrorizmit.

Në arsyetim është theksuar se nuk e kanë pasur të gjithë të akuzuarit rolin e njëjtë në grup, dhe prej këndej rezultojnë edhe dallimet në dënimet e shqiptuara. Trupi gjykues, me rastin e matjes së dënimeve e ka pasur parasysh ligjin, i cili është më i butë për kryerësit. Po ashtu, Kushtetuta e Kosovës nuk e lejon sjelljen terroriste, luftërat kanë përfunduar, kurse njerëzit dëshirojnë të jetojnë në paqe, nuk e dëshirojnë luftën, ndërsa Kosova ka nevojë për qëndrueshmëri, stabiliteti në rajon ka ndikim në hapësirën e tërë Ballkanit dhe të gjitha këto fakte gjykata i ka pasur parasysh me rastin e matjes së përgjegjësisë së të akuzuarve. Kryetari i trupit gjykues ka shtuar se vendimi i gjykatës nuk është përfundimtar, se palët e kanë të drejtën e ankesës pas marrjes së aktgjykimit në formën e shkruar.

Pas shpalljes së aktgjykimit, me të cilën të gjithë të akuzuarit janë shpallur fajtor, prokurori ka propozuar masën e paraburgimit për të gjithë të akuzuarit deri në aktgjykimin e formës së prerë, përkatësisht zgjatjen e paraburgimit për ata që gjatë shqyrtimit kryesor janë gjendur në paraburgim (Valon dhe Skender Jashari, Gazmend Lakna, Gazmend Xhemshiri, Enver Musolli), si dhe për të akuzuarit, të cilët gjatë shqyrtimit kryesor janë gjendur në arrest shtëpiak (Qëndrim Rexhaj, Muhamed Aliu, Skender Selmani, Abdullah Zogaj). Trupi gjykues, pas dëgjim-

it të qëndrimeve të mbrojtësve të të akuzuarve, të cilët kanë pasur qëndrime të kundërta me prokurorin, janë tërhequr për pleqërim dhe votim. Pas kësaj, me vendim të veçantë, trupi gjykues e ka vazhduar paraburgimin deri në plotfuqishmërinë e aktgjykimit për të akuzuarit të cilët ndodheshin në paraburgim. Po ashtu, të akuzuarve, të cilët gjatë rrjedhës së shqyrtimit kryesor kanë qenë në arrest shtëpiak, gjykata ua ka ndryshuar masën e arrestit shtëpiak me masën e paraburgimit deri në plotfuqishmërinë e aktgjykimit, pos të akuzuarit Jeton Shabani (gjatë zhvillimit të shqyrtimit kryesor është ndodhur në paraburgim), të cilit masa e paraburgimit i është zëvendësuar me masën e arrestit shtëpiak.

Qëndrimi i FDH-së Kosovë

FDH Kosovë vlerëson se gjykimi në lëndën *Prokurori kundër Valon Jasharit dhe të tjerëve* është zhvilluar mbi bazën e ligjit, se janë respektuar parimet ndërkombëtare për gjykimin e drejtë dhe të ndershëm, gjë që palëve në procedurë iu ka ofruar mundësinë për paraqitjen e argumenteve dhe të provave, të cilat kanë qenë në dobi ose kundër aktakuzës.

FDH Kosovë konsideron se dënimet e shqiptuara janë adekuate me peshën e veprave të caktuara penale të kryera. Edhe pse me kryerjen e tyre nuk kanë rezultuar pasojat më të rënda, pesha e tyre dhe rreziku potencial, të cilin e kanë bartur me vete për shkaktimin e çrregullimeve më të gjera të sigurisë në rajon, kanë kërkuar sanksionim të ashpër. Dënimet e këtilla mund të ndikojnë në mënyrë preventive mbi ata, të cilët mund të udhëhiqen nga mendimi për të provokuar situatën në kufirin midis Kosovës dhe Serbisë.

FDH Kosovë është kundër mënyrës, se si trupi gjykues e ka sqaruar marrjen e vendimit. Me fjalë të tjera, gjatë shpalljes së aktgjykimit, në fund, kryetari i trupit gjykues ka thënë se aktgjykimi është sjellë me shumicën e votave të pjesës ndërkombëtare të trupit gjykues. FDH Kosovë konsideron se një deklaratë e këtillë mund të shkaktojë konotacione ose komentime të ndryshme, sepse nuk është e qartë nëse me anë të saj është dëshiruar të drejtohet mesazhi, me të cilin është synuar njoftimi i publikut se gjyqtarët vendor ende nuk janë të gatshëm për marrjen e përgjegjësisë për gjykimin e lëndëve të rënda dhe të ndjeshme dhe se janë të prirë ndaj kompromiseve; ose se është dëshiruar që gjyqtari vendor të mbrohet nga hakmarrja eventuale e të akuzuarve, përkatësisht nga anëtarët e familjeve të tyre. Sidoqoftë, FDH Kosovë konsideron se deklaratat e këtilla janë të pavend dhe në mënyrë të panevojshme krijojnë tensione midis gjyqtarëve ndërkombëtar dhe vendor, si dhe se ndikojnë në formimin e përshtypjes së keqe edhe në rastet e gjy-

kimeve të suksesshme, siç ka qenë rasti në lëndën *Prokurori kundër Valon Jasharit dhe të tjerëve*.

FDH konstaton se gjatë shpalljes së aktgjykimit është bërë shkelja e ligjit mbi procedurën penale, e cila nuk ka mundur për të dëmtuar të drejtat dhe statusin e palëve në procedurë, por mund të ketë ndikim negativ në kredibilitetin e gjykatës. Përndryshe, trupi gjykues ka qëndruar ulur gjatë kohës së leximit të dispozitivit të aktgjykimit, kurse të akuzuarit dhe të tjerët të pranishëm në sallën e gjykimit e kanë dëgjuar vendimin e trupit gjykues duke qëndruar në këmbë[229].

[229] Neni 366, paragrafi 5 i LPRK: të gjithë të pranishmit do ta dëgjojnë shqiptimet e aktgjykimeve duke qëndruar në këmbë.

Izveštaj FHP Kosovo 2013

SVEDOCI I DALJE // // // **AHILOVA PETA** // // // NA SUĐENJIMA VISOKOG PROFILA

SADRŽAJ

UVOD 149

1. Odlučivanje (saslušanje) po optužnici:
1.1. Slučaj Ivan Radivojević 158
1.2. Slučaj Ismet Haxha i drugi
(Drenička grupa II, Slučaj Sylejman Selimi II) 159
1.3. Slučaj Sami Lushtaku i drugi (Drenička grupa I) 160

2. Predmeti okončani priznanjem krivice od strane optuženih:
2.1. Slučaj Nazim Bllaca 169
2.2. Slučaj Žarko Veselinović 171

3. Prvostepena suđenja:
3.1. Slučaj Sabit Tafil Geci i drugi 173
3.2. Slučaj Marjan Ilinčić i drugi 180
3.3. Slučaj Jovica Dejanović, Đorđe Bojković 184
3.4. Slučaj Valon Jashari i drugi 190

4. Ponovljena suđenja u prvostepenom postupku:
4.1. Slučaj Ejup Kabashi i drugi & Sokol Bytyqi 194
4.2. Slučaj Arben Krasniqi i drugi (Klečka) 198
4.3. Slučaj Latif Gashi i drugi (Lapska grupa) 204
4.4. Slučaj Slobodan Martinović i drugi 211

5. Žalbeni postupak:
5.1 Slučaj Aleksandar Bulatović 214
5.2. Slučaj Sabit Geci i drugi 216
5.3. Slučaj Nazif Visoqi 219
5.4. Slučaj Zoran Kolić 221
5.5. Slučaj Bojan Vulović 224
5.6. Slučaj Sadik Abazi i drugi (Bllaca II) 225

6. Vrhovni sud Kosova (po zahtevu za zaštitu zakonitosti):
6.1. Slučaj Avdyl Pergjegjaj 228

DODATAK 235

UVOD

U okviru projekta *Praćenje suđenja za ratne zločine i krivična dela sa političkom i etničkom pozadinom*, Fond za humanitarno pravo Kosovo (FHP Kosovo) je i u toku 2013. godine[230] nastavio sa sistematskim praćenjem i analizom toka najvažnijih sudskih procesa na Kosovu, obzirom da ona nailaze na veliku pažnju profesionalne i šire javnosti, posmatrača, pisanih i elektronskih medija, civilnog društva i nevladinog sektora, kao i međunarodnih organizacija za ljudska prava. Povremeno, FHP Kosovo se tokom prošle godine angažovao i na praćenju suđenja u nekoliko slučajeva koji su, iako izlaze iz okvira projekta za praćenje suđenja, ipak povezani sa njim i imaju određen značaj za ocenu glavnih kretanja u kosovskom pravosuđu, poput krivičnog slučaja sa etničkom pozadinom *Tužilac protiv Avdyla Përgjegjaja*.

Posmatrači FHP Kosovo su u 2013. godini pratili suđenja u 19 predmeta za ratne zločine, krivična dela sa političkom i etničkom pozadinom i terorizam u sudovima u Prištini/Prishtinë, Mitrovici/Mitrovicë, Gnjilanu/Gjilan i Prizrenu, prisustvujući na ukupno 112 zasedanja ovih sudova. Najveći broj zasedanja bio je otvoren za javnost, izuzev sedam (7) od njih, koja su uglavnom zbog čuvanja identiteta anonimnih svedoka održana iza zatvorenih vrata i uz prisustvo isključivo stranaka u postupku[231].

U toku 2013. godine, posmatrači FHP Kosovo su u okviru projekta za praćenje suđenja u najvažnijim slučajevima, bili prisutni na ukupno 112. zasedanja sudova u 19. predmeta. Od njih, 14 suđenja su se odvijala pred osnovnim sudovima, kao prvostepenim (u kojima se po prvi put raspravljalo po optužnici ili su po odlukama drugostepenih sudova vraćena na ponovno suđenja) i u njima su monitori FHP Kosovo pratili 107. dana ovih suđenja. Tokom izveštajne godine, FHP Kosovo je pratio i (5) pet suđenja koja su se pred Apelacionim sudom odvijala u drugom stepenu i u postupcima po žalbama stranaka. Posmatrači FHP Kosovo su u ovom okviru bili prisutni na pet (5) dana suđenja.

[230] Izveštajem su obuhvaćeni svi krivični slučajevi u kojima su održani glavni pretresi ili su održana zasedanja sudova po optužnicama ili žalbama u perodu od 1. januara do 31. decembra 2013. godine.

[231] U *Slučaju Arben Krasniqi i drugi* - dva zasedanja suda; u *Slučaju Jovica Dejanović i Đorđe Bojković* - jedno zasedanje; *u Slučaju Sabita Tafil Gecija i drugih* - dva puna i jedno delimično zatvoreno zasedanje suda; u *Slučaju Nazim Bllaca* - glavni pretres koji je trajao dva dana bio je zatvoren za javnost, nakon kojih je presuda objavljena na zasedanju suda koje je bilo otvoreno za javnost.

Praćenje sudskih procesa tokom 2013. godine, posebno kada se radi o najtežim krivičnim delima i predmetima na koje je najširа javnost najosetljivija, predstavljalo je mukotrpan posao. Pored problema sa pribavljanjem sudske dokumentacije, kašnjenjem sudova u njenom stavljanju na raspolaganje profesionalnoj javnosti, obradom ogromne pisane sudske dokumentacije[232], posmatrači FHP Kosovo su tokom ove godine prisustvovali saslušavanju 77 svedoka, koje su predložile stranke u postupku ili pozvanih od strane sudova po službenoj dužnosti[233], kao i šest (6) veštaka, koje su takođe predložile stranke u postupku. Proces svedočenja, odnosno obezbeđenje autentičnih svedoka koji će slobodno i bez straha pred sudom izneti ono što su direktno videli, zapazili ili registrovali u radnjama koje se kao krivične stavljaju na teret optuženima, predstavljao je i u 2013. godini Ahilovu petu pravosuđa na Kosovu. Zbog odbijanja tri (3) anonimna svedoka da svedoče ne samo pred javnošću i medijima, već i pred profesionalnom javnošću, njihovo saslušanje je održano na zatvorenim sednicama suda[234] i iz tih razloga FHP Kosovo nije uspeo da dobije uvid u izjave ovih svedoka, kao ni u presudu suda u istom slučaju. Od ukupnog broja svedoka, koji su se u predmetima koje je FHP Kosovo pratio prošle godine pojavili pred sudovima, pet (5) svedoka je svedočilo u svojstvu zaštićenih svedoka[235]. Sedam (7) svedoka je od strane tužilaštva bilo predloženo za anonimne. Od njih je troje (3) svedočilo putem video linka sa izmenjenim glasom i zamagljenim licem, a četvoro (4) je odbilo status anonimnih svedoka i svedočili su javno pred sudom, uglavnom odbijajući da i dalje budu svedoci tužilaštva, a u pojedinim slučajevima i da odgovaraju na pitanja tužioca, koji ih je predložio kao svedoke u interesu optužnice. Na kraju, izuzev samo u dva slučaja, svedočenje svedoka predloženih od strane tužilaštva pred sudskim većima se u celosti razlikovalo od njihovih iskaza iz ranijih faza postupka. Ovakva situacija sa svedocima potvrđuje da na Kosovu još nije izgrađena klima sigurnosti za svedoke i da su oni i dalje podložniji uticaju onih kojima nije u interesu njihovo pojavljivanje u sudu i iznošenje istine, nego zakonskoj obavezi da pred sudovima govore istinu.

Tužilačka komponenta u kosovskom pravosuđu pokazala se aktivnom u 2013. godini, tokom koje je podignuto šest (6) novih optužnica za najteža krivična dela. Za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva otvoreni su: *Slučaj Ivan Radivojević*, *Slučaj Sami Lushtaku i drugi* i *Slučaj Ismet Haxha i drugi*. Novopo-

[232] Kao npr: Presuda Osnovnog suda u ponovljenom postupku u slučaju *Slučaju Arben Krasniqi i drugi - 270 strana*, itd.

[233] 39 svedoka je svedočilo ispred tužilaštva, a 18 ispred odbrane. Preostalih 20 svedoka bilo je pozvano od strane suda da svedoči po službenoj dužnosti.

[234] *Slučaj Tužilac protiv Sabita Tafila Gecija i drugih*.

[235] Dva zasedanja suda na kojima je svedočio jedan zaštićeni svedok su na njegovo traženje bila zatvorena za javnost - slučaj *Kleçka*.

dignutom se može smatrati i optužnica u *Slučaju Sabit Tafil Geci i drugih,* koju je Specijalno tužilaštvo Republike Kosova (STRK) podiglo 11. decembra 2012. godine. Ona je sudu dostavljena narednog dana, ali je stručna javnost sa podizanjem optužnice bila upoznata tek početkom 2013. godine. Početkom 2013. godine podignuta je i optužnica protiv desetorice Albanaca sa Kosova (*Tužilac protiv Valona Jasharija i drugih*), osumnjičenih za vršenje više krivičnih dela terorizma, odnosno više oružanih napada na policijski punkt u Preševskoj dolini, na teritoriji Republike Srbije, u leto i u drugoj polovini 2012. godine. Novi predmet u 2013. godini predstavljala je i optužnica protiv Nazima Bllace za ubistvo nekadašnjeg visokog funkcionera Službe bezbednosti bivše Jugoslavije, Ibusha Kllokoqija *(Slučaj Bllaca III)*.

U toku 2013. godine, sudovi su u prethodnom postupku za potvrđivanje osnovanosti novopodignutih optužnica za najteža krivična dela razmatrali sedam (7) optužnica. Četiri (4) su ocenjene kao osnovane i po njima su otvoreni glavni pretresi: *Slučaj Sabit Tafil Geci i drugi* za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva; *Slučaj Valon Jashari i drugi* za krivično delo terorizam; *Slučaj Bllaca III* za krivično delo teško ubistvo[236]; *Slučaj Žarko Veselinović* za krivična dela pokušaj teškog ubistva i neovlašćeno vlasništvo, kontrola ili posedovanje oružja[237]. Za tri (3) optužnice[238] koje su podignute u drugoj polovini 2013. godine, kao i za onu o pokušaju ubistva u *Slučaju Žarko Veselinović*, do kraja kalendarske godine nisu bile objavljene odluke o (ne)potvrđivanju, tako da nije poznato da li će po njima tokom ove godine biti otvarani glavni pretresi.

Zanimljivo je da su u dva (2) slučaja, u kojima se radilo o novim predmetima u kojima su optužnice podignute tokom 2013. godine, optuženi potpuno *(Tužilac protiv Nazima Bllace)* ili delimično *(Tužilac protiv Žarka Veselinovića)* priznali izvršenje krivičnih dela koje im se stavljalo na teret, izjasnivši se krivim. U odnosu na ova dela, dokazni postupak uopšte nije ni otvaran, već se pristupilo utvrđivanju zakona koji je povoljniji za izvršioca, a nakon toga je otvoren postupak izricanja sankcija, odnosno objavljivanja presuda kojim su optuženi oglašeni krivim i kojim su im izrečene kazne zatvora.

Slučajevi ratnih zločina su dominirali među predmetima koje je FHP Kosovo pratio tokom 2013. godine. U toku ove godine, presudama su okončana četiri (4) velika glavna pretresa u prvom stepenu, u kojima je suđeno 21. optuženoj osobi:

[236] Prilikom izjašnjavanja po optužnici, optuženi Bllaca priznao je izvršenje krivičnog dela.

[237] Prilikom izjašnjavanja po optužnici, optuženi Veselinović priznao je izvršenje krivičnog dela.

[238] Radi se o optužbama za ratni zločin: *Slučaj Ivan Radivojević*, *Slučaj Sami Lushtaku i drugi* i *Slučaj Ismet Haxha i drugi*.

Slučaj Dejanović Jovica i Bojković Đorđe – za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva; *Slučaj Sabit Tafil Geci i drugi* – za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva; *Slučaj Marjan Ilinčić i drugi* - martovski nemiri 2008. godine; *Slučaj Valon Jashari i drugi* – za krivično delo terorizam. Od ukupnog broja optuženih, njih 16 je oglašeno krivim, dok su petorica preostalih oslobođeni optužbi u prvom stepenu. Svi optuženi koji su bili oslobođeni su srpske nacionalnosti. Kao i ranijih godina, i u toku 2013. godine su pred prvostepenim sudovima održana četiri (4) glavna pretresa protiv 18 optuženih osoba u pravcu krivičnog dela ratni zločin. Ti pretresi pripadaju predmetima koji su ranijim odlukama drugostepenih sudova (Vrhovnog suda Kosova ili Apelacionog suda) vraćeni na ponovno suđenje: *Tužilac protiv Ejupa Kabashija i drugih*[239]; *Tužilac protiv Arbena Krasniqija i drugih - Slučaj Klečka*; *Tužilac protiv Latifa Gashija i drugih - Slučaj Lapska grupa*, koji predstavlja drugo ponovno suđenje u prvom stepenu, kao i *Tužilac protiv Slobodana Martinovića i drugih*. Bilans ovih pretresa na kraju 2013. godine je da je od 18 optuženih u ovim predmetima, njih 12 oslobođeno optužbi, troje je osuđeno, dok protiv troje optuženih postupak do kraja godine još nije bio okončan.

U odnosu na krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva, u toku 2013. godine je pred osnovnim sudovima na Kosovu, kao i pred Apelacionim sudom održano u različitim fazama 11 postupaka i njima je bilo obuhvaćeno ukupno 44 optužene osobe.[240] Od ukupnog broja predmeta za ratne zločine koji su u toku 2013. godine procesuirani pred kosovskim sudovima, tri su bila potpuno nova i otvorena su optužnicama koje je STRK podigao protiv osamnaestorice optuženih.[241] Do kraja izveštajnog perioda, glavni pretresi u ovim predmetima nisu bili otvoreni i FHP Kosovo za sada nema saznanja o tome da li će optužnice, koje se odnose na ove predmete i koje se još nalaze u fazi ocenjivanja, biti potvrđene ili odbačene kao neosnovane.

U grupi najtežih i po kosovsko pravosuđe najvažnijih predmeta, koje je FHP Kosovo redovno pratio tokom 2013. godine, Apelacioni sud je kao drugostepeni sud u toku protekle godine održao sednice žalbenog veća u šest (6) predmeta, koji su protiv 12 optuženih bili presuđeni u prvom stepenu: *Slučaj Sabit Geci i drugi* – za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva; *Slučaj Zoran Kolić* - za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva; *Slučaj Slobodan Martinović i drugi*[242] - za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva; *Slučaj Sadik*

[239] Ovom predmetu je pridružen i prvostepeni postupak u odnosu na optuženog Sokola Bytyqija, koji u vreme istrage i glavnog pretresa protiv Kabashija nije bio dostupan pravosudnim organima, jer se nalazio u bekstvu.

[240] 37 Albanaca i sedmorica Srba.

[241] 17 Albanaca i jedan Srbin.

[242] FHP Kosovo nije pratio zasedanje žalbenog postupka u ovom slučaju, održano 25.

Abazi i drugi[243] - za krivična dela teško ubistvo i pokušaj teškog ubistva; *Slučaj Bojan Vulović* – za krivična dela nedozvoljeno nošenje oružja i pokušaj teškog ubistva; kao i *Slučaj Avdyl Përgjegjaj* – za krivično delo pravo nepovredivosti stana[244].

Iako je godina 2013. bila veoma izazovna za kosovsko pravosuđe ako se ima u vidu broj najtežih predmeta koji su bili procesuirani u sudovima, FHP Kosovo uočava da je uključenost domaćih sudija u sudska veća zadužena za ove predmete bila veoma mala, što je dovelo do toga da je njihovo angažovanje na najtežim i najosetljivijim slučajevima sa kojima se nosi kosovsko pravosuđe bilo slabo i nezapaženo. Sudska veća pred kojima su u pretkrivičnom postupku vođena saslušanja po optužnici, prvostepeni glavni pretresi, glavni pretresi u ponovljenim suđenjima ili po žalbenim postupcima, bila su u najvećem broju mešovitog sastava, kombinovanog od strane međunarodnih i domaćih sudija. Svim sudskim većima su predsedavale sudije Evropske misije za vladavinu prava (EULEX), dok se doprinos domaćih sudija svodio na njihovo angažovanje u svojstvu članova veća.[245] Da slika o inputu domaćih sudija pri rešavanju najtežih predmeta u kosovskim sudovima bude još bleđa, tu je i činjenica da su se sva mešovita veća, pred kojima su tokom 2013. godine u prvostepenom postupku vođeni glavni pretresi za ratne zločine i krivična dela sa političkom i etničkom pozadinom, sastojala od dvoje međunarodnih i jednog domaćeg sudije, izuzev slučaja u Osnovnom sudu u Prizrenu (*Slučaj Ejup Kabashi i drugi & Sokol Bytyqi*), gde je veće bilo sastavljeno od jednog sudije EULEX-a (koji je ujedno i predsedavao većem) i dvoje domaćih sudija. Sve u svemu, u rad sudskih veća koja su bila zadužena za rešavanje predmeta koje je u toku 2013. godine pratio FHP Kosovo, bilo je uključeno 22 sudija EULEX-a i 13 domaćih sudija. Prema informacijama koje poseduje FHP Kosovo, slično stanje vladalo je i u drugostepenom postupku. Vrhovni sud Kosova i Apelacioni sud su u nekoliko navrata, prilikom žalbenog postupka u najtežim krivičnim delima, zasedali u većima sastavljenim u većini od kosovskih sudija, ali su i u njima presedavajući bile sudije EULEX-a. Kada se radilo o nešto lakšim krivičnim delima, Vrhovni sud Kosova i Apelacioni sud su u pojedinim slučajevima (u drugostepenim postupcima ili po vanrednom pravnom lekovima) odlučivali u većima sastavljenim isključivo od domaćih sudija[246]. Kada se zna da stanje nije ništa pozitivnije u vezi sa involviranošću domaćih tužilaca u progon najtežih

jula 2013. godine, jer nije bio obavešten o njegovom sazivanju.

[243] Poznatiji kao *Bllaca II*.

[244] FHP Kosovo je odlučio da zbog specifičnosti ovih slučajeva angažuje svoje posmatrače na njima i iste uvrsti u godišnji izveštaj.

[245] Štaviše, sastav krivičnih veća u Osnovnom sudu u Mitrovici/Mitrovicë bio je isključivo međunarodni.

[246] Radi se o slučaju koji izlazi iz okvira projekta FHP Kosovo, u kojima su posmatrači FHP Kosovo pratili ranije faze postupka.

krivičnih dela (optužnice za ove predmete tokom 2013. godine zastupali su tužioci EULEX-a, izuzev *Slučaja Slobodan Martinović i drugi* u kojem je optužnicu zastupala tužilac SPRK, Merita Bina Rugova), onda prema mišljenju FHP Kosovo treba veoma oprezno i sa rezervama tretirati sve glasnije službene najave za sužavanje mandata i smanjivanje kompetencija Evropskoj misiji za vladavinu prava. Jedno od najznačajnijih zapažanja do kojeg je FHP Kosovo došao na osnovu posmatranja suđenja za najteže zločine na Kosovu, jeste da domaći sudski i tužilački kadrovi još nisu spremni (a možda čak ni voljni) da na sebe preuzmu rukovodeću ulogu u procesuiranju ratnih zločina i krivičnih dela sa političkom i etničkom pozadinom.

Jedan od novih elemenata koji se mogao primetiti u radu kosovskih sudova odnosio se i na novo krivično zakonodavstvo. Skupština Kosova je 22. juna 2012. godine usvojila novi Krivični zakonik Republike Kosovo, koji je na snagu stupio 1. januara 2013. godine. Skupština Kosova je 13. decembra 2012. usvojila i novi Zakonik o krivičnom postupku, koji je takođe stupio na snagu 1. januara 2013. godine (Zakonik o krivičnom postupku je objavljen u službenom listu 28. decembra 2012. godine). Novi zakoni su uneli dosta novina kako u materijalnom, tako i u krivičnom postupku. Oni su imali direktan uticaj na usporeniji rad sudova na Kosovu u prvom tromesečju 2013. godine, zbog kratkog perioda od njihovog objavljivanja u službenom listu (9. novembar, 28. decembar 2012. godine) do njihovog stupanja na snagu i početka njihove primene. FHP Kosovo smatra da je, imajući u vidu izmene koje su novi zakoni doneli, nosiocima pravosudnih funkcija bilo potrebno pružiti određeno vreme za upoznavanje sa novim odredbama i izmenama.

Novi zakoni su uveli novu teritorijalnu i strukturnu organizaciju sudova na Kosovu, ustanovljenu Zakonom o sudovima koji je stupio na snagu 1. januara 2011. godine, sa početkom primene od 1. januara 2013. godine. U prvom stepenu, umesto nekadašnjih opštinskih i okružnih[247], od sada odlučuju osnovni sudovi, dok po žalbama na odluke osnovnih sudova odlučuje novoformirani Apelacioni sud, koji je nadležan za postupanje na celoj teritoriji Kosova. Vrhovni sud Kosova odlučuje po vanrednim pravnim lekovima i drugim slučajevima predviđenim Zakonom o sudovima Kosova, kao i u trećem stepenu oko žalbi predviđenih zakonom u posebnim slučajevima u kojima se dozvoljava treći stepen suđenja[248] (na primer, kada Apelacioni sud po žalbama stranaka donese odluku koja je dijametralno suprotna od odluke osnovnog, odnosno prvostepenog suda[249]).

[247] Raspodela je vršena prema težini krivičnog dela.

[248] http://www.md-ks.org/repository/docs/Ligji.N.P_e_Ligjit_per_Gjykatat_(serbisht).pdf

[249] Primedba priređivača izveštaja.

Jedna od novina novog Zakona o krivičnom postupku Republike Kosovo (ZKPK) je i postupak odlučivanja po optužnici. O novo podnetoj optužnici sada odlučuje sudija, koji će ujedno biti i predsednik sudskog veća koje će rukovoditi pretresom u istom predmetu, u slučaju da isti oceni da je optužnica osnovana i potkrepljena dokazima. U fazi postupka ocene optužnice sudija (i eventualno budući predsednik veća) deluje u svojstvu sudije pojedinca, organizuje postupak po optužnici, kao i ocenjuje da li je optužnica sačinjena prema zakonu, odnosno da li je ona osnovana i potkrepljena adekvatnim dokazima.

Pregled suđenja koje je FHP Kosovo pratio u toku 2013. godine

1. Odlučivanje (saslušanje) po optužnici:

1.1. Slučaj Ivan Radivojević

1.2. Slučaj Ismet Haxha i drugi (Drenička grupa II, Slučaj Sylejman Selimi II)

1.3. Slučaj Sami Lushtaku i drugi (Drenička grupa I)

2. Predmeti okončani priznanjem krivice od strane optuženih:

2.1. Slučaj Nazim Bllaca

2.2. Slučaj Žarko Veselinović

3. Prvostepena suđenja:

3.1. Slučaj Sabit Tafil Geci i drugi

3.1. Slučaj Marjan Ilinčić i drugi

3.3. Slučaj Jovica Dejanović, Đorđe Bojković

3.4. Slučaj Valon Jashari i drugi

4. Ponovljena suđenja u prvostepenom postupku:

4.1. Slučaj Ejup Kabashi i drugi & Sokol Bytyqi

4.2. Slučaj Arben Krasniqi i drugi (Klečka)

4.3. Slučaj Latif Gashi i drugi (Lapska grupa)

4.4. Slučaj Slobodan Martinović i drugi

5. Žalbeni postupak:

5.1 Slučaj Aleksandar Bulatović

5.2. Slučaj Sabit Geci i drugi

5.3. Slučaj Nazif Visoqi

5.4. Slučaj Zoran Kolić

5.5. Slučaj Bojan Vulović

5.6. Slučaj Sadik Abazi i drugi (Bllaca II)

6. Vrhovni sud Kosova (po zahtevu za zaštitu zakonitosti):

6.1. Slučaj Avdyl Pergjegjaj

1. Odlučivanje (saslušanja) po optužnici:

1.1. Slučaj Ivan Radivojević

U Osnovnom sudu u Prištini/Prishtinë, pred međunarodnim sudijom Malcolmom Simmonsom koji je zasedao u svojstvu sudije pojedinca, dana 9. oktobra 2013. godine, održano je prvo saslušanje po optužnici SPRK-a od 24. septembra 2013. godine[250], u predmetu *Tužilac protiv Ivana Radivojevića*. Optuženom Radivojeviću se navedenom optužnicom stavlja na teret izvršenje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva[251]. Prema optužnici, Radivojević je (kršenjem zajedničkog člana 3 Ženevskih Konvencija iz 1949. godine, kao i svih međunarodnih zakona koji su bili na snazi u vreme sukoba i kojima su regulisana pravila ratovanja), u svojstvu pripadnika rezervnog sastava policije Srbije i u saizvršilaštvu sa još najmanje desetoricom drugih pripadnika srpskih vojnih snaga, rezervnog sastava, policije i paramilitarnih formacija, narušio telesni integritet i zdravlje oko 40 muškaraca, albanskih civila (uključujući Bujara Bajramija, Hakiju Bajramija i Dauta Bugujevcija). Žrtve su dana 26. marta 1999. godine bile okupljene na autobuskoj stanici[252] (autobuskom stajalištu) u Kosovu Polju/Fushë Kosovë, čekajući autobus za Prištinu/Prishtinë[253]. Zbog osnovane sumnje da je počinio navedeno krivično delo, optuženi koji živi u Srbiji (Blace) uhapšen je prilikom ulaska na Kosovo u avgustu 2013. godine, na graničnom prelazu Jarinje.

U toku sednice saslušanja i nakon obelodanjivanja dokaza na kojima je optužnica zasnovana, optuženi se izjasnio da se ne oseća krivim. Branilac optuženog je bio obavezan da najkasnije do 23. oktobra sudu u pismenoj formi dostavi eventualne prigovore na optužnicu ili dokaze kojima je ona podržana od strane međunarodnog tužioca Maurizia Salustra. U suprotnom, prema najavi sudije, glavni pretres će biti zakazan za decembar 2013, u toku kojeg bi sud zasedao sedam do deset dana.

[250] Procesna radnja koja je kao novina počela da se primenjuje nakon stupanja na snagu novog Zakona o krivičnom postupku Republike Kosovo početkom 2013. godine.

[251] Kažnjivim prema članu 142 Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ), koji je u primeni prema uredbi UNMIK-a 1999/42 od 12. decembra 2014. godine; kažnjivim i prema ranijim krivičnim zakonima, kao i prema članu 152 važećeg Krivičnog zakona Republike Kosova (KZK).

[252] Prema optužnici.

[253] FHP Kosovo do kraja 2013. godine nije uspeo da pribavi sudsku dokumentaciju sa detaljnijim informacijama vezanim za ovaj slučaj.

Prema nezvaničnim saznanjima FHP Kosovo, do navedenog roka nije bilo prigovora optuženog i njegovog branioca po optužnici. Ipak, glavni pretres u ovom predmetu nije počeo do kraja 2013. godine.

1.2. Slučaj Ismet Haxha i drugi (Slučaj Drenica II, Slučaj Sylejman Selimi II)

Pred međunarodnim sudijom Philipom Kanningom, koji je zasedao u svojstvu sudije pojedinca, u Osnovnom sudu u Mitrovici/Mitrovicë, održani su 27. novembra i 13. decembra 2013. godine prvo i drugo saslušanje po optužnici SPRK-a od 13. novembra 2013. godine u predmetu *Tužilac protiv Ismeta Haxhe i drugih*. Navedenom optužnicom se četvorica nekadašnjih pripadnika Oslobodilačke vojske Kosova (OVK) Ismet Haxha, Shefki Hyseni, Nexhat Qubreli i Syleman Selimi (nekadašnji komandant OVK) terete za izvršenje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva[254]. Ovaj predmet je u javnosti poznat i kao slučaj *Drenica II* ili *Slučaj Sylejman Selimi i drugi*.

Optuženima je navedenom optužnicom stavljeno na teret da su za vreme oružanog sukoba na Kosovu, kao pripadnici Oslobodilačke vojske Kosova (OVK/UÇK), krajem 1998. ili početkom 1999. godine počinili krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva, koji je u suprotnosti sa zajedničkim članom 3 Ženevskih konvencija iz 1949, kao i članovima 4 i 5 Drugog dodatnog Protokola od 8. juna 1977. godine. Oni su prema navodima optužnice kidnapovali svedoke A i B i držali ih u pritvoru više dana.

Tom prilikom optuženi Ismet Haxha, u saizvršilaštvu sa optuženim Nexhatom Qubrelijem i još jednim nepoznatim vojnikom OVK/UÇK, povredio je telesni integritet i zdravlje svedoka A (kosovska Albanka); držao je žrtvu A, dozvoljavajući ostalima da prema njoj primenjuju fizičku silu i tuku je; maltretirao je svedoka B (kosovska Albanka), teško je zlostavljajući i prinudivši je da napiše lažnu izjavu o njenoj navodnoj saradnji sa srpskim vlastima; držao je žrtvu B, omogućavajući direktnim izvršiocima da nad njim čine krivična dela; takođe je i nehumano tretirao svedoke A i B glumeći njihovo ubistvo, tako što je naterao žrtve da kleknu na pod, nakon čega je vatrenim oružjem pucao iza njihovih leđa. Optuženi Shefki Hyseni se tereti da je silovao svedoka A za vreme dok je ona bila pritvorena od strane vojnika OVK/UÇK, tako što ju je prinudio na seksualni odnos protiv njene volje. Optuženi Nexhat Qubreli se tereti da je u saizvršilaštvu sa optuženim Ismetom Haxhom i još jednim vojnikom OVK/UÇK povredio telesni integritet svedoka

[254] Kažnjivim prema članu 142 KZ SFRJ, kao i prema članu 152 KZK.

A, tukući je u više navrata različitim predmetima; maltretirao je svedoka B u više navrata i sa različitim predmetima; prinudio ovu žrtvu da napiše lažnu izjavu o njenoj navodnoj saradnji sa srpskim vlastima. Nekadašnji komandant OVK/UÇK Sylejman Selimi se tereti da je u saradnji sa drugim pripadnicima OVK/UÇK povredio telesni integritet i zdravlje svedoka A i B, tukući ih u više navrata.

U toku prvog saslušanja 27. novembra, sud je obavio načelnu proveru dokaza priloženih uz optužnicu, obezbedio je njihovo dostavljanje optuženima i njihovim braniocima, a pročitane su i optužbe koje se optuženima stavljaju na teret. Optuženi su se izjasnili da se ne osećaju krivim po optužnici. U toku drugog saslušanja po optužnici 13. decembra, odbrana optuženih je iznela usmene prigovore na optužnicu, dok su pojedini branioci sudu dostavili prigovore na optužnicu i u pismenoj formi. Prigovorima odbrane, koje su podržali optuženi, potencirano je da ista nije sačinjena shodno zakonu, da nije potkrepljena dokazima, da su navodi u optužnici samo pretpostavke, da tvrdnja da su optuženi počinili dela za koja se terete ne prelazi granicu dobro osnovane sumnje, te da će u slučaju da sud prihvati optužnicu i dokaze kojim je ona potkrepljena, predložiti saslušanje novih svedoka. Svi branioci optuženih su od strane suda obavezani da svoje prigovore dostave sudu u pismenoj formi.

Oštećene A i B nisu prisustvovale saslušanjima po optužnici, niti su imale punomoćnika koji bi zastupao njihove interese pred sudom. Sednicama saslušanja po optužnici prisustvovali su članovi porodica i prijatelji optuženih, kao i predstavnici lokalnih medija, što ranije nije bilo uobičajeno za predmete za koje je bio nadležan Osnovni sud u Mitrovici/Mitrovicë, čija se suđenja odvijaju u zgradi koja se nalazi u severnom delu grada.

Optužnicu je u toku postupka razmatranja optužnice od strane suda zastupao međunarodni tužilac Maurizio Salustro. Do kraja izveštajnog perioda, prema saznanjima FHP Kosovo nije doneta odluka po optužnici.

1.3. Tužilac protiv Agima Demaja i drugih (Slučaj Sami Lushtaku i drugi, Drenička grupa I)

Pred sudijom Osnovnog suda u Mitrovici/Mitrovic**ë** Dariuzsom Sielickijem, koji je zasedao u svojstvu sudije pojedinca, dana 6. decembra 2013. godine održano je prvo saslušanje po optužnici SPRK-a, od 6. novembra 2013. godine, u predmetu *Tužilac protiv Agima Demaja i drugih*, koji se u javnosti predstavlja i kao *Slučaj Drenica* ili *Slučaj Sami Lushtaku i drugi*.

Optužnicom se Demaj i još četrnaestorica[255] (među kojima i nekadašnji komandant OVK/UÇK i aktuelni predsednik opštine Srbica/Skenderaj) terete za izvršenje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva u saizvršilaštvu[256], po jednoj ili više tačaka. Oni su optuženi da su, suprotno zajedničkom članu 3 Ženevskih Konvencija iz 1949. godine, neodređenog datuma septembra meseca 1998. godine[257] ugrozili telesni integritet i zdravlje civila A i B, koji su za vreme oružanog sukoba bili zatvoreni u centru za zadržavanje u selu Lukovac/Lukovc, opština Srbica/Skenderaj. Prema optužnici, više optuženih je pesnicama i drvenim štapovima tuklo ovo dvoje civila i primoravalo ih da se međusobno tuku. Takođe, optuženi[258] se terete da su metalnim predmetom dodirivali polne organe svedoka A, gurajući ga po podu, kao i da su u neodređenom broju slučajeva ugrozili telesni integritet i zdravlje svedoka A. Isto tako, optuženi se terete da su ugrozili telesni integritet i zdravlje neidentifikovanog broja civila Albanaca iz naselja Šipolje/Shipolë, opština Mitrovica/Mitrovicë, u toku avgusta ili septembra meseca 1998. godine, tukući ih u više navrata. Jedno od dela koje se stavlja na teret optuženima je i ubistvo Ivana Bulatovića (pritvorenog od strane OVK/UÇK), koje je izvršeno neutvrđenog datuma početkom juna meseca 1998. godine,[259] tako što mu je vrat prerezan motornom testerom. U nastavku, optuženi se dodatno terete da su ugrozili telesni integritet i zdravlje svedoka C i F u centru za zadržavanje u selu Lukovac/Lukovc, opština Srbica/Skenderaj[260], neutvrđenog datuma u toku juna meseca 1998. godine ili početkom 1999. godine; da su ugrozili telesni integritet i zdravlje svedoka E u centru za zadržavanje u Likovcu/Likovc[261]; da su ugrozili telesni integritet i zdravlje dvoje neidentifikovanih civila, oca i ćerke, koji su bili zadržani u aneksu zgrade u centru za zadržavanje u selu Likovac/Likovc neutvrđenog datuma početkom 1999. godine[262]; da su ugrozili telesni integritet i zdravlje svedoka I koji je bio zatvoren u centru za zadržavanje u Likovcu/Likovc,

[255] Saoptuženi: Bashkim Demaj, Driton Demaj, Selman Demaj, Fadil Demaku, Jahir Demaku, Nexhat Demaku, Zeqir Demaku, Sabit Geci, Ismet Haxha, Sahit Jashari, Sami Lushtaku, Sylajman Selimi, Isni Thaçi, Anvi Zabeli.

[256] Kažnjivog prema članu 142 u vezi sa članom 22 KZ SFRJ.

[257] Optuženi: Agim Demaj, Bashkim Demaj, Driton Demaj, Selman Demaj, Fadil Demaku, Jahir Demaku, Nexhat Demaku, Zeqir Demaku, Sylajman Selimi.

[258] Agim Demaj, Sylejman Selimi, Isni Thaqi, Zeqir Demaku, Fadil Demaku, Nexhat Demaku, Selman Demaj, Driton Demaj, Bashkim Demaj, Jahir Demaj sa drugim neidentifikovanim pripadnicima OVK.

[259] Optuženi: Sabit Geci, Sahit Jashari.

[260] Optuženi: Sabit Geci, Ismet Haxha, Sahit Jashari, Sami Lushtaku, Avni Zabeli, pokojna Xheva Ladrovci.

[261] Optuženi Sabit Geci i Sahit Jashari.

[262] Optuženi: Sahit Jashari sa neutvrđenim vojnicima OVK.

i kojeg su redovno tukli neutvrđenih datuma krajem proleća ili početkom leta 1998. godine[263]; da su ugrozili telesni integritet i zdravlje neutvrđenog broja albanskih civila, koji su bili zadržani u pritvorskom centru u Likovcu/Likovc od proleća 1998. do prvih meseci 1999. godine[264]; da su pucajući iz pištolja TT ubili nepoznate pritvorene civile na neutvrđenoj lokaciji između sela Galice/Galic i Dubovac/Dubovc neutvrđenog datuma septembra meseca 1998. godine[265]; da su ugrozili telesni integritet i zdravlje jednog neidentifikovanog lica iz Glavnog sela/Glavnasellë, koji je bio držan u centru za zadržavanje u Likovcu/Likovc, neutvrđenog datuma u toku avgusta ili septembra meseca 1998. godine[266]; da su ugrozili telesni integritet i zdravlje jednog neidentifikovanog lica iz naselja Šipolje/Shipolë, opština Mitrovica/Mitrovicë, kojeg su tukli u više navrata, neutvrđenog datuma u toku meseca avgusta ili septembra 1998. godine[267]; kao i da su ugrozili telesni integritet svedoka F i jednog nepoznatog pritvorenika iz Prizrena, koji su bili držani u centru za zadržavanje u Likovcu/Likovc, juna ili jula meseca 1998. godine[268].

U toku prvog saslušanja po optužnici, pojedini branioci optuženih su prigovarali da ne poseduju rešenje o otvaranju i proširenju istrage protiv njihovih klijenata, kao i da poseduju pojedine izjave svedoka samo na engleskom jeziku. Nakon čitanja dela optužnice koji se odnosi na optužbe, svi optuženi su se izjasnili da su razumeli optužbe koje ih terete i da se po njima ne osećaju krivim. Branioci su tražili ukidanje pritvora optuženima, između ostalog i za Samija Lushtakua, koji je na lokalnim izborima održanim 3. decembra 2013. izabran za gradonačelnika Srbice/Skenderaj, da bi mu se omogućilo polaganje zakletve.

Optužnicu je u toku sednice prvog saslušanja po optužnici zastupao međunarodni tužilac Maurizio Salustro. Na kraju prvog saslušanja nije zakazano sledeće ročište po optužnici, niti glavni pretres. Do kraja izveštajnog perioda, FHP Kosovo nije bio u mogućnosti da pribavi odluku suda o prihvatanju ili odbacivanju optužnice.

[263] Optuženi: Sahit Jashari u saizvršilaštvu sa Sylejmanom Selimi.

[264] Optuženi: Sami Lushtaku, Avni Zabeli, Sahit Jashari i Sylejman Selimi.

[265] Optuženi: Sami Lushtaku.

[266] Optuženi: Sami Lushtaku.

[267] Optuženi Sami Lushtaku i Jahir Demaku.

[268] Optuženi: Avni Zabeli u saizvršilaštvu sa dva neidentifikovana pripadnika OVK.

2. Predmeti okončani priznanjem krivice od strane optuženih

2.1. Slučaj Nazim Bllaca (Bllaca III)

Mešovito veće Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, na zasedanju suda koje je bilo otvoreno za javnost[269] i kojim je predsedavala sudija EULEX-a Mariola Pasnik,[270] 19. jula 2013. godine objavilo je presudu kojom je okončan prvostepeni postupak u predmetu *Tužilac protiv Nazima Bllace* (u predmetu poznatom u javnosti i kao *Bllaca III*), a koji je vođen protiv pripadnika nekadašnje tajne Informativne službe Kosova/Sherbimi Informativ i Kosovës (ISK/SHIK), Nazima Bllace. Navedenom presudom, Bllaca je oglašen krivim za ubistvo visokog funkcionera nekadašnje Službe državne bezbednosti Ibusha Kllokoqija i izrečena mu je kazna zatvora u trajanju od četiri (4) godina i šest (6) meseci. Bllaci je u izrečenu kaznu uračunat vremenski period koji je on proveo u kućnom pritvoru, u periodu od 30. novembra 2009. do 29. novembra 2010. godine. Posebnim rešenjem suda od 19. jula 2013. godine, Bllaci je određen kućni pritvor do pravosnažnosti presude. Kućni pritvor je određen po predlogu tužioca.

Navedenu presudu sud je zasnovao nakon Bllacinog priznanja da je on direktni izvršilac u ubistvu Ibusha Kllokoqija. Ubistvo se dogodilo šestog (6) avgusta 1999. godine u Prištini/Prishtinë, u dvorištu porodične kuće žrtve i u prisustvu njegove porodice. Bllaca je priznao da je, pucajući iz automatskog vatrenog oružja, Kllokoqija lišio života.

Krivični postupak protiv Bllace pokrenut je rešenjem tužioca SPRK-a od 30. novembra 2009. godine, a nakon njegove izjave medijima u kojima je govorio ne samo o ovom već i drugim slučajevima politički motivisanih ubistava, koja su se dogodila u leto 1999. godine. Bllaca je ovom prilikom govorio i o ubistvima i pokušajima ubistava koja su se odigrala nakon završetka oružanog sukoba i čiji izvršioci u većini slučajeva još uvek nisu otkriveni. Prema Bllacinim tvrdnjama,

[269] Po predlogu tužioca i odluci predsednika sudskog veća, prvo saslušanje (koje je održano pred predsednicom veća Mariolom Pasnik, koja je delovala u svojstvu sudije pojedinca), kao i deo glavnog pretresa održanog pred sudskim većem 3. i 15. jula 2013. godine, bili su zatvoreni za javnost, shodno članu 294 Zakona o krivičnom postupku (ZKP). Shodno članu 295, stav 2 ZKP, koji reguliše mogućnost učešća stručne javnosti na zatvorenim sednicama suda, posmatraču FHP Kosovo bilo je omogućeno da prisustvuje zasedanjima suda koja su bila zatvorena za javnost.

[270] Članovi sudskog veća: međunarodni sudija Franceska Fisher i domaći sudija Faik Hoxha.

izvršioci ovih dela bili su pripadnici ISK/SHIK, dok su žrtve ovih dela bili uglavnom članovi ili simpatizeri Demokratskog saveza Kosova (DSK/LDK). Prema tvrdnjama okrivljenog, on je u navedenim ubistvima i pokušajima ubistava sâm direktno učestvovao kao počinilac, saizvršilac ili kao član kriminalne grupe. Bllaca je svoje tvrdnje potkrepio i publikovanjem jednog DVD-a sa svojim izjavama i snimcima pojedinih razgovora sa mogućim akterima zločina.

Rešenjem predpretresnog sudije Okružnog suda u Prištini/Prishtinë od 1. decembra 2009. godine, Bllaci je bio određen kućni pritvor u trajanju od trideset dana. Pritvor mu je kontinuirano produžavan u periodu od narednih godinu dana, koliko je tadašnjim Zakonom o krivičnom postupku bilo moguće nekom maksimalno izreći kućni pritvor pre podizanja optužnice. Zakonske odredbe predviđene za meru pritvora analogno se primenjuju i na meru kućnog pritvora[271]. Nakon isteka maksimalnog zakonskog roka predviđenog za kućni pritvor, Bllaca se do dana objavljivanja presude iz bezbednosnih razloga nalazio pod zaštitom policije i *de facto* u kućnom pritvoru[272].

Na osnovu Bllacinih optužbi, do sada su podignute tri optužnice i konsekventno tome jedan za drugim organizovana tri suđenja. Predmet Fahredina Gashija i Hysrija Rame, poznat i kao slučaj *Bllaca I* je prvi sudski predmet formiran nakon optužbi koje je u medijima objavio Nazim Bllaca. Optužnica STRK-a u ovom predmetu podignuta je 5. novembra 2010. godine. Specijalno tužilaštvo je optuženom i bivšem pripadniku Oslobodilačke vojske Kosova (OVK/UÇK) Fahredinu Gashiju stavilo na teret izvršenje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva[273], zbog ubistva lokalnog aktiviste DSK/LDK Salija Gashija iz sela Varigovac/Varigoc, opština Lipljan/Lipjan. U toku istrage za navedeno delo i na osnovu zahteva predmetnog tužioca od 23. jula 2010. godine, predpretresni sudija Okružnog suda u Prištini/Prishtinë je od 2. septembra 2010. godine okrivljenog Bllacu proglasio svedokom saradnikom u ovom krivičnom postupku.

Optužnicom od 5. novembra 2010. godine, Fahredin Gashi se tereti da je dana 15. juna 1999. godine, za vreme dok je na Kosovu još trajao oružani sukob[274], u svojstvu pripadnika OVK/UÇK i u saizvršilaštvu sa svedokom saradnikom Nazimom Bllacom, u večernjim časovima ušao u kuću Salija Gashija u selu Varigovac/Varigoc, opština Lipljan/Lipjan i rafalnom paljbom iz automatske puške AK47 lišio ga života.

[271] Član 278, stav 2, tačka 8 i član 285 PZKPK.

[272] Kuća okrivljenog Nazima Bllace u selu Veliki Ribar/Ribar i Madh, opština Lipljan/Lipjan, nalazi se pod permanentnom zaštitom policije EULEX-a.

[273] Član 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ.

[274] Prema uredbi UNMIK-a od 21. decembra 2000. godine, oružani sukob na Kosovu trajao je od 27. februara 1998. do 20. juna 1999. godine.

Optužnicom od navedenog datuma, Hysri Rama je optužen za krivično delo pomaganje izvršiocu nakon izvršenja krivičnog dela[275]. On je saslušan kao svedok 29. oktobra 2010. godine.

Okružni sud u Prištini/Prishtinë u mešovitom veću, kojim je predsedavao međunarodni sudija Horst Proetel[276], dana 23. novembra 2011. godine doneo je presudu kojom je Gashija oglasio krivim za ratni zločin protiv civilnog stanovništva[277] (prema članu 3 Ženevskih konvencija iz 1949. godine i članu 4 II Dodatnog protokola iz 1977. godine). Optuženom Gashiju je izrečena kazna zatvora u trajanju od 18 godina, dok je istom presudom optuženom Rami izrečena kazna zatvora u trajanju od šest (6) meseci, sa vremenom proveravanja u trajanju od jedne (1) godine. Optuženi Gashi se preko branilaca žalio na ovu presudu. Do kraja 2013. godine, drugostepeni sud nije odlučivao po žalbama u ovom krivičnom postupku.

Drugi sudski predmet podstaknut optužbama svedoka saradnika Nazima Bllace, pokrenut je protiv optuženih Sadika Abazija, Bekima Syle Fahredina Gashija[278] i Shpresima Uke. Oni su optuženi za ubistvo Ibusha Kllokoqija 6. avgusta 1999. godine u Prištini/Prishtinë, koje je prema optužnici počinjeno u saizvršilaštvu sa Bllacom. Optužnica za navedeno ubistvo protiv Abazija, Bekima Syle, Gashija i Uke podignuta je 29. jula 2011. godine.

Istom optužnicom, za pokušaj ubistva Ismeta Arifija 3. novembra 1999. godine optuženi su: Abazi, Gashi, Uka, Hajdari i Bekim Syla. Istovemeno, Uka, Hajdari i Shaban Syla optuženi su i za pokušaj ubistva nekadašnjeg visokog funkcionera DSK/LDK Adema Salihaja, koji se dogodio 12. juna 2000. godine. „Bllaca je u toku istrage izneo puno detalja o navedenim zločinima, tvrdeći da su on i optuženi bili članovi ISK/SHIK."[279] I u krivičnim delima kojima se terete šestorica optuženih, Bllaca je bio jedan od direktnih izvršilaca ili saizvršilac. Naredbom predpretresnog sudije od 4. marta 2011. godine, koja je doneta po zahtevu tužioca, Bllaca je ponovo bio proglašen svedokom saradnikom. Naredbom je protiv njega obustavljen postupak za pokušaj ubistva Ismeta Arifija i Adema Salihaja. Istom naredbom, odbijen je zahtev tužioca o obustavljanju krivičnog postupka i izricanja kazne Nazimu Bllaci za ubistvo Ibusha Kllokoqija, koje se dogodilo šestog (6) avgusta 1999. godine.

[275] Kažnjivim po članu 305, stav 2 KZK.

[276] Članovi veća: međunarodni sudija Tore Thomassen, domaći sudija Rafet Haxhaj.

[277] Predviđen i kažnjiv po članu 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ.

[278] Po naredbi sudskog veća od 7. septembra 2012. godine, postupak protiv Gashija odvojen je od postupka protiv ostalih optuženih zbog njegovog zdravstvenog stanja, problema sudskog veća u komunikaciji sa optuženim, kao i radi pribavljanja dodatne medicinske dokumentacije o njegovom psihičkom zdravlju.

[279] Citat iz optužnice, strana 4, paragraf 1 obrazloženja, verzija na engleskom.

Glavni pretres u predmetu *Bllaca II* po optužnici podignutoj 29. jula 2011. godine protiv šestorice optuženih, počeo je 3. februara 2012. godine pred sudskim većem kojim je predsedavao sudija Tore Thomassen[280]. U toku pretresa sud je zasedao 43 dana. Presudom od 17. decembra 2012. godine, sudsko veće je optužene oglasilo krivim i izreklo im sledeće kazne: Sadik Abazi je za krivično delo pod tačkom 1 optužnice (teško ubistvo u saizvršilaštvu) kažnjen zatvorom u trajanju od 12 godina (za ubistvo Ibusha Kllokoqija); Driton Hajdari je za krivično delo pod tačkom 3 optužnice (pokušaj teškog ubistva), kažnjen zatvorom u trajanju od 7 godina (za pokušaj ubistva Adema Salihaja, počinjenog 12. juna 1999. godine); Bekim Syla je za krivično delo pod tačkom 1 (teško ubistvo u saizvršilaštvu) kažnjen zatvorom u trajanju od 12 godina; Shaban Syla je za krivično delo pod tačkom 3. optužnice, kažnjen zatvorom u trajanju od 8 godina; Shpresim Uka je po tačkama 1 i 3 optužnice kažnjen jedinstvenom kaznom zatvora u trajanju od 15 godina[281]. Shodno članu 389, stav 4[282] ZKP, sud je odbio optužbu pod tačkom 2 optužnice od kraja jula 2011. godine (pokušaj ubistva Ismeta Arifija 3. novembra 1999. godine), jer je našao da u radnjama optuženih Abazija, Uke, Hajdarija i Bekima Syle ima samo elemenata krivičnog dela otmica, koje je predviđeno i kažnjivo članom 64, stav 1 Krivičnog zakona Srbije.[283] Međutim, prema nalazima suda, za ovo delo bila je nastupila zastarelost krivičnog gonjenja[284].

[280] Članovi sudskog veća: međunarodni sudija Laura Liguori i domaći sudija Behxet Muqiqi. Sastav veća je ostao nepromenjen i nakon prigovora pojedinih branilaca da je predsedavajući sudija bio član veća u postupku protiv Fahredina Gashija. Prigovor je odbijen od strane predsednika Skupštine sudija EULEX-a.

[281] Za optužbu pod tačkom 1, 14 godina zatvora i za optužbu pod tačkom 3, devet godina zatvora.

[282] Član 389 ZKP, stav 1: "Sud donosi presudu kojom se optužba odbija ako:
1) Tužilac povuče optužbu, [...]
4) Je istekao period zastarevanja, optuženi je aktom amnestije ili pomilovanja oslobođen od gonjenja ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju krivično gonjenje."

[283] Krivični zakon Srbije je bio u primeni shodno uredbi UNMIK-a 1999/24 od 12. decembra 1999. godine.

[284] Članom 95, stav 1, tačka 3 Krivičnog Zakona SFRJ, koji je prema uredbi navedenoj u fusnoti 15 bio u primeni u vreme izvršenja dela za koje se optuženi terete, zastarelost gonjenja nastupa "deset godina od izvršenja krivičnog dela za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora preko pet godina". U konkretnom slučaju, za delo za koje je sud našao da u radnjama optuženih ima elemenata otmice, navedenim zakonom je predviđena kazna zatvora od jedne do deset godina. U ovom slučaju nije bilo prekida zastarelosti bilo kakvom radnjom pravosudnih organa. Prve istražne radnje povodom pokušaja ubistva ili kidnapovanja Ismeta Arifija obavljene su nakon pojavljivanja Nazima Bllace u javnosti, novembra 2009. godine. Prema optužnici i dokazima izvedenih u toku ovog postupka, optuženi su pokušali otmicu Ismeta Arifija 3. novembra 1999. godine.

Objavljivanju presude nisu pristupili trojica optuženih: Hajdari, Bekim Syla i Uka. Od tada se smatra da se oni nalaze u bekstvu i iz tih razloga je protiv njih raspisana poternica preko Interpola. Presuda je objavljena u njihovom odsustvu, shodno članu 392, stav 3 ZKPK.[285] Optuženi su se preko svojih branilaca žalili na osuđujuću presudu. Apelacioni sud je po ovim žalbama održao sednicu žalbenog veća 12. decembra 2013. godine[286].

Nakon rešenja o pokretanju istrage od 1. decembra 2009. godine, paralelno sa istragama u predmetima *Bllaca I* i *Bllaca II*, sprovedena je i direktna istraga protiv Nazima Bllace (*Bllaca III*) za ubistvo Ibusha Kllokoqija 6. avgusta 1999. godine. To je treći po redu sudski predmet otvoren nakon Bllacinog pojavljivanja u javnosti novembra 2009. godine. Početak glavnog pretresa protiv Bllace u predmetu *Bllaca III*[287] dugo je bio odlagan zbog odbijanja kosovskih advokata da ga zastupaju pred sudom u krivičnom postupku protiv njega. Na drugoj strani, Bllaci se stavljalo na teret krivično delo za koje je zakonom predviđena obavezna odbrana. Optužnica protiv okrivljenog Bllace je podignuta od strane SPRK 26. aprila 2013. godine. Njome je optuženom stavljeno na teret izvršenje krivičnog dela teško ubistvo počinjeno u saizvršilaštvu[288].

U fazi priprema za glavni pretres, od strane suda su u više navrata za Bllacinu odbranu angažovani po službenoj dužnosti advokati Advokatske komore Kosova, ali su oni odbijali da prihvate zaduženje i da pruže pravnu pomoć Bllaci. To je dovelo do prekoračenja zakonske obaveze sudskog veća angažovanog u ovom slučaju da optužnicu razmotri u zakonom predviđenom roku od 30 dana[289]. Do prekoračenja roka došlo je 11. juna 2013. godine, kada se još jedan advokat angažovan po službenoj dužnosti od strane suda da zastupa interese optuženog Bllace, nije odazvao pozivu suda. Zbog toga je prvo saslušanje, koje je bilo potpuno zatvoreno za javnost izuzev oštećenih i posmatrača FHP Kosovo[290], bilo odloženo

[285] Član 392, stav 3: "Presuda se objavljuje i kada stranka, zakonski zastupnik, punomoćnik ili branilac nisu prisutni. Sudsko veće može da naredi da optuženom, koji je odsutan, presudu usmeno saopšti predsednik sudskog veća ili da mu presuda bude uručena u pismenom obliku."

[286] O žalbenom postupku detaljnije u delu izveštaja koji se odnosi na suđenja po žalbama.

[287] Nalogom suda od 4. marta 2011. godine nije prihvaćen predlog tužioca o oslobađanju od krivičnog postupka i kažnjavanja Nazima Bllace za ubistvo Ibusha Kllokoqija.

[288] Predviđenog i kažnjivog članom 30, stavovi 1 i 2 KZ SAPK, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ, kao i kažnjivog članovima 31 i 179 (1.4) KZK, koji je stupio na snagu 1. januara 2013. godine.

[289] Član 242, stav 4 KZK: "Sudija pojedinac ili predsednik veća odmah zakazuje prvo saslušanje koje mora biti održano u roku od 30 dana od podnošenja optužnice."

[290] Prisutnima je od strane predsednika sudskog veća skrenuta pažnja da svako iznošenje informacija sa zatvorenog dela glavnog pretresa predstavlja krivično delo.

za 3. juli 2013. godine. Iznova zakazano prvo saslušanje održano je konačno u prisustvu Bllacinog advokata, jer je predsednik prištinskog ogranka Advokatske komore Kosova Osman Havolli prihvatio da brani Bllacu po službenoj dužnosti. Na zasedanju suda koje je bilo zatvoreno za javnost, okrivljeni Bllaca je nakon čitanja optužnice priznao izvršenje krivičnog dela na način opisan u optužnici. On je izjavio da je 6. avgusta 1999. godine, u saizvršilaštvu sa Sadikom Abazijem, Bekimom Syla, Fahredinom Gashijem i Shpresimom Ukom, ubio Ibusha Kllokoqija pucajući na njega iz vatrenog oružja. Bllaca je objasnio da se on sa grupom saizvršilaca kritičnog dana približio kući žrtve u Prištini/Prishtinë. Jedan od članova grupe je pokucao na vrata porodice Kllokoqi. Kada je žrtva izašla, Bllaca je na nju otvorio vatru, pogodivši je sa šest (6) metaka, ispaljenih iz pištolja marke "Škorpion" koji mu je obezbedio jedan od saizvršilaca. Shodno članu 248 ZKP[291], a nakon priznanja krivice od strane okrivljenog Bllace, zatvoreni deo krivičnog postupaka je nastavljen 15. jula 2013. godine. Dana 19. jula 2013. godine, u toku javnog dela glavnog pretresa[292], objavljena je presuda kojom je sud oglasio krivim okrivljenog Bllacu za krivično delo teško ubistvo i izrekao mu kaznu zatvora u trajanju od četiri (4) godine i šest (6) meseci. Kazna je ispod opšteg zakonskog minimuma predviđenog za ovo krivično delo. Bllaci je u kaznu uračunato vreme provedeno u kućnom pritvoru od 30. novembra 2009. godine do 29. novembra 2010. godine. Okrivljeni Bllaca nije priveden sudu u vreme objavljivanja presude. Po odluci sudskog veća, on je postupak objavljivanja pratio putem video linka.

Sud je presudom našao da krivica Nazima Bllace nije sporna, jer je on pred sudom 3. jula 2013. godine dobrovoljno priznao ubistvo Ibusha Kllokoqija (kojeg prethodno nije poznavao) u prisustvu članova njegove porodice. Prilikom priznanja krivice za počinjeno delo, Bllaca je zatražio izvinjenje od članova porodice žrtve. Bllaca je i ranije u više navrata prihvatio da je imao ključnu ulogu u ubistvu Ibusha Kllokoqija. Bllaca je svoju odgovornost priznao i u toku krivičnog postupka u predmetu *Bllaca II*. Priznanje okrivljenog se podudara sa svedočenjima i dokazima izvedenim u ranijim slučajevima, kao i delimično sa izjavom oštećene, supruge žrtve. Sud je konstatovao da su izjave optuženog detaljne, da daju jasnu sliku događaja, da nisu kontradiktorne i da jasno objašnjavaju njegovu i ulogu

[291] Član 3, stav 2 ZKPK: „Sumnje u pogledu postojanja činjenica, koje su od značaja za slučaj ili o kojima zavisi primena neke odredbe krivičnog zakona, tumače se na način koji je povoljniji za okrivljenog i njegova prava prema ovom zakoniku i u skladu sa Ustavom Republike Kosova."
Član 248 KZRK: „1. Kada optuženi prizna krivicu po svim tačkama optužnice shodno članovima 246 i 247 ovog zakonika, sudija pojedinac ili sudsko veće utvrđuje da: 1.1. okrivljeni razume prirodu i posledice priznanja krivice; 1.2. okrivljeni je priznanje dao dobrovoljno posle konsultacija obavljenih sa braniocem, ako okrivljeni ima branioca..."

[292] Shodno članu 366, stav 4 KZRK: „Ako je javnost bila isključena, izreka presude će se uvek pročitati na javnom zasedanju."

saučesnika. Prema nalazima sudskog veća, ubistvo Ibusha Kllokoqija, koji nije mogao da se brani, bilo je isplanirano i dobro pripremljeno, počinjeno je sa umišljajem grupe u dvorištu žrtve i u prisustvu njegove supruge. Sud je istakao da je nesporno kako je optuženi delovao bezdušno, bez skrupula i da u njegovim radnjama ima elemenata teškog ubistva.

Sud je u presudi objavljenoj 19. jula 2013. godine dosta prostora posvetio primeni blažeg zakona prilikom odmeravanja kazne optuženom, kao i zakonskim osnovama za izricanje zatvorske kazne ispod zakonskog minimuma, koji su uzeti kao osnov za odmeravanje kazne. To je predviđeno krivičnim zakonom SAPK, koji je stupio na snagu 28. juna 1977. godine, kao i KZ SFRJ. Oba zakona su od strane suda ocenjena kao blaži za izvršioca. Prema navedenim zakonima, minimalna kazna zatvora predviđena za lice koje drugome oduzme život bila je pet (5) godina. Prema nalazima sudskog veća, optuženi Bllaca je svojim postupcima, priznanjem krivice, identifikovanjem drugih izvršilaca, spremnošću da sarađuje sa sudskim organima, kao i doslednošću u izjavama na osnovu kojih je šest (6) saizvršilaca oglašeno krivim i kažnjeno zatvorskim kaznama, omogućio da pravda bude delimično zadovoljena, kao i da porodica oštećenog i društvo saznaju punu istinu o ovom zločinu. Ovi elementi su uticali na ublažavanje kazne, koja je prema sudu adekvatna ne samo počinjenom krivičnom delu, već i ponašanju okrivljenog.

Postupajući po pismenom zahtevu tužioca Maurizia Salustra od 18. jula 2013. godine, sudsko veće je okrivljenom Bllaci, nakon izricanja presude, odredilo meru kućnog pritvora do pravosnažnosti presude, odnosno do dužine izrečene kazne zatvora. Nakon objavljivanja presude, okrivljeni Bllaca je u svom obraćanju sudskom veću preko video linka tražio da mu se u izrečenu kaznu uračuna i vreme provedeno *de facto* u kućnom pritvoru od 1. decembra 2010. godine do izricanja presude, od kada mu je iz bezbednosnih razloga obezbeđivana zaštita iz blizine. Prema Bllaci, tokom ovog perioda su prema njemu primenjivane mere identične onima kada se nalazio u kućnom pritvoru. Bllaca je rekao da je u toku celog ovog perioda imao ograničenu komunikaciju sa "ostalim svetom". Branilac okrivljenog je podržao zahtev svog klijenta i on je od strane suda obavezan da povodom ovog Bllacinog zahteva sudu dostavi i obrazloženi pismeni predlog. Prema nalazima veća, koje se u odluci pozivalo na zakonske odredbe o krivičnom postupku, u kaznu se može uračunati samo vreme provedeno u kućnom pritvoru.

Nakon objavljivanja presude od 19. jula 2013. godine, odbrana optuženog Bllace uložila je žalbu zbog toga što navedenom presudom u kaznu zatvora nije uključeno i vreme koje je optuženi *de facto proveo u* kućnom pritvoru, od 29. novembra 2010. do objavljivanja prvostepene presude 19. jula 2013. godine. Odbrana je zatražila od drugostepenog suda da presudom bude obuhvaćeno i navedeno vreme. Prema tvrdnjama Bllacinog advokata, on do kraja 2013. godine nije dobio odgov-

or suda povodom njegovog zahteva o uračunavanju Bllacinog faktičkog kućnog pritvora u izrečenu kaznu zatvora od četiri (4) godine i šest (6) meseci.

Ocenjujući sudski postupak i ishod u predmetu *Bllaca III*, FHP Kosovo ostaje pri stavu iznetom u analizi slučaja[293], objavljenoj provodom objavljivanja prvostepene presude u ovom predmetu 19. jula meseca 2013. godine. Ovom prilikom, FHP Kosovo je stao na stanovište da sud može osnovano braniti[294] izricanje kazne zatvora okrivljenom Bllaci ispod granice predviđene zakonom za krivično delo koje je on nesporno počinio. Ovo iz razloga jer je: (1) Bllaca doborovoljno priznao izvršenje krivičnog dela, olakšavajući umnogome posao sudu i pružajući primer ostalim izvršiocima krivičnih dela; (2) on se javno pokajao za krivična dela koja je izvršio i tražio je oproštaj od strane porodice žrtve; (3) kao svedok saradnik Bllaca je učestvovao u prethodna dva suđenja *Bllaca I* i *Bllaca II*, nikad ne menjajući svoje prvobitne iskaze, kao što to u mnogo navrata čine ključni svedoci i obezbeđujući u ovim slučajevima odlučujući doprinos rasvetljavanju teških krivičnih dela sa političkom pozadinom, koja bi bez Bllacinog doprinosa verovatno ostala zadugo neotkrivena i nekažnjena. Naravno, čak i jedna ovakva argumentacija u prilog blažeg Bllacinog kažnjavanja ne može generalno zadovoljiti načelo pravde za žrtvu i njegovu porodicu. Porodica žrtve je od 1999. godine prošla kroz pakao. Od nje se ne može očekivati da razume pravosudni pragmatizam i bolne kompromise u cilju šireg interesa, a njena bol i nepoverenje u sudski sistem samo može biti pojačana kažnjavanjem ubice Ibusha Kllokoqija kaznom koja je ispod minimalno zaprećene kazne.

FHP Kosovo smatra da slučaj *Bllaca III* može da posluži kao ilustracija nezavidne situacije u kojoj se danas nalazi kosovsko pravosuđe: na jednoj strani, ono se permanentno suočava sa svojim najtežim izazovom, koji se sastoji u obezbeđivanju svedoka (i pokušavajući, kao što je to slučaj u ovom predmetu, da ih nađe čak i među izvršiocima teških zločina, praveći sa njima bolne kompromise) i, na drugoj strani, ono se mora rukovoditi interesom zadovoljenja pravde i kakvog-takvog moralnog kompenzovanja žrtvine porodice. Porodica Kllokoqi ima pravo da bude nezadovoljna presudom ubici svog člana, ali ono što može i treba da ublaži ovo nezadovoljstvo je činjenica da je zahvaljujući Bllaci sud za ubistvo Ibusha Klloko-

[293] http://www.hlc-kosovo.org/images/Analizat/Nazim_Bllaca/ iza_Nazim_Bllaca.pdf

[294] Sud se prilikom izricanja kazne pozvao na zakonske odredbe kojima je predviđeno ublažavanje kazne ispod granice propisane zakonom, član 24 stav 1 tačka 2 i član 43 stav 1 tačka 1 KZ SFRJ.
Član 42 stav 1 tačka 2: „Sud može učiniocu odmeriti kaznu zatvora ispod granice predviđene zakonom ili propisati blažu kaznu kada utvrdi da postoje osobito olakšavajuće okolnosti koje ukazuju da se i ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja."
Član 43 stav 1 tačka 1: „Ako je za krivično delo kao najmanja mera propisan zatvor u trajanju od tri ili više godina, kazna se može ublažiti do jedne godina zatvora."

qija četvorici okrivljenih (Sadiku Abaziju, Bekim Syli, Shpresimu Uki i Nazimu Bllaci) ukupno izrekao 42 godine i 6 meseci zatvora. Da nije bilo Bllacinog svedočenja, slučaj ubistva Ibusha Kllokoqija bi nastavio da tavori u sudskim fiokama, Bllaca i ostala trojica optuženih bi se i dalje nalazili na slobodi, a ubistvo Ibusha Kllokoqija bi ostalo neotkriveno i nekažnjeno, kao i mnoga druga teška ubistva sa političkom konotacijom, počinjena nakon 1999. godine.

2.2. Slučaj Žarko Veselinović

Međunarodni sudija Nuno Madureira pri Osnovnom sudu u Mitrovici/Mitrovicë, u svojstvu sudije pojedinca, dana 20. novembra 2013. godine objavio je presudu u predmetu *Tužilac protiv Žarka Veselinovića*, kojom je optuženi Žarko Veselinović oglašen krivim za izvršenje krivičnog dela neovlašćeno vlasništvo, kontrola ili posedovanje oružja[295]. Sud je optuženom izrekao kaznu zatvora u trajanju od devet (9) meseci, koja se neće izvršiti, ako optuženi u roku od dve (2) godine ne izvrši novo krivično delo.

Krivični postupak protiv optuženog Veselinovića pokrenut je nakon indicija o njegovoj eventualnoj umešanosti u pokušaj ubistva četiri osobe, koje se dogodilo 7. decembra 2012. godine u severnom delu Mitrovice/Mitrovicë, ispred kafića "Ambijent". Nakon navedenog incidenta, nepoznati izvršioci su se sa lica mesta udaljili motornim vozilom nepoznate marke. U toku istrage, pripadnici policije EULEX-a su 29. jula 2013. godine na benzinskoj pumpi TEAM Petrol u selu Rudare uočili motorno vozilo koje je korišćeno u napadu od 7. decembra 2012. godine. Organizovana je akcija oduzimanja motornog vozila. Jedan muškarac, koji je bio u posedu vatrenog oružja, dao se u beg i tokom bekstva se oslobodio pištolja, koji je policija kasnije pronašla. Lice u begu je, da bi izbeglo hapšenje, skočilo u reku, ali je policija uspela da ga liši slobode. Proverom identiteta utvrđeno je da se radi o Žarku Veselinoviću. Njemu je 31. jula 2013. godine određen pritvor, koji je kontinuirano produžavan u skladu za zakonskim rokovima.

Nakon delimično završene istrage u ovom slučaju, dana 24. oktobra 2013. godine je protiv Veselinovića podignuta optužnica u pravcu krivičnih dela neovlašćeno vlasništvo, kontrola ili posedovanje oružja i pokušaj ubistva. Po navedenoj optužnici, pred međunarodnim sudijom Nino Mudureira, koji je zasedao u svojstvu sudije pojedinca, pred Osnovnim sudom u Mitrovici/Mitrovicë je 13. oktobra 2013. godine održana prva sednica u saslušanju u predmetu *Tužilac protiv Žarka Veselinovića*. On je prethodno, optužnicom Osnovnog tužilaštva u Mitrovici/Mi-

[295] Kažnjivim po članu 374 KZK

trovicë od 24. oktobra 2013. godine, optužen za izvršenje krivičnih dela pokušaj teškog ubistva[296] počinjenog 7. decembra 2012. godine, kao i za nedozvoljeno posedovanje oružja. U toku prve sednice saslušanja, a nakon provere ispunjenja zakonskih uslova za njeno održavanje, optuženi je prilikom izjašnjavanja po optužnici priznao izvršenje krivičnog dela pod tačkom 1 optužnice. On je priznao da je kritičnog dana, 29. jula 2013. godine, bio u posedu oružja za koje nije imao dozvolu nadležnog organa. Osporio je međutim bilo kakvo učešće u izvršenju krivičnog dela pod tačkom 2 optužnice (pokušaj teškog ubistva).

Sudija Madureira je, nakon priznanja krivice od strane optuženog za jedno od krivičnih dela koje mu se stavljalo na teret, obavio zakonsku proceduru predviđenu u ovim slučajevima. On je proverio da li je optuženi svestan posledica priznanja krivice, kao i da li je prethodno sa svojim braniocima obavio konsultacije u vezi sa priznanjem krivice. Usledio je zatim predlog tužioca[297] o razdvajanju postupka po tačkama optužnice, odnosno da se postupak po tački 1 optužnice nastavi sa postupkom koji sledi nakon priznanja krivice, a da se po tački 2 optužnice nastavi redovan postupak, odnosno razmatranje optužnice, kao i njeno odbacivanje ili zakazivanje glavnog pretresa. Predlog tužioca o razdvajanju postupka po optužbama je prihvaćen od strane suda. Postupak izricanja kazne po priznanju krivice odložen je za 20. novembar 2013. godine, kada su stranke u postupku iznele argumente o visini kazne: tužilaštvo je predložilo izricanje efektivne zatvorske kazne od jedne do dve (2) godine i šest (6) meseci, dok je odbrana insistirala na novčanoj kazni, kojom će se postići svrha kažnjavanja. Odbrana je predlog o novčanoj kazni ilustrovala primerima iz prakse kosovskih sudova, izrečenih za istu vrstu krivičnog dela.

Nakon objavljivanja presude, kojom je optuženom Veselinoviću izrečena kazna zatvora u trajanju od devet (9) meseci sa vremenom proveravanja od dve (2) godine, sud je optuženom Veselinoviću produžio pritvor do 29. decembra 2013. godine. Ova odluka je obrazložena postojanjem još jednog postupka protiv optuženog u vezi sa pokušajem ubistva.[298]

[296] Član 147, stav 1.10 u vezi sa članom 20 KZK.

[297] Međunarodni tužilac Pascal Persoons.

[298] FHP Kosovo do kraja 2013. godine nije bio u mogućnosti da pribavi presudu koju je Osnovni sud u Mitrovici/Mitrovicë objavio 20. novembra 2013. godine, te ne isključuje mogućnost eventualnih grešaka u prezentaciji slučaja u ovom izveštaju. Tim pre što je optužnica tužilaštva kancelarije u Mitrovici/Mitrovicë od 24. oktobra 2013. godine prilično nerazumljiva i neprecizna, za nekoga ko nije detaljnije upoznat sa slučajem.

3. Prvostepena suđenja pred osnovnim sudovima

3.1. Slučaj Ilinčić i drugi

Međunarodno veće Osnovnog suda u Mitrovici/Mitrovicë, kojim je predsedavala međunarodni sudija Katja Domanik[299], dana 28. marta 2013. godine objavilo je presudu kojom su optuženi Marjan Ilinčić, Zoran Čavić i Dragan Milojević oglašeni krivim za više krivičnih dela počinjenih u toku nemira koji su se u periodu od 14. do 17. marta 2008. godine dogodili u Mitrovici/Mitrovicë.

Optuženi Marjan Ilinčić oglašen je krivim za krivična dela: sprečavanje službenog lica u vršenju službene dužnosti[300], učestvovanje u grupi koja sprečava službeno lice u obavljanju službene dužnosti[301], učestvovanje u masi koja čini krivična dela[302], ugrožavanje osoblja Ujedinjenih nacija i pridruženog osoblja[303]. Za ova dela, Ilinčiću je izrečena jedinstvena kazna u trajanju od jedne (1) godine i deset (10) meseci. Sud nije našao da u radnjama optuženog Ilinčića u drugim navratima ima elemenata krivičnih dela: učestvovanje u grupi koja sprečava službeno lice u obavljanju službene dužnosti[304], pozivanje na otpor[305] i ugrožavanje osoblja Ujedinjenih nacija i pridruženog osoblja[306] i oslobodio ga je navedenih optužbi.

Optuženi Zoran Čavić oglašen je krivim za krivična dela: sprečavanje službenog lica u vršenju službene dužnosti[307], učestvovanje u grupi koja sprečava službe-

[299] Članovi sudskog veća, međunarodne sudije Dariusz Sielicki i Nuno Madureira.

[300] Član 316, stav 3 KZK, za koje mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od šest (6) meseci.

[301] Član 318, stav 1 KZK, za koja mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od četiri (4) meseca (za delovanje od 17. marta 2008).

[302] Član 320, stav 1 KZK, za koje mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od šest (6) meseci.

[303] Član 142, stav 2 KZK, za koje mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od jedne (1) godine i šest (6) meseci.

[304] Član 318, stav 1 KZK, za koja mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od četiri (4) meseca (za delovanje od 14. marta 2008).

[305] Član 319 KZK.

[306] Član 142, stav 3. KZK.

[307] Član 316, stav 3 KZK, za koje mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od dva (2) meseca.

no lice u obavljanju službene dužnosti[308], učestvovanje u masi koja čini krivična dela[309] i ugrožavanje osoblja Ujedinjenih nacija i pridruženog osoblja[310], za koja mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od devet (9) meseci. Sud nije našao da u njegovim radnjama u drugim navratima ima elemenata krivičnog dela ugrožavanje osoblja Ujedinjenih nacija i pridruženog osoblja[311] i oslobodio ga je navedene optužbe.

Optuženi Dragan Milojević je oglašen krivim za krivična dela: sprečavanje službenog lica u vršenju službene dužnosti[312], učestvovanje u grupi koja sprečava službeno lice u obavljanju službene dužnosti[313], učestvovanje u masi koja čini krivična dela[314] i ugrožavanje osoblja Ujedinjenih nacija i pridruženog osoblja[315]. Za ova dela mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od jedne (1) godine i šest (6) meseci[316]. Optuženi Milojević je oslobođen optužbi u odnosu na krivična dela: učestvovanje u grupi koja sprečava službeno lice u obavljanju službene dužnosti[317] i ugrožavanje osoblja Ujedinjenih nacija i pridruženog osoblja[318].

Optuženi Miodrag Ralić je oslobođen optužbi za krivična dela: podstrekivanje nacionalne, rasne, verske ili etničke mržnje razdora ili netrpeljivosti[319], poziv na

[308] Član 318. stav 1 KZK, za koja mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od jednog (1) meseca.

[309] Član 320, stav 1 KZK, za koje mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od dva (2) meseca.

[310] Član 142, stav 2 KZK, za koje mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od osam (8) meseci.

[311] Član 142, iz stava 3 KZK.

[312] Član 316, stav 3 KZK, za koje mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od šest (6) meseci.

[313] Član 318, stav 1 KZK, za koja mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od četiri (4) meseca (za delovanje od 17. marta 2008).

[314] Član 320, stav 1 KZK, za kojemu je izrečena kazna zatvora u trajanju od šest (6) meseci.

[315] Član 142, stav 2 KZK, za koje mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od jedne (1) godine i šest (6) meseci;

[316] Pojedinačne kazne zatvora: za delo iz člana 316, stav 3 kazna zatvora u trajanju od četiri (4) meseca, za delo iz člana 318, stav 1. u trajanju od dva (2) meseca, za delo iz člana 320, stav 1 u trajanju od četiri (4) meseca i za delo iz člana 142, stav 2 u trajanju od jedne (1) godine i tri (3) meseca.

[317] Član 318, stav 1 KZK, po pitanju radnji od 14. marta 2008.

[318] Član 142, stav 3 KZK.

[319] Član 115, stav 1 KZK.

otpor,[320] učestvovanje u grupi koja sprečava službeno lice u obavljanju službene dužnosti[321] i učestvovanje u masi koja čini krivična dela[322]. Optuženi Avni Krasniqi je oslobođen optužbi za krivična dela: sprečavanje službenog lica u vršenju službene dužnosti, napad na službeno lice koje obavlja službenu dužnost[323], učestvovanje u masi koja čini krivična dela[324] i ugrožavanje osoblja Ujedinjenih nacija i pridruženog osoblja[325]. Optuženi Nebojša Jović je oslobođen optužbi za krivična dela: učestvovanje u grupi koja sprečava službeno lice u obavljanju službene dužnosti[326] i učestvovanje u masi koja čini krivična dela[327].

Krivična dela, koja se stavljaju na teret optuženima, bila su izvršena tokom nemira koji su eskalirali iz svakodnevnih okupljanja bivših radnika mitrovačkog suda srpske nacionalnosti, koji su do 1999. godine kao nosioci pravosudnih funkcija ili administrativno osoblje radili u pravosudnom sistemu Kosova. Okupljanja su započela 21. februara 2008. godine, samo četiri dana nakon proglašavanja nezavisnosti Kosova od 17. februara 2008. godine. Radnicima pravosuđa su se ubrzo pridružili i građani severnog dela Mitrovice/Mitrovicë. Učesnici protesta su zahtevali da se zgrada Okružnog suda u Mitrovici/Mitrovicë, koja se nalazi u severnom delu grada, vrati u nadležnost pravosudnog sistema Srbije. Pošto se na ove zahteve nije odgovorilo, demonstranti su 14. marta 2008. godine zaposeli zgradu suda. Prema navodima optužnice, do sukoba civila sa snagama javnog reda došlo je nakon intervencije policije UNMIK-a 17. marta 2008. godine, u ranim jutarnjim časovima, kojom se želelo udaljavanje neovlašćenih lica iz zgrade suda. U nemirima je povređeno više civila, policajaca i vojnika KFOR-a. Međunarodni policijski službenik iz ukrajinske jedinice FPU, Ihor Kynal, zadobio je fatalne povrede od eksplozije ručne granate, koju je neko od demonstranata bacio na pripadnike međunarodne policije. On je kasnije istog dana podlegao povredama.

Istražne radnje u vezi sa martovskim nemirima koji su se dogodili u periodu od 14. do 17. marta 2008. godine u severnom delu Mitrovice/Mitrovicë, oko i u samoj zgradi tadašnjeg Okružnog suda u Mitrovici/Mitrovicë (sada Osnovnog suda), uglavnom su obavili policajci i istražitelji UNMIK-a. Oni su sačinili policijske izveštaje o ovim događajima, prikupili foto dokumentaciju i druge pismene dokaze

[320] Član 319 KZK.

[321] Član 318, stav 2 KZK.

[322] Član 320, stav 1 KZK.

[323] Član 317, stav 1 KZK.

[324] Član 320, stav 1 KZK.

[325] Član 142, stav 3 KZK.

[326] Član 318, stav 2 KZK

[327] Član 320, stav 1 KZK.

na osnovu kojih je, rešenjem tužioca od 6. juna 2008. godine, pokrenuta istraga protiv pojedinih optuženih[328]. Rešenjem tužioca od 15. septembra 2011. godine istraga je proširena protiv još jednog broja lica[329]. Istraga je do podizanja optužnice 29. maja 2012. godine od strane tužioca u više navrata otvorena i u odnosu na druga lica, da bi zatim bila obustavljana ili ponovno otvarana protiv istih lica.

Optužnicom od 29. maja 2012. godine, koja je sudu podneta 12. juna, Okružno tužilaštvo je optužilo Marjana Ilinčića, Zorana Čavića, Dragana Milojevića, Miodraga Ralića, Avnija Krasniqija, AA i Nebojšu Jovića. Tokom sednice potvrđivanja optužnice, tužilac je dopunio optužnicu tako što je povukao optužbe protiv AA, koji je u vreme izvršenja krivičnih dela bio maloletan. Optužnica od kraja maja meseca 2012. godine bila je uglavnom podignuta na osnovu: dokumentacije pribavljene u toku policijske istrage, kojom je rukovodila policija UNMIK-a; identifikacije osumnjičenih od strane međunarodnih policajaca, koji su u kritičnom periodu bili stacionirani u neposrednoj blizini mesta događaja; fotodokumentacije policije UNMIK-a i amaterskih fotografija i video snimaka sačinjenih za vreme nemira.

Nakon dva ročišta za potvrđivanje optužnice, održana 15. avgusta i 13. septembra 2012. godine, Okružni sud u Mitrovici/Mitrovicë je 19. oktobra 2012. godine doneo rešenje kojim je delimično potvrdio optužnicu, ocenjujući da su dokazi prihvatljivi. Izjašnjavajući se ovom prilikom po optužnici, optuženi su izjavili da se ne osećaju krivim po optužbama kojima se terete.

Nakon odustanka tužioca, deo koji se odnosio na AA je odbačen. Optužnica je delimično potvrđena u odnosu na ostale optužene. U odnosu na optuženog Ilinčića, sud je potvrdio optužnicu za sledeća krivična dela: poziv na otpor; sprečavanje službenog lica u vršenju službene dužnosti; učestvovanje u masi koja čini krivična dela i ugrožavanje osoblja Ujedinjenih nacija i pridruženog osoblja. Optuženom Čoviću su potvrđena sledeća krivična dela: sprečavanje službenog lica u vršenju službene dužnosti; učestvovanje u masi koja čini krivična dela i ugrožavanje osoblja Ujedinjenih nacija i pridruženog osoblja. Optuženom Milojeviću potvrđena su krivična dela: sprečavanje službenog lica u obavljanju službene dužnosti; učestvovanje u masi koja čini krivična dela i ugrožavanje osoblja Ujedinjenih nacija i pridruženog osoblja. Optuženom Raliću sud je potvrdio krivična dela: podstrekavanje nacionalne, rasne, verske ili etničke mržnje, razdora ili netrpeljivosti; učestvovanje u grupi koja sprečava službeno lice u obavljanu službene dužnosti i učestvovanje u masi koja čini krivična dela. Optuženom Krasniqiju potvrđena je optužnica u odnosu na krivična dela: učestvovanje u masi koja čini krivična dela; sprečavanje službenog lica u vršenju službene dužnosti; ugrožavanje osoblja

[328] Dragan Milojević, Marjan Ilinčić, Avni Krasniqi i Zoran Čović.

[329] AA, Miodrag Ralić i Nebojša Jović.

Ujedinjenih nacija i pridruženog osoblja i napad na službeno lice koje obavlja službenu dužnost. Optuženom Joviću potvrđena su sledeća krivična dela iz optužnice: učestvovanje u grupi koja čini krivična dela i učestvovanje u masi koja čini krivična dela.

Sudija za potvrđivanje optužnica je našao da ona sadrži sve neophodne elemente propisane zakonom, da je potkrepljena dokazima i predlozima, kao i da sadrži dovoljno informacija predviđenih zakonom. On je konstatovao da optužnica mora biti razmotrena u celosti, te da činjenični navodi protiv optužnih predstavljaju srž optužnice i dovoljan okvir za izvođenje glavnog pretresa. Na osnovu dokaza u spisima predmeta, sudija za potvrđivanje optužnice je našao da postoji osnovana sumnja da su se događaji opisani u optužnici dogodili, kao i da je činjenično stanje u dovoljnoj meri potkrepljeno dokazima, što daje dovoljno osnova za razmatranje optužnice i predlaganje dokaza od strane sudskog veća u toku glavnog pretresa.

Po potvrđenom delu optužnice, u Okružnom sudu u Mitrovici/Mitrovicë je dana 26. februara 2013. godine otvoren glavni pretres, u toku kojeg je sud zasedao 16 dana. Tom prilikom saslušano je 15 svedoka: dva (2) po predlogu tužilaštva, deset (10) po predlogu odbrane i tri (3) po službenoj dužnosti. Izvedeni su mnogi materijalni dokazi predloženi od strane stranaka u postupku, među kojima i video snimci sa portala YouTube. Nakon saslušanja svedoka, tužilac je 20. marta 2013. godine izmenio optužnicu u kojoj je precizirao pojedinačne radnje optuženih, odustajući od pojedinih optužbi (poput na primer one o sprečavanju službenog lica u vršenju službene dužnosti u odnosu na optuženog Milojevića). U toku glavnog pretresa sud je izvršio i proveru mesta zločina. Sudsko veće je u toku glavnog pretresa odbilo mnoge predloge tužioca smatrajući ih nepotrebnim ili zbog dovoljne obrazloženosti drugim dokazima, ili zbog njihove neprihvatljivosti i irelevantnosti. Optuženi nisu dali svoje iskaze pred sudskim većem. Oni su se u toku postupka branili sa slobode, ali nisu došli na zasedanje suda na kojem je najavljeno objavljivanje presude. Prema nezvaničnim saznanjima, oni nisu pristupili sudu iz bezbednosnih razloga i na osnovu saveta njihovih branilaca, jer je zasedanju suda prethodilo okupljanje građana oko zgrade suda. To je bio razlog zbog kojeg posmatrači FHP Kosovo takođe nisu uspeli da prisustvuju objavljivanju presude[330]. Presuda je objavljena istog dana, sa dva sata kašnjenja.

Presudom objavljenom 28. marta 2013. godine, sud je na osnovu izvedenih dokaza utvrdio da je optuženi Ilinčić 17. marta 2008. godine u Mitrovici, ujutru oko 7:00 časova, na raskrsnici ulica Filipa Višnjića i ulice koja vodi prema Zvečanu,

[330] Nemogućnost pristupanja sudu iz bezbednosnih razloga na dan kada je presuda objavljena, što je važilo i za grupu studenata koji su u tom periodu bili na praksi pri FHP Kosovo, onemogućio je FHP Kosovu da uprkos redovnom praćenju suđenja blagovremeno izvrši analizu glavnog pretresa.

na nekoliko metara od severne kapije sudskog kompleksa, koji se u tom periodu nalazio pod kontrolom policije UNMIK-a, bio deo grupe od najmanje 20 ljudi koja je na policajce i vojnike KFOR-a bacala kamenje veličine šake, dugačke metalne lance i polivala ih nekom providnom tečnošću. Na taj način, on je uzrokovao opštu opasnost po njihove živote, a takođe je doprineo i eskalaciji nasilja kada je ručnom granatom povređen ukrajinski policajac Ihor Kynal, koji je istog dana podlegao povredama. U toku nemira, na obe strane je povređeno preko 100 ljudi, a neki od njih su zadobili i teške povrede. Prema nalazima suda, optuženi nije odustajao od učešća u nemirima i svesno je prihvatio posledice, za koje mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od jedne (1) godine i šest (6) meseci.

U vezi sa optuženim Ilinčićem i grupom u kojoj se nalazio, sud je konstatovao da su oni onemogućili snage reda da bezbedno otprate konvoj UN-a sa oko 50 demonstranata koji su ranije bili uhapšeni u sudu i koje je trebalo sprovesti u Prištinu/Prishtinë. Grupa je uz učešće optuženog sprečila snage UN i KFOR-a da povrate bezbednost i javni red, što je bila i namera optuženog.

Optuženi Čović je istog dana i na istom mestu, kao i u isto vreme, kao član grupe u više navrata bacao šipke dužine oko 30 cm prema grupi policajaca koja je organizovala obezbeđenje konvoja sa demonstrantima na putu do Prištine/Prishtinë. Na taj način, Čavić je ometao odvođenje demonstranata za Prištinu/Prishtinë i sprečavao je održavanje javnog reda, što je dovelo do eskalacije nemira i lakšeg i težeg povređivanja mnogih lica, za šta mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od devet (9) meseci, sa periodom proveravanja od jedne godine.

U vezi sa optuženim Milojevićem, sud je ustanovio da je on dana 17. marta 2008. godine bio unutar zgrade suda i jedan u grupi uhapšenih koje je konvojem trebalo sprovesti do Prištine/Prishtinë. Nakon što je bio oslobođen od strane demonstranata, on se pridružio grupi koja je delovala nasilno, bacajući kamenice i molotovljeve koktele na pripadnike organa reda, usled čega je došlo do povređivanja velikog broja ljudi na obe strane i smrti jednog od pripadnika policije UNMIK-a. Optuženi je bio u grupi odakle je na policiju bačena prva granata i u trenutku kada je došlo do pucnjave jer su nemiri postali izuzetno nasilni. Iako svestan rizika, optuženi nije odustajao od učešća u nemirima i svesno je prihvatio posledice, za šta mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od jedne (1) godine i šest (6) meseci.

Tužilaštvo nije bilo u stanju da van svake sumnje dokaže da su optuženi bili deo grupe koja je skinula vrata sa severne kapije kada su zapaljena i oštećena vozila UN, kao i kada je skinuta zastava UN-a sa terase i krova zgrade suda. Nije bilo moguće dokazati ko je to od učesnika nemira konkretno uradio. Prema nalazima suda, ima pojedinih indikacija da je to uradio optuženi Milojević, što se može vi-

deti iz citata u presudi[331] u kojoj se kaže: „Sud je ubeđen izvan svake sumnje da je optuženi Milojević 14. marta 2008. godine uklonio zastavu UN-a postavljenu na balkonu zgrade suda i bacio je dole sa balkona." Sudsko veće je navedenu okolnost konstatovalo na osnovu fotografija, na kojima je osoba koja skida zastavu obučena na isti način kao i optuženi Milojević, ali ga ipak nije osudilo za navedene radnje.

Sud takođe nije mogao van svake sumnje da dokaže da su ostali optuženi uzeli učešća u paljenju automobilskih guma (Avni Krasniqi), ili da je optuženi Ralić u prisustvu svedoka (regionalni komandir policije za Mitrovicu/Mitrovicë David McLean, šef obaveštajne službe i vršilac dužnosti regionalnog komandira za region Mitrovice/Mitrovicë Randall Darty) rekao da će dovesti 250.000 Srba da zauzmu zgradu suda, kao ni da su optuženi Ralić i Jović usmeravali dva velika kamiona-cisterne prema kapiji sudskog kompleksa, blokirajući time policijske jedinice. Sud takođe nije bio u stanju da utvrdi da li su Ralić i Jović bili umešani u organizovanje nemira, pripremu i izvršenje napada na osoblje UN-a, što je bio razlog njihovog oslobađanja od strane suda. Sud nije mogao ni da dokaže da su demonstracije od samog početka bile nasilne i da je svaki učesnik u gomili od samog početka imao nameru da koristi nasilje, uključujući upotrebu eksplozivnih naprava: „I pored činjenice da je u istoriji severnog Kosova srpska zajednica dostigla određeni nivo organizacije u okupljanju i protestovanju, to ne znači da se svako okupljanje može završiti smrću, konstatovano je u presudi.[332]

Na osnovu redovnog praćenja glavnog pretresa u ovom predmetu, FHP Kosovo smatra da tužilaštvo u Mitrovici/Mitrovicë nije bilo na visini zadatka u ovom predmetu, niti da je ono u toku postupka pred sudom bilo onemogućeno da razgraniči aktivnosti i krivične radnje optuženih za vreme trajanja nemira, kao i da profesionalno i znalački preduzima procesne radnje tokom glavnog pretresa koji idu u prilog optužnici, organizujući ubedljivo izvođenje relevantnih dokaza u jednom veoma kompleksnom slučaju.[333] Sa druge strane, sud je u presudi načinio detaljnu analizu, razgraničavajući iskaze svedoka, materijalne dokaze, pojedinačne radnje svakog optuženog u toku nasilnih nemira, kao i okolnosti koje su uticale na oslobađanje optuženih od pojedinih optužbi. Ipak, FHP Kosovo je uočio jednu nepodudarnost u radnjama suda u odnosu na ono što je priložilo tužilaštvo, što se može kvalifikovati kao povreda zakona. Naime, izmenjenom optužnicom od

[331] Strana 38, paragraf jedan (1), obrazloženje presude u delu koji se odnosu radnje optuženih, pod brojem 3: Dragan Milojević.

[332] Strana 29 presude od 28. marta 2013. godine.

[333] Iz navedenih razloga, kao i zbog nemogućnosti pristupa pojedinoj sudskoj dokumentaciji, postoji mogućnost da se i autoru ovog izveštaja potkrade greška u izradi ovog izveštaja.

20. marta 2013. godine, tužilac je povukao optužbu u odnosu na Milojevića[334] za krivično delo sprečavanje službenog lica u obavljanju službene dužnosti iz člana 316, stav 3 KZK. Sud međutim nije doneo odbijajuću presudu po optužbi za navedeno delo (?), već ga je oglasio krivim za isto i po istom članu[335] mu je izrekao kaznu zatvora u trajanju od četiri (4) meseca.

Sudsko veće nije našlo osnova da do pravosnažnosti presude odredi pritvor optuženima koji su oglašeni krivim. Branioci optuženih koji su oglašeni krivim najavili su žalbe. FHP Kosovo nema informacija da li se tužilaštvo žalilo na oslobađajući deo presude.

3.2. Slučaj Jovica Dejanović & Đorđe Bojković

Osnovni sud u Mitrovici/Mitrovicë, u međunarodnom veću kojim je predsedavao sudija Timo Vuojolahti, objavio je 17. aprila 2013. godine presudu kojom su optuženi Jovica Dejanović i Đorđe Bojković oslobođeni optužbi za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva[336], odnosno optužbe za silovanje maloletne V.K, koje se prema optužnici dogodilo za vreme oružanog sukoba na Kosovu, 14. aprila 1999. godine, na nepoznatoj lokaciji u blizini sela Babin Most, opština Obilić. Istom presudom, prvooptuženi Dejanović je takođe oslobođen optužbi za krivično delo neovlašćeno vlasništvo, kontrola, držanje ili upotreba oružja[337]. Istovremeno, drugooptuženi Bojković je presudom proglašen krivim za nedozvoljeno nošenje oružja i za to mu je izrečena kazna od jedne (1) godine i šest (6) meseci zatvora, uslovno na dve (2) godine. Radi se o oružju pronađenom kod optuženog Bojkovića prilikom pretresa kuća u njegovom vlasništvu, obavljenog 27. septembra 2012. godine.

Nakon sprovedene istrage, SPRK je 12. novembra 2012. godine podiglo optužnicu protiv Dejanovića i Bojkovića, tvrdeći da postoji osnovana sumnja da su oni za vreme oružanog sukoba na Kosovu, svaki ponaosob, počinili po jedno krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva, tako što su izvršili silovanje maloletne V.K. Oni su takođe bili optuženi i za po jedno krivično delo neovlašćeno

[334] Strana 2 izmenjene optužnice, pretposlednji stav pod brojem 9, obeležen crvenom bojom.

[335] Strana 8.navedene presude, verzija na spskom jeziku, prvi stav u delu presude koja se odnosi na optuženog Milojevića.

[336] Predviđeno i kažnjivo po članovima 22 i 142 KZ SFRJ.

[337] Član 328 KZK.

vlasništvo, kontrola, držanje ili upotreba oružja. Na osnovu optužnice, Dejanović je 14. aprila 1999. godine, naoružan puškom i preteći nožem, primorao žrtvu na različite vrste seksualnog čina protiv njene volje unutar njegovog automobila u Babinom Mostu. Prema tvrdnjama optužnice, drugooptuženi Bojković je kritičnog dana silovao maloletnu V.K. (koja je bila oteta od strane prvooptuženog Dejanovića) tako što je naoružan pištoljem odveo žrtvu u nedovršenu kuću u Babinom Mostu, bacio je na pod i primorao na seksualni čin protiv njene volje.

Sudija za potvrđivanje optužnice je rešenjem od 26. novembra 2012. godine vratio optužnicu na dopunu u roku od tri dana, sa instrukcijom da se u optužbe unese opis radnji, koje su optuženi preduzeli vršeći krivično delo silovanja. Izmenjenom optužnicom SPRK-a od 29. novembra 2012. godine, optuženima je stavljeno na teret po jedno krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva[338], kao i po jedno krivično delo nedozvoljeno nošenje oružja. Optuženima je stavljeno na teret da su za vreme oružanog sukoba na Kosovu, svaki ponaosob 14. aprila 1999. godine silovali maloletnu devojku albanske nacionalnosti (V.K.), koja je u vreme zločina imala 16 godina. Prema optužnici, optuženi Dejanović je, u svojstvu pripadnika srpske policije i naoružan puškom, oteo žrtvu iz njene porodične kuće u selu Donji Stanovac/Stanoc i Ultë u prisustvu pojedinih članova njene porodice, odvezao je na nepoznatu lokaciju u blizini Babinog Mosta i zatim je prisilio na različite seksualne odnose protiv njene volje u njegovom autu, preteći joj nožem. Drugooptuženi Bojković je, prema tvrdnjama optužnice, istog dana takođe silovao V.K. tako što je, naoružan pištoljem, izveo žrtvu iz vozila (kojim je kritičnog dana upravljao prvooptuženi Dejanović i koje je bilo zaustavljeno ispred prodavnice u Babinom Mostu), odveo je u obližnju nedovršenu kuću, bacio na pod i prisilio je na seksualni odnos protiv njene volje.

Shodno zakonskim propisima, sudija za potvrđivanje optužnice je nakon prijema optužnice koja je bila delimično izmenjena 29. novembra, dana 14. decembra 2012. godine održao sednicu potvrđivanja, na kojoj su razmotreni njena osnovanost i zakonitost dokaza. Optuženi i njihovi branioci osporavali su njene navode, kao i dokaze kojima je ona bila potkrepljena. Odbijajući primedbe odbrane i optuženih, sudija je našao da je optužnica potkrepljena sa dovoljno dokaza, kao i da se po istoj može otvoriti glavni pretres. Pretres je otvoren 4. aprila 2013. godine pred međunarodnim većem suda u Mitrovici/Mitrovicë, kojim je predsedavao sudija koji je odlučivao o potvrđivanju optužnice. Glavni pretres je trajao osam (8) dana, u toku kojih je preko video konferencije saslušana oštećena V.K. jer ne živi više na Kosovu. Saslušano je takođe i još 10 svedoka tužilaštva, jedan svedok predložen od strane branilaca optuženih, kao i jedan svedok pozvan od strane suda po službenoj dužnosti. Glavni pretres je bio otvoren za javnost, izuzev dela

[338] Kažnjivo i prema članu 153 KZK.

u toku kojeg je oštećena svedočila putem video konferencijske veze[339]. U toku pretresa su izvedeni materijalni dokazi predloženi od strane stranaka u postupku. Optuženi su u svojim iskazima pred sudom osporavali navode optužnice. Oni su se u toku pretresa nalazili u kućnom pritvoru i tokom suđenja su obično privođeni u sud sa zakašnjenjem, što je često dovodilo do kašnjenja u satnici nastavaka glavnog pretresa. Objavljivanju presude nije prisustvovao optuženi Dejanović.

Prema presudi od 17. aprila 2013. godine, sud je na osnovu izvedenih dokaza utvrdio da je dokazano van svake sumnje da je 14. aprila 1999. godine žrtva oteta iz njene kuće u selu Donji Stanovac/Stanovci i Ultë. Otmica je izvršena od strane jednog uniformisanog muškarca i žrtva je potom dva puta silovana na različitim lokacijama oko i u selu Babin Most/Babimoc, prvo od strane otimača, a ubrzo potom i na drugoj lokaciji od strane drugog muškarca. Sud je u presudi detaljno analizirao dokaze izvedene u toku glavnog pretresa, obrativši posebnu pažnju identifikaciji optuženih od strane žrtve i svedoka očevidaca. Prema dokazima izvedenim u toku istrage i glavnog pretresa, žrtva je u više navrata identifikovala optuženog Dejanovića kao prvog silovatelja. To su učinili i mnogi svedoci očevici, koji su bili prisutni kada je žrtva odvedena kritičnog dana iz svoje kuće. Drugooptuženog Bojkovića je, kao stariju osobu koja hramlje, identifikovala samo žrtva. Međutim, prilikom analize i ocene dokaza, sud je našao da postupak identifikacije (posebno prve identifikacije načinjene putem fotografija) nije obavljen na zakonom predviđen način. Iako su svi svedoci pre identifikacije dali fizički opis optuženih, njima su trebale biti pokazane fotografije iz vremena kritičnog događaja. Takođe, svedoci su morali biti upozoreni da u nizu fotografija koje im se pokazuju, može ali ne mora biti fotografija izvršioca; da ne postoji obaveza da se neko obavezno mora identifikovati; kao i da svedoci fotografije trebaju posmatrati jednu po jednu, za koje vreme službeno lice koje sprovodi identifikaciju ne treba da zna ko je osumnjičeni.

Povodom moguće krivične odgovornosti drugooptuženog Bojkovića u vezi sa optužbom za ratni zločin, sud je našao da je dokaze u vezi sa njegovom krivičnom odgovornošću pružila samo žrtva i da je ona jedini svedok koji je mogao da opiše šta je Bojković radio. Žrtva je Bojkovića opisala kao stariju osobu, od oko 60 do 70 godina. Sud je našao da je žrtva u različitim fazama postupka davala različite procene starosti drugooptuženog (od 50 do 60, od 60 do 70 godina) i da je uvek tvrdila da se radilo o starijoj osobi. I u odnosu na drugooptuženog sud je našao da je postupak njegove identifikacije u toku istrage sproveden suprotno zakonskim propisima: u nizu od osam (8) fotografija pokazanih svedoku, samo je jedna bila fotografija starije osobe, što prema nalazima suda predstavlja grubu povredu prakse dobre identifikacije. Na sud nije imala uticaja ni činjenica da je žrtva opisa-

[339] Shodno članu 295 KZRK, dvojici posmatrača FHP Kosovo omogućeno je prisustvo zatvorenoj sednici.

la optuženog Bojkovića kao osobu koja je ćopala: "Tokom ročišta na glavnom pretresu od 11. aprila 2013. godine, sud je tražio od optuženog da prošeta sudnicom. Iako sud nije primetio bilo kakav očigledan način ćopanja, mogao se primetiti poseban način njegovog hoda. Ipak, mora biti naglašeno - nije neobično da stariji ljudi ćopaju i imaju neku vrstu čudnog hoda."[340] Zbog toga je sud našao da metod identifikacije nije sproveden u skladu sa članom 255 ZKPK, posebno od strane prvog istražitelja. Sud je zaključio da postoje neki dokazi za koje se može smatrati da idu u korist optužbe, ali da postoje sumnje da je optuženi Dejanović stvarno oteo i silovao oštećenu V.K, jer je neprofesionalno sproveden postupak foto identifikacije doveo do toga da je ona izgubila dokaznu vrednost. Iz tih razloga, prema nalazima suda nije dokazano izvan osnovane sumnje da su optuženi Dejanović i Bojković izvršili delo za koje su obojica pojedinačno optuženi u tački 1 optužnice.

U vezi sa optužbom pod tačkom 2 u odnosu na optuženog Dejanovića, sud je na osnovu dokaza utvrdio da su meci pripadali optuženom, ali da je kao policajac optuženi nosio oružje, pa je prema tome bio ovlašćen da poseduje i odgovarajuću municiju, te da nije bilo dokaza da zaplenjena municija nije pripadala njegovom službenom oružju. U vezi sa optužbom pod tačkom 2 u odnosu na optuženog Bojkovića, izvan svake sumnje dokazano je da je optuženi 27. septembra 2012. godine bez važećih ovlašćenja nezakonito posedovao pušku M70AB2, tri okvira i 69 komada municije. Za ovo mu je izrečena kazna u trajanju od jedne (1) godine i šest (6) meseci, sa rokom proveravanja u trajanju od dve (2) godine. Bojkoviću je vreme provedeno u kućnom pritvoru od 27. septembra 2012. do 17. aprila 2013. godine uračunato u izrečenu kaznu.

Na osnovu analize presude, FHP Kosovo ocenjuje da je sud oslobađajuću presudu za ratni zločin zasnovao na neprofesionalno sprovedenoj identifikaciji optuženih, odnosno činjenici da nije izvan svake sumnje dokazano da su optuženi, svaki ponaosob, izvršioci ovog gnusnog zločina. Nesporno je da je maloletna V.K. bila oteta iz njene porodice i da je nakon toga bila silovana. Za utvrđivanje odgovornosti, ključna za sud bila je međutim identifikacija izvršilaca. Iako sud prema zakonu ima pravo na slobodnu ocenu dokaza, FHP Kosovo očekuje da će Apelacioni sud vratiti ovaj predmet na ponovno suđenje. Žrtva silovanja, koja je u vreme ovog teškog zločina bila maloletna, zaslužuje da dokazi budu analizirani od strane bar još jednog sudskog veća, jer se ne sme dozvoliti da žrtva silovanja postane i žrtva neadekvatno odmerene pravde. FHP Kosovo ocenjuje da sud mora tokom narednog postupka imati u vidu činjenicu da je žrtva bila maloletna kada je bila silovana, da je prošla kroz svojevrsni pakao i da je njena hrabrost da se nasuprot patrijarhalnoj kosovskoj tradiciji pojavi i javno svedoči na sudu predstavljala ponavljanje ovog pakla.

[340] Strana 44, prvi pasus presude od 17. aprila 2013. godine, verzija na srpskom jeziku.

3.3. Slučaj Valon Jashari i drugi

Osnovni sud u Gnjilanu/Gjilan, u mešovitom veću kojim je predsedavao međunarodni sudija Arkadiusz Sedek, dana 16. oktobra 2013. godine doneo je presudu kojom je desetoricu optuženih u predmetu *Tužilac protiv Valona Jasharija i drugih* (Valon Jashari, Skender Jashari, Gazmend Lakna, Gazmend Xhemshiri, Qëndrim Rexhaj, Muhamed Aliu, Skender Selmani, Enver Musolli i Abdullah Zogaj), oglasio krivim za izvršenje krivičnih dela terorizam i organizovanje terorističkih grupa, odnosno učestvovanje u terorističkoj grupi. Ovom prilikom, sud je optuženima izrekao zatvorske kazne u ukupnom trajanju od 59 godina i osam (8) meseci. Optuženom Valonu Jashariju je izrečena i novčana kazna u iznosu od 1.000 eura. Istom presudom optuženi Jeton Shabani oglašen krivim za krivična dela nabavka i prodaja oružja (član 372 KZRK) i upotreba oružja (član 375 KZRK), za koja mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od 2 godine i dva (2) meseca.

Postupajući po izjavi Specijalnog tužioca, zabeleženoj na zapisniku o glavnom pretresu od 26. septembra 2013. godine, a shodno članu 363 ZKPK, sud je doneo odbijajuću presudu za optužbe po optužnici SPRK-a od 20. februara 2013. godine, koja se odnosila na optužene Valona Jasharija, Skendera Jasharija, Qëndrima Rexhaja i Jetona Shabanija, po tačkama 1, 2, 3 i 5, koja se tiču krivičnih dela obuhvaćenih novousvojenim Zakonom o amnestiji.

Prve istražne radnje u ovom predmetu pokrenute su radi rasvetljavanja napada vatrenim oružjem na policijski punkt koji se nalazi na pograničnom pojasu Srbije prema Kosovu, u blizini sela Dobrasin, opština Bujanovac. Napad se dogodio 17. maja 2012. godine i bio je izvršen od strane nepoznatih lica. Nakon potvrđivanja određenih sumnji da su u napadu učestvovali pojedini optuženi, rešenjem tužioca službeno je otvorena i istraga u ovom predmetu. Tokom nje su preduzete određene istražne radnje, koje su se uglavnom svodile na prisluškivanje međusobnih telefonskih razgovora između osumnjičenih. U toku istražnog postupka, kao posledica preduzetih istražnih mera, došlo je do proširenja istrage i na druga lica za koje je postojala osnovana sumnja da su uzeli učešće u navedenom napadu. Istraga je proširena i na nove oružane napade koji su usledili nakon toga. Prema tužilaštvu, istraga je pokazala su osumnjičeni uglavnom pripadnici organizovane grupe "Lëvizja e Lirisë" (Pokret za slobodu), koja je preko svojih saopštenja objavljivanih na internetu, prihvatila odgovornost za napade na punkt srpske policije u Dobrasinu, koji su se dogodili 17. maja, 28. juna i 7. oktobra 2012. godine.

Prva hapšenja osumnjičenih za učešće u napadima od 17. maja i 28. juna 2012. godine, počela su početkom jula 2012. godine, odmah nakon napada izvršenog 28. juna 2012. godine. Ona su se zasnivala na saznanjima do kojih se došlo pris-

luškivanjem telefonskih razgovora osoba osumnjičenih da su učesnici napada. Radi potkrepljivanja osnovane sumnje da su optuženi uzeli učešće u napadima, obavljena je registracija telefonskih poziva, kao i kontrola i pretresi lokacija, kuća ili mesta boravka osumnjičenih. Tokom ovih pretresa, pronađeni su pismeni dokazi i materijali koji su se odnosili na aktivnosti pripadnika grupe. Nakon sprovedene istrage, SPRK je dana 20. februara 2013. godine podigao optužnicu kojom je desetorici optuženih stavljeno na teret izvršenje više krivičnih dela počinjenih u saradnji sa drugim učesnicima grupe koja se predstavljala kao "Lëvizja e Lirisë".

Optuženom Valonu Jashariju stavljena su na teret krivična dela: izvršenje terorističkih akata u saizvršilaštvu sa drugima okupljenim u terorističkoj grupi, u periodu od aprila do 1. jula 2012. godine; organizovanje terorističkih grupa na neutvrđenoj lokaciji u periodu od aprila do jula 2012. godine; kao i nedozvoljeno posedovanje i kontrola oružja u Prištini/Prishtinë, od neutvrđenog datuma do 1. jula 2012. godine. Prema optužnici, njegovi ciljevi bili su: a) da na protivzakonit način prinudi Vladu Republike Srbije da obustavi političke aktivnosti u regionu Bujanovca; b) da na nezakonit način prinudi pripadnike srpske policije albanske nacionalnosti da napuste posao, c) da na nezakonit način prinudi međunarodnu zajednicu da pošalje svoje posmatrače u region. Prema tvrdnjama optužnice, Valon Jashari je: bio učesnik u napadu u toku kojeg je oštećen kontejner srpske pogranične policije u selu Dobrosin (opština Bujanovac), i u toku kojeg je iz vatrenog oružja povređen pripadnik srpske policije Branislav Marković; bio u posedu i kontroli neodređenog broja komada oružja (automatskog oružja, minobacača, neutvrđene količine municije različitog kalibra, koji su bili vlasništvo grupe "Lëvizja e Lirisë"), među kojima i puške kojom je bio izvršen napad; bio aktivan u nabavci oružja, uniformi i drugih sredstava namenjenih aktivnostima grupe, što je sve pronađeno u toku kontrole i pretresa njegovog stana. Optuženom Skënderu Jashariju stavljeno je na teret izvršenje terorističkih akata sa drugima u terorističkoj grupi "Lëvizja e Lirisë", kao i učestvovanje u terorističkoj grupi u više navrata, u periodu od aprila 2012. do 16. oktobra 2012. godine. Jashari je optužen da je uzeo učešća u napadima na policijski punkt u Dobrašinu 7. oktobra 2012. godine, kao i da je nedozvoljeno posedovao oružje od neutvrđenog datuma do jula 2012. godine. Optuženom Gazmendu Lakni stavljena su na teret dva krivična dela: vršenje terorističkih akata i učestvovanje u terorističkoj grupi u periodu od aprila 2012. do 13. februara 2013. godine. On je bio optužen da je uzeo učešća u napadima na institucije Srbije 17. maja, 28. juna i 7. oktobra 2012. godine. Optuženom Gazmendu Xhemshiriju stavljena su na teret krivična dela vršenje terorističkih akata i učestvovanje u terorističkoj grupi, u čijim je aktivnostima je učestvovao u periodu od aprila 2012. do 1. jula 2012. godine. Optuženom Qëndrimu Rexhaju stavljena su na teret krivična dela vršenje terorističkih akata i učestvovanje u terorističkoj grupi u periodu od aprila 2012. do 1. jula 2012. godine. Prema optužnici, Rexhaj je učestvovao u napadima na policijske objekte Srbije 17. maja, 28. juna

i 7. oktobra 2012. godine, a takođe je i neovlašćeno posedovao više komada različitog oružja u različitim vremenskim periodima. Optuženom Muhamedu Aliu na teret su stavljena dva krivična dela: vršenje terorističkih akata i učestvovanje u terorističkoj grupi u periodu od aprila 2012. do 1. jula 2012. godine. Optužnica je tvrdila da je on učestvovao u napadima u pograničnom pojasu Srbije sa Kosovom od 17. maja, 28. juna i 7. oktobra 2012. godine. Optuženom Skënderu Selmaniju na teret je stavljeno vršenje terorističkih akata i učestvovanje u terorističkoj grupi u periodu od aprila 2012. do 16. oktobra 2012. godine. Prema optužnici, on je učestvovao u napadima na navedene institucije 17. maja, 28. juna i 7. oktobra 2012. godine. Optuženom Enveru Musolliju na teret je stavljeno vršenje terorističkih akata i učestvovanje u terorističkoj grupi u periodu od aprila 2012. do 16. oktobra 2012. godine. Prema optužnici, on je učestvovao u napadima od 28. juna i 7. oktobra 2012. godine. Optuženom Abdullahu Zogaju je na teret stavljeno vršenje terorističkih akata i učestvovanje u terorističkoj grupi u periodu od aprila 2012. do 17. oktobra 2012. godine. Prema optužnici, on je učestvovao u napadima od 17. maja, 28. juna i 7. oktobra 2012. godine. Optuženom Jetonu Shabaniju na teret je stavljeno neovlašćeno vlasništvo, kontrola i posedovanje oružja po više tačaka na neutvrđenim mestima i različitim vremenskim periodima (od neutvrđenog datuma do 3. januara 2013. godine), nezakonito nabavljanje i prodaja oružja na neutvrđenim lokacijama 7. novembra 2012. godine i upotreba oružja neutvrđenog datuma pre ili 3. januara 2013. godine;

Po optužnici SPRK od 20. februara 2013. godine, pred predsednikom sudskog veća (pred kojim je kasnije održan i glavni pretres u ovom predmetu) dana 11. marta 2013. godine održano je prvo, dok je 15. aprila 2013. godine održano drugo saslušanje po optužnici. Nakon usmenih i pismenih prigovora, kao i zahteva optuženih za odbacivanje optužnice, predsednik sudskog veća je rešenjem od 8. maja 2013. godine iste odbio kao neosnovane. Optuženi i branioci su u zakonskom roku uložili žalbe na rešenje predsednika sudskog veća, koje je Apelacioni sud odbacio. Na taj način, optužnica je postala pravosnažna i 25. juna 2013. godine je pred mešovitim sudskim većem Osnovnog suda u Gnjilanu/Gjilan otvoren glavni pretres u ovom predmetu.[341] Sud je tokom glavnog pretresa zasedao ukupno 15 dana. Tokom pretresa, a nakon čitanja optužnice i izjašnjavanja optuženih po istoj da nisu krivi, saslušana su dva (2) svedoka tužilaštva i tri (3) veštaka – balističara (koji su takođe bili predloženi od strane tužilaštva), kao i dva (2) svedoka predložena od strane optuženih. Tokom tri (3) dana glavnog pretresa, kao dokazi izvedeni su audio zapisi telefonskih razgovora vođenih uglavnom između optuženih, čiji su razgovori prisluškivani po nalogu tužioca i odluke predpretresnog sudije. Optuženi su nakon saslušanih snimaka uglavnom potvrdili autentičnost svojih glasova i nisu prigovarali ni sadržini snimljenih telefonskih razgovora. U

[341] Optužnicu su u toku glavnog pretresa zastupali tužioci SPRK-a: Maurizio Salustro, Maarten Groothuzen i Charles Hardaway.

toku pretresa, izvedeni su i materijalni dokazi predloženi od strane tužilaštva: transkripti snimljenih telefonskih razgovora, kriminalistički izveštaji sa lica mesta, zapisnici o obavljenim pretresima mesta stanovanja optuženih, izveštaji veštaka, pojedina saopštenja pokreta "Lëvizja e Lirisë", pojedine fotografije optuženih, kao i dokumentacija predložena od strane optuženih i njihovih branilaca. U toku glavnog pretresa, pojedini optuženi su dali svoje iskaze pred sudom u svojstvu svedoka (braća Jashari, Lakna, Xhemshiri, Aliu i Musolli). Oni su u svojim iskazima uglavnom prigovarali svojim ranijim iskazima. Ostali optuženi nisu imali primedbe na vlastite iskaze iz ranijih faza postupka.

Nakon glavnog pretresa, sudsko veće je 16. oktobra 2013. godine donelo presudu kojom su svi optuženi oglašeni krivim i izrečene su im sledeće kazne:

1) Optuženom Valonu Jashariju je za vršenje terorizma (tačka 1 optužnice) izrečena kazna zatvora u trajanju od šest (6) godina; za krivično delo organizovanje terorističke grupe (tačka 2 optužnice) kazna zatvora u trajanju od sedam (7) godina, kao i novčana kazna u iznosu od 1.000 eura. Za sve pojedinačne kazne, na kraju mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od devet (9) godina i novčana kazna u iznosu od 1.000 evra.

2) Optuženom Skënderu Jashariju za vršenje terorizma (tačka 1 optužnice), kazna zatvora u trajanju od šest (6) godina; za učestvovanje u terorističkoj grupi (tačka 2 optužnice), kazna zatvora u trajanju od (4) godine. Za sve pojedinačne kazne, na kraju mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od osam (8) godina.

3) Optuženom Gazmendu Lakni za vršenje terorizma (tačka 1 optužnice), kazna zatvora u trajanju od pet (5) godina; za učestvovanje u terorističkoj grupi (tačka 2 optužnice), kazna zatvora u trajanju od dve (2) godine. Za sve pojedinačne kazne, na kraju mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od pet (5) godina i šest (6) meseci.

4) Optuženom Gazmendu Xhemshiriju za vršenje terorizma (tačka 1 optužnice), kazna zatvora u trajanju od šest (6) godina; za učestvovanje u terorističkoj grupi (tačka 2 optužnice), kazna zatvora u trajanju od dve (2) godine. Za sve pojedinačne kazne, na kraju mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od šest (6) godina i šest (6) meseci.

5) Optuženom Qëndrimu Rexhaju za vršenje terorizma (tačka 1 optužnice), kazna zatvora u trajanju od pet (5) godina; za učestvovanje u terorističkoj grupi (tačka 2 optužnice), kazna zatvora u trajanju od dve (2) godine. Za sve pojedinačne kazne, na kraju mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od pet (5) godina i šest (6) meseci.

6) Optuženom Muhamedu Aliu za vršenje terorizma (tačka 1 optužnice), kazna zatvora u trajanju od pet (5) godina; za učestvovanje u terorističkoj grupi (tačka 2 optužnice), kazna zatvora u trajanju od dve (2) godine. Za sve pojedinačne kazne, na kraju mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od pet (5) godina i šest (6) meseci.

7) Optuženom Skënderu Selmaniju za vršenje terorizma (tačka 1 optužnice), kazna zatvora u trajanju od 5 godina; za učestvovanje u terorističkoj grupi (tačka 2 optužnice), kazna zatvora u trajanju od dve (2) godine. Za sve pojedinačne kazne, na kraju mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od (5) godina i (6) meseci.

8) Optuženom Enveru Musolliju za vršenje terorizma (tačka 1 optužnice), kazna zatvora u trajanju od pet (5) godina; za učestvovanje u terorističkoj grupi (tačka 2 optužnice), kazna zatvora u trajanju od dve (2) godine. Za sve pojedinačne kazne, na kraju mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od šest (6) godina i šest (6) meseci.

9) Optuženom Abdulahu Zogaju za vršenje terorizma (tačka 1 optužnice), kazna zatvora u trajanju od pet (5) godina; za učestvovanje u terorističkoj grupi (tačka 2 optužnice), kazna zatvora u trajanju od dve (2) godine. Za sve pojedinačne kazne, na kraju mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od pet (5) godina i šest (6) meseci.

10) Optuženom Jetonu Shabaniju za nezakonitu nabavku i prodaju oružja (tačka 4 optužnice), kazna zatvora u trajanju dve (2) godine; za upotrebu oružja (tačka 6 optužnice), kazna zatvora u trajanju od jedne (1) godine. Za sve pojedinačne kazne, na kraju mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od dve (2) godine i dva (2) meseca.

Sud je konstatovao da se na osnovu izvedenih dokaza može pouzdano utvrditi da su optuženi bili pripadnici organizovane terorističke grupe koja je imala organizovanu strukturu, statut, pečat, oružje i koja je nakon preduzimanja pojedinih akcija preuzimala odgovornost za izvršene napade. Prema sudu, delovanje optuženih je obuhvaćeno definicijom terorizma. U obrazloženju je istaknuto da nisu svi optuženi imali istu ulogu u grupi, te zbog toga i razlike u izrečenim kaznama. Veće je prilikom odmeravanja kazne imalo u vidu zakon koji je bio blaži za izvršioce.

Nakon objavljivanja presude, sud je posebnim rešenjem produžio pritvor do pravosnažnosti presude optuženima koji su se tokom postupka nalazili u pritvoru (Valon i Skendër Jashari, Gazmend Lakna, Gazmend Xhemshiri, Enver Musolli). Takođe, pritvor je određen i za one optužene koji su se do presude u prvostepenom postupku nalazili u kućnom pritvoru (Qëndrim Rexhaj, Muhamed Aliu,

Skendër Selmani, Abdullah Zogaj). Jedino je optuženom Jetonu Shabaniju mera pritvora zamenjena merom kućnog pritvora.

FHP Kosovo ocenjuje da se sudski postupak u predmetu *Tužilac protiv Valona Jasharija i drugih* odvijao na osnovu zakona, da su poštovana međunarodna načela za pravično i fer suđenje, što je strankama u postupku pružilo mogućnost za iznošenje argumenta i dokaza koji su išli u prilog ili protiv optužnice. FHP Kosovo smatra da su izrečene kazne adekvatne težini počinjenih dela. Iako njihovim činjenjem nisu nastupile najteže posledice, njihova težina i potencijalna opasnost za izazivanje širih bezbednosnih poremećaja u regionu tražile su oštro sankcionisanje. Ovakve kazne mogu da deluju preventivno na one koji bi se mogli nositi mišlju da provociraju situacije na granici između Kosova i Srbije.

FHP Kosovo želi da naglasi svoje neslaganje sa ponašanjem suda tokom saopštavanja odluke, kojim je stavljeno do znanja da je u sudskom veću postojalo neslaganje oko donošenja presude na bazi njegove podele na međunarodni i domaći deo. Naime, prilikom objavljivanja presude, predsednik sudskog veća je na kraju rekao da je presuda doneta većinom glasova međunarodnog dela u sudskom veću, čime je stavljeno na znanje da domaći sudija nije glasao za saopštenu presudu. FHP Kosovo smatra da jedna ovakva izjava može izazvati različite konotacije ili komentare, jer nije jasno da li se njome javnost želela informisati da domaće sudije još nisu spremne za preuzimanje odgovornosti prilikom suđenja u teškim i osetljivim predmetima i da su skloni kompromisima, ili se lokalni sudija želeo zaštititi od eventualne osvete optuženih, odnosno članova njihovih porodica. Bilo kako bilo, FHP Kosovo smatra da su ovakve izjave neumesne i nepotrebno stvaraju tenzije između međunarodnih i lokalnih sudija, kao i da utiču na formiranje tenzija i negativne klime u pravosuđu i u slučajevima uspešnih i efikasnih suđenja, kao što je to bio slučaj u predmetu *Tužilac protiv Valona Jasharija i drugih*.

FHP je takođe prinuđen da konstatuje da je tokom objavljivanja presude načinjena povreda Zakona o krivičnom postupku, koja nije mogla oštetiti prava i status stranaka u postupku ali koja može imati negativan efekat na kredibilitet suda. Naime, sudsko veće je sedelo za vreme čitanja izreke presude, dok su optuženi i ostali prisutni u sudnici odluku sudskog veća saslušali stojeći.[342]

FHP Kosovo do kraja 2013. godine nije dobio pismenu presudu Osnovnog suda u Gnjilanu/Gjilan u predmetu *Tužilac protiv Valona Jasharija i drugih*.

[342] Član 366, stav 5: „Svi prisutni slušaće objavljivanje dispozitiva presude stojeći."

3.4. Slučaj Sabit Tafil Geci i drugi

Međunarodno veće Osnovnog suda u Mitrovici/Mitrovicë, kojim je predsedavala međunarodni sudija Katja Dominik[343], dana 12. septembra 2013. godine donelo je presudu kojom su optuženi Sabit Tafil Geci i braća Rrustem i Hetem Geci oglašeni krivim i kažnjeni na po 12 godina zatvora zbog toga što su 18. juna 1999. godine u Srbici/Skenderaj, u svojstvu pripadnika OVK/UÇK, u prostorijama medicinsko-bolničkog centra, i u saizvršilaštvu, lišili života Ganija Berishu, koji je prethodno bio ranjen vatrenim oružjem u pucnjavi koja se dogodila nešto ranije istog dana u centru grada, ispred zgrade Skupštine opštine, prilikom proslave oslobođenja grada. Trojica optuženih su na taj način, prema odluci suda, počinili krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva[344], koje predstavlja i kršenje zajedničkog člana 3 Ženevskih konvencija od 12. avgusta 1949. godine, kao i članova 4 i 5, tačka 1 II Dodatnog Protokola od 8. juna 1997. godine.

Prema nalazima suda i dokazima izvedenim na glavnom pretresu, nije utvrđeno ko je navedenog datuma lišio života Vehbija Berishu, niti naneo telesne povrede vatrenim oružjem Isi i Musi Vojvoda, koji su takođe bili žrtve pucnjave koja se desila kritičnog dana. Usled nedostatka dokaza, sud je oslobodio optuženog dr Bedrija Shalu, kome je optužnicom bilo stavljeno na teret krivično delo pružanje pomoći izvršiocima nakon izvršenja krivičnog dela[345]. Izrečenom presudom, sud je delimično potvrdio samo navode tačke 1 optužnice SPRK-a podignute protiv optuženih 11. decembra 2012. godine.

Krivični postupak protiv trojice optuženih Gecija počeo je rešenjem o pokretanju istrage koje je doneo tužilac SPRK 14. avgusta 2012. godine. Njime su se oni sumnjičili da su počinili krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva. U rešenju se navodi da su optuženi za vreme unutrašnjeg oružanog konflikta na Kosovu, u saizvršilaštvu i pucajući iz vatrenog oružja, 18. juna 1999. godine u Srbici/Skenderaj lišili života Vehbija Berishu i istovremeno ranili njegovog brata Ganiju. U odnosu na trojicu optuženih istraga je kasnije bila proširena i za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva, koje su oni navodno počinili istog dana ranjavajući Isu i Musu Vojvoda u blizini zgrade Medicinskog centra.

[343] Članovi sudskog veća: međunarodne sudije Anna Adamska-Gallant i Dariuzs Sielicki.

[344] Član 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ, takođe kažnjiv i prema članu 152 u vezi sa članom 31 KZK.

[345] Član 305, stavovi 1 i 2 KZK , kažnjivo i prema članu 388, stavovi 1 i 2 KZK, koji je stupio na snagu 1. januara 2013. godine.

Nakon njegovog iskaza kao svedoka i svedočenja pred tužiocem 19. novembra 2012. godine, krivični postupak je takođe bio pokrenut i protiv lekara Medicinskog centra u Srbici/Skenderaj Bedrija Shale, zato što je u svom iskazu tvrdio da kritičnog dana nije video tela žrtava ubijenih 18. juna 1999. godine u Srbici/Skenderaj, kao i da nije bio prisutan u lekarskoj sobi kada je jedna od žrtava smrtno pogođena vatrenim oružjem od strane trojice napadača, a da tom prilikom on nije pokušao da spreči ovo ubistvo.

Nakon sprovedene istrage, dana 11. decembra 2012. godine podignuta je optužnica kojom su Sabit Tafil Geci i braća Rrustem i Hetem Geci optuženi po dvema tačkama za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Oni su pod tačkom 1 optuženi da su za vreme oružanog sukoba na Kosovu, u svojstvu pripadnika OVK/UÇK i u međusobnom saizvršilaštvu, 18. juna 1999. godine na ulicama Srbice/Skenderaj pucajući iz vatrenog oružja ranili i ubili dvojicu civila, Ganija i Vehbija Berishu. Krivično delo se dogodilo u masi okupljenih građana koja je slavila oslobođenje grada, na raskrsnici preko puta suda i Skupštine opštine. Bilo je počinjeno tako što je Vehbi Berisha ubijen na ulici i na licu mesta, dok je Gani (koji je zadobio teške telesne povrede u ovom napadu nakon čega je prebačen u Medicinski centar) ubijen vatrenim oružjem od strane optuženih u bolničkoj sobi i na bolničkom krevetu. Pod tačkom 2 optuženima je bilo stavljeno na teret da su, istog dana i na istom mestu, počinili krivično delo povrede telesnog integriteta i zdravlja civila, pucajući iz automatskog vatrenog oružja za vreme proslave oslobođenja grada, kojom prilikom su Isa i Musa Vojvoda zadobili teške telesne povrede. Tačkom 3 optužnice, optuženom Bedriju Shali, lekaru Medicinskog centra, stavljeno je na teret krivično delo pomaganje izvršiocima nakon izvršenja krivičnog dela[346]. Shala je bio optužen zbog toga što je u toku istrage za ratni zločin, pokrenute protiv trojice glavnoosumnjičenih (Sabit Tafil Geci i braća Rrustem i Hetem Geci), 19. novembra 2012. godine u Prištini/Prishtinë dao netačnu izjavu pred tužiocem, kako bi se izbeglo otkrivanje izvršilaca ratnog zločina u ovom predmetu. Optužnica je tvrdila da je on: (a) osporio da je video tela žrtava 18. juna 1999. godine u Medicinskom centru u Srbici/Skenderaj, odnosno da je sreo svedoka JB toga dana u navedenom centru; b) prikrio činjenicu da je bio prisutan u bolničkoj sobi kritičnog dana, kada su prema tvrdnji tužioca optuženi pucali u ranjenu žrtvu i ubili je.

Prvo saslušanje po optužnici održano je 17. januara 2013. godine. U toku ovog saslušanja, optužnica je izmenjena u skladu sa izmenama zakona od 1. januara 2013. godine, a prezentirani su i dokazi optužbe. Optuženi su u zakonskom roku pismeno prigovorili tvrdnjama tužioca, predlažući da se ista odbaci. Uz odgovor na ove prigovore, tužilac je optuženima i odbrani dostavio i dodatne dokaze. Na-

[346] Kažnjivog prema članu 305, stavovi 1 i 3 KZK, takođe kažnjivog i prema članu 388, stavovi 1 i 2 KZK koji je stupio na snagu početkom 2013. godine.

kon pribavljanja stavova stranaka, međunarodni sudija (koji je kasnije rukovodio sudskim većem pred kojim je održan glavni pretres) je 12. aprila 2013. godine doneo rešenje kojim je, shodno članu 249, stav 3 ZKPK[347], odbio sve prigovore koji su se odnosili na prihvatljivost dokaza, konstatujući da su prihvatljivi svi dokazi koji se nalaze u spisima predmeta. Shodno članu 250, stav 3 ZKPK[348], sud nije prihvatio zahteve optuženih o odbacivanju tačaka 1 i 2 optužnice, potvrđujući delimično optužnicu u odnosu na Sabita, Rrustema i Hetema Gecija. Istovremeno, sud je odbacio optužnicu pod tačkom 3 u odnosu na optuženog Bedrija Shalu. Na rešenje suda od 12. aprila 2013. godine o delimičnom potvrđivanju optužnice, žalile su se obe stranke u postupku. Optuženi Sabit Tafil Geci, Rrustem Geci i Hetem Geci žalili su se na potvrđeni deo optužnice (tačke 1 i 2), dok se tužilac žalio na odbačeni deo (tačka 3). Apelacioni sud je rešenjem od 6. maja 2013. godine prihvatio žalbu tužioca, odbacujući kao neosnovane žalbe optuženih.

Glavni pretres po potvrđenoj optužnici počeo je 11. juna 2013. godine pred Osnovnim sudom u Mitrovici/Mitrovicë. U toku glavnog pretresa, koji je trajao 16 sudskih dana, saslušano je 26 svedoka i jedan veštak. Od svedoka, njih šestoro je saslušano na predlog tužioca, dok je njih četvoro saslušano na predlog odbrane. Šesnaest svedoka saslušano je po službenoj dužnosti i na poziv suda. Četiri svedoka koje je predložio tužilac, svedočilo je putem video linka. Svedočenje troje od ovih svedoka, na osnovu njihovog zahteva, održano je u uslovima potpunog zatvaranja glavnog pretresa za javnost i pretresu su prisustvovale samo stranke u postupku. Saslušanje ovih svedoka obavljeno je u toku dva zasedanja suda, a trećeg dana zasedanje je bilo zatvoreno samo za vreme svedočenja ovih svedoka. U toku glavnog pretresa a uz saglasnost stranaka, izjave 14 svedoka koji su svedočili u ranijim fazama postupka, konstatovane su na zapisniku o glavnom pretresu kao pročitane. Tokom pretresa izvedeni su i mnogi materijalni dokazi. Optuženi su se u toku postupka branili ćutanjem.

Nakon okončanja dokaznog postupka, iznošenja završnih stavova stranaka u postupku za i protiv optužnice, sud je 12. septembra 2013. godine objavio presudu kojom su optuženi Sabit Tafil Geci, kao i braća Rrustem i Hetem Geci oglašeni krivim za ratni zločin protiv civilnog stanovništva, ali samo delimično i pod tačkom 1 optužnice, odnosno za ubistvo Ganija Berishe, koje se dogodilo 18. juna 1999. godine u Medicinskom centru u Srbici/Skenderaj. Na osnovu izvedenih dokaza u toku glavnog pretresa, sud nije mogao utvrditi da su optuženi kritičnog dana uzeli učešća u ubistvu Vehbija Berishe, koje se dogodilo ranije istog dana.

[347] Član 249, stav 3 ZKP: „Na sve dokaze na koje je podnesen prigovor, sudija za prethodni postupak, sudija pojedinac ili sudsko veće izdaje pismenu odluku kojom se prihvataju ili isključuju dokazi."

[348] Sudija pojedinac ili predsednik veća donosi pismenu odluku sa obrazloženjem kojom odbacuje zahtev ili optužnicu.

Sud je utvrdio da su trojica optuženih, obučeni u uniforme OVK, tokom pucnjave u kojoj je povređen Gani Berisha, bili u njegovoj neposrednoj blizini sa puškama u rukama, ali nije mogao da utvrdi van svake sumnje da su oni izvršili delo za koje se terete. Sud je utvrdio na osnovu dokaza da su nakon prebacivanja žrtava u gradski Medicinski centar, koji se nalazi pedesetak metara od mesta događaja, trojica optuženih ušli u zgradu Centra i u prisustvu medicinskog osoblja ubili Ganija Berishu, nakon što je ovom bila pružena prva pomoć. Sud je presudom konstatovao da je motiv stradanja dvojice ubijenih, koji su inače bili braća, bilo verovanje da su oni sarađivali sa Srbima. Sud nije mogao da utvrdi motiv ranjavanja braće Vojvoda. Vrlo je moguće da se njihovo povređivanje dogodilo slučajno, kao posledica rikošetiranja.

Svoj trojici optuženih za ubistvo Ganija Berishe izrečena je pojedinačno kazna zatvora u trajanju od 12 godina. Trojica Gecaja su po ostalim tačkama optužnice oslobođeni odgovornosti usled nedostatka dokaza. Optužbi je oslobođen i četvrtooptuženi, Bedri Shala, lekar Medicinskog centra u Srbici/Skenderaj. Posebnim rešenjem, sud je trojici optuženih produžio pritvor do pravosnažnosti presude. Presuda suda zasnovana je uglavnom na iskazima svedoka JB, koji je izneo dosta činjenica o onome što se stvarno dogodilo kritičnog dana. Značaj iskaza ovog svedoka potvrđuju i posteri koji su pre početka suđenja bili izlepljeni u Srbici/Skenderaj i u kojima se on kvalifikuje kao izdajnik. Slučaj svedoka JB još jednom je potvrdio izuzetno nepovoljnu klimu koja na Kosovu vlada u vezi sa onima koji žele da svedoče i doprinesu rasvetljavanju ratnih zločina. Ovo suđenje je potvrdilo da lična hrabrost svedoka poput JB nije dovoljna i da je njima potrebno obezbediti snažnu sistemsku podršku. Svedoci koji žele da svedoče ne mogu se sami nositi sa klimom nepolaganja računa, ili čak sa javnim pozivima na linč, i pravosudni sistem je u obavezi da obezbedi maksimalnu sigurnost i zaštitu ovom i ostalim svedocima u predmetima koji se odnose na ratne zločine.

Sud je obezbedio obema strankama uslove za fer i pravično suđenje. Visina kazne izrečene trojici optuženih je blizu maksimuma koji je za ovaj ratni zločin predviđen u zakonu, što znači da je sud imao u vidu posebno teške okolnosti u kojima je delo za koje su oglašeni krivim počinjeno – ubistvo ranjenika u prostorijama predviđenim za zdravstvenu negu. Sigurno je da porodica Berisha, kojoj pripadaju žrtve, ne može dobiti potpunu satisfakciju nakon završetka ovog suđenja, jer ubistvo Vehbija Berishe nije rasvetljeno. Pravda u slučaju ubistva braće Berisha nije u potpunosti ostvarena - ona neće biti nikad potpuno ostvarena ukoliko sud ne razjasni da li je Vehbi Berisha slučajno nastradao u opštoj pucnjavi na ulicama ili je namerno ubijen iz istih motiva kao i njegov brat Ganija, kao i ko ga je lišio života.

FHP Kosovo do kraja 2013. godine nije uspeo da pribavi pismenu i kompletnu presudu Osnovnog suda u Mitrovici/Mitrovicë.

4. Ponovljena suđenja u prvostepenom postupku

4.1. Slučaj Ejup Kabashi i drugi & Sokol Bytyqi

Osnovni sud u Prizrenu, u mešovitom veću kojim je predsedavala međunarodni sudija Mariola Pasnik, doneo je 1. februara 2013. godine presudu kojom su optuženi Ejup Kabashi i Sokol Bytyqi oslobođeni optužbi za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva[349]. Istom presudom, po optužbama za krivično delo pružanje pomoći nakon izvršenja krivičnog dela[350], oslobođeni su optuženi: Mustafa Hoti, Milaim Hoti, Naser Hoti, Nexhmedin Berisha i Jetullah Kabashi. Presuda je doneta u ponovljenom prvostepenom postupku u odnosu na optuženog Ejupa Kabashija, kao i na sve optužene za krivično delo pružanje pomoći izvršiocu nakon izvršenja krivičnog dela. U odnosu na optuženog Sokola Bytyqija, bio je ovo prvi prvostepeni postupak.

Predmet *Slučaj Ejup Kabashi i drugi & Sokol Bytyqi*, koji se odnosi na krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva počinjen 17. i 18. jula 1998. godine u selu Opteruša/Opterushë, opština Orahovac/Rahovec, otvoren je otpočinjanjem krivičnog postupka protiv Ejupa Kabashija i Haxhi Mazrekua, odnosno saslušanjem svedoka Dragice Božanić i Slavice Banzić u drugoj polovini 2010. godine, kao i istragom protiv Sinana Morine, protiv kojeg je tužilac STRK 19. avgusta 2010. godine izdao nalog za hapšenje, da bi dan kasnije 20. avgusta 2010. godine protiv Morine i službeno pokrenuo istragu.

Rešenjem tužilaštva od 30. novembra 2010. godine, istraga je proširena i na Ejupa Kabashija, Sokola Bytyqija i Haxhija Mazrekua, da bi 1. decembra 2010. godine istraga bila obustavljena protiv Sinana Morine. Kabashi i Mazreku su uhapšeni 14. decembra 2010, kada im je određen jednomesečni pritvor. Dana 15. decembra, izdat je nalog za hapšenje Sokola Bytyqija, da bi 22. decembra za njim bila raspisana i međunarodna poternica. Kasnije je protiv Bytyqija postupak bio obustavljen, zbog njegove nedostupnosti pravosudnim organima. Dana 8. marta 2011. godine, istraga u ovom predmetu bila je proširena i na Mustafu Hotija, Milaima Hotija, Nasera Hotija, Nexhmendina Berishu i Jetulaha Kabashija u pravcu krivičnog dela pružanje pomoći počiniocu nakon izvršenja krivičnog dela.

[349] Član 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ; delo je takođe kažnjivo po KZK, član 152, u vezi sa članom 31.

[350] Član 305, stav 2 KZK (novi zakon, član 388, stavovi 1 i 2 KZRK)

Nakon sprovedene istrage, 30. marta 2011. godine bila je podignuta optužnica protiv Kabashija i Mazrekua, kojom im je stavljeno na teret da su međusobno, kao i u saizvršilaštvu sa drugim za sada neidentifikovanim pripadnicima OVK, primenjivali mere zastrašivanja i terora nad srpskim stanovništvom sela Opteruša/Opterushë, opština Orahovac/Rrahovec, učestvujući u oružanom napadu protiv srpskih stanovnika sela (koji su se nalazili u svojim kućama u noći između 17. i 18. jula 1998. godine), kao i da su u saizvršilaštvu, međusobno i sa drugim pripadnicima OVK, uzeli učešća u raseljavanju srpskih stanovnika iz njihovih kuća. Istom optužnicom, Mustafi Hotiju, Milaimu Hotiju, Naseru Hotiju, Nexhmendinu Berishi i Jetulahu Kabashiju, stavljeno je na teret krivično delo pružanje pomoći izvršiocu nakon izvršenja krivičnog dela. Nakon održane sednice za potvrđivanje optužnice, sudija je 29. aprila 2011. godine doneo rešenje kojim je odbačena optužba pod tačkom 2 u odnosu na optužene Kabashija i Mazrekua (da su oni, u saizvršilaštvu sa drugim pripadnicima OVK, uzeli učešća u raseljavanju srpkog civilnog stanovništva, tako što su ih utovarili na traktore). U ostalom delu optužnica je potvrđena u odnosu na sve optužene.

Postupajući po navedenoj optužnici, Okružni sud u Prizrenu je 28. juna 2011. godine otvorio glavni pretres, koji je trajao sedam (7) dana suđenja. U toku pretresa je saslušano sedam (7) svedoka optužbe. Pretres je okončan presudom od 2. avgusta 2011. godine, kojom je optuženi Kabashi oglašen krivim za izvršenje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Za ovo delo mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od pet (5) godina. Mazreku je istom presudom oslobođen optužbi. Presudom od 2. avgusta, svi ostali optuženi za pružanje pomoći počiniocu nakon izvršenja dela su oglašeni krivim. Svima njima je pojedinačno izrečena kazna zatvora u trajanju od po šest (6) meseci, koja se neće izvršiti ako optuženi u roku od jedne godine ne počine novo krivično delo.

Nakon održanog žalbenog postupka po žalbama optuženih Kabashija i Hotija, Vrhovni sud Kosova je rešenjem od 4. septembra 2012. godine predmet vratio na ponovno suđenje u odnosu na optuženog Kabashija i sve optužene za pružanje pomoći počiniocu nakon izvršenja krivičnog dela. Pre odluke o vraćanju postupka na ponovno suđenje, Vrhovni sud Kosova je odlučivao i po žalbi tužioca[351] na oslobađajući deo presude prvostepenog suda od 2. avgusta 2011. godine, kao i na odluku suda u pogledu odluke o izrečenim kaznama u odnosu na ostale optužene. Sud je navedenu žalbu rešenjem od 23. avgusta 2012. godine odbacio kao nedozvoljenu.

Jedan deo odvojenog krivičnog postupka protiv Sokola Bytyqija, vodio se u njegovom odsustvu jer se on, u vreme optuženja i odvijanja prvostepenog pos-

[351] Prilikom objavljivanju presude prvostepenog suda od 2. avgusta, tužilac koji je pristvovao objavljivanju presude je bio jasno naglasio da se tužilaštvo neće žaliti na ovu presudu.

tupka protiv Kabashija i drugih, nalazio u bekstvu. Bytyqi je uhapšen 9. decembra 2011. godine u Albaniji, prilikom ilegalnog pokušaja prelaska u Italiju, nakon čega je isporučen pravosudnim institucijama Kosova. On se po optužnici od 24. maja 2012. tereti da je u svojstvu pripadnika OVK, u saizvršilaštvu sa drugim pripadnicima OVK, primenjivao mere zastrašivanja i terora protiv srpskog civilnog stanovništva u Opteruši/Opterushë, uzimajući učešće u oružanom napadima protiv ovog stanovništva 17. i 18. jula 1998. godine. Optužnica je potvrđena rešenjem od 27. jula 2012. godine. Prvostepeni postupak po ovoj optužnici počeo je 2. oktobra 2012. godine. Na osnovu zahteva tužioca od 12. oktobra za spajanje postupaka, Bytyqijev predmet je rešenjem nadležnog veća Okružnog suda Prizren od 7. novembra 2012. godine pripojen postupku u predmetu *Tužilac protiv Kabashija i drugih* (koji se u tom momentu nalazio u fazi priprema za ponovno suđenje pred prvostepenim sudom).

Prvostepeni postupak o zajedničkom predmetu *Tužilac protiv Ejupa Kabashija i drugih & Sokola Bytyqija* počeo je 30. novembra 2012. godine u Okružnom sudu u Prizrenu. Imao je sedam (7) dana suđenja, u toku kojih je saslušano sedam (7) svedoka optužbe, među kojima i dve oštećene koje su preživele napad. U toku postupka pročitane su izjave pojedinih svedoka koji su svedočili u prvom prvostepenom postupku. Stranke su iznele svoje završne argumente za i protiv optužnice. Tužilac je u završnoj reči prilagodio optužnicu novom Krivičnom zakonu Republike Kosovo, po kojem su radnje kojima se optuženi terete kažnjive po članu 152, u vezi sa članom 31 ovog zakona. Uprkos tome što je u međuvremenu stupio na snagu novi Zakon o krivičnom postupku Kosova (28. decembra 2012. godine), postupak je nastavljen po starom zakonu, shodno završnim odredbama navedenog zakona.

Suđenje Kabashiju i Bytyqiju predstavlja prvo kosovsko suđenje za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva koje je vođeno pred sudskim većem u kojem većinu čine domaće sudije, dok je samo predsedavajući veća bio sudija EULEX-a. Sud je u toku ovog postupka utvrdio da je grupa nepoznatih ljudi vatrenim oružjem napala sa raznih strana kuću porodice Božanić u selu Opteruši/Opterushë 17. i 18. jula 1988. godine. U vreme napada, u kući su se nalazili svi srpski stanovnici sela, njih oko 15. Srpski muškarci su uzvratili vatrom iz pušaka i pištolja. Ujutru, 18. jula, srpski muškarci su odustali od odbrane i predali su se. Odmah nakon toga u dvorište porodice Božanić došlo je puno nepoznatih ljudi, među kojima su bili i optuženi Kabashi i Bytyqi.[352] U presudi objavljenoj 1. februara 2013. godine, sud je istakao da je dokazano van svake razumne sumnje da su Ejup Kabashi i Sokol Bytyqi 18. jula 1998. godine nakon prekida vatre i

[352] Optuženi Mustafa, Milaim, Naser, Nexhmedin Berisha i Jetullah Kabashi su saslušani kao svedoci. Dali su lažne iskaze istražiocima o datumu kada je Kabashi bio povređen, kako bi mu obezbedili alibi.

naoružani bili prisutni u dvorištu kuće porodice Božanić. Međutim, sud je našao da nije van svake sumnje dokazano da su oni učestvovali u napadu na lokalne Srbe u noći između 17. i 18. jula 1998. godine, tako da to ne može predstavljati osnovu za izricanje kazne. Izvedenim dokazima sud nije mogao da dokaže gde su se Kabashi i Bytyqi nalazili u noći između 17. i 18. jula 1999. godine. Zato su oslobođeni ovog dela optužbe, jer nije dokazano van svake sumnje da su oni izvršili zločine koji im se stavljaju na teret. Prema nalazima suda, eventualna krivica optuženih za pružanje pomoći izvršiocu nakon krivičnog dela uslovljena je kažnjavanjem glavnog izvršioca, odnosno rezultatom krivičnog postupka protiv glavnog izvršioca. Optuženi Mustafa, Milaim, Naser Hoti, Nexhmedin Berisha i Jetullah Kabashi su pre saslušanja od strane istražitelja bili upozoreni da davanje lažnog iskaza predstavlja krivično delo. Ipak, nisu se mogli proglasiti krivim za krivično delo pružanja pomoći izvršiocu nakon izvršenja krivičnog dela, kada sud nije mogao da dokaže postojanje glavnog krivičnog dela koje se pripisivalo Ejupu Kabashiju.

Iako sud nije uspeo da nakon ponovljenog prvostepenog suđenja u ovom predmetu rasvetli slučaj napada na srpske meštane u Opteruši/Opterushë, FHP Kosovo smatra da se ovaj predmet ne može smatrati definitivno okončanim. Radi se o jednom od najtežih zločina tokom rata počinjenih na području opštine Orahovac/Rahovec. Nakon ulaska pripadnika OVK/UÇK u selo, došlo je do nestanka osmorice Srba, kao i raseljavanja preostalog srpskog stanovništva. Pred kosovskim pravosuđem stoji velika obaveza da do kraja ispita, identifikuje i primereno kazni izvršioce ovog krivičnog dela. Jedino će tako moći biti ostvarena pravda i zadovoljenje porodice žrtava.

Otužnicu je u ovom slučaju zastupao međunarodni tužilac Maurizio Salustro. On je najavio žalbu na presudu, kojom su optuženi od strane prvostepenog suda oslobođeni optužbi.

Vezano za događaj koji se odigrao u Opteruši/Opterushë jula 1998. godine, Fond za humanitarno pravo iz Beograda i FHP Kosovo su na osnovu istraživanja utvrdili da su tela osmorice Srba nestalih iz ovog sela, ekshumirana aprila 2005. godine[353].

[353] Detaljnije informacije o identitetu nestalih mogu se naći u posebnoj analizi FHP Kosovo o presudi Osnovnog suda Prizrenu od 1. februara 2013. godine: http://www.hlc-kosovo.org/images/pdf/Komunikatat/ejup_kabashi_i_drugi-finalna-web.pdf

4.2. Slučaj Latif Gashi i drugi (Lapska grupa)

U drugom ponovnom suđenju, trećem pred prvostepenim sudom u predmetu *Tužilac protiv Latifa Gashija i drugih* (u javnosti poznat kao slučaj „Lapska grupa"), Osnovni sud u Prištini/Prishtinë, u mešovitom veću kojim je predsedavao međunarodni sudija Jonathan Welford Carroll, dana 7. juna 2013. godine izrekao je treću prvostepenu presudu, po kojoj u radnjama optuženih ima elemenata krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva, po tački 8 izmenjene optužnice od 30. juna 2003. godine.

Sud je za navedeno krivično delo izrekao kaznu od pet (5) godina zatvora Latifu Gashiju - Lati, tri (3) godine Nazifu Mehmetiju - Diniju i četiri (4) Rrustemu Mustafi - Remiju. Imajući u vidu da je Vrhovni sud Kosova presudom od 26. januara 2011. godine delimično potvrdio presudu iz drugog prvostepenog suđenja pred Okružnim sudom u Prištini/Prishtinë od 2. oktobra 2009. godine, kojom su trojici optuženih bile izrečene kazne zatvora po tačkama 5 i 14 optužnice, Osnovni sud u Prištini/Prishtinë je trećom po redu prvostepenom presudom od 7. juna 2013. godine, bivšim pripadnicima Oslobodilačke vojske Kosova (OVK) odgovornim za Lapsku zonu, izrekao jedinstvene kazne zatvora za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva[354]. Nekadašnji šef informativne službe OVK/UÇK u Lapskoj zoni Latif Gashi - Lata, kažnjen je sa šest (6) godina zatvora, nekadašnji komandant vojne policije OVK/UÇK u Lapskoj zoni Nazif Mehmeti – Dini sa tri (3) i nekadašnji komandant OVK/UÇK u Lapskoj zoni Rrustem Mustafa - Remi, sa četiri (4) godine zatvora.

Optuženi su oglašeni krivim za nehuman tretman civila zatvorenih u pritvorskom centru u Lapaštici/Llapashticë, izazivanje njihovih velikih patnji ili ugrožavanje njihovog telesnog integriteta i zdravlja kroz primenu zastrašujućih mera, terora i torture[355]. Osnovni sud Prištini/Prishtinë je konstatovao u presudi da su optuženi krivi zato što su „u periodu od oktobra 1998. do kraja aprila 1999. godine [...] sa visokom ličnom odgovornošću, delujući zajedno sa drugim nepoznatim pojedincima i u skladu sa zajedničkim zločinačkim poduhvatom, naredili i učestvovali u prebijanju i mučenju albanskih civila u centru za pritvor u Lapaštici/Llapashticë, u pokušaju da nezakonito pritvorena lica primoraju da priznaju akte nelojalnosti prema OVK". Prema presudi, među civilima podvrgnutim prebijanju i mučenju bili su: anonimni svedok 7, anonimni svedok 4, Drita Bunjaku, svedok H, Agim Musliu, Idriz Svarqa, Alush Kastrati, Hetem Jashari i svedok V.

[354] Član 142, u vezi sa članovima 22, 24, 26 i 30 KZ SFRJ.

[355] Kažnjivo po članu 142, u vezi sa članovima 22, 24, 26 i 30 KZ SFRJ.

Krivični postupak protiv optuženih Gashija, Mehmetija i Mustafe, kao i protiv Naima Kadriua (koji se u jednom delu postupka nalazio na listi osumnjičenih i kasnije optuženih, ali je zbog smrti postupak protiv njega obustavljen), pokrenut je rešenjem za sprovođenje istrage istražnog sudije Okružnog suda u Prištini/Prishtinë od 28. januara 2002. godine. Nakon donošenja rešenja, usledila su i hapšenja osumnjičenih. Gashi, Mehmeti i Kadriu su uhapšeni 28. januara, a Mustafa 11. avgusta 2002. godine[356]. Nakon sprovedene istrage od strane međunarodnog istražnog sudije, međunarodni tužilac je protiv četvorice optuženih 19. novembra 2002. godine podigao optužnicu kojom im je stavljeno na teret izvršenje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva po jedanaest tačaka.[357] Optužnica je precizirana 4. februara 2003. godine, neposredno pre početka glavnog pretresa 17. februara 2003. godine pred međunarodnim većem Okružnog suda u Prištini/Prishtinë, kojim je predsedavao međunarodni sudija Timothy Clayson. Prvo prvostepeno suđenje imalo je 57 dana zasedanja, u toku kojih je saslušano 45 svedoka, od kojih deset (10) zaštićenih i pet (5) anonimnih. Pri samom kraju glavnog pretresa, 30. juna 2003. godine, nakon izvođenja većine optužnicom predloženih dokaza, tužilac je precizirao i proširio optužnicu novim krivičnim delima na teret optuženih.

Presudom izrečenom 16. jula 2003. godine, sud je našao da su u toku postupka dokazane pojedine tačke optužnice izmenjene 30. juna 2003. godine, dok su optuženi po pojedinim tačkama optužnice bili oslobođeni. Za dokazane radnje sud je Mustafu kaznio na 17 godina zatvora, Mehmetija na 13, Gashija na 10 i Kadriua na 5 godina zatvora. Posebnim rešenjem, optuženima je izrečena mera pritvora do pravosnažnosti presude. Optuženi i njihovi branioci su uložili žalbe na osuđujuću presudu, po svim osnovama predviđenim Zakonom o krivičnom postupku. Tužilac se žalio samo u odnosu na odluku o kazni izrečenoj optuženom Gashiju.

Nakon sednice žalbenog veća održane 7. i 8. jula 2005. godine, Vrhovni sud Kosova, kao drugostepeni sud u postupku po žalbama, doneo je rešenje 21. jula 2005. godine, kojim je slučaj u celosti vratio na ponovno suđenje u prvom stepenu. Sud je analizom dokaza našao da pojedine radnje (opisane u tačkama 1, 2, 3 i 12 optužnice dopunjene krajem juna 2003. godine), koje su optuženima Mustafi i Mehmetiju stavljene na teret, ne predstavljaju krivično delo i oslobodio ih je odgovornosti po tački 11 za navodna ubistva (koje se prema optužnici dogodilo tako što je Mustafa naredio Mehmetiju da se postara da se navedene žrtve ubiju, kao i da je Mehmeti naredio nekom drugom licu ili licima da ubiju pet zatvorenika).

[356] Detaljnije o kretanju postupka u analizi slučaja objavljenoj povodom presude Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë od 7. juna 2013. godine u drugom ponovljenom postupku: http://www.hlc-kosovo.org/images/Analizat/Slucaj_Latif_Gashi_i_drugi.pdf

[357] Bila je ovo prva optužnica podignuta protiv kosovskih Albanaca zbog osnovane sumnje da su počinili krivična dela u toku sukoba na Kosovu.

Vrhovni sud Kosova je posebnim rešenjem meru pritvora optuženima zamenio blažom - obavezom njihovog periodičnog javljanja u policijsku stanicu. Rešenjem predsednika sudskog veća u Okružnom sudu u Prištini/Prishtinë, ova mera je bila ukinuta pre početka glavnog pretresa u ponovljenom prvostepenom suđenju 2009. godine.

Tužilac STRK-a je 14. aprila 2009. godine prvostepenom sudu podneo izmenjenu optužnicu protiv pripadnika Lapske grupe, u kojoj je u jednoj tački i tri podtačke sažeo tačke 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 13 i 14 iz optužnice dopunjene 30. juna 2003. godine. Odbrana je stavove u odnosu na novoizmenjenu optužnicu iznela u pismenoj formi 21. aprila 2009. godine. To je učinjeno i usmeno, prvog dana ponovnog prvostepenog suđenja 7. jula 2009. godine. Rešenjem sudskog veća Okružnog suda u Prištini/Prishtinë od 8. jula 2009. godine, izmenjena optužnica od 14. aprila 2009. godine je bila odbačena. Ponovni prvostepeni postupak je nastavio da se odvija po prvobitno dopunjenoj optužnici od 30. juna 2003. godine. Ova optužnica je bila izmenjena da bi se prilagodila oslobađajućim delovima presuda od 16. jula 2003. i 21. jula 2005. godine po preostalim tačkama 5 i 8 (samo u odnosu na pritvorski centar Lapaštica/Llapashticë), kao i 9 i 14 (samo u odnosu na Latifa Gashija).

Glavni pretres u ponovljenom prvostepenom suđenju imao je 12 dana suđenja, u toku kojih je saslušano 16 svedoka. Uz saglasnost stranaka u postupku, pročitane su mnoge izjave svedoka koji nisu bili dostupni sudu ili je njihovo neposredno saslušanje bilo otežano. Optuženi su iskoristili pravo da iznesu svoju odbranu pred sudskim većem. Tužilac je u završnoj reči odustao od tačke 9 dopunjene optužnice u vezi sa navodnim premlaćivanjem i mučenjem albanskih civila u pritvorskom centru Kolić/Koliq. Okružni sud je presudom saopštenom 2. oktobra 2009. godine konstatovao da su optuženi počinili krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva i izrekao im je sledeće kazne: Mustafa je kažnjen zatvorom u trajanju od četiri (4) godine, Gashi na šest (6) (kao i na novčanu kaznu od 5.000 eura na ime naknade štete oštećenom M.S.) a Mehmeti na tri (3) godine zatvora. Povodom odustanka tužioca u završnoj reči u odnosu na tačku 9 izmenjene optužnice od 30. juna 2003. godine protiv Gashija i Mustafe, sud je odbio ovu optužbu u presudi. Takođe, postupak je bio obustavljen u odnosu na Naima Kadriu, koji je stradao u saobraćajnoj nezgodi. Nakon izricanja presude, sud je Gashiju posebnim rešenjem odredio meru pritvora do pravosnažnosti presude, koja mu je zbog zdravstvenih problema ukinuta rešenjem istog suda od 9. juna 2010. godine.

Odbrana optuženih se žalila i na drugu po redu prvostepenu presudu Okružnog suda u Prištini/Prishtinë u premetu *Tužilac protiv Latifa Gashi i drugih*. Vrhovni sud Kosova održao je sednicu žalbenog veća 26. januara 2011. godine. Nakon sednice, petočlano mešovito žalbeno veće je 26. januara 2011. godine objavilo

rešenje kojim je delimično usvojilo žalbene navode branilaca optuženih, ukidajući presudu Okružnog suda u Prištini/Prishtinë po tački 8, kao i u vezi sa jedinstvenim kaznama koje su određene svakom od optuženih. Vrhovni sud Kosova je međutim potvrdio pojedinačne kazne izrečene optuženima po tačkama 5 i 14 optužnice u ponovljenom prvostepenom postupku. Prema uputstvima Vrhovnog suda, prvostepeni sud je bio dužan da u novom i trećem po redu prvostepenom postupku, a nakon razmatranja osnovanosti tačke 8 optužnice, utvrdi jedinstvenu kaznu optuženima za sve tačke.

Pre početka trećeg ponovnog suđenja pred prvostepenim sudom u slučaju Lapske grupe, tužilac STRK-a je 29. juna 2012. godine Okružnom sudu u Prištini/Prishtinë podneo optužnicu kojom su (pored optužbe na osnovu koje je slučaj vraćen na ponovno suđenje) u okviru jedne tačke bili pomenuti i pojedini delovi izmenjene optužnice od 30. juna 2003. godine, a o kojima je na sudu u različitim fazama postupka već bili odlučivano.

Drugi ponovni postupak pred Okružnim sudom u Prištini/Prishtinë, a treći po redu pred prvostepenim sudom, počeo je 17. jula 2012. godine pred sudskim većem kojim je predsedavala međunarodni sudija Laura Liguori[358]. Odbrana je ponovo prigovorila novoj optužnici STRK, pozivajući se na član 390 Zakona o krivičnom postupku, koji je bio na snazi u vreme podizanja optužnice i prema kojem je sud dužan da u slučaju ukidanja presude kao osnov za pretres uzme deo optužnice koji nije ukinut na višoj sudskoj instanci. Nakon dva pripremna ročišta, došlo je do promene u sastavu sudskog veća, zbog toga što je sudija Liguori napustila misiju na Kosovu. Pretres je pred novim sudskim većem Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë nastavljen pripremnim ročištem, 26. februara 2013. godine, a većem je predsedavao međunarodni sudija Jonathan Welford Carroll. Početak glavnog pretresa protekao je u iznošenju stavova stranaka o optužnici, po kojoj je trebao da se vodi drugi ponovljeni postupak. Nakon iznetih stavova, predsednik sudskog veća je 6. marta 2013. godine doneo rešenje po kojem će se drugi ponovni postupak voditi po tački 8 dopunjene optužnice od 30. juna 2003. godine i koji se odnosi na događaje koji su se navodno dogodili u pritvorskom centru OVK/UÇK u Lapaštici/Llapashticë, u periodu od oktobra 1998. do kraja aprila 1999. godine.

Glavni pretres u drugom ponovljenom suđenju imao je 13 zasedanja suda, u toku kojih je neposredno pred sudskim većem saslušano pet (5) svedoka predloženih od strane tužioca kao anonimni ili zaštićeni svedoci. Dva svedoka (bivši pritvorenici u pritvorskom centru OVK/UÇK u Lapaštici/Llapashticë) bili su optužnicom predloženi kao anonimni svedoci, jer su u tom svojstvu svedočili u ranijim fazama postupka. Međutim, oni su pred ovim većem odlučili da svedoče javno, objavl-

[358] Članovi sudskog veća: domaći sudija Shadije Gërguri i međunarodni sudija Cezary Dziurkowski.

jujući svoj identitet. Prilikom svedočenja u toku glavnog pretresa, osporavali su pojedine delove svojih iskaza iz ranijih faza postupka, posebno iz istrage, kojima su teretili optužene. Tvrdili su da su ranije iskaze dali pod prinudom ili pretnjama istražnih organa, ili uz obećanje primamljivih pogodnosti u vidu velikih novčanih iznosa ili premeštaja sa njihovim porodicama u treće zemlje sa izmenjenim identitetom. U pojedinim slučajevima, prilikom suočavanja sa delovima njihovih ranijih iskaza, ovi svedoci su potencirali da navodi u njihovim ranijim izjavama nisu tačni, da su pogrešno prevedeni ili da su izjave potpisivali na engleskom jeziku koji ne poznaju. Tokom glavnog pretresa su saslušana i tri zaštićena svedoka, koji su pred ovim sudskim većem svedočili pod pseudonimima. Njihovi lični podaci su provereni na delovima glavnog pretresa koji su bili zatvoreni za javnost. Ovi svedoci su u prisustvu javnosti potvrdili svoje ranije iskaze po kojima su članovi njihovih porodica bili zadržani u pritvorskom centru Lapaštica/Llapashticë, gde su bili fizički zlostavljani i mučeni. Takođe, u toku postupka su na osnovu pismenog sporazuma stranaka od 7. maja 2013. godine, pročitane izjave dvadeset i jednog svedoka iz ranijih faza postupka (istrage, ranijih glavnih pretresa).

Sud je nakon izvedenih dokaza i odmeravanja kazni po tački 8 optužnice od 30. juna 2003. godine, optuženima izrekao sledeće kazne: šest (6) godina zatvora Latifu Gashiju - Lati, tri (3) godine Nazifu Mehmetiju - Diniju i četiri (4) godine Rrustemu Mustafi - Remiju. Prilikom odmeravanja kazne, Osnovni sud u Prištini/Prishtinë bio je vezan odlukom Vrhovnog suda Kosova od 26. januara 2011. godine i nije mogao da pređe visinu kazne izrečene presudom Okružnog suda u Prištini/Prishtinë od 2009. godine. Na taj način, kazne izrečene optuženima su u suštini iste one koje su im bile izrečene presudom od 2. oktobra 2009. godine. Sud nije imao zakonskih mogućnosti da kazne podigne na štetu optuženih zbog principa *refirnatio in pejus.* Zbog toga se izrečene kazne nalaze na granici ili ispod zakonskog minimuma propisanog za krivično delo za koje su optuženi oglašeni krivim.

Sud je u toku glavnog pretresa utvrdio da ima jasnih i ubedljivih dokaza da su trojica optuženih počinila krivična dela prema albanskim civilima sa Kosova, koje su bili držani u pritvoru. Izvršenjem ovih akata oni su se, prema sudu, sukobili sa standardima koje su građani Kosova očekivali od pripadnika OVK/UÇK. „To je bio rat na koji su mnogi ponosni. Presuda nije usmerena prema OVK/UÇK, već prema pojedinim njenim članovima koji su prekoračili svoja ovlašćenja, koji su postupali nezakonito", konstatovao je sud. Opisujući delovanje optuženih, sud je u optužnici naveo da je Gashi za vreme oružanog sukoba na Kosovu bio šef informativne službe i da je imao centralnu ulogu u organizaciji funkcionisanja pritvorskog centra u Lapashtici/Lapaštica. Pritvorska ćelija je bila smeštena u jednoj štali, u kojoj je za vreme oružanog sukoba broj pritvorenih civila, koji uživaju zaštitu prema Ženevskim konvencijama, dosezao

i 20. Sud je konstatovao da je u Lapskoj zoni bilo kršenja prava pritvorenika i da su oni za vreme boravka u pritvoru bili tučeni, maltretirani i mučeni kako bi priznali da sarađuju sa Srbima. Gashi je prema nalazima suda imao čak centralnu ulogu u pritvorskom centru na osnovu komandne odgovornosti, a bio je uključen i u nezakonito batinanje i maltretiranje pritvorenika, lično uzimajući učešće u njihovom saslušavanju, tokom kojeg su bili fizički mučeni.

U vezi sa krivičnom odgovornošću Nazifa Mehmetija, sud je kao potvrđene činjenice našao da je on za sve kritično vreme bio šef vojne policije, nadgledajući čuvare pritvorskog centra i obaveštavajući o tome direktno svoje pretpostavljene. On je bio odgovoran za čuvanje pritvorenika u centru i njihovo saslušanje, a bio je potpuno upućen i u to da li su oni bili podvrgavani batinanju i mučenju u cilju priznavanja saradnje sa Srbima. I Mehmeti je, prema sudu, uzimao aktivnu ulogu u batinanju pritvorenih civila.

Prema sudu, proverene činjenice u vezi sa odgovornošću Mustafe - Remija su da je on za vreme oružanog sukoba na Kosovu bio komandant Lapske zone, kao i pretpostavljeni starešina Gashiju, kojeg je imenovao i sa njim održavao bliske odnose, podržavajući ga. Mustafa - Remi je bio odgovoran i upravljao je režimom nezakonitog pritvora, batinanja i zlostavljanja, jer je bio obavešten o onome što se događalo u njegovoj zoni. Sud je konstatovao da za zlostavljanje pritvorenih civila Mustafa snosi komandnu odgovornost.

Nezadovoljni odlukom suda, optuženi su se preko svojih branilaca žalili i na treću po redu prvostepenu presudu u predmetu *Tužilac protiv Latifa Gashija i drugih*. Od otvaranja istrage u januaru 2002. godine, suđenje Lapskoj grupi traje već više od 12 godina i kao takvo predstavlja najduži sudski proces u posleratnoj istoriji kosovskog pravosuđa. On do sada nije u celosti uspeo da rasvetli slučaj pritvaranja i zlostavljanja civila u pritvorskim centrima pod kontrolom OVK/UÇK na području Lapske zone. Ono što pada kao senka na ceo proces je nemogućnost suda da ustanovi odgovornost za nestanak ili smrt petoro zatvorenika. Ovo je najteža posledica koja je nastupila u celom slučaju i suđenje će se teško moći ceniti kao uspešno ukoliko se ne utvrdi istina o smrti petoro zatvorenika, ne identifikuju se izvršioci i primereno se ne kazne. FHP Kosovo smatra da pravda i porodice žrtava nisu u potpunosti zadovoljeni suđenjem u slučaju Lapske grupe. Potpuna satisfakcija porodica žrtava i zadovoljenje pravde biće mogući samo kada kosovsko pravosuđe bude osposobljeno da kompletno istraži ovaj slučaj, pronađe odgovorne za smrt petoro zatvorenika i kazni ih na osnovu zakona.

4. 3. Slučaj Arben Krasniqi i drugi (Slučaj Klečka, Limaj i drugi)

U ponovljenom prvostepenom postupku, Osnovni sud u Prištini/Prishtinë, u mešovitom veću kojim je predsedavao međunarodni sudija Malcolm Simmons, dana 17. septembra 2013. godine doneo je presudu kojom su bivši pripadnici OVK/UÇK Arben Krasniqi, Naser Krasniqi, Nexhmi Krasniqi, Behlul Limaj, Fatmir Limaj, Refki Mazreku, Naser Shala, Sabit Shala, Shaban Shala i Besim Shurdhaj ponovo oslobođeni svih optužbi po optužnici SPRK od 25. jula 2011. godine. Optuženima je navedenom optužnicom stavljeno na teret izvršenje krivičnih dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ratni zločin protiv ratnih vojnih zatvorenika[359]. Ova dela su takođe kažnjiva prema članovima 120 i 121 Krivičnog zakona Kosova; zajedničkom članu 3 Ženevskih Konvencija iz 1949. godine; kao i članovima 4 i 5 (1) Drugog dopunskog protokola Ženevskih Konvencija iz 1977.

Krivični postupak protiv optuženih u predmetu *Tužilac protiv Arbena Krasniqija i drugih* (u javnosti poznatiji kao Slučaj Klečka ili Limaj i drugi) pokrenut je 2009. godine, nakon što je nekadašnji pripadnik OVK/UÇK Agim Zogaj (na početku krivičnog postupka poznat pod pseudonimom Svedok X) u drugoj polovini 2009. godine stupio u kontakt sa istražiteljima Jedinice EULEX-a za istraživanje ratnih zločina na Kosovu, upoznajući ih sa događajima koji su se za vreme oružanog sukoba na Kosovu, tačnije od početka 1999. godine do sredine juna, dogodili u pritvorskom centru OVK/UÇK u selu Klečka/Kleçkë, opština Lipljan/Lipjan. Rešenjem o pokretanju, odnosno proširenju istrage od 2. i 16. februara 2010. godine, protiv Zogaja je pokrenuta istraga u pravcu krivičnih dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ratnih zarobljenika, po više tačaka. Na zahtev tužioca od 6. jula 2010. godine, predpretresni sudija Okružnog suda u Prištini/Prishtinë je 25. avgusta 2010. godine izdao naredbu o proglašavanju Zogaja svedokom saradnikom sa pseudonimom X. Na osnovu toga je protiv njega obustavljen krivični postupak za krivična dela u čijem je izvršenju, prema njegovim rečima, i sâm učestvovao za vreme sukoba na Kosovu.

Nakon sprovedene istrage koju je vodio STRK, dana 25. jula 2011. godine podignuta je optužnica protiv desetorice nekadašnjih pripadnika OVK/UÇK: Arben Krasniqi, Naser Krasniqi, Nexhmi Krasniqi, Behlul Limaj, Fatmir Limaj, Refki Mazreku, Naser Shala, Sabit Shala, Shaban Shala i Besim Shurdhaj. Oni su optuženi po više tačaka za krivična dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ratni zločin protiv ratnih zarobljenika. Optužnica od 34 tačke je desetorici optuženih stavila na teret da su, u svojstvu pripadnika ili komandnih lica u OVK/UÇK u pritvorskom centru u selu Klečka/Kleçkë, opština Lipljan/Lipjan: učestvovali u

[359] Članovi 142 i 144, u vezi sa članovima 22 i 24 KZ SFRJ.

batinanju, mučenju, ugrožavanju fizičkog integriteta i zdravlja jednog broja zatvorenika; da su učestvovali u ubistvu zatvorenika, među kojima policajaca Nebojše Đuričića i civila Veljka Markovića, Arbena Avdylija, Bojana Cvetkovića, Žarka Filipovića, Živote Todorovića i još jednog broja neidentifikovanih civila srpske i albanske nacionalnosti. Prema optužnici, u pritvorskom centru u Klečki/Kleçkë nastradalo je četrnaest (14) žrtava. Posmrtni ostaci osam (8) žrtava pronađeni su u masovnoj grobnici u blizini Klečke/Kleçkë.

Postupak potvrđivanja optužnice pred Okružnim sudom u Prištini/Prishtinë počeo je 24. avgusta 2011. godine i trajao je dva (2) dana. Optužnica je kao neizmenjena potvrđena rešenjem suda od 26. avgusta 2011. godine. Međutim, nakon potvrđivanja optužnice i tokom priprema za početak glavnog pretresa, svedok saradnik X je 28. septembra 2011. godine počinio samoubistvo pod nerazjašnjenim okolnostima u Nemačkoj. Glavni pretres je počeo 11. novembra 2011. godine[360] i imao je ukupno 18 dana suđenja, koja su prošla uglavnom u raspravi proceduralnih pitanja i osporavanju od strane odbrane prihvatljivosti ključnih dokaza na kojima je optužnica bila zasnovana, odnosno izjavama svedoka saradnika X i njegovih ratnih dnevnika, koje je vodio za vreme oružanog sukoba na Kosovu, nakon sukoba i za vreme njegovog boravka u Nemačkoj.

Na pretresu koji je održan dana 21. marta 2012. godine, sud je saopštio rešenje o neprihvatljivosti dokaza koje je obezbedio Agim Zogaj. Nakon objavljivanja rešenja o neprihvatljivosti Zogajevih izjava i dnevnika, stranke u postupku su u toku nastavka glavnog pretresa, održanog 21. marta 2012. godine, postigle sporazum da se preostali dokazi tužilaštva priloženi uz optužnicu smatraju pročitanim za zapisnik o glavnom pretresu. Posebnim rešenjem sudskog veća od 21. marta 2012. godine optuženima su ukinute sve mere kojima je obezbeđivano njihovo prisustvo pred sudom. Oni optuženi koji su se nalazili u pritvoru su oslobođeni, kao i oni optuženi koji su se nalazili u kućnom pritvoru. Odgovarajući na zahtev sudskog veća za eventualno obezbeđenje novih dokaza, tužilac je obavestio sud da neće biti prezentacije novih dokaza, jer tužilaštvo u svemu ostaje pri optužnici i dokazima koje je uz istu ranije dostavilo sudu. Prema tužiocu, pošto dokazi daju dovoljno osnova da se na osnovu njih optuženi oglase krivim, sud treba da poništi odluku o proglašavanju neprihvatljivim dokaza koje je obezbedio svedok saradnik X. Branioci su na drugoj strani, u svojim završnim rečima koje su pismenoj formi dostavili sudu shodno članu 390, stav 3 ZKPK, zatražili od suda da optužene oslobodi optužnice, jer nije dokazano da su oni počinili krivična dela za koja su se teretili. Odgovarajući na zahtev suda da se izjasne, svi optuženi su rekli da prihvataju završne reči svojih branilaca i potvrdili su ih njihovim potpisivanjem.

[360] Tužilac je pre samog početka prvog prvostepenog suđenja, 9. novembra 2011. godine izmenio optužnicu, odustajući od tačke 2 u odnosu na optuženog Arbena Krasniqija.

Pored proglašavanja neprihvatljivim dokaza koje je pružio svedok saradnik X, krivično veće Okružnog suda u Prištini/Prishtinë je 30. marta 2012. godine donelo odluku da se odvoji postupak u predmetu *Tužilac protiv Arbena Krasniqija i drugih.* U odnosu na optužene Arbena Krasniqija, Behlula Limaja, Refkija Mazrekua, Sabita Shalu, Shabana Shalu i Besima Shurdhaja istog dana je objavljena presuda kojom su oni oslobođeni po svim tačkama optužnice od 25. jula 2011. godine. Na drugoj strani, sud je konstatovao da postupak u odnosu na optužene Nasera Krasniqija, Nexhmi Krasniqija, Fatmira Limaja i Nasera Shalu treba biti nastavljen zbog postojanja osnovane sumnje da u radnjama ove četvorice optuženih ima dokaza za njihovu krivičnu odgovornost po komandnoj odgovornosti. Međutim, 2. maja 2012. godine nastupio je još jedan preokret u predmetu, kada je sudsko veće bez otvaranja glavnog pretresa donelo presudu kojim su i ovi optužni oslobođeni optužbi po tačkama optužnice od kraja jula 2011. godine.

Tužilaštvo se žalilo na presude Okružnog suda Priština/Prishtinë, kojim su desetorica optuženih oslobođeni svih optužbi. Navode tužilaštva u žalbi podržala je i kancelarija Državnog tužilaštva Kosova, koja je u mišljenju o žalbi na presudu, kao i na rešenje suda o (ne)prihvatljvosti izjava i dnevnika Agima Zogaja, podržala stavove tužilaštva i predložila da Vrhovni sud Kosova prihvati stavove tužilaštva.

Postupajući po žalbi tužioca od 21. avgusta 2012. godine na presudu Okružnog suda u Prištini/Prishtinë od 2. maja 2012. godine, Vrhovni sud Kosova je rešenjem žalbenog veća od 20. novembra 2012. godine delimično uvažio žalbu tužioca. Drugostepeni sud je poništio presudu Okružnog suda u Prištini/Prishtinë od 2. maja 2012. godine, kao i rešenje ovog suda od 21. marta 2012. godine o neprihvatljivosti svedočenja svedoka Zogaja, čime je njegove dokaze proglasio prihvatljivim a kompletan predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje. Prema Vrhovnom sudu Kosova, prihvatljivi su i dokazi pronađeni prilikom pretresa stambenih prostorija Nasera Krasniqija i Fatmira Limaja. Sud je međutim kao neprihvatljiv ocenio zahtev za sudski pritvor optuženih.[361]

Prilikom ocene prihvatljivosti dokaza, Vrhovni sud Kosova je našao da se izjave Agima Zogaja, koje je dao u svojstvu svedoka, okrivljenog ili svedoka saradnika, ne mogu smatrati neprihvatljivim, odnosno da su dokazi prikupljeni u toku istrage u ovom predmetu prikupljeni na zakonom predviđen način. Prema drugostepenom sudu, prvostepeni sud pomešao je kategoriju prihvatljivosti sa održivošću i uverljivošću dokaza, smatrajući da je o prihvatljivosti dokaza trebalo odlučiti na početku pretresa, dok je o pitanju njihove održivosti i uverljivosti trebalo odlučivati na kraju pretresa. Takođe, Vrhovni sud Kosova je zauzeo stanovište da je odbrana, u

[361] Vrhovni sud u žalbenom postupku može da odlučuje o pritvoru jedino ako se optuženi nalaze u pritvoru, ali ne može da naloži odnosno da odredi njihov pritvor ako se oni brane sa slobode.

vezi sa ovim dokazima, imala priliku da se suoči sa svedokom X u toku višednevnog unakrsnog ispitivanja, postavivši mu preko 1.000 pitanja u vezi sa onim što je on izjavio pred tužiocem, tako da su dokazi pribavljeni na zakonom predviđen način. Vrhovni sud Kosova je, takođe, prihvatio predlog tužioca da se ponovno suđenje pred prvostepenim sudom održi pred izmenjenim većem.

Isto žalbeno veće Vrhovnog suda Kosova odlučivalo je i po žalbi tužioca od 17. jula 2012. godine na presudu Okružnog suda u Prištini/Prishtinë od 30. marta 2012. godine i rešenje prvostepenog suda od 21. marta 2012. godine o prihvatljivosti Zogajevih izjava i dnevnika u odnosu na optužene Arbena Krasniqija, Behlula Limaja, Refki Mazrekua, Sabita Shalu, Shabana Shalu i Besima Shurdhaja. Rešenjem od 11. decembra 2012. godine, drugostepeni sud je poništio rešenje prvostepenog suda od 21. marta 2012. godine (proglašavajući dokaze svedoka X prihvatljivim[362]), kao i prvostepenu presudu Okružnog suda u Prištini/Prishtinë od 30. marta 2012. godine (vraćajući predmet prvostepenom sudu na ponovno razmatranje, uz preporuku da se ponovno suđenje i odlučivanje održi pred različitim većem, zbog ozbiljne sumnje u pogledu nepristrasnosti sudija koji su doneli prvu prvostepenu presudu). Pre zakazivanja sednice žalbenog veća, Vrhovni sud Kosova je pribavio mišljenje Kancelarije državnog tužilaštva Kosova, koja je svojim odgovorom od 4. oktobra 2012. godine u potpunosti podržala žalbu tužioca.

Ponovno i drugo po redu prvostepeno suđenje u predmetu *Tužilac protiv Arbena Krasniqija i drugih*, po optužnici od 25. jula 2011. godine, počelo je 18. aprila 2013. godine pred Osnovnim sudom u Prištini/Prishtinë. Suđenje je otpočelo pripremnim ročištem, u toku kojeg su obavljeni planovi oko što efikasnije organizacije glavnog pretresa. U toku pripremnog ročišta postignut je sporazum da se u toku glavnog pretresa ponovnog prvostepenog suđenja sasluša osam (8) svedoka tužilaštva, kao i da se u toku postupka izjave ostalih svedoka tužilaštva konstatuju na zapisniku kao pročitane. Prvog dana glavnog pretresa, međunarodni tužilac Maurizio Salustro je potvrdio odustanak, dat 9. novembra 2011. godine, od optužbe pod tačkom 2 optužnice protiv Agrona Krasniqija.

Glavni pretres u ponovljenom prvostepenom postupku trajao je 18 dana. Dva dana glavnog pretresa bili su posvećeni svedočenju zaštićenog svedoka Y i oni su bili zatvoreni čak i za stručnu javnost. Do zatvaranja pretresa došlo je po zahtevu svedoka, koji je podržao tužilac. U nastavku glavne rasprave, saslušano je sedam (7) svedoka tužilaštva i jedan veštak-patolog. Od svedoka predloženih od strane tužilaštva, njih pet (5) su bili predloženi da svedoče kao anonimni svedoci, jedan kao zaštićeni i jedan kao svedok koji bi svedočio javno. Među-

[362] Prema nalazima drugostepenog suda, izjave i dokazi ključnog svedoka X bili su pribavljeni na zakonom predviđen način, dok je odbrani data adekvatna mogućnost unakrsnog ispitivanja ovog svedoka, shodno članu 156, stav 2 ZKPK.

tim, od predloženih anonimnih svedoka, samo su njih troje (3) svedočili putem video linka (sa izmenjenim glasom i slikom koja se nije mogla identifikovati), dok su preostala dva (2) anonimna svedoka odbila predloženu zaštitu identiteta i svedočili su javno. Jedan od njih, svedok A je u toku priprema za svedočenje tražio da mu se ukine mera bezbednosti zaštite identiteta putem anonimnog svedočenja, sa obrazloženjem da pred sudom želi da svedoči javno, da ne želi da bude svedok tužilaštva, ali da će ipak odgovarati na pitanja tužioca. Drugi svedok predložen kao anonimni (svedok I) je na samom početku glavnog pretresa na kojem je bilo predviđeno da svedoči putem video linka, obavestio sudsko veće da pred sudom želi da svedoči javno i da ne želi da odgovara na pitanja tužioca, na postavljena tužioca pitanja koja su usledila nije odgovarao, da bi na pojedina pitanja, kada bi ona bila ponovljena od strane predsednika sudskog veća dao odgovore veću. U nastavku svedočenja, svedok I je čak odbio saradnju i sa sudskim većem, tvrdeći da je u toku policijske i tužilačke istrage bio prinuđen da odgovara na pitanja policijskih istražitelja, da je odgovarao pod pritiskom, da je bio prinuđen da u istrazi sarađuje sa tužiocem, kao i da je prema njemu primenjivana sila da bi svedočio. Tužilac Maurizio Salustro (koji je rukovodio i istragom u ovom predmetu), osporio je u potpunosti navode svedoka, tvrdeći da svedočenje na glavnom pretresu svedoku daje mogućnost da razjasni sve okolnosti oko načina davanja njegovih iskaza u ranijim fazama postupka, kao i da sud, ako to proceni za neophodno, može da otvori istragu povodom tvrdnji svedoka. Polazeći od činjenice da svedok I nije ranije upoznao sud sa svojim primedbama, niti je dostavio medicinsku dokumentaciju o svojim eventualnim zdravstvenim problemima, sud je doneo odluku da svedoku I izrekne novčanu kaznu od 100 evra, nakon čega je oslobođen svedočenja.

Međutim, problemi tužilaštva sa anonimnim svedocima nisu bili završeni. I troje preostalih anonimnih svedoka koji su pred sudom svedočili putem video linka, sa izmenjenim glasom i zamagljenim licem na ekranu, izmenili su iskaze u odnosu na one koje su dali u ranijim fazama postupka, posebno kada je bila reč o radnjama pojedinih optuženih ili tretmanima kojima su oni bili podvrgnuti u pritvorskom centru u Klečki/Kleçka. Prilikom suočavanja sa njihovim ranijim izjavama, odbijali su da odgovore sa obrazloženjem da se ne sećaju konkretnih okolnosti ili su isticali da navodi zabeleženi u ranijim izjavama nisu tačni.

I pored više najava o predlaganju mogućih svedoka sa njihove strane, radi saslušavanja na glavnom pretresu, optuženi i njihova odbrana su na kraju odustali od plana da pozovu svoje svedoke. U toku dokaznog postupka, pred sudom su pored čitanja izjava jednog broja svedoka, kao i izjava i dnevnika Agima Zogaja, izvedeni i mnogi materijalni dokazi obeju stranaka u postupku (forenzički nalazi, fotodokumentacija, nalazi veštaka grafologa, mišljenje psihijatara, patologa). Optužni nisu dali svoje iskaze pred sudskim većem u ponovnom prvostepenom

postupku. Uz saglasnost stranaka, njihove izjave iz ranijih faza postupka (istrage, davanja iskaza pred tužiocem) su konstatovane na zapisniku kao pročitane.

Dana 17. septembra 2013. godine, sudsko veće Okružnog suda u Prištini/Prishtinë objavilo je presudu kojom su desetorica optuženih, nekadašnjih pripadnika OVK/UÇK, oslobođeni svih optužbi zbog toga što glavni dokazi na kojima se zasniva optužnica protiv njih nisu verodostojni. Sud je našao da dokazi izvedeni u toku glavnog pretresa nisu potvrdili tvrdnju da su optuženi u svojstvu pripadnika OVK/UÇK počinili krivična dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ratni zločin protiv ratnih zarobljenika koja im se stavljaju na teret.[363] U vezi sa optužbom pod tačkom 2 optužnice u odnosu na optuženog Arbena Krasniqija, nakon odustanka tužioca, sud je takođe doneo odbijajuću presudu. U obrazloženju svoje odluke kojom su optuženi oslobođeni optužbi, sud se u velikoj meri pozabavio izjavama svedoka Agima Zogaja iz različitih faza postupka, kao i njegovim dnevnicima, na kojima je gotovo u celosti bila zasnovana kompletna optužnica. Navedene izjave i dnevnici su, prema odluci Vrhovnog suda Kosova, bili oglašenim prihvatljivim dokazima, što je bio glavni razlog vraćanja ovog predmeta na ponovno suđenje prvostepenom sudu. Prvostepeni sud se u analizi izjava i dnevnika Agima Zogaja pre svega bavio verodostojnošću njegovih izjava. Konstatujući da je sud bio uskraćen da svedoka Zogaja sasluša neposredno na glavnom pretresu i na taj način oceni validnost njegovog svedočenja, predsedavajući veća, sudija Malcolm Simmons, istakao je da shodno zakonu niko ne može biti oglašen krivim samo na osnovu dokaza svedoka saradnika. Prema sudu, forenzički dokazi potvrđuju tezu tužilaštva da su zločini počinjeni, ali da oni ne potvrđuju tvrdnje Zogaja u vezi sa identitetom izvršilaca tih zločina. Ocenjujući validnost ratnih dnevnika Agima Zogaja, sud je našao da oni nisu bili napisani od strane samo jedne osobe, da oni predstavljaju zbirku beleški koje je verovatno pisalo više ljudi, da je ove beleške Zogaj prisvojio i predstavio kao svoje, kao i da u navedenim dnevnicima ne postoji izvesnost o stvarnim datumima. Prilikom ocene validnosti iskaza i svedočenja Agima Zogaja, sud je našao da su njegovi iskazi nedosledni i protivurečni ne samo međusobno već i sa drugim iskazima.

Sud je takođe ocenio da su iskazi Agima Zogaja puni laži i da je on u jednoj od izjava pred istražiteljima čak priznao da ih je lagao. Štaviše, sud nije ocenio lažnim samo dokaze Agima Zogaja, već je i njega samog proglasio manipulativnim lažovom. Čitanjem presude od 17. septembra 2013. godine, može se primetiti da je sud posvetio jako puno prostora ocenama izjava i dnevnika Agima Zogaja. Nakon pojedinačne analize svakog dokaza, sud bi okarakterisao ovog svedoka kao lažova. FHP Kosovo nikad nije imao priliku da, tokom 13 godina koliko prati najznačajnija suđenja na Kosovu, bude suočen sa jednim ovako neprimerenim jezikom suda. Sud je jedini koji ima pravo i zakonske kompetencije da oceni pri-

[363] Optužnica ima 34 optužbi za individualnu odgovornost desetorice optuženih.

hvatljivost i validnost svedočenja i izjava koje se daju pred njim, ali nema pravo da vređa ili dovodi u pitanje ljudsko dostojanstvo čak i onih koji govore neistinu. Tim pre, što se u slučaju Agima Zogaja radi o mrtvoj osobi, koja ne može da brani svoje iskaze niti da se brani od uvreda, a iza sebe je ostavila porodicu koja prolazi kroz pakao od momenta od kada je Zogaj po prvi put stupio u kontakt sa policijom EULEX-a u vezi sa ratnim događanjima u Klečki/Kleçka. Ova neprimerena situacija izaziva još više neugodnih konotacija kada se ima u vidu da se u ovom slučaju radi o sudskom veću sa međunarodnom sudijskom većinom. Postavlja se pitanje kakav će primer ovo veće pružiti domaćim sudijama u tretmanu stranaka za koje veruju da ne govore istinu? Iz tih razloga, FHP Kosovo traži od sudija da ubuduće u sličnim situacijama svoje odluke i ocene iznose na stručnom jeziku, koristeći profesionalni rečnik, jer zakon obezbeđuje pravne termine kojima se mogu opisati mnogo komplikovaniji proceduralno-pravni problemi nego što je to iznošenje neistinitih iskaza pred sudom.

Treba napomenuti da je sud u presudi takođe konstatovao da je Zogaj u pojedinim iskazima bio i verodostojan svedok, no oni prema standardima propisanim zakonom ne bi bili sami po sebi dovoljna osnova da se neko oglasi krivim. FHP Kosovo mora da primeti da je veoma neobično da se sud malo ili gotovo nikako nije bavio iskazima drugih svedoka, čak ni onim svedocima koji su neposredno saslušani na ponovljenom prvostepenom glavnom pretresu. Njihovi iskazi pred sudskim većem su bili nesigurni, posebno prilikom suočavanja sa njihovim ranijim iskazima, u kojima su tvrdili suprotne stvari. Ovo je tim pre čudno jer su na osnovu njihovih svedočenja iz ranijih faza postupka, Zogajevi iskazi delovali ubedljivo, što je verovatno i navelo tužilaštvo da podigne optužnicu u ovom slučaju. Sud je samo konstatovao da se radi o „selektivnim" izjavama, ne ulazeći u njihovu detaljniju analizu, bez obzira što je konstatovao razlike u izjavama datim od strane istih svedoka u različitim fazama postupka.

Prilikom ocene materijalnih i uglavnom pismenih dokaza, sud je našao da je u pritvorskom centru u Kleçki/Kleçka bilo fizičkog zlostavljanja i mučenja, ali da nije bilo dokaza o tome koja je bila konkretna uloga optuženih u tim radnjama. Sa druge strane, iskopani posmrtni ostaci predstavljaju dokaz da su ubistva počinjena. Prema nalazima suda, vrlo često je nejasno ko je uhapsio lica držana u pritvorskom centru, ili ko je uzeo aktivno učešće u njihovom svirepom tretmanu, jer sem izjava Agima Zogaja nema drugih dokaza o tome ko bi mogao biti odgovoran za stradanje žrtava u pritvorskom centru.

FHP Kosovo konstatuje i da je sudsko veće na čelu sa sudijom Simmonsom povredilo Zakon o krivičnom postupku prilikom saopštavanja presude, jer su svi prisutni u sudnici sedeli dok je trajalo njeno čitanje - osim optuženih, kada je objavljivan deo odluke koji se odnosi na njih.

4. 4. Slučaj Slobodan Martinović i drugi (Novo Brdo)

Pred mešovitim većem Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, kojim je predsedavao međunarodni sudija Vladimir Mikula[364], 4. novembra 2013. godine je održano pripremno ročište[365] u predmetu *Tužilac protiv Slobodana Martinovića i drugih (Novo Brdo)*, čime je počeo i glavni pretres u ponovnom prvostepenom suđenju u ovom slučaju.

Optužnicom STRK od 20. novembra 2010. godine optuženi Slobodan Martinović, Srećko Martinović i Svetlana Stojanović se terete da su u svojstvu pripadnika vojnih i paravojnih snaga, u međusobnoj saradnji sa drugim pripadnicima srpskih vojnih i paravojnih snaga, među kojima su i Siniša Filić, Ivan Perić, Dragan Trajković, Srđan Trajković i Novica Pavlović, neljudski postupali prema civilima Selatinu Beqiriju i Haqifu Demolliju, narušili njihov telesni integritet i zdravlje tako što su ih tukli u više navrata, u Novom Brdu i okolini u periodu između 17, 21 i 22. aprila 1999. godine. Time su počinili krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva (članovi 142 i 22 KZJ, takođe kažnjivo po članovima 120 i 23 KZK, zajedničkom članu 3 Ženevskih Konvencija, članovima 4 i 5 Drugog Dodatnog protokola, kao i međunarodnim propisima kojima su regulisani međunarodni konflikti).

U delu glavnog pretresa u ponovljenom prvostepenom suđenju, koji je održan do kraja 2103. godine, sud je zasedao šest (6) dana, u toku kojih su svedočila tri (3) svedoka. Dva svedoka (oštećeni) bili su predloženi od strane tužioca a jedan svedok bio je pozvan od strane suda po službenoj dužnosti. Odgovarajući na pitanja tužioca, oštećeni su u svojim iskazima, koje su dali u svojstvu svedoka, uglavnom ostali dosledni svojim iskazima iz ranijih faza postupka, odnosno istrazi i tokom glavnog pretresa u prvom prvostepenom suđenju. Do pojedinih odstupanja u njihovim svedočenjima u odnosu na ranije izjave došlo je prilikom saslušanja ovih svedoka od strane branilaca optuženih.

Glavni pretres se nastavlja 21. januara 2014. godine.

[364] Članovi sudskog veća: međunarodni sudija Jorge Ribeiro i domaći sudija Hava Haliti.

[365] Pripremno ročište je bilo zatvoreno za javnost. Prisustvovale su samo stranke u postupku. Na ročištu je, prema rečima predsednika sudskog veća, diskutovano o organizovanju ponovnog suđenja, danima glavnog pretresa i načinu izvođenja dokaza u toku glavnog pretresa.

Ponovljeno prvostepeno suđenje u predmetu *Tužilac protiv Slobodana Marinovića i drugih (Novo Brdo)* naloženo je odlukom Apelacionog suda od 25. jula 2013. godine. Postupajući po žalbi tužioca protiv presude Okružnog suda u Prištini/Prishtinë od 22. jula 2011. godine, kojom su optuženi oslobođeni optužbi, drugostepeni sud je prethodno održao sednicu žalbenog veća na kojoj je odlučeno da se prihvati žalba tužioca i slučaj vrati prvostepenom sudu na ponovno razmatranje i odlučivanje. Prema nalazima drugostepenog suda, Okružni sud u Prištini/Prishtinë je svoju presudu od 22. jula 2011. godine uglavnom zasnovao na izjavi oštećenog HD od 21. septembra 2000. godine, za koju je drugostepeni sud utvrdio da nije bila sačinjena shodno zakonskim odredbama. U navedenoj izjavi nema osnovnih podataka o autoru izjave, prisutnim licima, potvrde da je prevedena na albanski, niti toga da li je istu (koja nije potpisana) oštećeni mogao pročitati. Prema nalazima drugostepenog suda, u navedenoj izjavi nema ni podataka da li je oštećeni bio upozoren o njegovim pravima. Stoga je Apelacioni sud odlučio da treba ukinuti prvostepenu presudu i slučaj vratiti na ponovno odlučivanje prvostepenom sudu.

Prvi prvostepeni postupak po optužnici STRK od 20. novembra 2010. godine počeo je 7. jula 2011. godine pred mešovitim većem Okružnog suda u Prištini/Prishtinë[366]. Imao je osam (8) dana glavnog pretresa u toku kojih je saslušano sedam (7) svedoka: pet svedoka optužbe (među kojima su i dvojica oštećenih) i dva svedoka koje je predložila odbrana. Uz saglasnost stranaka pročitane su i izjave šest (6) svedoka[367].

Presuda je objavljena 22. jula 2011. godine i njome su optuženi bili oslobođeni svih optužbi[368]. Na oslobađajuću presudu 27. oktobra 2011. godine žalio se tužilac STRK[369]. U žalbi se tvrdi da je prvostepena presuda zasnovana na neprihvatljivim dokazima, jer prilikom uzimanja izjava od svedoka u krivičnom postupku nisu poštovane odredbe Zakona o krivičnom postupku. Prema tvrdnjama tužio-

[366] Sudskim većem je predsedavao međunarodni sudija Fernando Buatier de Mongeot. Članovi veća bili su međunarodni sudija Gianfranco Gallo i domaći sudija Mediha Jusufi.

[367] U toku postupka veće nije navelo datume kada su date izjave svedoka koje su pročitane, ni u kojoj fazi postupka su one bile uzete. Na zapisniku su bila konstatovana samo imena svedoka.

[368] Detaljnije o odvijanju prvostepenog postupka u godišnjem izveštaju FHP Kosovo za 2011, na internet stranici FHP Kosovo: http://www.hlc-kosovo.org/images/Godisni_Izvestaj_2011.pdf, kao i u štampanom izveštaju

[369] Domaći tužilac SPRK-a, Merita Bina Rugova, koja je preuzela krivično gonjenje u slučaju nakon podizanja optužnice, kao i zastupala istu u toku prvostepenog, žalbenog i ponovnog suđenja.

ca, prvostepena presuda je zasnovana na izjavi jednog od oštećenih, koja je u suprotnosti sa svim zakonskim odredbama i kao takva se ne može smatrati iskazom. Odbrana optuženih je u odgovoru na žalbu tužioca predložila drugostepenom sudu da osporavanu izjavu odbaci iz razloga što tužilac nije prigovarao pomenutim dokazima u fazi potvrđivanja optužnice ili u toku prvog prvostepenog suđenja. Kancelarija državnog tužioca Kosova je podržala žalbu tužioca, predlažući Apelacionom sudu da prihvati žalbu tužioca, poništi prvostepenu presudu od 22. jula 2011. godine i predmet vrati Osnovnom sudu Priština/Prishtinë na ponovno odlučivanje u prvom stepenu.

5. Suđenja u drugostepenom postupku po žalbama stranaka[370]

5.1. Slučaj Aleksandar Bulatović

Međunarodni sudija Vitor Hugo Pardal, u svojstvu predsedavajućeg sudije Opštinskog suda u Prištini/Prishtinë, doneo je 28. januara 2103. godine rešenje u krivičnom predmetu *Tužilac protiv Aleksandra Bulatovića*, kojim je odbacio žalbu oštećenog Shahina Idrizija na presudu Okružnog suda u Prištini/Prishtinë K.br. 673/2012. od 23. novembra 2012. godine. Presudom prvostepenog suda, optuženi Aleksandar Bulatović bio je oslobođen krivice za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva[371].

Oštećeni Idrizi je 24. novembra 2012. godine Opštinskom sudu u Prištini/Prishtinë podneo žalbu na presudu, koju je ovaj sud objavio 23. novembra 2012. godine i kojom je optuženi Bulatović oslobođen optužbi da je počinio krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Obaveštenjem od 21. decembra 2012. godine, sud je obavestio oštećenog da žalba na presudu nije sačinjena u skladu sa članom 401, stav 1 ZKPK, tražeći od njega da istu dopuni u roku od (osam) 8 dana od dana dostavljanja obaveštenja. Kako oštećena strana u zakonskom roku nije postupila po obaveštenju koje joj je od strane suda uručeno 26. decembra 2012. godine, sud je postupio shodno članu 401, stav 2 ZKPK koji omogućava odbacivanje žalbe ukoliko njen podnosilac ne postupi u skladu sa zahtevom suda da dopuni žalbu.

Prvostepeni krivični postupak protiv Bulatovića pokrenut je zahtevom tužioca od 22. aprila 2008. godine, zbog sumnji da je učestvovao u maltretiranju i batinanju kosovskog Albanca Xheladina Idrizija iz Kosova Polja/Fushë Kosovë, kao i da je odgovoran za njegov nestanak aprila 1999. godine. Sumnje o navodnom učešću Bulatovića u navedenim radnjama proizišle su iz izjava pojedinih svedoka, uglavnom komšija žrtve i optuženog, koje su prikupljene odmah nakon okončanja sukoba na Kosovu. Nakon prikupljanja određenog broja dokaza, istraga je obustavljena zbog činjenice da optuženi nakon 2000. godine nije živeo na Kosovu. Januara 2009. godine izdat je nalog za njegovo pritvaranje. Po navedenom nalogu, optuženi je pritvoren 13. avgusta 2012. godine na graničnom prelazu Merdare,

[370] FHP Kosovo u ovom izveštaju obuhvata samo predmete u kojima je odlučivao Apelacioni sud Kosova, i koji su vezani za slučajeve ratnih zločina, krivičnih dela sa etničkom i političkom pozadinom, kao i terorizam.

[371] Predviđenim i kažnjivim članom 142, u vezi sa članom 2.2 KZ SFRJ.

prilikom ulaska na Kosovo iz Srbije, da bi mu dva dana kasnije bio određen petnaestodnevni pritvor[372]. U periodu dok se optuženi nalazio u pritvoru, protiv njega je podignuta optužnica. Istragu je vodio i optužnicu zastupao u toku glavnog pretresa međunarodni tužilac STRK-a.

Optužnicom STRK-a od 22. avgusta 2012. godine, Bulatoviću je stavljeno teret da je 8. aprila 1999. godine u Kosovu Polju/Fushë Kosovë, za vreme oružanog sukoba na Kosovu, u svojstvu pripadnika srpske policije ili paravojne formacije, u saradnji sa Predragom Bulatovićem, Miroslavom Pavlovićem i neodređenim brojem za sada ne identifikovanih pripadnika srpske policije ili paravojnih formacija, narušio telesni integritet i zdravlje Xheladina Idrizija, tako što ga je tukao i porezao mu vrat. Okrivljeni se tereti da je žrtvu nakon fizičkog zlostavljanja oteo i odveo u nepoznatom pravcu. Posmrtni ostaci žrtve su kasnije pronađeni na groblju u selu Vragolija/Vragoli u blizini Kosova Polja/Fushë Kosovë. Optužnica je potvrđena rešenjem sudije za potvrđivanje optužnice Okružnog suda u Prištini/Prishtinë od 3. oktobra 2012. godine, kao neizmenjena.

Glavni pretres po potvrđenoj optužnici počeo je 5. novembra 2012. godine. On je imao osam (8) dana suđenja, u toku kojih je svedočilo pet (5) svedoka optužbe i dva (2) svedoka koje su predložili optuženi i njegova odbrana. Kao materijalni dokazi izvedeni su takođe i: iskazi svedoka iz ranijih faza postupka, izveštaj o autopsiji žrtve, pojedini dokazi predloženi od strane Komisije za istraživanje zločina i nestalih lica iz Kosova Polja/Fushë Kosovë, kao i dokumentacija o mobilizaciji optuženog. Pred sudskim većem svedočio je takođe i optuženi. Nakon analize dokaza, sudsko veće je na zasedanju od 23. novembra 2012. godine, shodno članu 390, stav 3 ZKPK, objavilo presudu kojom je oslobodilo Bulatovića svih optužbi. Sud je odluku obrazložio nedostatkom dokaza koji bi potvrdili njegovu umešanost u izvršenje dela za koje se tereti.

Prema nalazima suda, dokazi izvedeni na glavnom pretresu potvrdili su da je ne identifikovani broj pripadnika policije i paravojnih snaga narušio telesni integritet i zdravlje Xheladina Idrizija, civila iz Kosova polja/Fushë Kosovë, tako što su ga tukli i prerezali mu vrat. Nakon toga žrtva je oteta, da bi njegovi posmrtni ostaci kasnije bili pronađeni na groblju u selo Vragolija/Vragoli, opština Kosovo Polje/Fushë Kosovë. Iako je na glavnoj raspravi bilo dokazano da je optuženi Bulatović bio pripadnik Vojske Jugoslavije, nije bilo dokazano da je on učestvovao u batinanju i nanošenju smrtonosnih povreda žrtvi, kao i u njegovoj otmici. Svedoci saslušani pred većem nisu mogli da opišu i potvrde činjenično stanje navedeno u optužnici. Prema sudu, ni jedan svedok nije opisao kako se dogodilo maltretiran-

[372] Autor izveštaja, koji više od decenije prati suđenja za ratne zločine, mora da primeti da je ovo bio prvi put da u predmetima za ratni zločin bude bio određen pritvor od 15 dana od strane istražnog ili pred pretresnog sudije.

je, nanošenje povreda žrtvi, njen nestanak, kao ni ulogu optuženog u svemu tome. Posebnim rešenjem optuženi je oslobođen pritvora. Nakon objavljivanja presude, sud je upoznao strane u postupku o pravu na žalbu u roku od 15 dana nakon prijema presude u pismenoj formi. Nakon upoznavanja o pravu na žalbu, sud nije međutim proverio njeno najavljivanje, odnosno nije proverio da li će se neka od nezadovoljnih stranaka žaliti na odluku suda ili ne.

Samo dan nakon objavljivanja presude, Shahin Idrizi (sin žrtve) je kao oštećena strana podneo Okružnom sudu u Prištini/Prishtinë žalbu, kojom je osporio nalaze sudskog veća, prema kojima iskazi svedoka nisu pružili dovoljno dokaza da je Bulatović 8. aprila 1999. godine učestvovao u batinanju, maltretiranju i nestanku njegovog oca Xheladina Idrizija. Oštećeni je u svojoj žalbi prigovorio predsedniku veća na jednostranost tokom postupka i prilikom samog donošenja sudske odluke. Nakon prijema žalbe od strane oštećenog, predsednik sudskog veća je istog obavestio o prijemu žalbe na presudu od 23. novembra, obaveštavajući ga da je žalba shodno Zakonu o krivičnom postupku preuranjena, kao i da žalilac u roku od osam (8) dana po prijemu obaveštenja sudu dostavi dopunjenu žalbu sačinjenu shodno zakonskim propisima, uz napomenu da će njegova žalba biti odbačena u slučaju propuštanja navedenog roka. Oštećeni je poučen da za pripremu žalbe kontaktira advokata. Obaveštenje je oštećenom uručeno 26. decembra 2012. godine. Oštećeni nije sudu podneo dopunjenu žalbu i zbog toga je ona, shodno članu 301, stav 2 ZKPK[373], odbačena kao nepotpuna. Na drugoj strani, međunarodni tužilac se nije žalio na oslobađajuću presudu. Na taj način je presuda kojom je optuženi Bulatović oslobođen postala pravosnažna.

5.2. Slučaj Sabit Geci i drugi

Mešovito žalbeno veće Apelacionog suda[374], kojim je predsedavao međunarodni sudija Tore Thomassen[375], dana 10. septembra 2013. godine održalo je sednicu na kojoj je modifikovalo presudu prvostepenog suda u predmetu *Tužilac protiv*

[373] „Ako je žalbu izjavio optuženi ili oštećeni, subsidijarni tužilac ili privatni tužilac koji nema punomoćnika, a žalba nije sačinjena u skladu sa odredbama stava 1 ovog člana, prvostepeni sud poziva podnosioca žalbe da u propisanom roku dopuni žalbu pismenim podneskom ili usmeno na zapisnik toga suda. Ako podnosilac ne postupi prema ovom zahtevu, žalba koja ne sadrži podatke iz stavova 1, 2, 3, ili 5 ovog člana (naznaku presude na koju se odnosi, osnov za osporavanje, obrazloženje, potpis lica koje podnosi žalbu), sud žalbu odbacuje."

[374] Zasedanje žalbenog veća je održano u prostorijama Vrhovnog suda Kosova.

[375] Žalbeno veće: međunarodni sudija Bertil Ahnborg i domaći sudija Fëllanza Kadiu.

Sabita Gecija i drugih[376]. Sednica je zakazana po žalbama optuženih i njihovih branilaca na presude tadašnjeg Okružnog suda u Mitrovici/Mitrovicë[377] K.br. 45/2010. od 29. jula 2011. godine i od 13. oktobra 2011. godine, kojom su optuženi oglašeni krivim za izvršenje ratnih zločina protiv civilnog stanovništva[378], po jednoj ili više tačaka, počinjenih u toku 1999. godine u kampovima OVK/UÇK u Kuksu i Cahanu, severna Albanija. Nakon izricanja pojedinačnih kazni po tačkama optužnice za koje su oglašeni krivim, Okružni sud u Mitrovici/Mitrovicë je optuženima izrekao jedinstvene kazne zatvora: Sabitu Geciju u trajanju od 15 godina (i novčanu kaznu od 4.000 evra); Rizi Aliju 12 godina; Haki Hajdariju šest (6), i Shabanu Hotiju sedam (7) godina zatvora.

Predsednik žalbenog veća Apelacionog suda, sudija Thomassen je u svojstvu sudije izvestioca u predmetu *Tužilac protiv Sabita Gecija i drugih* , detaljno i sveobuhvatno predstavio kretanje postupka u ovom krivičnom slučaju, sa posebnim osvrtom na pretkrivični postupak, postupak po optužnici, glavni pretres, kao i na žalbe branilaca na prvostepene presude i mišljenje državnog tužioca o navodima optuženih u njihovom žalbama. Nakon većanja i glasanja, žalbeno veće Apelacionog suda je donelo presudu kojom je presuda Okružnog suda u Mitrovici/Mitrovicë modifikovana u odnosu na optužene Gecija i Alijua. Sud je odlučio da je optuženi Sabit Geci kriv za izvršenje produženog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva, koje je detaljnije opisano u tačkama 1, 2, 3, i 4 presude Apelacionog suda od 11. septembra 2013. godine. Za ovo delo je Geciju izrečena kazna zatvora u trajanju od 15 godina. Sud je Rizu Aliju oglasio krivim za izvršenje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva, kao produženog krivičnog dela (opisanog u tačkama 1 i 2 presude), počinjenog u saizvršilaštvu sa drugim izvršiocima.[379] Za ovo delo je Aliju je izrečena kazna zatvora u trajanju od 12 godina zatvora. U ostalom delu, prvostepena presuda Okružnog suda u Mitrovici/Mitrovicë od 29. jula i 13. oktobra 2011. godine je potvrđena kao neizmenjena.

Žalbeno veće je u obrazloženju svoje odluke navelo da analizom prvostepene presude i žalbi nije našlo da je u toku prvostepenog postupka bilo povreda krivičnog postupka, pored ostalog i člana 101, stav 2 ZKPK, koji je bio na snazi u vreme prvostepenog postupka, kao i člana 106 KZ SFRJ, koji proširuje nadležnost kosovskih sudova i na teritorije drugih država (u ovom slučaju na teritoriji republike Albanije, gde je OVK/UÇK formirala vojne kampove) u slučajevima kada krivična dela počine državljani

[376] Saoptuženi: Riza Alija, Haki Hajdari, Shaban Hoti i Sali Rexhepi.

[377] Glavni pretres se po odluci šefa pravosudne komponente EULEX-a od 9. februara 2011. godine odvijao u prostorijama Vrhovnog suda Kosova u Prištini/Prishtinë.

[378] Kažnjivim prema članu 142, u vezi sa članom 22 KZ SRFJ.

[379] U pravnoj kvalifikaciji, drugostepeni sud u svojoj odluci nije naveo član koji se odnosi na krivično delo počinjeno sa saizvršiocima.

Kosova. Žalbeni sud je mišljenja da nije bilo ni drugih bitnih povreda krivičnog postupka prilikom donošenja prvostepenih presuda. Apelacioni sud se takođe nije složio sa kritikom prvostepenih presuda u pogledu ocena nepodudarnosti između izjava različitih svedoka, konstatujući da je prvostepeni sud načinio velike napore u proceni uverljivosti izjava različitih svedoka.

Prvom optužnicom tužilaštva od 5. avgusta 2010. godine, optuženima Geciju (individualno i u saizvršilaštvu sa drugima, uključujući i Xhemshita Krasniqija, koji se prema saznanjima FHP Kosovo i dalje nalazi u bekstvu) i Alijuu stavljeno je na teret da su u periodu od aprila do juna 1999. godine u vojnim kampovima u Kuksu i Cahanu (severna Albanija), koji su korišćeni i kao pritvorski centri u vreme oružanog sukoba na Kosovu, povredili međunarodne zakone i pravila kojima se reguliše ponašanje strana u sukobu, tako što su u svojstvu pripadnika OVK/UÇK uzeli učešća u nehumanom tretmanu civila, koji su u periodu od aprila do juna 1999. godine držani u pritvorskim centrima OVK. Njima je na teret stavljeno da su svedoke A, B, C, D, E, F, G, H, K i _____[380] držali u nehigijenskim i uslovima opasnim po život, bez dovoljno hrane, vode i medicinskog tretmana. Optužnica je takođe teretila optužene da su uzeli učešće u nehumanom tretmanu civila, da su prema njima primenjivali mere zastrašivanja i torturu izazivajući im velike patnje i ugrožavajući njihov telesni integritet. Na taj način, Geci i Aliju su, kako je ustvrdila optužnica, povredili međunarodne zakone koji su na snazi u uslovima rata, oružanih sukoba ili okupacije. Optužnica je na kraju, navodeći to kao rezultat zlostavljanja civila u dva kampa OVK/UÇK na severu Albanije, stavila na teret Geciju i smrt _____, koji je podlegao povredama 5. juna 1999. godine od posledica batinanja.

Navedena optužnica je od strane tužilaštva precizirana u toku sednice potvrđivanja, održane 7. oktobra 2010. godine.[381] Njome je Geciju, za koga je utvrđeno da je u navedenim kampovima imao komandnu ulogu, na teret stavljeno izvršenje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva po 6 tačaka, počinjenog prema pritvorenim albanskim civilima sa Kosova u navedenim kampovima. Postupak potvrđivanja optužnice u odnosu na Gecija i Alijua odvijao se pred Okružnim sudom u Mitrovici/Mitrovicë[382], na sednici zatvorenoj za javnost, koja je trajala dva (2) dana (7. i 22. oktobra 2010 godine). Postupak potvrđivanja je okončan rešenjem od 24. novembra 2010. godine, kojim je optužnica potvrđena u formi u kojoj je ona bila precizirana pre početka sednice potvrđivanja.

[380] Ime ovog svedoka ne može biti objavljeno, jer ono nije objavljeno ni u prvostepenim presudama. Njegovo ime ostaje zatamnjeno i u nastavku izveštaja.

[381] Optužnicu je tokom sednice potvrđivanja, kao i tokom glavnog pretresa zastupao međunarodni tužilac STRK-a Maurizio Salustro.

[382] U prostorijama toga suda koji se nalazi u severnom delu podeljenog grada.

Glavni pretres protiv dvojice optuženih po potvrđenoj optužnici počeo je 14. marta 2011. godine[383]. Na zasedanju suda od 4. maja 2011. godine, predmetu je pripojen postupak protiv još trojice optuženih: Hakija Hajdarija (poznatog i kao Haki Drenica), Salija Rexhepija (poznatog i kao Sali Berisha) i Shabana Hotija. Njima je optužnicama tužilaštva od 29. decembra 2010. odnosno 18. februara 2011. godine[384], stavljeno na teret izvršenje ratnog zločina protiv civilnog stanovništva po više tačaka: nehumani tretman zatvorenika, njihovo izlaganje nehumanim i nehigijenskim uslovima života, nedostatku sanitarnih uslova, hrane i vode, kao i batinanje i tortura pritvorenih albanskih civila sa Kosova u kampu Cahan, u periodu od aprila do sredine juna 1999. godine. Glavni pretres u prvostepenom postupku okončan je prvostepenom presudom od 29. juna 2011. godine. Optuženi su oglašeni krivim za ratni zločin protiv civilnog stanovništva[385] i izrečene su im sledeće kazne: Geci je kažnjen sa 15, Aliju sa 12, Hoti 6 i Hajdari sa 7 godina zatvora. Istom presudom, Geci je oglašen krivim za krivično delo nedozvoljeno nošenje oružja (član 382, stav 2 KZK) i izrečena mu je novčana kazna u iznosu od 4.000 evra. Prema odluci sudskog veća, postupak protiv Salija Rexhepija je 20. juna 2011. godine odvojen zbog njegove bolesti i potrebe da se nad njim preduzmu hitni operativni zahvati. Nakon poboljšanja njegovog zdravstvenog stanja, postupak je nastavljen 12. i 13. oktobra 2011. godine, kada je objavljena i presuda u odnosu na njega, kojom je oglašen krivim i kažnjen kaznom zatvora od pet (5) godina.

5.3. Slučaj Nazif Visoqi

Mešovito žalbeno veće Apelacionog suda Kosova, kojim je predsedavala međunarodni sudija Hajnalka Veronika Karpati[386], dana 19. septembra 2013. godine održalo je sednicu žalbenog veća u slučaju *Tužilac protiv Nazifa Visoqija* i donelo presudu kojom su kao neosnovane odbačene žalbe oštećenih stranaka i njihovog punomoćnika, kao i branilaca optuženog Visoqija. Žalbe su bile podnete na presudu Okružnog suda u Peći/Pejë K.br. 68/2012 od 4. jula 2012. godine. Istovremeno, mešovito žalbeno veće Apelacionog suda potvrdilo je prvostepenu presudu.

[383] Detaljnije informacije o postupku pred prvostepenim sudom mogu se naći na internet stranici FHP Kosovo: http://www.hlc-kosovo.org/images/Godisni_izvestaj_2011.pdf

[384] Spajanju krivičnog postupka protiv Hajdarija i drugih sa krivičnim postupkom protiv Gecija i Alije prethodio je postupak potvrđivanja optužnice u odnosu na njih. Prilikom predloga o spajanju postupka, tužilaštvo je sudu i strankama podnelo i konsolidovanu optužnicu sa optužbama u odnosu na sve optužene.

[385] Predviđeno i kažnjivo po članu 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ.

[386] Članovi žalbenog veća: Xhevdet Abazi i Abdulah Ahmeti.

Na presudu Okružnog suda u Peći/Pejë od 4. jula 2012. godine, žalili su se oštećeni i optuženi preko svojih branilaca. Postupajući po navedenim žalbama, Apelacioni sud je na sednici žalbenog veća, održanoj 19. septembra 2013. godine, razmotrio žalbe kojima su oštećeni predložili drugostepenom sudu izricanje strožije kazne zatvora optuženom, dok je odbrana predložila ublažavanje izrečene kazne zatvora. U odnosu na presudu prvostepenog suda, pribavljeno je i mišljenje Apelacionog tužilaštva (PPA/I.br.89/2013 od 5. maja 2013. godine). U njemu je tužilaštvo predložilo da se žalbe stranaka odbace kao neosnovane.

Nakon analize dokaza po službenoj dužnosti, drugostepeni sud je našao da prvostepena presuda ne sadrži bitne povrede krivičnog postupka ni kršenja zakona, što bi išlo na štetu optuženog i zahtevalo njeno poništenje. Takođe, nakon razmatranja žalbenih navoda stranaka, Apelacioni sud je našao da su isti neodrživi jer je prvostepena presuda pravedna, zakonita i primerena težini opasnosti koju krivično delo, za koje je optuženi kažnjen, predstavlja po društvo.

Presudom Okružnog suda u Peći/Pejë od 4. jula 2012. godine, optuženi Visoqi oglašen je krivim za izvršenje krivičnih dela teško ubistvo[387] i nedozvoljeno neovlašćeno vlasništvo, kontrola, posedovanje i upotreba oružja[388] za koja mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 15 godina i 6 meseci.

Krivični postupak protiv osumnjičenog Nazifa Visoqija u pravcu četiri (4) krivična dela (teško ubistvo, teške telesne povrede, lake telesne povrede i nedozvoljeno neovlašćeno vlasništvo, kontrola, posedovanje i upotreba oružja) pokrenut je krivičnom prijavom Regionalne istražne jedinice policije u Peći/Pejë od 21. juna 2011. godine. Nakon toga usledile su dve dopune ove krivične prijave, 14. i 21. novembra 2011. godine. Istraga u ovom predmetu otvorena je 22. oktobra 2011. godine, nakon samoprijavljivanja osumnjičenog Visoqija policiji 21. oktobra 2011. godine. U toku istrage saslušano je više svedoka, među kojima i oštećeni Draško Ojdanić i Dejan Bogićević, kao i osumnjičeni. Pribavljeni su mnogi materijalni dokazi, među kojima i lista registrovanih telefonskih poziva osumnjičenog, kao i nalaz medicinskog veštaka o povredama oštećenih. U toku istrage tužilaštvo nije prihvatilo predlog odbrane o psihijatrijskom posmatranju osumnjičenog.

Nakon okončane istrage, 17. januara 2012. godine protiv osumnjičenog Visoqija podignuta je optužnica, kojom se on tereti za izvršenje krivičnog dela teško ubistvo[389], dva krivična dela teške telesne povrede[390], kao i za neovlašćeno vlasništvo,

[387] Kažnjivo po članu 147, u vezi sa stavom 1 tačka 4 KZK.

[388] Kažnjivo po članu 328, stav 2 KZK.

[389] Kažnjivo prema *članu 147*, stav 4 KZK.

[390] Kažnjivo prema članu 154, stav 1 tačka 4 KZK.

kontrolu, posedovanje ili upotrebu vatrenog oružja[391]. Prema optužnici, Visoqi je 20. oktobra 2011. godine u selu Dobruša/Dobrushë, opština Istok/Istog, ispalio četiri metka iz puške modela AK47 u pravcu Miodraga Komatine, pogodivši ga u predelu glave, usled čega je žrtva podlegla povredama na licu mesta. Istim vatrenim oružjem, optuženi je pogodio oštećenog Dejana Bogićevića u predelu nadlaktica obe ruke, prouzrokujući mu prelom desne ruke i povredu nadlaktice. Istom prilikom, oštećeni Draško Ojdanić je vatrenim oružjem povređen u predelu pete desne noge, što mu je izazvalo prelom petne kosti. Rešenjem sudije za potvrđivanje optužnice od 13. februara 2012. godine, optužnica je potvrđena u celosti. Optuženi se po njoj izjasnio da nije kriv, izuzev optužbe pod tačkom 4 za krivično delo nedozvoljeno nošenje oružja.

Po okončanju postupka potvrđivanja optužnice, a na zahtev Okružnog suda u Peći/Pejë, u rešavanje ovog slučaja uključio se i EULEX. Glavni pretres po potvrđenoj optužnici otvoren je 2. jula 2012. godine pred mešovitim sudskim većem. Bio je otvoren za javnost i trajao je tri dana (2, 3. i 4. jula 2012. godine). Nakon toga je doneta presuda kojom je optuženi oglašen krivim i izrečena mu je kazna zatvora u trajanju od 15 godina i 6 meseci. U toku pretresa je saslušano osam (8) svedoka, među kojima i jedan od oštećenih, kao i veštak–neuropsihijatar. Izvedeni su i mnogi materijalni dokazi. Optuženi je priznao krivicu, tražio je od veća da ga što blaže kazni, izražavajući žaljenje zbog onog što se dogodilo i tvrdeći da je bio isprovociran, tako da nije delovao sa umišljajem. Tužilac je u završnoj reči izmenio optužnicu, stavljajući optuženom na teret izvršenje krivičnih dela: teško ubistvo[392] i neovlašćeno vlasništvo, kontrola, posedovanje ili upotreba oružja[393].

5.4. Slučaj Zoran Kolić

Pred mešovitim žalbenim većem Apelacionog suda, kojim je predsedavala međunarodni sudija Annamarie Meiser[394], dana 25. septembra 2013. godine održana je sednica posvećena žalbenom postupku u predmetu *Tužilac protiv Zorana Kolića*. Sednica je organizovana po žalbama optuženog Kolića i njegovih branilaca na presudu tadašnjeg Okružnog suda Priština/Prishtinë K.br. 408/11 od 11. maja 2012. godine, kojom je optuženi oglašen krivim za izvršenje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva po dvema tačkama, kao i

[391] Kažnjivo prema *članu 328*, stav 2 KZK.

[392] Kažnjivo prema članu 147, stav 4 KZK.

[393] Kažnjivo po članu 238, stav 2 KZK.

[394] Žalbeno veće: međunarodni sudija Tore Tomassen i domaći sudija Vahid Halili.

nedozvoljeno posedovanje oružja, za šta mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od 14 godina.[395]

Optuženi i njegova odbrana su uložili žalbu na prvostepenu presudu. U toku postupka pred žalbenim većem, predsednica veća Anamaria Meiser je u svojstvu sudije izvestioca detaljno predstavila istorijat postupka, sa posebnim osvrtom na presudu prvostepenog suda, navode branilaca iznetih u njihovim žalbama na navedenu presudu, kao i na eventualne povrede zakonskih odredbi, koje je prema odbrani počinio prvostepeni sud. Branioci su inače u svojom žalbama osporili presudu po svim osnovama predviđenim odredbama Zakona o krivičnom postupku, sa predlogom drugostepenom sudu (u vreme podnošenja žalbi nadležan je bio Vrhovni sud Kosova) da preinači presudu i optuženog oslobodi optužbi ili je ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno suđenje. U odgovoru na žalbe branilaca, Državno tužilaštvo Kosova osporilo je navode branilaca po svim osnovama, tvrdeći da je presuda zasnovana na dokazima koji su izvedeni u toku glavnog pretresa, kao i da su dokazi koegzistentni, ubedljivi i pravilno ocenjeni. Branioci optuženog su u usmenom obraćanju žalbenom veću ostali pri svojim navodima iznetim u podnetim žalbama. Oni su posebno insistirali na tome da je prvostepeni sud prekoračio navode optužnice i da u radnjama njihovog klijenta nema elemenata ratnog zločina. Iz tih razloga su predložili žalbenom sudu ukidanje presude, obustavljanje krivičnog postupka protiv optuženog ili eventualno poništenje prvostepene presude i vraćanje predmeta prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Krivični postupak protiv optuženog Kolića iniciran je iskazom oštećenog JR, bivšeg pritvorenika u zatvorima "Dubrava" i "Lipljan", datim kosovskoj policiji u leto 2011. godine. Oštećeni je u izjavi govorio o maltretiranjima koja je lično preživeo maja 1999. godine u zatvoru u Lipljanu, kao i o smrti GM u istom zatvoru 25. maja 1999. godine, nakon fizičkog zlostavljanja od strane optuženog. Istragom u slučaju je od samog početka rukovodio lokalni tužilac STRK Suad Kuraja. On je optužnicu zastupao i u toku glavnog pretresa pred prvostepenim sudom. Ovo je prvi slučaj od rata naovamo da je jedan domaći tužilac rukovodio istragom u slučajevima za ratni zločin, nakon koje je podigao i optužnicu.

Optužnica je podignuta nakon istrage u toku koje je saslušan veliki broj svedoka, uglavnom bivših zatvorenika iz zatvora u Dubravi i Lipljanu/Lipjan, žrtava i očevidaca fizičkog zlostavljanja koje se kritičnog dana dogodilo u krugu zatvora u Lipljanu/Lipjan. Oni su potvrdili navode oštećenog, potencirajući da je optuženi bio agresivna osoba i da je, koristeći položaj čuvara, bez povoda primenjivao nasilje prema pritvorenim Albancima. Saslušano je i nekoliko bivših radnika

[395] FHP Kosovo do kraja priprema izveštaja za 2014. godinu nije uspeo da pribavi pismenu presudu Apelacionog suda.

obezbeđenja navedenog zatvora, kao i veštak sudske medicine. U toku istrage su takođe pribavljeni i mnogi materijalni dokazi. Kolić je uhapšen 7. aprila 2011. godine, a optužnica protiv njega podignuta je 28. jula 2011. godine. Njome je optuženom na teret stavljeno krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva po dvema tačkama. Po prvoj tački, Kolić je optužen da je za vreme oružanog sukoba na Kosovu u prostorijama zatvora Lipljan/Lipjan, dana 24. maja 1999. godine, u svojstvu službenog lica - čuvara pri navedenom zatvoru, fizički zlostavljao zatvorenike. Tako je na primer Kolić gumenom palicom tukao GM, šutirao ga, udarao pesnicama po raznim delovima tela sve dok ovaj nije izgubio svest. GM je od povreda zadobijenih prilikom batinanja, preminuo dan kasnije. Optužnica takođe tereti Kolića da je istog dana i u istom svojstvu nehumano tretirao JR, prouzrokujući mu ogromnu patnju i narušavajući mu fizički integritet, tako što ga je tukao gumenom palicom, šutirao ga i udarao pesnicama. Optuženi se istom optužnicom tereti i za krivično delo neovlašćeno vlasništvo, kontrola, posedovanje ili upotreba oružja, jer je u njegovom posedu prilikom pritvaranja 7. aprila 2011. godine nađen pištolj marke "Zastava TT", serijski broj 1878, kalibar 7.62 mm, kao i dva okvira sa 37 metaka istog kalibra.

Sudija za potvrđivanje optužnice Okružnog suda Priština/Prishtinë je rešenjem od 26. avgusta 2011. godine potvrdio optužnicu u izmenjenom obliku, usredsređujući se na optužbu za neljudski tretman i ugrožavanje fizičkog integriteta i zdravlja zatvorenika na dan 24. maja 1999. godine, koje je Kolić počinio u svojstvu čuvara zatvora. U ostalom delu, optužnica je potvrđena kao neizmenjena.

Glavni pretres u ovom predmetu počeo je 1. novembra 2011. godine po optužnici izmenjenoj 26. oktobra 2011. godine, zbog toga što je ona prilagođena odluci sudije za potvrđivanje. Pretres je imao ukupno 17 dana suđenja, imajući u vidu i sednicu vanredne istrage u toku koje je saslušan oštećeni, koji živi i radi u inostranstvu. U toku glavnog pretresa saslušano je 13 svedoka optužbe, veštak sudske medicine i četiri (4) svedoka odbrane. Izvedeni su mnogi materijalni dokazi. Tri (3) svedoka odbrane saslušana su putem video konferencijske veze sa Višim sudom u Beogradu. Tužilac je u završnoj reči izmenio optužnicu, potencirajući da je dokazima izvedenim u toku glavnog pretresa utvrđeno da su batinanje i nehuman tretman koji je optuženi primenio nad zatvorenicima prouzrokovale smrt GM.

Prvostepeni sud je presudu doneo nakon detaljne analize dokaza izvedenih u toku glavnog pretresa, kao i izjava direktnih svedoka, koji su bili i očevici i žrtve brutalnog batinanja i maltretiranja kritičnog dana u zatvoru. Sud je našao da su njihove izjave uverljive, koegzistentne i da nisu imale supstancijalnih razlika. Sud nije poklonio pažnju izjavama svedoka alibija, odbacujući ih kao netačne i neubedljive. Prema nalazima suda, Kolić je krivično odgovoran za konstantne napade, šutiranje, pesničenje i udaranje oružjem pritvorenika GM, što je na kraju prouz-

rokovalo njegovu smrt. Sud je takođe proglasio optuženog krivim za batinanje i zlostavljanje pritvorenika JR. Sud je takođe utvrdio da je optuženi Kolić, prilikom njegovog pritvaranja, bio u posedu vatrenog oružja i municije za koje nije imao važeću dozvolu. Prvostepenom presudom, optuženom Koliću je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 14 godina. Sud je prilikom odmeravanja kazne imao u vidu brutalno ponašanje optuženog, koje je izazvalo smrtne posledice po GM, kao i ozbiljnu povredu dužnosti stražara, koji je koristeći autoritet primenio nezakonitu silu nad pritvorenicima koji su bili nenaoružani i bez mogućnosti da se brane. Kao olakšavajuće okolnosti po optuženog, sud je imao u vidu protok vremena od izvršenja dela, kao i činjenicu da je optuženi bio mlad u vreme njegovog izvršenja.

FHP Kosovo do kraja izveštajnog perioda nije uspeo da pribavi odluku drugostepenog suda nakon održanog žalbenog postupka, niti kopiju obrazložene drugostepene presude.

5.5. Slučaj Bojan Vulović

Mešovito žalbeno veće Apelacionog suda, kojim je predsedavala međunarodni sudija Annamarie Meiser[396], dana 25. septembra 2013. godine donelo je rešenje kojim je obustavljen postupak u slučaju *Tužilac protiv Bojana Vulovića*, zbog toga što je optuženi preminuo 30. decembra 2011. godine.

Istog dana održana je kratka sednica žalbenog veća pri Apelacionom sudu, u toku koje je sudija Meiser ukratko izložila istorijat postupka protiv pokojnog Vulovića, koji je presudom Okružnog suda u Mitrovici/Mitrovicë od 19. maja 2011. godine bio oglašen krivim za pokušaj ubistva i lake telesne povrede[397]. Pred ovim sudom je optuženom bila izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od četiri (4) godine i šest (6) meseci. Na navedenu presudu branilac optuženog je u zakonskom roku izjavio žalbu. Nakon smrti optuženog, isti branilac je pismenim putem obavestio sud o smrti njegovog klijenta. Postupajući po žalbi Vulovićevog branioca od 29. novembra 2011. godine na prvostepenu presudu, kao i na osnovu njegovog pismenog obaveštenja da je optuženi u međuvremenu preminuo, žalbeno veće je odbilo žalbu branioca i rešenjem od 25. septembra obustavilo krivični postupak pokojnog Vulovića.

[396] Žalbeno sudsko veće: međunarodni sudija Tore Tomassen i domaći sudija Vahid Halili.

[397] Posmatrači FHP Kosovo pratili su sednicu žalbenog veća Apelacionog suda u ovom predmetu zbog indicija da je on povezan sa jednim slučajem ubistva, koji se dogodio istog dana na području Osnovnog suda u Mitrovici/Mitrovicë.

5.6. Slučaj Sadik Abazi i drugi (Bllaca II)

Pred mešovitim žalbenim većem Apelacionog suda, kojim je predsedavala međunarodni sudija Annamarie Meiser[398], dana 12. decembra 2013. godine održana je sednica žalbenog veća u predmetu *Tužilac protiv Sadika Abazija i drugih,* poznat i kao *Bllaca II*[399]. Sednica je zakazana po žalbama optuženih i njihovih branilaca na prvostepenu presudu tadašnjeg Okružnog suda Priština/Prishtinë, K. br. 592/11 od 17. decembra 2012. godine, kojom su optuženi Sadik Abazi, Bekim Syla i Shpresim Uka oglašeni krivim za ubistvo nekadašnjeg visokog funkcionera Službe državne bezbednosti Ibusha Kllokoqija, dok su optuženi Shpresim Uka, Driton Hajdari i Shaban Syla oglašeni krivim za pokušaj ubistva nekadašnjeg visokog funkcionera i potpresednika vlade Adema Salihaja. Prvostepeni sud je bio izrekao Sadiku Abaziju kaznu zatvora u trajanju od 12 godina, Dritonu Hajdariju u trajanju od 7 godina, Bekimu Syli od 12 godina, Shabanu Syli od 8 godina i Shpresimu Uka u trajanju od 15 godina[400].

Optuženi su se preko svojih branilaca žalili na presudu. Na osnovu ovih žalbi, Apelacioni sud je 12. decembra 2013. godine održao sednicu žalbenog veća, na kojoj je predsednica žalbenog veća, međunarodni sudija Anamaria Meiser u svojstvu sudije izvestioca detaljno prezentovala istorijat krivičnog postupka, sa posebnim osvrtom na presudu prvostepenog suda, navode branilaca iznete u njihovim žalbama na presudu, te navodne povrede zakonskih odredbi koje je prema tvrdnjama odbrane sud počinio u toku glavnog pretresa. Branioci su u žalbama osporili presudu po svim osnovama predviđenim odredbama Zakona o krivičnom postupku. Oni su posebno napadali iskaze svedoka saradnika Bllace, koji su prema odbrani neuverljivi, nekonzistentni, sa puno međusobnih nepodudarnosti, sa puno nepodudarnosti u odnosu na izjave drugih svedoka, posebno članova porodica žrtava. Iz tih razloga, branioci su predložili da Apelacioni sud preinači presudu prvostepenog suda, optužene oslobodi optužbi ili presudu ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno suđenje. U usmenom obraćanju žalbenom veću, branioci su ostali pri svojim navodima iznetim u pismeno podnetim žalbama. Oni optuženi, koji su prisustvovali sednici žalbenog veća (Sadik Abazi i Shaban Syla) su u svom obraćanju sudu podržali navode svojih branilaca podnete drugostepenom sudu. Tražili da ih Apelacioni sud proglasi nevinim i „što

[398] Žalbeno veće: međunarodni sudija Bertic Ahborg i domaći sudija Xhevdet Abazi.

[399] Saoptuženi: Driton Hajdari, Bekim Syla, Shaban Syla i Shpresim Uka.

[400] Detaljnije o odvijanju prvostepenog postupka u godišnjem izveštaju FHP Kosovo za 2012, na internet stranici FHP Kosovo: http://www.hlc-kosovo.org/images/Godisni_Izvestaj_2012.pdf, kao i u štampanom izveštaju i analizi slučaja postavljenoj na istoj stranici: http://www.hlc-kosovo.org/images/pdf/Teuta_files/Sadik_Abazi_and_others-Analyses.pdf

pre oslobodi", jer se optuženi prema odluci prvostepenog suda nalaze u kućnom pritvoru do pravosnažnosti presude[401]. U odgovoru na žalbe branilaca, Državno tužilaštvo Kosova osporilo je navode branilaca po svim osnovima, tvrdeći da je presuda zasnovana na dokazima koji su izvedeni u toku glavnog pretresa.

Istraga u prvostepenom krivičnom postupku protiv optuženih pokrenuta je nakon svedočenja Nazima Bllace u kojem je on javno u medijima progovorio o mnogim zločinima koji su se dogodili pri kraju i nakon oružanog sukoba na Kosovu i u kojima su, prema Bllacinim tvrdnjama, pored njega učestvovali i optuženi. Nalogom predpretresnog sudije Okružnog suda Priština/Prishtinë od 4. marta 2011. godine, Bllaca je u ovom slučaju proglašen svedokom saradnikom[402]. Nakon policijske i tužilačke istrage, koje su usledile posle Bllacinih javnih optužbi, kao i saslušavanja velikog broja svedoka i pribavljanja materijalnih dokaza, specijalni tužioci SPRK podigli su 29. jula 2011. godine optužnicu protiv: Sadika Abazija, Bekima Syle, Fahredina Gashija i Shpresima Uka za ubistvo Ibusha Kllokoqija 6. avgusta 1999. godine, koje je počinjeno u saizvršilaštvu sa svedokom saradnikom Nazimom Bllacom.

Istom optužnicom su za pokušaj ubistva Ismeta Arifija, koji se dogodio 3. novembra 1999. godine, bili su optuženi Sadik Abazi, Fahredin Gashi, Shpresim Uka, Driton Hajdari i Bekim Syla. Shpresim Uka, Driton Hajdari i Shaban Syla optuženi su i za pokušaj ubistva Adema Salihaja, koji se dogodio 12. juna 2000. godine. I u ovim krivičnim delima je Nazim Bllaca, prema njegovim tvrdnjama, bio saizvršilac. Nakon sednica za potvrđivanje optužnice održanih 15. i 22. septembra 2011. godine, ona je potvrđena gotovo u neizmenjenom obliku (sem promena koje se tiču datuma pokušaja ubistva Adema Salihaja).

Glavni pretres po potvrđenoj optužnici protiv šestorice optuženih počeo je 3. februara 2012. godine, i imao je ukupno 43 dana suđenja tokom kojih su svedočili 30 svedoka i dva veštaka. Među njima, 16 svedoka je bilo predloženo od strane tužilaštva, uključujući i svedoka saradnika Nazima Bllacu, koji je pred sudskim većem svedočio devet (9) dana. Optuženi i odbrana predložili su ukupno 14 svedoka alibija i oni su svi saslušani pred krivičnim većem (šest u prilog Sadika Abazija, dva u prilog Shabana Syle i šest u prilog Shpresima Uke). U toku pretresa, saslušan je i jedan veštak sudske medicine i istražitelj organizovanog kriminala pri

[401] Prema zapažanjima posmatrača FHP-a, Kosovo jedan od optuženih je u sud došao gradskim saobraćajem. Prema odredbama ZKPK, oni koji se nalaze u kućnom pritvoru u sud dolaze u pratnji policije.

[402] U izjavi snimljenoj na DVD i široko distribuiranoj među medijima, Bllaca je optužio sebe i više drugih osoba za učešće u nekoliko ubistava i pokušaja ubistava sa političkom pozadinom, koja su se dogodila nakon rata na Kosovu. On je tvrdio da je u slučaju ubistva Ibusha Kllokoqija (obuhvaćeno kao posebno delo pod tačkom 1 gore navedene optužnice) bio i direktni izvršilac.

SPRK-u, koji je krajem 2011. godine bio angažovan na analizi slučajeva napada i kidnapovanja, koji su se dogodili u periodu od 1999. do 2003. godine.

Optuženi su u svojstvu svedoka dali iskaze pred sudom, osporavajući navode optužnice i potencirajući da su kritičnih dana bili angažovani na poslu ili drugim privatnim obavezama. U toku glavnog pretresa, a nakon pribavljanja medicinskih nalaza od strane lekarske službe zatvora „Dubrava", kao i nalaza specijaliste Psihijatrijske klinike pri Kliničko-bolničkom centru u Prištini/Prishtinë, sud je (uz saglasnost tužioca) rešenjem od 7. septembra 2012. godine odvojilo postupak u odnosu na optuženog Gashija, "zbog nemogućnosti komunikacije sa njim"[403].

Sudeće veće prvostepenog suda je presudom objavljenom 17. decembra 2012. godine optužene oglasilo krivim i izreklo im je gore navedene kazne. Zasedanju suda, na kojem je objavljena presuda, nisu prisustvovali optuženi: Driton Hajdari, Bekim Syla i Shpresim Uka. Oni su se, prema odluci sudskog veća, za vreme trajanja glavnog pretresa nalazili u kućnom pritvoru. Oni su ovu odluku suda uglavnom i poštovali tokom suđenja, izuzev Dritona Hajdarija, koji je u toku glavnog pretresa u više navrata povredio meru kućnog pritvora. Zbog toga mu je u toku postupka bio određivan pritvor u nekoliko navrata, koji je ponovo nakon toga bio zamenjivan blažom merom kućnog pritvora. Bez obzira na njihovo odsustvo, sud je presude protiv optuženih objavio u njihovom odsustvu, shodno članu 392, stav 3 ZKPK.

Do kraja 2013. godine, FHP Kosovo nije uspeo da pribavi odluku po žalbama Apelacionog suda.

.....

[403] Citat iz nalaza izveštaja lekara zatvora Dubrava, dr Nusreta Pepaja, od 31. avgusta 2012. godine.

6. Odlučivanje pred Vrhovnim sudom Kosova

6.1. Slučaj Avdyl Përgjegjaj

Postupajući po vanrednom pravnom leku (zahtev za zaštitu zakonitosti), Vrhovni sud Kosova je na sednici tročlanog veća, kojim je predsedavala sudija Nesrin Lushta[404], dana 12. avgusta 2013. godine doneo presudu kojom je odbijen zahtev osuđenog Avdyla Përgjegjaja, podnet protiv presude Opštinskog suda u Prištini P/K.br. 2517/2011 od 25. septembra 2012. godine i presude Apelacionog suda kosova PA/KŽ. br. 1750/2012 od 5. aprila 2013. godine. Ovim presudama, Përgjegjaj je bio oglašen krivim za izvršenje krivičnog dela narušavanje nepovredivosti stana[405] i za njega mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od osam meseci.[406]

Pre odlučivanja o zahtevu osuđenog, Vrhovni sud Kosova je pribavio mišljenje Kancelarije državnog tužioca, koja je u svom dogovoru od 30. jula 2012[407]. godine predložila odbijanje zahteva. Vrhovni sud Kosova je nakon razmatranja spisa predmeta našao da je zahtev osuđenog neosnovan. Prema nalazima suda, nije došlo do narušavanja subjektivnog i objektivnog identiteta između optužbe i presude, odnosno bilo je suđeno ličnosti koja je optužena za krivično delo koje je bilo predmet optužbe. Sud je utvrdio da su bile neosnovane pretenzije o zasnovanosti presude na neprihvatljivim dokazima, kao ni da prilikom donošenja drugostepene presude nije bilo bitnih povreda Zakona o krivičnom postupku. Vrhovni sud Kosova je takođe našao da prilikom donošenja prvostepene i drugostepene odluke u slučaju *Tužilac protiv Avdyla Përgjegjaja* nije bilo povrede Krivičnog zakona.

Postupanje Vrhovnog suda Kosova usledilo je nakon zahteva za zaštitu zakonitosti koji su osuđeni i njegov advokat podneli protiv odluke Apelacionog suda Kosova od 5. aprila 2013. godine (tročlanim sudskim većem Apelacionog suda presedavao je sudija Rasim Rasimi[408]). Apelacioni sud je u svojstvu žalbenog suda razmotrio žalbu optuženog i njegovog branioca na presudu tadašnjeg Opštinskog

[404] Članovi veća: sudije Erdogan Haxhibeqiri i Shukri Sylejmani.

[405] Kažnjivim prema članu 166, stav 1 KZK.

[406] Prema prvostepenoj presudi, koja je potvrđena presudom Apelacionog suda Kosova, izrečena kazna zatvora neće biti izvršena ako optuženi u roku od jedne godine od pravosnažnosti presude ne počini novo krivično delo.

[407] Verovatno se radi o tehničkoj grešci - slučaj je prešao u nadležnost Vrhovnog suda Kosova u toku 2013. godine.

[408] Članovi sudskog veća: sudije Fllanza Kadiu i Mejreme Memaj.

suda u Prištini/Prishtinë od 25. septembra 2012. godine, i doneo presudu kojom je žalba optuženog odbijena a presuda prvostepenog suda potvrđena. Prema nalazima Apelacionog suda, prilikom donošenja prvostepene presude nije bilo bitnih povreda odredbi krivičnog postupka, kao ni povreda o kojima drugostepeni sud vodi računa po službenoj dužnosti, na šta su se optuženi i njegov branilac žalili. Apelacioni sud je konstatovao da je prvostepena presuda jasna, razumljiva, da sadrži dovoljno razloga o svim relevantnim činjenicama, kao i da je doneta na osnovu grupne odluke Habitata (Veće br. 1, odluka br. HPCC/REC/85/2006 C od 11. decembra 2006. godine, po zahtevima br. DS001949 i DS003070), kojom su usvojeni zahtevi oštećene. Sud je našao da je opis dat u izreci presude konkretan i da argumentovano objašnjava da je optuženi neovlašćeno ušao i živi u stanu na koji nema pravo stanovanja. Presuda Apelacionog suda Kosova, kojom je optuženi Përgjegjaj oglašen krivim, postala je pravosnažna, a time i izvršna i optuženi je bio obavezan da napusti predmetni stan u roku od 30 dana.

Odluka Apelacionog suda na taj način je samo potvrdila presudu Opštinskog suda u Prištini/Prishtinë u ovom predmetu, donete od strane sudije Naime Krasniqi-Jashanica kao sudije pojedinca, kojom je optuženi Përgjegjaj oglašen krivim za izvršenje krivičnog dela narušavanje nepovredivosti stana[409] i za koje mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od osam meseci. Izrečena kazna zatvora neće biti izvršena ako optuženi u roku od jedne godine od pravosnažnosti presude ne počini novo krivično delo. Optuženi je presudom od 25. septembra 2012. godine obavezan da u roku od 30 dana po pravosnažnosti presude oslobodi stan u koji se nezakonito uselio i koji se nalazi u Prištini/Prishtinë, naselje Aktaš III, blok 8, ulaz I, sprat IV, br. 15, kao i da isti preda oštećenoj Gordani Vujačić [410].

Odlukom Vrhovnog suda Kosova od 12. avgusta 2013. godine, još jednom je verifikovana obaveza osuđenog da napusti stan u kojem živi i da ga preda zakonitoj vlasnici. Oštećena strana Gordana Vujačić je navedenim odlukama stekla pravo na klauzulu izvršnosti na pravosnažnoj presudi. Međutim, Vujačićeva se prilikom pokušaja dobijanja pečata sa klauzulom izvršnosti suočila sa birokratskim postupanjem u Osnovnom sudu u Prištini/Prishtinë. Obzirom da se oštećena ovim povodom u oktobru 2013. godine[411] obratila za pomoć FHP-u Kosovo, posmatrači FHP-a Kosovo su u više navrata pokušali da utvrde zašto se kasni sa sudskim

[409] Predviđenim i kažnjivim član 166. stav 1. KZK

[410] FHP Kosovo je detaljno elaborirao prvostepeni postupak protiv optuženog Pergjegjaja u svom godišnjem izveštaju za 2012. godinu, koji se pored štampane verzije od marta 2013. godine može naći i na web stranici HLC Kosovo: http://www.hlc-kosovo.org/index.php?option=com_content&view=article&id=131&Itemid=57&lang=en.

[411] Oštećena se u toku trajanja prevostepenog postupka po prvi put obratila FHP Kosovo za pružanje pomoći, odnosno praćenje glavnog postupka pred navedenim sudom. Detaljnije u izveštaju od 2012. godine.

potvrđivanjem izvršnosti ove presude. Jedno od obrazloženja je bilo da je nadležni službenik na godišnjem odmoru i da je zaključao pečat suda. Ovo objašnjenje je neprihvatljivo jer se radi o sudu koji pokriva gotovo polovinu teritorije Kosova i nedozvoljivo je da on ostane 10 dana bez izvršnog pečata. U predmetu *Tužilac protiv Avdyla Përgjegjaja* presuda je postala pravosnažna 5. aprila 2013. godine, jer postupanje Vrhovnog suda Kosova po vanrednom pravnom leku ne zadržava izvršenje pravosnažne odluke. Osnovnom sudu u Prištini/Prishtinë je međutim trebalo pet meseci da ovu pravosnažnu presudu potvrdi i pečatom izvršnosti.

Preporuke FHP Kosovo za poboljšanje rada kosovskog pravosuđa u rešavanju najtežih krivičnih dela uz razjašnjena:

1. Zaštita svedoka tužilaštva i njihovih porodica od pritisaka se ne mogu više odlagati

Zaštita svedoka tužilaštva i njihovih porodica od pritisaka, kao i garantovanje njihove i sigurnosti njihovih porodica, ne mogu se više odlagati ako se želi dokazati zrelost kosovskog pravosuđa da se nosi sa najtežim zločinima. Proces svedočenja, odnosno obezbeđenje autentičnih svedoka da slobodno i bez straha govore pred sudom o onome što se kao krivica stavlja na teret optuženima, predstavljao je 'Ahilovu petu' u predmetima najvišeg profila, kojima se u 2013. godini bavilo pravosuđe na Kosovu. Ovo se posebno odnosi na suđenja za ratne zločine.

Svedoci predstavljaju jednu od najtragičnijih dimenzija na suđenjima za najteža krivična dela. Do sada verovatno najveće kosovsko suđenje organizovano za ratne zločine (*Tužilac protiv Arbena Krasniqi i Drugih*, poznat i kao Slučaj Klečka) već dve godine se kao ping-pong prebacuje sa prvostepene na drugostepenu sudsku instancu i obratno, uglavnom samo zbog različite ocene validnosti dokaza svedoka X (Agim Zogaj), koji je u Nemačkoj izvršio samoubistvo pred njegov očekivani izlazak pred sud da svedoči o događanjima tokom rata u pritvorskom centru u selu Klečka. Ima i primera da su svedoci na glavnim pretresima opovrgli svoje iskaze date u istrazi, na osnovu kojih su pokretani krivični postupci. Tako su na primer neki svedoci u slučaju *Tužilac protiv Latifa Gashija i drugih*,[412] koji su optužnicom bili predloženi kao anonimni, u toku trećeg prvostepenog suđenja odlučili da svedoče javno na glavnom pretresu. Tada su oni, iz samo njima poznatih razloga, uglavnom odustali od svojih ranijih iskaza. Prilikom suočavanja sa njihovim ranijim izjavama, oni su potencirali: da su potpisivali izjave na engleskom, da nisu znali šta potpisuju, da su ranije iskaze dali pod pritiskom ili uz obećanje mnogih pogodnosti (velikih novčanih iznosa, prebacivanje u treće zemlje sa članovima porodica), ili da je do razlika u njihovom svedočenju došlo zahvaljujući slabom prevodu. Ima i primera da su neki svedoci optužbe odbili da odgovaraju na pitanja tužioca i suda, kao što se to desilo u slučaju svedoka I (Urim Krasniqi) u predmetu *Tužilac protiv Arbena Krasniqi i drugih* (Slučaj Klečka).

[412] Ovaj predmet se već 12. godina odvija pred prvostepenom i drugostepenom instancom kosovskih sudova. Odbrana je momentalno uložila žalbu na treću prvostepenu presudu.

Sve ovo upućuje na zaključak da se saradnja istražnih organa sa svedocima odvija u principu bez problema u fazama krivičnog postupka pred glavni pretres, kada je i moguće obezbediti njihovu potpunu anonimnost. Onog momenta kada se počne sa suđenjem i identitet svedoka tužilaštva postane poznat suprotnoj strani i njihovoj odbrani, stvaraju se uslovi za njihovo i izlaganje njihovih porodica pritisku. O intenzitetu pritiska koji se vrši na svedoke u najtežim suđenjima, posebno onim za ratne zločine, najilustrativnije i najdirektnije govori slučaj svedoka JB u predmetu *Tužilac protiv Sabita Tafil Geci i drugih*. Protiv njega su u Srbici/Skenderaj, pre početka glavnog pretresa, objavljeni plakati u kojima se poziva na njegov linč.

Zakon o zaštiti svedoka, koji je stupio na snagu 2012. godine, nije obezbedio bilo kakve evidentne rezultate u zaštiti svedoka u suđenjima koja su se odvijala u toku 2013. godine. Strogu primenu ovog zakona nije međutim, moguće više odlagati ukoliko se želi demonstrirati spremnost lokalnih sudija i tužilaca da sa međunarodnih kolega na sebe preuzmu progon najtežih krivičnih dela. FHP Kosovo smatra da će bitku za osposobljavanje kosovskog pravosuđa i jačanje njegovih kapaciteta da se samostalno nosi sa najtežim zločinima primarno i u najvećoj meri odlučiti uspeh pravosudnog sistema da adekvatno zaštiti svedoke. Ukoliko se dozvoli da i dalje dominira klima nekažnjavanja, kao i da ona vrši pritisak i izaziva strah kod svedoka, onda domaći sastav u sudovima nikad neće biti u mogućnosti da do kraja rasvetli najteže zločine, posebno ne one ratne. Time će pravosuđe propustiti da ispuni svoju misiju za zadovoljavanje pravde i žrtava, kroz primereno kažnjavanje izvršilaca najtežih krivičnih dela.

Ukoliko se, međutim, obezbedi da svedoci koji odluče da govore istinu i njihovi bližnji ne snose nakon toga posledice, onda će to voditi efikasnom suočavanju sudova sa najtežim krivičnim delima.

2. EULEX i dalje bitno nepohodan kosovskom pravosuđu.

Kada je reč o budućnosti EULEX-a na Kosovu, godina 2013. protekla je u znaku političkih najava da Kosovo više nema potrebe za Evropskom misijom za vladavinu prava u formatu u kojem je ona do sada funkcionisala, odnosno da ne treba više da ima izvršne već samo posmatračke i savetodavne funkcije. Ove najave polaze od toga da je lokalno pravosuđe osposobljeno da na sebe preuzme rešavanje najtežih predmeta, kojima su se do sada ekskluzivno bavile samo evropske sudije i tužioci. Mandat EULE-a ističe zvanično u junu 2014. godine, do kada Priština i Brisel treba da nađu

zajednički jezik oko toga da li EULEX treba da nastavi funkcionisanje po istom modelu ili treba da promeni ovaj model, odnosno redukuje ga na klasični monitoring.

FHP Kosovo je stava da odluka o EULEKS-u ne može biti stvar samo politike i službenih organa, već da se u debatu o budućnosti ove misije treba uključiti i javnost, kao i da svoje mišljenje o ovom izuzetno važnom pitanju za uspostavljanje vladavine prava na Kosovu neizostavno trebaju dati profesionalna javnost, sudske i tužilačke asociajcije, Advokatska komora, specijalizovani instituti i nevladin sektor, kao i civilno društvo i mediji. Glavna tema ove debate ne treba biti EULEX sam po sebi, jer bi to vodilo sužavanju istinske debate koja Kosovu treba u vezi sa ovim pitanjem, već utvrđivanje kapaciteta i sposobnosti domaćeg pravosuđa da na sebe preuzme rešavanje najtežih zločina.

Na osnovu iskustava koje je stekao sistematskim praćenjem suđenja za ove zločine, FHP Kosovo je mišljenja da lokalno tužilaštvo i sudovi još nisu spremni za naglu promenu, koja bi se desila u pravosuđu kada bi došlo suštinskog sužavanja današnjeg mandata EULEX-a na Kosovu. Jedan takav korak jednostavno bi mogao da paralište suđenja koja su u toku ili koja se očekuju u vezi sa najtežim krivičnim delima. U pitanje bi čak mogao biti doveden u celosti krivični progon za ratne i zločine sa političkom i etničkom pozadinom. Jednostavno, od domaćeg pravosuđa, koje je od početka 2009. godine samo posredno i najčešće samo simbolično, preko pojedinačnog učešća u sudskim većima, učestvovalo u procesuiranju najtežih zločina i nije samostalno rešilo ni jedan veći predmet[413], ne može se očekivati da sada stane u prvi red i ponese na sebe najveći teret. U suđenjima, koje je tokom 2013. godine pratio FHP Kosovo, od ukupno 35. sudija angažovanih u procesiranju najtežih zločina, 22. su bili sudije EULEKS-a a 13. domaće sudije. Svim sudskim većima za suđenja za najteža dela su u 2013. godini predsedavale međunarodne sudije. Od 19. optužnica, koliko ih je tokom 2013. godine bilo zastupano u suđenjima koje je pratio FHP Kosovo, samo je jedna bila zastupana od strane domaćeg tužioca u sastavu SPRK. Sve su ovo razlozi koji su naveli FHP Kosovo da bude protiv drastičnih rezova, kada je reč o mandatu i budućnosti EULEKS-a na Kosovu, jer se oni mogu kao bumerang vratiti i neprocenjivo štetiti borbi za vladavinu prava.

EULEX je još izuzetno potreban kosovskom pravosuđu[414]. Ono što je za FHP Kosovo pravo pitanje, kada se povede reč o EULEX-u je samo kako ovu misiju učiniti efikasnijom i odgovornijom prema njenom mandatu, kako obezbediti da na Kosovo dođu najkvalitetnije evropske sudije i tužioci, kao i kakav mehanizam uspostaviti za

[413] U kojima se odlučivalo po optužbama za ratne zločine ili krivična dela sa političkom i etničkom pozadinom.

[414] To međutim ne znači da pravosudna komponenta ove misije nije patila od grešaka i nedostataka (o kojima se šire govori u izveštaju), kao i da ona nema potrebe za unapređenjem rada.

početak postepenog prelaska centralne uloge koji oni imaju u progonu najtežih zločina na Kosovu na domaće sudije i tužioce.

3. Aktivnija uloga domaćih sudija i tužilaca u procesuiranju najtežih krivičnih dela

Rasprava o budućnosti EULEKS-a sa „političkog" treba da pređe na praktični teren, kroz intezivnije i brojčano veće uključivanje domaćih sudija u rešavanju najtežih predmeta. Domaće sudije u sastavu sudskih veća zaduženih za najteža krivična dela, ni u toku 2013 godine nisu pokazale primetnu aktivnost tokom glavnih rasprava u suđenjima za koja su bila zadužena. Glavnu reč u suđenjima za ratne zločine i dalje imaju evropske sudije. Domaće sudije su bile u većini samo u jednom sudskom veću zaduženom za glavni pretres o jednom slučaju ratnog zločina na prvostepenom sudu. Nešto bolja situacija je u Vrhovnom sudu Kosova i Apelacionom sudu, jer su oni u žalbenim postupcima po najtežim krivičnim delima, imali više veća sastavljenih u većini od kosovskih sudija, ali su njima i dalje predsedavali isključivo sudije EULEX-a.

Na ovaj način kosovsko pravosuđe se ne sprema za vreme kada EULEX bude okončao mandat na Kosovu. FHP Kosovo smatra da sudska veća za ratne zločine ali i ostala najteža krivična dela u 2014. godini moraju imati više domaćih sudija. To će se postići tako što se može uspostaviti mehanizam po kojem domaće sudije trebaju činiti većinu u polovini od ukupnog broja veća zaduženih za najteža krivična dela u kosovskim sudovima tokom jedne kalendarske godine. Domaće sudije se intezivnije mogu ohrabriti za angažovanje u procesuiranju najtežih krivičnih dela i tako što će im se dati da presedavaju većima u što je moguće većem broju ovih predmeta. Ovo je, prema FHP Kosovo, jedini način kojim je moguće dokazati da su domaći sudovi sazreli da rade ono što danas u kosovskom pravosuđu radi isključivo sudska komponenta EULEX-a.

Paralelno sa ovim, treba zaoštriti selekciju za izbor domaćih sudija u veća zadužena za najteža krivična dela. U većini slučajeva, u kojima su domaće sudije bili uključeni u sudska veća koja su odlučivala u predmetima koji su se odnosili na ratne zločine, bile su angažovane sudije sa malo ili gotovo nikakvog profesionalnog iskustva sa ovom vrstom krivičnih dela. Sa ovom praksom treba prekinuti, jer i to je jedan od razloga pasivnosti domaćih članova veća.

Ista preporuka važi i za tužilaštva. Striktna subordinacija koja vlada u tužilaštvu omogućuje da ono počne intenzivnije da uključuju domaće tužioce u progon najtežih krivičnih dela. To je moguće ostvariti njihovim većim zaduživanjem da sprovode istražne radnje, do njihovog paralelnog uključivanja u zastupanje optužnice sa međunarodnim kolegama.

DODATAK

Saopštenja

i

Analize FHP Kosovo o odlukama sudova u 2013. godini, koje su publikovane u medijima i objavljene na njegovoj internet stranici.

Saopštenje, 17. april 2013

Osnovni sud u Mitrovici u međunarodnom veću kojim je predsedavao međunarodni sudija Timo Vuojolahti, 17. aprila 2013. godine doneo je presudu kojom su optuženi Dejanović Jovica i Bojković Đorđa oslobođeni *optužbi za ratni zločin protiv civilnog stanovništva* kažnjivim članovima 22 i 142 Krivičnog zakona Federativne Republike Jugoslavije (KZSFRJ) (prema zakonu koji je trenutno na snazi krivično delo je kažnjivo po članovima 31 i 153 Krivičnog zakona Republike Kosovo). Optuženom Dejanović Jovici je stavljeno na teret, da je 14. aprila 1999. godine u svojstvu srpskog policajca, navodno silovao žrtvu V.K. šesnaestogodišnju Albanku sa Kosova. Optuženi Bojković Đorđe da je navodno silovao V.K. koja je bila oteta od strane srpskog policajca Dejanović Jovice.

U krakom obrazloženju presude kojom su optuženi oslobođeni za silovanje, predsednik sudskog veća je nakon objavljivanja, izjavio da se silovanje dogodilo, ali da sudsko veće nije bilo u stanju da utvrdi da li su Dejanović Jovica i Bojković Đorđe bili ti koji su počinili to delo, iz razloga nepodudarnosti izjava svedoka tužilaštva.

Obojici optuženih je optužnicom stavljeno na teret i po jedno krivično delo *neovlašćeno vlasništvo, kontrola ili posedovanje oružja* kažnjivim članom 374 Krivičnog zakona Republike Kosova (opisano i članom 328 Krivičnog zakona Kosova), za koje je optuženi Dejanović Jovica navedenom presudom oslobođen, dok je okrivljeni Bojković Đorđe za isto delo oglašen krivim, za koje mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od jedne (1) godine i šest (6) meseci, sa vremenom proveravanja od dve (2) godine. Sud je nakon oslobađajuće odluke, posebnim rešenjem optuženima ukinuo meru kućnog pritvora.

FHP Kosovo svoju veliku zabrinutost ovakvom odlukom suda, ovo je druga optužnica podignuta za ratni zločin počinjen silovanjem od kraja rata i ako referentne civilne organizacije ocenjuju da je broj silovanih žena jako visok. Slično kao i sa prvom optužnicom podignutom za silovanje tokom oružanog sukoba,

presuda od 17. aprila 2013. godine, oslobođenjem optuženih optužbi, ostavlja još manje nade žrtvama seksualnog zlostavljanja da autori ovih radnji budu izvedeni pred licem pravde, budu kažnjeni, pravda bude zadovoljena.

Kosovski albanci Kabashi i Bytyqi oslobođeni optužni za ratni zločin u Opteruši/Opterushë

Analiza

Osnovni sud u Prizrenu, u mešovitom veću kojim je predsedavala međunarodni sudija Mariola Pasnik[415], dana 1. februara 2013. godine, doneo je presudu kojom su optuženi Ejup Kabashi i Sokol Bytyqi oslobođeni po optužbama za krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, član 142. u vezi sa članom 22 KZJ (delo je takođe kažnjivo po Krivičnom zakonu Republike Kosovo: član 152 u vezi sa članom 31).

Istom presudom oslobođeni su i optuženi: Mustafa Hoti, Milaim Hoti, Naser Hoti, Nexhmedin Berisha i Jetullah Kabashi, koje je međunarodni tužilac teretio za krivično delo *pružanje pomoći počiniocu nakon izvršenja krivičnog dela* iz člana 305. stav 2. Krivičnog zakona Kosova (novi zakon, član 388. stavovi 1. i 2. KZRK).

Navedena presuda doneta je u ponovljenom prvostepenom postupku u odnosu na optužene Ejupa Kabashi, kao i sve optužene za pružanje pomoći počiniocu nakon izvršenja krivičnog dela. U odnosu na optuženog Sokola Bytyqi, bio je ovo prvi prvostepeni postupak.

U kratkom obrazloženju nakon objavljivanje presude, predsednica veća je istakla da sudsko veće na osnovu dokaza izvedenih u toku postupka nije moglo da utvrdi da li su optuženi bili učesnici napada na meštane srpske nacionalnosti u selu Opteruša/Opterushë, opština Orahovac/Rrahovec, između 17. i 18. jula 1998. godine, iako su svedokinje, koje su bile žrtve napada, u svojim izjavama više puta istakle da su narednog jutra nakon napada optužene videle u dvorištu kuće gde su se nalazili svi Srbi iz Opteruše/Opterushë.

Sud nije tako uspeo i nakon ponovljenog postupka u ovom predmetu da rasvetli slučaj napada na srpske meštane u Opteruši/Opterushë. Fond za humanitarno pravo Kosovo smatra da se presuda iz ponovljenog prvostepenog postupka

[415] Članovi veća, domaće sudije: Skender Qoqaj i Teuta Krusha.

u predmetu Tužilac protiv Ejupa Kabashi i drugi&Sokol Bytyqi, ne može smatrati konačnom tačkom na ovaj slučaj, jer se radi o jednom od najtežih zločina počinjenih tokom rata na području opštine Orahovac/Rahovec. Slučaj nestanka osmorice Srba i raseljavanja preostalog srpskog stanovništva mora biti rasvetljen a pred pravosudnim organima stoji obaveza da ispitaju do kraja i identifikuju i primereno kazne počinioce. Jedino će tako moći biti ostvarena pravda i zadovoljenje porodice žrtava.

Prvi prvostepeni krivični postupak protiv optuženih Ejupa Kabashi i Haxhi Mazreku, kao i u odnosu na optužene za pružanje pomoći, počeo je podizanjem optužnice protiv njih 30. marta 2011. godine. Optužnica je potvrđena rešenjem od 29. aprila 2011. godine, ali samo u odnosu na oružani napad koji se dogodio u noći između 17. i 18. jula 1998. godine, kao i optužbe protiv optuženih za pružanje pomoći.

Optužnicom je optuženom Kabashiju i Mazreku, stavljeno na teret da su u saizvršilaštvu međusobno kao i sa drugim za sada neidentifikovanim pripadnicima OVK, primenjivali mere zastrašivanja i terora nad srpskom stanovništvom sela Opteruša/Opterushë, opština Orahovac/Rrahovec, učestvujući u oružanom napadu protiv srpskih stanovnika sela, koji su se nalazili u svojim kućama u noći između 17. i 18. jula 1998. godine, kao i da su u saizvršilaštvu, međusobno i sa drugim pripadnicima OVK, uzeli učešća u iseljavanju iz njihovih kuća i raseljavanju.

Okružni sud u Prizrenu je postupajući po navedenoj optužnici, nakon održanog glavnog pretresa, koji se počeo 28. juna 2011. godine i trajao 7 dana suđenja (u toku kojih je saslušano sedam svedoka optužbe), okončan presudom od 2. avgusta 2011. godine, kojom je optuženi Ejup Kabashi, oglašen krivim za izvršenje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Za ovo delo mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od pet godina. Mazreku je istom presudom oslobođen optužbi. Presudom od 2. avgusta su oglašeni krivim i optuženi za pružanje pomoći počiniocu nakon izvršenje dela. Svima njima je pojedinačno izrečena kazna zatvora u trajanju od po 6 meseci, koja se neće izvršiti ako optuženi u roku od jedne godine ne počine novo krivično delo.

Vrhovni sud Kosova je postupajući po žalbama optuženih Ejupa Kabashi i Naser Hoti, nakon održanog žalbenog postupka, rešenjem od 4. septembra 2012, godine, slučaj vratio na ponovno suđenje u odnosu na optuženog Kabashija i optužene za pružanje pomoći.

Vrhovni sud Kosova je pre odluke o vraćanju postupka na ponovno suđenje odlučivao i po žalbi tužioca na presude od 2. avgusta 2011. godine, koja se odnosila na oslobađajući deo presude, kao i na odluku suda u pogledu odluke o izrečenim kaznama u odnosu na ostale optužene. Sud je navedenu žalbu rešenjem od 23.

avgusta 2012. godine odbacio kao nedozvoljenu. Tužilac Specijalnog Tužilaštva Kosova, koji je prisustvovao objavljivanju presude prvostepenog suda od 2. avgusta, je nakon objavljivanja presude jasno istakao da se tužilaštvo neće žaliti na objavljenu presudu.

Deo postupka protiv Bytyqija, vodio se u njegovom odsustvu jer se on u vreme optuženja i odvijanja prvostepenog postupka protiv Kabashija i drugih, nalazio u bekstvu. Uhapšen je 9. decembra 2011. godine u Albaniji, prilikom ilegalnog pokušaja odlaska u Italiju, nakon čega je isporučen pravosudnim institucijama Kosova. Bytyqi se po optužnici od 24. maja 2011. tereti da je u svojstvu pripadnika OVK, u saizvršilaštvu sa drugim pripadnicima OVK, primenjivao mere zastraživanja i terora protiv srpskog civilnog stanovništva u Opteruši/Opterushë, uzimajući učešće u oružanom napadima protiv srpskog stanovništva sela 17. i 18. jula 1998. godine. Optužnica je potvrđena rešenjem od 27. jula 2012. godine. Prvostepeni postupak po ovoj optužnici počeo je 2. oktobra 2012. godine. Na osnovu zahtevu tužioca o spajanju postupaka od 12. oktobra, ovaj predmet je rešenjem tročlanog veća Okružnog suda Prizren od 7. novembra 2012. godine, pripojen postupku u predmetu *Tužilac protiv Kabashija i drugih*, koji se u tom momentu nalazio u fazi priprema za ponovno suđenje pred prvostepenim sudom. Bytyqi se teretio za isto krivično delo, koje je prema tvrdnjama optužbe počinjeno u saizvršilaštvu, i zasniva se na istim, ključnim dokazima.

Prvostepeni postupak po odluci o spajanju dva predmeta, počeo je 30. novembra 2012. godine. Imao je sedam (7) dana suđenja u toku kojih je saslušano sedam (7) svedoka optužbe, među kojima i dve oštećene koje su preživele napad. U toku postupka pročitane su izjave pojedinih svedoka koji su svedočili u prvom prvostepenom postupku. Stranke su iznele svoje završne argumente za i protiv optužnice. Tužilac je u završnoj reči prilagodio optužnicu novom Krivičnom zakonu Republike Kosovo, po kojem su radnje kojima se optuženi terete kažnjive po članu 152. u vezi sa članom 31.

Nakon stupanja na snagu Zakona o krivičnom postupku Kosova 28. decembra 2012. godine, postupak je nastavljen po starom zakonu, shodno završnim odredbama navedenog zakona.

Suđenje Kabashiju i Bytyqiju je prvo suđenje za ratni zločin koje je vođeno pred sudskim većem koje je u većini sačinjeno od domaćih sudija, dok je samo predsedavajući veća bio sudija EULEKS-a.

Tužilac je najavio žalbu na oslobađajuću presudu.

Optuženi Bytyqi koji se nalazio u pritvoru od njegovog pritvaranja, 9. decembra 2011. godine je posebnim rešenjem pušten iz pritvora.

Fond za humanitarno pravo i fond za humanitarno pravo Kosovo su vezano za događaj koji se odigrao u Opteruši Jula 1998 godine su utvrdili da osmoro Srba iz sela nestala i njihova tela su ekshumirana aprila 2005 godine. U Kosovskoj Knjizi Pamćenja je objavljen sledeći zapis:

Sreten (Stanoje) Simić-Srećko *(10.12.1931., Srbin iz Opteruše/Opterushë, opština Orahovac/Rahovec, zemljoradnik, petoro dece)*

Božidar (Sava) Božanić-Boško *(13.07.1939., Srbin iz Opteruše/Opterushë, opština Orahovac/Rahovec, zemljoradnik, četvoro dece)*

Novica (Božidar) Božanić *(5.09.1966., Srbin iz Opteruše/Opterushë, opština Orahovac/Rahovec, radnik na plantaži PK Orvin, troje dece)*

Mladen (Obrad) Božanić *(25.02.1949., Srbin iz Opteruše/Opterushë, opština Orahovac/Rahovec, nastavnik istorije i geografije, troje dece)*

Nemanja (Mladen) Božanić *(5.05.1982., Srbin iz Opteruše/Opterushë, opština Orahovac/Rahovec, učenik)*

Spasoje (Milan) Banzić *(16.05.1951., Srbin iz Opteruše/Opterushë, opština Orahovac/Rahovec, zemljoradnik, petoro dece)*

Spasoje (Živko) Burdžić *(25.05.1937., Srbin iz Opteruše/Opterushë, opština Orahovac/Rahovec, zemljoradnik, petoro dece)*

Miodrag (Živko) Burdžić *(17.08.1938., Srbin iz Opteruše/Opterushë, opština Orahovac/Rahovec, zemljoradnik, troje dece)*

U ***Opteruši/Opterushë*** *je bilo 12 srpskih kuća i preko 200 albanskih kuća. Početkom jula 1998. godine OVK je iskopala rovove na kilometar od sela. Srbi su imali nekoliko dobrih pušaka, ostalo su bile lovačke. Telefonske veze nisu radile. Pucalo se, pa je većina mlađih Srba sa decom napustila selo. Ostalo je sedamnaestoro: Mladen Božanić sa suprugom Dragicom i sinom Nemanjom; Mladenova majka Dobrila; Mladenov brat od strica Božidar sa suprugom Dušankom i sinom Novicom. Od Burdžića su ostala braća Spasoje i Miodrag, Slavka, Miodragova supruga, i Milutin sa suprugom Stanojkom; Spasoje Banzić sa suprugom Slavicom i majkom Desankom; Sreten Simić sa suprugom Olgom. Od muškaraca, samo su Novica i Nemanja Božanić bili mlađi i zdravi.*

*U petak 17.07.1998. godine popodne, u okolini sela čuli su se pucnji. Svi osim Milutina, Stanojke, Desanke i Olge, sklonili su se kod Božanića, u centru sela. Žene su se sakrile u podrum Mladenove nove kuće a muškarci naoružani puškama čuvali su stražu. Oko 01:00 čas posle ponoći [****18.07.1998****], OVK je otvorila vatru na*

srpske kuće. Nemanja je ranjen od eksplozije ručnog bacača koji je pogodio Boškovu kuću. Muškarci su uzvraćali vatrom sve do ujutro, kada su odlučili da se predaju. U dvorište Božanića ušlo je oko 40 pripadnika OVK, od kojih su Mladen i ostali prepoznali petoricu [imena poznata FHP]. Vojnici su prvo muškarcima oduzeli oružje a onda ih sve pretresli. Zatim su ih Boškovim traktorom odvezli do vinograda porodice Božanić iznad sela. Tu su ubrzo doveli i Milutina, Stanojku, Desanku i Olgu, koji su ostali u selu. Odatle su ih jednim kamionom sa ceradom prevezli do Semetišta/ Semetishte [Suva Reka/Suharekë] i uveli u neku albansku kuću. Žene su odveli na sprat a muškarce su zatvorili u podrum. Žene su satima slušale jauke muškaraca koje su vojnici tukli. U nedelju u 22:00 časa, vojnici su Dragicu, Dobrilu, Dušanku, Slavku, Slavicu, Desanku, Olgu, Stanojku i starog Milutina prevezli u Zočište/Zoqishtë. Neutvrđenog dana krajem jula, muškarci iz Opteruše/ Opterushë su zajedno sa zarobljenim Srbima iz Retimlja/Reti i drugim zatvorenicima izvedeni iz zatvora OVK u Mališevu/Malishevë [zgrada policijske stanice] i odveženi u nepoznatom pravcu. Porodice dugo nisu znale za sudbinu muškaraca iz Opteruše/Opterushë. Njihova tela su nakon skoro osam godina u aprilu 2005. godine ekshumirana iz masovne grobnice u selu Volujak/Vulljakë [Klina/Klinë]. Nakon izvršene identifikacije DNK analizom, Kancelarija UNMIK-a za nestala lica predala je porodicama 13.10.2006. godine u Merdarama tela Mladena, Nemanje, Božidara, Novice, Sretena, Spasoja Banzića i Spasoja i Miodraga Burdžića. Porodice su ih sutradan, 14.10.2006. godine sahranile na groblju Orlovača u Beogradu.

Slučaj Latif Gashi i drugi - "Lapska grupa"[416]

Analiza

Osnovni sud u Prištini/Prishtinë, u mešovitom veću kojim je predsedavao međunarodni sudija Jonathan Welford Carroll[417], dana 7. juna 2013. godine, u drugom ponovnom suđenju pred prvostepenim sudom izrekao je treću prvostepenu presudu u slučaju *Tužilac protiv Latifa Gashi i drugih*, koji je u javnosti poznat kao slučaj „Lapska grupa". Presudom su bivšim pripadnicima Oslobodilačke vojske Kosova (OVK/UÇK), odgovornim za Lapsku zonu, izrečene sledeće kazne zatvora za krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, član 142, u vezi sa članovima 22, 24, 26 i 30 Krivičnog zakona Jugoslavije[418]: šef informativne službe OVK/UÇK u Lapskoj zoni, Latif Gashi - Lata, kažnjen je na šest godina; komandant vojne policije OVK/UÇK u Lapskoj zoni, Nazif Mehmeti – Dini na tri godine; i komandant OVK/UÇK u Lapskoj zoni, Rrustem Mustafa - Remi, na četiri godine.

Kazne su optuženima izrečene i po tački 8 izmenjene optužnice od 30. juna 2003. godine, u kojoj se navodi „da su u periodu od oktobra 1998. godine do kraja aprila 1999. Latif Gashi, Nazif Mehmeti i Rrustem Mustafa, delujući zajedno sa drugim nepoznatim pojedincima i u skladu sa zajedničkim zločinačkim poduhvatom, naredili i učestvovali u prebijanju i mučenju civila kosovskih Albanaca protivpravno pritvornih u centru za pritvor u Lapaštici/Llapashticë, u pokušaju da pomenuta pritvorena lica primoraju da priznaju akt nelojalnosti OVK/UÇK. Među civilima podvrgnutim prebijanju i mučenju su bili: anonimni svedok „7", anonimni svedok „4", Drita Bunjaku, svedok „H", Agim Musliu, Idriz Svarqa, Alush Kastrati, Hetem Jashari i svedok „V".

Krivični postupak protiv optuženih Latifa Gashi, Nazifa Mehmeti i Rrustema Mustafa, kao i Naima Kadriu (koji se u jednom delu postupka nalazio na listi osumnjičenih i kasnije optuženih, ali je zbog smrti postupak kasnije protiv njega bio obustavljen), pokrenut je rešenjem za sprovođenje istrage istražnog sudije Okružnog suda u Prištini/Prishtinë od 28. januara 2002. godine. Nakon donošenja

[416] Analizu slučaja možete naći na web situ FHP Kosovo: http://www.hlc-kosovo.org/images/Analizat/Slucaj_Latif_Gashi_i_drugi.pdf

[417] Članovi sudskog veća: domaći sudija Shadije Gerguri, međunarodni sudija Cezary Dziurkowski.

[418] Koji je u primeni prema uredbi UNMIK-a, 1999/24 od 12. decembra 1999. godine.

rešenja, usledila su i hapšenja osumnjičenih (Gashi, Mehmeti i Kadriu su uhapšeni 28. januara, a Mustafa 11. avgusta 2002. godine).

Nakon sprovedene istrage od strane međunarodnog istražnog sudije, međunarodni tužilac je 19. novembra 2002. godine protiv optuženih podigao optužnicu kojom im je stavljeno na teret izvršenje krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva* po jedanaest tačaka. Prema optužnici, dela su bila počinjena za vreme sukoba na Kosovu između oružanih snaga Republike Srbije (RS)/Savezne Republike Jugoslavije (SRJ) i Oslobodilačke vojske Kosova (OVK/UÇK), kao strana u sukobu, kao i istovremeno za vreme postojanja međunarodnog oružanog sukoba u periodu od 24. marta do 12. juna 1999. godine. U optužnici je bilo navedeno da su optuženi u periodu od avgusta 1998. godine do sredine juna 1999. godine, učestvovali u zajedničkoj kriminalnoj radnji, koja je realizovana izdavanjem naređenja za protivpravno pritvaranje, učešćem u protivpravnom hapšenju i pritvaranju i nezakonitom zadržavanju (izolaciji) civila. Tom prilikom optuženi su, prema tvrdnjama optužnice, držali zatvorene civile u nehumanim uslovima, lišavajući ih odgovarajućih higijenskih uslova, hrane i vode, kao i potrebne medicinske nege. Takođe, zatočeni civili bili su podvrgnuti prebijanu, mučenju, nečovečnom postupanju, nanošenju neizrecive patnje ili narušavanju telesnog integriteta ili zdravlja. Ovom prilikom su prema optužnici primenjivane i mere zastrašivanja i terora, a u pojedinim slučajevima došlo je i do ubistva albanskih civila u pritvorskim centrima OVK/UÇK u selima Bare/Barë, Bajgora/Bajgorë, Lapaštica/Llapashticë, Majac/Majac, Potok/Potok i Kolić/Koliq.

Bila je ovo prva optužnica podignuta protiv kosovskih Albanaca zbog osnovane sumnje da su počinili krivična dela u toku sukoba na Kosovu. Ona je precizirana 4. februara 2003. godine, neposredno pre početka glavnog pretresa 17. februara 2003. godine pred međunarodnim većem Okružnog suda u Prištini/Prishtinë, kojim je predsedavao međunarodni sudija Timothy Clayson[419]. Suđenje je imalo 57. dana zasedanja, u toku kojih je saslušano 45. svedoka, od kojih deset (10) zaštićenih i pet (5) anonimnih. Zaštićeni svedoci su saslušani na zasedanjima suda koja su bila zatvorena za javnost. Prilikom svedočenja anonimnih svedoka, pored isključenja javnosti, identitet svedoka bio je nepoznat i odbrani i optuženima. Anonimni svedoci svedočili su posebnim linkom, kojim je u sudnici bio obezbeđivan samo njihov tehnički moduliran i izmenjen glas, da bi bilo onemogućeno njihovo prepoznavanje od strane optuženih ili zastupnika odbrane.

Međunarodni tužilac je pri samom kraju glavnog pretresa, 30. juna 2003. godine, nakon izvođenja većine optužnicom predloženih dokaza, precizirao i proširio optužnicu i novim krivičnim delima na teret optuženih, koja su se odnosila na izdavanje naređenja za protivpravno pritvaranje, držanje u nehumanim uslovima, prebijanje i mučenje srpskog šumara M.S.

[419] Članovi sudskog veća, međunarodne sudije Leonard Assira i Daniel Mabley.

Presudom izrečenom 16. jula 2003. godine, sud je našao da su u toku postupka dokazane sledeće tačke optužnice (koja je bila izmenjena 30. juna 2003. godine):

- u odnosu na Latifa Gashi - 2, 3, 5, 8 (tačke 5 i 8 samo u odnosu na pritvorski centar u Lapaštici/Llapashticë), 9, 12 i 14. Za Gashija nisu bile dokazane tačke 1, 4, 5, 8 (5 i 8 u odnosu na pritvorske centre u Majacu/Majac i Potoku/Potok), 6, 7, 10, 11, 13.

- u odnosu na Nazifa Mehmeti - 2, 5, 8, 11 (5 i 8 samo za Lapašticu/Llapashticë). Za Mehmetija nisu bile dokazane tačke 5 i 8(kao i u odnosu na Gashija), 12, 13, 14.

- u odnosu na Naima Kadriu - 3 i 9. Njemu nije bila dokazana tačka 6.

- u odnosu na Rrustema Mustafu - 1, 12, 2, 5, 8 (5 i 8 samo za Lapašticu/Llapashticë), 3, 9, 11. Mustafi nisu bile dokazane tačke optužnice 4, 5, 6, 7, 8, 10, 13, 14.

Za dokazane radnje u gore navedenim tačkama, sud je Mustafu kaznio na 17 godina, Mehmetija na 13, Gashia na 10 i Kadriua na 5 godina zatvora. Posebnim rešenjem je optuženima izrečena mera pritvora do pravosnažnosti presude.

Optuženi i njihovi branioci su uložili žalbe na osuđujuću presudu, po svim osnovama predviđenim Zakonom o krivičnom postupku. Tužilac se žalio samo u odnosu na odluku o kazni izrečenoj optuženom Gashiju.

Vrhovni sud Kosova je kao drugostepeni sud u postupku po žalbama, nakon sednice žalbenog veća održane 7. i 8. jula 2005. godine, rešenjem od 21. jula 2005. godine, slučaj u celosti vratio na ponovno suđenje. Sud je analizom dokaza našao da pojedine radnje koje su optuženima stavljene na teret ne predstavljaju krivično delo (radnje optuženih opisane tačkama 1, 2, 3 i 12 optužnice, koja je bila dopunjena krajem juna 2003. godine), a da analizom sudskih dokumenata nije našao da ima neoborivih dokaza koji bi potvrdili odgovornost optuženih, npr. da je Mustafa naredio Mehmetiju da se postara da se navedene žrtve ubiju, kao ni da je Mehmeti naredio nekom drugom licu ili licima da izvrše ubijanje pet žrtava. Vrhovni sud nije razmatrao oslobađajući deo prvostepene presude, povodom kojih nije bilo žalbe tužioca. Drugostepeni sud je prihvatio nalaze prvostepenog suda, koji je izvršenje ratnog zločina po više tačaka tretirao kao jedno produženo krivično delo, što je praksa koju potvrđuje i komentar člana 142 Krivičnog zakona Jugoslavije[420]: "Ako jedno lice izvrši više istovrsnih radnji ili raznovrsnih radnji inkriminisanih ovim članom, radiće se samo o jednom krivičnom delu ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, pošto u ovom slučaju iz samog opisa krivičnog dela proizilazi da je u pitanju jedinstveno krivično delo, bez obzira na broj izvršenih

[420] Komentar krivičnog zakona Jugoslavije, treće izdanje 1986, redakcija Srzentić Nikola, Savremena administracija.

pojedinih radnji“[421]. Pošto prema drugostepenom sudu nije bilo dovoljno dokaza kojima bi se dokazala odgovornost optuženih za preostale tačke dopunjene optužnice, slučaj je vraćen na ponovno suđenje u celosti.

Vrhovni sud Kosova je posebnim rešenjem meru pritvora optuženima zamenio blažom merom – obavezom njihovog periodičnog javljanja u policijsku stanicu. Rešenjem predsednika sudskog veća u Okružnom sudu u Prištini/Prishtinë, ova mera je bila ukinuta pre početka glavnog pretresa u ponovljenom prvostepenom suđenju 2009. godine.

Tužilac Specijalnog tužilaštva Republike Kosova (STRK) je 14. aprila 2009. godine Okružnom sudu podneo izmenjenu optužnicu u slučaju Lapske grupe, u kojoj je u jednoj tački i sa trima podtačkama sažeo tačke 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 13, i 14 iz dopunjene optužnice. Na izmenjenu optužnicu odbrana je svoje stavove iznela u pismenoj formi 21. aprila 2009. godine. To je učinjeno i usmeno, prvog dana ponovnog prvostepenog suđenja 7. jula 2007. godine. Rešenjem sudskog veća Okružnog suda u Prištini/Prishtinë od 8. jula 2009. godine (predsedavao međunarodni sudija Francesco Florit[422]), izmenjena optužnica od aprila 2009. godine je bila odbačena. Ponovni prvostepeni postupak je nastavio da se odvija po prvobitnoj dopunjenoj optužnici od 30. juna 2003. godine, koja je bila izmenjena u odnosu na oslobađajuće delove presuda od 16. jula 2003. i 21. jula 2005. godine, po preostalim tačkama 5, 8 (samo u odnosu na pritvorski centar Lapaštica/Llapashticë), 9 i 14 (samo u odnosu na Latifa Gashi).

Glavni pretres u ponovljenom prvostepenom suđenju imao je 12 dana suđenja, u toku kojih je saslušano 16 svedoka. Uz saglasnost stranaka u postupku, pročitane su mnoge izjave svedoka koji nisu bili dostupni sudu ili je njihovo neposredno saslušanje bilo otežano. Optuženi su iskoristili pravo da iznesu svoju odbranu pred sudskim većem. Tužilac je u završnoj reči odustao od tačke 9 dopunjene i izmenjene optužnice, u vezi sa navodnim premlaćivanjem i mučenjem albanskih civila u pritvorskom centru Kolić/Koliq.

Okružni sud je presudom od 2. oktobra 2009. godine utvrdio da su optuženi od oktobra 1998. do kraja aprila 1999. godine, delujući zajedno sa drugim nepoznatim pojedincima i u skladu sa zajedničkim zločinačkim poduhvatom, naredili i učestvovali u uspostavljanju i održavanju režima koji je doveo do nehumanog postupanja prema civilima, kosovskim Albancima i jednom Srbinu, koji su protivpravno zadržani u centrima za pritvor u Lapaštici/Llapashticë. Prema nalazima suda, optuženi su držali civile u nehumanim uslovima, lišavajući ih odgovarajućih

[421] Komentar zakona po fusnoti 4, strana 500, poslednji stav.

[422] Članovi sudskog veća: međunarodni sudija Tron Gundersen, domaći sudija Rrahman Ratkoceri.

higijenskih uslova, hrane i vode, te potrebne medicinske nege. Nehumano postupanje prema zadržanim civilima izazvalo je kod njih neizrecivu patnju, povredu telesnog integriteta i narušavanje njihovog zdravlja. Pri tome su nad zatvorenicima primenjivane mere zastrašivanja i terora. Među zatočenim civilima bili su: anonimni svedok „7", anonimni svedok „4", Drita Bunjaku, svedok „H", Agim Musliu, Idriz Svarqa, Alush Kastrati, Hetem Jashari i svedok „V", kao i MS koji je bio maltretiran od strane optuženog Gashija, u periodu od 2. avgusta do kraja septembra 1999. u centrima Barama/Barë i Bajgori/Bajgorë.

Iz tih razloga, sud je Mustafi izrekao kaznu zatvora u trajanju od četiri, Gashiju od šest (kao i kaznu od 5,000 eura na ime naknade štete oštećenom M.S.) i Mehmetiju od tri godine zatvora za krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva* iz člana 142 u vezi sa članovima 22, 24, 26 i 30 KZJ. Sud je presudom, povodom odustanka tužioca u završnoj reči u odnosu na tačku 9 izmenjene optužnice od 30. juna 2003. godine protiv Latifa Gashi i Rrustema Mustafa, odbio istu, u odnosu na Naima Kadriu, koji je stradao u saobraćajnoj nezgodi, obustavio postupak.

Nakon izricanja presude, Gashiju je posebnim rešenjem izrečena mera pritvora do pravosnažnosti presude, koja mu je zbog zdravstvenih problema ukinuta rešenjem istog suda od 9. juna 2010. godine.

Odbrana optuženih se žalila i na ovu presudu Okružnog suda. Po njoj je Vrhovni sud Kosova održao sednicu žalbenog veća, 25. januara 2011. godine. Nakon sednice, petočlano mešovito žalbeno veće je 26. januara 2011. godine donelo rešenje kojim je delimično usvojilo žalbene navode branilaca optuženih, ukidajući presudu Okružnog suda u Prištini/Prishtinë po tački 8 i u vezi sa ukupnim kaznama koje su određene svakom od optuženih. Pojedinačne kazne izrečene optuženima po tačkama 5 i 14 optužnice u ponovljenom prvostepenom postupku su potvrđene od strane drugostepenog suda. Prema uputstvima Vrhovnog suda, prvostepeni sud je bio dužan da nakon razmatranja tačke 8 optužnice utvrdi jedinstvenu kaznu optuženima po svim tačkama.

Prema nalazima Vrhovnog suda Kosova, prvostepeni sud u ponovnom postupku, nije razmatrao dokaze koji su se odnosili na tačku 8 dopunjene optužnice, što je prema njemu bio razlog vraćanja slučaja u pogledu navedene optužnice na još jedno ponovno suđenje pred prvostepenim sudom. Vrhovni sud Kosova je u presudi izneo i drugačiji stav u pogledu tumačenja krivičnog ratnog zločina kao produženog krivičnog dela.

Pre početka drugog ponovnog suđenja pred prvostepenim sudom u slučaju Lapske grupe, tužilac STRK-a je 29. juna 2012. godine Okružnom sudu u Prištini/Prishtinë podneo optužnicu kojom su u okviru jedne tačke, pored optužbe na

osnovu koje je slučaj vraćen na ponovno suđenje, bili pomenuti i pojedini delovi izmenjene optužnice od 30. juna 2003. godine, a o kojima su sudovi u različitim fazama postupka već bili odlučivali.

Drugi ponovni postupak pred Okružnim sudom u Prištini/Prishtinë, a treći po redu pred prvostepenim sudom, počeo je 17. jula 2012. godine pred sudskim većem kojim je predsedavala međunarodni sudija Laura Liguori[423]. Odbrana je prigovarala novoj optužnici STRK, pozivajući se na član 390 Zakona o krivičnom postupku, koji je bio na snazi u vreme podizanja optužnice i prema kojem je sud dužan da u slučaju ukidanja presude kao osnov uzme deo optužnice koji se odnosi na ukinuti deo presude. Nakon dva pripremna ročišta, došlo je do promene u sastavu sudskog veća zbog toga što je sudija Liguori napustila misiju na Kosovu. Pretres je pred novim sudskim većem Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë nastavljen 26. februara 2013. godine.

Početak glavnog pretresa i pred izmenjenim većem protekao je u iznošenju stavova stranaka o optužnici po kojoj je trebao da se vodi drugi ponovljeni postupak. Nakon iznetih stavova, predsednik sudskog veća je 6. marta 2013. godine doneo rešenje po kojem će se drugi ponovni postupak voditi po tački 8 dopunjene optužnice od 30. juna 2003. godine a za događaje koji su se navodno dogodili u pritvorskom centru OVK/UÇK u Lapaštici/Llapashticë, u periodu od oktobra 1998. do kraja aprila 1999. godine.

Glavni pretres u drugom ponovljenom suđenju imao je 13 zasedanja suda u toku kojih je saslušano pet (5) svedoka, predloženih od strane tužioca kao anonimni ili zaštićeni svedoci. Dva svedoka, bivši zatvorenici u pritvorskom centru OVK/UÇK u Lapaštici/Llapashticë, bili su optužnicom predloženi kao anonimni svedoci. U tom svojstvu su svedočili u ranijim fazama postupka. Međutim, pred većem su odlučili da svedoče javno, objavljujući svoj identitet. Prilikom svedočenja u toku glavnog pretresa, osporavali su svoje iskaze date u ranijim fazama postupka kojima su teretili optužene, tvrdeći da su ranije iskaze dali pod prinudom ili pretnjama istražnih organa, ili uz obećanje primamljivih pogodnosti u vidu velikih novčanih iznosa ili premeštaja sa svojim porodicama u treće zemlje sa izmenjenim identitetom. U pojedinim slučajevima, prilikom suočavanja sa delovima njihovih ranijih iskaza, ovi svedoci su potencirali da navodi u njihovim ranijim izjavama nisu tačni, da su pogrešno prevedeni ili da su izjave potpisivali na engleskom jeziku koji ne poznaju.

U toku ovog postupka su saslušana i tri zaštićena svedoka, koji su pred sudskim većem svedočili u prisustvu javnosti ali sa pseudonimima. Njihovi lični podaci

[423] Članovi sudskog veća: međunarodni sudija Dariusz Sielicki, domaći sudija Driton Muharremi.

su provereni na delovima glavnog pretresa koji su bili zatvoreni za javnost. Ovi svedoci su u prisustvu javnosti potvrdili svoje ranije iskaze po kojima su članovi njihovih porodica bili zadržani u pritvorskom centru Lapaštica/Llapashticë, gde su bili fizički zlostavljani i mučeni. U toku rasprave, optuženi su pred sudskim većem izneli svoju odbranu, kao i svoje završne govore. Isto su uradili i tužilac i branioci optuženih.

Presudom objavljenom 7. juna 2013. godine, sudsko veće je našlo da u radnjama optuženih ima elemenata krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva* po tački 8 izmenjene optužnice. Optuženima su izrečene sledeće kazne zatvora: Gashi - 5, Mehmeti - 3 i Mustafa - 4 godine. Na osnovu obaveze iz odluke Vrhovnog suda, sud je optuženima izrekao ukupne kazne zatvora, imajući u vidu i kazne zatvora izrečene presudom Okružnog suda od 2. oktobra 2009. godine, koje su potvrđene odlukom Vrhovnog suda Kosova od 26. januara 2011. godine. Na osnovu toga, Gashiju je izrečena kazna zatvora u trajanju od 6 godina zatvora, Mehmetiju od 3 godine a Mustafi od 4 godine. Izrečenim kaznama je obuhvaćeno i vreme koje su optuženi proveli u pritvoru.

Predsednik sudskog veća je u kratkom obrazloženju podvukao da je albansko stanovništvo na Kosovu u toku 1998. godine bilo prinuđeno da odgovori na nasilje Miloševićevog režima, da traži pravdu i nezavisnost: „To je bio rat na koji su mnogi ponosni. Presuda nije usmerena prema OVK/UÇK, već prema pojedinim njenim članovima koji su prekoračili svoja ovlašćenja, koji su postupali nezakonito. Dokazi su potvrdili da je u zoni u kojoj su optuženi delovali bilo zadržavanja, pritvaranja civila za koje se sumnjalo da su sarađivali sa neprijateljem - u mnogim slučajevima sumnje nisu proverene, već su bile zasnovane na pričama. Mnogi zadržani civili su bili podvrgnuti prebijanju i mučenju u kojima su učestvovali i optuženi - Nazif Mehmeti kao šef policije, Latif Gashi kao šef informativne službe i Rrustem Mustafa kao komandant zone."

Prema obrazloženju suda, Gashi je lično uzeo učešća u saslušanju i mučenju albanskih civila zadržanih u Lapaštici/Llapashticë, dok je Mehmeti učestvovao u brutalnom prebijanju tih civila. Sud nije našao da je Mustafa izdavao naredbe za takva postupanja, ali je konstatovao da je on znao da se takve radnje primenjuju od strane optuženih u odnosu na one za koje je odgovarao. Prema sudu, Mustafa je znao o pritvaranju civila koji su držani u neposrednoj blizini njegovog štaba, imao je direktnog ili indirektnog saznanja o ponašanju prema zadržanim civilima i mogao je donositi odluke o njihovom zadržavanju, kao i oslobađanju. U odnosu na Gashija, sud je konstatovao da je on kao šef informativne službe bio odgovoran za svoje postupke, kao i da se njegovo ponašanje ne može opravdati time da je to radio u ime naroda. Kao odgovorno lice bio je obavezan da se pridržava zakona ratovanja. Mehmeti je prema sudu lično odgovoran za postupanje u Lapa-

štici/Llapashticë, gde je došlo do prebijanja i mučenja civila. Na osnovu nalaza suda, Mustafina krivica je rezultat njegove komandne odgovornosti. On je bio u mogućnosti da spreči nezakonite postupke podređenih. Za utvrđivanje njegove odgovornosti nije bilo neophodno utvrditi da li je izdavao neposredna naređenja.

Nakon objavljivanja presude, međunarodni tužilac je predložio pritvaranje Gashija shodno članu 353 ZKP a zbog visine izrečene kazne. Prema navodima predsednika sudskog veća, prilikom većanja je razmotrena i mogućnost određivanja pritvora za Gashija, ali je konstatovano da su optuženi u pritvoru proveli vreme približno izrečenim kaznama.

Odbrana optuženih je najavila žalbe na izrečenu presudu.

Suđenje Lapskoj grupi proteklo je u znaku izmenjenih izjava od strane svedoka optužbe, koji su tokom glavnog pretresa drastično menjali izjave date u istražnoj fazi postupka i u kojima su tada teretili optužene, da bi na glavnom pretresu tvrdili suprotno.

Kazne izrečene optuženima su u suštini iste one kazne koje su im bile izrečene presudom od 2. oktobra 2009. godine, na koju su se potom optuženi i njihovi advokati žalili. Sud nije imao zakonskih mogućnosti da ide više na štetu optuženih zbog principa *refirnatio in pejus.* Zbog toga se izrečene kazne nalaze ispod zakonskog minimuma propisanog za krivično delo za koje su optuženi kažnjeni.

Zaključak:

Od otvaranja istrage u januaru 2002. godine, suđenje Lapskoj grupi trajalo je više od 11 godina i kao takvo predstavlja najduži sudski proces u posleratnoj istoriji kosovskog pravosuđa. Ipak, on nije u celosti rasvetlio slučaj pritvaranja i zlostavljanja u pritvorskim centrima pod kontrolom OVK/UÇK na području Lapske zone. Naime, sud nije ustanovio odgovornost za petoro zatvorenika koji su smrtno nastradali ili nestali nakon odvođenja u pritvorske centre. Ovo je najteža posledica koja je nastupila u celom slučaju i sud za 11 godina nije uspeo da utvrdi istinu o smrti petoro zatvorenika, identifikuje izvršioce i primereno ih kazni.

Iz tih razloga, Fond za humanitarno pravo Kosovo smatra da pravda i porodice žrtava nisu u potpunosti zadovoljene suđenjem u slučaju Lapske grupe. Potpuna satisfakcija porodica žrtava i zadovoljenje pravde biće mogući samo kada kosovsko pravosuđe bude osposobljeno da kompletno istraži ovaj slučaj, pronađe odgovorne za smrt petoro zatvorenika i kazni ih na osnovu zakona.

Slučaj Nazim Bllaca[424]

Analiza

Mešovito veće Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, na čelu sa sudijom EULEX-a Mariolom Pasnik[425], dana 19. jula 2013. godine, na sednici otvorenoj za javnost[426], objavilo je presudu kojom je okrivljenog Nazima Bllaca oglasilo krivim za ubistvo Ibusha Kllokoqi 6. avgusta 1999. godine u Prištini/Prishtinë i izreklo mu je kaznu zatvora u trajanju od četiri (4) godine i šest (6) meseci. Izrečena kazna je ispod granice predviđene zakonom za krivično delo *teško ubistvo* iz člana 30 stav 1 i 2 Krivičnog zakona Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosovo (KZ SAPK) u vezi sa članom 22 Krivičnog Zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ), koje je Bllaci stavljeno na teret uz primenu člana 42 stav 1 tačka 2 i člana 43 stav 1 KZ SFRJ kojima je predviđeno ublažavanje izrečene kazne. U kaznu će Bllaci biti računato vreme provedeno u kućnom pritvoru u periodu od 30. novembra 2009. do 29. novembra 2010. godine.

Krivični postupak od strane Specijalnog tužilaštva Republike Kosova (SPRK) protiv okrivljenog Bllace pokrenut je nakon njegovog pojavljivanja pred novinarima u novembru 2009. godine punog optužujućih i samo-optužujućih izjava o mnogim krivičnim delima, pojedinim ubistvima koja su se dogodila pri samom kraju rata na Kosovu, kao i o ubistvima i pokušajima ubistava koja su se odigrala nakon završetka oružanog sukoba i čiji počinioci još uvek nisu pronađeni. Prema Bllacinim tvrdnjama, počinioci ovih dela bili su pripadnici tajne Informativne službe Kosova (SHIK), dok su žrtve ovih dela bili uglavnom članovi ili simpatizeri Demokratskog saveza Kosova (DSK)/Lidhja Demokratike e Kosovës (LDK). Prema tvrdnjama okrivljenog Bllace, on je u navedenim zločinima, ubistvima i pokušajima ubistava, i sâm direktno učestvovao kao počinilac, saizvršilac ili kao član kriminalne grupe prisutan kada su se oni dogodili.

Nakon obraćanja novinarima i medijima, okrivljeni Bllaca je javnosti predstavio i

[424] Analiza slučaja se može naći na web situ FHP Kosovo: http://www.hlc-kosovo.org/images/Analizat/Nazim_Bllaca/Analiza_Nazim_Bllaca.pdf

[425] Članovi sudskog veća: međunarodni sudija Franceska Fisher i domaći sudija Faik Hoxha.

[426] Po predlogu tužioca, predsednik sudskog veća je odlučio da prvo saslušanje, kao i deo glavnog pretresa održan pred sudskim većem, budu zatvoreni za javnost, shodno članu 294 Zakona o krivičnom postupku (ZKP). Shodno članu 295 stav 2 ZKP, koji reguliše mogućnost učešća stručne javnosti na zatvorenim sednicama suda, posmatraču FHP Kosovo bilo je omogućeno da prisustvuje i zasedanjima suda koja su bila zatvorena za javnost.

snimak u DVD formatu kojim je nameravao da potkrepi svoje tvrdnje. Prvu izjavu istražnim organima dao je 29. novembra 2009. godine. Nakon nje, međunarodni tužilac Maurizio Salustro je rešenjem od 30. novembra iste godine protiv Bllace pokrenuo istragu u pravcu više krivičnih dela ubistava i pokušaja ubistava, kao i organizovanog kriminala. Po zahtevu predmetnog tužioca od 1. decembra 2009. godine za određivanje mere pritvora, Bllaci je nalogom pretpretresnog sudije od istog datuma određen kućni pritvor u trajanju od trideset dana. Pritvor mu je kontinuirano produžavan u periodu od godinu dana, koliko je tadašnjim Zakonom o krivičnom postupku bilo moguće nekom maksimalno izricati kućni pritvor pre podizanja optužnice. Zakonske odredbe predviđene za meru pritvora analogno se primenjuju i na meru kućnog pritvora[427]. Nakon isteka maksimalnog zakonskog roka predviđenog za kućni pritvor, Bllaca se iz bezbednosnih razloga do dana objavljivanja presude nalazio pod zaštitom policije i *de facto* u kućnom pritvoru[428].

Bllaca I

Povodom Bllacinih optužbi do sada su podignute tri optužnice i sledstveno tome jedan za drugim organizovana tri suđenja.

Prva optužnica STRK (u procesu poznatom kao Bllaca I) podignuta je 5. novembra 2010. godine i njome je Specijalno tužilaštvo Fahredinu Gashi stavilo na teret izvršenje krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, zbog ubistva Sali Gashi iz sela Varigovc/Varigoc, opština Lipljan/Lipjan. U toku istrage za navedeno delo i na osnovu zahteva predmetnog tužioca od 23. jula 2010. godine, naredbom predpretresnog sudije Okružnog suda u Prištini/Prishtinë od 2. septembra 2010. godine, okrivljeni Bllaca proglašen je svedokom saradnikom u ovom postupku.

Optužnicom od 5. novembra 2010. godine, bivši pripadnik Oslobodilačke vojske Kosova (OVK) Fahredin Gashi se tereti da je dana 15. juna 1999. godine, za vreme dok je na Kosovu još trajao oružani sukob[429], u svojstvu pripadnika OVK i u saizvršilaštvu sa svedokom saradnikom Nazimom Bllaca, u večernjim časovima ušao u kuću Sali Gashija i rafalnom paljbom iz automatske puške „AK-47" lišio ga života. Optužnicom od navedenog datuma, Hysri Rama je optužen za krivič-

[427] Član 278 stav 2 tačka 8 i član 28. ZKP.

[428] Kuća okrivljenog Nazima Bllace u selu Veliki Ribar/Ribar i Madh, opština Lipljan/Lipjan, nalazi se pod permanentnom policijskom zaštitom.

[429] Prema uredbi UNMIK-a od 21. decembra 2000. godine, oružani sukob na Kosovu trajao je od 27. februara 1998. do 20. juna 1999. godine.

no delo *pomaganje počiniocu nakon izvršenja krivičnog dela*, odnosno da je (a) ocu Fahredina Gashi dao pismenu izjavu u kojoj je tvrdio da mu je Nazim Bllaca u toku 2009. godine rekao da Fahredin Gashi nema ništa sa navedenim ubistvom, kao i da ga Bllaca tereti kako bi od njega izdejstvovao novac, (b) da je sadržinu navedene izjave potvrdio pred tužiocem, kada je saslušan kao svedok 29. oktobra 2010. godine.

Optužnica protiv Gashija u celosti je potvrđena rešenjem od 21. decembra 2010. godine, nakon sednice suda održane 25. novembra 2010. godine, u toku koje su razmatrani njena osnovanost i zakonitost, kao i okolnosti koje su se odnosile na obelodanjivanje i prihvatljivost dokaza. Sud je zaključio da je optužnica sačinjena shodno zakonu i da su dokazi kojima je potkrepljena prihvatljivi. Po neizmenjenoj potvrđenoj optužnici, dana 15. marta 2011. godine otvoren je glavni pretres protiv okrivljenog Gashija u toku kojeg je sud zasedao 32 dana. Jedno zasedanje bilo je zatvoreno za javnost, izuzev za stručnu javnost[430]. Sud je u toku postupka jednog svedoka saslušao van sudske zgrade. U toku suđenja saslušano je 29 svedoka, od kojih 16 svedoka po predlogu tužioca i 12 svedoka po predlogu odbrane, kao i jedan svedok kojeg je sud saslušao po službenoj dužnosti. Svedok saradnik Nazim Bllaca je u toku postupka protiv Gashija svedočio deset sudskih dana.

Okružni sud u Prištini/Prishtinë u mešovitom veću, kojim je predsedavao međunarodni sudija Horst Proetel[431], dana 23. novembra 2011. godine osudio je Gashija za *ratni zločin protiv civilnog stanovništv*a, predviđen članom 142 u vezi sa članom 22 KZ SFRJ, kao i zajedničkim članom 3 Ženevskih konvencija iz 1949. godine, i članom 4 II dodatnog protokola. Za ovo mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od 18 godina. Optuženi se preko svojih branilaca žalio na ovu presudu. FHP Kosovo nema informacija da li je drugostepeni sud odlučivao po žalbama u ovom krivičnom postupku.

Bllaca II

Drugi krivični postupak podstaknut tvrdnjama Nazima Bllaca, pokrenut je protiv Sadika Abazi, Bekima Syle, Fahredina Gashi[432] i Shpresima Uka za ubistvo Ibusha Kllokoqi 6. avgusta 1999. godine u Prištini/Prishtinë, koje je počinjeno u saiz-

[430] Posmatraču FHP Kosovo je dozvoljeno prisustvo u svojstvu stručne javnosti.

[431] Članovi veća: međunarodni sudija Tore Thomassen, domaći sudija Rafet Haxhaj.

[432] Postupak protiv njega je odvojen po naredbi sudskog veća od 7. septembra 2012. godine, nakon mnogih diskusija stranaka u postupku o zdravstvenom stanju optuženog, problemima sudskog veća u komunikaciji sa optuženim i pribavljanja medicinske dokumentacije o njegovom psihičkom zdravlju.

vršilaštvu sa svedokom saradnikom Nazimom Bllaca. Protiv Abazija, Bekima Syle, Gashija i Uke je 29. jula 2011. godine podignuta optužnica za navedeno ubistvo. Istom optužnicom, za pokušaj ubistva Ismeta Arifi 3. novembra 1999. godine, optuženi su: Sadik Abazi, Fahredin Gashi, Shpresim Uka, Driton Hajdari i Bekim Syla, dok su Shpresim Uka, Driton Hajdari i Shaban Syla optuženi i za pokušaj ubistva Adema Salihaja, koji se dogodio 12. juna 2000. godine. „Bllaca je u toku istrage izneo puno detalja o navedenim zločinima, tvrdeći da su on i optuženi bili članovi Informativne službe Kosova/Shërbimi informativ i Kosovës (SHIK).“[433] I u krivičnim delima za koja se terete šestorica optuženih, Nazim Bllaca je bio direktni izvršilac ili saizvršilac. Naredbom predpretresnog sudije od 4. marta 2011. godine, koja je doneta po zahtevu tužioca, on je ponovo bio proglašen svedokom saradnikom. Naredbom je protiv njega obustavljen postupak za pokušaj ubistva Ismeta Arifi i Adema Salihaj. Istom naredbom odbijen je zahtev tužioca o obustavljanju krivičnog postupka i izricanje kazne za ubistvo Ibusha Kllokoqi avgusta 1999. godine.

Nakon sprovedene istrage protiv šestorice optuženih, koje je Bllaca teretio za izvršenje teških krivičnih dela, dana 29. jula 2011. godine protiv njih je podignuta optužnica, koja je nakon dve sednice za potvrđivanje optužnice održane 15. i 22. septembra 2011. godine, rešenjem pretpretresnog sudije od 6. oktobra 2011. godine potvrđena sa promenama koje su izvršene u toku sednice potvrđivanja održane 15. septembra 2011. godine. Promene su se odnosile na datum pokušaja ubistva Adema Salihaj (u optužnici od kraja jula 2011. godine bilo je navedeno da je Salihaj napadnut 20. jula 2000. godine, dok je datum izvršenja bio 12. jun 2000. godine).

Glavni pretres protiv šestorice optuženih počeo je 3. februara 2012. godine pred sudskim većem kojim je predsedavao sudija Tore Thomassen[434]. U toku pretresa sud je zasedao 43 dana suđenja (više planiranih zasedanja suda su iz različitih razloga odložena). Ukupno je svedočilo 33 svedoka, od kojih 18 svedoka tužilaštva, među kojima i svedok saradnik Nazim Bllaca. On je pred sudskim većem svedočio devet dana. Optuženi i odbrana predložili su ukupno 15 svedoka alibija (Sadik Abazi 7, Shaban Syla 6, Shpresim Uka 2). U toku pretresa saslušan je i jedan veštak sudske medicine i istražitelj organizovanog kriminala pri SPRK-u, koji je krajem 2011. godine bio angažovan na analizi posebnih slučajeva napada i kidnapovanja, koja su se dogodila u periodu od 1999. do 2003. godine. U toku glavnog pretresa, postupak protiv optuženog Fahredina Gashi je odvojen rešen-

[433] Citat iz optužnice, strana 4, stav 1 obrazloženja, verzija na engleskom.

[434] Članovi sudskog veća: međunarodni sudija Laura Liguori, domaći sudija Behxet Muçiqi. Sastav veća je ostao nepromenjen i nakon prigovora pojedinih branilaca da je predsedavajući sudija bio član veća u postupku protiv Fahredina Gashi. Prigovor je odbijen od strane Predsednika Skupštine sudija EULEX-a.

jem veća od 7. septembra 2012. godine, zbog zdravstvenih problema na kojima je njegova odbrana insistirala, kao i da bi se sprečilo odugovlačenje postupka i omogućilo njegovo eventualno lečenje.

U završnim obraćanjima sudu, stranke su iznele dijametralno suprotne stavove. Tužilac je kazao da je glavne dokaze izneo svedok saradnik, iako mu nikada nije bila obećana nikakva novčana nagrada niti bilo koja druga pogodnost. Odbrana je osporavala navode optužbe i tvrdnje svedoka saradnika kojima je teretio njihove klijente, potencirajući nepostojanje kredibilnosti u njegovim izjavama, nepodudarnosti, kao i njegov slabi karakter.

Presudom od 17. decembra 2012. godine sudsko veće je optužene oglasilo krivim i izreklo im sledeće kazne: **Sadik Abazi** je po **tački 1** optužnice (*teško ubistvo u saizvršilaštvu) o*d 29. jula 2011. godine kažnjen zatvorom trajanju od **12** godina za ubistvo Ibusha Kllokoqija; **Driton Hajdari** je po **tački 3** optužnice (*pokušaj teškog ubistva*) kažnjen zatvorom u trajanju od **7** godina za pokušaj ubistva Adema Salihaj, počinjenog 12. juna 1999. godine; **Bekim Syla** je po **tački 1** optužnice (*teško ubistvo u saizvršilaštvu)* kažnjen kaznom zatvora u trajanju od **12** godina; **Shaban Syla je** po **tački 3** optužnice kažnjen kaznom zatvora u trajanju od **8** godina; **Shpresim Uka** je po tačkama **1** i **3** optužnice dobio jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od **15** godina[435]. Sud je presudom odbio optužbu po **tački 2** optužnice od kraja jula 2011. godine, za pokušaj ubistva Ismeta Arifi 3. novembra 1999. godine. Sud je shodno članu 389 stav 4[436] odbio optužbu po **tački 2** optužnice, jer je našao da povodom ovog dela u radnjama optuženih Sadika Abazi, Shpresima Uke, Dritona Hajdari i Bekima Syle ima elemenata krivičnog dela *otmica*, koje je predviđeno i kažnjivo članom 64 stav 1 Krivičnog zakona Srbije[437], ali je za ovo delo prema nalazima suda nastupila zastarelost krivičnog gonjenja[438].

.....

[435] Za optužbu po **tački 1,** 14 godina zatvora i za optužbu po **tački 3** devet godina zatvora.

[436] Član 389 ZKP: Sud donosi presudu kojom se optužba odbija ako: stav 4 navedenog člana - je istekao period zastarevanja...

[437] Krivični zakon Srbije je bio u primeni shodno uredbi UNMIK-a 1999/24 od 12. decembra 1999. godine.

[438] Članom 95 stav 1 tačka 3 Krivičnog Zakona SFRJ, koji je prema uredbi navedenoj u fusnoti 13 bio u primeni u vreme izvršenja dela za koje se optuženi terete, zastarelost gonjenja nastupa "deset godina od izvršenja krivičnog dela za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora preko pet godina". U konkretnom slučaju za delo za koje je na osnovu dokaza sud našao da u radnjama optuženih ima elemenata otmice, navedenim zakonom je predviđena kazna zatvora od jedne do deset godina. U konkretnom slučaju nije bilo prekida zastarelosti bilo kakvom radnjom pravosudnih organa. Prve istražne radnje su povodom pokušaja ubistva ili kidnapovanja Ismeta Arifi obavljene nakon pojavljivanja Nazima Bllaca u javnosti, novembra 2009. godine. Prema optužnici i dokazima izvedenih u toku ovog postupka, optuženi su pokušali otmicu Ismeta Arifi 3. novembra 1999. godine.

Objavljivanju presude nisu pristupili trojica optuženih: Driton Hajdari, Bekim Syla i Shpresim Uka i za njih se od tada smatra da se nalaze u bekstvu. Prema odluci sudskog veća, oni su se pre objavljivanja presude nalazili u kućnom pritvoru. Zbog kašnjenja u privođenju optuženih sudu od strane policije u toku glavnog pretresa, optuženi su se obavezali da će sudu pristupati u ugovoreno vreme bez policijske pratnje, što su uglavnom i poštovali (izuzev Dritona Hajdari, koji je u toku pretresa u više navrata povredio meru kućnog pritvora) sve do dana kada je bilo najavljeno objavljivanje presude. Presuda je objavljena u njihovom odsustvu, shodno članu 392 stav 3 ZKP[439]. U međuvremenu je protiv njih raspisana Interpolova poternica.

U kratkom obrazloženju osuđujuće presude, predsednik veća, sudija Thomassen istakao je da je postupak protiv optuženih iniciran izjavama svedoka saradnika, koji je bio saizvršilac krivičnih dela kojima se petorica optuženih terete. Prema nalazima veća, izjave svedoka saradnika su koegzistitne i jasne, izuzev samo jednog detalja - u izjavi oštećene u slučaju ubistva Ibusha Kllokoqi, tvrdi se da su petorica muškaraca kritične večeri došli u njihovo dvorište i raspitivali se o kupovini autobusa, dok je svedok saradnik tvrdio da su pitali za pasoše. Navedena nepodudarnost, prema nalazima suda, nije supstancijalna, jer je prošlo mnogo vremena i oštećena je mogla da propusti pojedine okolnosti zbog šoka koji je preživala prilikom ubistva muža pred njenim očima. Sud je zaključio da su izjave svedoka saradnika potkrepljene i drugim dokazima i izjavama drugih oštećenih, kao i svedoka koji su saslušani u toku postupka.

Stranke u postupku su nakon objavljivanja presude najavile žalbe na istu. Specijalno tužilaštvo je zahtevalo pritvaranje optuženih zbog izrečenih ozbiljnih zatvorskih kazni, tvrdeći da se pokazalo da aktuelne mere za obezbeđivanje prisustva optuženih pretresu nisu bile adekvatne. Prema tužilaštvu, neprisustvovanje trojice optuženih objavljivanju presude predstavlja otežavajuću okolnost i postoji opasnost njihovog bekstva i nemogućnosti izvršavanja presude. Branioci optuženih su potencirali da mera pritvora nije obavezujuća bez obzira na visinu izrečene kazne. Predložili su alternativne mere, poput javljanja u policijsku stanicu ili plaćanja kaucije. Sudeće veće je odlučilo da o predloženim merama obezbeđivanja odluči kasnije, tako da su na snazi ostale samo aktuelne mere obezbeđivanja.

[439] Član 392 stav 3 ZKP: "Presuda se objavljuje i kada stranka, zakonski zastupnik, punomoćnik ili branilac nisu prisutni. Sudsko veće može da naredi da optuženom, koji je odsutan, presudu usmeno saopšti predsednik sudskog veća ili da mu presuda bude uručena u pismenom obliku."

Bllaca III

Početak krivičnog postupka protiv Nazima Bllaca, u predmetu poznatom kao *Bllaca III* (za krivično delo za koje nalogom od 4. marta 2011. godine nije prihvaćen predlog tužioca od 8. februara 2011. godine o oslobađanju od krivičnog postupka i kažnjavanja Nazima Bllaca i proglašavanju istog svedokom saradnikom za ubistvo Ibusha Kllokoqija), dugo je bio odlagan zbog odbijanja kosovskih advokata da ga zastupaju pred sudom u krivičnom postupku protiv njega. Bllaci se stavljalo na teret krivično delo za koje je zakonom predviđena obavezna odbrana.

Optužnica protiv okrivljenog Nazima Bllaca, u postupku *Bllaca III* podignuta je od strane SPRK 26. aprila 2013. godine. Njome je optuženom stavljeno na teret izvršenje krivičnog dela *teško ubistvo počinjeno u saizvršilaštvu*, predviđenog i kažnjivog članom 30 stavovi 1 i 2 KZ SAPK, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ, kao i kažnjivog članovima 31 i 179 (1.4) KZRK[440]. Prvo saslušanje u slučaju *Bllaca III* bilo je zakazano za 11. juni 2013. godine, kada se advokat angažovan po službenoj dužnosti od strane suda da u toku postupka zastupa interese optuženog Bllace, nije odazvao pozivu suda. Zbog toga je prvo saslušanje, koje je bilo potpuno zatvoreno za javnost izuzev oštećenih i posmatrača FHP Kosovo[441], bilo odloženo za 3. juli 2013. godine.

Ponovo zakazano prvo saslušanje održano je u prisustvu advokata, predsednika prištinskog ogranka Advokatske komore Kosova, koji je takođe angažovan po službenoj dužnosti. I ovo zasedanje suda bilo je zatvoreno za javnost. Okrivljeni Bllaca je, nakon čitanja optužnice, priznao izvršenje krivičnog dela na način opisan u optužnici: da je 6. avgusta 1999. godine, u saizvršilaštvu sa Sadikom Abazi, Bekimom Syla, Fahredinom Gashi i Shpresimom Uka, ubio Ibusha Kllokoqi pucajući na njega iz vatrenog oružja. Bllaca je objasnio da se on sa grupom saizvršilaca približio kući žrtve koja se nalazi u Prištini /Prishtinë. Jedan od članova grupe je pokucao na vrata. Kada je žrtva izašla, Bllaca ju je pogodio sa šest (6) metaka, koje je ispalio iz pištolja marke "Škorpion", koji mu je obezbedio jedan od saizvršilaca. Shodno 248 ZKP[442], a nakon priznanja krivice od strane okrivljenog Bllace, zatvoreni deo krivičnog postupaka je nastavljen 15. jula 2013. godine.

[440] Krivični zakon Republike Kosova, koji je stupio na snagu 1. januara 2013. godine.

[441] Prisutnima je od strane predsednika sudskog veća, skrenuta pažnja da svako iznošenje informacija sa zatvorenog dela glavnog pretresa predstavlja krivično delo.

[442] Član 248 ZKPK: „1. Kada optuženi prizna krivicu po svim tačkama optužnice shodno članovima 246 i 247 ovog Zakonika, sudija pojedinac ili sudsko veće utvrđuje da: 1.1. Okrivljeni razume prirodu i posledice priznanja krivice; 1.2. Okrivljeni je priznanje dao dobrovoljno posle konsultacija obavljenih sa braniocem, ako okrivljeni ima branioca..."

Dana 19. jula 2013. godine, u toku javnog dela glavnog pretresa,[443] objavljena je presuda kojom je sud oglasio krivim okrivljenog Bllacu za krivično delo *teško ubistvo* zbog ubistva Ibusha Kllokoqija i izrekao mu kaznu zatvora u trajanju od četiri (4) godine i šest (6) meseci. Kazna je ispod ispod granice predviđene za ovo krivično delo. U kaznu mu je uračunato i vreme provedeno u kućnom pritvoru od 30. novembra 2009. godine do 29. novembra 2010. godine. Okrivljeni Bllaca nije priveden sudu u vreme objavljivanja presude. Po odluci sudskog veća, on je postupak objavljivanja presude pratio putem video linka.

U kratkom obrazloženju, koje je predsednica sudskog veća iznela nakon objavljivanja odluke sudskog veća, rečeno je da krivica Nazima Bllace nije dovođena u pitanje, jer je on priznao ubistvo Ibusha Kllokoqi (kojeg prethodno nije poznavao) u prisustvu članova njegove porodice. Okrivljeni je javno tražio izvinjenje od članova porodice žrtve u toku zatvorenog glavnog pretresa održanog 3. jula 2013. godine, u toku prvog saslušanja po optužnici. Ubistvo je priznao i u svojim ranijim nastupima, prilikom pojavljivanja u medijima 2009. godine. Svoje priznanje je ponovio i u toku krivičnog postupka protiv šestorice, protiv kojih je istraga otvorena nakon njegovog javnog istupa sa optužujućim i samooptužujućim izjavama u njihovom učešću u izvršenju nekoliko krivičnih dela ubistava i pokušaja ubistava. Prema nalazima sudskog veća, Nazim Bllaca je zaslužio ublaženu kaznu, koja je adekvatna krivičnom delu i ponašanju okrivljenog. Sudsko veće je prilikom većanja postupilo shodno članu 3 stav 2 KZRK[444], primenjujući KZ SAPK, kao i KZ SFRJ, koji su blaži za okrivljenog.

Postupajući po pismenom zahtevu predmetnog tužioca od 18. jula 2013. godine, veće je okrivljenom Bllaca nakon izricanja presude odredilo meru kućnog pritvora do pravosnažnosti presude.

Nakon objavljivanja presude, okrivljeni Bllaca je u svom obraćanju sudskom veću preko video linka tražio da mu se u izrečenu kaznu uračuna i vreme provedeno *de facto* u kućnom pritvoru od 1. decembra 2010. godine do izricanja presude, od kada mu je iz bezbednosnih razloga obezbeđivana zaštita iz blizine. Prema Bllaci, tokom ovog perioda su prema njemu primenjivane mere kao i kada se nalazio u kućnom pritvoru. U toku celog perioda imao je ograničenu komunikaciju sa "ostalim svetom". Branilac okrivljenog je podržao zahtev svog klijenta. On je od strane suda obavezan da povodom ovog Bllacinog zahteva sudu dostavi obrazloženi predlog.

[443] Shodno članu 366 stav 4 ZKPK: „Ako je javnost bila isključena, izreka presude će se uvek pročitati na javnom zasedanju."

[444] Član 3. stav 2. KZRK: „Sumnje u pogledu postojanja činjenica koje su od značaja ili od kojih zavisi primena neke odredbe krivičnog zakona tumači se na način koji je povoljniji za okrivljenog i njegova prava prema ovom zakonu i u skladu sa Ustavom Republike Kosovo."

Nalazi FHP Kosovo

FHP Kosovo ocenjuje da je glavni pretres u predmetu ***Bllaca III*** organizovan u skladu sa zakonskim odredbama. Sud je pravilno primenio odredbe na slučaj u kojem okrivljeni priznaje izvršenje krivičnog dela.

FHP Kosovo smatra da sud može braniti[445] izricanje kazne zatvora okrivljenom Bllaci ispod granice predviđene zakonom za krivično delo kojim se on tereti činjenicama da je on: priznao izvršenje krivičnog dela, olakšavajući umnogome posao sudu i pružajući primer ostalim počiniocima krivičnih dela; da se javno pokajao za krivična dela koja je izvršio i da je tražio oproštaj od strane porodice žrtve; kao i da je svedočio kao svedok saradnik u prethodna dva suđenja ***Bllaca I*** i ***Bllaca II***, obezbeđujući u ovim slučajevima odlučujući doprinos rasvetljavanju teških krivičnih dela sa političkom pozadinom, koja bi bez Bllace verovatno ostala trajno neotkrivena i nekažnjena. Ipak, čak i jedna ovakva argumentacija ne može generalno zadovoljiti načelo pravde za žrtvu i njegovu porodicu. Porodica žrtve je od 1999. prolazila kroz pakao - od nje se ne može očekivati da razume pravosudni pragmatizam i kompromise, i njena bol i nepoverenje u sudski sistem samo može biti pojačana kažnjavanjem ubice kaznom koja je ispod minimalno zaprećene kazne. Na taj način, slučaj ***Bllaca III*** može da posluži kao ilustracija situacije u kojoj se nalazi kosovsko pravosuđe: na jednoj strani, ono se suočava sa svojim najtežim izazovom u obezbeđivanju svedoka i pokušavajući da ih nađe i među počiniocima teških zločina, a sa druge strane ono čini bolne kompromise po pravdu i princip zadovoljenja žrtve. Ono što dodatno može možda da ublaži rane porodice žrtve vezano je za činjenicu da su za ubistvo Ibusha Kllokoqija četvorici okrivljenih (Sadik Abazi, Bekim Syla, Shpresim Uka i Nazim Bllaca) ukupno izrečene 42 godine i 6 meseci zatvora. Da nije bilo Bllace, ostala trojica bi se i dalje nalazila na slobodi, a jedno od najtežih posleratnih ubistava na Kosovu sa izrazitom političkom konotacijom bi i dalje ostalo neotkriveno i nekažnjeno.

FHP Kosovo pozdravlja odluku predsednika prištinskog ogranka Advokatske komore Kosova (AKK) Osmana Havolli da po službenoj dužnosti zastupa interese

[445] Sud se prilikom izricanja kazne pozvao na zakonske odredbe kojima je predviđeno ublažavanje kazne ispod granice propisane zakonom, član 42 stav 1 tačka 2 i član 43 stav 1 tačka 1 KZ SFRJ.

Član 42 stav 1 tačka 2: „Sud može učiniocu odmeriti kaznu zatvora ispod granice predviđene zakonom ili propisati blažu kaznu kada utvrdi da postoje osobito olakšavajuće okolnosti koje ukazuju da se i ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja."

Član 43 stav 1 tačka 1: „Ako je za krivično delo kao najmanja mera propisan zatvor u trajanju od tri ili više godina, kazna se može ublažiti do jedne godine zatvora.".

okrivljenog Bllace u toku krivičnog postupka protiv njega u procesu *Bllaca III*. Ovaj postupak se ne bi mogao odvijati bez Bllacinog advokata, jer se Bllaca tereti za krivično delo za koje je po Zakonu o krivičnom postupku predviđena obavezna odbrana. Prema nezvaničnim saznanjima FHP Kosovo, većina advokata AKK je odbila zahteve suda o zastupanju okrivljenog Bllace po službenoj dužnosti, iako su po Zakonu o krivičnom postupku obavezni da poštuju odluku o njihovom angažovanju od strane sudova. Slučaj Nazima Bllace pokazao je, između ostalog, da je advokatura jedna od slabijih karika u kosovskom pravosudnom sistemu, jer u njoj dominira princip „patriotizma" po kojem se oberučke brane oni koje javnost smatra „patriotama" i beži se od onih koji se smatraju „izdajicama". Zakon, koji bi kosovski advokati trebali da brane na isti način, ne poznaje ovu podelu, već obavezuje na obaveznu pravnu pomoć i advokatsku odbranu svima onim optuženim kojima se na teret stavljaju dela za koje može biti propisana teža kazna. Kosovska advokatura generalno nije položila ispit u slučaju Nazima Bllace, ali je njen obraz spasio predsednik prištinskog ogranka Advokatske komore. Uprkos ovome, sudovi i Advokatska komora Kosova moraju biti beskompromisni u ovom i u narednim sličnim slučajevima. Oni koji odbijaju zastupanje po službenoj dužnosti u "nepopularnim" predmetima, moraju snositi profesionalnu odgovornost zbog nepomaganja da kriminalci budu kažnjeni, a žrtvama bude obezbeđeno pravo na pravdu.

Trojica Albanaca osuđeni na po 12 godina zatvora za ratni zločin[446]

Međunarodno veće Osnovnog suda u Mitrovici/Mitrovicë, kojim je predsedavala međunarodni sudija Katja Dominik[447], dana 12. septembra 2013. godine donelo presudu kojom su optuženi: Sabit Tafil Geci, braća Rrustem Sokol Geci i Hetem Sokol Geci oglašeni krivim i kažnjeni na po 12 godina zatvora zbog toga što su 18. juna 1999. godine u Srbici/Skenderaj, u svojstvu pripadnika OVK, u prostorijama medicinsko-bolničkog centra, i u saizvršilaštvu, lišili života Gani Berishu, koji je prethodno bio ranjen vatrenim oružjem u pucnjavi koja se dogodila nešto ranije istog dana u centru grada, ispred zgrade Skupštine opštine, prilikom proslave oslobođenja grada. Trojica optuženih su na taj način, prema odluci suda, počinili krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, prema članu 142. u vezi sa članom 22. KZ SFRJ[448]; takođe je kažnjiva i prema članu 152. u vezi sa članom 31. KZRK[449]; a predstavlja i kršenje zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija od 12. avgusta 1949. godine, članovima 4. i 5. (tačka 1.) II Dodatnog Protokola od 8. juna 1997. godine.

Prema nalazima suda i dokazima izvedenim na glavnom pretresu nije utvrđeno ko je navedenog datuma lišio života Vehbi Berishu, niti naneo telesne povrede vatrenim oružjem Isi i Musi Vojvoda. Usled nedostatka dokaza, sud je oslobodio optuženog dr. Bedri Shala, kome je optužnicom stavljeno na teret krivično delo *pružanje pomoći počiniocima nakon izvršenja krivičnog dela* iz člana 305. stavovi 1. i 2. KZK[450], kažnjivo i prema članu 388. stavovi 1. i 2. KZRK. Izrečenom presudom sud je delimično potvrdio samo navode tačke 1. optužnice Specijalnog Tužilaštva Republike Kosova (SPRK) od 11. decembra 2012. godine.

Istraga

Krivični postupak protiv trojice optuženih Gecaja, počeo je rešenjem o pokretanju istrage koje je doneo tužilac SPRK 14. avgusta 2012. godine. Njime su se oni

[446] Analiza se može naći na web situ FHP Kosovo: http://www.hlc-kosovo.org/index.php?lang=sq

[447] Članovi sudskog veća: međunarodne sudije Anna Adamska-Gallant i Dariuzs Sielicki.

[448] Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, koji je primeni prema Uredbi UNMIK-a 1999/24 od 12. decembra 1999. godine.

[449] Krivični zakon Republike Kosova koji je stupio na snagu 1. januara 2013. godine.

[450] Krivični zakon Kosova koji je bio u primeni do 31. decembra 2012.

sumnjičili da su počinili krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva* iz člana 142. u vezi sa članom 22. KZ SFRJ, a u suprotnosti sa zajedničkim članom 3. Ženevskih konvencija od 12. avgusta 1949. godine, kao i članovima 4. i 5. (1) II Dodatnog protokola od 8. juna 1997. godine, takođe kažnjivim i prema članu 120. u vezi sa članom 23. KZK. U navedenom rešenju je rečeno da su optuženi za vreme unutrašnjeg oružanog konflikta na Kosovu, u saizvršilaštvu i pucajući iz vatrenog oružja, 18. juna 1999. godine u Srbici/Skenderaj lišili života Vehbi Berishu i istovremeno ranili njegovog brata Ganiju. U odnosu na trojicu optuženih istraga je kasnije bila proširena i za drugo krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, koje su oni navodno počinili istog dana ranjavajući Isu i Musu Vojvoda, u blizini zgrade Medicinskog centra.

Nakon njegovog iskaza kao svedoka i svedočenja pred tužiocem 19. novembra 2012. godine, krivični postupak je takođe bio pokrenut i protiv lekara Medicinskog centra u Srbici/Skenderaj, Bedri Shala, zato što je u svom iskazu tvrdio: da kritičnog dana nije video tela žrtava ubijenih 18. juna 1999. godine u Srbici/Skenderaj; kao i da nije bio prisutan u lekarskoj sobi, kada je jedna od žrtava smrtno pogođena vatrenim oružjem od strane trojice napadača, a da tom prilikom on nije pokušao da spreči ovo ubistvo.

Optužnica

Nakon sprovedene istrage, dana 11. decembra 2012. godine podignuta je optužnica kojom su optuženi: Sabit Tafil Geci, i braća Rrustem i Hetem Sokol Geci optuženi po dvema tačkama za krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva* prema gore navedenim tačkama zakona i međunarodnih konvencija koje su na snazi na Kosovu. Oni su pod **tačkom 1.** optuženi da su za vreme oružanog sukoba na Kosovu, u svojstvu pripadnika OVK i u međusobnom saizvršilaštvu, 18. juna 1999. godine na ulicama Srbice/Skenderaj pucajući iz vatrenog oružja ubili odnosno ranili dvojicu civila, Vehbi i Gani Berishu. Krivično delo se dogodilo u masi okupljenih građana koja je slavila oslobođenje grada, na raskrsnici preko puta suda i Skupštine opštine. Bilo je počinjeno tako što je Vehbi Berisha ubijen na ulici i na licu mesta, dok je Gani (koji je zadobio teške telesne povrede u ovom napadu i koji je nakon toga prebačen u Medicinski centar) ubijen vatrenim oružjem od strane optuženih u bolničkoj sobi i na bolničkom krevetu. Pod **tačkom 2**, optuženima je bilo stavljeno na teret da su istog dana i na istom mestu, počinili krivično delo *povrede telesnog integriteta i zdravlja civila*, pucajući iz automatskog vatrenog oružja za vreme proslave oslobođenja grada, kojom prilikom su Isa i Musa Vojvoda zadobili teške telesne povrede.

Tačkom 3. optužnice, optuženom Bedri Shala, lekaru Medicinskog centra stavljeno je na teret krivično delo *pomaganje počiniocima nakon izvršenja krivičnog dela*, kažnjivog prema članu 305 stavovi 1 i 3 KZK, takođe kažnjivog i prema članu 388 stavovi 1 i 2 ZKRK. Shala je bio optužen zbog toga što je u toku istrage za ratni zločin pokrenute protiv optuženih Sabit Tafila Geci i braće Rrustema i Hetema Sokol Geci, dao 19. novembra 2012. godine u Prištini netačnu izjavu pred tužiocem, kako bi se izbeglo otkrivanje počinilaca ratnog zločina u ovom predmetu. On je: (a) osporio da je video tela žrtava 18. juna 1999. godine u Medicinskom centru u Srbici/Skenderaj, odnosno da je sreo JB toga dana u navedenom Centru; b) prikrio činjenicu da je bio prisutan u bolničkoj sobi kritičnog dana, kada su prema tvrdnji tužioca optuženi pucali u ranjenu žrtvu i ubili je.

Postupak po optužnici

Prvo saslušanje po optužnici (predviđeno novim krivičnim zakonom Kosova, koji je stupio na snagu 1. januara 2013. godine) održano je 17. januara 2013. godine. U toku ovog saslušanja, optužnica je izmenjena u skladu sa izmenama Zakona o krivičnom postupku od 1. januara 2013. godine, a prezentirani su i dokazi optužbe. Nakon održanog prvog saslušanja, odbrani je data mogućnost da do 15. februara 2013. podnese moguće prigovore na optužnicu i dokaze kojima bi ovi prigovori bili obrazloženi. Optuženi su u zakonskom roku pismeno prigovorili tvrdnjama tužioca, predlažući da se ista odbaci. Uz odgovor na ove prigovore, tužilac je optuženima i odbrani dostavio i dodatne dokaze.

Nakon pribavljanja stavova stranaka, međunarodni sudija koji je rukovodio sudskim većem pred kojim je održan glavni pretres, je 12. aprila 2013. godine doneo rešenje kojim je, shodno članu 249 član 3 ZKPK[451], odbio sve prigovore koji su se odnosili na prihvatljivost dokaza, konstatujući da su prihvatljivi svi dokazi koji se nalaze u spisima predmeta na dan donošenja rešenja. Shodno članu 250. stav 3[452] ZKPK, sud nije prihvatio zahteve optuženih o odbacivanju tačaka 1 i 2 optužnice, potvrđujući delimično optužnicu u odnosu na Sabita, Rrustema i Hetema Geci. Istovremeno, sud je odbacio optužnicu pod tačkom 3. u odnosu na optuženog Bedri Shala.

[451] Zakon o krivičnom postupku Kosova koji je stupo na snagu 1. januara 2013. godine: Na sve dokaze na koje je podnesen prigovor, sudija za predhodni postupak, sudija pojedinac ili sudsko veće izdaje pismenu odluku kojom se prihvataju ili isključuju dokazi.

[452] Sudija pojedinac ili predsednik veća donosi pismenu odluku sa obrazloženjem kojom odbacuje zahtev ili optužnicu.

Na rešenje suda od 12. aprila 2013. godine o delimičnom potvrđivanju odnosno odbacivanju optužnice, žalile su se obe stranke u postupku. Optuženi Sabit Tafil Geci, Rrustem Geci i Hetem Geci žalili su se na potvrđeni deo optužnice (tačke 1. i 2.), dok se tužilac žalio na odbačeni deo (tačka 3.). Apelacioni sud Kosova je rešenjem od 6. maja 2013. godine prihvatio žalbu tužioca, odbacujući žalbe optuženih.

Glavni pretres

Glavni pretres po potvrđenoj optužnici počeo je 11. juna 2013. godine pred Osnovnim sudom u Mitrovici/Mitrovicë. U toku glavnog pretresa, koji je imao 16. sudskih dana, saslušani su 26. svedoka i jedan veštak. Među svedocima, 6. su saslušani na predlog tužioca, 5 na predlog odbrane, dok je 15 svedoka po službenoj dužnosti pozvano da svedoči od strane suda, koji su svedočili u ranijim fazama postupka, o čijim iskazima su stranke postigle sporazum da se njihove izjave u toku glavnog pretresa pročitaju. Četiri svedoka, koje je predložio tužilac, svedočili su putem video linka. Svedočenja troje od ovih svedoka, na osnovu njihovog zahteva, održano je u uslovima potpunog zatvaranja glavnog pretresa za javnost i pretresu su prisustvovale samo stranke u postupku. U toku glavnog pretresa a uz saglasnost stranaka, izjave 14. svedoka, koji su svedočili u ranijim fazama postupka, konstatovane su na zapisniku o glavnom pretresu kao pročitane. Tokom rasprave izvedeni su i mnogi materijalni dokazi. Optuženi su se u toku postupka branili ćutanjem.

Presuda

Nakon okončanja dokaznog postupka, iznošenja završnih stavova stranaka u postupku za i protiv optužnice, sud je 12. septembra 2013. godine objavio presudu kojom su optuženi Sabit Tafil Geci, braća Rrustem i Hetem Geci oglašeni krivim za *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, ali samo delimično i pod tačkom 1. optužnice, odnosno za ubistvo Gani Berishe, koje se dogodilo 18 juna 1999. godine u Medicinskom Centru u Srbici/Skenderaj. Na osnovu izvedenih dokaza u toku glavnog pretresa, sud nije mogao utvrditi da su optuženi kritičnog dana uzeli učešća u ubistvu Vehbi Berishe, koje se dogodilo ranije istog dana. Sud je utvrdio da su trojica optuženih, obučenih u uniforme OVK, tokom pucnjave u kojoj je povređen Gani Berisha, bili u njegovoj neposrednoj blizini sa puškama u rukama, ali nije mogao da utvrdi van svake sumnje da su oni počinioci dela kojim se terete. Sud je utvrdio na osnovu dokaza da su nakon prebacivanja žrtava u gradski Medicinski Centar, koji se

nalazi pedesetak metara od mesta događaja, trojica optuženih ušli u zgradu Centra i u prisustvu medicinskog osoblja ubili Gani Berishu, nakon što je ovom bila pružena prva pomoć. Sud je presudom konstatovao da je motiv stradanja dvojice ubijenih, koji su inače braća, bilo verovanje da su oni sarađivali sa Srbima. Sud nije mogao da utvrdi ni motiv ranjavanja braće Vojvoda. Vrlo je moguće da se njihovo povređivanje dogodilo slučajno, kao posledica rikošetiranja.

Trojici optuženih za ubistvo Gani Berishe, izrečena je svakom pojedinačno kazna zatvora u trajanju od po 12. godina. Trojica Gecaja su po ostalim tačkama optužnice oslobođeni odgovornosti usled nedostatka dokaza. Optužbi je oslobođen i četvrtooptuženi, Bedri Shala, lekar Medicinskog Centra u Srbici/Skenderaj. Posebnim rešenjem, sud je trojici optuženih produžio pritvor do pravosnažnosti presude.

Stav FHP Kosovo

Presuda suda zasnovana je uglavnom na iskazima svedoka JB, koji raspolaže sa dosta činjenica o onome što se stvarno dogodilo kritičnog dana. Značaj iskaza ovog svedoka potvrđuju i posteri koji su tokom suđenja izlepljeni u Srbici/Skenderaj i u kojima se on kvalifikuje kao izdajnik. Slučaj svedoka JB još jednom je potvrdio izuzetno nepovoljnu klimu koja na Kosovu vlada u vezi sa onima koji žele da svedoče i doprinose rasvetljavanju ratnih zločina. Lična hrabrost JB u ovom slučaju nije dovoljna. Svedoci koji žele da svedoče se ne mogu sami nositi sa klimom nepolaganja računa, ili čak sa javnim pozivima na linč, i pravosudni sistem je u obavezi da obezbedi maksimalnu sigurnost i zaštitu ovom i ostalim svedocima u predmetima koji se odnose na ratne zločine.

Sud je obezbedio obema strankama uslove za fer i pravično suđenje. Visina kazne izrečene trojici optuženih je blizu maksimuma koji je za ovaj ratni zločin predviđena u zakonu, što znači da je sud imao u vidu posebno teške okolnosti u kojima je delo za koje su oglašeni krivim počinjeno – ubistvo ranjenika u prostorijama predviđenim za zdravstvenu negu.

Sigurno je da porodica Berisha, kojoj pripadaju žrtve, ne može dobiti potpunu satisfakciju nakon završetka ovog suđenja, jer ubistvo Vehbi Berishe nije rasvetljeno. Pravda u slučaju ubistva braće Berisha stigla je samo do pola puta. Ona neće biti nikad potpuno ostvarena ukoliko sud ne razjasni da li je Vehbi Berisha slučajno nastradao u opštoj pucnjavi na ulicama ili je namerno ubijen iz istih motiva, kao i njegov brat Ganija, kao i ko ga je lišio života.

Desetorica Albanaca osuđeni za napade na granici sa Srbijom[453]

Analiza

Osnovni sud u Gnjilanu/Gjilan, u mešovitom veću kojim je predsedavao međunarodni sudija Arkadiusz Sedek, je dana 16. oktobra 2013. godine, doneo presudu kojom je desetoricu optuženih u predmetu slučaju *Tužilac protiv Valona Jashari i drugi* (Valon Jashari, Skender Jashari, Gazmend Lakna, Gazmend Xhemshiri, Qëndrim Rexhaj, Muhamed Aliu, Skender Selmani, Enver Musolli i Abdullah Zogaj), pokrenutom po optužnici Specijalnog Tužilaštva Republike Kosova (SPRK) od 20. februara 2013. godine, oglasio krivim za izvršenje krivičnih dela *terorizam* i *organizovanje terorističkih grupa,* odnosno *učestvovanje u terorističkoj grupi*. Ovom prilikom, sud je optuženima izrekao zatvorske kazne u ukupnom trajanju od 59. godina i osam (8) meseci. Optuženom Valonu Jashari je izrečena i novčana kazna u iznosu od 1.000 evra. Istom presudom optuženi Jeton Shabani oglašen je krivim za krivična dela *nabavka i prodaja oružja* (član 372. KZRK) i *upotreba oružja* (375. KZRK), za koja mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od dve (2) godine i dva (2) meseca.

Postupajući po izjavi Specijalnog tužioca, zabeleženoj na zapisniku o glavnom pretresu od dana, 26. septembra 2013. godine , a shodno članu 363 (ZKPRK), sud je doneo odbijajuću presudu za optužbe po tačci 3. navedene optužnice u odnosu na optužene Valona Jashari, Skendera Jashari, Qëndrima Rexhaj i Jetona Shabani po tačkama 1, 2, 3, 5. u odnosu na krivična dela koja su obuhvaćena zakonom o amnestiji.

Predkrivični postupak i istraga

Prve istražne radnje u ovom predmetu pokrenute su radi rasvetljavanja napada vatrenim oružjem na policijski punkt koji se nalazi na teritoriji Srbije, u blizini sela Dobrasin, opština Bujanovac, koji se dogodio 17. maja 2012. godine, od strane nepoznatih lica. Nakon potvrđivanje određenih sumnji da su u napadu

[453] Analiza se može naći na web situ HLC Kosovo:
http://www.hlc-kosovo.org/images/Analizat/Valon_Jashari/Valon_Jashari-_srb.pdf

učestvovali pojedini optuženi, rešenjem tužioca službeno je otvorena i istraga u ovom predmetu. Tokom nje su preduzete određene istražne radnje koje su se uglavnom svodile na prisluškivanje međusobnih telefonskih razgovora između osumnjičenih. U toku istražnog postupka, kao posledica preduzetih istražnih, došlo je do proširenja istrage i na druga lica, u odnosu na koje je postojala osnovana sumnja da su uzeli učešća u navedenom napadu, kao i novim napadima koji su usledili nakon toga. Prema tužilaštvu, istraga je pokazala su osumnjičeni uglavnom pripadnici organizovanje grupe "Lëvizja e Lirisë" (Pokret za slobodu), koja je preko svojih saopštenje objavljenih preko interneta, prihvatila odgovornost za napade na punkt srpske policije u Dobrasinu, koji su se dogodili 17. maja, 28. juna i 7. oktobra 2012. godine.

Prva hapšenja osumnjičenih za učešće u napade od 17. maja i 28 juna 2012. godine, počela su početkom jula 2012. godine a odmah nakon napada izvršenog 28. juna 2012. godine. Ona su se zasnivala na saznanjima do koji se došlo prisluškivanjem telefonskih razgovora onih za koje se sumnjalo da su učesnici napada. Radi podkrepljivanja osnovane sumnje da su optuženi uzeli učešće u napadima, obavljena je registracija telefonskih poziva, kao i kontrola i pretresi lokacija, kuća ili mesta boravka osumnjičenih. Tokom ovih pretresa, pronađeni su pismeni dokazi i materijali, koji su se odnosili na aktivnosti pripadnika grupe.

Optužnica

Nakon sprovedene istrage, SPRK je dana 20. februara 2013. godine podigao optužnicu kojom je desetorici optuženih stavljeno na teret izvršenje više krivičnih dela počinjenih u saradnji sa drugim učesnicima grupe koja se predstavljala kao "Lëvizja e Lirisë":

- Optuženom **Valonu Jashari** stavljeno je na teret krivična dela: *izvršenje terorističkih akata* sa drugima u jednoj samozvanoj terorističkoj grupi u periodu od aprila do 1. jula 2012. godine; *organizovanje terorističkih grupa* na neutvrđenoj lokaciji u periodu najkasnije od aprila do jula 2012. godine; *nedozvoljeno posedovanje i kontrola oružja* u Prištini/Prishtinë od neutvrđenog datuma do 1. jula 2012. godine. Prema optužnici, njegovi ciljevi bili su: a) da na protivzakonit način prinudi Vladu Republike Srbije da obustavi političke aktivnosti u regionu Bujanovca; **b)** da na nezakonit način prinudi pripadnike srpske policije albanske nacionalnosti da napuste njihova mesta u srpskoj policiji, **c)** kao i da na nezakonit način prinude međunarodnu zajednicu da pošalje svoje posmatrače u region. Jashari je prema tvrdnjama optužnice: bio učesnik u napadu u toku kojeg je oštećen kontejner

srpske pogranične policije u selu Dobrosin (opština Bujanovac), i u toku kojeg je pucnjavom iz vatrenog oružja, koje su pripadnici grupe posedovali ilegalno, povređen pripadnik srpske policije, Marković Branislav; bio u posedu i kontroli neodređenog broja komada oružja, među kojima puške sa kojom je izvršen napad, automatskog oružja, minobacača, neutvrđene količine municije različitog kalibra, koji su bili vlasništvo grupe "Lëvizja e Lirisë"; nabavljao oružje, uniforme i druga sredstva namenjena aktivnostima grupe, koje je pronađeno u toku kontrole i pretresa njegovog stana.

- Optuženom **Skenderu Jashari,** stavljeno je na teret: *izvršenje terorističkih akata* sa drugima u samozvanoj grupi terorističkoj "Lëvizja e Lirisë"; *učestvovanje u terorističkoj grupi* u više navrata, u periodu od aprila 2012. do 16. oktobra 2012. godine. Njemu je takođe stavljeno na teret da je uzeo učešća u napadima na navedeni policijski punkt 7. oktobra 2012, kao i nedozvoljeno posedovanje oružja od neutvrđenog datuma do jula 2012. godine.

- Optuženom **Gazmendu Lakna,** za *vršenje terorističkih akata i učestvovanje u terorističkoj grupi* u periodu od aprila 2012. do 13. februara 2013. godine. Njemu se stavlja na teret da je uzeo učešća u napadima na institucije Srbije 17. maja, 28. juna i 7. oktobra 2012. godine.

- Optuženom **Gazmend Xhemshiri**, za *vršenje terorističkih akata* i *učestvovanje u terorističkoj grupi*, kojoj je bio na raspolaganju i u čijim je aktivnostima učestvovao u periodu od aprila 2012. do 1. jula 2012. godine.

- Optuženom **Qëndrim Rexhaj**, za *vršenje terorističkih akata* i *učestvovanje u terorističkoj grupi* u periodu od aprila 2012. do 1. jula 2012. godine. Optužnica mu stavlja na teret da je učestvovao u napadima na navedene institucije Srbije 17. maja, 28. juna i 7. oktobra 2012. godine, kao i da je bio neovlašćeno vlasništvu, kontroli i posedovanju više komada različitog oružja, u različitim vremenskim periodima.

- Optuženom **Muhamed Aliu**, za *vršenje terorističkih akata* i *učestvovanje u terorističkoj grupi* u periodu od aprila 2012. do 1. jula 2012. godine. Optužnica tvrdi da je on učestvovao u napadima na navedene institucije 17. maja, 28. juna i 7. oktobra 2012. godine.

- Optuženom **Skender Selmani**, za *vršenje terorističkih akata* i *učestvovanje u terorističkoj grupi* u periodu od aprila 2012. do 16. oktobra 2012. godine. Prema optužnici, on je učestvovao u napadima na navedene institucije 17. maja, 28. juna i 7. oktobra 2012. godine.

- Optuženom **Enver Musolli**, *za vršenje terorističkih akata i učestvovanje u terorističkoj grupi* u periodu od aprila 2012. do 16. oktobra 2012. godine. Optužnica

tvrdi da je učestvovao u napadima na navedene institucije 28. juna i 7. oktobra 2012. godine.

- Optuženom **Abdullah Zogaj**, za *vršenje terorističkih akata i učestvovanje u terorističkoj grupi* u periodu od aprila 2012. do 17. oktobra 2012. godine. Prema optužnici, on je učestvovao u napadima na navedene institucije 17. maja, 28. juna i 7. oktobra 2012. godine.

- Optuženom **Jeton Shabani**, za *neovlašćeno vlasništvo, kontrolu i posedovanje oružja* po više tačaka na ne utvrđenim mestima i različitim vremenskim periodima, od ne utvrđenog datuma do 8. juna 2012. godine, odnosno od ne utvrđenog datuma između 3. i 7. novembra 2012. godine; ne utvrđenog datuma ili 3. januara 2013. godine, kao i *nezakonito nabavljanje i prodaja oružja* na ne utvrđenim lokacijama 7. novembra 2012. godine i *upotreba oružja ne utvrđenog datuma* pre ili 3. januara 2013. godine;

Postupak po optužnici

Po optužnici SPRK od 20. februara 2013. godine, pred predsednikom sudskog veća pred kojim je održan i glavni pretres, dana 11. marta 2013. godine održano je prvo, dok je 15. aprila 2013. godine održano drugo saslušanje po optužnici. Nakon usmenih prigovora iznetih u toku saslušanja po optužnici i pismenih prigovora optuženih i njihovih branilaca na optužnicu i dokaze kojim je potkrepljena, kao i zahteva optuženih za odbacivanje optužnice, predsednik sudskog veća je rešenjem od 8. maja 2013. godine, iste odbio kao neosnovane. Navedenim rešenjem su kao neosnovani odbijeni i zahtevi optuženih za odbacivanje optužnice. Optuženi i branioci su u zakonskom roku uložili žalbe na rešenje predsednika sudskog veća, koje je Apelacioni sud odbacio rešenjem. Na taj način, optužnica je stala na pravnu snagu.

Glavni pretres

Nakon odluke Apelacionog suda po žalbama branilaca na rešenje predsednika sudskog veća o osnovanosti optužnice i priloženih dokaza, pred mešovitim većem Osnovnog suda u Gnjilanu/Gjilan je dana 25. juna 2013. godine otvoren glavni pretres u ovom predmetu. Sud je tokom glavnog pretresa zasedao ukupno 15.

dana. Tokom pretresa, a nakon čitanja optužnice i izjašnjavanja optuženih po istoj da nisu krivi, saslušana su dva svedoka tužilaštva i tri veštaka – balističara, koji su takođe bili predloženi od strane tužilaštva, kao i dva svedoka predložena od strane optuženih. Tokom tri dana glavnog pretresa, kao dokazi izvedeni su audio zapisi telefonskih razgovora, vođenih uglavnom između optuženih, čiji su razgovori prisluškivani po nalogu tužioca i odluke predpretresnog sudije. Optuženi su nakon saslušanih snimaka njihovih međusobnih razgovora uglavnom potvrdili svoje glasove, nisu prigovarali sadržini snimljenih telefonskih razgovora, ali su pružili pojedina pojašnjena određenih delova snimaka. U toku pretresa, izvedeni su i materijalni dokazi predloženi od strane tužilaštva: audio zapisi snimljenih telefonskih razgovora, transkripti snimljenih telefonskih razgovora, kriminalistički izveštaji sa lica mesta, zapisnici o obavljenim pretresima mesta stanovanja optuženih, izveštaji veštaka, pojedina saopštenja pokreta "Lëvizja e Lirisë", pojedine fotografije optuženih, kao i dokumentacija predložena od strane optuženih i njihovih branilaca. U toku glavnog pretresa pojedini optuženi su dali svoje iskaze pred sudom u svojstvu svedoka (braća Jashari, Lakna, Xhemshiri, Aliu, Musolli). Oni su u svojim iskazima uglavnom prigovarali svojim ranijim iskazima. Ostali optuženi nisu imali primedbi na vlastite iskaze iz ranijih faza postupka. Stranke u postupku, ako i pojedini optuženi izneli su svoje završne argumente.

Optužnicu su u toku glavnog pretresa zastupali tužioci SPRK-a: Maurizio Salustro, Maarten Groothuzen i Charles Hardaway.

Presuda

Nakon većanja, sudsko veće je 16. oktobra 2013. godine donelo presudu kojom su svi optuženi oglašeni krivim i izreklo im je sledeće kazne:

- optuženom **Valonu Jashari** je za *vršenje terorizma* (tačka 1. optužnice), izrečena kazna zatvora u trajanju od šest (6) godina; za krivično delo *organizovanje terorističke grupe* (tačka 2. optužnice), kazna zatvora u trajanu od sedam (7) godina i kao novčana kazna u iznosu od 1 000 eura, za koja mu je izrečena **jedinstvena kazna zatvora u trajanju od devet (9) godina i novčana kazna u iznosu od 1 000 evra.**

- optuženom **Skenderu Jashari** za *vršenje terorizma* (tačka 1**.** optužnice) kazna zatvora u trajanju od šest (6) godina; za krivično delo *učestvovanje u terorističkoj grupi* (tačka 2. optužnice), mu je izrečena kazna zatvora u trajanu od (4) godina, za koja mu je izrečena **jedinstvena kazna zatvora u trajanju od osam (8) godina**;

- optuženom **Gazmend Lakna** za *vršenje terorizma* (tačka 1**.** optužnice), kazna

zatvora u trajanju od pet (5) godina; za krivično delo *učestvovanje u terorističkoj grupi* (tačka 2. optužnice,) kazna zatvora u trajanu od dve (2) godine, **jedinstvena kazna zatvora u trajanju od pet (5) godina i šest (6) meseci**;

- optuženom **Gazmendu Xhemshiri** za *vršenje terorizma* (tačka 1. optužnice), kazna zatvora u trajanju od šest (6) godina; za krivično delo *učestvovanje u terorističkoj grupi* (tačka 2. optužnice), kazna zatvora u trajanu od dve (2) godine, **jedinstvena kazna zatvora u trajanju od šest (6) godina i šest (6) meseci**;

- optuženom **Qëndrimu Rexhaj** za *vršenje terorizma* (tačka 1**.** optužnice), kazna zatvora u trajanju od pet (5) godina; za krivično delo *učestvovanje u terorističkoj grupi* (tačka 2. optužnice), kazna zatvora u trajanu od dve (2) godine, **jedinstvena kazna zatvora u trajanju od pet (5) godina i šest (6) meseci**;

- optuženom **Muhamedu Aliu** za *vršenje terorizma* (tačka 1. optužnice,) kazna zatvora u trajanju od pet (5) godina; za krivično delo *učestvovanje u terorističkoj grupi* (tačka 2. optužnice), kazna zatvora u trajanu od dve (2) godine, **jedinstvena kazna zatvora u trajanju od pet (5) godina i šest (6) meseci;**

- optuženom **Skenderu Selmani** za *vršenje terorizma* (tačka 1**.** optužnice), kazna zatvora u trajanju od 5 godina; za krivično dela *učestvovanje u terorističkoj grupi* (tačka 2. optužnice), kazna zatvora u trajanu od 2. godina, **jedinstvena kazna zatvora u trajanju od (5) godina i (6) meseci**;

- optuženom **Enveru Musolli** za *vršenje terorizma* (tačka 1**.** optužnice), kazna zatvora u trajanju od pet (5) godina; za krivično delo *učestvovanje u terorističkoj grupi* (tačka 2. optužnice), kazna zatvora u trajanu od dve (2) godine, **jedinstvena kazna zatvora u trajanju od šest (6) godina i šest (6) meseci;**

- optuženom **Abdulahu Zogaj** za *vršenje terorizma* (tačka 1. optužnice), kazna zatvora u trajanju od pet (5) godina; za krivično delo *učestvovanje u terorističkoj grupi* (tačka 2. optužnice), kazna zatvora u trajanu od dve (2) godine, **jedinstvena kazna zatvora u trajanju od pet (5) godina i šest (6) meseci;**

- optuženi **Jeton Shabani** za izvršenje krivičnog dela *nezakonita nabavka i prodaja oružja* (tačka 4. optužnice), kazna zatvora u trajanju dve (2) godine; za krivično delo *upotreba oružja* (tačka 6. optužnice), kazna zatvora u trajanju od jedne (1) godine, **jedinstvena kazna zatvora u trajanju od dve (2) godine i dva (2) meseca.**

Predsednik sudskog veće ja u kratkom obrazloženju osuđujuće presude naveo da je sudsko veće svoju odluku zasnovalo na dokazima izvedenim na glavnom pretresu, dokazima pribavljenim iz tzv. tehničkih mera (prisluškivanjima telefonskih razgovora vođenih između optuženih i drugih nepoznatih lica), materijalnim dokazima predloženim od strane stranaka i iskazima veštaka - balističara. Sud je

na osnovu izvedenih dokaza utvrdio da su optuženi bili pripadnici organizovane terorističke grupe koja je imala organizovanu strukturu, statut, pečat, oružje i koja je nakon preduzimanja pojedinih akcija preuzimala odgovornost za izvršene napade. Prema sudu, delovanje optuženih je obuhvaćeno definicijom terorizma.

U obrazloženju je istaknuto da nisu svi optuženi imali istu ulogu u grupi, zbog toga i razlike u izrečenim kaznama. Veće je prilikom odmeravanje kazne imalo u vidu zakon koji je blaži za počinioce. Takođe, Ustav Kosova ne toleriše terorističko ponašanje, ratovi su završeni, ljudi žele da žive u miru, ne žele rat, Kosovo ima potrebe za stabilnošću, stabilnost u regionu ima uticaj na područje celog Balkana u sve ove činjenice sud je imao u vidu prilikom odmeravanje odgovornosti optuženih. Predsednik veća je dodao da odluka suda nije konačna, da stranke imaju pravo na žalbe nakon prijema presude u pismenoj formi.

Nakon objavljivanja presude kojom su svi optuženi oglašeni krivim, tužilac je predložio meru pritvora za sve optužene do pravosnažnosti presude, odnosno produženje pritvora za one koji su se u toku glavnog pretresa nalazili u pritvoru (Valon i Skender Jashari, Gazmend Lakna, Gazmend Xhemshiri, Enver Musolli), kao i optuženima koji su se u toku glavnog pretresa nalazili u kućnom pritvoru (Qëndrim Rexhaj, Muhamed Aliu, Skender Selmani, Abdullah Zogaj). Sudsko veće je, nakon saslušanja stavova branilaca optuženih, koji su imali suprotne stavove od tužioca, obavilo većanje i glasanje. Nakon toga je posebnim rešenjem produžilo pritvor do pravosnažnosti presude optuženima koji su se već nalazili u pritvoru. Takodje, sud je optuženima koji su se u toku glavnog pretresa nalazili u kućnom pritvoru zamenio meru kućnog pritvora merom pritvora do pravosnažnosti, izuzev optuženom Jetonu Shabani (u toku odvijanja glavnog pretresa nalazio se u pritvoru) kome je mera pritvora zamenjena merom kućnog pritvora.

Stav FHP Kosovo

FHP Kosovo ocenjuje da se suđenje u predmetu *Tužilac protiv Valona Jashari i drugi* odvijalo se na osnovu zakona, da su poštovana međunarodna načela za pravično i fer sudjenje, što je strankama u postupku pružilo mogućnost da iznešenja argumenta i dokaza koji su išli u prilog ili protiv optužnice.

FHP Kosovo smatra da su izrečene kazne adekvatne težini počinjenih dela. Iako njihovim činjenjem nisu nastupile najteže posledice, njihova težina i potencijalna opasnost koju su nosili sobom za izazivanje širih bezbednosnih poremećaja u regionu tražile su oštro sankcionisanje. Ovakve kazne mogu da deluju preventivno

na one koji se budu mogli nositi mišlju da provociraju situaciju na granici između Kosova i Srbije.

FHP Kosovo je protiv načina na koji je predstavljena situacija u okviru sudskog veća. Naime, prilikom objavljivanja presude, na kraju, predsednik sudskog veća je rekao da je presuda doneta većinom glasova međunarodnog dela u sudskom veću. FHP Kosovo smatra da jedna ovakva izjava može izazvati različite konotacije ili komentare, jer nije jasno da li se njome želela uputiti poruka kojom se javnost želela upoznati da domaće sudije još nisu spremne za preuzimanje odgovornosti za suđenje teških i osetljivih predmeta i da su skloni kompromiserstvu; ili se lokalni sudija želeo zaštititi od eventualne osvete optužnih, odnosno članova njihovih porodica. Bilo kako bilo, FHP Kosovo smatra da su ovakve izjave neumesne i nepotrebno stvaraju tenzije između međunarodnih i lokalnih sudija, kao i utiču na formiranje lošeg utiska i u slučajevima uspešnih i efikasnih suđenja, kao što je to bio slučaj u predmetu *Tužilac protiv Valona Jashari i drugi*.

FHP konstatuje da je tokom objavljivanja presude načinjena povreda zakona o krivičnom postupku, koja nije mogla oštetiti prava i status stranaka u postupku, ali može imati negativan uticaj na kredibilitet suda. Naima, sudsko veće je sedelo za vreme čitanje izreke presude, dok su optuženi i ostali prisutni u sudnicu su odluku sudskog veća saslušali stojeći.

// // // // // // // // //

HLC Kosovo report 2013

WITNESSES STILL
// // // **THE ACHILLES HEEL** // // //
IN HIGH PROFILE TRIALS

CONTENT

INTRODUCTION 277

1. Deciding (hearing) upon indictment:
   1.1. Ivan Radivojević case 286
   1.2. Ismet Haxha et al (Drenica Group II, Sylejman Selimi II case) 287
   1.3. Sami Lushtaku et al (Drenica Group I) 288

2. Guilty pleas:
   2.1. Nazim Bllaca case 291
   2.2. Žarko Veselinović case 300

3. First instance trials:
   3.1. Sabit Tafil Geci et al. case 302
   3.1. Marjan Ilinčić et al. case 310
   3.3. Jovica Dejanović, Đorđe Bojković case 314
   3.4. Valon Jashari et al. case 320

4. Repeated first instance trials:
   4.1. Ejup Kabashi et al. & Sokol Bytyqi case 325
   4.2. Arben Krasniqi et al. case (Klečka) 329
   4.3. Latif Gashi et al. case (Lap Group) 335
   4.4. Slobodan Martinović et al. case 343

5. Appellate proceedings:
   5.1. Aleksandar Bulatović case 346
   5.2. Sabit Geci et al. case 349
   5.3. Nazif Visoqi case 352
   5.4. Zoran Kolić case 354
   5.5. Bojan Vulović case 357
   5.6. Sadik Abazi et al. case (Bllaca II) 358

6. The Supreme Court of Kosovo
(upon requests for the protection of legality):
   6.1. Avdyl Përgjegjaj case 362

ANEX 370

INTRODUCTION

As part of the project *Monitoring of Trials for War Crimes and Politically and Ethnically Motivated Criminal Offences*, the Humanitarian Law Center Kosovo (HLC Kosovo) during 2013[454], continued with the systematic monitoring and analysis of the progress of the most important trials in Kosovo, since these trials attract the greatest attention of professional and general public, monitors, printed and electronic media, civil society and non-governmental sector, as well as international human rights organizations. HLC Kosovo occasionally monitored several trials in several cases which, though are not included in the project of trial monitoring, are still related to it, and have certain level of significance needed to assess the Kosovo judicial system orientation; such is the ethnically motivated criminal case *Prosecution against Avdyl Përgjegjaj.*

In 2013, HLC Kosovo monitors followed 19 trials for war crimes, politically and ethnically motivated criminal offences and terrorism before the courts in Prishtinë/Pristina, Mitrovicë/Mitrovici, Gjilan/Gnjilane and Prizren, by participating in a total of 112 court sessions. The majority of sessions were open to public, except for seven (7) of them, which, for the most part, were closed to public in order to maintain the status of anonymous witnesses, and were held only in the presence of the parties involved in the proceedings[455].

During 2013, HLC Kosovo's trial monitors were present at a total of 112 sessions in 19 cases, considered to be essential within the project's framework of trial monitoring. Of these cases, 14 of them were conducted in the basic courts, as trial courts where the indictment is discussed for the first time, or in the case of retrial, regarding a decision of the Court of Appeals. HLC Kosovo's trial monitors were present at 107 sessions of these cases. During the past reporting year, HLC Kosovo monitored 5 trials that were overseen by the Court of Appeals, including second instance trials and in proceedings that were part of a complaints procedure. The HLC Kosovo trial monitors were present on 5 days of these trials.

[454] The Report encompasses all criminal cases in which main trials or court sessions upon indictments or appeals were held in the period January 1st-December 31st, 2013.

[455] In Arben Krasniqi et al. case – two court sessions; in Jovica Dejanović & Đorđe Bojković case – one session; in Sabit Tafil Geci et al. case – two fully and one partially private court sessions: in the *Nazim Bllaca Case* the main trial, which lasted for two days, was held in private sessions, after which the judgment was pronounced in a court session, which was open to public.

The monitoring of trials during 2013, especially when it comes to most serious criminal offences, and cases that the general audience is most sensible about, represented a toilsome task. In addition to having problems in gathering court documentation, courts being late in making it available to public, the processing of the voluminous written court documentation[456], during this year HLC Kosovo monitors were present at the hearings of 77 witnesses, who were also proposed by parties in the process, or summoned by courts *ex officio*[457] and six (6) witnesses who were examined in the capacity of court experts, proposed by parties in the process.

The process of giving statements, i.e. provision of authentic witnesses who will deliver statements before court in a free and fearless manner about what they had personally seen, noticed and registered in the acts that the accused are charged with, represented in 2013 also the Achilles Heel of the judiciary in Kosovo. Due to the refusal of anonymous witnesses in three (3) cases to testify not only before public and the media, but before professional public as well, their testimonies were taken in hermetically closed court sessions[458] and for these reason HLC Kosovo did not manage to access the statements given by these witnesses, or the court judgments in these cases. Five (5) of all the witnesses who appeared as witnesses in cases monitored by HLC Kosovo last year testified in the capacity of protected witnesses[459]. Seven (7) witnesses were proposed by the prosecution as anonymous witnesses. Three (3) of them testified *via* video link with voice and face distortion, four (4) refused the status of anonymous witnesses and they testified publicly before the court, mainly refusing to be prosecution witnesses, and in certain cases refusing even to answer the questions asked by the prosecutor who proposed them as witnesses in the interest of the indictment. And finally, some testimonies of prosecution witnesses given before trial panels were completely different from the statements given in earlier stages of the proceedings, except in two cases. This situation with witnesses only confirms that the atmosphere of security for witnesses has not yet been created and they are still more susceptive to the influence of those who do not want them to appear before court and tell the truth, than to legal obligation to tell the truth before the court.

The prosecutorial component of the Kosovo judiciary has proved active during

[456] For instance: Judgment of the Basic Court in Repeated Trial of Arben Krasniqi et al.- 270 pages,…

[457] 39 witnesses were prosecution witnesses, whereas 18 were defense witnesses. The remaining 20 witnesses were summoned by the court *ex officio* to testify.

[458] *Prosecution v. Sabit Tafil Geci et al.*

[459] Two court sessions in which one protected witness testified, were closed for public, upon his request – in the Kleçka Case.

2013, during which six (6) new indictments for the most serious criminal offences were filed. The following cases of war crimes against civilian population have been opened: Ivan Radivojević, Sami Lushtaku et al, and Ismet Hoxha et al. The indictment in the Sabit Tafil Geci at al case may be considered to be a newly filed indictment, which was filed by the Special Prosecutor's Office of the Republic of Kosovo on December 11th, 2012. It was delivered to the court the following day, but the expert public was informed about the filing of the indictment only in early 2013. In early 2013, the indictment against ten Albanians from Kosovo (Prosecutor v. Valon Jashari et al.) suspected of committing a number of criminal offences of terrorism, i.e. a number of armed attacks on the police checkpoint in the Preshevo Valley, in the territory of the Republic of Serbia, in the summer and the second half of 2012, was filed. The indictment against Nazim Bllaca for the murder of the former high-ranking official of the former Yugoslavia Security Service, Ibush Kllokoqi (Bllaca III case) was also a new case in 2013.

During 2013, courts discussed seven (7) indictments in the pre-trial confirmation of the new indictments for the most serious criminal offences. Four (4) of them were assessed as founded and main trials started upon them: *Sabit Tafil Geci et al,* for the criminal offence of a *war crime against civilian population*; Valon Jashari et al – for the criminal offence of *Terrorism*; *Bllaca III Case* – for the criminal offence of *Aggravated Murder*[460]; Žarko Veselinović case – for the criminal offence of *Attempted Aggravated Murder* and *Unauthorized Ownership, Control or Possession of Weapons*[461]. For three (3) indictments[462] filed in the second half of 2013, and for the indictment for *Attempted Murder* in Žarko Veselinović case, decisions on their confirmation were not announced by the end of the calendar year, therefore, it is not known whether or not main trials in these cases will be opened this year.

It is interesting that in two (2) cases, s in which indictments were filed during 2013, the accused completely (Prosecutor v. Nazim Bllaca) or partially (Prosecutor v. Žarko Veselinović) pleaded guilty to the commission of the criminal offence that they had been charged with by admitting that they committed these acts. The probative proceedings in these cases were not initiated at all, but the court initiated the process of establishing the law which was more favorable for the perpetrator, and after this the procedure of imposing sentence was initiated, that is the pronunciation of the judgment by which the accused were found guilty and sentenced to imprisonment.

[460] The accused Bllaca pleaded guilty to the commission of the criminal offence charged with.

[461] The accused Veselinović pleaded guilty to the commission of the criminal offence.

[462] There are mainly charges of war crimes: *Ivan Radivojević, Sami Lushtaku et al.*, and *Ismet Hoxha et al.*

Cases of war crimes dominated the cases monitored by HLC Kosovo during 2013. During this year, four (4) major first instance trials ended resulting in judgments, 21 accused were standing these 4 trials: *Jovica Dejanović&Đorđe Bojković case* – for the criminal offence of a *war crime against civilian population*; *Sabit Tafil Geci et al* – for the criminal offence of a *war crime against civilian population*; *Marjan Ilinčić et al* – March Violence 2008; *Valon Jashari et al* – for the *criminal offence of terrorism*. 16 of the 21 accused were found guilty of charges in the first instance, while the remaining five were acquitted of charges in the first instance. All of the accused who were acquitted were of Serbian nationality. As it has been the case in previous years, four (4) main trials against 18 accused for the criminal offence of *war crimes* were conducted during 2013, and they belong to the cases, which had been sent for retrial by the earlier judgments of the second instance courts (Supreme Court of Kosovo or the Court of Appeals): *Prosecutor v. Ejup Kabashi et al*[463]; *Prosecutor v. Arben Krasniqi et al - Klečka*; *Prosecutor v. Latif Gashi et al*, which represents the second retrial in the first instance; and *Prosecutor v. Slobodan Martinović et al*. At the end of 2013, in these main trials, 12 of 18 accused in these cases were acquitted of charges, three were found guilty, while the trial of three accused were not completed by the end of the year:

11 trials in various stages were held, before basic courts in Kosovo and the Court of Appeals, for the act of war crimes against civilian population during 2013, and they included a total of 44 accused individuals.[464] Three (3) of the total number of cases of war crimes prosecuted during 2013 before courts in Kosovo were completely new and initiated by the indictments filed by SPRK against 18 accused individuals.[465] By the end of the reporting period, the main trials in these cases were not opened and, for the time being, HLC Kosovo does not have any information on whether the indictments in these cases, which are still in the confirmation stage, will be confirmed or dismissed as unfounded.

In the group of the most serious and the most important cases for the Kosovo judiciary, which HLC Kosovo regularly monitored during 2013, the Court of Appeals, as the court of the second instance, held sessions of the Appeals Panels in six (6) cases which had been completed in the first instance against 12 accused individuals: *Sabit Geci et al* – for the criminal offence of a war crime against civilian population; *Zoran Kolić* - for the criminal offence of a war crime against

[463] The first instance proceedings in the case of Sokol Bytiqi, who at the time of the investigation and the main trial of Kabashi, was not accessible to the judicial authorities, because he was at large.

[464] 37 Albanians and seven Serbs.

[465] 17 Albanians and one Serb.

civilian population; *Slobodan Martinović et al*[466] - for the criminal offence of a war crime against civilian population; *Sadik Abazi et al*[467] - for the criminal offences of Aggravated Murder and Attempted Aggravated Murder; *Bojan Vulović* – for the criminal offences of Unauthorized Possession of Weapons and Attempted Aggravated Murder; and *Avdyl Përgjegjaj* – for the criminal offence of Infringing inviolability of residences[468].

Even though the year 2013 was very challenging for the Kosovo judiciary, bearing in mind the number of the most serious cases prosecuted before courts, HLC Kosovo notes that the involvement of local judges in trial panels in these cases was very scarce, which led to their engagement in the most serious and most sensitive cases that the Kosovo judiciary deals with, being weak and unnoticed. Trial panels before which hearings were held in pre-trial proceedings upon the indictment, the first instance main trials, the repeated first instance trials or the appellate proceedings, were mainly mixed, consisting of international and local judges. The European Rule of Law Mission (EULEX) judges presided over all of the trial panels, while the contribution of local judges reflected solely in their participation in the capacity of panel members[469]. The fact that all mixed panels, before which main trials in the cases of war crimes and politically and ethnically motivated criminal acts in the first instance during 2013 were held, consisted of two international and one local judges, except for one case before the Basic Court in Prizren *(Ejup Kabashi et al&Sokol Bytyqi),* composed of one EULEX judge (who was the presiding judge) and two local judges, speaks volume about how dim the input of local judges in the prosecution of the most serious cases in the Kosovo judiciary is. All in all, 22 EULEX judges and 13 local judges were involved in the work of the trial panels, which were in charge of the cases monitored by HLC Kosovo during 2013. According to the information of the HLC Kosovo, the situation was similar in the second instance proceedings. The Supreme Court of Kosovo and the Court of Appeals, acted on several occasions, in the appellate proceedings in cases of some of the most serious criminal offences, in trials with majority Kosovo judges, but EULEX judges were presiding judges in these cases. When it comes to somewhat more lenient criminal offences, the Supreme Court of Kosovo and the Court of Appeals in certain cases (in the second instance proceedings or in the proceed-

[466] HLC Kosovo did not monitor the session in the appellate proceedings in this case, which was held on July 25th, 2013 because it was not informed that the session was scheduled.

[467] Aka Bllaca II.

[468] HLC Kosovo decided to engage its monitors in these cases, due to their specific nature, and to include them in the annual report.

[469] Furthermore, the composition of the criminal panels in the Basic Court in Mitrovicë/ Mitrovica was international only.

ings initiated upon the extraordinary legal remedies) have decided in panels composed of local judges only[470]. When we know that the situation concerning the involvement of local prosecutors in the prosecution of the most serious criminal offences (indictments in these cases during the year 2013 were represented by EULEX prosecutors, except for the case of *Slobodan Martinović et al*, in which SPRK prosecutor, Merita Bina Rugova, represented the indictment) is not any more positive; then, in HLC Kosovo's opinion, one should be very cautious and treat official announcements for the limitation of mandates and competences of the European Rule of Law Mission, which are becoming louder and louder, with reservations. One of the most significant observations made by the HLC Kosovo on the basis of the monitoring of trials for the most serious crimes in Kosovo is that local judicial and prosecutorial personnel are not ready (or willing perhaps) to take over the leading role in the prosecution of war crimes and politically and ethnically motivated criminal offences.

One of the new elements that one could notice in the work of the Kosovo courts, relates to the new legal provisions regulating criminal procedure. The Assembly of Kosovo passed the new Criminal Procedure Code of the Republic of Kosovo on June 22nd 2013, and it entered into effect on January 1st, 2013. On December 13th 2012, the Assembly of Kosovo also passed the new Criminal Code, which also entered into effect on January 1st, 2013 (the Criminal Procedure Code was published in the Official Gazette on December 28th, 2012). The new laws brought many novelties in the material sense, as well as in the criminal procedure. They had direct impact on the somewhat sluggish work of the courts in Kosovo in the first trimester of 2013, because of the very short time period from the moment they were published in the Official Gazette (November 9th and December 28th, 2012 respectively) until they entered into effect and the beginning of their application. HLC Kosovo holds that, bearing in mind the amendments introduced by new laws, the judiciary needed more time to get acquainted with the new provisions and amendments.

New laws introduced the new territorial and structural organization of courts in Kosovo, which was established by the Law on Courts, which entered into effect on January 1st, 2011 and its application began on January 1st, 2013. Basic courts are now competent to act in the first instance, instead of the former municipal and district courts, whereas the newly established Court of Appeals is not authorized to decide in appellate proceedings against judgments rendered by basic courts, and it has jurisdiction on the territory of the entire Kosovo. The Supreme Court of Kosovo decides on extraordinary legal remedies and other cases defined in the Law on Courts of Kosovo, and in the third instance in cases of appeals prescribed

[470] It was in a case which exceeds the framework of the HLC Kosovo's projects, in which HLC Kosovo monitors monitored earlier stages of the proceedings.

by the law in special cases, in which the third instance trials are allowed[471] (for instance, when the Court of Appeals renders a judgment upon appeals filed by parties, which is diametrically different from the judgment rendered by the basic or the first instance court[472]).

One of the novelties in the new Criminal Procedure Code of the Republic of Kosovo (CPCRK) is also the procedure of rendering decision upon the indictment. Now, a judge, who will be the presiding judge in the main trial, if he finds it reasonable and supported by evidence, will decide on the newly filed indictment. In the phase of the indictment confirmation, the judge (and possibly the future presiding judge) acts in the capacity of a single judge, he organizes the indictment confirmation proceedings and assesses if the indictments is composed in accordance with the law, i.e. if it is founded and supported by adequate evidence.

[471] http://www.md-ks.org/repository/docs/Ligji.N.P_e_Ligjit_per_Gjykatat_(serbisht).pdf

[472] Note of the editor of the report.

Overview of trials monitored by HLC Kosovo during 2013

1. Deciding (hearing) upon indictment:

1.1. Ivan Radivojević case

1.2. Ismet Haxha et al (Drenica Group II, Sylejman Selimi II case)

1.3. Sami Lushtaku et al (Drenica Group I)

2. Guilty pleas:

2.1. Nazim Bllaca case

2.2. Žarko Veselinović case

3. First instance trials:

3.1. Sabit Tafil Geci et al. case

3.1. Marjan Ilinčić et al. case

3.3. Jovica Dejanović, Đorđe Bojković case

3.4. Valon Jashari et al. case

4. Repeated first instance trials:

4.1. Ejup Kabashi et al. & Sokol Bytyqi case

4.2. Arben Krasniqi et al. case (Klečka)

4.3. Latif Gashi et al. case (Lap Group)

4.4. Slobodan Martinović et al. case

5. Appellate proceedings:

5.1. Aleksandar Bulatović case

5.2. Sabit Geci et al. case

5.3. Nazif Visoqi case

5.4. Zoran Kolić case

5.5. Bojan Vulović case

5.6. Sadik Abazi et al. case (Bllaca II)

6. The Supreme Court of Kosovo (upon requests for the protection of legality):

6.1. Avdyl Përgjegjaj case

1. Decisions (hearings) upon indictment:

1.1. Ivan Radivojević Case

The first hearing upon the indictment of SPRK from September 24th 2013, in the case Prosecution vs. Ivan Radojević was held before the Basic Court in Prishtinë/Pristina, before international judge Malcolm Simmons, who acted in the capacity of a single judge. The accused Radivojević was charged with the commission of criminal act of *war crime against civilian population*[473]. According to the indictment, Radivojević (by violating the common Article 3 of the Geneva Convention from 1949, as well as all international laws that were in force at the time of the conflict regulating rules of armed conflict), in the capacity of a member of reserve unit of the police of Serbia, in complicity with at least ten other members of Serb armed forces, reserve units, the police and paramilitary formations, violated physical integrity and health of approximately 40 men, Albanian civilians (including Bujar Bajrami, Haki Bajrami and Daut Bugujevci). On March 26th, 1999, the victims were rounded up at the bus station in Fushë Kosovë/Kosovo Polje, while waiting for the bus to Prishtinë/Pristina[474].Due to the reasonable suspicion that he committed the criminal offence, the accused, who lives in Serbia (Blace), was arrested as he was trying to enter Kosovo, in August 2013, at the Jarinje border crossing.

During the hearing, and after the proposing of evidence on which the indictment was based, the accused pleaded not guilty. The defense counsel was obliged to file a motion of potential objections against the indictment and the evidence proposed by the international prosecutor Maurizio Salustro, no later than October 23rd, 2013. On contrary, according to the judge's announcement, the main hearing will be scheduled for December 2013, when it would be in session seven to ten days.

According to HLC Kosovo's unofficial findings, no objections were raised by the defense counsel before the deadline. However, the main hearing in this case did not start before the end of 2013.

[473] Punishable under Article 142 of the Criminal Code of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, which is applicable according to the UNMIK regulation 1999/42 from 12th December 2014, also punishable according to earlier criminal codes as well as Article 152 of the applicable Criminal Code of the Republic of Kosovo.

[474] Until the end of 2013 HLC Kosovo did not manage to acquire court files with detailed information related to this case.

1.2 Ismet Haxha et al. Case (Drenica II Case, Sylejman Selimi II Case)

The first and second hearing in the case Prosecution against Ismet Haxha et al were held before the international judge Philip Kanning of the Basic Court in Mitrovicë/Mitrovica, who acted in the capacity of a single judge, on November 27th and December 13th, 2013 upon the indictment filed by SPRK on November 13th 2013. According to the indictment, the four accused former members of the Kosovo Liberation Army (KLA), Ismet Haxha, Shefki Hyseni, Nexhat Qubreli and Syleman Selimi (former Commander of KLA) are charged with the commission of the criminal offence of a *war crime against civilian population*[475]. In public, this case is known as *Drenica II* or the *Sylejman Selimi et al case*.

According to the indictment, the accused, as members of Kosovo Liberation Army, and in early 1999, are charged with committing the criminal offence of a war crime against civilian population during the armed conflict in Kosovo in late 1998 in violation of Common Article 3 of the Geneva Convention from 1949; and Articles 4 and 5 of the Additional Protocol II from June 8th, 1977. According to the indictment, they kidnapped witnesses A and B and kept them in detention for several days.

On that occasion, the accused Ismet Haxha, in complicity with the accused Nexhat Qubreli and one more unidentified KLA soldier: violated physical integrity and health of the Witness A (Kosovo Albanian woman); held Witness A while allowing others to apply physical force against her and beat her; harassed Witness B (Kosovo Albanian woman), seriously harassing her and compelling her to write a false statement about her alleged cooperation with Serb authorities; held victim B and enabled direct perpetrators to commit criminal offences against her; he also treated Witnesses A and B in inhumane manner by staging their murder by forcing the victims kneel on the floor, after which, he opened gunfire behind their backs. The accused Shefki Hyseni is charged with raping Witness A while she was in detention by KLA soldiers, by forcing her to have sexual intercourse with him against her will. The accused Nexhat Qubreli is charged, in complicity with defendant Ismet Haxha and one other KLA soldier, with the violation of physical integrity of Witness A by beating her on several occasions using different objects; harassment of Witness B also by beating her on several occasions with different objects; and compelling the victim to write a false statement about her alleged cooperation with Serb authorities. The former KLA Commander Sylejman Selimi is charged, in complicity with other KLA soldiers, with the violation of physical integrity and health of witnesses A and B by beating them on several occasions.

[475] Punishable under Article 142 of the Criminal Code of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, and according to Article 153 of the Criminal Code of Kosovo.

During the first hearing session on November 27th, the Court conducted the primary inspection of the prosecution evidence supporting the indictment, made sure they are delivered to the accused and their defense counsel and the indictments were read out. The defendants pleaded not guilty. During the second hearing session held upon the indictment on December 13th, the defense counsel filed verbatim motions against the indictment, while individual defense counsel submitted their motions against the indictment in written. The defense counsel's objections, supported by the defendants, stressed that the indictment is not in accordance with the law, not supported by evidence and that statements in the indictment are only assumptions, that the statement claiming that the accused committed the acts that they are charged with does not pass the threshold of a reasonable suspicion, and that in case the Court upholds the indictment and evidence supporting it, they will propose the hearing of new witnesses. All defense counsels are obliged to file their objections in written form.

Injured parties A and B did not participate in the hearing sessions held upon the indictment, nor did they have legal representatives protecting their interests before the court. Family members and friends of the defendants, as well as local media representatives, participated in the hearing sessions held upon the indictment, which was not the case in earlier cases under the jurisdiction of the Basic Court in Mitrovicë/Mitrovica, where trials took place in a building located in the northern part of the town.

During the indictment assessment procedure, international Prosecutor Maurizio Salustro represented the indictment. According to the findings of the HLC Kosovo, no decision was made on the indictment by the end of the reporting period.

1.3. Prosecutor vs. Agim Demaj et al Case (Sami Lushtaku et al Case, Drenica Group I Case)

The first hearing session upon the SPRK indictment from November 6th, 2013 in the case Prosecutor vs. Agim Demaj et al, better known in public as the Drenica Case *or Sami Lushtaku et al Case* was held on December 6th, 2013 before the Basic Court in Mitrovicë/Mitrovica with the judge Dariusz Sielicki, who acted in the capacity of a single judge.

According to the indictment, Demaj and fourteen (14) others[476] (including the

[476] Co-accused: Bashkim Demaj, Driton Demaj, Selman Demaj, Fadil Demaku, Jahir Demaku, Nexhat Demaku, Zeqir Demaku, Sabit Geci, Ismet Haxha, Sahit Jashari, Sami

former KLA Commander and the current President of the Municipality of Skenderaj/Srbica) are charged with the commission of the criminal offence of a war crime against civilian population in complicity[477], on one or multiple accounts. They are charged with the fact that they, in violation of the Common Article 3 of Geneva Convention from 1949, on an undetermined day during September 1998[478]violated physical integrity and health of civilians A and B, who, during the armed conflict were detained at the detention centre in the village of Lukovc/Lukovac, Skenderaj/Srbica municipality. According to the indictment, a number of accused, beat the aforementioned two civilians, with fists and wooden sticks, and forced them to beat each other. The defendants[479] are also charged with touching witness A's genitals with a metal object, dragging her on the floor and with violating physical integrity and health of Witness A on undetermined number of occasion. Likewise, the defendants are charged with violating physical integrity and health of a number of unidentified Albanian civilians from the Shipolë/Šipolje hamlet, the Municipality of Mitrovicë/Mitrovica, during August or September 1998, by beating them on several occasions. One of the offences that they are also charged with is the murder of Ivan Bulatović (detained by the KLA), which was committed on an undetermined date at the beginning of the month of June 1998,[480] by cutting his throat with a chainsaw. Furthermore, the defendants are charged with: the violation of physical integrity and health of witnesses C and F in the detention center in the village of Lukovc/Lukovac, in the Municipality of Skenderaj/Srbica[481] on an undetermined date during the month of June 1998 or at the beginning of 1999; then the fact that they violated physical integrity and the health of Witness E in the detention center in Likovc/Likovac[482]; that they violated physical integrity and health of two unidentified civilians, a father and a daughter, who were detained in the annex building to the detention center in the village of Likovc/Likovac, on an undetermined date at the beginning of 1999[483];

Lushtaku, Sylajman Selimi, Isni Thaçi, Anvi Zabeli.

[477] Punishable under Article 142, as read with Article 22 of the Criminal Code of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia.

[478] Accused: Agim Demaj, Bashkim Demaj, Driton Demaj, Selman Demaj, Fadil Demaku, Jahir Demaku, Nexhat Demaku, Zeqir Demaku, Sylajman Selimi.

[479] Agim Demaj, Sylejman Selimi, Isni Thaqi, Zeqir Demaku, Fadil Demaku, Nexhat Demaku, Selman Demaj, Driton Demaj, Bashkim Demaj, Jahir Demaj with other unidentified members of the KLA.

[480] Accused: Sabit Geci, Sahit Jashari.

[481] Accused: Sabit Geci, Ismet Haxha, Sahit Jashari, Sami Lushtaku, Avni Zabeli, late Xheva Ladrovci.

[482] Accused Sabit Geci and Sahit Jashari.

[483] Accused: Sahit Jashari with unidentified KLA soldiers.

that they violated physical integrity and health of witness I, who had been detained at the detention center in Likovc/Likovac, and who was regularly beaten on an undetermined date in late spring and early summer 1998[484]; that they violated physical integrity and health of undetermined number of Albanian civilians, who were detained at the detention centre in Likovc/Likovac from spring 1998 until the first months of 1999[485]; that they killed unidentified detained civilians at an undetermined location between the villages of Galic/Galica and Dubovc/Dubovac on an undetermined date during the month of September 1998by shooting them from TT pistol[486]; that they violated physical integrity and health of an unidentified person from Glavnasellë/Glavnoselo, who was detained at the detention center in Likovc/Likovac, on an undetermined date during the months of August or September 1998[487]; that they violated physical integrity and health of one unidentified person from the settlement of Shipolë/Šipolje, the Municipality of Mitrovicë/Mitrovica, who was beaten up on several occasions, on an undetermined date during the months of August or September 1998[488]; as well as that they violated physical integrity of witness F and an unidentified detainee from Prizren, who were held in the detention center in Likovc/Likovac, in June or July 1998[489].

During the first hearing session held upon the indictment, some defense counsels complained that they do not possess the decision on opening and extending the investigation against their clients, and that some of the witness statements that they have are in the English language only. After reading one part of the indictment, related to the charges, all defendants stated that they understood the charges filed against them and they pleaded not guilty. The defense counsel filed motions for the dismissal of detention ordered against the defendants, including Sami Lushtaku, who was elected Mayor of Skenderaj/Srbica at the elections held on 3rd December 2013, in order for him to be able to take the pledge.

The indictment, during the first hearing session, was represented by the International Prosecutor Maurizio Salustro. Neither the next hearing or the main trial was not scheduled at the end of the first hearing. By the end of the reporting period, HLC Kosovo was not able to acquire the Court Decision on confirming or dismissing the indictment.

[484] Accused: Sahit Jashari in complicity with Sylejman Selimi.

[485] Accused: Sami Lushtaku, Avni Zabeli, Sahit Jashari and Sylejman Selimi.

[486] Accused: Sami Lushtaku.

[487] Accused: Sami Lushtaku.

[488] Accused Sami Lushtaku and Jahir Demaku.

[489] Accused: Avni Zabeli in complicity with two unidentified members of KLA.

2. Guilty Pleas

2. 1. Case of Nazim Bllaca (Bllaca III)

Mixed Trial Chamber of the Basic Court in Prishtinë/Pristina, in a public session[490] presided by EULEX Judge Mariola Pasnik[491], rendered the judgment on July 19th 2013, which ended the first instance procedure in the case Prosecution vs. Nazim Blaca (the case known in public as *Bllaca III*) which was led against a former member of the former Secret Intelligence Service of Kosovo, Nazim Bllaca. According to the aforementioned judgment, Bllaca was found guilty of the murder of a highly ranked official of the former State Security Service, Ibush Kllokoqi, and was sentenced to 4 (four) years and six (6) months of imprisonment. The time already spent in the house arrest from November 30th 2009 until November 29th 2010, was also calculated into the sentence time. According to the special court ruling, dated July 19th 2013, Bllaca is sentenced to remain in house detention until the final judgment has been reached. The house detention is reached upon the recommendation of the prosecutor.

The Court based the aforementioned judgment on the Bllaca's admission of being the direct perpetrator of the murder of Ibush Kllokoqi. The murder took place on August 6th, 1999 in Prishtinë/Pristina, in the yard of a family house of the victim and in the presence of his family. Bllaca admitted shooting from an automatic rifle and killing Kllokoqi.

The criminal proceedings against Bllaca were initiated by the SPRK Prosecution Decision from November 30th, 2009, after his statement in the media in which he spoke not only about this crime, but also about other politically motivated murders that took place in the summer of 1999. Bllaca, at the time, spoke about murders and attempted murders that took place after the end of the armed conflict, perpetrators of which have not yet been identified in the majority of cases. According to Bllaca's

[490] Upon the recommendation of the prosecutor and the decision of the Trial Panel, the first hearing (held before the President of the Trial Panel Mariola Pasnik, who acted in the capacity of a single judge) as well as the main hearing held before the Trial Panel on July 3rd and 15th, 2013 were closed to public pursuant to Article 294 of the Criminal Procedure Code. According to Article 295, Paragraph 2 of the Criminal Procedure Code, which regulates the possibility of participation of expert public during closed sessions, HLC Kosovo was permitted to attend court sessions closed for public.

[491] Members of Trial Panel: international judge Franceska Fisher and local judge Faik Hoxha.

statements, the perpetrators of these acts were members of the Intelligence Service of Kosovo, while the victims of these acts were mostly members or sympathizers of the Democratic League of Kosovo. According to the defendant's statements, in the aforementioned murders or attempted murders, he was directly involved as a perpetrator, accomplice or a member of the criminal group. Bllaca supported his claims by publishing one DVD with his statements and recordings of individual conversations with potential persons who took part in the crimes.

According to the Decision of the pre-trial Judge of the District Court in Prishtinë/Pristina from December 1st, 2009, Bllaca was placed in house detention for the period of thirty days. The house detention was then extended to the period of one year, which, according to the then Criminal Procedure Code was the maximum period for house detention prior to the pronunciation of indictment. Legal provisions regulating the measures of detention on remand are *mutis mutandis* applied to the house detention[492]. After the maximum legal period for house detention had elapsed, Bllaca was placed under the protection of the police until the day when the judgment was rendered, for safety reasons and he was *de facto* placed in house detention [493].

Three indictments have been raised so far on the basis of Bllaca's statements and consequently, three trials have been organized so far. The Case of Fahredin Gashi and Hysri Rama, known as *Bllaca I*, is the first case based on the accusations by Nazim Bllaca given in the media. The SPRK indictment in this case was raised on November 5th, 2010. The Special Prosecutor's Office charged the accused former member of the Kosovo Liberation Army (KLA), Fahredin Gashi, with the commission of the criminal act of a war crime against civilian population[494], for the murder of a local activist of the Democratic League of Kosovo, Sali Gashi, from the village of Varigoc/Varigovac, the Municipality of Lipjan/Lipljan. During the investigation of the aforementioned offence, and on the basis of the motion filed by the acting prosecutor on July 23rd, 2010, the pre-trial Judge of the District Court in Prishtinë/Pristina declared Bllaca a cooperative witness in the case at hand, as of September 2nd 2010.

According to the indictment from November 5th, 2010, Fahredin Gashi, is accused of, on June 15th 1999 while the armed conflict in Kosovo was still in progress[495], in

[492] Article 278 Paragraph 2. Item 8. and Article 285. of the Provisional Criminal Procedure Code of Kosovo.

[493] The house of the accused Nazim Bllaca in the village of Ribar and Madh/Veliki Ribar, the Municipality of Liplan/Lipljan, is under the permanent protection of the EULEX police.

[494] Article 142 as read with Article 22 of the Criminal Code of Socialist Federal Republic of Yugoslavia.

[495] According to the UNMIK Regulation from December 21st 2000, the armed conflict in

the capacity of a member of KLA and in complicity with the cooperative witness Nazim Bllaca, entering the house of Sali Gashi in the village of Varigoc/Varigovac, the Municipality of Lipjan/Lipljan, in the evening hours and took his life with a burst fire from an automatic rifle AK47. According to the aforementioned indictment, Hysri Rama is charged with the commission of the criminal offence of Providing Assistance to Perpetrator After the Commission of Criminal Offences[496]. He was examined as a witness on October 29th, 2010.

The mixed trial chamber of the District Court in Prishtinë/Pristina, presided by international Judge Horst Proetel[497], rendered the judgment on November 23rd, 2011 finding Gashi guilty of the war crime against civilian population[498]pursuant to Common Article 3 of the Geneva Convention from 1949 and Article 4 of the Additional Protocol II from 1977). The defendant Gashi was sentenced to 18 years of prison, while, according to the same judgment, Rama was sentenced to suspended imprisonment sentence for the period of 6 months of prison, which will be suspended for the probation period of one (1) year. The defendant Gashi, through his defense counsel, appealed the judgment. By the end of 2013, the second-instance court did not decide on the appeals in this case.

The second criminal case was initiated upon the accusations made by the cooperative witness Nazim Bllaca against the defendants Sadik Abazi, Bekim Syla, Fahredin Gashi[499] and Shpresim Uka. They are accused of murdering Ibush Kllokoqi on August 6th, 1999, in Prishtinë/Pristina, which, according to the indictment, was committed in complicity with Bllaca. The indictment against the accused Abazi, Bekim Syla, Gashi and Uka for the aforementioned murder was raised on July 29th, 2011.

The same indictment accuses Abazi, Gashi Uka, Hajdari and Bekim Syla of the attempted murder of Ismet Arifi on November 3rd, 1999. At the same time, Uka, Hajdari and Shaban Syla are accused of attempted murder of a highly ranked official of the Democratic League of Kosovo, Adem Salihaj, which took place on June 12th, 2000. "During the investigation, Bllaca gave many details about the aforementioned crimes, claiming that he and the defendants were members of

---

Kosovo lasted from February 27th, 1998 until June 20th, 1999.

[496] Punishable under Article 305, Paragraph 2 of the Criminal Code of Kosovo.

[497] Trial Panel: international judge Tore Thomassen, local judge Rafet Haxhaj.

[498] Prescribed and punishable according to Article 142, in relation to Article 22 of the Criminal Code of Socialist Federal Republic of Yugoslavia.

[499] Upon the order of the Trial Panel from September 7th 2012, the proceedings against Gashi were separated from the proceedings again the other accused, due to his health condition, problems of the Trial Panel in communication with the defendant, as well as in order to gather additional medical documentation about his psychological health.

the Intelligence Service of Kosovo"[500]. In all the criminal offences that the six (6) accused are charged with, Bllaca was one of the direct perpetrators or an accomplice. According to the order of the pre-trial judge from March 4th, 2011, which was filed upon the Prosecution motion, Bllaca was again declared a cooperative witness. According to the order, the proceedings against him for the attempted murders of Ismet Arifi and Adem Salihaj were terminated. According to the same order, the request by the prosecutor to terminate the criminal proceedings and render the judgment of Nazim Bllaca for the murder of Ibush Kllokoqi, which took place on August 6th 1999, was dismissed.

The main trial in the case of *Bllaca II*, upon the indictment raised on July 29th, 2011, against the six (6) accused, started on February 3rd, 2012 before the Trial Chamber presided by Judge Tore Thomassen[501]. During the main trial, the court was in session for 43 days. According to the judgment rendered on December 17th, 2012, the Trial Chamber found the accused guilty and sentenced them to the following punishments: Sadik Abazi for the criminal offence under Count 1 of the indictment (aggravated murder in complicity) was sentenced to 12 years of imprisonment (for the murder of Ibush Kllokoqi); Driton Hajdari, for the same criminal offence under the Count 3 of the Indictment (attempted aggravated murder), was sentenced to 7 years of prison (for attempted murder of Adem Salihaj, committed on June 12th 1999); Bekim Syla was sentenced for the criminal offence under the Count 1 of the indictment (aggravated murder in complicity) to 12 years of imprisonment; Shaban Syla for the criminal offence under the Count 3 of the indictment, was sentenced to eight years of imprisonment; Shpresim Uka, under the Count 1 and 3 of the indictment was sentenced to a single imprisonment sentence of 15 years[502].

Pursuant to Article 389, Paragraph 4[503] of the Criminal Procedure Code, the

[500] Cited from the indictment, Page 4, Paragraph 1 of the Reasoning, English version.

[501] Members of the Trial Panel: international judge Laura Liguori and local judge Behxet Muqiqi. The composition of the Trial Panel was not changed after the complaints filed by some defense counsel, who claimed that the President of the Trial Panel was a member of the Trial Panel in the case against Fahredin Gashi. The complaint was dismissed by the President of the EULEX Assembly of Judges.

[502] 14 years of prison for the charges under Count 1, and 9 years of prison for the Count 3 of the indictment.

[503] Article 389 of the Criminal Procedure Code, Paragraph 1: "The court shall render a judgment rejecting the charge, if:
1) The prosecutor withdraws the charge during the period from the opening until the conclusion of the main trial; or
4) The period of statutory limitation has expired, an amnesty or pardon covers the act, or there are other circumstances which bar prosecution

court dismissed the charges under Count 2 of the indictment from July 2011 (attempted murder of Ismet Arifi on November 3rd, 1999), as it was determined that the actions of the defendants Abazi, Uka, Hajdari and Bekim Syla, contained only elements of the criminal offence of *Kidnapping*, which is punishable under Article 64, Item 1 of the Criminal Code of Serbia.[504] However, according to the findings of the court, the prosecution of this case was barred due to the lapse of time[505].

Three defendants Hajdari, Bekim Syla and Uka were not present during the pronunciation of the judgment. Since they are considered to be on the run an arrest warrant has been issued through Interpol. The judgment was rendered in their absence, according to the Article 392, Paragraph 3 of the Criminal Procedure Code of Kosovo.[506] Through their legal representatives, the defendants filed an appeal against the guilty judgment. The Court of Appeals held a session of the Appeals Panel on December 12th 2013.

After the investigation order from December 1st 2009, ordering a parallel investigation with investigations in cases *Bllaca I* and *Bllaca II*, there was also a direct investigation against Nazim Bllaca (*Bllaca III*) for the murder of Ibush Kllokoqi that occurred on August 6th, 1999. This is the third criminal procedure that has been initiated since Bllaca's public statements made in November 2009. The beginning of the main trial against Bllaca in the case *Bllaca III*[507] was postponed for a long time due to the refusal of Kosovo attorneys to represent him before the Court in the criminal proceedings against him. On the other hand, Bllaca was charged

[504] The Criminal Code of Serbia was applicable according to the UNMIK regulation 1999/24 from December 12th 1999.

[505] Article 95 Paragraph 1 Item 3 of the Criminal Code of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, which was applicable at the time of the commission of the criminal offence that the accused are charged with, pursuant to the Regulation mentioned in footnote 15, states that the criminal prosecution is barred "after the lapse of 10 years from the commission of a criminal act for which the law prescribes imprisonment for a term exceeding five years". In the case at hand, for the act in which the court established that the actions of the accused contain elements of abduction, by the aforementioned law, the punishment prescribed is imprisonment for one to ten years. In this case the lapse of time was not interrupted by any action taken by the judicial authorities. The first investigation acts in the case of attempted murder or abduction of Ismet Arifi were carried out after Nazim Bllaca appeared in the public in November 2009. According to the indictment and the evidence presented during the trial, the accused committed the attempted abduction of Ismet Arifi on November 3rd, 1999.

[506] Article 392 Paragraph 3: "The judgment shall be announced even in the absence of a party, a legal representative, authorized representative or defense counsel. If the accused is not present, the trial panel may decide that the presiding judge report the judgment to him or her orally or that the judgment be served on him or her in writing".

[507] By the court ruling dated March 4th, 2011, the prosecutor's proposal for the acquittal of Nazim Bllaca for the murder of Ibush Kllokoqi was dismissed.

with the criminal offence for which, according to the law, mandatory defense is prescribed. The indictment against Bllaca was raised by SPRK on April 26th,2013. According to the indictment, Bllaca is charged with the criminal offence of aggravated murder committed in complicity[508].

During the pre-trial phase of the proceedings, the Court *ex officio* engaged an attorney from the Chamber of Attorneys of Kosovo, but on several occasions they refused to accept the duty to provide legal assistance to Bllaca. This led to the trial panel engaged in this case being unable to adjudicate the indictment in the time period of 30 days as prescribed by the law[509]. The deadline was breached on June 11th, 2013, when another *ex officio* attorney was engaged to represent the interests of the defendant Bllaca, but failed to appear in court. Due to this, the first hearing, which was entirely closed for public except for the injured party and the HLC Kosovo monitors[510], was postponed until July 3rd 2013. The rescheduled first hearing was finally held in the presence of Bllaca's attorney, as Osman Havolli, the President of the Prishtina Branch of the Kosovo Chamber of Attorneys accepted to be Bllaca's ex officio defense attorney. During the court session that was closed for public, the defendant Bllaca, after the reading of the indictment pleaded guilty to the commission of the criminal offence as described in the indictment. He stated that on August 6th 1999, he killed Ibush Kllokoqi in complicity with Sadik Abazi, Bekim Syla, Fahredin Gashi and Shpresim Uka, by shooting at him from a firearm. Bllaca explained that he, with the group of accomplices, on the day in questions, approached the victim's house in Prishtinë/Pristina. One of the group members knocked on the door of the Kllokoqi family. When the victim came out, Bllaca opened fire, hitting the victim with six (6) bullets fired from the firearm of the "Scorpion" type, which was provided to him by one of the accomplices. According to Article 248 of the Criminal Procedure Code[511], and after the

[508] Prescribed and punishable under Article 30, Paragraphs 1 and 2 of the Criminal Code of the Socialist Autonomous Republic of Kosovo, as read with Article 22 of the Criminal Code of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, as well as punishable under Articles 31 and 179 (1.4) of the Criminal Code of Kosovo, which was put into effect on January 1st, 2013.

[509] Article 242, Paragraph 4 of the Criminal Procedure Code of Kosovo: "The single trial judge or presiding trial judge shall immediately schedule an initial hearing to be held within thirty (30) days of the indictment being filed.

[510] The present parties were informed by the Presiding Judge that the releasing of any information heard during the closed session of the main trial represents a criminal offence.

[511] Article 3, Paragraph 2 of the Criminal Procedure Code of Kosovo: "Doubts regarding the existence of facts relevant to the case or doubts regarding the implementation of a certain criminal law provision shall be interpreted in favour of the defendant and his or her rights under the present Code and the Constitution of the Republic of Kosovo."
Article 248 of the Criminal Code of the Republic of Kosovo: „1. Where the defendant pleads

defendant Bllaca pleaded guilty, the closed part of the criminal proceedings continued on July 15th, 2013. On July 19th, 2013, during the open main trial session[512], in which the Court declared the defendant Bllaca guilty of the criminal offence of aggravated murder and sentenced him to four (4) years and six (6) months of imprisonment. This sentence was below the legal minimum prescribed for this kind of a criminal offence. The time Bllaca spent in the house detention from November 30th, 2009 until November 29th, 2010 was also calculated in this sentence. The defendant Bllaca was not present at the court session in which the judgment was pronounced. According to the trial panel, he followed the pronunciation of the judgment *via* video link.

The court found that the guilty sentence of Nazim Bllaca is not questionable, as he voluntarily admitted before the Court on July 3rd, 2013 to the murder of Ibush Kllokoqi (whom he had previously known), committed in the presence of his family members.

At the time when he plead guilty, Bllaca asked the victim's family members for forgiveness. Bllaca also earlier, on several occasions, admitted his responsibility in having the key role in the murder of Ibush Kllokoqi. Bllaca also admitted his responsibility during the criminal proceedings in the case *Bllaca II*. The admission of his responsibility matches his testimony and the evidence presented in the earlier cases, and also partially with the statement of the injured party, the wife of the victim. The Court stated that the statements of the accused are detailed, provide a clear picture of the event, are not contradictory and clearly explain his role and the role of his accomplices. According to the findings of the trial panel, the murder of Ibush Kllokoqi, who was not in a position to defend himself, was planned and well prepared, and executed with premeditation by the group in the victim's yard and in the presence of his wife. The court emphasized that the defendant participated in the brutal actions without a doubt and that these actions contain elements of aggravated murder. The Court, in the judgment dated July 19th 2013, dedicated a great deal of space to the application of a more favorable law when determining the punishment of the defendant, as well as the legal basis for the prison sentence under the legal minimum, which was taken as the basis when determining the sentence. This is prescribed by the Criminal Code of the

guilty on each count of the indictment under Articles 246 or 247 of the present Code, the single trial judge or presiding trial judge shall determine whether: 1.1. the defendant understands the nature and consequences of the guilty plea; 1.2. the guilty plea is voluntarily made by the defendant after sufficient consultation with defense counsel, if the defendant has a defense counsel.....„

[512] According to Article 366 of the Criminal Code of the Republic of Kosovo: If the public was excluded from the main trial, the enacting clause of the judgment shall always be read out in open court.

Socialist Autonomous Province of Kosovo, which was put into effect on June 28th, 1977, as well as the Criminal Code of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia. Both laws were found by the Court as more favorable for the perpetrator. According to the aforementioned laws, the minimum sentence prescribed for a person that takes a life of another person was five (5) years. According to the findings of the trial panel, the defendant Bllaca, with his actions, pleading guilty, identifying other perpetrators, showing willingness to cooperate with the court, as well as the consistency in statements based on which six (6) accomplices were found guilty and sentenced to prison punishments, contributed to justice being partially satisfied, and he contributed to the family of the injured party and the society to find out the complete truth about this crime. These elements had impact on the mitigating of the sentence, which, according to the court, is adequate not only in relation to the criminal offence committed, but also to the behavior of the defendant.

Acting upon the Prosecutor Maurizio Salustro's written motion from July 18th 2013, the Trial Panel decided after the pronunciation of the judgment to extend the measure of house detention in the case of the accused Bllaca until the judgment becomes final; that is, until the final prison sentence has been imposed. After the pronunciation of the judgment, the defendant Bllaca, in his address to the trial panel, via a video link, asked to have the served time he *de facto* spent in house detention from December 1st 2010, when he was for security reasons provided with close personal protection, until the pronunciation of the judgment to be also calculated in the prison sentence. According to Bllaca, during this period, the measures used during that time period were identical to the measures taken when he was in house detention. Bllaca said that during this entire period, he had limited communication with the "rest of the world". The defense counsel supported the request of his client and he is obliged by the Court to file a written and well-reasoned motion to the Court with regard to any request filed by his client Bllaca. According to the findings of the trial panel, which referred to the legal provisions on criminal proceedings, presented in their decision, the time that can be calculated in the sentence can only be the time spent in house detention.

After the pronunciation of the judgment on July 19th, 2013, the Bllaca's defense counsel filed an appeal due to the fact that according to the judgment, the time the defendant spent in *de facto* house detention from November 29th, 2010 until the pronunciation of the first instance judgment on July 19th, 2013 was not included in the prison sentence. The defense counsel asked the second-instance court to include the aforementioned time spent in house detention in the final prison sentence. According to the claims of Bllaca's attorney, he did not receive a response by the end of 2013 related to his request on including the Bllaca's *de facto* house detention in the prison sentence of 4 (four) years and 6 (six) months.

When evaluating the court proceedings and the outcome in the case of *Bllaca III*, HLC Kosovo reiterates its stance on the analysis of the case[513], published after the pronunciation of the first-instance judgment in the case on July 19th, 2013. On this occasion, HLC Kosovo held that the court can in a reasonable manner defend[514] the pronunciation of the prison sentence to the defendant Bllaca that is under the legal minimum as prescribed by the law for the criminal offence he undoubtedly committed. The reasons for this position are: (1) Bllaca voluntarily admitted to the commission of the criminal offence thus alleviating the work of the court and, by doing so, he became an example to other perpetrators of criminal offences; (2) he showed remorse in public because of the criminal offence he had committed, and asked the victim's family for forgiveness; (3) as a cooperative witness, Bllaca participated in the previous two trials, *Bllaca I* and *Bllaca II*, never changing his first given statements, as is often done by crucial witnesses; thus he contributed greatly to the resolving of the serious politically motivated criminal offences, which, had it not been for Bllaca, would have likely remained uncovered and unpunished. Of course, even such argumentation supporting Bllaca's sentence cannot generally satisfy the principle of justice for the victim and his family. The victim's family has gone through hell since 1999, no one can expect of the family to understand the judicial pragmatism and painful compromises for the greater good, and their pain and mistrust in the judicial system can only be reinforced by punishing the murderers of Ibush Kllokoqi with the sentence under the legally prescribed minimum.

HLC Kosovo believes that the case of *Bllaca III* can be used as an illustration of the poor situation that Kosovo judiciary is in at the moment: on one side, it is confronted permanently with its greatest challenge; the provision of witnesses (and trying, as it was the case in this trial, to find them even among perpetrators of serious crimes and making painful compromises with them), and, on the other hand, it must be led by the interest to serve justice and to somewhat morally compensate victim's families. Kllokoqi family has every right not to be satisfied with the rendered judgment imposed on the murderer of their family member; but the fact that can, and must satisfy, this dissatisfaction is that thanks to Bllaca,

[513] http://www.hlc-kosovo.org/images/Analizat/Nazim_Bllaca/Analysis-Nazim_Bllaca.pdf

[514] When rendering the decision on the sentence, the Court referred to the legal provisions, which prescribe the mitigaiton of the sentence prescribed by the law, Article 24 paragraph 1 Item 2 and Article 43 Paragraph 1 Item 1 of the Criminal Code of the SFRY.
Article 42 Paragraph 1 Item 2: The court may set the punishment below the limit prescribed by statute, or impose a milder type of punishment when it finds that such extenuating circumstances exist which indicate that the aims of punishment can be attained by a lesser punishment.
Article 43 Paragraph 1 Item 1 if a period of three years' imprisonment is prescribed as the lowest limit for the punishment for a criminal act, it may be reduced for a period not exceeding one year of imprisonment.

the court, sentenced the four defendants (Sadik Abazi, Bekim Syla, Shpresim Uka and Nazim Bllaca) to a total prison sentence of 42 years and six months for the murder of Ibush Kllokoqi. Had it not been for Bllaca's testimony, the case of the murder of Ibush Kllokoqi would have remained in the drawers, while Bllaca and the remaining three accused would have still been at large, and the killing of Ibush Kllokoqi would have remained unresolved and unpunished just like many other aggravated politically motivated murders committed after 1999.

2.2. Case of Žarko Veselinović

At the District Court in Mitrovicë/Mitrovica , the international judge Nuno Madureira, in the capacity of a single judge rendered a judgment in the case *Prosecution vs. Veselinović Žarko* on November 20th, 2013, finding him guilty of the commission of the criminal offence of unauthorized ownership, control or possession of weapons[515]. The court sentenced the accused to nine (9) months, which will not be executed unless the defendant commits another criminal offence in the period of the next two (2) years.

The criminal proceedings against the defendant Veselinović were initiated after the indications on his potential involvement in the murder of four persons that took place on December 7th 2012, in the northern part of Mitrovicë/Mitrovica, in front of the "Ambijent" coffee shop. After the aforementioned incident, unknown perpetrators left the scene in an unknown vehicle. During the investigation, on July 29th 2013, EULEX police noticed a vehicle used for the December 7th, 2012 attack at the petrol station TEAM Petrol in the village Rudare. After that, an operation for the confiscation of the vehicle was organized. At the time, one man, who possessed a firearm, started running away and while doing so, threw away the pistol, which was later found by the police. The person that was on the run, in order to avoid his arrest, jumped into the river, but the police managed to arrest him. Upon identification, it was determined that this man was Žarko Veselinović. He was detained on July 31st 2013, and his detention was extended in accordance with the legally prescribed conditions.

After partially conducting investigation in this case, the indictment against Veselinović was raised, on October 24th 2013, for unauthorized ownership, control or possession of firearms and attempted murder. The initial hearing session in the case *Prosecution vs. Veselinović Žarko* was held on October 13th 2013 before an international single trial judge Nuno Madureira from the Basic Court in Mitro-

[515] Punishable under Article 374 of the Criminal Code of Kosovo.

vicë/Mitrovica. According to the indictment filed by the Basic Prosecutor's Office in Mitrovicë/Mitrovica, on October 24th 2013, the accused was indicted for the commission of a criminal offence of attempted aggravated murder[516]. During the initial hearing session, after the verification that all the legal requirements have been met, the defendant, admitted to committing the criminal offence under the Count 1 of the indictment. He admitted that on the day in question, July 29th 2013, he possessed weapon that did not have a permit from the responsible institution. However, he denied any participation in committing the criminal offence under Count 2 (attempted aggravated murder).

Judge Madureira, after the defendant pleaded guilty for one of the criminal offences he was charged with, applied the legal procedure prescribed for such cases. He verified that the defendant was aware of the consequences of his guilty plea, as well as that he had consulted his defense counsel regarding his guilty plea. After that the Prosecutor recommended the separation of the proceedings relating to the counts in the indictment, that is, to continue with the proceedings related to Count 1 of the indictment, following the guilty plea of the defendant and to continue regular proceedings in relation to Count 2 of the indictment, its dismissal or scheduling of the main trial. The court upheld the prosecution motion for the separation of trials in accordance with the charges. The procedure on the pronunciation of the judgment was postponed to November 20th, 2013, when the parties to the proceedings delivered their arguments in relation to the judgment: the prosecution recommended effective prison sentence from 1 to two (2) years and 6 (six) months, while the defense insisted on a fine, which would achieve the purpose of the punishment. The defense's proposal for the fine was illustrated by examples from the practice of Kosovo courts, rendered for the same type of a criminal offence.

After the pronunciation of the judgment, by which the defendant Veselinović was sentenced to nine (9) months of imprisonment, which would be suspended in the period of (2) years, the Court, extended the detention to Veselinović until December 29th, 2013. This decision was explained by the fact that the accused was standing trial in a case of an attempted murder.[517]

[516] Article 147, Paragraph 1.10 of the Criminal Code of Kosovo.

[517] Until the end of 2013, HLC Kosovo was notable to acquire the judgment the Basic Court in Mitrovicë/Mitrovica pronounced on November 20th, 2013, and does not exclude possible mistakes in the presentation of this case in the report. Especially due to the fact that the indictment of the Prosecutors' Office was quite incomprehensible and imprecise, for someone who is not informed about the details of this case.

3. First Instance Trials Before Basic Courts

3.1. Ilinčić et al. Case

The international panel of the Basic Court in Mitrovicë/Mitrovica, presided by international judge Katja Dominik[518], pronounced the judgment on March 28th, 2013 finding the accused Marjan Ilinčić, Zoran Čavić and Dragan Milojević guilty of multiple criminal acts committed during the uprising in the period March 14th-17th, 2008 in Mitrovicë/Mitrovica.

The accused Marjan was found guilty of the following criminal offences: Obstructing Official Persons in Performing Official Duties[519], Participation in a Group Obstructing Official Persons in Performing Official Duties[520], Participating in a Crowd Committing a Criminal Offence[521], Endangering United Nations and Associated Personnel[522]. For these crimes, Ilinčić was sentenced to a single sentence of one (1) year and ten (10) months. The court did not find that the actions of the accused Ilinčić committed on other occasions contained elements of criminal offences: Participation in a Group Obstructing Official Persons in Performing Official Duties[523], Call to Resistance [524] and Endangering United Nations and Associated Personnel[525] and acquitted him of these charges.

The accused Zoran Čavić was found guilty of the following criminal acts: Obstructing Official Persons in Performing Official Duties[526], Participation in a Group

[518] Members of the trial panel, international judges: Dariusz Sielicki and Nuno Madureira.

[519] Article 316 Paragraph 3 of the Criminal Code of Kosovo (CCK), for which he was sentenced to six (6) months of imprisonment.

[520] Article 318 Paragraph 1 of the CCK for which he was sentenced to fourt (4) months of imprisonment (for the acts from March 17th, 2008).

[521] Article 320 Paragraph 1 of the CCK for which he was sentenced to six (6) months of imprisonment.

[522] Article 142 Paragraph 2 of the CCK for which he was sentenced to one (1) year and six (6) months of imprisonment;

[523] Article 318 Paragraph 1 of the CCK for which he was sentenced to four (4) months of imprisonement (for the actions committed on March 14th, 2008);

[524] Article 319 of the CCK;

[525] Article142 Paragraph 3 of the CCK;

[526] Article 316 Paragraph 3 of the Criminal Code of Kosovo (CCK) for which he was

Obstructing Official Persons in Performing Official Duties[527], Participating in a Crowd Committing a Criminal Offence[528] and Endangering United Nations and Associated Personnel[529], for which he was sentenced to a single imprisonment sentence of nine (9) months. The court did not find that his acts committed on other occasions contained elements of the criminal offence of Endangering United Nations and Associated Personnel[530] and acquitted him of these charges.

The accused Dragan Milojević was found guilty of the following criminal acts: Obstructing Official Persons in Performing Official Duties[531], Participation in a Group Obstructing Official Persons in Performing Official Duties[532], Participating in a Crowd Committing a Criminal Offence[533] and Endangering United Nations and Associated Personnel[534]. For these acts he was sentenced to a single prison sentence of one (1) year and six (6) months[535]. The accused Milojević was acquitted of charges for the following acts: Participation in a Group Obstructing Official Persons in Performing Official Duties[536] and Endangering United Nations and Associated Personnel[537] and acquitted him of these charges.

---

sentenced to two (2) months of imprisonment.

[527] Article 318 Paragraph 1 of the CCK for which he was sentenced to one (1) month of imprisonment.

[528] Article 320 Paragraph 1 of the CCK, for which he was sentenced to two (2) months of imprisonment.

[529] Article 142 Paragraph 2 of the CCK, for which he was sentenced to eight (8) months of imprisonment.

[530] Article from Paragraph 3 of the CCK.

[531] Article 316 Paragraph 3 of the Criminal Code of Kosovo (CCK) for which he was sentenced to six (6) months of imprisonment.

[532] Article 318 Paragraph 1 of the CCK for which he was sentenced to four (4) months of imprisonment (for his actions from March 17th, 2008).

[533] Article 320 Paragraph 1 of the CCK for which he was sentenced to six (6) months of imprisonment.

[534] Article 142 Paragraph 2 of the CCK for which he was sentenced to one (1) year and six (6) months of imrisonment;

[535] Individual prison sentences: for the offence described in Article 316 Paragraph 3 prison sentence of four (4) months, for the offence from Article 318 Paragraph 1 prison sentence of two (2) months, for the act from Article 320 Paragraph 1 prison sentence of four (4) moths and for the act from Article 142 Paragraph 2 prison sentence of one (1) year and three (3) months.

[536] Article318 Paragraph 1 of the CCK, for the acts from March 14th, 2008.

[537] Article142. Paragraph 3 of the CCK.

The accused Miodrag Ralić was acquitted of charges for the following acts: Inciting National, Racial, Religious or Ethnic Hatred, Discord or Intolerance[538], Call to Resistance,[539] Participation in a Group Obstructing Official Persons in Performing Official Duties[540] and Participating in a Crowd Committing a Criminal Offence[541]. The accused Avni Krasniqi was acquitted of charges for the following acts: Obstructing Official Persons in Performing Official Duties, Attacking Official Persons Performing Official Duties[542],Participating in a Crowd Committing a Criminal Offence[543] and Endangering United Nations and Associated Personnel[544]. The accused Nebojša Jović was acquitted of the following charges: Participation in a Group Obstructing Official Persons in Performing Official Duties[545] and Participating in a Crowd Committing a Criminal Offence[546].

Criminal offences that the accused was charged with were committed during the violence which escalated from regular everyday assemblies of former employees of the Mitrovica court of Serbian nationality, who were employed until 1999 as judiciary of administrative personnel in the Kosovo judicial system. The assemblies began on February 21st, 2008, only four day after the declaration of independence of Kosovo, which happened on February 17th, 2008. Soon citizens of the northern part of Mitrovicë/Mitrovica joined the judiciary employees. The participants in the protests demanded that the building of the District Court in Mitrovicë/Mitrovica, located in the northern part of the town, be restored to the jurisdiction of the judicial system of Serbia. Since these requests were not responded to, the protesters took over the building of the court on March 14th, 2008. According to the allegations from the indictment, the clash between civilians and law enforcement began after the intervention of UNMIK police on March 17th, 2008 in early morning hours, which was aimed at the removal of unauthorized persons from the courthouse. A number of civilians, police officers, and KFOR soldiers were injured during the riots. An international police officer from the Ukrainian FPU unit, Ihor Kynal, sustained fatal injuries from the explosion of a hand grenade thrown by one of the protester at the members of international police. he passed away later that same day.

[538] Article 115. Paragraph 1 of the CCK.

[539] Article 319 of the CCK.

[540] Article 318. Paragraph 2 of the CCK.

[541] Article 320. Paragraph 1 of the CCK.

[542] Article 317. Paragraph 1 of the CCK.

[543] Article 320. Paragraph 1 of the CCK.

[544] Article 142. Paragraph 3 of the CCK.

[545] Article 318. Paragraph 2 of the CCK

[546] Article320. Paragraph 1 of the CCK.

The investigation into the acts related to the March violence, which happened in the period March 14th-17th 2008, in the northern part of Mitrovicë/Mitrovica, around and inside the building of the then District Court in Mitrovicë/Mitrovica (now the Basic Court), was mainly carried out by UNMIK police and investigators. They composed police reports on these events, collected photo documentation and other written evidence on the basis of which the prosecutor rendered a decision, on June 6th 2008, to start an investigation against certain accused[547]. By the prosecution decision dated September 15th 2011, the investigation was extended to a number of other persons[548]. Until the filing of the indictment on May 29th 2012, the prosecutor started an investigation against some other individuals on several occasions, and then aborted them or re-opened investigation against the same persons.

By the indictment dated May 29th 2012, which was submitted to the Court on June 12th, the District Prosecutor's Office indicted: Marjan Ilinčić, Zoran Čavić, Dragan Milojević, Miodrag Ralić, Avni Krasniqi, AA, and Nebojša Jović. During the confirmation hearing, the Prosecutor amended the indictment by withdrawing charges against AA, who was juvenile at the time when the criminal offences in question were committed. From the end of May 2012, the indictment was mainly filed on the basis of the following documents: documents obtained during the police investigation led by the UNMIK police; suspect identification by international police officers, who at that time were stationed in the immediate vicinity of the scene; photos made by UNMIK police and amateur photos and videos made during the riots.

After two confirmation hearing sessions, held on August 15th and September 13th 2012, the District Court in Mitrovicë/Mitrovica rendered a decision on October 19th 2012, on partial confirmation of the indictment assessing that the evidence is admissible. The accused stated on this occasion, when they were entering pleas, that they do not feel guilty of charges that had been charged with.

After the withdrawal by the Prosecutor, the part which related to AA was dismissed. The indictment was partially confirmed with regard to the other accused. In the case of the accused Ilinčić, the court confirmed the indictment for the following criminal acts: *Call for Resistance;* Obstructing Official Persons in Performing Official Duties; Participating in a Crowd Committing a Criminal Offence and Endangering United Nations and Associated Personnel. In the case of the accused Čović, the following criminal acts were confirmed: Obstructing Official Persons in Performing Official Duties; Participating in a Crowd Committing a Criminal

[547] Dragan Milojević, Marjan Ilinčić, Avni Krasniqi and Zoran Čović.

[548] AA, Miodrag Ralić and Nebojša Jović.

Offence , and Endangering United Nations and Associated Personnel. The following criminal offences were confirmed in the indictment against the accused Milojević: Obstructing Official Persons in Performing Official Duties; Participating in a Crowd Committing a Criminal Offence, and Endangering United Nations and Associated Personnel. The following criminal offences in the indictment against the accused Ralić were confirmed: Inciting National, Racial, Religious or Ethnic Hatred, Discord or Intolerance; Participation in a Group Obstructing Official Persons in Performing Official Duties; and Participating in a Crowd Committing a Criminal Offence. The following criminal acts were confirmed in the indictment against the accused Krasniqi: Participating in a Crowd Committing a Criminal Offence; Obstructing Official Persons in Performing Official Duties; Endangering United Nations and Associated Personnel and Attacking Official Persons Performing Official Duties. The following criminal acts were confirmed in the indictment against the accused Jović: Participating in a Group Committing a Criminal Offence.

The confirmation judge found that the indictment contained all necessary elements prescribed by the Law, that it is supported by evidence and proposals, and that it contains enough information prescribed by the law. He stated that the indictment had to be assessed in its entirety, and that factual allegations against the accused represent the essence of the indictment and a sufficient framework for the conducting of the main trial. On the basis of the evidence in the case file, the confirmation judge found that there is reasonable suspicion that the events described in the indictment happened for real and that the factual background is sufficiently supported by evidence, which gives enough grounds for deliberating the indictment and the evidence proposed by the trial panel during the main trial.

The main trial upon the confirmed part of the indictment started before the District Court in Mitrovicë/Mitrovica on February 26th 2013, and the court held a total of 16 sessions. On this occasion, 15 witnesses were examined: two (2) upon the proposal of the prosecution, ten (10) witnesses were proposed by the defense and three (3) were *ex officio* witnesses. Many pieces of material evidence proposed by the parties to the proceedings, including YouTube videos, were presented in court. After the examination of witnesses, the prosecutor modified the indictment on March 20th, 2013, by specifying certain acts of the accused, and withdrawing from certain charges (for instance from Obstructing Official Persons in Performing Official Duties in the case of the accused Milojević). During the main trial, the court also made a crime scene investigation. During the main trial, the trial panel dismissed many prosecution motions for presentation of evidence assessing them as unnecessary or already reasoned enough by other evidence, or dismissed them because of their inadmissibility or irrelevance. The accused did not give statements before the trial panel. During the proceedings, they were on provisional release, but they did not appear at the session in which the judgment was scheduled

to be pronounced. According to the unofficial information, they did not come to the court due to safety reasons and upon advice given by their defense counsel because the court session was preceded by an assembly of citizens in front of the courthouse. This was the reason why HLC Kosovo monitors also did not make it to the pronunciation of the judgment[549]. The judgment was announced the same day with the delay of two hours.

In the judgment announced on March 28th, 2013, the court established on the basis of the evidence presented that the accused Ilinčić on March 17th, 2008 in Mitrovica in the morning around 7:00 am at the intersection of Filip Višnjić Street and the street leading towards Zvečan, several meters away from the northern gate of the courthouse, which in this period was under the control of UNMIK police, was a part of the group of at least 20 people who threw fist size stones and long metal chains at police officers and KFOR soldiers and splashed them with some see-through liquid. In this manner, he caused general danger to their lives, and also contributed to the escalation of violence when the Ukrainian police officer Ihor Kynal was injured by a hand grenade and died the same day. More than 100 people on the both sides were wounded during the riots and some of them sustained serious injuries. According to the findings of the court, the accused did not withdraw from his participation in the riots and consciously accepted the consequences, for which he was sentenced to one (1) year and six (6) months of imprisonment.

With regard to the accused Ilinčić and the group of people he was in, the court established that they prevented the law enforcement troops from safely escorting a UN convoy with approximately 50 protestors, who had been previously arrested in the court and who were supposed to be taken to Prishtina. The group, together with the accused, prevented the UN and KFOR forces from restoring security and public order, which was the intention of the accused.

On the same day, at the same place and the same time, the accused Čavić, as a member of the group, threw some 30 cm long poles on several occasions in the direction of a group of police officers, who were security for the convoy with demonstrators for Prishtina. In this way, Čavić obstructed the escorting of demonstrators to Prishtina and he obstructed the public order, which led to the escalation of riots and the minor and serious wounding of a number of individuals. For these acts he was sentenced to nine (9) months of imprisonments with the period of one year of checks.

[549] The inability of HLC Kosovo monitors, and a group of students who were interns in the HLC Kosovo at the time, to access the courthouse on the day when the judgment was being pronounced, due to safety reasons, prevented HLC Kosovo, despite their regular monitoring of the trial in this case, to make a timely analysis of the main trial.

With regard to the accused Milojević, the court established that on March 17th 2008, he was inside the courthouse and one in the group of the arrested, who were supposed to be transported to Prishtina. After being freed by the protesters, he joined the group who acted violently, throwing rocks and Molotov cocktails at the members of law enforcement, as a result of this a great number of people on the both sides were injured, and one member of the UNMIK police died. The accused was in the group which threw the first grenade, and when the shooting started, the riots became extremely violent. Even though he was aware of the risk, the accused did not give up his participation in the riots, and he consciously accepted the consequences for which he was sentenced to a single prison sentence of one (1) year and six (6) months.

The prosecution was not able to prove beyond reasonable suspicion that the accused were part of the group, which took off the door from the west gate, and where the UN vehicles were set on fire and damaged and when the UN flag was taken off the balcony and the roof of the courthouse. It was not possible to prove who of the participants in the riots actually did this. According to the findings of the court there are certain clues that the accused Milojević had done this, which may be seen from the quotations from the judgment[550] which states the following: "The court is convinced beyond reasonable suspicion that the accused Milojević on March 14th, 2008 removed the UN flag posted at the balcony of the courthouse and threw it off the balcony and to the ground." The trial panel established this circumstance on the basis of photos in which a person, who takes off the flag, is dressed in the same way as the accused Milojević, but still they did not convict him of these acts.

The court also was not able to prove beyond reasonable suspicion that the other accused took part in the setting car tires on fire (Avni Krasniqi), or that the accused Ralić, in the presence of a witnesses (the regional Police Commander for Mitrovicë/Mitrovica, David McLean, the Head of the Intelligence Service, and the acting Regional Commander for the region of Mitrovicë/Mitrovica, Randall Darty) stated that he would bring 250,000 Serbs to take over the courthouse, or that the accused Ralić and Jović directed two big water trucks in the direction of the courthouse gate, thus blocking the police units. The court was also not able to establish whether Ralić and Jović were involved in the organization of the riots, preparation and execution of the attacks on the UN personnel, which was the reason for them to be acquitted of charges. The court was not able to prove that the protests had been violent from the very beginning and that every participant in the crowd had the intention from the very beginning to use violence, including the use of explosive ordnances: "Besides the fact that in the history of the North

[550] P.38. paragraph one (1) of the reasoning of the judgment in the part relating to the acts of the accused, number 3 Dragan Milojević.

Kosovo, Serbian community had reached a certain level of organization in the organization of assemblies and protests, this does not mean that every assembly may result in death …"[551] the judgment stated.

On the basis of the regular monitoring of the main trial in this case, HLC Kosovo considers that the prosecution in Mitrovicë/Mitrovica did not give its best in this case, that during the course of the proceedings before the court, it was not able to make a difference between the activities and the criminal acts of the accused during the riots, and to professionally and knowingly take procedural actions during the main trial which would support the indictment, organize the convincing presentation of evidence in a very complex case[552]. On the other hand, in the judgment, the court made a detailed analysis, marking off the statements given by witnesses, material evidence, and individual acts of each of the accused during the violent riots, and the circumstances which had impact on the acquittal of the accused of certain charges. However, HLC Kosovo noted one inconsistency in the acts of the court with what the Prosecution had delivered, which may be qualified as a violation of the law. Namely, by the amended indictment dated March 20th, 2013, the prosecutor withdrew the charges in the case of Milojević[553] with regard to the criminal offence of Obstructing Official Persons in Performing Official Duties from Article 316 Paragraph 3 of the CCK. However, the court did not render a verdict of abandonment for the charges for this criminal offence, but rather found him guilty of the same act and pursuant to the same Article[554] and sentenced him to four (4) months of imprisonment.

The trial panel found no grounds to extend the detention for the accused who were found guilty until the judgment becomes final. The defense counsel of the accused who were found guilty announced that they would file appeals. HLC Kosovo has no information whether or not the prosecution appealed the acquitting part of the judgment.

[551] P. 29 of the judgment dated March 28th, 2013.

[552] For these reasons, and because of the inability to access certain court documents, there is a possibility that author might make some mistakes in the production of this report.

[553] Page 2 of the amended indictment, in the second to last paragraph under number 9 marked in red.

[554] Page 8 of the aforementioned judgment, the Serbian version, the first paragraph in the part of the judgment relating to the accused Milojević.

3.2. Case of Jovica Dejanović, Đorđe Bojković

The Basic Court in Mitrovicë/Mitrovica, pronounced the judgment, before an international trial panel presided by Judge Timo Vuojolahti, on April 17th 2013, acquitting the accused Jovica Dejanović and Đorđe Bojković of charges for the criminal offence of a war crime against civilian population[555], that is, the charges for the rape of the juvenile V.K, which, according to the indictment took place during the Kosovo armed conflict, on April 14th 1999, at an unknown location nearby the village of Babimoc/Babin Most, in the Municipality of Obiliq/Obilić. According to the same indictment, the principle accused Dejanović was also acquitted of charges for the criminal offence of unauthorized ownership, control and possession or use of weapons[556]. At the same time, the second accused Bojković was found guilty by the judgment on the charges of unauthorized weapons possession and was sentenced to a two (2) year suspended imprisonment sentence of one (1) year and six (6) months. These weapons were found on the defendant Bojković during the search of his house, which took place on September 27th, 2012.

Upon the conducted investigation, SPRK raised the indictment against Dejanović and Bojković, on November 12th2012, claiming that there is reasonable suspicion that, during the armed conflict in Kosovo, each of them committed one criminal offence of war crime against civilian population, by raping the juvenile V.K. They were also accused of committing a criminal offence of unauthorized ownership, control, possession and use of weapons. According to the indictment, on April 14th 1999, armed with a rifle and threatening with a knife, he forced the victim to different types of sexual acts against her inside of his car at Babimoc/Babin Most. According to the indictment, the second indicted Bojković on the day in question raped the juvenile V.K. (abducted by the principle accused Dejanović), who, armed with a pistol, took the victim to an unfinished house in Babimoc/Babin Most, threw her on the ground and forced her to have a sexual intercourse with him against her will.

The Confirmation Judge, by the decision from November 26th 2012, sent the indictment back to be amended with a three-day deadline and instructions to include the description of acts that the accused did by committing the criminal offence of rape. According to the amended indictment of SPRK from November 29th, 2012, the accused are each charged with the criminal offence of a war crime

[555] Prescribed and punishable under articles 22 and 142 of the Criminal Code of Socialist Federal Republic of Yugoslavia.

[556] Article 328 of the Criminal Code of Kosovo.

against civilian population[557], as well as with the criminal offence of unauthorized weapons possession. The accused were each charged with the rape of a juvenile girl of Albanian nationality (V.K.), which occurred on April 14th 1999, during the armed conflict in Kosovo. At the time, the victim was 16 years old. According to the indictment, the accused Dejanović, in the capacity of a member of the Serbian police and armed with a rifle, kidnapped the victim from her family house in the village of Stanoci Ultë/Donji Stanovac, in the presence of some family members, took her to an unknown location in nearby Babimoc/Babin Most, and then forced her to have different sexual acts against her will in his car, while threatening her with a knife. The second indicted Bojković, according to the charges, raped V.K. on the same day, as he, armed with a pistol, took the victim out of the vehicle (driven on the day in question by the principle accused Dejanović who stopped in front of a shop in Babimoc/Babin Most), to a nearby unfinished house, threw her down on the floor and forced her to have a sexual intercourse with him against her will.

According to legal regulations, the confirmation judge, after the reception of the indictment, partially amended the indictment on November 29th 2012, held a confirmation session on December 14th, 2012, where it discussed the groundedness and legality of evidence. The accused and their defense counsel denied its allegations as well as the evidence used to support it. By dismissing the objections of defense counsel and the accused, the judge found the indictment to have enough evidence and that the main trial may be initiated upon the indictment. The main trial started on April 4th, 2013 before international Trial Panel in Mitrovicë/Mitrovica, presided by the same judge who confirmed the indictment. The main trial had eight (8) trial days, during which the injured party V.K. was examined *via* a video conference as she no longer lives in Kosovo. Also, ten more prosecution witnesses, one witness proposed by the defense counsel and one witness summoned by the court *ex officio*.

The main trial was open to public except for the part when the injured party testified *via* video conference[558]. During the main trial, the material evidence proposed by the parties in the proceedings was also presented. The defendants in their statements denied the allegations in the indictment. During the main trial, they were in house detention and during the trial sessions they were usually late, which caused the main trial to be late as well. The defendant Dejanović was not present at the time of pronunciation of the judgment.

[557] Also punishable under Article 153 of the Criminal Code of Kosovo.

[558] According to Article 295 of the Criminal Code of Republic of Kosovo, two HLC Kosovo observers were allowed to attend the closed session.

According to the judgment from April 17th 2013, the court, on the basis of evidence presented, determined beyond reasonable doubt that, the victim was kidnapped from her house in the village of Stanovci i Ultë/Donji Stanovci on April 14th, 1999. The victim was kidnapped by a uniformed man and the victim was then two times raped at different locations in and around the village of Babimoc/Babin Most, first by the kidnapper and then at a different location by another man.

The court in its judgment analyzed the evidence presented at the main trial in detail, paying special attention to the identification of the accused by the victim and eyewitnesses. According to the evidence presented during the investigation and the main trial, the victim, on several occasions, identified the defendant Dejanović as the first rapist. However, during the analysis and the assessment of the presented evidence, the court found that the identification procedure (especially in the case of the first identification done with a photograph) was not conducted in a legally prescribed manner. Although all the witnesses before identification gave the physical description of the defendants, they should have been presented with photographs from the time in question. Also, the witnesses should have been warned that the presented photographs may show the photograph of the perpetrator but not necessarily; that there is no obligation that one must be identified; In addition, the photographs presented to witnesses should be shown one-by-one, during which the official representative implementing the identification process should not know who the accused is.

Due to the possible criminal responsibility of the second accused, Bojković, in relation to war crimes, the court found that the evidence relating to his criminal responsibility was provided only by the victim, who was the only witness that could describe what Bojković did. The witness described Bojković as an older person of about 60 to 70 years of age. The court found that the victim in different stages of the proceedings gave different estimates of the age of the second-indicted (from 50 to 60 years of age and from 60 to 70 years of age), but she always claimed that it was an older person. In relation to the second accused, the court again found that the procedure of his identification during the investigation was carried out in violation of legal provisions: only one of the eight (8) photographs shown to the witness, was a photo of an older person, which, according to the findings of the court represents a serious violation of the good practice applied in the identification procedure. The fact that the victim described the accused Bojković as a person who was limping still did not have impact on the court: "During the main trial from April 11th, 2013, the court asked the defendant to walk around the court room. Although the court did not notice that the accused was limping, a special kind of gait could be noticed. Still, it has to be emphasized, that it is not unusual for older people to limp or walk in some strange gait pattern".[559] Because

[559] Page 45, first paragraph of the judgment from April 17th, 2013, the English version.

of that, the court found that the identification method that was realized was not carried out in accordance with the Article 255 of the Criminal Procedure Code of Kosovo, especially by the first investigator. The court concluded that there is some evidence to support the prosecution allegations, but there are doubts regarding the claim that the defendant Dejanović really kidnapped and raped the injured party V.K. because the procedure of photo identification was conducted unprofessionally and led to the loss of its value as evidence. For these reasons, according to the findings of the court, it has not been proven beyond reasonable suspicion that defendants Dejanović and Bojković committed the act for which both are individually accused in the Count 1 of the indictment.

In regard to the Count 2 of the indictment, in relation to the accused Dejanović, the court, based on the evidence, confirmed that the bullet rounds belonged to the defendant, but that, as a police officer, he carried the weapon, thus was authorized to possess the according ammunition, and that there was not enough evidence that the confiscated ammunition did not belong to the officially issued weapon.

Regarding the Count 2 of the indictment, in relation to the accused Bojković, it was proven beyond reasonable doubt that the defendant, on 27th September 2012, without valid authorization illegally possessed a rifle M-70 AB2, three magazines and 69 pieces of ammunition. For this, he was sentenced to one (1) year and six (6) months, with a two (2) year probation. The time Bojković spent in house detention from September 27th, 2012 until April 17th, 2013 was calculated in the total punishment.

Based on the analysis of the judgment, HLC Kosovo assesses that the court's acquittal of war crimes was based on the unprofessionally conducted identification of the accused, that is, on the fact that it was not proven beyond reasonable suspicion that each of the accused were the perpetrators of this brutal crime. It is unquestionable that the juvenile V.K. was kidnapped from her family and was raped subsequently. However, in order to establish the responsibility, the key for the court was the identification of perpetrators. Although the court, according to the law, has the right to make a free assessment of the evidence, HLC Kosovo expects that the Appellate Court sends this case back for a re-trial. The rape victim, who at the time of the commission of the offence was juvenile, deserves to have the evidence analyzed by at least one more trial panel, as it should not happen for the rape victim to also become a victim of inadequately assessed justice. HLC Kosovo assesses that the court must bear in mind during the next trial, that the victim was underage at the time when she was raped, that she went through some sort of a hell and that her courage to appear, despite the patriarchal Kosovo tradition, and publicly testify must have represented a repetition of the hell.

3.3. Case of Valon Jashari et al.

The Basic Court in Gjilan/Gnjilane, in a mixed trial panel presided by international judge Arkadiusz Sedek, rendered a judgment, on October 16th, 2013, finding the ten accused (Valon Jashari, Skender Jashari, Gazmend Lakna, Gazmend Xhemshiri, Qëndrim Rexhaj, Muhamed Aliu, Skender Selmani, Enver Musolli and Abdullah Zogaj) in the case *Prosecutor vs. Valon Jashari et al,* for the criminal act of Terrorism and Organization of Terrorist Group, i.e. Participation in a Terrorist Group. On this occasion, the court sentenced the accused to a total of 59 years and eight (8) months of prison. The defendant Valon Jashari was also fined in the amount of 1,000 Euros. According to the same judgment, the accused Jeton Shabani was found guilty of the criminal offence of Procuring and Selling Weapons, (Article 372 of the Criminal Code of the Republic of Kosovo) and the Use of Weapons (Article 375 of the Criminal Code of the Republic of Kosovo), for which he was sentenced to two (2) years and two (2) months of prison.

Acting upon the statement of the Special Prosecutor, noted during the main trial session held on September 26th 2013, and according to Article 363 of the Criminal Procedure Code of Kosovo, the Court rendered a judgment rejecting the charges with respect to Count 3 of the SPRK indictment from February 20th, 2013, which refers to the accused Valon Jashari, Skender Jashari, Qëndrim Rexhaj and Jeton Shabani as well as with respect to Counts 1, 2, 3 and 5, which refer to the criminal offences contained in the newly adopted Law on Amnesty.

The preliminary investigative actions in this case were taken in order to resolve the armed attack on the police checkpoint located in the area of the border between Serbia and Kosovo, in the vicinity of the village of Dobrasin, in the Municipality of Bujanovac. The attack occurred on May 17th 2012, and was launched by unknown individuals. After the confirmation of certain suspicions that certain suspected individuals participated in the attack, according to the decision of the prosecutor, an official investigation on this case was initiated. During the investigation procedure, as a result of the undertaken investigative activities, the investigation was extended to other individuals due to the existence of a reasonable suspicion that they took part in the alleged attack. The investigation was also extended to new armed attacks that followed. According to the allegations of the prosecution, the investigation indicated that the suspects are mostly members of organized group known as "Lëvizja e Lirisë" (Movement for Freedom), which claimed responsibility for the attacks on the Serbian police checkpoint in Dobrasin, which occurred on May 17th, June 28th, and October 7th 2012, through a statement published on the internet.

The first arrests of the suspects for the participation in the attacks from May 17th and June 28th 2012, started in early July 2012, immediately after the attack which took place on June 28th, 2012. They were based on the findings acquired by eavesdropping telephones conversations of persons suspected of participating in the attack. In order to provide support for the reasonable suspicion that the accused took part in the attacks, the registration of the phone calls was conducted, as well as the control and search of difference locations, houses or places of residency of the suspects. During these searches, written evidence and materials were found pointing to the activities of the group. After the investigation was completed, the SPRK, raised an indictment on February 20th, 2013, which charged the ten accused with the commission of a number of criminal offences, which were committed in cooperation with other participants of the group known as "Lëvizja e Lirisë".

The accused Valon Jashari was charged with the criminal offences of Commission of Terrorism in complicity with others gathered in the terrorist group in the period from April until July 1st, 2012; Organization of Terrorist Group at unknown location in the period from April until July 2012; as well as the Unauthorized Possession and Control of Weapons in Prishtinë/Priština, from an undetermined date until July 1st, 2012. According to the indictment, his objectives were: a) to compel the Government of Serbia, in an illegal manner, to stop political activities in the region of Bujanovac; b) to illegally compel members of the Serbian police of Albanian nationality to leave their jobs, c) to illegally compel international community to send their observers to the region. According to the allegations from the indictment, Valon Jashari: participated in the attack when a Serbian border police container was damaged in the village of Dobrosin (Bujanovac Municipality), when a member of the Serb police Branislav Marković was wounded from a firearm; he was in possession, and control, of an unknown number of pieces of weapons (automatic rifles, mortars, undetermined amount of ammunition of different caliber, which were all in the possession of the group "Lëvizja e Lirisë"), including the rifles used in the attack; he was active in the procurement of weapons, uniforms and other means needed for the execution of the activities of the group, all of which was found during the inspection and search of his apartment. The defendant Skender Jashari was charged with the Commission of Terrorism together with others in a terrorist group "Lëvizja e Lirisë", as well as Participation in a Terrorist Group on several occasions during the period from April 2012 until October 16th, 2012. Jashari is charged with participating in the attack on the police checkpoint in Dobrasin on October 7th, 2012, and with Unauthorized Possession of Weapons from an undetermined date until July 2012. The defendant Gazmend Lakna was charged with the commission of two criminal acts: Commission of Terrorism and Participation in a Terrorist Group during the period from April 2012 until February 13th, 2013. He was charged with taking part in the attacks on the institutions of Serbia on May 17th, June 28th, and October 7th, 2012. The

accused Gazmend Xhemshiri was charged with the criminal offence of Commission of Terrorism and Participation in a Terrorist Group, by taking part in their activities from April 2012 until July 1st, 2012. The accused Qëndrim Rexhaj was charged with the criminal offences of Commission of Terrorism and Participation in a Terrorist Group in the period from April 2012 until July 1st, 2012. According to the indictment, Rexhaj participated in the attacks on the premises of the police of Serbia on May 17th, June 28th, and October 07th 2012, possessed several pieces of different firearms in different time periods without a valid permit. The accused Muhamed Aliu, is charged with two criminal offences, Commission of Terrorism and Participation in a Terrorist Group in the period from April 2012 until July 1st, 2012. The indictment alleges that he took part in the attacks that occurred in the borderline area of Serbia with Kosovo on May 17th, June 28th, and October 7th, 2012. Skender Selmani was charged with Commission of Terrorism and Participation in a Terrorist Group during the period from April 2012 until October 16th, 2012. According to the indictment, he participated in the attacks on the aforementioned institutions on May 17th, June 28th, and October 7th, 2012. The accused Enver Musolli, is charged with the Commission of Terrorism and Participation in a Terrorist Group in the period from April 2012 until October 16th, 2012. According to the indictment, he participated in the attacks on June 28th and October 7th, 2012. The accused Abdullah Zogaj is charged with Commission of Terrorism and Participation in a Terrorist Group in the period from April 2012 until October 17th, 2012. The accused Jeton Shabani is charged with Unauthorized Ownership, Control and Possession of Weapons on several counts at undetermined locations and during different time periods (from an undetermined date until January 3rd, 2013), Illegal Procuring and Selling of Weapons at undetermined locations on November 7th, 2012 and Use of Weapons on an undetermined date before or on January 3rd, 2013.

The initial hearing session upon the SPRK indictment dated February 20th, 2013 was held on March 11th, 2013 before the Presiding Judge of the trial panel (the same trial panel was in the main trial in this case), while the second hearing about the indictment was held on April 15th, 2013. After the oral and written complaints and motions of the accused to dismiss the indictment, the Presiding Judge of the trial panel rendered a decision on May 8th, 2013, dismissing the complaints and motions as unfounded. The accused and their defense counsel, filed their appeals against this ruling of the Presiding Judge of the Trial Panel within legal deadline, but it was then dismissed by the Court of Appeals.

Thus the indictment was confirmed and the main trial began on June 25th, 2013, before a mixed Trial Panel of the Basic Court in Gjilan/Gnjilane.[560] During the

[560] The indictment, during the main hearing, was represented by SPRK prosecutors: Maurizio Salustro, Maarten Groothuzen and Charles Hardaway.

main trial, the Court was in session for a total of 15 days. After the reading of the indictment and after the accused pleaded not guilty, two (2) prosecution witnesses, three (3) ballistic experts (also witnesses proposed by the prosecution), as well as two (2) defense witnesses were examined during the main trial. During three (3) days of the main trial, audio recordings of telephone conversations mostly between the accused, which were intercepted upon the order of the prosecutor and the decision of the pre-trial judge, were presented as evidence. The accused, after listening to the recordings mostly confirmed the authenticity of their voices and did not have any objections as to the content of the recorded phone conversations. During the main trial, the material evidence proposed by the prosecution was also exhibited: transcripts of recorded phone conversations, criminal reports from the scene of the crime, minutes on conducted search of the accused residencies, expert reports, individual statements made by the movement "Lëvizja e Lirisë", individual photographs of the accused, as well as documentation proposed by the accused and their defense counsel. During the main trial, individual defendants gave their statement before the court in the capacity of witnesses (Jashari brothers, Lakna, Xhemshiri, Aliu and Musolli). In their statements, they mostly objected their earlier statements. The remaining accused did not have remarks about their statements from the earlier stages of the proceedings.

After the main trial, the trial panel pronounced the judgment on October 16th, 2013, finding all the accused guilty and pronouncing the following punishments:

- Defendant Valon Jashari, for the Commission of Terrorism (Count 1 of the indictment) was sentenced to six (6) years of prison; for the criminal act of Organization of a Terrorist Group (Count 2 of the indictment) he was sentenced to seven (7) years prison, as well as a fine in the amount of 1,000 Euros. For all individual sentences, in the end, he was sentence to a single prison sentence of nine (9) years and a 1,000 Euro fine.

- Defendant Skender Jashari for the Commission of Terrorism (Count 1of the indictment) was sentenced to six (6) years of prison; for the act of Participation in a Terrorist Group (Count 2 of the indictment) he was sentenced to prison sentence for four (4) years. For all individual sentences, in the end, he was sentenced to a single prison sentence of eight (8) years.

- Defendant Gazmend Lakna for the Commission of Terrorism (Count 1 of the indictment) was sentenced to five (5) years of prison; for Participation in a Terrorist Group (Count 2 of the indictment) he was sentenced to two (2) years in prison. For all individual sentenced, in the end, he was sentenced to a single sentence of five (5) years and six (6) months of prison.

- Defendant Gazmend Xhemshiri for the Commission of Terrorism (Count 1 of the indictment) was sentenced to six (6) years of prison; for Participation in a Terrorist Group(Count 2 of the indictment), he was sentenced to two (2) years in prison. For all individual sentences, the accused was sentenced to a single punishment of six (6) years and six (6) months of prison time.

- Defendant Qëndrim Rexhaj for the Commission of Terrorism (Count 1 of the indictment) was sentenced to five (5) years of prison; for Participation in a Terrorist Group (Count 2 of the indictment) was sentenced to two (2) years in prison. For all individual punishments, the accused was punished with one single sentence of five (5) years and six (6) months of prison time.

- Defendant Muhamed Aliu, for the Commission of Terrorism (Count 1 of the indictment) was sentenced to five (5) years of prison; for Participation in a Terrorist Group (Count 2 of the indictment) he was sentenced to two (2) years of prison time. For all individual fines, in the end, he was sentenced to a single sentence of five (5) year and six (6) months of prison time.

- Defendant Skender Selmani**,** for the Commission of Terrorism, (Count 1 of the indictment), was sentenced to five (5) years of prison; for the Participation in a Terrorist Group (Count 2 of the indictment) was sentenced to two (2) years of prison. For all individual sentences, in the end he was sentenced to a single sentence of five (5) years and six (6) months.

- Defendant Enver Musolli, for the Commission of Terrorism, (Count 1 of the indictment) was sentenced to five (5) years of prison; for Participation in a Terrorist Group (Count 2 of the indictment) he was sentenced to two (2) years of prison. For all individual sentences, in the end, he was punished with a single sentence of five (5) years and six (6) months of prison time.

- Defendant Abdullah Zogaj, for the Commission of Terrorism (Count 1 of the indictment), was sentenced to five (5) years of prison time; for the Participation in a Terrorist Group (Count 2 of the indictment) he was sentenced to two (2) years of prison. For all individual sentences, in the end, he was punished to one single sentence of five (5) years and six (6) months of prison time.

- Defendant Jeton Shabani, for Illegal Procurement and Selling of Weapons (Count 4 of the indictment), was sentenced to two (2) years of prison; for the Use of Weapons (Count 6 of the indictment), he was sentenced to one (1) year of prison. For all individual sentences, in the end, he was sentenced to the single sentence of two (2) years and six (6) months of prison time.

The court concluded that, on the basis of the exhibited evidence, it is possible to claim that the defendants were members of an organized terrorist group, which had an organizational structure, statute, stamp, weapons and which, after undertaking certain acts, claimed its responsibility for the attacks committed. According to the court, the actions of the accused were encompassed by the definition of terrorism. In the reasoning, it was emphasized that not all of the accused had the same role in the group, thus the differences in the rendered sentences. When determining the punishment, the court considered the law which was more favorable for the perpetrators.

After the pronunciation of the judgment, the Court rendered a special decision extending the detention until the final judgment has been reached for those who have already been in detention (Valon and Skender Jashari, Gazmend Lakna, Gazmend Xhemshiri, Enver Musolli). Also, the accused who were in house detention before the first instance judgment was rendered (Qëndrim Rexhaj, Muhamed Aliu, Skender Selmani, Abdullah Zogaj) were ordered detention on remand. It was only the accused Jeton Shabani, who was ordered the house detention instead of the detention on remand.

HLC Kosovo assessed that the court proceedings in the case of *Prosecution vs. Valon Jashari et al*, was concluded according to the law and that international principles of fair and honest proceedings were respected, which allowed the parties in the proceedings to present their arguments and evidence that either supported or challenged the indictment. HLC Kosovo believes that the pronounced sentences are adequate in relation to the committed acts. Although, there have not been more serious consequences of the actions, the potential danger or causing general security disturbances in the region ask for more serious sanctioning. These sentences may act preventively to those who may have been plotting to provoke the situation on the border between Kosovo and Serbia.

HLC Kosovo wishes to emphasize its disagreement with the actions of the court during the pronunciation of the judgment, when it was stated that there was disagreement in the trial panel regarding the rendering of the judgment and that the opinion was divided between the international and local side of the trial panel. Namely, while pronouncing the judgment, the trial panel President stated in the end that the judgment was reached by the majority votes of the international part of the trial panel, thus providing information that the local judge did not vote for the judgment rendered. HLC Kosovo finds that this kind of a statement may invoke different connotations and comments, as it is unknown whether they tried to inform the public that local judges are still not ready to take over the responsibility in serious and sensitive cases, and that they are inclined towards compromising; or the local judge wanted to protect himself from the potential revenge of the

accused, that is, their family members. In any case, HLC Kosovo considers this type of statements as inappropriate and creating unnecessary tensions between international and local judges; also they contribute to the development of tensions and negative atmosphere in the judicial system and in the successful and efficient trials as it was the case in the case of *Prosecution vs. Valon Jashari et al.*

HLC Kosovo is also forced to state that during the pronunciation of the judgment, the Criminal Procedure Code was violated; this could not violate the rights and the status of the parties in the procedure, but could have a negative effect on the credibility of the court. Namely, the trial panel was sitting while pronouncing the judgment, while defendants and others present in the court room listened to the decision of the trial panel standing up[561].

By the end of 2013, HLC Kosovo had not received a written judgment from the Basic Court in Gjilan/Gnjilane in the case of *Prosecution vs. Valon Jashari et al.*

3.4. Sabit Tafil Geci et al. case

The International trial panel of the Basic Court in Mitrovicë/Mitrovica, presided by the International judge Katja Dominik[562] rendered a judgment on September 12th 2013, declaring Sabit Tafil, the brothers Rrustem and Hetem Geci guilty and sentencing them to 12 years of prison. In the capacity of KLA soldiers, on June 18th 1999, in Skenderaj/Srbica, at the premises of the medical-hospital centre, they, in complicity, took the life of Gani Berisha, who was previously wounded in firearm shooting, which happened somewhat earlier on the same day in the city centre, in front of the Municipal Assembly building, on the occasion of the celebration of the liberation of the town. The three defendants, in that way, according to the judgment of the court, committed a criminal act of a war crime against civilian population[563], which represents a violation of the Common Article 3 of the Geneva Convention from August 12th, 1949, Articles 4 and 5, Item I of the Additional Protocol II from June 8th, 1997.

[561] Article366 Paragraph 5: All the present will listen to the pronounciation of the judgment in a standing position.

[562] Members of trial panel: international judges Anna Adamska-Gallant and Dariuzs Sielicki.

[563] Article 142. As read with Article 22 of the Criminal Code of Socialist Federal Republic of Yugoslavia, also punishable under Article 152, as read with Article 31 of the Criminal Code of Kosovo.

According to the court analysis and the evidence presented during the main trial, it has not been determined who, on the aforementioned date, took the life of Vehbi Berisha, nor has it been determined who inflicted the bodily injuries by firearm to Isa and Musa Vojvoka, who were also the victims of the shooting that occurred on the day in question. Due to the lack of evidence, the Court acquitted the accused Dr. Bedri Shala, who was charged, according to the indictment, with the criminal offence of Providing Assistance to Perpetrators after the Commission of a Criminal Offence[564]. According to the pronounced judgment, the court partially confirmed the allegations from the Count 1 of the SPRK indictment raised against the accused on December 11th, 2012.

The criminal proceedings against the three accused Gecis started with the SPRK Prosecutor Investigation Order from August 14th 2012. They were suspected of committing the criminal offence of war crime against civilian population. It is stated in the Order that the accused, during the internal armed conflict in Kosovo, in complicity and by shooting from firearms, took the life of Vehbi Berisha, injuring his brother Gani at the same time on June 18th 1999 in Skenderaj/Srbica. In relation to the three accused, the investigation was extended also to include the criminal offence of a war crime against civilian population, which they, allegedly, committed on the same day by wounding Isa and Musa Vojvoda, near the Medical Center.

After his statement as a witness and the statement given before the prosecutor on November 19th 2012, the criminal proceedings were initiated against Bedri Shala, a medical doctor from the Medical Center in Skenderaj/Srbica, since, in his statement, he claimed: that on the day in question he did not see the bodies of the victims killed on June 18th 1999 in Skenderaj/Srbica, and that he was not present in the doctor's room when one of the victims was fatally wounded by the three assaulters, and that, on that occasion, he did not try to prevent the murder.

Upon the completion of the investigation, on December 11th 2012, the indictment against Sabit Tafil Geci, and the brothers Rrustem and Hetem Geci, was raised charging them on two counts with the criminal offence of a war crime against civilian population.

The accused are charged under the Count 1 that, during the armed conflict in Kosovo, as KLA soldiers, on June 18th 1999, they wounded and killed two civilians, Gani and Vehbi Berisha, acting in complicity, on the streets of Skenderaj/Srbica, by shooting from a firearm. This criminal act occurred in a crowd of gathered citizens celebrating the liberation of the city, on the intersection across from

[564] Article 305, Paragraphs 1 and 2 of the Criminal Code of Kosovo, is punishable under Article 388, Paragraphs 1 and 2 of the Criminal Code of Kosovo, which came into effect on January 1st, 2013.

the court house and the Municipal Assembly building. It was committed in the way that Vehbi Berisha was killed on the street on the spot, while Gani (who was seriously wounded in the attack, and who was afterwards transferred to the Medical Center) was then killed by a firearm by the accused on a hospital bed in a hospital room. Under Count 2, the accused are charged with the commission of a criminal offence of violating physical integrity and health of civilians, at the same place and day, by firing from an automatic rifle during the celebration of the liberation of the town, when Isa and Musa Vojvoda were seriously wounded. According to the Count 3 of the indictment, the accused Bedri Shala, a medical doctor from the Medical Center, was charged with the criminal offence of Providing Assistance to Perpetrators after the Commission of a Criminal Offence[565]. Shala was charged with providing a false statement to the Prosecutor on November 19th, 2012 in Prishtinë/Pristina, during the investigation of war crimes against the three main suspects (Sabit Tafil Geci and brothers Rrustem and Hetem Geci), with the purpose of avoiding the identification of perpetrators of the war crime in the case at hand. According to the indictment, he: a) denied seeing the victims' bodies on June 18th, 1999 at the Medical Center in Skenderaj/Srbica, that is, running into the witness JB on that day at the aforementioned Center; b) hid the fact that he was present in the hospital room on the day in question, when, according to the prosecutor's allegations, the accused shot at the wounded victim and killed him.

The first hearing upon the indictment was held on January 17th, 2013. During the hearing, the indictment was amended in accordance with the amendments of the Criminal Procedure and Criminal Code from January 1st, 2013 and the prosecution evidence was also presented. The accused submitted their objections to the Prosecutor's claims, proposing that they be dismissed. In the response to these objections, the Prosecutor delivered the defendants and the defense counsel additional evidence. After acquiring the opinions of the parties to the proceedings, the international judge (who was presiding trial judge later during the main trial), on rendered a ruling April 12th, 2013, according to Article 249 of the Criminal Procedure Code of Kosovo[566], dismissing all objections related to the admission of evidence, stating that all the evidence from the list of exhibits are admissible. According to Article 250, Paragraph 3[567] of the Criminal Procedure Code of Koso-

[565] Punishable under Article 305, Paragraphs 1 and 3 of the Criminal Code of Kosovo, also punishable under Article 388, Paragraphs 1 and 2 of the Criminal Code of Kosovo, which came into effect at the beginning of 2013.

[566] The Criminal Procedure Code of Kosovo (entered into effect on January 1st, 2013), Article 249 Paragraph 3 of the CPC: "For all evidence where an objection has been filed, the single trial judge or presiding trial judge shall issue a written decision with reasoning that permits or excludes the evidence".

[567] Single trial judge or Presiding trial judge issue a written decision with the reasoning pointing to why the prosection motion was dismissed.

vo, the Court did not accept the requests of the accused referring to the dismissal of Counts 1 and 2 of the indictment, thus confirming partially the indictment against Sabit, Rrustem and Hetem Geci. At the same time, the Court dismissed the indictment under Count 3, related to the accused Bedri Shala. According to the Court Decision from April 12th, 2013, both sides in the proceedings filed a complaint regarding the partial confirmation of the indictment. The accused Sabit Tafil Geci, Rrustem Geci and Hetem Geci filed a complaint against the confirmed part of the indictment (Counts 1 and 2), while the Prosecutor filed a complaint against the dismissed part of the indictment (Count 3). The Court of Appeals, by the Decision from May 6th, 2013, upheld the complaint filed by the prosecutor, thus dismissing the complaints of the accused as ungrounded.

The main trial, upon the confirmed indictment, started on June 11th 2013, before the Basic Court in Mitrovicë/Mitrovica. During the main trial, which had 16 trial days, 26 witnesses and one (1) court expert were examined. Among them, six (6) were witnesses of the prosecution, while four of them were defense witnesses. Sixteen (16) witnesses summoned by the Court *ex officio* were examined. Four (4) witnesses, proposed by the Prosecutor, testified *via* video link. The testimony of three of these witnesses were entirely closed to public, based on their request, and the hearings were attended only by the parties to the proceedings. The hearing of these witnesses was conducted during two (2) court sessions, and on the third day the proceedings were closed for public only during the testimony of these witnesses. During the main trial, with the consent of the parties involved, the testimonies of 14 witnesses who testified in the earlier phases of the proceedings, were noted in the trial record as read. During the main trial, many pieces of material exhibits were presented as well. The accused, during the proceedings, defended themselves through silence.

Upon the completion of the probative proceedings and the closing arguments of both parties to the proceedings, the court rendered the judgment on September 12th, 2013 finding Sabit Tafil Geci and the brothers Rrustem and Hetem Geci, guilty of war crime against civilian population, but only partially under the Count 1 of the indictment, for the murder of Gani Berisha, which took place on June 18th, 1999 at the Medical Center in Skenderaj/Srbica. On the basis of the evidence presented during the main trial, the court could not determine that the accused, on the day in question, took part in the murder of Vehbi Berisha, which happened earlier on the same day. The court determined that all three of the accused, dressed in KLA uniforms, during the shooting, in which Gani Berisha was wounded, were in his immediate vicinity with rifles in their hands but the Court could not determine beyond reasonable suspicion that they also committed the acts they are charged with. The court established, based on the evidence, that after the transfer of the victims to the city Medical Centre, located some fifty meters from the place

of the incident, the three accused entered the building of the Centre and in the presence of the medical staff killed Gani Berisha, after he was given first aid. In the verdict, the Court stated that the motive for the murder of the two victims, who were brothers, was the conviction that they were most likely cooperating with Serbs. The court could not determine the motive for the wounding of the Vojvoda brothers. It is likely that this happened by accident, as a consequence of ricocheting.

All three accused in the case of the murder of Gani Berisha were sentenced to a single 12 year prison sentence. The three Gecis were acquitted of charges from other counts of the indictment due to the lack of evidence. The fourth-indicted individual, Bedri Shala, a medical doctor at the Medical Center in Skenderaj/Srbica, was also acquitted of charges. With a special decision, the court extended the detention until the rendering of the final judgment. The judgment of the court is mostly based on the statements of the witness JB, who gave many facts on what really happened on the day in question. The significance of the statement of this victim can also be seen through the posters that were put up in Skenderaj/Srbica and in which he is qualified as a traitor. The case of the witness JB once more confirmed the atmosphere in Kosovo related to those who want to testify and contribute to the resolution of cases of war crimes. This trial showed that the personal courage of a witness like JB is not sufficient, and that they need maximum support provided by the system. Witnesses who want to testify cannot cope with the atmosphere on their own, there are even situations of public calls for a lynch. The judicial system is obliged to provide maximum security and protection to this witness and to all other witnesses in cases dealing with the crimes committed in the past.

The court secured both sides with fair trial conditions. The sentence pronounced to both of the accused is near the legal maximum prescribed for the act of war crime, which means that the court had in mind particularly difficult circumstances in which the accused committed the act – the murder of a wounded person at the health care premises. Definitely, the Berisha family, to which the victims belong, cannot have full satisfaction after the end of the trial since the murder of Vehbi Berisha has not been resolved. Justice has not been entirely reached in the case of the murder of the Berisha brothers. It will never be entirely reached unless the court clarifies whether Vehbi Berisha was killed accidentally in the general shooting on the streets, or was purposely murdered for the same motives as his brother Gani, and who it was that took his life.

Before the end of 2013, HLC Kosovo did not manage to acquire a written and complete judgment from the Basic Court in Mitrovicë/Mitrovica.

4. Repeated trials in the first instance

4. 1. Ejup Kabashi et al & Sokol Bytyqi cases

The Basic Court in Prizren, in a mixed trial panel presided by international judge Mariola Pasnik, rendered a judgment on February 1st, 2013 acquitting the accused Ejup Kabashi and Sokol Bytyqi of charges for the criminal offence of a war crime against civilian population[568]. By the same judgment, the accused Mustafa Hoti, Milaim Hoti, Naser Hoti, Nexhmedin Berisha and Jetullah Kabashi were acquitted of charges for the criminal offence of Providing Assistance to Perpetrator After the Commission of Criminal Offences[569].The judgment was rendered in the repeated first instance trial of the accused Ejup Kabashi, and other accused of the criminal offence of Providing Assistance to Perpetrators after the Commission of Criminal Offences. In the case of the accused Sokol Bytiqi, one first instance trial was held.

Ejup Kabashi et al & Sokol Bytyqi case, referring to the criminal offence of a war crime against civilian population committed on July 17th and 18th, 1998 in the village of Opterushë/Opteruša, in the Municipality of Rahovec/Orahovac, started by the initiation of the criminal proceedings against the accused Ejup Kabashi and Haxhi Mazreku, that is by the examination of witnesses Dragica Božanić and Slavica Banzić in the second half of 2010 and by the investigation against Sinan Morina, against whom SPRK issued an arrest warrant on August 19th, 2010, and SPRK started an official investigation against him the following day, namely August 20th, 2010.

By the decision of the prosecution rendered on November 30th 2010, the investigation was extended to include the accused Ejup Kabashi, Sokol Bytyqi and Haxhi Mazreku, whereas the investigation against Sinan Morina was aborted on December 1st, 2010. Kabashi and Mazreku were arrested on December 14th, 2010 and sent to pre-trial detention for one month. On December 15th, an arrest warrant was issued against Sokol Bytyqi and the international arrest warrant against him was issued on December 22nd. The proceedings against Bytyqi were later on aborted because he was not accessible to judicial authorities. On March 8th, 2011, the in-

[568] Article 142 as read with Article 22 of the SFRY CC, the act also punishable under Article 152 as read with Article 31 of the CCK.

[569] Article 305 Paragraph 2 of the CCK (new law, Arrticle 388 Paragraphs 1 and 2 of the PCCK)

vestigation in this case was extended to Mustafa Hoti, Milaim Hoti, Naser Hoti, Nexhmedin Berisha, and Jetulah Kabashi for the criminal offence of Providing Assistance to the Perpetrator after the Commission of Criminal Offences.

After conducting the investigation, the indictment against Kabashi and Mazreku was filed on March 30th, 2011, charging them with the claim that they, together and in complicity with other still unidentified members of the KLA, applied measures of intimidation and terror against Serbian population of Opterushë/Opteruša, in the Municipality of Rrahovec/Orahovac, by participating in the attack against Serbian citizens of the village (who were located in their houses on the night between July 17th and 18th, 1998) and that they, in complicity together and with other members of the KLA, participated in the removal of Serbian citizens from their houses and their forcible relocation. By the same indictment, Mustafa Hoti, Milaim Hoti, Naser Hoti, Nexhmedin Berisha, and Jetullah Kabashi are charged with the criminal offence of Providing Assistance to the Perpetrator after the Commission of the Criminal Offences. After the confirmation hearing session was held, the judge rendered a decision on April 29th, 2011 dismissing the charges under Count 2 of the Indictment with respect to the accused Kabashi and Mazreku, (charging them with the claim that they participated, together and in complicity with other members of the KLA, in the forcible relocation of the Serbian civilian population, by loading them on tractors). The remainder of the indictment was confirmed with respect to all of the accused.

Acting upon this indictment, the District Court in Prizren, opened the main trial on June 28th, 2011, which lasted for seven (7) trial days. During the main trial, seven (7) prosecution witnesses were heard. The main trial ended in a judgment, rendered on August 2nd 2011, finding the accused Kabashi guilty of the commission of the criminal offence of a war crime against civilian population. For this offence he was sentenced to five (5) years of imprisonment. By the same judgment, Mazreku was acquitted of charges. All other accused, who were charged with Providing Assistance to the Perpetrator After the Commission of the Criminal Offences were found guilty by the judgment dated August 2nd. They were all individually sentenced to a suspended prison sentence of six (6) months each, which will not be enforced if the accused do not commit another criminal offence within the period of one year.

After the appellate proceedings held upon the indictments filed by the accused Kabashi and Hoti, the Supreme Court of Kosovo rendered a decision on September 4th, 2012 sending the case back for a repeated trial with respect to the accused Kabashi and all others accused of Providing Assistance to the Perpetrator After the Commission of the Criminal Offences. Before rendering the decision to send the case for a retrial, the court also decided on the appeal filed by the prosecu-

tor[570] against the acquitting part of the judgment dated August 2nd, 2011 and the decision of the court with regard to the sentences imposed on the remaining accused. The court dismissed this appeal on August 23rd, 2012 as impermissible.

A part of the separated criminal proceedings against Sokol Bytyqi were conducted *in absentia* because, at the time of the indictment being filed and the first instance proceedings against Kabashi et al, the accused was at large. Bytyqi was arrested on December 9th, 2011 in Albania as he was trying to get to Italy illegally, after which he was extradited to the judicial authorities of Kosovo. Pursuant to the indictment dated May 24th, 2012, he was charged with the fact that he, in capacity of a KLA soldier and in complicity with other KLA soldiers, applied measures of intimidation and terror against Serbian civilian population in Opterushë/Opteruša, participating in the armed attacks aimed at this population on July 17th and 18th, 1998. The indictment was confirmed by the decision dated July 27th, 2012. The first instance proceedings upon this indictment began on October 2nd, 2012. Upon the motion of the prosecutor for the joinder filed on October 12th, Bytyqi's case was joined with the *Prosecutor v. Kabashi et al.* case (which at the time was in the initial stage of preparations for the second first instance trial) on the basis of the decision of the District Court in Prizren trial panel on November 7th, 2012.

The first instance proceedings in the joined case of *Prosecutor v. Ejup Kabashi et al & Sokol Bytyqi* started on November 30th, 2012. It had seven (7) trial days during which seven (7) prosecution witnesses were examined, including two (2) injured parties, who survived the attack. Statements given by certain witnesses, who testified in the first instance trial, were read out during this trial. The parties presented their closing arguments pro and contra the indictment. The prosecutor adjusted the indictment to fit the new Criminal Procedure Code of the Republic of Kosovo, pursuant to which the acts that the accused were charged with are punishable under Article 152 as read with Article 31 of this Code. Despite the fact that the new Criminal Procedure Code has entered into effect in the meantime, namely on December 28th, 2012, the trial continued pursuant to the old law, according to the final provisions of the aforementioned Code.

The trial of Kabashi and Bytyqi represents the first trial in Kosovo for the criminal act of a war crime against civilian population, which was conducted before a trial panel consisting of majority local judges, while only the presiding trial judge was a EULEX judge. During this trial, the court established that a group of unidentified men equipped with firearms attacked the house of the Božanić family from different

[570] On the occasion of renderering of the first instance judgment in this case on August 2nd, the prezent Prosecutor Nazmi Mustafa clearly stated that they would not appeal this judgment.

sides in the village of Opterushë/Opteruša on July 17th and 18th, 1998. At the time of the attack, all Serbian citizens of the village, some 15 of them, were located inside this house. Serbian men returned fire. In the morning of July 18th, Serbian men withdrew from the defense and surrendered themselves. A huge number of unidentified men, including the accused Kabashi and Bytyqi, arrived in the Božanić family backyard.[571] In the judgment pronounced on February 1st, 2013, the court emphasized that it was proven beyond reasonable suspicion that Ejup Kabashi and Sokol Bytyqi were present in the backyard of the Božanić family on July 18th, 1998 after the ceasefire and they were carrying weapons on this occasion. However, the court did not find beyond reasonable suspicion that they participated in the attack aimed at the local Serbs in the night between July 17th and 18th, 1998, therefore, this may not be taken as a ground for a guilty verdict. By the evidence presented, the court was not able to prove where Kabashi and Bytyqi were located in the nights between July 17th and 18th 1999. Because of this, they were acquitted of these charges, because it was not proved beyond reasonable suspicion that they had committed the criminal offences they were charged with. According to the findings of the court, possible liability of the accused for the Providing Assistance to the Perpetrator after the Commission of the Criminal Offences is conditioned by the punishing of the primary perpetrator, i.e. by the result of the criminal proceedings conducted against the main perpetrator. The accused Mustafa, Milaim, Naser Hoti, Nexhmedin Berisha, and Jetullah Kabashi were warned before being heard as witnesses that the giving of a false statement represents a criminal offence. Still, it was not possible to convict them of this criminal offence of Providing Assistance to the Perpetrator after the Commission of the Criminal Offences in the situation in which the court was not able to prove the existence of the principle criminal offence that Ejup Kabashi was charged with.

Even though, the court was not able, after the repeated first instance trial in this case, to clarify the case of attack aimed at Serbian citizens of the village of Opterushë/Operuša, HLC Kosovo holds that this case may not be considered as finally completed. This is the case of one of the most serious crimes committed during the war on the territory of the Municipality of Rahovec/Orahovac. After KLA soldiers had entered the village, eight Serbs vanished, and the remaining Serbian population was relocated. There is a huge obligation before the Kosovo judiciary to investigate completely, identify and punish adequately the perpetrators of this criminal offence. It is the only way to serve justice and satisfy the victims' families.

International Prosecutor Maurizio Salustro represented the indictment in this case. He announced the appeal against the part of the judgment acquitting the accused of charges.

[571] The accused Mustafa, Milaim, Naser, Nexhmedin Berisha and Jetullah Kabashi were heard as witnesses. They gave false statements to the investigators about the date when Kabashi was wounded in attempt to provide an alibi for him.

With regard to the event, which took place in Opterushë/Opteruša in July 1998, the Humanitarian Law Center from Belgrade and HLC Kosovo established on the basis of a research that bodies of eight Serbs, who disappeared from the village, were exhumed in April 2005[572].

4. 2. Latif Gashi et al case (Lap Group)

In the second repeated trial, a third one held before the first-instance court in the case of *Prosecution vs. Latif Gashi* et al (known in public as the case of "Lap Group"), the Basic Court in Prishtinë/Priština, in a trial panel presided by international judge Jonathan Welford Carroll, on June 7th 2013, rendered the third first instance judgment, in which it established that the actions of the accused contained elements of a war crime against civilian population as described in Count 8 of the amended indictment dated June 30th, 2003.

For the aforementioned criminal offence, the Court sentenced Latif Gashi-Lata to five (5) years, Nazif Mehmeti-Dini three (3) years and Rrustem Mustafi-Remi four (4) years of imprisonment. Bearing in mind that the Supreme Court of Kosovo, by the judgment from January 26th, 2011 partially confirmed the judgment from the second first-instance trial held before the District Court in Prishtinë/Priština from October 2nd, 2009, which sentenced the three accused on counts 5 and 14 of the indictment, the Basic Court in Prishtinë/Priština, in a third first-instance judgment from June 7th 2013, sentenced the formed Kosovo Liberation Army (KLA) soldiers, responsible for the Lap area, and pronounced single prison sentences for the criminal offence of war crime against civilian population[573].

The former chief of the KLA intelligence service in the Lap area, Latif Gashi-Lata, was sentenced to six (6) years of prison, former Commander of the KLA military police in the Lap area Nazif Mehmet–Dini to three (3) years and the former KLA Commander in the Lap area Rrustem Mustafa–Remi, was sentenced to four (4) years of prison.

[572] For more information about the identity of the missing, please see the special analysis of the HLC Kosovo of the judgment rendered by the Basic Court in Prizren dated February 1st, 2013: http://www.hlc-kosovo.org/images/pdf/Komunikatat/ejup_kabashi_et al.i-final web.pdf

[573] Article 142, in relation to Article 22, 24, 26 and 30 of the Crimina Code of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia.

The accused were found guilty of inhumane treatment of civilians detained at the Detention Center in Llapashticë/Lapaštica, causing their enormous suffering or violating their physical integrity and health, through the use of intimidation measures, terror and torture[574]. The Basic Court in Prishtinë/Priština concluded in the judgment that the defendants are guilty because "during the period from October 1998 until the end of April 1999, Latif Gashi, Nazif Mehmeti and Rrustem Mustafa, bearing high personal responsibility, working together with other unknown individuals and in accordance with a joint criminal enterprise, ordered and participated in the beating and torture of Albanian civilians in the Detention Centre in Llapashticë/Lapaštica , in the attempt to compel the unlawfully detained individuals to admit treason of the KLA". According to the judgment, among the civilians who underwent beatings and torture were the following: Anonymous Witness 7, Anonymous Witness 4, Drita Bunjaku, Witness H, Agim Musliu, Idriz Svarqa, Alush Kastrati, Hetem Jashari and witness V.

The criminal proceedings against the defendants Gashi, Mehmeti and Mustafa, as well as Naim Kadriu (who, during one part of the proceedings, was on the list of suspects and later on accused, but, because of his death, the case against him was closed), were initiated by the investigation order issued by the investigative judge of the District Court in Prishtinë/Priština from January 28th, 2002. Upon the adoption of the decision, the arrest of the suspects followed. Gashi, Mehmeti and Kadriu were arrested on January 28th, while Mustafa was arrested on August 11th, 2002[575]. Upon the completion of the investigation by the international investigative judge, the international prosecutor filed an indictment against the four suspects on November 19th, 2002, charging them with the commission of a criminal offence of war crime against civilian population in eleven counts.[576]

The indictment was described in detail on February 4th, 2003, immediately prior to the beginning of the main trial, which was on February 17th, 2003, before the international Trial Panel of the District Court in Prishtinë/Priština, presided by international judge Timothy Clayson. The first first-instance trial had 57 trial days in which 45 witnesses were examined, ten (10) of whom were protected and five (5) of whom were anonymous witnesses. At the end of the main trial, on June 30th, 2003, after the exhibition of the majority of the evidence, the Prosecutor expanded

[574] Punishable according to Article 142, in relation to Articles 22, 24, 26 and 30 of the Criminal Code of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia.

[575] More details about the trial can be found in the case analysis published upon the pronunciation of the judgment by the Basic Court in Prishtinë/Priština from June07th2013, in the second repeated trial:
http://www.hlc-kosovo.org/images/Analisys/Case_Latif_Gashi_et al.pdf

[576] This was the first indictment against Kosovo Albanians filed due to reasonable suspicion that they committed criminal offences during the conflict in Kosovo.

the indictment with new criminal offences directed against the defendants.

According to the judgment from July 16th, 2003, the court found that certain counts of the indictment, amended on June 30th, 2003, have been proved, while the defendants were acquitted of charges for some other counts of the indictment. The court sentenced Mustafa for the actions proven to 17 years of prison, Mehmeti to 13 years, Gashi to ten (10) and Kadriu to five (5) years of prison. According to the special decision, the defendants were sent to detention on remand until the judgment has become final. The defendants and their defense counsel filed appeals against the guilty judgment on all grounds prescribed by the Criminal Procedure Code. The Prosecutor filed an only to the pronounced judgment against the defendant Gashi.

After the session of the Appeals Panel held on July 7th and 8th, 2005, the Supreme Court of Kosovo, as the second-instance court in the proceedings due to the appeals, rendered a judgment on July 21st, 2005, by which the case was sent back for repeated first-instance trial. According to the court's analysis, it was determined that the acts (described in Counts 1, 2, 3, and 12 of the indictment, amended at the end of June 2003), which charged defendants Mustafa and Mehmeti, do not constitute a criminal offence and acquitted them of their responsibility according to Count 11 for the alleged murders (in which, according to the indictment, Mustafa ordered Mehmeti to make sure the aforementioned victims are killed, as well as that Mehmet ordered another person or persons to kill the five detainees). The Supreme Court of Kosovo, with a special decision, altered the measure of detention on remand with a more favorable option – obligation to periodically report to the police station. According to the decision of the District Court in Prishtinë/Priština, this measure was dismissed, before the beginning of the main trial in the repeated first instance trial in 2009.

The SPRK Prosecutor submitted the amended indictment against the members of the Lap group to the first-instance court on April 14th, 2009, which, in one Count and three sub-counts summarized and incorporated all the Counts 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 13, and 14 from the indictment amended on June 30th, 2003. The defense submitted its opinion related to the amended indictment in a written form on April 21st, 2009. This was also done orally on the first day of the repeated trial on July 7th, 2009. According to the ruling of the District Court in Prishtinë/Priština from July 8th 2009, the amended indictment from April 14th, 2009, was dismissed. The repeated first instance trial proceeded with the indictment amended on June 30th, 2003. This indictment was amended to be adjusted to the acquitting parts of the judgment from July 16th, 2003 and July 21st, 2005, on the remaining counts 5 and 8 (only related to the Detention Centre (Llapashticë/Lapaštica), as well as counts 9 and 14 (related only to Latif Gashi).

The main trial in the repeated first-instance trial had 12 trial days. During this time, 16 witnesses were examined. With the consent of the parties to the proceedings, many witness statement of witness who were not available to the court or their direct hearing was difficult were read in the court. The defendants used their right to present their defense case before the trial panel. The Prosecutor in the closing argument withdrew Count 9 of the amended indictment related to the alleged beating and torture of Albanian civilians in the detention centre of Koliq/Kolić. According to the judgment from October 2nd, 2009, it was established that the defendants committed a criminal offence of a war crime against civilian population and sentenced them as follows: Mustafa was sentenced to four (4) years of prison, Gashi to six (6) years (as well as a fine of 5,000 Euros on behalf of the injury inflicted on the injured party M.S.) and Mehmeti was sentenced to three (3) years of prison. Due to the withdrawal from charges by the prosecutor, in the closing arguments, from the Count 9 of the amended indictment from June 30th, 2003 against Gashi and Mustafa, the court dismissed these charges in the judgment. Also, in relation to Naim Kadriu, who died in a traffic accident, the proceedings were terminated. After the pronunciation of the judgment, the court, with a special decision, ordered detention on remand against Gashi until the final judgment. This decision was dismissed due to his health issues by the Decision of the same court from June 9th, 2010.

Defense counsel filed appeals against the second first-instance judgment of the District Court in Prishtinë/Priština, in the case of *Prosecution vs. Latif Gashi et al*. The Supreme Court of Kosovo had a session of the Appeals Panel on January 26th, 2011 and rendered a ruling by which it partially upheld defense counsel's appeals, thus dismissing the judgment rendered by the District Court in Prishtinë/Priština on Count 8, and with respect to the single sentences imposed on each of the defendants. The Supreme Court of Kosovo confirmed single sentences imposed on the defendants in relation to Counts 5 and 14 of the indictment in the repeated first instance trial. According to the instructions of the Supreme Court, the first instance court was obliged to, in the new, third first instance trial, after discussing the groundedness of Count 8 of the indictment, determine a single punishment to defendants on all counts of the indictment.

Before the beginning of the third repeated trial before the first instance court in the case of the Lap group, the SPRK Prosecutor submitted the indictment to the District Court in Prishtinë/Priština on June 29th, 2012, which (in addition to the charges based on which the trial was sent back for a re-trial), also mentioned parts of the amended indictment from June 30th, 2003, which had already been decided on by the court during different stages of the proceedings, as part of one count.

The second repeated trial before the District Court in Prishtinë/Priština, and the

third one in a row before a first instance court, started on July 17th, 2012, before a trial panel presided by international judge Laura Liguori[577].

The defense again filed a complaint against the new indictment of the SPRK, by referring to Article 390 of the Criminal Procedure Code that was in effect at the time when the indictment was raised and based on which the court is obliged to, in case the court acquits an accused a part of the indictment that has not been acquitted by a higher instance court should be taken as the foundation for a new trial. After the initial hearings, the composition of the trial panel changed because judge Liguori left the Kosovo mission. The hearing before a new trial panel of the Basic Court in Prishtinë/Priština continued with the initial hearing on February 26th, 2013, in which the Trial Panel was presided by international judge Jonathan Welford Carroll. The beginning of the main trial was marked by the presentation of the parties' opinions about the indictment, which was supposed to be the subject to the second repeated trial. After the opinions were presented by the parties in the trial, the presiding trial judge rendered a ruling on March 6th, 2013, based on which, the repeated trial will be led according to the count 8 of the amended indictment from June 30th, 2003 and which is related to the events that allegedly occurred at the KLA Detention Centre in Llapashticë/Lapaštica, during the period from October 1998 until April 1999.

The court during the main hearing in the repeated trial was in session for 13 days during which five (5) prosecution witnesses were examined directly before the trial panel either as anonymous or protected witnesses. Two witnesses (former detainees at the KLA Detention Centre in Llapashticë/Lapaštica) were proposed by the prosecution as anonymous witnesses, as they testified in the earlier stages of the proceedings in such manner. However, this time they decided to testify publicly before the trial panel by revealing their identity. During their testimony in the main trial, they challenged certain parts of their statements from earlier phases of proceedings, especially their statements given during the investigation, in which they accused the defendants. They claimed that their earlier statements were given under coercion and threats from investigative bodies, or with the promise of attractive privileges such as high amounts of money or offers to move with their families to third countries with a different identity. In certain cases, when confronted with parts of their earlier statements, these witnesses stressed that their earlier statements are either not correct or have been falsely translated or that they signed their statements in English, a language which they do not speak. During the main trial, three protected witnesses, who used pseudonyms before the trial panel, were also examined. Their personal information was verified at the main trial session closed for public. These witnesses, in the presence

[577] Members of the Trial Panel: local judge Shadije Gërguri and international judge Cezary Dziurkowski.

of the public, confirmed their earlier statements, according to which, their family members were kept in the Detention Center Llapashticë/Lapaštica, where they were physically abused and tortured. Also, during the proceedings, based on the written agreement of the parties involved dated May 7th, 2013, statements of 21 witnesses form earlier stages of the proceedings (investigation and earlier main trials) were also read.

The Court, after the presented evidence, and discussion on the punishment based on count 8 of the indictment from June 30th, 2003, pronounced the judgment: six (6) years of prison to Latif Gashi-Lata, three (3) years of prison to Nazif Mehmeti-Dini and four (4) years to Rrustem Mustafi-Remi. During the determining of the punishment, the Basic Court in Prishtinë/Priština was obliged by the Decision of the Supreme Court of Kosovo from 26th January 2011 and could not impose the punishment higher than the sentence imposed by the judgment of the District Court in Prishtinë/Priština from 2009. In that way, the pronounced sentences are essentially the same ones as the ones imposed by the judgment from October 2nd, 2009. The Court did not have a legal option to make the sentence less favorable to defendants because of the principle *reformatio in peius.* Because of that, the pronounced sentences are either borderline or below the legal minimum prescribed for the criminal offence for the act that the accused were declared guilty.

During the main trial, the court established that there is clear and convincing evidence that all three defendants participated in the commission of criminal offence against Albanian civilians from Kosovo, who were kept in detention. By the commission of these offences they conflicted with the standards that Kosovo citizens expected from members of the KLA. "This was a war that many are proud of. The judgment is not directed against KLA, but against some of its members, who exceeded their authorities and acted in violation of the law", the court stated. By describing the actions of the defendants, the Court, in the indictment stated that Gashi during the armed conflict in Kosovo was the Head of the Intelligence Service and that he had a central role in the organization of the functioning of the Detention Centre in Llapashticë/Lapaštica. The detention unit was located in a barn, in which, up to twenty civilians curing the armed conflict, who were supposed to be protected according to the Geneva Conventions, were detained. The court also stated that detainees, during their stay in the detention center in the Lap region, were beaten up, harassed and tortured in order to admit their cooperation with Serbs. Gashi, according to the court analysis, also had the central role in the detention centre on the basis of command responsibility, and he was involved in illegal beatings and torture of victims, by personally participating in interrogations, during which victims were physically tortured.

With respect to the criminal responsibility of Nazif Mehmeti, the Court confirmed the facts that he was during the time in question the head of the military police, supervising the guards in the detention centre and reporting directly to his superior officers. He was responsible for guarding detainees in the centre and their interrogations, and was entirely informed about whether or not they underwent beatings and torture with the purpose of admitting their cooperation with Serbs. Even Mehmeti himself had an active role in the beating of detained civilians.

According to the court, the confirmed facts related to the responsibility of Mustafa-Remi are that he, during the armed conflict in Kosovo was the commander of the Lap region, and as such, the superior officer to Gashi, whom he appointed and had close relations with. Mustafa-Remi was responsible for and managed the regime of illegal detention, beatings and harassment, as he was informed on what was happening in his area of responsibility. The court stated that the Mustafa has command responsibility in the abuse of detained civilians.

Dissatisfied by the court judgment, the defendants, through their defense counsel, filed appeals against the third first instance judgment in the case *Prosecution vs. Latif Gashi et al*. Since the beginning of the investigation in January 2002, the trial of the Lap group has lasted for over 12 years, and as such it represents the longest trial in the history of the post-war Kosovo judicial system. Up to now, it has not managed to resolve the case of detention of civilians in detention centers under the control of KLA in the Lap region entirely. What makes this process burdened is the court's inability to establish the responsibility for the missing or death of five detainees. This is the most difficult result of the entire case and it will be difficult to assess this trial as successful unless the truth about the death of five detainees has been determined, the perpetrators identified and appropriately punished. HLC Kosovo believes that justice and victims' families are not entirely satisfied with the trials in the case of Lap group. The full satisfaction of the victims' families and satisfaction of justice will be possible only when the Kosovo judicial system is able to investigate this case in its entirety, find those responsible for the death of detainees, and punish them pursuant to the law.

4. 3. Arben Krasniqi et al. Case (Kleçka case, Limaj et al. case)

In the repeated first instance trial, the Basic Court in Prishtinë/Priština, presided by international judge Malcolm Simmons rendered a judgment on September 17th 2013, by which former KLA soldiers Arben Krasniqi, Naser Krasniqi, Nexhmi Krasniqi, Behlul Limaj, Fatmir Limaj, Refki Mazreku, Naser Shala, Sabit Shala,

Shaban Shala and Besim Shurdhaj were again acquitted of all charges alleged in the SPRK indictment dated July 25th, 2011. The defendants, according to the indictment, were charged with the commission of a war crime against civilian population and war crime against prisoners of war[578]. These acts are also punishable under Article 120 and 121 of the Criminal Code of Kosovo; Common Article 3 of the Geneva Convention from 1949; as well as Article 4 and 5 (1) of the Additional Protocol II of the Geneva Convention from 1977.

The criminal proceedings against the defendants in the case *Prosecution vs. Arben Krasniqi et al* (better known in public as *Kleçka or Limaj et al. case*) were initiated in 2009, after the then member of KLA Agim Zogaj (known at the beginning of the criminal trial under the pseudonym Witness X) contacted EULEX war crimes investigation unit in Kosovo in the second half of 2009, and informed them about the events that occurred during the armed conflict in Kosovo, particularly from the beginning of 1999 until mid-June, at the KLA Detention Center in the village of Kleçkë/Klečka, in the Municipality of Lipjan/Lipljan. According to the decision on the opening, that is, on the extending of the investigation from February 2nd and 16th, 2010 respectively, an investigation against Zogaj related to multiple counts for the offences of a war crime against civilian population and prisoners of war was initiated. Upon the prosecutor's request from July 6th, 2010, the pre-trial judge of the District Court in Prishtinë/Priština, issued an order on August 25th, 2010 declaring Zogaj a cooperative witness under the pseudonym X. Based on this, the criminal proceedings against him for the criminal offences he also, according to him, participated in during the armed conflict in Kosovo.

Upon the completion of the SPRK investigation on July 25h, 2011, the indictment against ten former members of KLA: Arben Krasniqi, Naser Krasniqi, Nexhmi Krasniqi, Behlul Limaj, Fatmir Limaj, Refki Mazreku, Naser Shala, Sabit Shala, Shaban Shala and Besim Shurdhaj, was filed. They are charged, on several counts, with the criminal offence of a war crime against civilian population and a war crime against prisoners of war. The indictment, containing 34 counts, charges the ten defendants that they, in the capacity of soldiers or commanding officers of the KLA in the Detention Centre in Kleçkë/Klečka, in the Municipality Lipjan/Lipljan, participated in beating, torturing, violation of physical integrity and health against a number of prisoners, that they participated in the murder of detainees, including the murder of police officer Nebojša Đuričić and civilians Veljko Marković, Arben Avdyli, Bojan Cvetković, Žarko Filipović, Života Todorović and a number of unidentified civilians of Serbian and Albanian nationality. According to the indictment, fourteen (14) victims were killed in the detention centre in Kleçkë/Klečka. The remains of eight (8) victims were found at a mass grave site nearby Kleçkë/Klečka.

[578] Article 142 and 144 as read with Articles 22 and 24 of the Criminal Code of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia.

The indictment confirmation proceedings held before District Court in Prishtinë/Priština started on August 24th, 2011 and lasted for two (2) days. The original version of the indictment was confirmed by the Court ruling dated August 26th, 2011. However, after the confirmation of the indictment and during the preparations for the beginning of the main trial, the cooperative Witness X committed suicide in Germany on September 28th, 2011, under unknown circumstances. The main hearing started on November 11th, 2011[579] and had a total of 18 trial days, which mostly dealt with procedural issues and the defense's challenging of the admissibility of the key evidence that the indictment was based on, that is, statements of Witness X and his war diaries, which he wrote during the armed conflict in Kosovo, after the armed conflict, and during his stay in Germany.

At the hearing held on March 21st, 2012, the court rendered a decision declaring the evidence provided by Agim Zogaj inadmissible. After the publishing of the decision on inadmissibility of Zogaj's statements and diaries, parties in the proceedings agreed during the main hearing held on March 21st, 2012 that the remaining of the prosecution evidence shall be considered as read and noted in the record from the main hearing. The trial panel rendered a separate ruling on March 21st, 2012 by which all measures securing the defendants presence before the court were abolished. The defendants, who were in detention on remand were freed, as well as those who were in house detention. Responding to the request of the trial panel to secure potential new evidence, the prosecutor informed the court that there will be no presentation of new evidence because the prosecution remains with the indictment and the evidence delivered to the court earlier. According to the prosecutor, since the evidence provide enough basis to declare the defendants guilty, the court should dismiss the decision on declaring the evidence secured by the cooperative Witness X as inadmissible. The defense counsel, on the other hand stated in their closing arguments delivered in written form, according to Article 390, Paragraph 3 of the Criminal Procedure Code of Kosovo, that the defendants should be acquitted of all charges as it has not been proven that they had committed the criminal offences they were charged with. When the Court asked the defendants for any comments, all the defendants stated that they accept the closing arguments of their defense counsel which they confirmed by their signatures.

In addition to declaring the evidence provided by cooperative Witness X as inadmissible, the trial panel of the District Court in Prishtinë/Priština, on March 30th, 2012 rendered a decision to separate the proceedings in the case of *Prosecution vs. Arben Krasniqi et al*. With respect to defendants Arben Krasniqi, Behlul Limaj,

[579] The Prosecutor amended the indictment before the very beginning of the first first-instance trial, on November 9th, 2011, by withdrawing Count 2 with respect to the defendant Arben Krasniqi.

Refki Mazreku, Sabit Shala and Besim Shurdhaj, on the same day, a judgment was rendered acquitting them of all charges from the indictment dated July 25th 2011. On the other hand, the court stated that the proceedings related to defendants Naser Krasniqi, Nexhmi Krasniqi, Fatmir Limaj and Naser Shala should be continued due to the existence of reasonable suspicion that, when it comes to these four defendants, there is evidence pointing to their criminal responsibility referring to their command responsibility. However, on May 2nd 2012, there was another turning point in the case, when the trial panel, without starting the main hearing, rendered a judgment acquitting these defendants also of all counts from the indictment dated July 25th, 2011.

The prosecution filed an appeal against the judgment of the District Court in Prishtinë/Priština, acquitting the ten defendants of all charges. The State Prosecutor's Office of Kosovo, in their opinion about the appeal against the judgment, and in relation to the court's decision on (in)admissibility of the statements and diaries of Agim Zogaj, supported the position of the prosecution and recommended that the Supreme Court of Kosovo uphold the position of the prosecution.

Acting upon the appeal filed by the prosecutor on August 21st, 2012 against the judgment of the District Court in Prishtinë/Priština dated May 2nd, 2012, the Supreme Court of Kosovo, by the Decision of the Appeals Panel dated November 20th, 2012 upheld the appeal of the Prosecutor in part. The second-instance court quashed the judgment of the District Court in Prishtinë/Priština from May 2nd, 2012, as well as the decision of the same court from March 21st, 2012 on the inadmissibility of the testimony of Witness Zogaj, finding his evidence admissible and returning the entire case to the first-instance court for a re-trial. According to the Supreme Court of Kosovo, the evidence found during the search of the residency of Naser Krasniqi and Fatmir Limaj is also admissible. The Court, however, found as unfounded the motion for ordering court detention against the defendants.[580]

During the assessment of admissibility of the evidence, the Supreme Court of Kosovo found that the statements of Agim Zogaj, given in the capacity of a witness, defendant, cooperating witness, cannot be considered as inadmissible, that is, the evidence collected during the investigation of this case were collected in a legally prescribed manner. According to the second-instance court, the first instance court mixed up the category of admissibility with the sustainability and persuasion of the evidence, as well as the fact that the admissibility of evidence would have been decided at the beginning of the main hearing, while the sustainability and persuasion of the evidence should have been deliberated ta the end

[580] The Supreme Court may decide, in the appellate proceedings, on detention only if the defendant is already in detention, but may not order detention if the defendant is not in detention already.

of the main hearing. Also, the Supreme Court of Kosovo, took the position that defense, in relation to the presented evidence, had an opportunity to confront Witness X during the several hour long examination, by asking him over 1,000 questions related to what he stated before the prosecutor, therefore, the evidence was collected in a legally prescribed manner. The Supreme Court of Kosovo also accepted the prosecutor's recommendation that the first instance trial is repeated before a different trial panel.

The same Appeals Panel of the Supreme Court of Kosovo decided upon the appeal filed by the Prosecutor on July 17th, 2012 against the judgment of the District Court in Prishtinë/Priština from March 30th, 2012 and the decision of the first instance court from March 21st, 2012 on the inadmissibility of Zogaj's statements and the diary in relation to defendants Arben Krasniqi, Behlul Limaj, Refki Mazreku, Sabit Shala, Shaban Shala, and Besim Shurdhaj. According to the Decision from December 11th, 2012, the second instance court quashed the ruling of the first instance court from March 21st, 2012 (declaring the witness X's evidence as admissible[581]), as well as the first instance judgment of the District Court in Prishtinë/Priština from March 30th, 2012 (returning the case to the first instance court for a repeated hearing, with a proposal that the new trial be held before a different trial panel, due to serious suspicion with regards to the impartiality of the judges who rendered the first instance judgment). Before the scheduling of the Appeals Panel session, the Supreme Court of Kosovo acquired the opinion from the State Prosecution Office of Kosovo, which, in its response from 4th October 2012, in its entirety supports the complaints of the prosecutor.

The repeated, second first-instance trial, in the case of *Prosecutor against Arben Krasniqi et al*, according to the indictment from 25th July 2011, started on 18th April 2013 before the Basic Court in Prishtinë/Priština. The trial started with a preliminary hearing, in which, all the plans on the efficient organization of the main hearing were discussed. During the preliminary hearing, an agreement was reached that during the repeated first-instance trial eight (8) prosecution witnesses were examined as well as that the statements of all other witnesses of the prosecution are recorded as read. On the first day of the main hearing, the international prosecutor Maurizio Salustro confirmed the withdrawal, from 9th November 2011, of Count 2 of the indictment against Agron Krasniqi.

The main hearing in the repeated first instance trial lasted for 18 days. There were two (2) days of the main trial, which were dedicated to the testimony of the pro-

[581] According to the findings of the second instance court, the statements and the evidence provided by the key Witness X were gathered in a legally prescribed manner, while defense was given adequate possibility to cross examine this witness, pursuant to Article 156, Paragraph 2 of the Criminal Procedure Code of Kosovo.

tected witness Y. These hearings were closed for public, even for expert public. The hearings were closed for public upon the witness request, which was also supported by the prosecutor. After that, in the main hearing, seven (7) prosecution witnesses and one (1) expert witness – a pathologist, were examined.

Out of the witnesses proposed by the prosecution, five (5) were recommended to testify as anonymous witnesses, one (1) as a protected witness, while one (1) of them testified publicly. However, only three (3) of the proposed anonymous witnesses testified *via* video link (with a distorted voice and unidentifiable picture in the video), while the remaining two (2) anonymous witnesses refused the recommended protection identity measures and testified publicly. One of them, Witness A, asked during the preparation for the testimony that the identity protection measure through anonymous testimony be removed, with the explanation that he wants to testify before the court publicly, that he does not want to be a prosecution witness, but will still provide answers to the questions asked by the prosecutor.

The second witness, who was proposed as an anonymous witness (Witness I) at the very beginning of the main hearing when it was anticipated that he would testify *via* video link, informed the trial panel that he would like to testify publicly, but that he is not willing to answer the prosecutor's questions, the witness responded with silence to the questions posed by the prosecutor; however, when these questions were repeated by the President of the Trial Panel, he answered. In the continuation of the testimony, Witness I even refused to cooperate with the trial panel, claiming that during the police and prosecution investigation he was forced to provide answers to police investigators, that he answered under pressure, that he was forced to cooperate with the prosecutor during the investigation, as well as that force was used to make him testify. Prosecutor Maurizio Salustro (who also led the investigation in this case), denied in its entirety the allegations of the witness, claiming that the testimony at the main hearing give the witness a chance to clarify all the circumstances about giving his statements in the earlier phases of the proceedings, as well as to allow the court to, if deemed necessary, to open an investigation into the allegations made by the witness. Starting with the fact that the witness I did not inform the court earlier about his complaints or deliver medical documentation on his health problems, the court rendered a ruling imposing a 100 Euro fine on this witness, after which he was granted the right not to testify.

The prosecution's problems with anonymous witnesses did not finish at this issue. The three remaining anonymous witnesses, who testified before the court *via* video link, with distorted voice and blurred faces on the screen, changed their statements in relation to those given in the earlier stages of the proceedings, especially when it comes to the actions of certain defendants or the treatment they

underwent at the Detention Center in Kleçkë/Klečka. During the confrontation with their earlier statements, they refused to give answers explaining that they do not remember concrete circumstances or that the allegations from the earlier statements were not true.

In spite of the fact that the defense made several announcements regarding the proposing of witnesses during the main trial, the defense and the defendants in the end decided not to call their witnesses. During the probative proceedings, in addition to reading statements of a number of witnesses, the statements and diaries of Agim Zogaj (who in the earlier stages of proceedings had the status of cooperative witness under the pseudonym X), many material pieces of evidence of both parties to the proceedings (forensic reports, photo documentation, reports of graphology expert, opinions of psychiatrists, pathologists). The defendants did not give their statements in the repeated first instance proceedings. With the consent of the parties to the proceedings, their statements from earlier stages of the proceedings (investigation, statements given before a prosecutor) are noted in the records as read.

On September 17th, 2013, the trial panel of the District Court in Prishtinë/Priština rendered a judgment acquitting the ten defendants, former soldiers of KLA, of all charges because the main evidence, supporting the indictment, is not reliable. The court found that the evidence presented during the main trial did confirm the allegations that the defendants, in the capacity of KLA soldiers, committed the criminal offences of war crime against civilian population and war crime against prisoners of war, as they were charged with.[582] In relation to Count 2 of the indictment referring to defendant Arben Krasniqi, after the withdrawal of charges by the prosecutor, the Court also rendered a judgment rejecting the indictment (judgment of abandonment). In the reasoning of the decision, acquitting the defendants of charges, the Court dealt to a great extent with the statements given by the witness Agim Zogaj in different stages of the proceedings, as well as his diaries, which the entire indictment was, to a greatest part, based on. The alleged statements and the diaries, according to the decision of the Supreme Court of Kosovo, were declared as inadmissible evidence. When stating that the court did not have an opportunity to examine witness Zogaj directly during the main trial, thus validating his testimony, the Presiding trial judge, Malcolm Simmons, emphasized that according to the law, nobody can be found guilty only on the basis of the evidence provided by the cooperative witness. According to the court, the forensic evidence confirm the statement of the prosecution that the crimes had been committed, but also, that they do not confirm Zogaj's allegations related to the identity of the perpetrators. By assessing the authenticity of the war diaries written by Agim Zogaj, the court established that they were not written only by

[582] The indictment has 34 counts for individual responsibility of the ten defendants.

one person, that they represent a collection of notes, most likely written by several people and that Zogaj took these notes and presented them as his own, and that there is no certain information about the real dates of the events described in the diaries. While assessing the authenticity of the statements and the testimony of Agim Zogaj, the Court found that his statements were inconsistent and contradictory not only with the statements given by the same witness, but also with other statements.

The court also stated that the statements of Agim Zogaj are full of lies and that, in one statement given to investigators, he even admitted to lying.Thus, the court did not assess the evidence provided by Agim Zogaj as false but also declared him to be a manipulative liar. From the reading of the judgment on September 17th, 2013, one may notice that the court paid a great deal of attention to the evaluation of the statements and the diary of Agim Zogaj. After the individual analysis of each piece of the evidence, the court described this witness as a liar. In 13 years of experience in monitoring the most significant trials in Kosovo, HLC Kosovo has never been confronted with such inappropriate language used by the court. The court is the only authority which has the right and legal competencies to assess the admissibility and weight of testimonies and statements given before it; but, it does not have the right to insult or doubt human dignity even of those who are not telling the truth, especially in the case of Agim Zogaj who is deceased and cannot defend his claims or defend himself from the insults. He left behind his family that has been going through hell since the moment when Zogaj contacted the EULEX police for the first time in relation to wartime events that occurred in Kleçkë/Klečka. This inappropriate situation caused even more uncomfortable connotations bearing in mind that this is a trial panel with the majority of international judges. The question that is raised is what kind of an example will this set for local judges in the treatment of parties who are believed that they are not telling the truth? For this reason, HLC Kosovo asks that judges, in future similar situations, express their assessments and evaluations with appropriate language using professional terminology, as the law provides legal terminology which may describe much more complicated procedural-legal matters than to deliver false statements before the court.

It should be mentioned that the court stated in the judgment that even if Zogaj was a reliable witness, according to the standards prescribed by the law, it would not be considered sufficient evidence for someone to be found guilty. HLC Kosovo noticed that the court dealt very little or not at all with the statements of other witnesses, even those who were directly examined at the repeated first instance main hearing. Their statements given before the trial panel were insecure, especially when confronted by their earlier statements, when they made different allegations. This is even more important if taken in consideration that on the basis

of their testimonies, Zogaj's statements seemed convincing, which likely led the prosecution to raise the indictment in this case. The court only stated that these are "selective statements", without going into a more detailed analysis regardless of the differences in the statements given by the same witnesses in different stages of the proceedings.

While assessing the material and mostly written evidence, the court found that there were instances of physical abuse and torture in the Detention Center in Kleçkë/Klečka , but that there was no evidence on what the concrete role of the defendants was in these actions. On the other hand, the exhumed bodies represent evidence that murders have been committed. According to the court findings, it is very often unclear who apprehended the persons in the detention centre, or who took the active role in their brutal treatment, since, except for the statements given by Agim Zogaj, there is no other evidence on who might be responsible for the sufferings of victims at the detention centre.

HLC Kosovo concludes that the trial panel, presided by Judge Simmons violated the Criminal Procedure Code during the pronunciation of the judgment, as all the present persons in the court room, except for the defendants (when the part of the judgment referring to them was pronounced), were seated during the pronunciation of the judgment.

4.4. Slobodan Martinović et al. case (Novo Brdo)

A pre-trial hearing[583] was held before the mixed trial panel of the Basic Court in Prishtinë/Priština, presided by international judge Vladimir Mikula[584] on November 4th, 2013 in the case of Slobodan Martinović et al. (Novo Brdo), thus marking the beginning of the main trial in the repeated first instance trial in this case.

By the indictment of the SPRK dated November 20th, 2010, the accused Slobodan Martinović, Srećko Martinović and Svetlana Stojanović were charged with the fact that, in the capacity of members of military and paramilitary forces, in mutual cooperation and together with other members of the Serbian military and paramil-

[583] Pre-trial hearing was closed for public. Only parties to the proceedings were allowed to attend the hearing. The topics discussed in this session, according to the statement of the Presiding judge, included the organization of the repeated trial, days of the main trial, and the manner in which evidence will be presented during the main trial.

[584] Members of the trial panel: International judge Jorge Ribeiro and local judge Hava Haliti.

itary forces, including Siniša Filić, Ivan Perić, Dragan Trajković, Srđan Trajković, Novica Pavlović, treated civilians Selatin Beqiri and Haqif Demolli inhumanely, violated their physical integrity and health, by beating them on a number of occasions in Novo Brdo and its surroundings in the period between April 17th, 21st, and 22nd, 1999. Thus they committed the criminal offence of a war crime against civilian population (Articles 142 and 22 of the CCY, also punishable under Articles 120 and 23 of the CCK, and Common Article 3 of the Geneva Convention, Articles 4 and 5 of the Additional Protocol II, and international legal acts regulating international armed conflicts).

In the part of the main trial, in the repeated first-instance proceedings, which was held before the end of 2013, the court held six (6) sessions, during which three (3) witnesses were heard. Two witnesses (injured parties) were proposed by the prosecution and one (1) witness was subpoenaed by the court *ex officio*. Answering the questions of the prosecutor, the injured parties, in their statements given in the capacity of witnesses, were mainly consistent with their prior statements given in the earlier stages of the proceedings, that is during the investigation and during the main trial in the first first-instance proceedings. Certain inconsistencies have been noted in their testimonies given in earlier stages of the proceedings and the statements given by these witnesses upon questions asked by the defense counsel.

The main trial shall continue on January 21st, 2014.

The repeated first-instance trial in the Prosecutor v. Slobodan Martinović et al. case (*Novo Brdo*) was ordered by the decision of the Court of Appeals dated July 25th, 2013. Acting upon the appeal filed by the prosecutor against the judgment of the District Court in Prishtinë/Priština dated July 22nd, 2011, acquitting the accused of charges, the second instance court had previously held a session of the Appeals Panel in which it decided to uphold the Prosecutor's appeal and send the case back to the first instance court for a repeated trial. According to the findings of the second-instance court, the District Court in Prishtinë/Priština mainly based its judgment dated July 22nd, 2011 on the statement given by the injured party HD on September 20th 2000, for which the court of the second-instance established was not taken in accordance with legal provisions. This statement does not contain basic information about the author of the statement, persons who were present on this occasion, a certified statement that the statement was translated to Albanian or that the injured party had an opportunity to read the statement (which was not signed). According to the findings of the second-instance court, this statement does not contain information if the injured party was

properly informed of his rights. Therefore, the Court of Appeals decided that the first-instance judgment should be quashed and the case sent back for a repeated trial before the first-instance court.

The first first-instance trial upon SPRK's indictment dated November 20th, 2010 started on July 20th 2010, before a mixed trial panel of the District Court of Prishtinë/Priština [585]; it consisted of eight (8) trial days during which seven (7) witnesses were examined: five prosecution witnesses (including the two injured parties) and two defense witnesses. With the consent of the parties to the proceedings, statements given by six (6) witnesses were read out[586]. During the main trial, the trial panel presented as much as material evidence.

The judgment was pronounced on July 22nd 2011, finding the accused not guilty of charges[587]. SPRK Prosecutor filed an appeal against the acquittal on October 27th, 2011[588]. It is alleged in the appeal that the first-instance judgment was based on inadmissible evidence because on the occasion of taking witness statements in this criminal case provisions of the Criminal Procedure Code were not respected. According to the allegations of the Prosecutor, the first-instance judgment is based on a statement given by an injured party, which is in violation of the legal provisions and as such it may not be considered as evidence. The defense counsel proposed in the answer to the appeal filed by the prosecutor against the second-instance court to dismiss the challenged statement because the prosecutor did not challenge the evidence referring to in the appeal in the confirmation phase of the proceedings, or during the first first-instance trial. The State Prosecutor's Office of Kosovo upheld the Prosecution's appeal proposing that the Court of Appeals upholds the prosecution's appeal, quashes the first instance judgment dated July 22nd, 2011 and send the case back to the Basic Court of Prishtinë/Priština for a repeated first instance trial.

[585] The trial panel was presided by international judge Fernando Buatier de Mongeot. Members of the Trial Panel were as follows: international judge Gianfranco Gallo and local judge Mediha Jusufi.

[586] In the course of the proceedings, the trial panel did not state the dates when the witness statements, which were read out, had been given or in what stage of the proceedings they were taken. Only names of the witnesses were stated on the record.

[587] Read more about the progress of the trial in the annual report of the HLC Kosovo in 2011, the website HLC Kosovo: http://www.hlc-kosovo.org/images/Annual Report_2011.pdf, as well as in the printed report

[588] Local SPRK Prosecutor Merita Bina Rugova took over the prosecution in this case after the indictment was filed, and represented the indictment during the first instance trial, the appellate proceedings, and the repeated trial,.

5. Second instance proceedings upon appeals filed by parties[589]

5. 1. Case of Aleksandar Bulatović

International judge Vitor Hugo Pardal, in the capacity of the presiding trial judge of the Municipal Court in Prishtinë/Pristina, rendered a judgment on 28th January 2013, in the criminal proceedings in the case of *Prosecutor vs. Aleksandar Bulatović*, in which he dismissed the appeal of the injured party Shahin Idrizi against the judgment of the District Court in Prishtinë/Pristina, number 673/2012 from November 23rd 2012. According to the first instance judgment, the defendant Aleksandar Bulatović was acquitted of the charge for the criminal offence of a war crime against civilian population[590].

On November 24th, 2012 the injured party Idrizi filed an appeal against the judgment of the Municipal Court in Prishtinë/Pristina, pronounced on November 23rd, 2012 by which the defendant Bulatović was acquitted of committing the criminal offence *of* war crime against civilian population. According to the decision from December 21st, 2012, the court informed the injured party that the appeal was not prepared in accordance with Article 401, Paragraph 1 of the Criminal Procedure Code of Kosovo, asking the injured party to amend it within eight (8) days from the day of delivery. Since the injured party failed to act upon the information delivered by the court on December 26th 2012 within the given deadline, the court proceeded in accordance with Article 401, Paragraph 2 of the Criminal Procedure Code of Kosovo, which allows for the dismissal of the appeal if the appellant does not act in accordance with the court's order to amend the appeal.

The first instance proceedings against Bulatović were initiated upon the prosecutor's request on April 22nd, 2008, under the suspicion of participation in the harassing and beating of the Kosovo Albanian Xheladin Idrizi from Fushë Kosovë/Kosovo Polje, as well as that he was responsible for his disappearance in April 1999. The suspicion about the involvement of Bulatović in the aforementioned acts emerged from statements of certain witnesses, mostly neighbors of the victim

[589] In this report, HLC Kosovo covers only cases that the Court of Appeals of Kosovo worked on and which were related to the cases of war crimes, ethnically and politically motivated criminal offences and terrorism.

[590] Prescribed and punishable under Article*142, as read with Article 2.2 of the Criminal Code of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia.*

and the defendant, collected immediately after the end of the conflict in Kosovo. After the collection of a number of pieces of evidence, the investigation was stopped due to the fact that the defendant after 2000 no longer lived in Kosovo. In January 2009, a warrant for his arrest was issued. Upon the issued arrest warrant, the accused was detained on August 13th, 2012 at the Merdare border crossing while entering Kosovo from Serbia, after which, two days later, he was sent to a 15-day detention[591]. During the period while the defendant was in detention, an indictment against him was raised. The investigation was carried out and the indictment was represented during the main trial by an international SPRK prosecutor.

According to the SPRK indictment from August 22nd, 2012, Bulatović was charged with violating physical integrity and health of Xheladin Idrizi by beating him and cutting his throat on April 8th, 1999, in Fushë Kosovë/Kosovo Polje, during the armed conflict in Kosovo in the capacity of a member of Serb police or a paramilitary formation, and in complicity with Predrag Bulatović, Miroslav Pavlović and an unknown number of unidentified members of the Serbian police or paramilitary formations. The defendant is charged with taking the victim after physical abuse in an unknown direction. The victim's body was later on found at the cemetery in the village of Vragoli/Vragolija near to Fushë Kosovë/Kosovo Polje. The indictment was confirmed by the ruling of the confirmation judge of the District Court in Prishtinë/Pristina dated October 3rd 2012, in its original version.

The main hearing, on the confirmed indictment, started on November 5th, 2012. It had eight (8) trial days, during which five (5) prosecution witnesses and two (2) witnesses recommended by the defendant and his defense counsel. The following was also presented as material evidence: witness statements from earlier stages, report from victim's autopsy, individual pieces of evidence from the Commission for Investigation of Crimes and Missing Persons from Fushë Kosovë/Kosovo Polje, as well as documentation on the mobilization of the defendant. The defendant also testified before the trial panel. After the analysis of the presented evidence, the trial panel, at the session held on November 23rd 2012, rendered a judgment pursuant to Article 390, Paragraph 3 of the Criminal Procedure Code of Kosovo, acquitting Bulatović of all charges. The court rendered the judgment due to the lack of evidence that would confirm its involvement in the commission of the crime he was charged with.

According to the findings of the court, the evidence presented at the main hearing confirmed that an unidentified number of police and paramilitary forces violated the physical integrity and health of Xheladin Idrizi, a civilian from FushëKosovë/

[591] The author of this report, who has been monitoring war crimes trials, for over one decade must note that this was the first time that, in a war crime case, the investigative or pre-trial judge ordered a 15-day detention.

Kosovo Polje, by beating him and slitting his throat. After that, the victim was kidnapped, and his dead body was later found at a cemetery in the village of Vragolija/Vragoli, the Municipality of Fushë Kosovë/Kosovo Polje.

Although, it has been proven at the main hearing that defendant Bulatović was a member of the Yugoslav Army, it was not proven that he participated in the beatings and inflicting of lethal injuries to the victim, as well as in his kidnapping. The witnesses heard before the trial panel could not describe and confirm the facts presented in the indictment. According to the court, not one witness described the torture, infliction of injuries to the victim, the disappearance, or the role of the defendant in it. The defendant was freed from detention on remand by a separate court ruling. After the pronunciation of the judgment, the court instructed parties to the proceedings that they have 15 days upon the reception of the written judgment to file an appeal. After informing the parties about their right to appeal, the court, however, did not check if discontented parties would appeal the judgment.

Only one day after the rendering of the judgment, Shahin Idrizi (victim's son), as an injured party, filed an appeal to District Court in Prishtinë/Pristina, challenging the findings of the trial panel, according to which, the witness statements did not provide enough evidence that Bulatović participated in the beatings, torture and disappearance of his father Xheladin Idrizi on April 8th, 1999. The injured party, in the appeal, complained to the presiding trial judge about partiality during the proceedings and at the rendering of the judgment. Upon the reception of the appeal sent by the injured party, the Presiding judge informed him about the reception of the appeal from November 23rd, thus informing him that the appeal, according to the Criminal Procedure Code is premature, as well as that the appellant has eight (8) days, from the day when the court delivers the judgment in written form, to deliver a supplemented appeal written in accordance with legal regulations, with a note that his appeal will be dismissed in its entirety if the deadline is missed. The injured party was advised to contact an attorney in order to prepare the appeal. The information was served on the injured party on December 26th 2012. The injured party did not file a supplemented appeal and because of this, in accordance with Article 301, Paragraph 2 of the Criminal Procedure Code of Kosovo[592], it was dismissed as unfounded. On the other hand, the international prosecutor did not appeal the acquitting judgment. In that manner, the judgment by which Bulatović was acquitted became final.

[592] "If an appeal is filed by an accused, or by an injured party, subsidiary prosecutor or private prosecutor who has no authorized representative, and the appeal is not drawn up in accordance with the provisions of paragraph 1 of the present article, the court of first instance shall request the appellant to supplement it within a certain prescribed period of time by a written submission or orally for the record at that court. If the appellant does not comply with the request and the appeal does not contain information under paragraph 1 subparagraphs 2, 3 or 5 of the present article, the court shall dismiss it".

5. 2. Sabit Geci et al Case

The Appeals Panel of the Court of Appeals[593], presided by international judge Tore Thomassen[594], held a session on September 10th, 2013 in which it modified the judgment of the first instance court in the case *Prosecution vs. Sabit Geci et al.* The session was scheduled upon the appeals of the defendants and their defense counsel against the judgment of the then District Court of Mitrovicë/Mitrovica[595], number 45/2010 from July 29th, 2011 and from October 13th, 2011, by which the defendants were found guilty of the commission of a *war crime against civilian population*[596], on one or multiple counts, committed during 1999 in the KLA camps in Kukës and Cahan, northern Albania. After the pronunciation of individual punishments following the counts of the indictment, the District Court in Mitrovicë/Mitrovica sentenced the defendants with single prison sentences: Sabit Geci to 15 years of prison (and a fine of 4,000 Euros); Riza Alija 12 years; Haki Hajdari six (6) years and Shaban Hoti seven (7) years of prison.

The President of the Appeals Panel of the Court of Appeals, Judge Thomassen, in the capacity of the reporting judge in the case of *Prosecution vs. Sabit Geci et al*[597], presented the proceedings in this criminal case in a comprehensive manner and in detail, with a special attention paid to the pre-trial proceedings, indictment proceedings and the main hearing, as well as the appeals of the defendants against the first instance judgment and the opinion of the State Prosecutor on the allegations of the defendants in their appeals. After the discussion and voting, the trial panel of the Court of Appeals rendered a judgment which modified the judgment of the District Court in Mitrovica/Mitrovicë, with respect to defendants Geci and Alija. The Court decided that the defendant Sabit Geci is guilty of the commission of a persistent war crime against population, described in detail on the counts 1, 2, 3, and 4 of the judgment of the Court of Appeals from September 11th, 2013. For this offence, Geci was sentenced to 15 years of prison. The court found Riza Alija guilty of the commission of criminal offence war crime against

[593] The session of the Appeals Panel was held at the premises of the Supreme Court of Kosovo.

[594] Appeals Panel: international judge Bertil Ahnborg and local judge Fëllanza Kadiu.

[595] The main hearing, upon the decision of the Head of the European Rule of Law (EULEX) Judicial Component from February 9th, 2011, took place at the premises of the Supreme Court of Kosovo in Prishtinë/Pristina.

[596] Punishable under Article 142, as read with Article 22 of the Criminal Code of Socialist Federal Republic of Yugoslavia.

[597] Defendants Sabit Geci, Riza Alija, Haki Hajdari, Shaban Hoti and Sali Rexhepi.

civilian population, as a persistent criminal office (described in Counts 1 and 2 of the judgment), committed in complicity with other perpetrators.[598] For this offence, Alija was sentenced to 12 years of prison. In the remaining part, the first instance judgment of the District Court in Mitrovicë/Mitrovica from July 29th and October 13th, 2011, was confirmed as unmodified.

The Appeals Panel, in the reasoning of its decision, stated that upon the analysis of the first instance judgment and the appeals, did not find violations of the criminal proceedings in the first instance trial and the Article 101, Paragraph 2 of the Criminal Procedure Code of Kosovo, which was in effect at the time of the first instance trial, as well as the Article 106 of the Criminal Code of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, which expands the jurisdiction of Kosovo courts in the territories of other countries (in this case the territory of the Republic of Albania, where KLA created their military camps), in the cases when criminal offences are committed by citizens of Kosovo. The opinion of the Court of Appeals is that there was no other serious violations of the criminal proceedings during the rendering of the first instance judgments. The Court of Appeals also did not agree with the criticizing of the first instance judgment in relation to inconsistencies between statements of different victims, by stating that the first instance court invested a great deal of effort in order to assess the reliability of different witnesses.

According to the first indictment of the prosecution from August 5th, 2010, the accused Geci (alone and in complicity with others, including Xhemshit Krasniqi, who, according to HLC Kosovo findings is still at large), and Alija, during the period from April to June 1999, in the military camps in Kukes and Cahan (northern Albania), used as detention centres at the time of the armed conflict in Kosovo, are charged with the violation of international laws and customs regulating the behavior of parties to a conflict, by taking part, in the capacity of KLA soldiers, in the inhumane treatment of civilians, who, in the period from April to June 1999, were held in detention centers of KLA. They are charged with keeping witnesses A, B, C, D, E, F, G, H, K and AntonaBisaku[599] in unsanitary life threatening conditions, without enough food, water and medical treatment. The indictment also charges them with taking part in the inhumane treatment of civilians, they used measures of torture and intimidation thus causing them great suffering and endangering their physical integrity. In this manner, Geci and Alija, as determined by the indictment, violated international laws which are in effect in the time of war, armed conflict or occupation. The indictment, in the end, citing it as the re-

[598] The second instance court did not mention in its ruling in the part relating to the legal qualification the Article relating to the criminal offence committed in complicity.

[599] The name of this witness cannot be published, because it was not published in the first instance judgments either. Thus his name will remain blackened in the rest of the report.

sult of abuse of civilians in the two KLA camps in the north of Albanian, charged Geci with the death of AntonaBisaku, who succumbed to his injuries on June 5th, 1999 due to the consequences of the beatings.

The aforementioned indictment was put together in detail by the prosecution during the session held on October 7th, 2010[600]. According to the indictment, Geci, who had the command role in the aforementioned camps, is charged with the commission of a criminal offence of war crime against civilian population on 6 counts, committed against detained Albanian civilians from Kosovo in the aforementioned camps. The indictment confirmation proceedings with respect to Geci and Alija took place before the District Court in Mitrovicë/Mitrovica[601], at the session closed which was closed to the public, and lasted for two days (October 7th and 22nd, 2010). The confirmation proceedings were concluded by the decision from November 24th, 2010, which confirmed the indictment in the form as it had been confirmed prior to the beginning of the indictment confirmation proceedings.

The main hearing against two defendants according to the confirmed indictment started on March 14th, 2011[602]. At the court session from May 4th, 2011, the case was joined with the proceedings against three more accused individuals: Haki Hajdari (better known as Haki Drenica), Sali Rexhepi (also known as Sali Berisha) and Shaban Hoti. According to the prosecution indictment from December 29th, 2010, that is, February 18th, 2011[603], they were charged with the commission of war crime against civilian population on several counts of inhumane treatment of detainees, detainees being exposed to inhumane and unhygienic conditions, the lack of sanitary conditions, food and water, as well as beatings and torture of detained Albanian civilians from Kosovo at the Cahan camp in the period from April until mid-June 1999. The main hearing in the first instance trial was concluded by a first instance judgment from June 29th, 2011. The defendants were found guilty of committing war crime against civilian population[604] and were

[600] International SPRK Prosecutor, Maurizio Salustro represented the indictment during the confirmation session and during the main trial.

[601] In the premises of this court located in the northern part of this divided town.

[602] More details about the proceedings before the first instance court available at the HLC Kosovo's web page at the following address: http://www.hlc-kosovo.org/images/Annual report_2011.pdf

[603] The joining of the criminal case against Hajdari et al. with the trial of Geci and Aliju was preceded by the process of confirmation of the indictment in their case. When filing a motion for a joinder, the Prosecution also filed to the parties to the proceedings and the court the consolidated indictment with the charges relating to all of the accused.

[604] Prescribed and punishable under Article 142, as read with Article 22 of the CCSFRY

sentenced as follows: Geci was sentenced to 15 years of prison, Alija to 12 years, Hoti 6 years and Hajdari 7 years of prison. According to the same judgment, Geci was found guilty for the criminal offence of unauthorized bearing of weapons (Article 382, Paragraph 2 of the Criminal Code of Kosovo) and was also fined in the amount of 4,000 Euros. According to the decision of the trial panel, the proceedings against Sali Rexhepi were, on June 20th 2011, separated due to his illness and the need to undergo urgent surgery. After the improvement of his health condition, the proceedings continued on October 12th and 13th, 2011 when the judgment in relation to him was pronounced. According to the judgment, he was found guilty and sentenced to five (5) years of prison.

5. 3. Case of Nazif Visoqi

The Mixed Appeals Panel of the Court of Appeals of Kosovo, presided by international judge Hajnalka Veronika Karpati[605], on September 19th, 2013, held a session of the Appeals Panel in the case Prosecutor vs. Nazif Visoqi and rendered a judgment dismissing the appeals of the injured parties and their legal representative as well as the defense counsel of the defendant Visoqi, as unfounded.

The appeals were filed against the judgment of the District Court in Pejë/Peć, case nr. 68/2012 from 4th July 2012. At the same time, the mixed Appeals Panel of the Court of Appeals confirmed the first instance judgment from July.

The injured party and the defendants, through their defense counsel, filed appeals against the judgment of the District Court in Pejë/Peć from July 4th, 2012. Acting upon the appeals, the Court of Appeals, in the session of the Appeals Panel, held on September 19th, 2013, discussed the appeals in which the injured party proposed that the second instance court render a more strict prison sentence to the defendant, while the defense proposed the mitigating of the prison sentence. In relation to the first-instance court, the opinion of the Appellate Prosecution (PPA/I.nr.89/2013 from May 5th, 2013) was also obtained. In it, the prosecution proposed that the appeals of the parties be dismissed as unfounded.

Upon the *ex officio* analysis of the evidence, the second-instance court found that the first instance judgment does not contain serious violations of the criminal procedure, or violation of law that would damage the defendant and require it to be quashed. Also, after assessing the allegations from the appeal, the Court of Appeals found that they are ungrounded and that the first instance judgment was

[605] Members of trial panel: Xhevdet Abazi and Abdullah Ahmeti.

fair, lawful, and appropriate in relation to the danger that the criminal offence the defendant was charged with inflicts upon the society.

According to the judgment of the District Court in Pejë/Peć from July 4th, 2012, defendant Visoqi is found guilty of the commission of the criminal offence of aggravated murder[606] and unauthorized and illegal ownership, control, possession and use of weapons[607] for which he was sentenced to a single prison sentence of 15 years and six (6) months.

The criminal proceedings against the suspect Nazif Visoqi in relation to four (4) criminal offences (aggravated murder, serious bodily injuries, light bodily injuries, and unauthorized ownership, control, possession and use of weapons) was initiated by a criminal complaint submitted by the Regional Investigation Police Unit in Pejë/Peć on June 21st, 2011. After that, two supplements to this criminal complaint were added on November 14th and 21st, 2011. The investigation in this case was opened on October 22nd 2011, after the suspect Visoqi reported himself to the police on October 21st, 2011. During the investigation, several witnesses were interviewed, including the injured parties, Draško Ojdanić and Dejan Bogičević, as well as the suspect. Many pieces of material evidence were collected, including the list of registered phone calls of the suspect as well as the examination report of the medical court expert on the injuries sustained by the injured parties. During the investigation, the prosecution did not accept the Defense's proposal for the psychiatric monitoring of the suspect.

Upon the completion of the investigation, on January 17th, 2012, the indictment against the accused Visoqi was raised charging him with the commission of a criminal offence of aggravated murder,[608]

Two criminal offences of serious physical injury[609], as well as unauthorized ownership, control, possession or use of firearms[610]. According to the indictment, on October 20th, 2011, fired four rounds from an AK47 in the direction of Komatina Miodrag in the village of Dobrushë/Dobrusha, the Municipality of Istog/Istok, and hit him in the area of the head, causing the victim to pass away on the spot. With the same firearm, the accused shot the defendant Dejan Bogičević in the area of his arm above the elbow, causing the fracture of his right arm and the injury of the upper part of arm. On the same occasion, the injured party Draško

[606] Punishable under Article 147, as read with Paragraph 1, Item 4.

[607] Punishable under Article 328, Paragraph 2 of the Criminal Code of Kosovo.

[608] Punishable under Article 147, Paragraph 4 of the Criminal Code of Kosovo.

[609] Punishable under Article 154, Paragraph 1, Item 4 of the Criminal Code of Kosovo.

[610] Punishable under Article 328, Paragraph 2 of the Criminal Code of Kosovo.

Ojdanić was wounded by a firearm in the area of the heel of his right leg, which caused the fracture of his heel bone. According to the decision of the confirmation judge, the indictment from February 13th, 2012 was confirmed in its entirety. The defendant pleaded not guilty to all counts except for Count 4 charging him with the criminal offence of unauthorized bearing of weapons.

Upon the completion of the indictment confirmation proceedings, upon the request by the District Court in Pejë/Peć, EULEX also took part in the adjudication of this case. The main hearing upon the confirmed indictment was opened on July 2nd, 2012 before a mixed trial panel. It was opened to public and it lasted for three days (July 2nd, 3rd, and 4th, 2012). After that, the judgment was rendered finding the defendant guilty and sentencing him to fifteen (15) years and six (6) months of prison. During the main hearing, eight (8) witnesses, including one of the injured parties, as well as the court medical expert, a neuro-psychiatrist. Many pieces of material evidence were also presented. The defendant pleaded guilty and asked the trial panel to impose a more lenient punishment, expressing his remorse for what happened, claiming that he was provoked and did not act in a pre-mediated manner. The prosecutor, in the closing argument, amended the indictment charging the defendant with the criminal offences of: aggravated murder[611] and unauthorized ownership, control possession and use of weapons[612].

5. 4. Zoran Kolić case

The session dedicated to the appellate proceedings in the *Prosecutor vs. Zoran Kolić* case was held on September 25th, 2013 before a mixed Appeals Panel of the Court of Appeals presided by international judge Annamarie Meiser[613].The session was organized upon the appeals filed by the accused Kolić and his Defense Counsel against the judgment rendered by the then District Court of Prishtinë/ Pristina K.br. 408/11 dated May 11th 2012 by which the accused was found guilty of committing the criminal offence of a war crime against civilian population on two counts of the indictment, and Unauthorized Possession of Weapons, for which he was sentenced to 14 years of imprisonment.[614]

[611] Punishable under Article 147, Paragraph 4 of the Criminal Code of Kosovo.

[612] Punishable under to Article 238, Paragraph 2 of the Criminal Code of Kosovo.

[613] Appeals Panel: international judge Tore Tomassen and local judge Vahid Halili.

[614] Until the end of preparations for the 2014 Report, HLC Kosovo did not manage to obtain the written judgment rendered by the Court of Appeals.

The accused and his defense counsel filed an appeal against the first instance judgment. In the proceedings before the Appeals Panel, the Presiding Judge Anamaria Meiser in the capacity of a reporting judge, presented the history of the case in detain, particularly focusing on the first instance judgment, allegations made by the defense counsel in their appeals filed against the appealed judgment, possible violations of legal provisions, which, in the opinion of the defense counsel, were committed by the first-instance court. The defense counsel challenged in their appeals the judgment on all grounds prescribed by the provisions of the Criminal Procedure Code proposing that the second instance court (at the time when the appeals were filed, the responsible court of the Supreme Court of Kosovo) modify the judgment and acquit the accused or quash the appealed judgment and send the case back for a repeated trial. In the response to the defense counsel's appeals, the State Prosecutor's Office of Kosovo challenged the allegations of the defense counsel on all grounds, claiming that the judgment is based on the evidence presented during the main trial and that the evidence is coexistent, convincing, and properly assessed. The defense counsel stated in their oral argument before the Appeals Panel that they remain with the allegations that they made in the appeals that they had filed. They particularly insisted that the first-instance court exceeded the allegations made in the indictment and that the acts committed by their client do not contain elements of a war crime. For these reasons they proposed to the Appeals Panel to quash the indictment, to terminate the proceedings against the accused or to quash the first instance judgment and send the case back to the first instance court for a repeated trial.

The criminal proceedings against the accused Kolić was initiated by the statement given by the injured party JR, a former detainee in prisons "Dubrava" and "Lipjan", given to the Kosovo police in summer 2011. The injured party claimed in his statement that he personally experienced abuse in May 1999 in the prison in Lipjan and the death of GM in the same prison on May 25th, 1999 after physical abuse by the accused. The leader of the investigation conducted in this case was local SPRK prosecutor, Suad Kuraja, from the very beginning. He represented the indictment also during the main trial before the first instance court. This is the first case since the end of the war in which a local prosecutor led the investigation in the case of a war crime, after which he also filed the indictment.

The indictment was filed after the investigation during which a great number of witnesses, mainly former detainees in the Dubrava and Lipjan/Lipljan prisons, who were victims of and witnesses of physical abuse, which happened on the day in question in the circle of the Lipjan/Lipljan prison, were heard. They confirmed the allegations given by the injured party stressing that the accused was a violent persons, who used his position of a prison guard and committed violence against the detained Albanians without an apparent reason. Several former secu-

rity guards from the prison in question were also heard, as well as a court expert medical doctor. Numerous pieces of material evidence were also obtained during the course of the investigation. Kolić was arrested on April 7th, 2011 and the indictment against him was filed on July 28th, 2011. It charged the accused with two counts for the criminal offence of *a war crime against civilian population.* In Count 1 of the indictment, Kolić was charged with the fact that during the armed conflict in Kosovo, in the premises of the Lipjan/Lipljan prison, on May 24th, 1999, in the capacity of an official person – a guard in the prison in question – physically abused prisoners. For instance, Kolić used a rubber baton to beat up GM, he kicked him and punched him all over the body until he lost consciousness. GM died the following day because of the injuries sustained during the beating. The indictment also charged the accused Kolić with the fact that, on the same day and in the same capacity, he treated JR inhumanely, thus causing him enormous suffering and violating his physical integrity by beating his with a rubber baton, kicking and punching him. The accused is charged by the same indictment with the criminal offence of Unauthorized Possession of Weapons because a "Zastava TT" pistol with serial number 1878, 7.62 mm caliber, and two magazines with 37 bullets of the same caliber were found on him on the day of the arrest, April 7th 2011.

The confirmation judge of the District Court of Prishtinë/Pristina rendered a decision on August 26th, 2011, confirming the amended indictment focusing on the charges for the inhumane treatment and violation of physical integrity and health of prisoners on May 24th, 1999, which Kolić committed in the capacity of a prison guard. In the remaining part, the indictment was confirmed in its original version.

The main trial in this case began on November 1st, 2011 upon the indictment amended on October 26th, 2011 because it was adjusted to the ruling rendered by the confirmation judge. The trial consisted of the total of 17 trial days, including the extraordinary investigation session during which the injured party, who lives and works abroad, was examined. 13 prosecution witnesses, a medical doctor who is a court expert, and four (4) defense witnesses were heard during the main trial. Many pieces of material evidence were presented. Three (3) defense witnesses were examined *via* video link with the Higher Court in Belgrade. The prosecutor amended the indictment in his closing argument, stressing that the evidence presented during the main trial established that the beating and inhumane treatment by the accused against the prisoners resulted in the death of GM.

The first instance court rendered the judgment after a detailed analysis of the evidence presented during the main trial, and the statements of direct witnesses, who were at the same time eyewitnesses and victims of brutal beating and abuse on the day in question in the prison. The court found their statements convincing, coexistent, and with no substantial inconsistencies. The court did not take into account

the statements given by alibi witnesses dismissing them as false and unconvincing. According to the findings of the court, Kolić is criminally responsible for the constant assaults, kicking, punching, and blows inflicted by weapons in the case of GM, which in the end resulted in the death of prisoner GM. The court also found the accused guilty of the beating and abuse of the detainee JR. The court also established that the accused Kolić, on the day of his arrest, was in possession of firearms and ammunition for which he did not possess a valid permit. By the first instance judgment, the accused Kolić was sentenced to a single prison sentence in the duration of 14 years. When rendering a decision on the sentence, the court took into consideration the brutal behavior of the accused, which resulted in the death of GM, and the serious violation of the duties of a prison guard, who abused his power and applied unlawful force against the prisoners who were unarmed and not in a position to defend themselves. The first instance court considered the following mitigating circumstances: the passage of time from the commission of the act and the fact that the accused was young at the time when the crime was committed.

By the end of the reporting period, HLC did not manage to find the judgment of the second instance court after the appellate proceedings or the copy of the reasoned second instance judgment.

5. 5. Bojan Vulović Case

A mixed panel of the Court of Appeals presided by international judge Annamarie Meiser[615], rendered a ruling, on September 25th 2013, terminating the proceedings in the case of *Prosecutor vs. Bojan Vulović*, because the accused died on December 30th, 2011.

A short session of the Appeals Panel was held that same day in the Court of Appeals, during which Judge Meiser shortly presented the history of the proceedings against the late Vulović, who was found guilty of Attempted Murder and Infliction of Light Bodily Injuries by the judgment rendered by the District Court in Mitrovicë/Mitovica on May 19th, 2011[616]. The accused was sentenced before this court to a single prison sentence of four (4) years and six (6) months. The Defense Counsel filed a timely appeal against this judgment. After the death of the

[615] Appeals Chamber: international judge Tore Tomassen and local judge Vahid Halili.

[616] HLC Kosovo monitors followed the session of the appeals panel of the Court of Appeals in the case at hand because of the clues that it might be related to a case of the Murder, which happened on the same day on the territory of the Basic Court in Mitrovica.

accused, the defense counsel filed a written motion to the court informing them of his client's death. Acting upon the appeal filed by the Vulović's defense counsel on November 29th 2011 against the first instance judgment, and on the basis of his written information on the death of his client, which happened in the meantime, the Appeals Panel dismissed the defense counsel's appeal and rendered a ruling on September 25th terminating the criminal proceedings against the late Vulović.

5. 6. Sadik Abazi et al. case (Bllaca II)

A session of the Appeals Panel in the case *Prosecutor vs. Sadik Abazi et al.* was held on December 12th, 2013 before a mixed appeals Panel of the Court of Appeals presided by international judge Annamarie Meiser[617]. This case is also known as *Bllaca II*[618]**.** The session was scheduled upon the appeals filed by their defense counsel against the first instance judgment of the then District Court in Prishtinë/Pristina, c.nr. 592/11 dated December 17th 2012, finding the accused Sadik Abazi, Bekim Syla and Shpresim Uka guilty of murder of the then high-ranking officer in the State Security Service, Ibush Kllokoqi, and the accused Shpresim Uka, Driton Hajdari, and Shaban Syla were found guilty of Attempted Murder of the then high-ranking officer and Deputy Prime Minister, Adem Salihaj. The first instance-court sentenced Sadik Abazi to 12 years of imprisonment; Driton Hajdari to seven (7) years of imprisonment, Bekim Syla to 12 years of imprisonment, Shaban Syla to eight (8) years of imprisonment, and Shpresim Uka to 15 years of imprisonment[619].

The accused filed appeals against this judgment through their Defense Counsel. The Court of Appeals held a session of the Appeals Panel on December 12th, 2013 on the basis of the appeals filed. The President of the Appeals Panel, Anamarie Meiser, in the capacity of a reporting judge, presented the detailed history of the criminal proceedings in this case, with a special focus on the judgment of the first instance court, the allegations presented by the defense counsel in their appeals filed against the judgment, and the alleged violations of legal provisions committed by the first instance court, according to the allegations of the defense counsel, during the first

[617] Appeals Panel: international judge Bertic Ahborg and local judge Xhevdet Abazi.

[618] Co-accused: Driton Hajdari, Bekim Syla, Shaban Syla and Shpresim Uka

[619] For more details on the course of the first instance proceedings, see the HLC Kosovo annual report for 2012 at the HLC Kosovo's web page: http://www.hlc-kosovo.org/images/Annual Report_2012.pdf, and the printed report and the case study posted on the same page: http://www.hlc-kosovo.org/images/pdf/Teuta_files/Sadik_Abazi_and_others-Analyses.pdf

instance proceedings. The defense counsel challenged, in their appeals, the judgment on all grounds prescribed by the Criminal Procedure Code. They challenged the statement given by the cooperative witness Bllaca in particular, which in the opinion of the defense, is unconvincing, inconsistent with the statements given by this witness and with statements of other witnesses, victims' family members in particular. For these reasons, the defense counsel proposed that the Court of Appeals modifies the first-instance judgment and acquits the accused of charges or quashes the judgment and sends the case back for a repeated trial before the first-instance court. In their oral arguments before the court, the defense counsel maintained their allegations from the written appeals. The accused, who attended the session of the Appeals Panel (Sadik Abazi and Shaban Syla) supported the allegations of their defense counsel filed to the second-instance court in their argument before the court. They demanded that the Court of Appeals finds them not guilty and "sets them free as soon as possible", because the accused are according to the decision of the first-instance court under house arrest until the judgment becomes final[620]. In the response to the defense counsel's appeals, the State Prosecutor's Office of Kosovo challenged the allegations made by the defense counsel on all grounds claiming that the first instance judgment is based on the evidence presented during the main trial.

The investigation in the first instance proceedings against the accused was initiated after the testimony of Nazim Bllaca in which he publicly spoke about a number of crimes that happened at the end, and after the end, of the armed conflict in Kosovo and in which, according to Bllaca, he personally participated, as well as the accused in the case at hand. He gave this statement to the media. Upon the order of the pre-trial judge of the District Court in Prishtinë/Pristina dated March 4th, 2011, Bllaca was declared a cooperative witness in the case at hand[621]. After the police and prosecution investigation, which ensued after Bllaca's public accusations and after the examination of a great number of witnesses and acquisition of material evidence, the SPRK special prosecutors filed an indictment on July 29th 2011 against: Sadik Abazi, Bekim Syla, Fahredin Gashi, and Shpresim Uka for the murder of Ibush Kllokoqi committed on August 6th, 1999 in complicity with the cooperative witness Nazim Bllaca.

[620] According to the remarks noted by the HLC monitors, one of the accused arrived in the courthouse by public transportation. According to the provisions of the CPCK, persons who are in detention on remand arrive in court escorted by police.

[621] In a DVD recorded statement, which was widely disseminated among the media. Bllaca incriminated himself and a number of other persons for the participation in a number of murders and attempted murders which were politically motivated and which happened after the war in Kosovo. He claimed that in the case of the murder of Ibush Kllokoqi (which is included as a separate act under Count 1 of the abovementioned indictment, he was the immediate perpetrator.

The accused Sadik Abazi, Fahredin Gashi, Shpresim Uka, Driton Hajdari, and Bekim Syla are charged by the same indictment with the Attempted Murder of Ismet Arifi, which happened on November 3rd, 1999. Shpresim Uka, Driton Hajdari, and Shaban Syla were also charged with the Attempted Murder of Adem Salihaj, which happened on June 12th 2000. Nazim Bllaca was a co-perpetrator of these criminal offences as well, according to his personal allegations. After the confirmation sessions held on September 15th and 22nd 2011, the indictment was confirmed almost in its original version (except for the changes concerning the dates of the attempted murder of Adem Salihaj).

The main trial initiated upon the confirmed indictment against the six accused started on February 3rd 2012, and it had a total of 43 trial days, during which 30 witnesses and two (2) court experts testified. 16 witnesses were proposed by the prosecution, including the cooperative witness Nazim Bllaca, who testified before the trial panel for nine (9) days. The accused and the defense counsel proposed a total of 14 alibi witnesses and they were all heard before the criminal panel (six in the case of Sadik Abazi, two in the case of Shaban Syla, and six in the case of Shpresim Uka). During the main trial, one (1) medical doctor, a court expert, and an organized crime investigator for SPRK, who was engaged in late 2011 on the analyses of cases of assault and abduction, which happened in the period 1999-2003, were also heard.

The accused gave statements before the court, in the capacity of witnesses, challenging the allegations of the indictment and stressing that on the days in question they were engaged at work or in some other personal commitments. During the main trial, and upon acquiring medical findings of the "Dubrava" medial department doctors, and the findings of a specialist of the Psychiatric Clinic in Prishtinë/Priština, the court (with the consent of the prosecutor) rendered a ruling on September 7th, 2012 separating the proceedings against the accused Gashi due to "inability to establish communication with him"[622].

The first instance trial panel rendered a judgment and pronounced it on December 17th, 2012 finding the accused guilty and sentencing them to the aforementioned prison sentences. The accused Driton Hajdari, Bekim Syla, and Shpresim Uka did not attend the court session in which the judgment was pronounced. According to the decision of the trial panel, they were placed in house detention during the main trial. They mainly respected this decision of the court during the trial, except in the case of Driton Hajdari, who violated the measure of house arrest on a number of occasions during the main trial. Because of this, he was sent to detention on a number of occasions and which was subsequently substituted

[622] A quotation from the findings of the report made by the doctor of the "Dubrava" prison, Dr. Nusret Pepaj dated August 31st, 2012.

by a more lenient measure of house arrest. Regardless of their absence, the court pronounced the judgment in their absence pursuant to Article 392 Paragraph 3 of the CPCK.

HLC Kosovo did not manage, by the end of 2013, to come into possession of the ruling rendered upon the appeals by the Court of Appeals.

6. Proceedings before Supreme Court of Kosovo

6.1. Avdyl Përgjegjaj Case

Acting upon the extraordinary legal remedy (the request for the protection of legality), the Supreme Court of Kosovo, in a session of a three members panel presided by Judge Nesrin Lushta[623], on August 12th 2013, rendered a decision dismissing the request of the accused Avdyl Përgjegjaj, filed against the judgment of the Municipal Court in Prishtinë/Priština P/C.nr. 2517/2011 dated September 25th, 2012, and the judgment of the Court of Appeals of Kosovo PA/C.nr. 1750/2012 dated April 5th, 2013. By these judgments, Përgjegjaj was found guilty of the criminal act of Infringing Inviolability of Residences[624]and for this criminal offence, he was sentenced to prison for the duration of eight months.[625]

Prior to rendering decision on the request of the accused, the Supreme Court of Kosovo obtained the opinion of the State Prosecutor's Office, which proposed in their response dated July 30th, 2012[626] the request to be quashed. The Supreme Court of Kosovo, after deliberating the case file, found that the request filed by the accused was unfounded. According to the findings of the court, there were no violations of the subjective and objective identity between the indictment and the judgment, i.e. the trial was conducted against a person that was charged with the criminal offence, which was subject to the indictment. The court established that the pretensions about the groundedness of the judgment on inadmissible evidence, and that on the occasion of rendering the second instance judgment, no substantial violations of provisions of the Criminal Procedure Code were made. The Supreme Court of Kosovo also found on the occasion of rendering the first instance and the second instance judgment in the case *Prosecutor vs. Avdyl Përgjegjaj* no violations of the Criminal Code were made.

[623] Members of the Panel: judges Erdogan Haxhibeqiri and Shukri Sylejmani.

[624] Punishable under Article 166 Paragraph 1 of the CCK.

[625] According to the first instance judgment, confirmed by the Court of Appeals of Kosovo, the sentence imposed is suspended and shall not be enforced unless the accused commits a new criminal offence within one year from the moment when the judgment in this case becomes final.

[626] This is probably a technical mistake, the case was transferred to the jurisdiction of the Supreme Court of Kosovo during 2013.

The action of the Supreme Court ensued after the accused and his defense attorney filed the request for the protection of legality against the decision of the Court of Appeals of Kosovo on April 5th, 2013 (the three member panel of the Court of Appeals was presided by judge Rasim Rasimi[627]). The Court of Appeals, as an appellate court, deliberated the appeal filed by the accused and his defense counsel against the judgment of the then Municipal Court of Prishtinë/Priština dated September 25th, 2012 and rendered the judgment dismissing the appeal of the accused and confirming the judgment of the first instance court. According to the findings of the Court of Appeals, no substantial violations of the provisions of the criminal procedure had been made in the rendering of the first instance judgment, or violations that the second instance court had to take into consideration ex officio, which was the subject of the appeal filed by the accused and his defense counsel. The Court of Appeals stated that the first instance judgment is clear, comprehensible, it does contain enough reasons for the relevant facts, and it was rendered on the basis of the group decision of the Habitat (Panel nr. 1, decision nr. HPCC/REC/85/2006 C dated December 11th, 2006, upon requests nr. DS001949&DS003070), by which the requests of the injured party were upheld. The court found that the description given in the enacting clause of the judgment is concrete and that it explains in an argumented manner that the accused made an unauthorized entry into the apartment where he lived without the tenancy rights. The judgment of the Court of Appeals finding the accused Përgjegjaj guilty, became final and thus enforceable and the accused was obliged to leave the apartment in question within 30 days.

The judgment of the Court of Appeals in this manner only confirmed the judgment rendered by the Municipal Court in Prishtinë/Priština in this case, which was rendered by judge Naime Krasniqi-Jashanica, as a single judge, by which the accused Përgjegjaj was found guilty of the criminal offence of Infringing Inviolability of Residences[628] and for which he was sentenced to eight months of imprisonment. The sentence imposed will not be enforced unless the accused commits a new criminal offence in the period of one year from the moment when the judgment became final. By the judgment dated September 25th, 2012, the accused was obliged to vacate the apartment that he illegally moved in and which is located in Prishtinë/Priština, Aktaš III neighborhood, block 8, building I, floor IV, nr. 15 within 30 days from the day the judgment becomes final and hand over the apartment to the injured party, Vujačić Gordana[629].

[627] Members of the trial panel: judges Fllanza Kadiu and Mejreme Memaj.

[628] Prescribed and punishable under Article 166 Paragraph 1 of the CCK.

[629] HLC Kosovo made a detailed analysis of the case against the accused Përgjegjaj in its 2012 annual report, which may be found, apart from the printed version dated March 2013, on the HLC Kosovo's web page as well: http://www.hlc-kosovo.org/index.php?option=com_

By the decision of the Supreme Court of Kosovo dated August 12th 2013, the obligation of the accused to vacate the apartment, that he has been living in, and hand it over to the lawful owner was reiterated. The injured party. Gordana Vujačić obtained the right by these judgments to the certificate of enforceability of the final judgment. However, when Ms. Vujačić attempted to get the certification stamp on enforceability of the judgment, she confronted a bureaucratic treatment by the employees of the Basic Court in Prishtinë/Priština. Since the injured party addressed on this occasion HLC Kosovo in October 2013[630] asking for help, the HLC Kosovo monitors tried on a number of occasions to establish what were the reasons for the delay in the court certification of the enforceability of the judgment were. One of the explanations received was that the responsible officer was on his annual leave and that he locked the stamp of the court. This explanation is unacceptable because this is the court which covers almost half of the territory of Kosovo and it is impermissible to leave the court without the enforceability stamp for the period of 10 days. In the case *Prosecutor vs. Avdyl Përgjegjaj* the judgment became final on April 5th, 2013 because the actions of the Supreme Court of Kosovo upon the extraordinary legal remedy do not stop the enforcement of the final decision. However, it took five months for the Basic Court in Prishtinë/Priština/ to certify that the judgment became final and to confirm that it is enforceable.

content&view=article&id=131&Itemid=57&lang=en

[630] During the course of the first instance proceedings the injured party contacted HLC Kosovo asking for help, that is the monitoring of the main trial before the aforementioned court. More details available in 2012 Report.

The recommendations of the Humanitarian Law Center Kosovo (HLC) for the enhancement of the Kosovo judicial system in dealing with the most serious criminal offenses, with the following clarifications:

1. The protection of the prosecution witnesses and their families from pressure cannot be postponed

The protection of the prosecution witnesses and their families from pressure, as well as the certainty of their own and the safety of their families cannot be postponed any further if the desired outcome is to prove the maturity of the Kosovo judicial system in dealing with the most serious criminal offenses. The process of testifying, or providing authentic witnesses, who would speak in court about the issues that defendants are being charged with freely and without fear, was presented as the "Achilles Heel" in the cases of the highest profile, which were dealt by the judiciary in Kosovo during 2013. This especially applies to trials for war crimes.

Witnesses are one of the most tragic dimensions in trials for the most serious offenses. The biggest war crimes trials in Kosovo so far (the case *Prosecution vs. Arben Krasniqi et al,* also known as Klečka Case) is being tossed, for two years already, from the first instance court to the second instance court and back, mainly because of different assessment of the evidence provided by the Witness X (Agim Zogaj), who committed suicide in Germany right before he was supposed to testify in court about the events in a detention center in the village of Klečka during the war. There are also cases when witnesses would refute their testimonies, given during the investigation, underlying the criminal charges. Thus, for example, some witnesses in the case *Prosecution vs. Latif Gashi et al,*[631] who were initially declared as anonymous in the indictment, decided to testify publicly at the main trial during the third first instance trial. During those testimonies, most witnesses decided to deny their previous statements due to the reasons known only to them. When confronted with their earlier statements they claimed: that they signed the statements in English, thus not knowing what they were signing, that they were giving their statements under coercion or that

[631] This case has been taking before the Kosovo first instance court and the Kosovo second instance court for 12 years already. The defence immediately filed an appeal to the third verdict.

they were promised many benefits (large sums of money, transfer to a third country together with family members), or that the inconsistencies in their testimonies are due to poor translation. There are also instances when witnesses refused to answer the questions by the prosecutor and the court, as happened with witness I (Urim Krasniqi) in the case *Prosecution vs. Arben Krasniqi et al* (Kleçka Case).

All this suggests that the cooperation with investigative authorities with the witnesses has no issues during the stages of the criminal proceedings before the trial, when it is possible to ensure their complete anonymity. The very moment the trial starts and the identity of the witness becomes known to the opposite side and their defense, the conditions for exposing him/her and his/her family to pressure are created. The intensity of the pressure exerted on witnesses in the most serious trials, especially war crimes trials, is best described and illustrated by the witness JB incidence in the case *Prosecution vs. Sabit Tafil Geci et al.* Posters calling for his lynch were published before the main trial in Srbica/Skenderaj.

The Law on Witness Protection, which came into force in 2012, did not provide any evident results in the protection of witnesses during criminal trials that took place in 2013. Strict application of this Law, however, should not be postponed any further if the local judges and prosecutor want to demonstrate that they are willing to take over the Prosecution of the most serious criminal offenses from their international colleagues. HLC Kosovo considers that the outcome of the battle for the training of the Kosovo judiciary and the strengthening of its capacity to deal with the most serious criminal offenses independently will, primarily and to the greatest extent, be decided by the success of adequate witness protection by the judiciary. If the atmosphere of impunity continues to dominate, as well as if it continues exerting pressure and causing fear for witnesses, local courts will never be able to fully clarify the most serious criminal offenses, especially cases of war crimes. Thus, the judiciary is not going to be able to fulfill its mission of administration of justice and the mission of meeting the needs of the victims, through appropriate punishment of the perpetrators of the most serious criminal offenses.

However, when it is assured that the witnesses who decide to speak the truth and their loved ones will not bear consequences after the testimony, then that will lead to effective dealing of courts with the most serious criminal offenses.

2. EULEX remains essential to Kosovo judiciary.

When it comes to the future of EULEX in Kosovo, 2013 was marked by political announcements that Kosovo will not be needing the EU Rule of Law Mission in the format in which it has previously functioned, meaning that it will no longer have an executive function, but advisory and monitoring function. This was announced assuming that the local judiciary is capable to take over the resolving of the most serious cases, which were, so far, exclusively dealt with by European judges and prosecutors. Priština and Brussels need to find a common language by the official expiration of the term of office of EULEX in June 2014 and decide whether EULEX should continue functioning along the same lines or those lines should be changed, meaning that they should be reduced to a classical monitoring.

HLC Kosovo believes that the decision about EULEX should not be a decision made merely by politicians and the authorities, but that the debate about the future of this mission should include the public. They also believe that the views on this very important issue for the establishment of the rule of law in Kosovo, should inevitably be given by the professional public, judicial and prosecutorial associations, Bar Association, specialized institutes and non-governmental organizations, as well as the civil society and the media. The main topic of this debate should not be EULEX, because that would lead to the narrowing of the true debate that Kosovo should be leading concerning this question. The main topic should be the establishing of the capacity and ability of the domestic judiciary to take over the solving of the most serious criminal offenses.

Based on the experience gathered through systematic monitoring of the these trials, HLC Kosovo believes that the local Prosecution and courts are not prepared for the sudden change which would occur in judiciary if the substantial narrowing of the current term of office of EULEX would take place. A step in that direction could simply put a stop to the ongoing or the trials of the most serious criminal offenses that are supposed to begin. The full criminal prosecution of war crimes and politically and ethnically motivated criminal offenses could come into question. Domestic judiciary, which from the beginning of 2009, has only indirectly and most often only symbolically participated in the prosecution of the most serious criminal offense, through independent participation in the Trial Panel, and has not solved a single more serious problem[632] independently, can simply not be expected to excel and take the greatest burden upon itself. During the trials,

[632] Which were deciding on responsibility in trials for war crimes and ethnically and politically motivated criminal offences.

which HLC Kosovo monitored in 2013, 22 out of 35 judges involved in the prosecution of the most serious criminal offenses, were EULEX judges and 13 were local judges. All the trial panels in the trials for the most serious offenses in 2013 had the presiding international judges. Only one of 19 indictments, which were monitored by HLC Kosovo, was represented by a local prosecutor who was part of the Kosovo's Special Prosecutor's Office (SPRK). All of these are reasons stated by the HLC Kosovo in their claim against drastic cuts when it comes to the mandate and the future of EULEX in Kosovo, since all of them can turn around like a boomerang and invaluably hurt the fight for the rule of law.

Kosovo judiciary still greatly needs EULEX[633]. The true question posed by HLC Kosovo when it comes to EULEX is how to make this mission more efficient and more responsible to mandate, how to make sure that the best European judges and prosecutors come to Kosovo, as well as what kind of a mechanism should be established for the beginning of a gradual transition of the central role that they have in the prosecution of the most serious criminal offenses in Kosovo to local judges and prosecutors.

3. A more active role of national judges and prosecutors in the prosecution of the most serious criminal offenses

The discussion about the future of EULEX should go from "political" to a more practical terrain which would include a greater number and a more intense involvement of local judges in dealing with the most serious cases. Local judges, in the composition of the trial panels responsible for the most serious criminal offenses, did not show any noticeable activity during the hearings in trials that they were responsible for in 2013. The European judges still lead in trials for war crimes. Local judges were a majority in only one trial panel, responsible for the trial of a war crime case on the first instance court. The situation is somewhat better in the Supreme Court and the Court of Appeals, during the appellate proceedings for the most serious criminal offenses, as they had more trial panels composed of the majority of Kosovo judges, but were still mainly presided by EULEX judges.

This way the Kosovo judiciary is not getting ready for the end of the mandate of EULEX in Kosovo. HLC Kosovo believes that the trial panels for war crimes and other most serious criminal offenses in 2014 must have more local judges. This should be done by establishing a mechanism according to which local judges

[633] This does not mean that the judicial component of the mission did not suffer from errors and defects (which are spreading hate in the report), or that there is no place for improvement.

would have to comprise the majority of the half of the total number of trial panels responsible for the most serious criminal offenses in Kosovo courts during one calendar year. Local judges can be encouraged to take a more intense participation in the prosecution of the most serious criminal offenses by offering them the presiding positions in trial panelsof the greatest possible number of these cases. This is, according to HLC Kosovo, the only way to prove that the local courts are mature enough to do the job that is, in Kosovo judiciary, currently done, exclusively, by the judicial component EULEX.

In parallel with this, the selection for the choice of the judges in trial panels responsible for the most serious criminal offenses should be intensified. In most cases where the judges were included in the trial panels which were deciding on issues of war crimes, the engaged judges had little or almost no professional experience with these kind of offenses. This practice should be terminated because it is one of the reasons for the passivity of the local members of the trial panels.

The same recommendation applies to the Prosecution. The strict subordination that governs the Prosecution allows it to employ a more intense involvement of local prosecutors in the prosecution of the most serious criminal offenses. This is possible to achieve through giving them greater obligations in conducting investigations, to their inclusion in the parallel representation of the indictment with their international colleagues.

ANEX

Press releases

and

HLC Kosovo's analyses on the court verdicts in 2013, which were published in the media and posted on its web-site.

Press Release April 17, 2013

Mitrovica Basic Court all international trial panel presided by international Judge Timo Vuojolahti, rendered a judgment on April 17, 2013, acquitting the accused Jovica Dejanovic and Djordje Bojkovic of charges for the commission of *war crimes against civilian population* from Article 22 and 142 of the Criminal Code of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia (CCSFRY) (the criminal offence which is currently criminalized under Article 31 and 153 of the Criminal Code of the Republic of Kosovo). Defendant Jovica Dejanovic, on April 14, 1999 in his capacity as a Serbian police officer, allegedly raped the victim V.K., a Kosovo Albanian female civilian who was 16 years old at the time of the incident. Defendant Djordje Bojkovic allegedly raped V.K., a Kosovo Albanian female civilian who was abducted by the Serbian police officer Jovica Dejanovic.

In a short reasoning given after the announcement of the verdict on acquitting defendants on rape charges, the presiding judge stated that raped did occur, however, the trial chamber was not able to establish that it was Jovica Dejanovic and Djordje Bojkovic who committed the act due to lack of evidence provided by the Prosecution.

Both defendants were also charged with *unauthorized ownership, control, possession or use of weapons,* foreseen and punished by Article 374 of the Criminal Code of the Republic of Kosovo (formerly criminalized under Article 328 of the Criminal Code of Kosovo). Defendant Jovica Dejanovic was acquitted and defendant Djordje Bojkovic was charged with *unauthorized ownership, control, possession or use of weapons,* for which he received a suspended sentence of 1 year and 6 months with 2 year suspension period. Decision was made to release both defendants from house arrest.

HLC Kosovo expresses great concern that this is the second indictment filed for war crimes of rape by the end of the war, although civil reference organizations estimate that the number of raped women is exceptionally high. Similar to the first indictment filed for rape charges during the war, verdict issued on April 17, 2013 acquitting defendants on charges of rape leaves other victims of sexual abuse less hopeful to see their perpetrators punished and justice served.

Next week, HLC Kosovo will publish a detailed analysis of the case and verdict.

Kosovo Albanians Kabashi and Bytiqi Acquitted of Charges for War Crime in Opterusha[634]

Case Analysis

The District Court in Prizren mixed trial panel presided by international Judge Mariola Pasnik[635], rendered a judgment on February 1st, 2013, acquitting the accused Ejup Kabashi and Sokol Bytyqi of charges for the commission of a *war crime against civilian population* from Article 142 in relation to Article 22 of the Criminal Code of Yugoslavia (the criminal offence which is also incriminated by the Criminal Code of the Republic of Kosovo in Article 152 in relation to Article 31).

The following accused were also acquitted by the same judgment: Mustafa Hoti, Milaim Hoti, Naser Hoti, Nexhmedin Berisha and Jetulah Kabashi, who were charged by the indictment of the international prosecutor with the criminal offence of *Providing Assistance to Perpetrators After the Commission of Criminal Offences* from Article 305 Para 2 of the Criminal Code of Kosovo (new law, Article 388 Paragraphs 1 and 2 of the Criminal Code of the Republic of Kosovo).

This judgment was rendered in a repeated trial of the accused Ejup Kabashi and other accused of providing assistance to the perpetrator after the commission of criminal offences. In the case of the accused Sokol Bytyqi, this was the first trial of the first instance.

In a short reasoning given after the announcement of the verdict, the presiding judge stressed that the trial chamber was not able to establish on the basis of the

[634] http://www.hlc-kosovo.org/images/pdf/Komunikatat/ejup_kabashi_at_al-final-web.pdf

[635] Members of the trial chamber: local judges Skender Qoqaj and Teuta Krusha.

evidence presented during the proceedings whether the accused participated in attacks on Serb citizens in the village of Opteruša/Opterushë, the municipality of Orahovac/Rrahovec, between July 17th and 18th, 1998 even though the female witnesses, who were victims of the attack pointed out on several occasions in their statements that the following morning after the attack, they saw the accused in a yard where all Serbs from Opteruša/Opterushë were.

The court did not manage after the repeated trial to clarify the case of the attack on Serb residents of Opteruša/Opterushë, which resulted in the disappearance of eight Serbs[636] and the displacement of other Serb residents. The Humanitarian Law Center Kosovo believes that the judgment rendered in the repeated trial in Case *Prosecutor vs. Ejup Kabashi and Sokol Bytyqi*, cannot be considered final resolution of this case because it represents one of the most serious criminal offences committed during the war on the territory of the municipality of Orahovac/Rahovec. The case of the disappearance of eight Serbs and displacement of the remaining Serb population must be clarified and judicial authorities have to completely investigate and identify and properly sanction the perpetrators. It is the only way to reach justice and satisfaction for victims' families.

The first trial of the first instance of the accused Ejup Kabashi and Haxhi Mazreku, and of the persons accused of providing assistance, started by the filing of the indictment against them on March 30th, 2011. The indictment was confirmed by the ruling dated April 29th, 2011, but only in part referring to the armed attack, which happened in the night between July 17th and 18th, 1998 and the charges for the providing of the assistance.

The indictment charged the accused Ejup Kabashi and Haxhi Mazreku with the fact that they, in co-perpetration with each other and with other still unidentified members of the KLA, applied measures of intimidation and terror against Serb population in the village of Opteruša/Opterushe, the municipality of Orahovac/Rrahovec, by participating in an armed attack on Serb villagers, who were inside their houses in the night between July 17th and 18th,1998, and that they participated in mutual co-perpetration and together with other members of the KLA in the displacement of Serbs from their houses and in their relocation.

The District Court in Prizren, acting upon this indictment, and after the main hearing held, which began on June 28th, 2011 and it lasted for 7 days (during which seven prosecution witnesses were heard), ended in a judgment from August 2nd, 2011 finding the accused Ejup Kabashi guilty of the commission of the criminal act of war crime against civilian population. He was sentenced to five years of

[636] The indictment includes the disappearance of two Serbs, for the number of disappearances of Serbs from the village of Opteruša /Opterushe, the municipality of Orahovac, Kosovo Memory Book I "For People to Remember People" was used as a source.

imprisonment: By the same verdict Mazreku was acquitted of the charges. By the verdict dated August 2nd, the persons charged with the providing assistance to the perpetrator after the commission of criminal offence were also found guilty. They were all individually sentenced to suspended imprisonment of at least six months and the sentence is will not be enforced unless they commit new criminal offences in the course of one year.

A upon the appeals filed by the accused Ejup Kabashi and Naser Hoti, and after the appellate proceedings were held, the ruling was rendered on September 4th, 2012, by which the case was sent back for retrial in the case of the accused Kabashi and other persons accused of providing assistance.

Before rendering the decision to send the case back for retrial, the Supreme Court of Kosovo also decided on the appeal filed by the prosecutor against the verdict from August 2nd, 2011, which referred to the acquitting part of the judgment and the court ruling on the sentences imposed on other accused. The court dismissed this appeal by a ruling rendered on August 23rd, 2012 as inadmissible. The Special Prosecutor's Office of Kosovo prosecutor, who attended the session in which the verdict was announced on August 2nd,clearly underlined that the Prosecution was not going to appeal the announced verdict.

A part of the proceedings against Bytyqi was held in absentia because he was at large at the time he was indicted and the first instance proceedings against Kabashi et al. He was arrested on December 9th, 2011 in Albania when he was illegally trying to enter Italy, after which he was extradited to the judicial authorities in Kosovo. Bytyqi is charged by the indictment of May 24th, 2011[637] that he , in the capacity of a member of the KLA, applied measures of intimidation and terror against Serb civilian population in Opteruša/Opterushë, by participating in armed attacks on Serb population in the village on July 17th and 18th, 1998. The indictments was confirmed by a ruling dated July 27th, 2012. The first instance proceedings upon this indictment began on October 2nd, 2012. On the basis of the prosecutor's motion for joinder from October 12th, this case was joined by the ruling of the three member trial chamber of the District Court in Prizren on November 7th, 2012 with the case *Prosecutor vs. Kabashi et al*, which at this time was in the phase of preparations for the repeated trial before the first instance court. Bytyqi was charged with the same criminal offence, which according to the allegations from the indictment, was committed in complicity and is based on the same key evidence.

The first instance proceedings upon the decision on the joinder of the two cases, began on November 30th, 2012. It consisted of seven (7) trial days during which

[637] It is possible that the date, referring to the year, is not correct.

seven (7) prosecution witnesses were heard, including the two injured parties, who survived the attack. Statements given by certain witnesses who testified during the first trial of the first instance were read out during this trial. Parties presented their closing argument pro and contra the indictment. In his closing argument, the prosecutor modified the indictment and adjusted it to the new Criminal Procedure Code of the Republic of Kosovo, according to which the acts that the accused have been charged with are defined in Article 152 in relation to Article 31.

After the Criminal Procedure Code of Kosovo entered into force on December 28th, 2012, the proceedings continued in accordance with the previous law, which is in accordance with the end provisions of this law.

The trial of Kabashi and Bytyqi was the first war crimes trial, which was conducted before a trial chamber with majority of local judges, while only the presiding judge was the EULEX judge.

The Prosecutor announced to file an appeal against the acquittal.

Latif Gashi et al. Case - *"Lap Group "*[638]

Case Analysis

The Basic Court of Prishtina in a mixed trial panel presided by international judge Jonathan Welford Carroll[639], rendered the third first instance judgment on June 7th, 2013 in the second repeated trial in *Prosecutor vs. Latif Gashi et al.* Case, also known as the "Lap Group" Case. The judgment against former members of the Kosovo Liberation Army (KLA/UÇK), who were responsible for the Lap zone, imposed the following imprisonment sentences for the commission of the criminal act of a *war crime against civilian population* pursuant to Article 142 as read with Articles 22, 24, 26, and 30 of the Criminal Code of Yugoslavia[640]: Head of the KLA/UÇK Information Service in the Lap zone, Latif Gashi, aka Lata was sentenced to six years of imprisonment; the Commander of the KLA/UÇK Military Police in Lap zone Nazif Mehmeti, aka Dini three years of imprisonment; Commander of the KLA/UÇK for Lap zone Rrustem Mustafa, aka Remi was sentenced to four years of imprisonment.

The sentences were rendered on the basis of Count 8 of the Amended Indictment raised on June 30th, 2003, which alleged that "in the period from October 1998 until the end of April 1999, Latif Gashi, Nazif Mehmeti, and Rrustem Mustafa, acting together with other unidentified persons and according to a common criminal plan, ordered and participated in the beating and torturing of civilians, Kosovar Albanians, who were unlawfully detained in the Lapaštica/Llapashticë Detention Centre, in an attempt to coerce confession from the aforementioned detainees that they committed the act of treason against the KLA/UÇK. Among the civilians, who were beaten and tortured were anonymous witness "7", anonymous witness "4", Drita Bunjaku, witness "H", Agim Musliu, Idriz Svarqa, Alush Kastrati, Hetem Jashari, and witness "V".

The criminal proceedings against the accused Latif Gashi, Nazif Mehmeti, and Rrustem Mustafa, and Naim Kadriu (who was, in one part of the proceedings, on the list of suspects and later on the list of the accused, but due to his death,

[638] http://www.hlc-kosovo.org/images/Analizat/Latif_Gashi_at_al_case.pdf

[639] Members of the trial panel: local judge Shadije Gerguri and international judge Cezary Dziurkowski.

[640] Which is made applicable pursuant to the UNMIK Regulation 1999/24 from December 12th,1999.

the proceedings against him were terminated), were initiated on the basis of the investigation order issued by the District Court in Prishtina investigative judge on January 28th, 2002. After the order was issued, the suspects were arrested (Gashi, Mehmeti and Kadriu were arrested on January 28th, and Mustafa was arrested on August 11th, 2002).

After the investigation conducted by an international investigative judge, international prosecutor filed an indictment on November 19th, 2002 against the accused charging them with the commission of the criminal act of a *War Crime Against Civilian Population* in eleven counts. According to the Indictment, the acts were committed during the conflict in Kosovo between the armed forces of the Republic of Serbia (RS)/Federal Republic of Yugoslavia (FRY) and the Kosovo Liberation Army (KLA/UÇK), the parties to the conflict, and at the same time during the international armed conflict which existed in the period from March 24th until June 12th, 1999. The Indictment alleged that in the period from August 1998 until mid-June 1999, the accused participated in a joint criminal action, which was carried out by ordering unlawful detention, participation in unlawful arrests and unlawful detention (isolation) of civilians. On this occasion, the accused, according to the allegations of the Indictment, kept the detained civilians in inhumane conditions, depriving them of necessary sanitary conditions, food, and water, and necessary medical care. The detained civilians were also exposed to beating, torture, inhumane treatment, they experienced tremendous suffering or violation of physical integrity or health. On this occasion, according to the Indictment, the accused also applied measures of terror and intimidation and in a number of cases this led to the murder of Albanian civilians in the KLA/ UÇK detention centres in the villages of Bare/Barë, Bajgora/Bajgorë, Lapaštica/Llapashticë, Majac/Majac, Potok/Potok, and Kolić/Koliq.

This was the first indictment filed against Kosovar Albanians because of the reasonable suspicion that they committed criminal acts during the armed conflict in Kosovo. It was specified on February 4th, 2003, immediately before the beginning of the main hearing on February 17th, 2003, which was conducted before the international Trial Panel of the District Court in Prishtina/Prishtinë presided by international judge Timothy Clayson[641]. The trial had 57 hearing sessions, during which 45 witnesses were examined, ten (10) of whom were protected and five (5) were anonymous witnesses. Protected witnesses were examined during the hearing sessions which were closed for public. When anonymous witnesses gave their statements, the public was excluded, and the identity of the witnesses was also concealed from the Defense Counsel and the defendants. Anonymous witnesses testified via special link, which relayed only their distorted voice in order to prevent them from being recognized by the defendants or the Defense Counsel.

[641] Members of the Trial Panel: international judges Leonard Assira and Daniel Mabley.

At the very end of the main hearing, namely on June 30th, 2003, after most of the evidence proposed in the Indictment was presented, the International Prosecutor specified and extended the Indictment with new criminal acts charging the accused, which referred to the issuing of orders for unlawful detention, imprisonment in inhumane conditions, beating and torturing of the Serb forester M.S.

By the judgment rendered on July 16th, 2003, the court found that the following counts of the Indictment (which was amended on June 30th, 2003) were proven during the proceedings:

- in Latif Gashi Case – Counts 2, 3, 5,8 (Counts 5 and 8 were proven only in relation to the Lapaštica/Llapashticë Detention Centre), 9, 12 and 14. The following counts were not proven in the Laif Gashi case: 1, 4, 5, 8 (5 and 8 in relation to the detention centres in Majac and Potok), 6, 7, 10, 11, and 13.

- in Nazif Mehmeti Case - 2, 5, 8, 11 (5 and 8 only for Lapaštica/Llapashticë), counts 5 and 8 (like it was the case with Gashi) 12, 13, and 14.

- in Naim Kadriu Case – 3 and 9. Count 6 was not proven in his case.

- in Rrustem Mustafa Case – Counts 1, 12, 2, 5, 8 (5 and 8 only for Lapaštica/Llapashticë), 3, 9, 11. In Mustafa's case Counts 4, 5, 6, 7, 8, 10, 13, and 14 of the Indictment were not proven.

For the acts from the aforementioned counts, which were proven, the court sentenced Mustafa to 17 years of imprisonment, Mehmeti to 13, Gashi to 10, and Kadriu to 5 years of imprisonment. The court issued a separate detention order imposing the measure of detention on the accused until the judgment is final.

The accused and their Defense Counsel filed appeals against the guilty sentence on all counts prescribed by the Criminal Procedure Code. The Prosecutor appealed only the sentencing part of the judgment referring to Gashi.

The Supreme Court of Kosovo, as the court of the second instance in the appellate proceedings issued a decision on July 21st, 2005 , after the session of the Appeals Chamber held on July 7th and 8th, 2005, sending the entire case for a retrial. In the analysis of the evidence, the court found that certain acts that the accused were charged with do not represent criminal offences (the acts of the accused described in Counts 1, 2, 3 and 12 of the Indictment, which was amended in late June 2003) and in the analysis of court documents, the court did not find the irrefutable evidence which would corroborate the responsibility of the accused, for instance that Mustafa ordered Mehmeti to make sure that the mentioned victims are killed or that Mehmeti ordered some other individual or individuals to kill five victims. The Supreme Court did not consider the acquitting part of the first

instance judgment, which was not subject to the appeal filed by the Prosecutor. The second instance court accepted the findings of the first instance court, who treated the commission of a war crime in a number of counts as one extended criminal offence, which is the practice also confirmed in the commentary of Article 142 of the Criminal Code of Yugoslavia[642]: "If a person commits several acts of the same kind or different acts, which are all incriminated by this article, they will be considered as only one act of a war crime against civilian population. In this case it appears from the description of the criminal act that this is the case of one criminal offence, regardless of the number of individual acts undertaken."[643] Since, according to the second instance court there was not enough evidence to prove the responsibility of the accused for the remaining counts of the Amended Indictment, the case was sent back for a repeated trial in its entirety.

The Supreme Court of Kosovo issued a separate decision altering the detention measure imposed on the accused by a more lenient measure, namely the obligation to periodically report to the police station. By the decision issued by the President of the District Court in Prišina/Prishtinë Trial Panel, this measure was abolished before the beginning of the main hearing in the repeated first instance trial in 2009.

The Prosecutor from the Special Prosecutor's Office of the Republic of Kosovo (SPORK) filed an amended indictment in the Lap Group Case with the District Court on April 14th, 2009 in which he summed up counts 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 13, and 14 of the amended indictment in one count with three sub-counts. The Defense filed written motions with their opinions about the Amended Indictment on April 21st, 2009. This was also done orally on the first day of the repeated trial, namely on July 7th, 2007. By the decision of the District Court of Priština/Prishtinë Trial Panel dated July 8th, 2009 (the Trial Panel presided by international judge Francesco Florit[644]), the Amended Indictment from April 2009 was dismissed. The repeated first instance proceedings continued on the basis of the original Amended Indictment from June 30th, 2003, which was amended in parts referring to the acquitting parts of the judgments from July 16th, 2003 and July 21st, 2005 on the basis of the remaining counts 5, 8 (only with regard to the detention centre in Lapaštica/Llapashticë), 9 and 14 (only with regard to Latif Gashi).

The main hearing in the repeated first instance trial had 12 trial days, during which 16 witnesses were examined. With the consent of the parties to the proceedings, a number of statements given by witnesses who were not accessible to the court or

[642] Commentary of the Criminal Code of Yugoslavia, Third Edition 1986, redacted by Srzentić Nikola, Savremena administracija.

[643] Commentary of the Code, footnote 4, page 500, last paragraph.

[644] Members of the Trial Panel: international judge Tron Gundersen and local judge Rrahman Ratkoceri.

their direct examination was difficult, were read out. The accused used their right to present their cases before the Trial Panel. In his closing statement, the Prosecutor withdrew Count 9 of the Amended Indictment relating to the alleged beating and torture of Albanian civilians in the Kolić/Koliq detention centre.

The District Court rendered the judgment on October 2nd, 2009 establishing that the accused ordered and participated in the establishing and maintaining of the regime which brought about inhuman treatment of civilians, Kosovar Albanians and one Serb, who were unlawfully detained in the detention centres in Lapaštica/Llapashticë, in the period from October 1998 until late April 1999, acting together or pursuant to the joint criminal plan. According to the findings of the court, the accused kept civilians in inhumane conditions depriving them of necessary sanitary conditions, food and water, and necessary medical care. Inhuman treatment of the detained civilians caused them enormous suffering, violation of physical integrity, and violation of their health. Measures of intimidation and terror were also imposed on prisoners. The following persons were among the detained civilians: anonymous witness "7", anonymous witness "4", Drita Bunjaku, witness "H", Agim Musliu, Idriz Svarqa, Alush Kastrati Hetem Jashari, and witness "V", as well as M.S, who was tortured by the accused Gashi in the period from August 2nd until late September 1999 in the detention centres in Bare/Barë and Bajgora/Bajgorë.

Because of this, the court sentenced Mustafa to four years of imprisonment, Gashi to six (and 5,000 Euros in damages for the injured party M.S.), and Mehmeti to three years of imprisonment for the criminal act of a *war crime against civilian population* pursuant to Article 142 as read with articles 22, 24, 26 and 30 of the Criminal Code of Yugoslavia. After the Prosecutor's withdrawal of Count 9 of the Amended Indictment dated June 30th, 2003 in his closing argument, the court rendered a judgment dismissing the charges against Latif Gashi and Rrustem Mustafa. In the case of Naim Kadriu, who was died in a car accident, the proceedings were terminated. After rendering the judgment, a special decision was issued ordering Gashi o stay in detention until the judgment becomes final. This measure was abolished due to certain medical issues by the decision issued by the same court on June 9th, 2010.

The Defence also appealed this judgment of the District Court. Upon this appeal, the Supreme Court of Kosovo held a session of the Appeals Chamber on January 25th, 2011. After the session, the Appeals Chamber comprising five members rendered a ruling on January 26th, 2011 partially upholding the allegations from the appeal filed by the Defense Counsel and cancelled the judgment of the District Court of Priština/Prishtinë in Count 8 and with regard to the total amount of punishments imposed on each of the accused. Individual punishments imposed on the accused according to Counts 5 and 14 of the indictment in the repeated

first instance are confirmed by the second instance court. According to the directions given by the Supreme Court, the first instance court was obliged to discuss Count 8 of the Indictment and then make a decision on imposed aggregate punishment of the accused on all counts. ?????

According to the findings of the Supreme Court of Kosovo, during the retrial, the first instance court did not consider the evidence which related to Count 8 of the Amended Indictment, which, according to them, was the reason why the case was sent back for another retrial before the court of the first instance in view of the aforementioned indictment. In this judgment, the Supreme Court of Kosovo also gave a different view with regard to the interpretation of the criminal act of war crime as an extended criminal offence.

Before the beginning of the second repeated trial before the court of the first instance in the Lap Group Case, the SPRK Prosecutor filed an indictment before the District Court in Priština/Prishtinë on June 29th, 2012 in which in one count, besides the accusation on the basis of which the case was sent back for a retrial, he also mentioned certain parts of the Amended Indictment from June 30th, 2003, which had already been discussed and decided upon in various phases of the proceedings.

The second repeated trial before the District Court in Priština/Prishtine and the third trial before the court of the first instance began on July 17th, 2012 before the Trial Panel presided by the international judge Laura Liguori[645]. The Defence objected the new SPRK indictment referring to Article 390 of the Criminal Procedure Code, which was applicable at the time when the Indictment was filed and according to which the court is obliged, in the case when the judgement is dismissed, to take that part of the indictment which refers to the dismissed part of the indictment as the basis. After two preparatory sessions, the composition of the Trial Panel changed because judge Liguori left the mission in Kosovo. The hearing continued before a new Trial Panel of the Basic Court of Priština/Prishtinë on February 26th, 2013.?

The beginning of the new main hearing before the different Trial Panel was marked by the parties presenting their opinions about the Indictment, which was supposed to be the basis for the second repeated trial. After the presentation of opinions, the Presiding Judge, rendered a ruling on March 6th, 2013 according to which the second repeated trial would be conducted on the basis of Count 8 of the Amended Indictment dated June 30th, 2003 and for other events which allegedly happened in the KLA/UÇK detention centres in Lapaštica/Llapashticë in the period from October 1998 until late April 1999.

[645] Members of the trial panel: international judge Dariusz Sielicki and local judge Driton Muharremi.

The main hearing in the second repeated trial had 13 sessions during which five (5) witnesses proposed by the Prosecutor as anonymous or protected witnesses, were examined. Two witnesses, former detainees in the KLA/UÇK detention centre in Lapaštica/Llapashticë, were proposed in the Indictment as anonymous witnesses. In this capacity they gave their statements in the earlier phases of the proceedings. However, they decided to testify before the this Trial Panel in public and reveal their identity. When they were testifying in the main hearing they denied their statements given during the earlier phases of the proceedings by which they charged the accused claiming that their earlier statements had been given under coercion or threats coming from the investigation authorities or with the promise of attractive benefits such as huge money amounts or relocation with their families to the third countries with new identities. In certain cases, when they were confronted to the parts of their earlier statements, these witnesses insisted that the allegations in their earlier statements are not true, that their translation is wrong or that they signed the statements in English, the language they do not understand.

Three protected witnesses also gave their statements during this trial. They testified before the Trial Panel in the presence of the public but with pseudonyms. Their personal information was checked in parts of the main hearing held in private sessions. These witnesses confirmed their earlier statements in the presence of the public. According to these statements, their family members were detained in the Lapaštica/Llapashticë detention centre where they were physically abused and tortured. During the main hearing, the accused presented their defense cases and their closing arguments before the Trial Panel. The Prosecutor and the Defence Counsel did the same.

By the judgment pronounced on June 7th, 2013, the Trial Panel found that the acts of the accused contain elements of the criminal act of a *War Crime Against Civilian Population* pursuant to Count 8 of the Amended Indictment. The accused were sentenced to the following prison sentences: Gashi-5, Mehmeti – 3, and Mustafa – 4 years of imprisonment. On the basis of the obligation imposed by the ruling of the Supreme Court of Kosovo, the court rendered aggregate punishment on the accused, bearing in mind the prison sentences imposed by the judgment of the District Court dated October 2nd, 2009, which were confirmed by the ruling of the Supreme Court of Kosovo dated January 26th, 2011. On the basis of this, Gashi was sentenced to 6 years of imprisonment, Mehmeti was sentenced to three and Mustafa to 4 years of imprisonment. These sentences also included the time the accused had already spent in the pre-trial detention.

In the short reasoning of the judgment, the Presiding Judge underlined that the Albanian population in Kosovo was forced during 1998 to respond to the violence

of the Miloševiċ's regime, to demand justice and independence: "This was the war that we were very proud of. The judgment is not directed against KLA/UÇK, but against individual members who exceeded their powers, who acted unlawfully. Evidence have confirmed that in the zone in which the accused operated, there were cases of detention, arrest of civilians, who were suspected of collaborating with the enemy – in many cases these suspicions were not verified but they were based on rumors. Many civilian detainees were exposed to the beating and torturing in which the accused – Nazif Mehmeti as the Chief of Police, Latif Gashi as the Head of the Information Service, and Rrustem Mustafa, as the Commander of the zone - also participated."

According to the explanation of the court, Gashi personally participated in the examination and torture of the civilians detained in Lapaštica/Llapashticë, and Mehmeti participated in the brutal beating of these civilians. The court did not find that Mustafa issued orders for such actions, but it stated that he knew that such acts were committed by the accused who were his responsibility. According to the findings of the court, Mustafa knew about the imprisonment of civilians, who were held in the immediate vicinity of his headquarters, he had direct and indirect knowledge about the treatment of detainees and he was able to make decision on their detention and release. In the case of Gashi, the court established that he, as the Head of the Information Service, was responsible for his own acts and that his behavior cannot be justified by the fact that acted in the name of the people. As a person who bears certain responsibility, he was obliged to abide by the laws of war. According to the court, Mehmeti was personally responsible for the actions in Lapaštica/Llapashticë, where civilians were beaten and tortured. On the basis of the findings of the court, Mustafa's guilt is the consequence of his command responsibility. He was able to prevent unlawful actions of certain subordinates. For the establishing of his responsibility, it was not necessary to establish whether he issued direct orders.

After the judgment was pronounced, the International Prosecutor proposed detention against Gashi pursuant to Article 353 of the Criminal Procedure Code because of the punishment imposed. According to the allegations of the Presiding Judge during the discussion, a possibility for ordering detention against Gashi was taken into consideration, but he also stated that the accused had already spent the time in detention which more or less matches the amounts imposed by the judgment.

The Defence Counsel announced appeals against the verdict rendered.

The trial of the Lap Group members was marked by the changing of statements by the Protection of witnesses, who drastically changed their statements given during the investigative part of the proceedings, in which they charged the accused, and in the main hearing when they made quite opposite statements.

The sentences imposed on the accused were practically the same as the ones which were imposed by the Judgment dated October 2nd, 2009, which was subject to appeals by the accused and their Defense Council. The court had no legal opportunity to render a decision, which would be detrimental for the accused because of the use of the principle *reformatio in pejus*. Due to this fact, the sentences imposed are below the legal minimum prescribed for the criminal act for which the accused were punished.

Conclusion:

From the moment the investigation was opened in January 2002, the trial of the Lap Group lasted for more than 11 years and as such it represents the longest court proceeding in the post-war history of the Kosovo judiciary. Still, it has not completely clarified the case of detention and torture in detention centres under the control of the KLA/UÇK on the territory of the Lap zone. Namely, the court did not establish responsibility for the death five detainees who died or disappeared after being taken to these detention centres. This is the most serious consequence, which occurred in the entire case and the court failed to establish the truth about the death of five prisoners, to identify the perpetrators and punish them appropriately during the period of 11 years.

Because of these reasons, the Humanitarian Law Center Kosovo believes that the justice and victims' families have not been completely served by the trial in the Lap Zone Case. The full satisfaction for the victims' families and justice will be possible only when the Kosovo Judiciary is capable of conducting a comprehensive investigation into this case, identifying the individuals responsible for the death of five prisoners and punishing them according to the law.

The Nazim Bllaca case[646]

Analysis

A trial panel of the Pristina Basic Court, composed of EULEX and Kosovo judges and presided over by EULEX judge Mariola Pasnik[647], at a public session[648] held on 19 July 2013 found the defendant Nazim Bllaca guilty of killing Ibush Kllokoqi on 6 August 1999 in Pristina/Prishtinë and sentenced him to four (4) years and six (6) months of imprisonment. The sentence is below the statutory minimum prescribed for aggravated murder under Article 30 (1) and (2) of the Criminal Code of the Socialist Autonomous Province of Kosovo (CC SAPK), in conjunction with Article 22 of the Criminal Code of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia (CC SFRY). In rendering their decision the panel applied Article 42 (1) and (2) and Article 43 (1) of the CC SFRY which provides for a reduction of the penalty. Bllaca will be given credit for the time he spent in pre-trial home detention from 30 November 2009 through 29 November 2010.

The Kosovo Special Prosecution Office (SPRK) initiated criminal proceedings against Bllaca after he appeared in the media in November 2009 with incriminating and self-incriminating statements regarding a number of criminal offences, including several murders that took place towards the end of the war in Kosovo, as well as murders and attempted murders committed after the end of the armed conflict with unidentified perpetrators. According to Bllaca, the perpetrators of these crimes were members of the secret Kosovo Intelligence Service (SHIK), and their victims were mostly members or supporters of the Kosovo Democratic League (DSK)/Lidhja Demokratike e Kosovës (LDK). Bllaca claimed to have been directly involved in mentioned crimes, assassinations and attempted assassination either as a perpetrator, co-perpetrator or a member of a criminal group who was present at the time of the commission of these crimes.

After addressing the press, the defendant presented a DVD video to sustain his allegations. On 29 November 2009 he gave his first statement to the investigative

[646] http://www.hlc-kosovo.org/images/Analizat/Nazim_Bllaca/Analysis-Nazim_Bllaca.pdf

[647] Members of the panel: EULEX judge Francesca Fisher and Kosovo judge Faik Hoxha.

[648] At the proposal of the prosecutor, president of the panel ruled that the initial hearing and a part of the trial be held *in camera*, pursuant to Article 294 of the Criminal Procedure Code (CPC). Thanks to Article 295 (2) of the CPC, according to which members of the professional community may attend court sessions which are closed to the public, the HLC Kosovo trial observer was allowed to attend these sessions.

authorities. Following this statement, a EULEX prosecutor Maurizio Salustro on 30 November of the same year issued an order to place Bllaca under formal investigation for several criminal acts of murder and attempted murder and organised crime. Upon a motion for pre-trial detention filed on

December 1 by the prosecutor assigned to the case, the pre-trial judge on the same day ordered that Bllaca be held under pre-trial home detention for 30 days. The detention was extended time and again over a period of one year, which was the maximum length of home detention prior to indictment under the then-effective Criminal Procedure Code. Statutory provisions regarding pre-trial detention apply analogously to pre-trial home detention[649]. Following the expiry of the statutory maximum time limit for pre-trial home detention, Bllaca was placed under police protection, a *de facto* home detention,[650] awaiting judgment for safety reasons.

The *Bllaca I* case

Bllaca's allegations have given rise to three indictments thus far and three consequent trials.

The first such indictment (in the process known as *Bllaca I*) raised on 5 November 2010 by the SPRK charged Fahredin Gashi with the criminal offence of a *war crime against the civilian population*, in relation with the murder of Sali Gashi from the village of Varigovc/Varigoc, Lipljan/Lipjan municipality. In the course of investigation into the said offence and on the basis of the request filed by the prosecutor in charge of the case on 23 July 2010 the pre-trial judge of the District Court in Pristina/Prishtinë on 2 September 2010 issued a decision declaring the defendat Bllaca a cooperating witness in this case.

According to the indictment of 5 November 2010, a former member of the Kosovo Liberation Army (KLA) Fahredin Gashi, on the evening of 15 June 1999, while the armed conflict in Kosovo was still ongoing [651], as a member of the KLA at the time, together with the cooperating witness Nazim Bllaca entered the home of Sali Gashi and killed him with a burst of automatic weapon „AK-47". The same indictment charged Hysri Rama with the criminal offence of *providing assistance*

[649] Article 278, paragraph 2, sub-paragraph 8, and Article 28 of the CPC

[650] The home of the defendant Nazim Bllaca in the village of Veliki Ribar/Ribar i Madh, Lipljan/Lipjan municipality is under round-the-clock police protection.

[651] According to the UNMIK Regulation of December 21, 2000, the armed conflict in Kosovo lasted from 27 February 1998 through 20 June 1999.

to perpetrator following the commission of the criminal offence, that is, (a) giving to Fahredin Gashi's father a written statement in which he claimed that in 2009 Nazim Bllaca told him that Fahredin Gashi had nothing to do with this murder and that Bllaca had accused him in order to extort some money from him, and (b) confirming the content of the statement to the prosecutor while he was questioned as a witness on 29 October 2010.

The indictment against Gashi was confirmed in its entirety by a ruling of 21 December 2010, following a session held on 25 November 2010 in which the court examined whether it was well-grounded and examined the circumstances relating to disclosure and admissibility of evidence. The court concluded that the indictment was drawn up in accordance with the law and that the evidence supporting it were admissible. The trial of the defendant Gashi commenced on 15 March 2011, and the court sat for 32 days. One session was closed to the public, except for members of the legal community[652]. One of the witnesses was heard outside the court building. In total the court heard 29 witnesses, 16 of whom were put forward by the prosecution, 12 by defence and one witness was summoned *ex officio*. Cooperating witness Nazim Bllaca testified during 10 court days.

On 23 November 2011 the District Court in Pristina/Prishtinë, in a panel composed by EULEX and Kosovo judges and presided over by EULEX judge Horst Proetel[653], found Gashi guilty of a *war crime against the civilian population*, under Article 142 in conjunction with Article 22 CCSFRY, Article 3 common to the 1949 Geneva Conventions and Article 4 of the Additional Protocol II. Gashi was sentenced to 18 years in prison. His defence counsel filed an appeal against the judgement. HLC Kosovo does not have information on whether the second-instance court has considered the appeal.

The *Bllaca II* case

The second criminal proceedings which were initiated based on Nazim Bllaca's allegations were against Sadik Abazi, Bekim Syla, Fahredin Gashi[654], and Shpres-

[652] HLC Kosovo observer was allowed to attend the trial as a member of professional community.

[653] Members of the panel: EULEX judge Tore Thomassen, local judge Rafet Haxhaj.

[654] Proceedings against him were severed on an order by trial panel issued on 7 September 2012, following numerous discussions between the parties regarding his fitness to stand trial, problems the panel in communication with the accused and obtaining medical documentation on his mental health.

im Uka for the murder of Ibush Kllokoqi on 6 August 1999 in Pristina/Prishtinë, committed in co-perpetration of the cooperating witness Nazim Bllaca. Abazi, Syla and Gashi were indicted on 29 July 2011 for the above murder. The same indictment charged Sadik Abazi, Fahredin Gashi, Shpresim Uka, Driton Hajdari and Bekim Syla for attempted murder of Ismet Arifi on 3 November 1999 while Shpresim Uka, Driton Hajdari and Shaban Syla were also charged for attempted murder of Adem Salihaj on 12 June 2000. In the course of investigation "Bllaca provided plenty of details about the crimes charged, claiming that he and other defendats were members of the Kosovo Intelligence Service/Shërbimi informativ i Kosovës (SHIK)."[655] Nazim Bllaca was involved in the criminal offences the six defendants were charged with either as a direct perpetrator or co-perpetrator. By an order of the pre-trial judge issued on 4 March 2011 at the request of the prosecution, Bllaca was once again declared a cooperating witness. This order terminated the proceedings against him for attempted murder of Ismet Arifi and Adem Salihaj and rejected the prosecutor's motion to suspend criminal proceedings against Bllaca and sentence him for murdering Ibush Kllokoqi in August 1999.

Following the investigation into these six defendants, whom Bllaca accused of committing severe criminal offences, defendants were indicted on 29 July 2011. Following two indictment confirmation hearings, held on 15 and 22 September 2011, the pre-trial judge delivered a ruling on 6 October 2011, confirming the indictment, with certain amendments which were made at the hearing of 15 September 2011 and which refer to the date of the attempted murder of Adem Salihaj (the initial indictment filed in late July 2011 stated that Salihaj was assaulted on 20 July of 2000 whereas the actual date of the assault was 12 June 2000).

The trial of the six defendants commenced on 3 February 2012 before a panel presided over by judge Tore Thomassen[656]. The panel sat for 43 days (more sitting days that were initially planned were cancelled for various reasons). A total of 33 witnesses took stand – 18 for the prosecution, including cooperating witness Nazim Bllaca, who testified during 9 court days. The accused and their defence put forward 15 witnesses to corroborate the defendants' alibi (seven for Sadik Abazi, six for Shaban Syla, two for Shpresim Uka). The court also heard a forensic medical expert witness and an organised crime investigator from SPRK, who in late 2011 was engaged in carrying out analysis of special instances of assault and kidnapping that occurred between 1999 and 2003. In the course of the trial the

[655] Quoted from the indictment, page 4, paragraph 1 of the Statement of reasons, English version.

[656] Members of the panel: EULEX judge Laura Liguori, Kosovo judge Behxet Muçiqi. The composition of the panel remained unchanged even after some defence counsels objected that the presiding judge was also on the panel hearing the case against Fahredin Gashi. The objections were overruled by the Assembly of the EULEX Judges.

accused Fahredin Gashi had his case severed by a ruling made on 7 September 2012 due to his health problems which his defence insisted on and also in order to avoid delays in the proceedings and allow for his medical treatment, if needed.

In their closing remarks, the parties presented utterly different views. The prosecutor said that the cooperating witness provided key evidence although he was never promised financial or any other benefit in exchange. The defence challenged the counts of the indictment and the testimonies of the cooperating witness which incriminated their clients, insisting on his lack of credibility and inconsistencies in his statements, as well as on his weak character.

In a judgement rendered on 17 December 2012, the panel found the defendants guilty and sentenced them to imprisonment as follows: **Sadik Abazi** on **Count 1** of the 29 July 2011 indictment (*co-perpetration in aggravated murder)* to **12** years for the murder of Ibush Kllokoqi; **Driton Hajdari** on **Count 3** of the indictment (*attempted aggravated murder*) to **7** years for attempted murder of Adem Salihaj, committed on 12 June 1999; **Bekim Syla** on **Count 1** of the indictment (*co-perpetration in aggravated murder)* to **12** years; **Shaban Syla** on **Count 3** of the indictment to **8** years; **Shpresim Uka** on Counts **1** and **3** of the indictment received a concurrent prison sentence of **15** years[657]. The court dismissed the charge for attempted murder of Ismet Arifi on 3 November 1999 under **Count 2** of the indictment of late July 2011. Pursuant to Article 389 (4)[658] the court dismissed the charge under **Count 2** of the indictment, because it found that the actions of the defendants Sadik Abazi, Shpresim Uka, Driton and Bekim Syla contained elements of the criminal offence of *abduction*, which is provided for and punishable under Article 64 (1) of the Criminal Code of Serbia[659], but found that prosecution for offence was statute-barred[660].

[657] On **Count 1,** 14 years in prison and on **Count 3** nine years in prison.

[658] Article 389 of the CPC: The courts shall deliver a judgment rejecting the charge if: paragraph 4 of this Article – the statute of limitation has expired...

[659] According to UNMIK Regulation 1999/24 of 12 December 1999, the Criminal Code of Serbia was in effect at the time.

[660] Under Article 95 paragraph 1 sub-paragraph 3 of the Criminal Code of SFRY, which was, according to the provision from the previous footnote, applicable at the time of the commission of the crime the defendants were charged with, criminal prosecution is barred after the lapse of "10 years from the commission of a criminal act for which the law provides imprisonment for a term exceeding five years". In this particular case, for the offence with elements of abduction that the court found to be present, based on evidence, the said Code stipulates imprisonment from one to ten years. In this case, the running of the period of limitation was not interrupted by any judicial action. First investigative actions into attempted murder or abduction of Ismet Arifi were taken after Nazim Bllaca went public in November 2009. According to the indictment and evidence presented in this case, the defendants attempted to abduct Ismet Arifi on 3 November 1999.

Three of the defendants - Driton Hajdari, Bekim Syla and Shpresim Uka – were not present during the reading out of the judgment and thus are considered to be on the run since that day. Before the day when the judgment was announced the above mentioned defendants wereunder house arrest, as ordered by the trial panel. Due to some previous delays in bringing the accused to trial by the police during, the accused were obliged to appear in court at specified times without police escort, and they did so for the most part (except Driton Hajdari, who had repeatedly violated his house arrest) until the day when the judgment was to be announced. So the judgment was read in their absence, pursuant to Article 392 (3) of the CPCK[661]. Meanwhile, Interpol wanted notices were issued for them.

Summarizing the reasons for the guilty sentence, the presiding judge Thomassen said that the prosecution of the accused was initiated on the basis of allegations of the cooperating witness, who was a co-perpetrator in criminal offences that five defendants were charged with. The panel found that the statements of the cooperating witness were consistent and clear, except for one detail – the injured party in the case of the murder of Ibush Kllokoqi claimed that five men came on the night of the murder to their courtyard and inquired about buying a bus, whereas the cooperating witness claimed that they had inquired about passports. The court found this discrepancy to be insignificant given the amount of time elapsed since the incident and the shock the injured party suffered after seeing her husband being killed. The court concluded that the statements of cooperating witness were also corroborated by other evidence and testimonies of other injured parties and witnesses that were heard in the course of the proceedings.

Both parties announced they would appeal against the judgment. The Special Prosecution Office motioned that the defendants be ordered into custody because of the severe penalties imposed on them, asserting that the current measures for ensuring the presence of the accused in court proved inadequate. The prosecution considered the three defendants' failure to appear in court for the judgment to be an aggravating circumstance and that there was a risk that they would thwart the execution of the sentence. Defence counsels underlined that detention is not a mandatory measure, regardless of the severity of imposed punishment. They suggested some alternative measures, such as reporting at specific times to a police station or bail. As the trial panel decided to rule on measures to prevent defendants' flight on a later date, the current measures remained in effect.

[661] Article 392 (3) CPC: "The judgment shall be announced even in the absence of a party, a legal representative, authorized representative or defence counsel. If the accused is not present, the single trial judge or presiding trial judge may report the judgment to him or her orally or that the judgment shall be served on him or her in writing."

The *Bllaca III* case

The commencement of criminal proceedings against Nazim Bllaca, in the case known as *Bllaca III* (for the criminal offence for which the prosecutor proposed on 8 February 2001 dropping of criminal prosecution against Nazim Bllaca and declaring him a cooperating witness in the Ibush Kllokoqi murder case), had been postponed for a long time due to the refusal of Kosovo lawyers' to represent Bllaca at a trial. The criminal offence Bllaca was charged with requires that he be represented by counsel.

On 26 April 2013, SPRK filed an indictment against Nazim Bllaca, in the *Bllaca III* case, charging him with *co-perpetration* of the criminal offence of *aggravated murder*, under Article 30 (1) and (2) of the CC SAPK, in conjunction with Article 22 of the CC SFRY, and punishable under Articles 31 and 179 (1.4) of the CCRK[662]. The initial hearing in the *Bllaca III* case scheduled for 11 June 2013 was rescheduled for 3 July 2013 due to failure of Bllaca's counsel presence in court[663].

The re-scheduled initial hearing was attended by a defence counsel - president of the Pristina branch of the Kosovo Bar Association, also appointed by the court. This hearing was also closed to the public. After the charges had been read to him, the defendant, Nazim Bllaca admitted to having committed the crime as charged: on 6 August 1999, he, Sadik Abazi, Bekim Syla, Fahredin Gashi and Shpresim Uka, killed Ibush Kllokoqi using a firearm. Bllaca explained that he and the group of co-perpetrators of this crime approached the victim's house in Pristina /Prishtinë. One man of the group then knocked on the victim's door. When the victim got out, Bllaca fired six (6) bullets at him from a „Scorpio" gun which one of the co-perpetrators gave him. Pursuant to Article 248 of the CPC[664], and following Bllaca's guilty plea, the trial continued behind closed doors on 15 July 2013. On 19 July 2013, during the open court portion of the main trail,[665] the court announced the judgment convicting defendant Bllaca of the criminal offence of *aggravated murder* and sentencing him to four (4) years and six (6) moths of impris-

[662] Criminal Code of the Republic of Kosovo which entered into force on 1 January 2013.

[663] HLC Kosovo observer was allowed to attend the session.

[664] Article 248 of the CPCK: „1. Where the defendant pleads guilty on each count of the indictment under Articles 246or 247 of the present Code, the single trial judge or presiding trial judge shall determine whether: 1.1. the defendant understands the nature and consequences of the guilty plea;1.2. the guilty plea is voluntarily made by the defendant after sufficient consultation with defence counsel, if the defendant has a defence counsel..."

[665] Article 366 (4) of the CPCK: „If the public was excluded from the main trial, the enacting clause of the judgment shall always be read out in open court."

onment. The sentence is below the statutory minimum prescribed for this offence. The time Bllaca spent in detention from 30 November 2009 through 29 November 2010 was credited to his sentence. Bllaca was not brought to the court to attend the announcement of the judgment. In accordance with an order of the trial panel, he attended the session through video link instead.

In a brief explanation that followed the announcement of the judgment, the presiding judge said that the guilt of Nazim Bllaca was never disputed because he admitted to killing Ibush Kllokoqi (whom he had previously not known) in the presence of his family members. The defendant apologised to the victim's family members during the plea hearing on 3 July 2013 which was closed to the public. He had already confessed to the murder of Kllokoqi in his previous appearances addressed to the media in 2009. He reiterated his confession in the course of criminal proceedings against the group of six defendants, who were put under investigation following Bllaca's public statements in which he accused them and himself of involvement in several murders and attempted murders. The trial panel held that Nazim Bllaca deserved to have his sentence reduced and that he received the sentence which is appropriate and proportionate to the offence committed and his post-crime conduct. In considering the sentence, the trial panel acted in accordance with Article 3 (2) of the CCRK[666], applying the CC SAPK and the CC SFRJ which are more favourable to the defendant.

Acting upon a written motion of the prosecutor of 18 July 2013, the trial panel, after pronouncing the judgment, ordered house detention for Bllaca until the judgment becomes final.

After hearing the sentence, Bllaca addressed the trial panel via video link asking that the time he spent in a *de facto* house arrest since 1 December 2010 until the rendering of the sentence, when he was placed under close protection for safety reasons, be credited to his sentence. According to Bllaca, the measures applied to him during this period were virtually equivalent to house arrest. Throughout this period he had limited communication with the "rest of the world". His defence counsel supported his request and undertook to submit to the court a formal and reasoned request in writing in this regard.

[666] Article 3 (2) of the CCRK: „Doubts regarding the existence of facts relevant to the case or doubts regarding the implementation of a certain criminal law provision shall be interpreted in favour of the defendant and his or her rights under the present Code and the Constitution of the Republic of Kosovo."

Findings of HLC Kosovo

HLC Kosovo considers that the trial of the ***Bllaca III*** case was conducted in compliance with relevant legal provisions. The court properly applied these provisions to the case where the defendant pleaded guilty.

HLC Kosovo believes that the court can uphold[667] the imposing of a punishment below the statutory minimum on Bllaca with the following facts: the defendant pleaded guilty, and thus made court's job much easier and set an example for other perpetrators to follow; he publicly repented his crime and asked for forgiveness from victim's family members; he testified as a cooperating witness in two previous cases - ***Bllaca I*** and ***Bllaca II*** – where he played a critical role in shedding light on some serious crimes, driven by political reasons, which would otherwise probably go unsolved and unpunished. Yet, even such arguments cannot satisfy the principle of justice for the victim and his family. Ever since 1999 the victim's family have been going through terrible time and one cannot expect them to understand judicial pragmatism and compromises, and their pain and lack of confidence in the judicial system can only grow as they see the killer being imposed a sentence below the applicable mandatory minimum. In this respect the ***Bllaca III*** case is an illustration of the current situation of the Kosovo judiciary: it is faced with major challenges - protecting witnesses and trying to find witnesses amongst the perpetrators of grave crimes - and, at the same time, it makes some painful compromises at the expense of principle of justice for victims. What might soothe the wounds of family members of the victim is the fact that the all four persons convicted of murdering Ibush Kllokoqi (Sadik Abazi, Bekim Syla, Shpresim Uka and Nazim Bllaca) were sentenced to a total of 42 years and six months in prison. If it had not been for Bllaca, the other three men would have probably been free, and one of the gravest post-war murders in Kosovo, with strong political connotation, would still have been undiscovered and unpunished.

HLC Kosovo welcomes the decision of Osman Havolli, president of the Pristina branch of the Kosovo Bar Association (AKK) to represent, as a court-appoint-

[667] In determining the sentence the Court invoked provisions that provides for reduction of punishment below the statutory minimum, namely Article 42 paragraph 1, sub-paragraph 2 and Article 43 paragraph 1 sub-paragraph 1 of the CC of the SFRY.
Article 42 paragraph 1, sub-paragraph 2: „The court may set the punishment below the limit prescribed by statute, or impose a milder type of punishment when it finds that such extenuating circumstances exist which indicate that the aims of punishment can be attained by a lesser punishment."
Article 43 paragraph 1 sub-paragraph 1: „if a period of three years' imprisonment is prescribed as the lowest limit for the punishment for a criminal act, it may be reduced for a period not exceeding one year of imprisonment.".

ed attorney, the defendant Bllaca in the criminal proceedings against him in the *Bllaca III* case. These proceedings would not have been possible had Bllaca not had an attorney, as he was charged with a criminal offence which requires mandatory defence, as stipulated by the Criminal Procedure Code. HLC Kosovo was told "off the record" that most AKK lawyers declined being appointed by the court to represent Bllaca, although they were obliged under the Criminal Procedure Code to comply with the decision on their appointment by the court. The case of Nazim Bllaca showed, among other things, that the Bar is one of the weaker links of Kosovo judicial system, as it is guided by the principle of "patriotism" – they are eager to defend those who are widely perceived as "patriots" and avoid representing those who are seen as "traitors". The law, which Kosovo lawyers should protect, does not know such a distinction; instead it envisages mandatory legal aid and legal representation for all the accused who have been charged with offences carrying heavier penalties. The Kosovo Bar, generally speaking, failed in the case of Nazim Bllaca, but the president of the Pristina branch saved its reputation. Nevertheless, courts and Bar Association in Kosovo must take a firm and uncompromising stance in this and all similar cases in the future. Those who refuse to be appointed to represent clients in "unpopular" cases must be held professionally liable for not helping to bring criminals to justice and ensure justice for victims.

Three Albanians Sentenced To 12 Years Of Imprisonment Each For War Crimes[668]

Case Analysis

The International Trial Panel of the Mitrovica Basic Court presided by International Judge Katja Dominik[669], rendered a judgment on September 12th, 2013 finding the accused Sabit Tafil Geci, and brothers Rrustem Sokol Geci and Hetam Sokol Geci guilty of charges and sentencing them to 12 years of imprisonment each because on June 18th, 1999 in Skenderaj/Srbica, in the capacity of KLA soldiers and in co-perpetration, they killed Gani Berisha in the premises of the Medical Centre, the person who had sustained gunshot wounds in an incident which occurred earlier that day in the centre of the town in front of the building of the Municipal Assembly during the celebration of the liberation of the town. According to the judgment, the three accused committed the criminal offence of a *War Crime Against Civilian Population* from Article 142 as read with Article 22 of the CC SFRY[670]; this act is also incriminated by Article 152 as read with Article 31 of the CCRK[671]; and it also represents a violation of the Common Article 3 of the Geneva Conventions from August 12th, 1949, Articles 4 and 5 (1) of the Second Additional Protocol from June 8th, 1997.

According to the findings of the court and evidence presented during the main hearing, it was not established who killed Vehbi Berisha on the date in question, or who inflicted gunshot wounds on Isa and Musa Vojvodaa. Due to the lack of evidence, the court acquitted the accused Dr. Bedri Shala, who was charged by the Indictment with the commission of the criminal offence of *Providing Assistance to Perpetrators After the Commission of Criminal Offences* from Article 305 Paras. 1 and 2 of the CCK[672], which is also punishable by Article 388 Paras. 1 and 2 of the CCRK. By this judgment, the court partially upheld the allegations from Count 1 of the Indictment filed by the Special Prosecution Office of the Republic of Kosovo (SPRK) from December 11th, 2012.

[668] http://www.hlc-kosovo.org/images/Analizat/Geci/Case_Sabit_Tafil_Geci_et_al_-_Analysis-September_18_2013.pdf

[669] Members of the trial panel: international judges Anna Adamska-Gallant and Dariuzs Sielicki.

[670] Criminal Code of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, which is applied pursuant to the UNMIK Regulation 1999/24 from December 12th, 1999.

[671] Criminal Code of the Republic of Kosovo, which came into force on January 1st, 2013.

[672] Criminal Code of Kosovo, which was applicable until December 31st, 2012.

Investigation

The criminal proceedings against three accused Gecaj began on the basis of the Investigation Order issued by SPRK Prosecutor on August 14th, 2012. The accused were suspected in this order of committing a criminal act of *War Crime Against Civilian Population* from Article 142 as read with Article 22 of the CC SFRY, in violation of the Common Article 3 of the Geneva Conventions from August 12th, 1949, and Articles 4 and 5 (1) of the Second Additional Protocol from June 8th, 1997, also punishable by Article 120 as read with Article 23 of the CCK. This order stated that the accused killed Vehbi Berisha in Skenderaj/Srbica on June 18th, 1999, during the time of the internal conflict in Kosovo in co-perpetration and by firing their weapons, and at the same time they wounded his brother Gani. The investigation against the three accused was later on extended to include the criminal act of *War Crime Against Civilian Population*, which they allegedly committed on the same day by wounding Isa and Musa Vojvoda in the vicinity of the Medical Centre building.

The criminal proceedings were also initiated against Dr. Bedri Shala, an employee in the Skenderaj/Srbica Medical Centre, after he gave testimony in the capacity of a witness and the statement to the Prosecutor, because he stated the following: that he did not see the victims' bodies on the day in question in Skenderaj/Srbica; and that he was not present in the Doctors' Room when one of the victims sustained fatal gunshot wounds by three assaulters, and that on this occasion he did not try to prevent this murder.

Indictment

After the completion of the investigation, on December 11th 2012, the indictment was filed charging Sabit Tafil Geci, and brothers Rrustem and Hetem Sokol Geci by two counts of the criminal offence of *War Crime Against Civilian Population* from the aforementioned provisions of the law and international conventions applicable in Kosovo. Under **Count 1**, during the armed conflict in Kosovo, on June 18th, 1999, the accused, in the capacity of KLA soldiers and in co-perpetration, fired their weapons on the streets of Skenderaj/Srbica, wondered and killed two civilians, Gani and Vehbi Berisha. The criminal act occurred inside a group of citizens who gathered to celebrate the liberation of the town at the intersection across from the courthouse and the Municipal Assembly building. It was commit-

ted in the following manner: Vehbi Berisha was killed on the street at the scene of the crime, and Gani (who sustained serious bodily injuries in this assault and who was later on transferred to the Medical Centre) was killed from a firearm by the accused in the hospital room and on the hospital bed. In **Count 2**, the accused were charged with the fact that during that same day and at the same spot, they committed a criminal act of *Violation of Bodily Integrity and Health of Civilians* by firing their automatic weapons during the celebration of the liberation of the town, on which occasion Isa and Musa Vojvoda sustained serious bodily injuries.

Count 3 of the Indictment charged the accused Bedri Shala, a Doctor of the Medical Centre, with the commission of the criminal act of *Providing Assistance to Perpetrator After the Commission of Criminal Offences* defined in Article 305 par. 1 and 3 CCK, also punishable by Article 388 par. 1 and 2 of the CCRK. Shala was accused because, during the investigation of a war crime initiated against the accused Sabit Tafil Geci and brothers Rrustem and Hetem Sokol Geci, he gave a false statement on November 19th, 2012 in Priština before the Prosecutor in order to avoid the identification of the perpetrators of the war crime in this case. He (a) denied that he saw victims' bodies on June 18th, 1999 in the Medical Centre in Skenderaj/Srbica, i.e. that he met JB that day in this Centre; (b) concealed the fact that he was present in the hospital room on the day in question when, according to the assertion of the Prosecutor, the accused shot at the wounded victim and killed him.

Proceedings Upon the Indictment

The first hearing upon the Indictment (prescribed by the new criminal code of Kosovo, which came into force on January 1st, 2013) was held on January 17th, 2013. During this hearing, the Indictment was modified to reflect the amendments to the Criminal Procedure Code from January 1st, 2013, and the Prosecution presented its evidence. After the first hearing, the Defence was offered an opportunity to file possible objections to the Indictment and evidence to support these objections no later than February 15th, 2013. The accused challenged the assertions presented by the Prosecutor within the legal deadline proposing the Indictment to be dismissed. The Prosecutor delivered additional evidence to the accused and their Defence Counsel together with the response to their objections.

After receiving the opinions of the parties, the International Judge, who led the Trial Panel before which the main hearing was held, rendered a ruling on April 12th, 2013 pursuant to Article 249 Paragraph 3 of the CPCK[673] dismissing all the

[673] Criminal Procedure Code of Kosovo, which came into force on January 1st, 2013: For

objections referring to the admissibility of evidence, stating that all evidence located in the case file on the day of the ruling is admissible. Pursuant to Article 250 Paragraph 3 of the CPCK[674] the court did not sustain the requests of the accused for dismissing Counts 1 and 2 of the Indictment, thus partially confirming the Indictment in the case of Sabit, Rrustem and Hetem Geci. At the same time, the court dismissed the Indictment in Count 3 with regard to the accused Bedri Shala.

Both parties to the proceedings filed appeals against the court ruling from April 12th, 2013 on partial confirmation/dismissal of the Indictment. The accused Sabit Tafil Geci, Rrustem Geci, and Hetem Geci appealed the confirmed part of the Indictment (Counts 1 and 2), while the Prosecutor appealed the dismissed part of the Indictment (Count 3). The Court of Appeals in Kosovo rendered a ruling on May 6th, 2013 upholding the appeal of the Prosecutor and rejecting the appeals of the accused.

Main Hearing

The main hearing upon the confirmed indictment began on June 11th, 2013 before the Mitrovicë/Mitrovica Basic Court. During the main hearing, which had 16 trial days, 26 witnesses and one expert were examined. 6 of the witnesses examined were proposed by the Prosecutor, 5 were proposed by the Defence, and 15 were summoned by the court ex officio, namely they were persons who testified in earlier stages of the proceedings and the parties agreed on having their statements read out during the main hearing. Four Prosecution witnesses testified *via* video link. The testimony of three of these witnesses, on the basis of their requests, was given in completely private court hearing, which could only be attended by the parties to the proceedings. With the consent of the parties, statements of 14 witnesses, who testified during the earlier stages of the proceedings were registered as read out, during the main hearing in the minutes from the main hearing. During the main hearing a lot of material evidence was presented. The accused opted for silent defence during the main hearing.

all evidence where an objection has been filed, the single trial judge or presiding trial judge shall issue a written decision with reasoning that permits or excludes the evidence.

[674] The single trial judge or presiding trial judge shall issue a written decision with reasoning that either denies the request or dismisses the indictment.

Judgment

After the evidentiary proceedings were over and the parties presented their closing arguments in the proceedings pro and contra the Indictment, the Court rendered the judgement on September 12th, 2013 finding the accused Sabit Tafil Geci, brothers Rrustem and Hetem Geci guilty of the *War Crime Against Civilian Population*, but only partially under Count 1 of the Indictment, namely for the murder of Gani Berisha, which was committed on June 18th, 1999 in the Medical Centre in Skenderaj/Srbica. On the basis of the evidence presented during the main hearing, the court was not able to establish that the accused participated in the murder of Vehbi Berisha which occurred earlier that day. The court established that the three accused, wearing KLA uniforms, during the shooting in which Gani Berisha was wounded, they were in his immediate vicinity with guns in their hands, but it was not able to establish beyond reasonable doubt that they were the perpetrators of the acts they had been charged with. The court established on the basis of the evidence presented, that after the victims were transferred to the town Medical Centre, located about fifty metres away from the scene of the crime, the three accused entered the Hospital building and in the presence of the medical staff, they killed Gani Berisha after he received urgent medical help. The court asserted in the judgment that the motive for the murder of the two victims, who were bothers, lied in the conviction that they cooperated with Serbs. The Court was also unable to establish the motive for the injuring of Vojvoda brothers. It is highly possible that their wounding occurred accidentally as a result of a ricochet.

The three persons accused of the murder of Gani Berisha were sentenced to 12 years of imprisonment each. The three Gecajs were acquitted of the charges from other counts of the Indictment due to the lack of evidence. The fourth accused, Bedri Shala, a doctor from the Hospital in Skenderaj/Srbica was also acquitted of charges. The court rendered a separate decision extending the detention against the three accused until the judgment becomes final.

Opinion of the HLC Kosovo

The court judgment is mainly based on the statements given by witness JB, who possesses many facts about what really happened on the day in question. The importance of this witness' statements is confirmed by the posters which appeared in Skenderaj/Srbica during the main hearing, and which qualified this witness

as a traitor. The case of witness JB confirmed once more the extremely difficult atmosphere in Kosovo relating to those who want to testify and contribute to the clarification of cases of war crimes. Personal courage of JB in this case is not enough. Witnesses who want to testify are not able to cope with the atmosphere of impunity on their own, or with public threats, and the judicial system is obliged to provide maximum security and protection to these and other witnesses in cases of war crimes.

The court provided conditions for a fair and just trial to both parties to the proceeding. The sentences imposed on the three accused are close to the maximum sentence prescribed by the law for this offence, which means that the court considered the extremely serious circumstances, in which the accused were found guilty for the act that was committed, namely the murder of a wounded person in the premises designated for medical care.

One thing is certain, and that is that the Berisha family, the members of which the victims were, cannot obtain comprehensive satisfaction after the completion of this trial because the murder of Vehbi Berisha has not yet been clarified. The justice in the case of the murder of Berisha brothers made it only halfway. It will never be fully accomplished unless the court clarifies if Vehbi Berisha was killed accidentally in the shooting on the street or if he was intentionally murdered for the same reasons as his brother Gani was murdered, and who are his murderers.

Ten Albanians Convicted of Attack At Border With Serbia[675]

Analysis

The mixed panel of the Basic Court in Gnjilane/Gjilan, presided by International Judge Arkadiusz Sedek[676], rendered a judgment on October 16th, 2013 convicting ten accused in the *Prosecution vs. Valon Jashari et al.* (Valon Jashari, Skender Jashari, Gazmend Lakna, Gazmend Xhemshiri, Qëndrim Rexhaj, Muhamed Aliu, Skender Selmani, Enver Musolli and Abdullah Zogaj[677]), initiated upon the indictment filed by the Special Prosecution Office of the Republic of Kosovo (SPRK) from February 20th, 2013, finding them guilty of acts of Terrorism[678] and *Organization of Terrorist Groups*[679], that is, *Participation in Criminal Groups*. On this occasion, the court imposed a total of 59 years and eight (8) months of sentences. The accused Valon Jashari was also punished to pay a fine of 1,000 Euros. By the same judgment, the accused Jeton Shabani was found guilty of the acts of Supply and Sale of Weapons (Article 372 of the CCRK[680]) and the Use of Weapons (Article 375 of the CCRS) and was therefore sentenced to two (2) years and two (2) months of imprisonment.

Acting upon the statement of the Special Prosecutor recorded in the minutes from the main hearing from September 26th, 2013[681] , and pursuant to Article 363 (CP-

[675] http://www.hlc-kosovo.org/images/Analizat/Valon_Jashari/Valon_jashari_eng.pdf

[676] Members of the trial panel were: international judge Franciska Fisher and local judge Emine Salihu.

[677] Details about individual and single sentences imposed on the accused by this judgment, are in the part of the Analysis relating to the announced judgment.

[678] Punishable under Article 109 Paragraph 1 Item 10 of the Criminal Code of Kosovo (CCK) and currently punishable under Articles 135 (1.10) and 136. (1) of the Criminal Code of the Republic of Kosovo (CCRK).

[679] Only Valon Jashari, Article 113 (1) CCK, currently punishable under Article 142 (1) CCRK.

[680] The Criminal Code of the Republic of Kosovo, which came into force on January 1st, 2013.

[681] Acting Prosecutor Maurizio Salustro rendered an oral decision during this court session and prior to his closing argument before the Trial Panel, pursuant to Article 8. Paragraphs 1 and 2 of the Amnesty Law (4/L-209) and Article 3 Paragraphs 1.1.10. and 1.2.5. in which he decided to grant amnesty to the accused: **Valon Jasari** with regard to Count 3 of the Indictment for the criminal act of Unauthorized Ownership, Control and Possession

CRK[682]), the court rendered a verdict of abandonment for charges in Count 3 of the said Indictment with regard to the accused Valon Jashari, Skënder Jashari, Qendrim Rexhaj, and Jeton Shabani in Counts 1, 2, 3, 5 with regards to the criminal offences covered by the Amnesty Law[683].

Pre-Trial Phase and Investigation

The first investigation acts in this case were initiated for the purpose of clarifying the armed attack at the police checkpoint located on the territory of Serbia, in the vicinity of the village of Dobrasin, the Municipality of Bujanovac, committed on May 17th, 2012 by unidentified attackers. After the suspicion that some of the accused participated in the attack was confirmed, the Prosecutor rendered a decision officially starting an investigation into this case. Particular investigative acts were undertaken during this investigation, mainly amounting to the interception of phone calls made between the suspects. During the investigative stage of the proceedings, the investigation was extended to other persons for which there was a reasonable suspicion that they participated in the attack in question, as well as in new attacks that followed this attack. According to the Prosecution, the investigation showed that the suspects were mainly members of the organized group "Lëvizja e Lirisë" (Movement for Freedom), which claimed itsresponsibility, for the attacks on the Serbian police checkpoint in Dobrasin on May 17th, June 28th, and October 7th, 2012, through public statements made online.

The first arrests of the persons suspected of participating in the attacks that occurred on May 17th and June 28th, 2012 started in early July 2012 immediately after the attack on June 28th, 2012. They were based on the information obtained in the

---

of Weapons from Article 374 CCRK; **Skender Jashari** with regard to Count 3 of the Indictment for the same criminal offence; **Qëndrim Rexhaj** with regard to Count 3 covering Counts 3, 4, 5, 6, 7 and 8, and **Jeton Shabani** with regard to Counts 1, 2, 3 and 5 of the Indictment dated February 20th, 2013.

[682] Criminal Code Procedure of the Republic of Kosovo, which came into force on January 1st, 2013.

[683] Kosovo Amnesty Law dated July 11th, 2013, which after a several day long discussion in the Kosovo Assembly and after the assessment of its constitutionality by the Constitutional Court of Kosovo, which rendered a decision on September 2nd, 2013 establishing that this law is generally in accordance with the Constitution of Kosovo, except for ten criminal offences in violation of the Constitution, which, after the deletion of the disputable articles of the Law, the President of Kosovo, Atifete Jahjaga signed an act promulgating this law on September 18th, 2013.

intercepted communication of the ones suspected of participating in the attacks. In order to substantiate the reasonable suspicion that the accused participated in the attacks, the registration of phone calls was made, as well as the control and search of different locations, houses or places of residence of the suspects. During these searches, written evidence and materials were detected, relating to the activities of members of this group.

Indictment

After the conducted investigation, the SPRK filed an indictment on February 20th, 2013 charging ten accused of the commission of a number of criminal offences committed in cooperation with other participants in the group presented as "Lëvizja e Lirisë":

- The accused **Valon Jashari** was charged with the criminal offences of *Commission of Offence of Terrorism*, with others in a self-proclaimed terrorist group in the period from April until July 1st, 2012; *Organization of Terrorist Groups* at an undetermined location in the period from April until July 2012; *Unauthorized Possession and Control of Weapons* in Priština/Prishtinë from an unspecified date until July 1st, 2012. According to the indictment, his intentions were: a) to unlawfully compel the Government of the Republic of Serbia to cease its political activities in the region of Bujanovac; **b)** to unlawfully compel Albanian members of the Serbian police to leave their posts in the police, and **c)** to unlawfully compel the International Community to send its monitors to the region. According to the allegations in the indictment, Jashari was: a participant in the attack in which a container of the Serbian Border Police in Dobrasin (the Municipality of Bujanovac) was damaged and in which, a member of the Serbian police, Marković Branislav, was wounded in a shooting; in possession and control of an undetermined number of weapons, including rifles used for the purpose of committing the attack, automatic weapons, mortars, undetermined amounts of ammunition owned by the "Lëvizja e Lirisë" group; supplied weapons, uniforms, and other devices intended to be used for group activities , and which were found during the control and the search of his apartment.

- The accused **Skender Jashari,** was charged with: the *Commission of Offences of Terrorism* together with others in the self-proclaimed terrorist group "Lëvizja e Lirisë"; *Participation in Terrorist Group* on a number of occasions in the period from April 2012 until October 16th, 2012. He was also charged with participating in the attacks on the said police checkpoint on October 7th, 2012 and the Unauthorized Weapons Possession from an undetermined date until July 2012.

- The accused **Gazmend Lakna,** for *Commission of Offences of Terrorism and Participation in a Terrorist Group* in the period from April 2012 until February 13th, 2012. He was charged with participation in the attacks on institutions of Serbia on May 17th, June 28th, and October 7th, 2012.

- The accused **Gazmend Xhemshiri**, for *Commission of Offences of Terrorism and Participation in a Terrorist Group, to which he made himself available, and for the activities he participated in during the period from April 2012 until July 1st, 2012.*

- The accused **Qëndrim Rexhaj**, for *Commission of Offence of Terrorism* and *Participation in A Terrorist Group* in the period from April 2012 until July 1st, 2012. He was charged by the Indictment with the participation in the attacks on the said institutions of the state of Serbia on May 17th, June 28th, and October 7th, 2012, and with the Unauthorized Ownership, Control and Possession of a numberof weapons in different time periods.

- The accused **Muhamed Aliu**, for *Commission of Offences of Terrorism* and *Participation in A Terrorist Group* in the period from April 2012 until July 1st, 2012. The Indictment claimed that he participated in the attacks on the said institutions on May 17th, June 28th, and October 7th, 2012.

- The accused **Skender Selmani**, for *Commission of Offences of Terrorism* and *Participation in A Terrorist Group* in the period from April 2012 until October 16th, 2012. According to the Indictment, he participated in the attacks on the said institutions on May 17th, June 28th, and October 7th, 2012.

- The accused **Enver Musolli**, for *Commission of Offences of Terrorism* and *Participation in A Terrorist Group* in the period from April 2012 until October 16th, 2012. The Indictment claimed that he participated in the attacks on the said institutions on May 17th, June 28th, and October 7th, 2012.

- The accused **Abdullah Zogaj**, for *Commission of Offences of Terrorism* and *Participation in A Terrorist Group* in the period from April 2012 until October 17th, 2012. According to the Indictment, he participated in the attacks on the said institutions on May 17th, June 28th, and October 7th, 2012.

- The accused **Jeton Shabani**, for *Unauthorized Ownership, Control or Possession of Weapons* in a number of counts at undetermined locations and in various time periods, from an unidentified date until June 8th, 2012, that is from an unidentified date between November 3rd and 7th, 2012; until an undetermined date or January 3rd, 2013, and for Unlawful Supply and Sale of Weapons at undetermined locations on November 7th, 2012, and the *Use of Weapons on an undetermined date prior or on January 3rd, 2013;*

Proceedings upon the Indictment

The first main hearing session upon the SPRK indictment dated February 20th, 2013 was held on March 11th, 2013 before the Presiding Judge of the Panel before which the main hearing was held, and the second session was held on April 15th, 2013. After certain objections were filed in the hearing upon the indictment and after written objections filed by the defendants and their new Defence Counsel against the Indictment and the evidence corroborating the indictment, as well as after the motions of the accused to dismiss charges against them, the Presiding Judge rendered a ruling on May 8th, 2013 dismissing these as unfounded. This ruling also dismissed the motions of the accused for the dismissal of the charges. The accused and their Defence Counsel filed notices of appeal against the ruling rendered by the Presiding Judge within the legal deadline, but they were dismissed by a ruling of the Court of Appeals. Thus, the Indictment came into force.

Main hearing

After the Court of Appeals rendered a ruling upon the appeals of the Defence against the ruling of the Presiding Judge with regard to the grounds of the Indictment and the evidence tendered, the main hearing in this case started on June 25th, 2013 before a mixed Panel of the Basic Court in Gnjilane/Gjilan. During the main hearing, the court held 15 court sessions. During the main hearing, and after the reading of the Indictment and the accused's not guilty pleas, two prosecution witnesses and three expert witnesses – ballistic experts, who were also proposed by the Prosecution were examined, as well as two witnesses proposed by the Defence. During three days of the main hearing, audio recordings of phone calls made mainly between the accused were presented as evidence, their communication was intercepted upon the order of the Prosecutor and on the basis of the ruling rendered by the pre-trial judge. After hearing the intercepted communication, the accused generally confirmed their voices. They did not object to the content of the phone calls, but they did offer certain explanations for certain parts of the recordings. During the main hearing, material evidence proposed by the Prosecution was also presented, that is audio recordings of the intercepted communication, transcripts of the intercepted phone calls, criminal reports from the scene of the crime, records of the searches made at the locations where the accused live, experts' reports, and certain press statements submitted by the "Lëvizja

e Lirisë" organization, certain photos of the accused and the documents filed by the defendants and their Defence Counsel. During the main hearing, some of the accused gave their statements in the capacity of witnesses (brothers Jashari, Lakna, Xhemshiri, Aliu, Musolli). In these statements, they mainly objected their earlier statements. The remaining accused did not have any objections to their own statements from the earlier stages of the proceedings. The parties to the proceedings, as well as some of the accused, presented their closing arguments.

SPRK prosecutors Maurizio Salustro, Maarten Groothuzen and Charles Hardaway represented the Indictment during the main hearing.

Judgment

After the discussion, the Trial Panel rendered the Judgment on October 16th, 2013 finding all of the accused guilty and sentencing them to the following sentences:

- the accused **Valon Jashari** was sentenced to six (6) years of imprisonment for the *Commission of Terrorism* (Count 1 of the Indictment); to seven (7) years of imprisonment and a fine of 1,000 Euros for the criminal offence of *Organization of A Terrorist Group* (Count 2 of the Indictment), and he was sentenced to a **single sentence of nine (9) years of imprisonment and a 1,000 Euros fine.**

- the accused **Skender Jashari** was sentenced to six (6) years of imprisonment for the criminal offence of *Commission of Terrorism* (Count 1 of the Indictment); he was sentenced to four (4) years of imprisonment for the act of *Participation in A Terrorist Group*; for these acts he was sentenced to a **single imprisonment sentence of eight (8) years**;

- the accused **Gazmend Lakna** was sentenced to five (5) years of imprisonment for the act of *Commission of Terrorism* (Count 1 of the Indictment); for the act *of Participation in A Terrorist Group* (Count 2 of the Indictment), he was sentenced to two (2) years of imprisonment; **he was sentenced to a single sentence of five (5) years and six (6) months of imprisonment;**

- the accused **Gazmend Xhemshiri** was sentenced to six (6) years of imprisonment for the act of *Commission of Terrorism* (Count 1 of the Indictment) and to two (2) years of imprisonment for the act of *Participation in a Terrorist Group* (Count 2 of the Indictment)*;* he was sentenced to a **single sentence of six (6) years and six (6) months of imprisonment**;

- the accused **Qëndrim Rexhaj** was sentenced to five (5) years of imprisonment for the act of *Commission of Terrorism* (Count 1 of the Indictment) and to two (2) years for the act of *Participation in A Terrorist Group* (Count 2 of the Indictment); he was sentenced to a **single imprisonments sentence of five (5) years and six (6) months***;*

- the accused **Muhamed Aliu** was sentenced to five (5) years of imprisonment for *Commission of Terrorism* (Count 1 of the Indictment) and to two (2) years of imprisonment for the act of *Participation in a Terrorist Group* (Count 2 of the Indictment), he was sentenced to **a single imprisonment sentence of five (5) years and six (6) months;**

- the accused **Skender Selmani** was sentenced to five (5) years of imprisonment for the act of *Commission of Terrorism* (Count 1 of the Indictment) and to two (2) years of imprisonment for the act of *Participation in a Terrorist Group* (Count 2 of the Indictment), he was sentenced to a **single imprisonment sentence of five (5) years and six (6) months;**

- the accused **Enveru Musolli** was convicted to five (5) years of imprisonment for the act of *Commission of Terrorism* and to two (2) years of imprisonment for the act of *Participation in a Terrorist Group*, he was sentenced to a **single imprisonment sentence of six (6) years and six (6) months;**

- the accused **Abdullah Zogaj** was sentenced to five (5) years for the act of *Commission of Terrorism* and to two (2) years of imprisonment for the act of *Participation in a Terrorist Group*, he was sentenced to a **single imprisonment sentence of five (5) years and six (6) months**;

- the accused **Jeton Shabani** was sentenced to two (2) years of imprisonment for the act of *Unlawful Supply and Sale of Weapons* (Count 4 of the Indictment), to one (1) year of imprisonment for the act of *Use of Weapons* (Count 6 of the Indictment), and he was sentenced to **a single imprisonment sentence of two (2) years and two (2) months.**

In the short reasoning of the guilty judgment, the Presiding Judge stated that the Trial Panel based its ruling on the evidence presented in the main hearing, the evidence obtained from the so-called technical measures (intercepting phone conversations between the accused and other unidentified persons), material evidence proposed by the parties and the statements given by expert witnesses – ballistic specialists. On the basis of the evidence presented, the court established that the accused were members of an organized terrorist group, which had an organized structure, the Statute, a stamp, weapons, and which took responsibility for some of the attacks that had been carried out. According to the assessment made by the Court, the actions of the accused fit the definition of terrorism.

It was emphasized in the reasoning that the accused did not have the same role in the group, hence the differences in the sentences imposed. When discussing the sentences, the Panel took into account the law which was more favourable for the perpetrators. The Constitution of Kosovo also does not tolerate terrorist actions, the wars are over, people want to live in peace, they do not want wars, Kosovo has a need for stability, the stability in the region has an impact on the territory of the entire Balkans, The court took into account all of these facts when rendering a decision on the responsibility of the accused. The Presiding Judge added that this court decision is not final, that parties are allowed to appeal the judgment after receiving the written copy of the judgment.

After the announcing of the judgment finding all of the accused guilty of charges, the Prosecutor proposed detention measure against all of the accused until the judgment becomes final, that is the extension of detention in the case of those who were detained during the course of the main hearing (Valon and Skender Jashari, Gazmend Lakna, Gazmend Xhemshiri, Enver Musolli), as well as in the case of the accused who were under house arrest during the main hearing (Qëndrim Rexhaj, Muhamed Aliu, Skender Selmani, Abdullah Zogaj). After the opinions of the Defence Counsel, who had contrary opinions to the Prosecutor, the Trial panel withdrew to discuss the case and vote. After this, it rendered a ruling extending detention until the Judgment becomes final against the accused who had already been placed in detention. In the case of the accused who were under house arrest during the main hearing, the court replaced the measure of house arrest by detention measure until the judgment becomes final, except in the case of Jeton Shabani (he was in detention during the main hearing) in which the detention measure was replaced by the measure of house arrest.

Opinion of HLC Kosovo

HLC Kosovo assesses that the trial in *Prosecutor vs. Valon Jashari et al*., was conducted in accordance with the law, that international standards of just and fair trial were respected, which offered the parties to the proceedings an opportunity to present arguments and evidence pro or contra the Indictment.

HLC Kosovo holds that the sentences imposed are adequate considering the gravity of the acts committed. Even though their actions did not bring about the most serious consequences, their gravity and the potential danger they carried in the sense of causing broader security disturbances in the region asked for strict punishments. These sentences may serve as prevention for those who might deliberate

the idea of provoking the situation at the border between Kosovo and Serbia. HLC Kosovo is opposing the manner in which the situation was presented within the Trial Panel. Namely, when the judgment was being announced, in the end the Presiding Judge added that the Judgment was rendered by majority votes of the international part of the Panel. HLC Kosovo holds that this statement may provoke various connotations or comments because it is not clear whether its purpose was to inform the public that local judges are still not ready to take responsibility for trials in serious and sensitive cases and that they tend to compromise; or the panel wanted to protect the local judge from possible revenge of the accused, that is from members of their families. In any case, HLC Kosovo holds that such statements are improper and they create unnecessary tensions between international and local judges, and they also have negative impact on cases of successful and efficient trials as well, like it was the case in *Prosecutor vs. Valon Jashari et al.*

HLC states that during the announcing of the Judgment, a violation of the criminal procedure code was committed, and while it could not harm the rights and the status of the parties to proceedings, it could negatively affect the credibility of the court. Namely, the Trial Panel was sitting while reading the enacting clause of the judgment, while the accused and the others present in the courtroom were standing while listening to the judgment rendered by the Trial Panel[684].

[684] Article 366 Paragraph 5 CPCK: All persons present shall stand while the enacting clause of the judgment is being read.